

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

HERODO- TI HALICARNASSEI

HISTORIAE LIBRI IX.

Interprete Laurentio Valla.

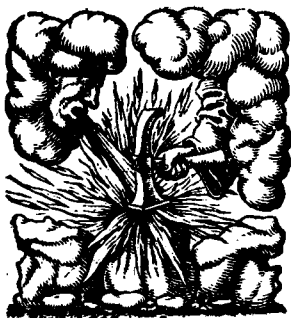
EIVSDEM HERO- DOTI LIBELLVS DE

uita Homeri, Interprete Con-
rado Heresbachio.

VTRIVSQUE TRANS-

LATIO NVNC DENO AD

Græcum exemplar accu-
ratius emendata.



Cum gratia & priuilegio Cæsareo.

B A S I L E A E.



DE HAC

HERODOTI

EDITIONE HAEC

dicuntur.



Laurēti Vallæ trās-
lationem, librariōrū
culpa uitiatā, repur-
gavit ante Cōradus
Heresbachius, ut i-
psemet scribit: prae-
terea nouē circiter folia, quæ deerāt,
primo libro adiecit, à se in Latinum ex
Græco translata. Ipse Homerī uitam
transfudit. Nunc uerò à nouo totum
opus recognitum: nec solum librariō-
rum errata (quæ fuere plurima) cor-
recta, uerum etiam in ipsa translatio-
ne innumeri loci, & maximè difficili-
mi quicq; (quando in his maximè la-
bi solent interpretes) ad mentem au-
thoris ex Græco castigati: nonnulli e-
tiam toti sunt conuersi.

a 2 Herodo-

HERODOTI V L
T A E S V I D A.

Herodotus historicus ex Halicarnas-
so claris ortus parentibus, nempe pa-
tre Lyxo, matre Dryone, fratrem e-
tiam habebat Theodorum Relegatus in
Samum à Lygdame Halicarnasseor. my-
ranno, ibi & Ionicam linguam didicit, scri-
psitq; ea lingua libros historiarū nouem,
exorsus à Cyro & Candaude Lydorū re-
ge. Postea reuersus Halicarnassum, ubi ex-
osum se popularibus suis uidisset, ul- ro
Thurium concessit Italiae oppidum, iam
tum Atheniēsiū coloniam, ubi reliquū
uitæ finiuit. sepultus in foro, ut aliqui me-
morant. Sunt qui tradant eundem in Pel-
la obiisse. Claruit anno ab Vrbe cōdita tre-
centesimo, ut scribit Plinius libro duode-
cimo. Idem tradit Thurijs historiarum li-
bros condidisse, quas Musarum nomini-
bus inscripserit. Ipse alibi scribit Homerū
& Hesiodum quadringentis nō amplius
annis ante se claruisse. Scripsit & Ho-
meri uitam, ut testatur idem

Suidas *ἰν τῷ ὀμνῳ*.

OMNI

OMNIBVS NO-
BILITATIS VIRTV-
TVMQVE ORNAMENTIS

cumularis. uiro D. Ioanni Go-
grauio, principis Cluensis
consiliario, Conradus
Heresbachius S.



Erodotus Halicarn. præter
nouem historiarum libros,
quos Musarum nominibus
inscripsit, compendiū quo-
que reliquit, quo Homeri uitam com-
plexus est, id quod Suidas eiusdem
poëtæ uitā succinctè suoq; more per-
stringens testatur. Nempe ἐν τοῖς ὁμη-
ρῷ ad finem, ἡροδοτῷ. inquit, ὁ ἱστορικὸς
ἐργαζομενὸν βίον ὁμῆρον, μάλιστα δὲ τῶνδε ἀρμό-
διώτερον. Hunc libellū cum nuper la-
tinum à me factū Herodoto apprimē-
dum curassem, uisum est quantulum
id cunq; est tuis uirtutib. consecrare,
cū alijs plerisq; causis adductus, tū
quod tu pro exactissimo tuo iudicio,
proq; auita atq; innata integritate non
nisi castissimos autores diligas ἀκἀλα-

E P I S T O L A.

ροκοπιῇ Homero omnis uirtutis eru-
 ditionisq̃ parenti (ut Iustiniani uer-
 bis in Pandectis præfantis utar) tantū
 tribuas, adcoq̃ eius poëtę ingenio de-
 lecteris, ut identidē laxandī animi cau-
 sa, Homeri carmina ad testudinē decā-
 tare consueueris: maximē uerò, quo-
 dicamentum aliquod atq̃ *μνημόσυνον*
 extaret necessitudinis nostræ iam o-
 lim inter parentes nostros coalitæ: sed
 quā nos iam inde à pueritia domi at-
 que peregrē linguarum, meliorumq̃
 studiorum commilitio firmatam, eti-
 annum in eandē Principis nostri au-
 lam asciti religiose fouemus. Nam uti
 nihil tū in omnib. obeundis negocijs,
 tum in aulis maximē principū suauis-
 us magisq̃ necessariū, q̃ fidus & syn-
 cerus amicus: ita nulli sunt fermē a-
 mici uel cōstantiores, magisq̃ fidi, mi-
 nusq̃ fucati, q̃ studiorū similitudine
 copulati. Bene uale, & hanc nostram
 qualēcunq̃ opellā boni cōsule, meq̃
 quod facis mutuiter amare perge. Ex
 Hamboech, Nonis Nouembr. 1526.

Herodoti

HERODO- TI HALICANAS.

SEI DE GENERE VI-

taq; Homeri libellus, à Con-
rado Heresbachio latiniua-
te donatus.



Erodotus Halicarnasseus de
genere, uita, atq; adeo ætate
Homeri studens quàm ueris-
sima referre, hæc tradidit: Cū
uetusta illa Aeolicorum urbs *Cuma*

Cuma primum conderetur, eodem cū
aliæ permultæ omnisq; generis conueni-
cōfluxerunt, tū ē Magnesia illuc pleriq; cō *Melano-*
migrarūt: inter quos fuit Melanopus *Itha-*
gene Crithonis filio genitus, homo fortu-
næ non perinde amplæ, attamen expedi-
tæ. Hic Homeretis Cumani filiam duxit
uxorem, procreatq; ē legitimo toro fœmi-
neam prolem, cui nomen indidit Crithel- *Crithois*
di. Moxq; ipse Melanopus unā cum uxo-
re uita functus est, commissā interim filia
Cleonactis Argiui tutelæ, quo familiaris-
simē uti consueuerat. Porro tempore in-
teriecto, accidit fortē, ut puella ista ē furti-
uo concubitu prægna deprehendere-

2 4 tur:

HERODOTI LIBEL,

*Hermes
filius.
Smyrna.*

Theseus.

*Mel chge-
nes.*

tur : id quod paulisper suppressum dum Cleonax rescivisset, vehementer rei indignitate commotus, Critheida seorsum ad se accersitam acerbè obiurgavit, commemorans commissi apud populares suos infamiam. Postremò huiusmodi quidpiam quo illam excuteret, comminiscitur : Cumani iam tum in Hermei sinus recessu ædificantes, ubi Smyrnam urbē extruxissent : Theseus autem uolens uxoris suæ memoriam relinquere, ab uxoris nomine Smyrnā appellavit : quippe id uxoris nomen erat. Theseus autē ē primarijs Thessalorum fuit, qui Cumam ædificabant, ab Eumelo Admeti filio ortus, vitæ facultatibus apprime instructus. Hoc loco Cleonax per occasionem Critheida obtrusit Ismenia Bæotio, ex his qui coloniam illuc duxerāt in primis sibi amico. Progressu deinde temporis, Critheis cū alijs mulierib. ad festum quoddam egressa, iuxta fluvium Melitem, ut quæ partui iam vicina esset, Homerum peperit, non cæcum, sed videntem, nominatq; eundem Melesigenem. à fluvio videlicet, ad quem editus esset. Etiam num apud Ismenia se Critheis continebat : à quo postea digressa, manu arĩa industria se filiumq; alebat, aliunde alia sumens opera ; unde filium quoq; quātum

DE VITA HOMERI.

tum potuit, honestis disciplinis erudiuit. Erat autem eo tempore Smyrnæ quidam nomine Phemius, qui iuuentuti illic literas musicenq; tradebat. Hic cū citra uxorem uiueret, Crithidem cōduxit, quæ lannam illi exerceret, quā à discipulis mercedem acceperat. Illa uerò industria multa atque elegantia freta, Phemio cœpit impense placere, adeo, ut tandem Phemius eam uerbis ad coniugium sollicitaret, referens cū aliis quibus ei fidem facere confidebat, tum præcipuè, quod Melesigenem in filium esset adoptaturus, liberaliterq; simul aliturus instituturusq;. Siquidē hunc cernebat iam miram quandam & ingenij & indolis spem de se polliceri. Persuasum igitur Critheis, Phemio assentitur. Melesigenes cū naturæ bonitate præstās, tum cura accedente institutioneq;, continuo omnes sui ordinis adolescentes facile præuertit: atq; non ita multo post eruditionis autib. crescens, nihilo ipso Phemio in disciplinis factus inferior. Et cū Phemius uita functus, uniuersa ei legasset, paulò post Critheis quoq; fato cōcedit, Melesigenes itaq; ludo præfectus, sui q; iam iuris effectus, in magna fuit hominum admiratione, non apud suos modò, uerum apud externos etiam, qui peregrè frequentes illuc
a s mercatus

HERODOTI LIBEL.

Mentes.

mercatus gratia conuenerant. Erat enim Sinyrna emporium celebre, unde frumenta, quæ eodem è uicinis agris abundè conuecta, à peregrinis coemebantur. Externi autem cum ab opere cessarent, Melesigeni libenter uacabant. Commodum inter hos Mentes fuit nauicularius, qui è finib. Leucadis soluens, nauem meritoriam in eius usum comparauerat, qua frumenta Smyrna deueheret, uir (quantum illa ferebant tempora) & eruditus, & multarum rerum usu exercitus. Hic Melesigeni persuasit, ut relicto ludo secum nauigaret, accepturus & mercedem, & quæ ad professionem essent necessaria. Ad hæc Melesigenis quãdiu iuuenis esset, urbes regiones, quæ spectare operæ precium fortè ducebat sibi, qui conscribendæ poëseos iam argumentum in animo concepisset, quæ nimirum occasione potissimum eum arbitror plectum. Proinde relicto ludo cū Mente nauigabat Melesigenes, quòque cunque locorum appulit, studiosè uniuersa rimatus, contemplabatur si quid esset loci alicuius peculiare ac uernaculum, memoratuq; dignum, adeo, ut appareat commentarios eum professionis suæ descripsisse, eorumq; quæ quoq; loco lustrando didicerit. Porro cū ex Hispania Thusciacq; delati

Cōmenta
eñ profe-
tionis ho-
meri.

DE VITA HOMERI.

delati in Ithacam deueherentur, contigit
 Melesigenem oculis iam ante parum ualē-
 tem, extreme laborare: ita, ut Mentēs ne-
 gociorum gratia in Leucadem traiectur-
 us, eum apud Mentorem Alcimi filium
 Ithacensem reliquerit, hominem sibi ue-
 hementer amicum: multis precibus adi-
 gens eundem, quo Melesigenis curam
 haberet tantisper, dum ē Leucade reuer-
 teretur ipse. Mentor uero ægrotantem Mentor.
 Melesigenem sedulo curauit, uir nimi-
 rum facultatibus pollens: qui que ob e-
 gregiam æquitatem hospitalitatemque
 inter ceteros Ithacenses maximè prædica-
 retur. Atque hic accidit, ut de Vlyssē mul-
 ta Melesigenes percontādo cognosceret.
 Narrantq; ipsi Ithacēses, tum uisum eum
 amisisse ibidem. Atqui ego affirmare non
 dubitem, tum eum conualuisse, ac postea
 apud Colophonem prorsus cæcum fa- Homeri
cæcitaz.
 ctum, id quod ipsi quoque Colophonij
 mecum fatentur. At uero Mentēs ē Leu-
 cade Ithacam reuersus, Melesigenem re-
 cepit, cum quo iam inde diu ultro citroq;
 nauigauit, donec Colophonem appulso
 euenit, ut in ueterem morbum reciderit:
 quem ubi effugere non daretur, uisu puta-
 tur priuatus. E' Colophone iam cæcus
 Smyrnā reuersus, ad poemata cōscriben-
 da an-

HERODOTI LIBEL.

da animum conuertit. Tempore deinde interiecto, cū Smyrnæ uictu necessarijsq; destitueretur, constituit Cumam proficisci: Hermiꝑ; campum transiens, ad eum locum peruenit qui appellatur **Nouus murus**, Cumanorū coloniam. Qui locus post Cumam habitabatur annis octo. Hic memoratur primum Melesigenes pro coriarij officina consistens, carmina hæc pronūciasse:

*Αἰδ' ἄδ' ἐνὶ ὧρ κ' ἡρμύλον, ἂν δὲ δόμοιο,
οἱ πόλιρ ἀπὸ νῦν κυρὸν ἱρί' ἀπὸ δα πόλιρ
παύει, Σαρδάνης ποδ' αὐάτορ ὑψιόμοιο,
ἀμβρόσιον πίνουσι ὕδωρ, θάψεται μοιο
ἔρως δινύκτορ, ἐν ἀδάνατος τίπτερ ἴδ'.*

Sardana, cuius hic commemorat, mons est ad Hermum fluuium. **Nouumq; murum** situs. Coriario nomen erat **Tychio**, cui cōtinuò auditis uersibus uisum est hominē recipiendum, commiseratione nimirum motus, cū uideret oculis tā miserē multatum, iussit præsentibus secum frui. Melesigenes ingressus sutrinam, confidentibus illic poësim suam ostendit: **Amphiarai** in Thebas expeditionem, atq; hymnos in deos à se scriptos. Et cum inter fabulandum crebras sententias in medium multamq; eruditionē afferret, in magna habitus est ab auscultantibus admiratione. Atq; iam
tum

Amphiarai
expeditio.
Hymni
deorum.

DE VITA HOMERI.

tum apud Nouum murum agens, è poësi
uictus subsidia habebat. Ostēditur ad no-
stra usq; tempora ibidem locus, ubi Mele-
sigenes sedens, carmina sua exhibuerit.
Qui locus in magna illic habetur uenera-
tione ab incolis, memoraturq; populus ar-
bor ab Homeri aduentu in eodem loco
enata. Porro egestate postea adactus, cum
uix alimenta haberet, statuit in animo Cu-
mam ad feliciorē succēssū reuerti. Itu-
rusq; hæc pronunciauit carmina:

Αἴψα πόδες με φέροιμις αἰδοίαν πόλιν ἀνδρῶν.

τῶν γὰρ καὶ θυμὸς πρόφρων, καὶ μῆτις ἄριστα.

Proficiscens igitur Cumam è Nouo mu-
ro, per Larissam iter fecit, utpote compen-
diosissimum. Vbi, ut Cumani narrant, fla-
gitante socero, epigramma hoc scripsit Mi-
dæ Phrygum regi Gordij filio, id quod e-
tiam nunc in Gordij cippo inscriptum ui-
situr:

Χαλκῆ παρθένος ἱμῖ, μίδης δ' ἐπὶ σῆματι κῆμα,

ἵετ' ἄρ' ὕδαρτι ῥίει, καὶ δινδρεία μακρὰ τεύχελοι,

ἥλιός τ' ἀντὶ ἀέροι πνομῶν σπλάγνα,

αὐτὲ τῷ δ' αἶψα πολλὰ λυγρὰ ἐπὶ τύμβῳ

ἀγγαλίῳ παρῖσι μίδης ὅτι τῇ δὲ τίθει καί τε.

Reuersus autē Cumam, in senum passim
conuenticulis carmina sua, quæ fecerat
ostendit, colloquijq; suauitate ausculan-
tes in sui admirationem facile pro-
raxit.

Intelligens

HERODOTI LIBEL.

Intelligēs igitur Cumanos poësim suam recipere, petgit eosdem consuetudine sua oblectare, ac postremo huiusmodi conditionem proponere, ut si publicè eum alere uellent, urbem Cumanorum celeberrimam se redditurum. Qui præsentes hæc audierant, institutum probabant: ad dentes se quoq; adiuturos, si petitionem suam ad senatum referret, ut uotis suis fieret satis. Melesigenes his uerbis erectus, collecto senatu in curiam processit: rogatoq; eo cuius muneris erat, ut in senatum duceretur: ille nihil recusans, ubi opportunum uidebatur, hominem deduxit. Hic consistens Melesigenes, eadem uerba habuit in senatu, quæ paulo ante in conuenticulis de alimentis præstandis proposuerat. Vbi dixisset, egressus pro curia sedebat. Interim dum senatores agitarent, quid'nam par esset homini respondere, uisumq; esset tum ei qui deduxerat, tū alijs omnibus quotquot in conuenticulis Melesigenem audierant, petitionem admittendam: unus tantum ē senatoribus refertur Melesigenis postulatis calculo suo repugnasse, interq; alia multa, hæc quoq; commemorasse: Si semel *ἀμύρῃ*, hoc est, cæcos, alendos suscipiant, futurum ut continuè turbam habeant & multam inutilem. At
que

DE VITA HOMERÏ.

que hic primum Homeri nomē Melesigenem inditum, a cæcitat̃is uidelicet calamitate. Nam Cumanī cæcos ὀμέγεσ appellānt. Iamq̃ inde qui prius Melesigenes, nomen obtinuit Homeri. Breuiter hæc sententia euicit, per q̃ prætorē fuit approbata, qua contendebatur non alendum Homerum. Hæc cum illi nunciata esset, uehementer commotus, his uersibus calamitatem suā deplorabat:

Homeri
nomen.

ὄϊ μ' αἴσῃ θῶκε πατὴρ ζῆς κύμα γυνίωται
 σῆπιον αἰδοῖς ἐπιγίνασι μητρὸς ἀτάκτου,
 ἦρ ποτ' ἐπύρωσας βελὴ διὸς ἐπιόχοιο
 παοὶ φρίκων· μάργων ἐπιβήτορες ἵππων,
 ὀπλοῖτοισι μαχητοῖο πυρὸς κρήνοντες ἄρμα,
 διοτρεῖα σμύρνῃσι ἀνιγμένα ποτιδανάτορ.
 ἦρ τε δὲ ἀγλαῶν ἄσιν ὕδωρ ἱερὸν μέλιτι,
 ἔνθεν ἀπορνύμεναι κύμα διὸς ἀγλαὰ τέκνα
 ἐθελίετ' ὡς πληῖσσι διαρ' ἡδύνα, πρὶ πόλιν ἀνδρῶν.
 οἶδ' ἀπαντ' ὡς ὅτ' ἰν' ἱερὸν ὕδα φημι αἰοδῆν.
 ἀφραδίῃσι τῶν γὰρ τε παῶν τις φράσσει αἶνθις,
 ὅς σφιρ' ὀναδίδοισιν ἱμῶν διημήσατο πότμος.
 κύμα δ' ἔγωγε πλὴν μοι θιθεῖσσι γαυρομένοισιν
 τλάσομαι ἀκράαντατα φέρον τιτληνὸν θυμῷ.
 οὐδ' ἔστι μοι φίλα γῆ ἀμύμονι ἱερῶς ἐν ἱερῶς,
 πόμπῃς ὀρμαίνουσι μέγας δέ μιν θυμὸς ἐπ' ἔχῃ
 δῆμον ἰς ἀποδασπὸν ἔναι, ὀλίγον περ ἰόντα.

Cumaabiens ad Phocæam contendit, imprecans interim Cumanis neminem unquam

HERODOTI LIBEL.

Thestorides.

quam fore clarum poetam, qui tam stupidos celebraret. In Phoea autem eodem modo sibi uictum parauit, in conuenticulis uidelicet passim carmina sua ostentans. Erat autem eo tempore in Phoea Thestorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatae: hic sub odorata poesi, huiusmodi uerbis Homerum adoriebatur: Parauit se inquires, & ministrare ei, & uictum suppeditare, si carmina quae meditatus esset, describere pateretur, & alia subinde faciens, ad se deferret. Homerus iam ministerij alicuius, atque adeo necessariorum indigens, recipiendam hanc conditionem putauit. comoratusque

Iliae mli.
uer Home
si.

apud Thestoridem, minorem illam fecit Iliadem, cuius initium est:

Ἰλίου ἀΐδω, καὶ δαρδανίῳ ὑπὸ πωλοῦ,

ἔς περὶ ποτὰ πάθον Δαναοὶ θυράεο τῆς ἄρμος.

Phocaidem quoque quam uocant, Phocenses apud se conditam ab Homero asserunt. Iam uero Thestorides, ubi Phocaidem atque alia pleraque ab Homero communicata descripsisset, constituit e Phoea discedere, Homeri quoque poesim pro sua uenditare. Vnde factum, ut cum Homeri non perinde curam haberet, ille ad Thestoridem huiusmodi sit usus disticho:

Θεσφίδης θνητοῖσι ἀντίον πολλὸν πρὶ

ἔνδον

DE VITA HOMERI.

ὁμοῖον ἀποστέλλειν πρὸς τὴν πόλιν ἀρτεμίδου.

Et Thestorides quidem relicta Phoea in Chium concessit, ubi erecto ludō, carmina illa pro suis euulgans, egregiam simul & laudem sibi parauit, & fructum haudquaquam uulgarem. Porro Homerus suo eodemq; more uiuere pergebat apud Phocenses, nimirum ē poesi uictum ubiq; habens. Tempore deinde nō ita multo post, uiri aliquot ē Chio eruditi, audientes eadē carmina quæ iam sæpius in Chio à Thestoride pro suis recitari audierant, indicabant Chio hæc ipsa à quodam ludī magistro pro suis cum magno fructu ostentari. Homerus intelligens continuō Thestoridem esse, magno studio properabat in Chium transmittere. Et cum portum adijsser, neque offendisset nauem qua trañceret, essent autem qui pro lignis deuehendis in Erythræam soluere pararent, bellè conuenire uidebatur, si per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit ut comitem se nauigationis reciperent, multis blādīsq; usus uerbis, quibus quod posceret persuaderet. Nautæ admittentes hominis preces, iusserunt nauem eum conscendere. Quo impetrato, Homerus confidens in nauī, his uersibus nautis bene-

b

precas

HERODOTI LIBEL

precatur:

Καὶ τὴν ποσειδάων μεγάλωνος ἱεροσύνην.
 ἱεροχόρον μυστήριον, ἃς ἱερὸς ἐκείνου ὅς.
 αἷς δ' ὕρον καλὸν, καὶ ἀπύμνα νόσον ἰδὼν
 θάσσας, οἱ οὐδὲ πομπὴν ἂν ἀρχοίῃσιν.
 αἷς δ' ἐς ὑπέρθεον ὑπεκρίνοιο μίμῳτες,
 αἰδοίον μ' ἐλθόντα βροτῶν θεῶν γὰρ κρύπτει.
 φῶτις τὴν τιθαίμην, ὅς ἐμὲ νόον ὑπερπύσας
 ἀδύσαστο ἰῶνα ξυνορ, ξυλλῶ τὴν πρᾶξις.

Erythræa. Vbi uero secundo uento Erythræam ap-
 pulissent, Homerus in nauī id tēporis sta-
 bulabatur. Postero die nautas rogauit, ut
 aliquem præberent, qui ad urbē eum per-
 duceret. Illi obsecuti, dūcem itineris unū ē
 suis permiserunt. Cumq; iam pergēdo ad
 Erythræam appropinquassen, deprehen-
 disseτq; urbem asperam atq; montosam, in
 hæc prorupit carmina:

πότνια γὰρ πάνθ' ὄντα, δ' ὅτ' ἄρα μολίφρον ὄντα,
 ἃς ἄρα δὲ τίς μιν φῶτ' ἂν εἰδὼς ἰτόηται.
 τοῖσι δ' ἐδύσβατος, καὶ τροχῶν, οἷς ἐχέοντες.

Ingressus deinde Erythrazorum urbē. per-
 contatur de nauī. Et cum forte quidam oc-
 cūrrisset salutaturus, qui eum in Phiocea
 uidisset, ab hoc contendit, ut secum dispi-
 ceret, sicubi nauis appareret, qua in Chl-
 urn transmitteret. Atque ubi in portu na-
 ualibusq; nullum reperiretur traiectionis
 nauigium,

DE VITA HOMERI.

nauigium, ille Homerum ad eum locum ducit, ubi piscatoriæ nauiculæ stationem habebant. Et fortè fortuna incidit in quosdam, qui in Chium erant traiecturi. Hos audiens precatur, ut Homerum transportarent. Verùm illi nullis precibus permoti, nō recepto Homero soluerunt. Homerus autem hæc cecinit carmina:

*Ναῦται ποσειδάωνι συγχεῖν ἰσχυρίζοιτο ἄνθρωποι,
πλοῦσι δὲ πρὸς ἀνέμους βίον δούλοισιν ἔχοντες,
ἀδ' ἄνδρες ἔντιοι δίδεσθε βας ὑψιμήδεσσι.
Θανὲν γὰρ μέτεσσι βίωσι δίδεσθε, ὅσων ἀλγίστα.*

At uerò in altum iam prouectis contigit, ut aduerso uento rapti, eodem unde soluerant recurrerent, ubi etiamdum Homerum in littoris crepidine confidentem offenderunt. Qui cognito nauis recurſu, hunc in modum eos alloquitur: Vos, o peregrini, uentus inuasit aduersus. Verùm nunc adhuc me accipite, & secundo uento nauigabitis. Piscatores autem poenitentia ducti, quod prius hominem non receperant, compellato eodem, iubent conscendere (si uelit) nauem. Recepto Homero rursus uela faciunt. Cūq; exacto itinere littus appulsiſſet, piscatores ad suaquiq; opera digressi, Homerum in littore ea nocte relinquunt. Vbi diluxit, itineri se accingēs oberrāsque

HERODOTI. LIBEL.

Pinus lo-
cus.

ad eum locum peruenit, qui appellatur Pi-
nus: illicq; quiescenti noctu pini fructus
incidit, quē aliqui *ερίβιλον*, alij *κόνον* appellāt
Homerus uerō hos ceciuit uersus:

*ἄλκις τις οὐκ ἔχον ἀμάνονα κορπὸν ἴσσιον
ἴδμεν ἐν κορυφῇσι πεδυνήσας ἀναιδέα καί,
ἴνθα σίδηρον ἄρουρον ἐπὶ χθονίοισι βρεθείησι
ἰστέμεν ὅτ' ἄρ' μὴ κτεβρήνιοι ἀνδρὲς ἔχουσι.*

Cebrenia: Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad
Idam montem ædificare parabant, ubi fer-
rum tum effodiebatur. Cæterum illinc ab-
iens Homerus, uocem caprarū, quæ ibi-
dem fortē pascebantur, secutus, in canes in-
cidit pastoriales: qui cum ferocius eum ad-
orirentur, uociferabatur. Quod audiens

Glaucus.

Glaucus, id enim erat caprario nomen, ac-
currit festinanter, compellatosq; canes ab
Homero excussit. Atq; ubi diu multum-
quē admiratus fuisset, quod nimirum cæ-
cus existens eo locorum peruenerit, tandē
accedens rogabat quisnam esset, & cuius
rei indigens, quibusq; modis ad inhabita-
ta illa uastāq; loca diuerterit. Homerus om-
nem suam calamitatem commemorans,
ad commiserationem Glaucum pertraxit.
Siquidem homo erat (ut apparet) corda-
tus. Excipiens igitur Homerum ad suum
deduxit tugurium, incensoq; igne coenā
instruxit:

DE VITA HOMERI.

instruxit: qua apposita iussit cœnare secū
hospitem. At uero cum canes à cibo absti-
nentes non cessarent suo more cœnitantē
adlatrare, Homerus Glaucum his uersu-
bus alloquitur:

*ἄλλοι κίπτεσι πῶς τὸδ' ἔπος ἐνὶ φρεσὶ θύει.
πρῶτον μὲν κνεί δ' ἄγρον ἐπ' ἀλλήλοισι θύρῃσι
ἔθουσι, οἳ γὰρ ἄμεινον, ὃ γὰρ καὶ πρῶτον ἄλκιον,
ἀνδρὲς ἐπύχονεν, καὶ ἐς ἱερὰ θεοῖς ἰόντες.*

Hæc audiens Glaucus, lætatus est admo-
nitione illa, habuitq; in magna hominem
admiratione. Post cœnam mutu is collo-
quijs oblectabantur. Nam Homerus ubi
errores suos urbesq; quas adiisset, enarras-
set, Glaucus hæc audiens præ admiratio-
ne stupebat. Erat que iam tum cubandi
tempus, & quieti se dederunt. Postero die
Glaucus cogitauit ad herum suum profi-
cisci, animo hæc de Homero indicandi.

Proinde commissis socio capris pascēdis,
Homerum intra tecta reliquit, promittēs
se quàm festinātissimē iturum. Degressus
ad Bolissum (id erat uicino huic loco no-

Bolissus.

nimen) heroq; suo adito, narrauit de Ho-
mero, quemadmodū res habebat, quod
nimirum pro miraculo hominis aduentū
duceret, demum rogat quid facere conue-
niat. Herus parum delectatus hoc nūcio,

b

;

cœpit

HERODOTI LIBEL

cœpit cum Glaucō expostulare, qui quoslibet citra delectum erroneos mutilosq; reciperet aleretq; tamen præcepit ut hospitē ad se perduceret. Glaucus uerò ad Homerum reuersus ea narrauit, iussitque sequi se in urbem: fore enim hæc ei ad felicē fortunæ successum. Quibus non graua-

Homerus
apud Chiū

tim assentiens Homerus, caprarium sequitur. Hic Chiū Glauci herus, ubi in colloquium cum Homero uenisset, reperissetq; hominem esse cordatum, multaq; rerum peritia instructum, cœpit suadere ei ut apud se commoraretur, liberorumq; quos habebat adolescentes formandorum curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi cōcreditos erudiuit. Interim Cer-

Cercopes
Batrachomyomachia,
Epicichlides.

copas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunq; iuuenilia ludicraq; huius poëtæ extant, apud Chiū illum condidit in Bolisso. Hincq; cœpit per urbem inclarescere. Iam uerò Thestorides ut primum intellexit Homerum adesse, nauigans ē Chiō fugam capessit. Deinde progressu temporis Homerus impetrata ab hero Chiū uisendi copia, urbē adiit, ludūq; illic instituit, & pueros carmina docebat. Id cū magna felicitate Chijs facere uideretur, multos sibi admiratores conciliauit.

DE VITA HOMERI

ciliavit. Hinc igitur victum parans tolera- Homeri
uxor & fili-
us.
bilem, uxore duxit, & qua duas suscepit fili-
as: quarum una decessit innupta, alteram
viro Chio elocavit. Enimvero hic poesi
manum admolitus, gratiam habuit bene-
merentibus. Et primum quidem Mentori Mentor.
Ithacensi in Odyssæa, ut qui laborantem ex
oculis sustinuerit in Ithaca: cuius benefi-
cij gratia eundem ampliter poesi suæ infer-
ciens, Vlyssis fingit socium, cuius fidei Vly-
ses Troiâ nauigans, domum familiamq; cõ-
crediderit, tanquam Ithacensium præstan-
tissimo atq; æquissimo. Alijs etiã plerisq;
locis eundem laudibus uehit. Siquidem
Minervâ quoties cum aliquo humana spe-
cie congregi fingit, Mentori identidẽ tra-
dit assimilatam deã. Ad hæc Phemio præ- Phemius.
ceptor, simul & eruditionis & nutritio-
nis gratiã in Odyssæa retulit in hæc verba:

*ἄρουξ δ' ὦ χερσὶν κίθαριν περικατὰ Ἰθάκῃ
φρμῖα, ὅς τε πολλὰρ ἰθαίων παύσας ἀείδωρ.* Odyssæa

Et rursum:

αὐτὰρ ὁ φορμίζων ἀνβάλλει κατὰν ἀείδων.

Meminit & nauicularij, in cuius comitatu
ultra citroq; nauigans, urbes locaq; pluri-
ma collustrauit. Huius nomen erat Mentæ. Mentes.
cuius commemorat his versibus:

μῆντης ἀρχαίου δαιδερνὸν ὠχόμενον Ibidem

HERODOTI LIBEL.

ἦος, ἀτὰρ ταῖσισι φιληρίμοισιρ ἀνέσθ.

Tychius. Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui uenientem ad sutrinam apud Nouum murum hospitio exceperit. Hinc Iliadi inferfit his uersibus:

Iliad. 7. αἶας δ' ἰγυόθεν ἰλθε φίλων σάνθ' ὤντι πόρρον,
χάλκιορ, ἰκλαβόσσορ, ὃ οἱ τόχι' κἀμν τούχον,
στυτοτόμων ὅχ' ἄρισθ' ὕλη ἔνι δικία νάων.

A' poesi uero hac inclarescens Homerus, nō per Ioniam solum celebrabatur, sed in ipsam usque Græciam multus de eodem sermo perferebatur. Et cum iam eruditio-
nis existimatione augescentem multum se-
rent, inciderunt forte qui suaderent ut in
Græciam se transferret. Quod consilium
admittens, impense cupiebat adornato iti-
nere illuc demigrare. Commodum que in-
telligens Argos multis egregijsq; elogijs
celebratum, Athenas non item, proinde
hanc poesi suæ effingens, in maiori Iliade,
nempe nauium catalogo, Erechtheū his
uersibus magnifice laudibus uehit:

Argos.
Athenæ
ab Home-
ro celebra-
ta.

Iliados 2. δῦμον ἰριχθῶθ' μεγαλήτορθ', ἃρ ποτ' ἀδύν
θρίψα διδὸς θυγάτηρ, γίγνθι ἰάδορθ' ἄρμιν.

Mæsthens Mnesthea etiam prætorem Atheniensem, tradit in exercitu tam pedestri quàm eque-
stri ordinando peritissimum, id' que his
carminibus:

DE VITA HOMERI.

τῶν δὲ ἐγχεύσεων ἥς πρὸς μνηστῆρας.

Ibidem.

τῷ δ' ὄντα τις ὁμοῖ' ἐπιχθονίῳ γένει ἀνὴρ

νοσηῖται ἴκται τε, καὶ ἀνέρας ἀπειδίκατος.

Aiacem uerò Telamonium ipsosq; Salaminios, Atheniensibus in nauium nomenclatura adnumerauit, sic scribens:

Salaminii
Ajax.

ῶας δ' ἰασσαμένῳ ἄγχι δρυοκίχνα κῆας

Illades 2.

εἴα δ' ἔχοντ' ἀθλων ἵππων ἰσχυρὰ γένηται.

Postremo in Odyssæa Mineruam, postquam cum Vlyssæ in colloquium uenerit, ad Atheniensem urbem, quam præcipuè colebat, concessisse fingit:

ἵκται δ' ἐς μαρῶνα, καὶ ἐντοχέριε ἀδύνα.

Odyssæa.

δῶν δ' ἐπιχθονίῳ πύκνιστον δόμον.

Hæc ubi hunc in modum meditatus composuisset, animo in Græciam trañciendi, profectus Samum appulit, contigitq; forte ut eodem tempore Samij Apaturia festum agerent. Hic Samius quidam agnito Homero, utpote quem iam antè in Chio uidisset, sodales suos aggressus, indicauit tanti hominis aduentum. Illi audita multa hominis prædicatione, iubebant adduci eum. Conuenit igitur Homerum Samius, & quandoquidem, inquit, hospes Apaturiorum festum agit ciuitas, inuitant te, tribules ad idem festum concelebrandum. Homerus affuturum se dicit, & comitatur

Apaturia.

b s inuitan-

HERODOTI LIBEL.

Curro-
phos.

snuitantem. Porro cum iam illuc quò uo-
catus erat, pergeret, in mulieres impigit,
quæ in trivio Curotropho sacra facerent.
Sacrificia ex occurrentis aspectu indigna-
ta, exclamat: Vir, inquires, facessas a sa-
cris. Homerus dictum illud in animo uol-
uens, rogabat quis nam esset qui loquere-
tur, & cui deo sacrificaret? Dux eius indi-
cauit mulierem esse, quæ Curotropho sa-
crificaret. Quod audiens Homerus huius-
modi carmina illius sacris accinebat:

καὶ δὲ μοι ὠχομένοισι κερτορέη, δὲ δὲ γυνῆνα
νήν, δὲ νύξ, μὲ ἀνὰ νύκτι φιλόνητα καὶ ἰνὴν.
ἥ δ' ἰππικροῖα πολλὰ κροτάφοισι γέρονται,
ἄρ' ἄρ' ἐν μὲν ἀπαμειβόμενα, θυμὸς δὲ μνησιν.

Pheatria. Vbi uero ad sodalium collegium accessis-
set Homerus, iamq; in limine ædium con-
sisteret, in quibus conuiuium instructum
erat: aliqui narrant iam tum ardente
ignepoëtam cecinisse: alij postea accens-
sum, quàm carmina ista canere inciperet:

ἀνδρὸς μὲν εἴθε μὲν, καὶ δὲ, πύργοι δὲ πόλεις,
ἱπποὶ δὲ ἰνὴ καὶ ἡνέμεται, νύξ δὲ θαλάσσης.
καίματα δ' αὖτ' αἶψα δεινὰ, ἀτὰρ γὰρ αἰὲν ἔστιν
ἡμῖνοι ἄρ' ἀπορῆ νόστος, τ' ἀποιοίμ' ἰράσθαι,
αἰδομένοισι πύργους γέροντας δὲ δὲ δὲ δὲ.

Ingressus autem reclinatusque, cum cæte-
ris epulis fruebatur, in magno honore ad-
mirationeq;

DE VITA HOMERI.

mirationēq; ab accumbentibus habitus,
ibidemq; ea nocte cubile sibi paravit. Po-
stero die conspicatū eum figuli, qui ad vi-
am in figlina laterunculos tegulasq; co-
quebant, cum intellexissent hominem esse
eruditum, compellatum iusserunt cane-
re, pollicentes cum tegulas, cum alia
qualia eacunque essent, quæ haberent, se
illi duros. Homerus hæc illis cecinit
carmina, quæ uocantur Caminus, id est, Caminus
Homeri,
fornax.

ῥῆμ' ὁδοῖται μισθόν, ἅσ' αὖ κεραμῆες.
δύο δ' ἐν Ἀθηναῖσι, καὶ ὑπάρχει χάρα καμίνῳ,
ἵο δὲ μυλῶντι καὶ ὀνύχοι, καὶ πάντα μάλ' ἱρὰ
φρηθύναι τε καλῶς, καὶ τιμῆς ἄνευ ἀρίσθ.
πῶτα μὲν ἱρὸν ἀγορῇ πωτῶμεννα, πῶτα δ' ἀγῶνι,
πῶτα δὲ κρηθύνῃσι, ἡμῖν δὲ δὴ οἷσι σφιν νοῦσαι.
ἄρ' ἔστιν ἀντιόχῳ τριφιδίῳσι γὰρ ὁδὸν ἄρματι,
συνεχὴς δ' ὕπατα καμίνῳ διὰ δὲ τῶν (πτορ,
σύντρεβ' ὁμῶς μάραρον τε, καὶ ἄσβεστον, ἡ δ' ἐν' ἄβα-
ῶ μὲν ἀμοιβὴν ὅτι τῇ δὲ τίζου κακὰ πολλὰ φορέσει.
πῶτι πυραύσεια καὶ δόματ' αἰ, σὺν δὲ κάμινῳ
πῶσα πυρκαῖαν κεραμῶν μίγνυσι πυρσῶντων,
οἷσι γὰρ δὲ ὑπὸν βρόχῳ, βρόχοι δὲ κάμινος,
πάντ' ἵν' ὁδοῖται αὐτῆς κεραμῆας κατὰ ποιῆσαι.
δύο καὶ ἑνὶ τῇ ὁδοῖται πολλὰ ἄρματι κίρην,
ἄγρια φάρμακα βλάπτει, κάπνισ' αὐτῆς τε καὶ ἱρῶν
δύο δὲ καὶ χάραρον ἀγῶνι πολλὰς κρηθύνων,

HERODOTI LIBEL.

δὲ ἀνακλῶντες χάριτες φύγον, οἱ τ' ἀπέκοντο,
 τὸ δὲ κερτάδι ἔργα παλαιὰ, τὸ δὲ κλάμινον,
 αὐτοὶ δ' οἰμώζοντες ἐρέοντο ἔργα πονηρά.
 θνήσκον δ' ἄρ' οὐκ αὐτὸ κακοκλῶμενα τέχνην.
 ὅς τις καὶ ἀναιδέως περὶ ταῦτα πᾶν ἢ πρόσθετον
 φημι λέγει, ὅς πάντες ἐπίσταντο τ' αἴσιμα ῥίθιν.

At uero in Samo hybernans Calendarum
festo, potentiorum ædes: offitium adiens,
strenam accipiebat. Canebat autem ea car-
mina, quæ Ereslone, hoc est, ramalia, uocan-
tur: ducente eum, comitanteq; undecun-
que frequenti puerorum indigenarum
choro:

Δῶμα προστραπήσου' ἀνδρὲς μέγα δυνάμειοι,
ὅς μέγα μὴρ δ' αὖτα, μέγα δὲ βέριον ἔαβι· αἰὲν.
αὐτὰρ ἠγαυὴν ἀνδρῶν, πλεῖστον γὰρ ἴσσοι
πολλοὺς, οὐρ πλεῖστο δ' ἐπ' ἰσφροσύνην τυκκῆα
ἀρήναι' ἀγαθὴν, ὅσην δ' ὕψιστον καὶ μὴ ἄν.
κυρβῶν δ' αἰὲν κατὰ καρδίας ἵπποι μάλα,
τῷ πηδῆς δὲ γυνὴ κατὰ διτράδα βύσσεται ὄμμιρ.
ἡμίονοι δ' ἄξιοι κραταίποδης ἱετόρ' δῶμα.
αὐτὰ δ' ὑφαίνουσι δόρυ' ἐπὶ κίρκῃ βυβῶντα.
σὺν μοῖ σὺν σὺν μοῖ σὺν μοῖ σὺν μοῖ σὺν μοῖ
ἔσθ' ἐπ' ἰσφροσύνην, ἐπ' ἰσφροσύνην, ἐπ' ἰσφροσύνην, ἐπ' ἰσφροσύνην, ἐπ' ἰσφροσύνην.

Atq; hæc carmina postea in Samo diu a
pueris decantabantur, quoties ad Apollin-
is festum collecti conueniebant. Ineunte
deinde

DE VITA HOMERI.

deinde uere, moriebatur Homerus. ē Sam^o
 Athenas proficisci: subuectusq; unā cum
 popularibus quibusdam, ad lūm appulit;
 ubi stationem non ad urbem, sed in littore
 habebant. Hic contigit Homerum graui-
 ter ægrotare. Egressus igitur ē naui in cre-
 pidinē littoris iacebat ægrotus. Atq; ubi
 diutius illic ob nauigandi difficultatem in
 portu remorarentur, subinde pleriq; ex ur-
 be Homero uacabant, eumq; audientes re-
 uerenter obseruabant. Iam uerò nautis ca-
 terisq; aliquot qui ex urbe conuenerant,
 illic apud Homerum confidentibus, for-
 te piscatorum ministri eodem appulerūt:
 qui ē nauiula egressi, hæc uerba habuerūt:
 Agite uerò peregrini, audite nos, nū quid
 eorū quæ pponemus explicabitis? Ibi ē præ
 sentibus quidam iubebat eos proloqui.
 Illi, nos inquiūt, quæcūq; cepimus, reliqui-
 mus: quæ uerò non cepimus, nobiscū por-
 tamus. Et cum nemo id ænigmatis inter-
 pretari posset, piscatores explicabāt: signi-
 ficantes nimirum se, cum piscium nihil
 capere possent, desidentes in sicco pedicu-
 los uenatos. Et horum quotquot cepis-
 sent, abieciisse: quos non inuenissent, domū
 retulisse. Quæ audiens Homerus, hæc di-
 xit carmina:

Talq;

HERODOTI LIBEL

τοῖον γὰρ πατρίων ἐξ αἵματος ἐκζητῶν
ὄντι βαθυκλύρων, ὅντ' ἄσπετα μῦθα τιμόντων.

Atqui ex ægritudine hac extremum diem clausit Homerus in Io, non autem (ut arbitrantur aliqui) ænigmatiſ perplexitate eſ neſtus, ſed morbo. Extinctus uero in Io Homerus, à comitibus ſuis atq; ciuib. qui ex urbe in colloquium cum eodem uenerāt, in litore ibidem honorifice ſepelitur. Cuius ſepulchro multo poſt tempore lenſes, ubi poeſis eiſ iam publicata ab omnibus celebraretur, huiuſmodi inciderunt elegiacum:

ὠδὰς δὲ τὴν ἰγὴν περὶ κλῆρ κατὰ γῆα καλὴν

ἀνδρῶν ἱερῶν κοσμήτορα θεοφύρου.

Homerus
Æolicus.

Porro quod Æolicus fuerit Homerus, & non Ionicus, neq; Doricus, partim ē iam dictiſ perſpicuum eſſe poterit, partim etiā hiſ coniecturiſ deprehenditur. Si quidem poetam tantum qui hominum peculiareſ mores in ſuam poeſim tranſferre ſtuderit, par eſt aut laudatiſſimōſ excogitaſſe, aut patrioſ cōmemorare. Iam uero carmina eiſ expendenteſ, indidem pronuntiabiſ. Nam cum ſacrificij ritum huiuſmodi quendam referat, aut ipſe eundē tanquam probatiſſimum excogitauit, aut quod cum patrijſ inſtitutiſ cōueniret. Sic enim

DE VITA HOMERE

enim inquit:

*δουρα μὴ πρῶτα, καὶ ἰσοφαρ, καὶ ὕαρος,
μηδὲ τ' ἱσταμορ, καὶ τὴν νύκτα καλὴν φαρ,
διατῦχα ποιεσάσης, καὶ αὐτὸν δὲ ἀποθνήσκει.*

In his uersibus de ilibus nulla mentio, quibus in sacrificijs tamen utebantur cæteri, præterquam unam Aeolicam gentē, quæ ilia non cōtremabāt. Indicat præterea his quoq; uersibus, quod Aeolicus cum esset, suæ gentis ritibus usus sit:

*καὶ δ' ἐπὶ χίλῃς ὁ γίγνηται, καὶ δ' αὖθις δινορ
καὶ βίσι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχοντες ἀπὸ βόθρα χροίρ.*

Aeoles enim soli intestina quinque ueribus Aeolam
defixa torrebant, reliqui Græci tribus. E. mos.
tenim *τίμω* dicunt Aeoles pro *πύρκα*. Atque
hæc sanè de genere, uita, interituq; Ho-
meri, a nobis relata sint. Cæterum ætatem
Homeri si quis diligenter recteq; ratioci- Homeri
netur, ex hisce facile deprehendet. Nemi- ætas.
pe ab expeditione Græcorum, quam Aga-
memnon & Menelaus in Ilium habue-
runt, annis centum post atq; triginta Les-
bus oppidatim habitari cœpit, cum antea
nullam prorsus haberet urbem. Post Les-
bum habitatam annis uiginti, Cuma Ae-
olica & Phricotis appellata, cōdita est. Por-
ro à Cuma annis duodeuiginti in Smyr-
nam Cumani colonias transfulerunt, quo
tempore

HER. LIB. DE VITA HOM.

tempore natus fuit Homerus. Ab Homero uero nato anni sunt sexcēti uigintiduo ad Xerxis usq; in Græciam traiectum, qui uidelicet iuncto Hellesponto pōtib; cū exercitu ex Asia in Europam penetrauit. Ex his igitur facile fuerit calculo colligere tempus ei, qui prætorem Atheniensium rationem habuerit. Nam à Troiano bello claruit Homerus annis centum sexaginta octo.

VITAE HOMERI PER HERODOTUM traditæ finis, interpretate Conrado Heresbachio.

Index

RERV M ET VER.

BORVM MEMORABILIVM IN

Herodotum locupletissimus

Index.

A

folio 557



Baris fabula. admonitio Cræsi lib. 3

li. 4. f. 270. fol. 200

abz oppidū adymachidarum mores

li. 8 fol. 548 lib. 4 fol. 320

abolēda mo- adrastus sese transfodit

lib. 7 fol. 221 lib. 1 fol. 19

narchia

abfinthii lib. 6 fol. 399 adrastus Atym occidit li.

abydus capta. lib. 5 fol. 1 fol. 19

384.

aces amnis lib. 3 fol. 236 adrastus Atym in custodia

acephali lib. 4 fol. 328 suscipit lib. 1 fol. 18.

achea Ceres lib. 5 fol. 1 fol. 16

358

aceratus propheta lib. 8 adria lib. 5. f. 336.

fol. 550 aduersus culices remediū

achæmenis cōsiliū lib. 2 fol. 140

7 fol. 535 aer plumis oppletus lib.

acinacis Martis simulacrū 4 fol. 268 æaci sanum lib. 5 fol.

lib. 4 fol. 279 350.

achilleus cursus lib. 4 æaces Samius lib. 6.

fol. 277. 284 fol. 372

accipitres quatuordecim, edificatio Argus lib. 4

uultures quatuor uelli- fol. 323

cant lib. 3 fol. 220 æoles lib. 1 fol. 12

acrephia oppidum lib. 8 æoles ad Cyrum legatos

fol. 589 mittunt de deditioe li

adimantus lib. 8 fol. 519 bro 1 fol. 67

adimanti dictum lib. 8 æoles à Cræso subacti li.

c 1 fol.

I N D E X.

1 fol. 4	ægyptius quidam notaliſſi-
æolicæ urbes lib. 1 fo. 71	sinus lib. 4 fol. 109
æolū legati à Spartanis au-	ægyptij ulciſcūtur Phañc
xilia petunt l. 1 f. 72	lib. 3 fol. 187
ærei uiri lib. 2 fo. 170	ægyptij dij l. 2 f. 118
æſchionia tribus lib. 3	ægyptij cadauera ſaliunt
fol. 195	lib. 3 fol. 191
africa lib. 4 fol. 271	ægyptii cadauera non cre-
africa arboribus nuda	mant lib. 3. f. 190
lib. 4 fol. 322	Ægyptij piſces lib. 3
aſri paſtorales li. 4 fol.	fol. 139
326	ægyptij duodecim reges
agaritſcæ præci lib. 6	creant lib. 2 fol. 166
fol. 438	ægyptij quid primum in-
agathyrfus lib. 4 f. 161	uenerint lib. 2 f. 103
agathyrforum mores	ægyptij primi annum cō-
lib. 4 fol. 296	perere lib. 2 fol. 102
agrianæ lib. 5 f. 339	ægyptiorum mores lib. 2
agrianes fluius lib. 4	fol. 116. 117
fol. 191	ægyptiorum bis mille tri-
ægeti uxor lib. 6 f. 410	cantur lib. 3 fol. 189
ægina lib. 5 f. 366	ægyptiorum lex de feriſ
ægis unde appelleretur l. 4	lib. 2 fol. 129
fol. 327.	ægyptiorum uiſtus lib. 2
ægicores li. 5. f. 360	fol. 133
æginetæ ab Athenienſibus	ægyptiorum ceremoniæ
ſuperantur li. 6 f. 423	lib. 2 fol. 117
æginetarum mulierū cho-	ægyptiorum rex Hamafis
ri lib. 5 f. 368	lib. 1 fol. 36
æginetarum odia in Athe-	ægyptiorum feſtum Bac-
nienſes lib. 5 f. 367	chi lib. 2 fol. 113
æginetarum ſtrenuitas	ægyptiorum facilis uiſtus
lib. 8 fol. 571	lib. 2 fol. 138
æginetarū in Athenienſes	ægyptiorum ſacrorum ri-
odiorū principiū l. 5 f. 370	tus lib. 5 fol. 118
	ægyptiorum

I N D E X.

ægyptiorum à Persis defe- ctio	li. 7 fol. 444	fol. 173	ægypti rex Necus	lib. 2
ægyptiorum medici	lib. 2 fol. 135	fol. 172	ægypti rex Asychis	lib. 2
ægyptiorum nectitus	lib. 2 fol. 135	fol. 161	ægypti rex Menes	lib. 2
ægyptiorum funera	lib. 2 fol. 135. 136	fol. 141	ægypti rex Apries	lib. 2
ægyptiorum opinio de a- nimæ immortalitate	lib. 2 fol. 155	fol. 174	ægypti rex Mæris	lib. 2 f. 142
ægyptiorum genera septē	lib. 2 fol. 175	ægypti rex Miceriaus	li. 2 fol. 158	
ægyptiorum rex Apries	lib. 4 fol. 317	ægypti rex Sethon	lib. 2 fol. 163	
ægyptijs pisces sacri	lib. 2 fol. 132	ægypti rex Amasis	lib. 2 fol. 177	
ægyptijs sacer crocodilus	lib. 2 fol. 131	ægypti natura	lib. 2 fol. 103. 104. 105	
ægyptijs cur dura capita	lib. 2 fol. 187	ægypti pyramidis cōstru- ctio	lib. 2 fol. 156	
ægypti rex Psammerichus	lib. 2 fol. 101	ægypti rates deorum	lib. 2 fol. 265	
ægypti regina Nitocris	lib. 2 fol. 142	ægypti filius cur Cypselus	lib. 2 fol. 174	
ægypti rex Rampfnitus.	lib. 2 fol. 151	æthiopix rex Sabacus	lib. 2 fol. 162	
ægypti rex Chephrenes	lib. 2 fol. 157	æthiopia	lib. 2 fol. 235.	
ægypti rex Sesostris	lib. 2 fol. 143	æthiopis responsum ad Cæ- sarem	lib. 2 f. 192	
ægypti rex Cheops l. 2 f. 155		æthiopes longæni	lib. 2 fol. 191	
ægypti rex Anyfis cæcus	li. 2 fol. 162	æthiopum uictus	lib. 2 fol. 193	
ægypti rex Psammis	li. 2	æthiopia		

I N D E X.

æthiopum uita lōgissima	alexander Macedo aureus
lib. 3 fol. 193	lib. 8 fol. 584
ahenum Exampzi	lib. 4 alexander Helenam rapit
fol. 287	lib. 2 fol. 147
ahenum Samiorum	lib. alexandri adhortatio
4 fol. 314	8 fol. 592
aiax Telamonius	lib. 8 aliarchus
lib. 8	lib. 4 fol. 317
fol. 559	alizonas
	lib. 4 f. 276
alazer	lib. 4 f. 219
altercatio Atheniensium	
album littus	lib. 7 f. 459 & Theagetarum de loci di
albæ columnę	lib. 5 gnitate
fol. 384	li. 9 fol. 607
alcęus poeta	lib. 5 amasis donaria
lib. 5	lib. 2 f. 181
fol. 376	amasis institutum
	lib. 2.
alcęus Herculis filius	lib. amasis opera
lib. 2 f. 179	
1 fol. 4.	amasis Aegypti rex
	lib. 2.
alemęonis filius Megacles	fol. 177
lib. 1 fol. 27	amasis cum uxore rem ha
alemęonidę an scutū Per-	bere nequit
lib. 2 f. 181	
sis prodiderint	lib. 6 amasis pugna cum Aprie
lib. 6	
fol. 434	lib. 2 fol. 176
alemęonidarum generis	amasis ad Polycratem lite
claritas	lib. 6 fol. 435
lib. 6	re
lib. 3 fol. 202	
alati serpentes	lib. 3 amasis cadauer contume-
lib. 3	
fol. 233	lia affectum
	lib. 3 f. 196
alex Minervę templū	li. amasis solertia
li. 2 f. 172	
9 fol. 628	amasis in Apriem rebellat
alexę quando & a quibus in	lib. 2 fol. 174
lib. 2	
uentę	lib. 1 fol. 46
amasis Gręcorum studio-	
alex ad Priami filius Hele	lib. 2 fol. 180
lib. 2	
nam rapit	lib. 1 fol. 2
amasis commentum	li.
alexander ad Athenienses	4 fol. 331
lib. 9 fol. 617	amasis mors
lib. 3 fol. 187	
alexander ad Proteū ductus	amazonas
lib. 4 f. 297	
lib. 2 fol. 148	amazonum cum Sauro-
	matie

INDEX.

matris coniunctio	lib. 4	amphyctionum sedilia	
fol. 199		lib. 7 fol. 522	
amazonum sedes	lib. 4	amphion	lib. 5 fol. 372
fol. 199		amphiarai oraculum	lib.
amestris crudelitas in Ma	8 fol. 589		
sistit uxorem	lib. 9 fol.	amyntas	lib. 5 fol. 340
647		anacharsis	lib. 4 f. 284
amentes Athenienses red-	& li. 4 f. 274		
duntur	lib. 5 fol. 368	anacharsis sedes	lib. 4
amentium est, raptis femi	fol. 287		
nis ulciscendis operam	anchimolius	lib. 5 f. 359	
dare	lib. 1 fol. 2	anchimolij cades	lib. 5
amestris Xerxis uxor	lib.	fol. 359	
9 fol. 645		anaxandrides	lib. 5
amicus solers preciosissi-	fol. 349		
um omnium possessi	anaxandridæ uxores	lib.	
onum	lib. 5 fol. 343	5 fol. 350	
amici Cræsi Lacedæmonij	androphagi	lib. 4 f. 264	
lib. 1 fol. 4	androphagorum mores li		
amici deploratio	lib. 3	bro 4 fol. 296	
fol. 189		androcratis fanum	li. 9
amicitia inter Agathyrsos	fol. 606		
communis	lib. 4 f. 296	animus in auribus homi-	
aminoclis fortuna	lib. 7	num	lib. 7 fol. 464
fol. 519		anima immortalis	lib.
amores Xerxis	lib. 9 f. 645	2 fol. 155	
ammonius cur Iupiter di-	anima relicto uno corpo-		
ctus	lib. 2 fol. 120	re in aliud migrat	lib.
ammonij Iouis templum	2 fol. 155		
iacensum	lib. 3 fol. 194	annum primi reperere Ae	
amnis Halys	lib. 1 fol. 3	gyptij	lib. 2. f. 103
amnis Hermus	lib. 1	apollinis fons	lib. 4
fol. 37		fol. 316	
amnis Phasis	lib. 2 f. 2	aprijs mors	li. 2. f. 177.
amphyctiones	L. 5 f. 358	ante Cræsi imperiū Græ-	
		c & ci sue-	

I N D E X.

ei fuere liberi	lib. 1 f. 4	fol. 352	
Antichares	lib. 5 f. 350	arabes quo pacto dent fidē	
antipater Orgis filius	li. 7 fol. 488	lib. 3 fol. 186	
anyfis Aegypti rex cæcus	lib. 2 fol. 162	arabicus sinus	lib. 2
aper eximie magnitudinis	lib. 1 fol. 16	arabice oues	lib. 3
apheta locus	lib. 7 fol. 520	aratores Scythæ	lib. 4
apis à Cåbyse vulneratur	lib. 3 fol. 196	araxes fluvius	lib. 2
apis apparitio	lib. 3 fol. 197	arion delphino infidet	
apis figura	lib. 3 fol. 197	lib. 1 fol. 10	
apries rex Aegyptiorū	li. 3 fol. 174. & lib. 4 fo. 317	aryadicum argentum	
apris filia Nitetis	li. 3 fol. 183	lib. 4 fol. 320	
Apollo Ismenius	lib. 5 fol. 357	ariandes	lib. 4 fol. 319
apollinis simulacrum	lib. 6 fol. 433	arborea lana	lib. 2
apollinis oraculum	li. 4 fol. 317	arce occupat Pisistratus	
aphrodisias insula	lib. 4 fol. 321	lib. 1 fol. 25	
ara uentorum	lib. 7 fol. 514	arcesilaus eiicitur	li. 4
ara Aristei Proconnessij	lib. 4 fol. 263	fol. 318	
ara Dianæ	lib. 4 fol. 290.	arcesilaus Cyrenæ recupe- rat.	lib. 4 fol. 319
ara Iouis forensis	lib. 5 fol. 260	arcesilai regnum	lib. 4
		fol. 317	
		arcesilai mors	lib. 4
		fol. 319	
		archilochus Parus poe- ta carminis Iambici in- uentor	lib. 1 fo. 4
		archidemus	lib. 6 fol. 414
		archidice meretrix l. 2 f. 168	
		arcus Hercules	lib. 4
			ardye

I N D E X

ardys patri succedit in re-	Græciæ clarissima l. 1 f. 1
gnum	lib. 1 fol. 7
ardys gesta	lib. 1. fol. 1.7
ardys Sygis filius	lib. 1 f. 7
arena aureacea quib. mo-	lib. 6 fol. 418
dis diripiatur	lib. 1 f. 7
fol. 231	argon Sardinum rex lib. 1
arenis obruti milites	lib. 3
fol. 195	argus ædificatio lib. 4
argædeus	lib. 3
argæthionius rex	lib. 3 fol. 23
lib. 1 f. 77	lib. 1 fol. 7
argentum & æs Scythæ in	arma illata Smirnz lib. 1
usu non habent	fol. 7
lib. 4	arma inferuntur Mileto
fol. 282	lib. 1 fol. 7
argentum Aryandicum	arion decantat carmẽ Or-
lib. 4 fol. 320	thium lib. 1 fol. 10
argis	arion in custodia tenetur
lib. 4 fol. 269	lib. 1 fol. 11
argilucus	arion Corinthum pergit
l. 6 f. 418	lib. 1 fol. 10
argippeï	arionis donarium in Te-
lib. 4 f. 266	naro lib. 1 fol. 11
argiui Xerxi subdi maluit,	aristagoras lib. 1 fol. 177
quæ Lacedæmonijs esse	aristagoras sapiens lapsus
inferiores	lib. 1 fol. 354
lib. 7 f. 501	aristolaidi filius Lychurgus
argiui musici	lib. 1 fol. 25
lib. 3	ariston rex lib. 6 fol. 409
fol. 243	aristeus cornus lib. 4
argiui tondent capita	fol. 263
lib. 1 fol. 39	aristeus uersificator lib. 4
argiuorum cum Spartia-	fol. 262
tis contentio de agro	aristeo de mira narratio
lib. 1 fol. 38	lib. 4 fol. 262
argiuorum cum Persis affi-	aristodicus Heraclides
nitas	lib. 1 fol. 75
lib. 7 fol. 502	aristodici astus lib. 1
argiuorum oraculum	lib. 1 fol. 75
li. 7	fol. 75
fol. 500	
argos	
lib. 1 fol. 1	
argos omnium ciuitatum	

I N D E X.

arimaspi unde dicti	lib.	folio 670	
4 fol. 267			artemisiæ pugna gloriosa
arimaspi	lib. 3 fol. 235	lib. 8 fol. 569	
arimaspei uersus	lib. 4	artembares	lib. 9 f. 659
fol. 293		artemisiæ consilium	lib.
aristagoræ mors	lib. 5 f.	8 fol. 561. 575	
387		artemisiæ capiendę præmi	
aristidis facinus	lib. 8	um	lib. 8 fol. 571
fol. 572		artiscus amnis	lib. 4 fol.
arizanti	lib. 1 fol. 49	291.	
arx Atheniësis occupatur		artybins	lib. 5 f. 382
lib. 5 fol. 363		artybij cædes	lib. 5 fol.
artabanus regio ornatu		383	
induitur.	lib. 7 f. 454	artybii equus	lib. 5 folio
artabani gravis sententia		383.	
lib. 7 fol. 450		arte recuperat tyrannidē	
artabani somnium	lib. 7	Pisistratus	lib. 1 f. 26
fol. 456		asia unde dicta	lib. 4 fol.
artabazus Pharnacis	li.	273.	
8 fol. 585		asia	lib. 4 fol. 273
artabazi fuga	lib. 9. f. 636	asia potiuntur Scythæ	li.
artabazi de ineundo præ-		1 fol. 50	
lio sententia	lib. 9	asopus	lib. 5 fol. 366
fol. 615		asopi filia	lib. 5 fol. 366
artabazi mors	lib. 8	asychis Aegypti rex	lib. 2
fol. 586		fol. 161	
artaphernes	lib. 5 f. 376	asychis pyramis	lib. 2 fo.
artaphernes Sardium præ-		161.	
tor	lib. 5 fol. 364	asychis lex de mutuo acci-	
artaphernes Ionibus uicti		piendo	lib. 2 f. 161
gal imposuit	li. 6 f. 403	assyriæ rex Senacharibus	
artaphernes	lib. 7 f. 475	lib. 2 fol. 163	
arraynta Darij uxor	lib.	aschij liquoris genus	lib.
9 fol. 645		4 fol. 266	
artayctes suspensus	lib. 9	assyriæ natura	lib. 1 f. 90
		assyrio-	

I N D E X.

affyriorum ornatus lib.	bro 1 fol. 9	
7 fol. 473		athenagoras li. 9 f. 616
asbystræ lib. 4 fol. 321		atlas mons lib. 4 fol.
astyages à Cyro uictus ca-	326.	
pitur lib. 1 f. 62		atlantes lib. 4 f. 325
astyages regno amotus li.		atlantes unde appellati li.
1 fol. 63		4 fol. 326
astyages Cræso quo modo		atroffam sanat Democedes
affinis lib. 1 f. 33		lib. 3 fol. 344
astyages lib. 1 fol. 51		atroffæ consilium apud Da
astyages Cyaxaris filius li-		rium è suggestione De-
bro 1 fol. 30		mocedes lib. 3 fol. 344
astyages Harpago ipsius fi-		athos mons lib. 7 fol. 458
lij carnem apponit lib.		athenis pulsi Pistratidæ li.
1 fol. 58		5 fol. 360
astyages magos de Cyro cõ		athenis potitur Xerxes li.
sulit lib. 1 fol. 58		8 fol. 559
astyages Cyrum Persidem		athenis cictus Clisthenes
mittit lib. 1 fol. 59		lib. 5 fol. 363
astyages quot annos regna		athenis cictus Onomacri
uerit li. 1 fo. 63		tus lib. 7 f. 446
astyages Cyrum agnoscit		athenis cicti piaculares
lib. 1 fol. 56		lib. 5 fol. 463
astyages crudelitatem ul-		athenarum incendiæ lib.
cisci conatur Harpagus		9 fol. 601
lib. 1 fol. 60		athenarum arx incensa li.
astyagis somnium de filia		8 fol. 556
lib. 1 fol. 51. 52		athenarum tyranni lib.
astus Aristodici lib. 1.		5 fol. 558
fol. 75		athenas proficiscitur Mar
astus Rampfiniti lib. 2		donius lib. 9 fo. 596
fol. 172		atheniensis magistratus
astu opprimit Cyrus Mas-		lib. 6 fol. 430
sagetæ lib. 1 fol. 98		atheniensis arx occupa-
astutia Thrasybuli li-		tur lib. 5 fol. 363
		c s athenien-

I N D E X.

atheniensis tyrannus Pisistratus	lib. 1 f. 25	atheniensium Imperio positus Pisistratus	lib. 1 f. 25
atheniensis nuncij respon-		atheniensium uxores raptæ	
sio ad Gelonem	li. 7 f. 506		lib. 6 fol. 441
atheniensis clypeus	li. 6 fol. 432	atheniensium victoria	lib. 9 fol. 626
atheniensis custos serpens	lib. 8 fol. 552	atheniensium legislator Solon	lib. 1 fol. 12
atheniensis exercitus ordo	lib. 6 fol. 431	atheniensium in Marathonæ victoria	li. 9 f. 608
athenienses amentes	li. 5 fol. 364	atheniensium virtus in propugnanda arce	l. 8 f. 555
athenienses Aeginetas superant	lib. 6 fol. 423	atys	lib. 1 fol. 16
athenienses Græciæ libertores	li. 7 fol. 496	atys datur Adraсто in custodiam	lib. 1 f. 18
athenienses nunquam solum uertere	lib. 7 fol. 507	atys aprum aggredi cupit	lib. 1 fol. 17
athenienses tyrannis liberati	lib. 5 fol. 360	atys ducit uxorem	lib. 1 fol. 16
atheniensium origo	lib. 1 fol. 24	atym occidit Adraстus	lib. 1 fol. 19
atheniensium naues ad Aristagoram	lib. 5 f. 378	atys sepultura	li. 1 fol. 19
atheniensium legatio ad Lacedæmonios	l. 9 f. 598	atys mors	lib. 1 fo. 19
atheniensium rex Codrus	lib. 5 fol. 365	aureæ compedes	lib. 3 fol. 243
atheniensium & Tegeatarum de loci dignitate altercationatio	lib. 9 f. 607	aureum sacrum	li. 4 f. 259
atheniensium præstantia	lib. 5 fol. 366	author hanc historiam scripserit	lib. 1 fol. 1
atheniensium responsum	lib. 8 fo. 594	authoris historiarum ratio	lib. 1 fol. 13
		autores dissensionum inter Græcos & Barbaros exitere Phœnices	lib. 1 fol. 1

I N D E X.

aufes	lib. 4 fol. 323	babyloniz rex Labynitus	
aufes aratores	lib. 4 f. 328		lib. 1 fol. 88
auxesiz simulacrum	lib. 5	bacidis oraculum	l. 8 f. 545
	fol. 367		565 & lib. 9 f. 616
auxilium Lacedæmonio-		bacchi festum	lib. 2
rū post bellū	lib. 6 f. 434		fol. 123
aziriftus locus	lib. 4 f. 316	bacchantium uox	lib. 8
	B		fol. 560
Babylon secundò capta		bacchanalis Dionysij sacra	
	lib. 3 fol. 255		lib. 4 fol. 286
babylonis opes	lib. 1	bacchanandi consuetudo	
	fol. 89		lib. 4 fol. 286
babylonis descriptio	lib. 1	badra	lib. 4 fol. 320
	fol. 83	bagzus	lib. 3 fol. 241
babylonē obsidet Darius		bagzi industria	lib. 3
	lib. 3 fol. 252		fol. 241
babylone potitur Cyrus		barba sacrificæ ominosa	
	lib. 1 fol. 89		lib. 8 fol. 576
babylonij proceres patibu		barbara lingua usi Pelasgi	
lis affixi	lib. 3 fol. 255		lib. 1 fol. 24
babylonij rebellantes mu		barbari & Græci cur diffi-	
lieres strangulant	lib. 3	deant	lib. 1 fol. 1
	fol. 251	barbarorum uociferatio	
babyloniorum lex de scor			lib. 9 fol. 623
raione	lib. 1 f. 93	barca uicus	lib. 4 f. 333
babyloniorum uestimen-		barca oppidum	lib. 4
ta	lib. 1 fol. 91		fol. 317
babyloniorum lex de egro		barcæ expugnatio	lib. 4
ris	lib. 1 fol. 92		fol. 332
babyloniorum tyrannus		barcam Persæ obsident	
Labynetis	lib. 1 fol. 36		lib. 4 fol. 331
babyloniorum lex coniu-		barceorum fœdus	lib. 4
galis	lib. 1 fol. 92		fol. 332
babylonicum talentum		branchidicum oraculum	
	lib. 3 fol. 226		lib. 1 fol. 74

battus

I N D E X.

battus	lib. 4 fol. 313	bogis insigne factum	lib.
battus claudus	lib. 4 fol. 485		
	fol. 317	bogis laudes	lib. 7
batto nomen unde insti-	fol. 485		
tutum	lib. 4 fol. 315	bosphorus Cimamerius l.	
beatus quis	lib. 1 fol. 15	4 fol. 262	
beccus panē dicunt Phry		bosphorus	lib. 4 f. 289
gæ	lib. 2. fol. 102	borysthenes	lib. 4 f. 276
beli templum	lib. 1	beristhenitarum emporiū	
	fol. 84		lib. 4 fol. 263
beli Iouis pulvinar	li.	bubastis templum	lib. 2
1. fol. 255			fol. 182
bellum infert Cræsus E-		bubaris	lib. 5 fol. 342
phesius	lib. 1 fo. 11	bubulci filius pro Cyro ex	
bellum quinquennale in-		ponitur	li. 1 fol. 55
ter Lydos & Medos	lib.	budi	lib. 1 fol. 49
1 fol. 34		budinorum mores	li. 4
bellum infert Cyrus Mas-			fol. 296
sagetis	li. 1 fol. 95	buse	lib. 1 fol. 49
besti	lib. 7 fol. 486		
bias Priægus	lib. 1	C Abales	li. 4 fol. 321
	fol. 11	cadavera cur non cre-	
bias Ionibus consiliū dat		mentur	l. 3. f. 190
	li. 1 fol. 79	cadaver Amasis affectum	
bibli quid Ionibus	L. 5	cōtumelia	li. 3 f. 190
	fol. 357	cadavera ubi non cremen-	
bito cur beatus	lib. 1	tur	lib. 3 fol. 190
	fol. 13	cadmus	li. 5 f. 357
bitonis & Cleobis matrē		cadmi iustitia	lib. 7 fol.
intemplum uehunt li.			508.
1 fol. 14		caduceatorem mittit Ha-	
bikonis genus	li. 1 fo. 13	liattes Miletrum	L. 1
bitonis mors	l. 1 f. 14	fol. 9	
bithyni	lib. 1 fo. 12	cadmez literæ	lib. 5 fol.
bizantium	lib. 4 f. 290	357.	

cades

I N D E X.

exdes Cimonis	libro	cambyfes legum contem- ptor	lib. 3 f. 202
6 fol. 427			
caldæorum sacrificia	lib.	cambyfes inuolentus	li. 3 fol. 199
1 fol. 87			
charileus	l. 3 f. 249	cambyfes sororem occidit	
chalybes	li. 1 fol. 12	lib. 3 fol. 198	
calamitofus homo	lib.	cambyfes parricida	lib. 3 fol. 197
1 fol. 14			
callias	lib. 5 fol. 351	cambyfes Apim vulnerat	
calliz filiz	l. 6 f. 434	lib. 3 fol. 196	
callimachi exdes	lib. 6	cambyfes dominus	lib. 3 fol. 226
fol. 432			
callipide	lib. 4 fol. 264	cambyfes à feipfo vulnera	
caluiciei caufa	lib. 3 fol.	tus	lib. 3 fol. 213
188		cambyfes sorore ducit in	
calui à natali	lib. 4 fo.	uxorem	l. 3 f. 198
265.		cambyfis mors	lib. 3 f.
elades Maratonis	lib. 6	214.	
fol. 432		cambyfis filius	lib. 1 fol.
claritas generis Alcmeoni		20.	
darum	lib. 6 fol. 437	cambyfis fatelles Darius	
claffica pugna	lib. 1 fo.	lib. 3 fol. 247	
78.		cambyfis in Aegyptu expe	
claffis Xerxiana	lib. 7	ditionis caufa	lib. 3 fol. 183
fol. 516			
claffis Græcorum aduer-		cambyfis expeditiones	li. 3 fol. 191
fus Xerxem	li. 8 fol.		
338.		cambyfis dona ad regē Ae	
claffis Græcorum fumma		thiopum	lib. 3 f. 198
lib. 8 fol. 567		cambyfis ad Perfes oratio	
clauis Cypri	lib. 7 f. 382	lib. 3 fol. 213	
clazomenæ inuaduntur		cambyfis crudelitas	lib. 3 fol. 199
lib. 1 fol. 7			
cambyfes Cyro fuccedit		cambyfis temeritas	lib. 3 fol. 194
lib. 2 fol. 102			

cambyfes

I N D E X.

cambyſis ſomnium	lib. 3	capitur Caryſtus	lib. 8
fol. 197		fol. 425	
cameli forma	lib. 3 fol.	capitur ui Colophon	lib. 1
231.		fol. 7	
campus Thiaſius	li. 8	capitur Eretria	lib. 6
fol. 559		fol. 426	
campus Criſæus	lib. 8	captus Alexander	lib. 2
fol. 549		fol. 148	
candaules Sygi uxorem ſu-		captus Cræſus ad Cyrum	
am nudâ oſtendit l. 1 f. 4		ducitur	lib. 1 fol. 40
candaules in lecto occidi-		capripedes	lib. 4 fol. 266
tur	lib. 1 fol. 6	carmen Orthium	lib. 1
candaules Lydorum rex		fol. 10	
lib. 1 fol. 4		carne humana uſcuntur	
candaulis mortem ulciſci		Indi	lib. 3 fol. 236
conantur Lydi	li. 1 f. 6	cares fugati	lib. 5
candane occiſo Gyges re-		fol. 385	
gno potitur	lib. 1 fol. 6	caria capta	lib. 6 fol.
caput Oneſili ſupra portas		396.	
ſuſpenderit	lib. 5	caria ueſtis	lib. 5 fol.
fol. 384		370.	
caput tondent Argini	li. 1	cares	lib. 1 f. 12 & li. 1 f. 80
fol. 39		& lib. 6 fol. 395	
caput ſine ſutura.	li. 9	carnia feſta	lib. 7 fol.
fol. 634		524	
capita cur Perſis fragilia		crater in oſtio Ponti	lib. 4
lib. 3 fol. 187		fol. 287	
capita quercus	lib. 9	craftia Minerva	lib. 5
fol. 614		fol. 35	
capita cur dura Aegyptijs		carum cum Perſis praliū	
lib. 3 fol. 187		lib. 5 fol. 385	
capitur Miltiades	lib. 6	caryſtus capta	lib. 6
fol. 400		fol. 425	
capitur Smyrna	lib. 1	caſambus	lib. 6
fol. 7		fol. 415	
		caſia	

I N D E X.

tasie collectio	lib. 9	fol. 438		
fol. 233		exdes Mardonii	lib. 9	
caspium mare	lib. 1	fol. 625		
fol. 94		exdes Chiorum	li. 4	
catalogus Ionicarum na-		fol. 593		
uium	lib. 6 fol. 390	exdes Artybii	lib. 5	
castratio iuuenum	lib. 6	fol. 383		
fol. 399		exdes Minois	lib. 2	
causa expeditionis Cam-		fol. 501		
bysis in ægypt. li. 3	fol. 183	exdis Polycratis occasio		
causa caluicici	lib. 3	lib. 3 fol. 238		
fol. 188		ceiorum cœnaculum	lib. 4	
causa euerfionis Sami	li. 3	fol. 270		
fol. 247		chemmis oppidum	li. 2	
causæ diffensionum inter		fol. 137		
Græcos & Barbaros	lib. 1	chemmirani ludis Græca		
fol. 1		nicis utuntur	lib. 2	
celtæ	lib. 4 fol. 275	fol. 137		
cæcitas Epizeli	lib. 6	cheops Aegypti rex	lib. 2	
fol. 433		fol. 155		
cæcus sanatus lotio fœmi-		cheops filiam prostituit		
nz	lib. 2 fol. 147	lib. 2 fol. 157		
exdes Malistij	lib. 9	chephrenes Aegypti rex		
fol. 605		lib. 2 fol. 157		
exdes Persarum in conui-		cleander uates	lib. 6	
nio	lib. 5 fol. 341	fol. 419		
exdes magorum	lib. 3	cleobis genus	lib. 2	
fol. 221		fol. 13		
exdes Stefagore	lib. 6	cleobis & Bito matrem in		
fol. 401		templū uehunt	li. 1 f. 14	
exdes Anacharxis	lib. 4	cleobis cur beatus	lib. 5	
fol. 285		fol. 13		
exdes Anchimolij	lib. 5	cleobis mors	lib. 1 fol. 19	
fol. 359		cleombrotus	lib. 5 fol. 359	
exdes Callimachi	lib. 6	& lib. 8 fol. 561		
		cleombrotus		

INDEX.

cleombrotus	lib. 8 f. 563	certamen non pecuniarū,
cleombrotus	lib. 5	sed uirtutis lib. 8 f. 597
fol. 350		certamina Tifameni li.
clementia Persarum erga	9 fol. 613	
deuictos	lib. 3 fol. 190	creatur Darius rex lib.
cleomenes rex Spartæ	li. 3 fol. 225	
3 fol. 251		creta lib. 1 fol. 82
cleomenes arcem Atheniæ	cremniij lib. 4 f. 267	
sem occupat	li. 5 f. 363	cretensium oraculum lib.
cleomenes natus	lib. 5 7 fol. 510	
fol. 350		chilodi aqua Xerxianis co
cleomenes seipsum laniat	pijs non sufficit lib. 7	
lib. 6 fol. 416	fol. 491	
cleomenes lucum Argiuū	chilon Lacedæmonius li.	
incendit	lib. 6 fol. 417 1 fol. 25	
cleomenes rex	lib. 6	chilonis consilium lib. 1
fol. 405	fol. 25	
cleomenis ad Aristagoram	chij lib. 1 fol. 8	
responsio	lib. 5 f. 354	chiorum constantia lib.
cleomenis insania	lib. 6 fol. 393	
6 fol. 415		chiorum cædes ibid.
cleomenis regnum	lib. 5	cilices unde lib. 7 f. 479
fol. 352		clisthenes Athenis ciectus
cleomenis insania unde	lib. 5 fol. 363	
lib. 6 fol. 419		cimmerius Bosphorus li.
ceremoniæ Aegyptiorum	4 fol. 262	
lib. 2 fol. 117		cimmerij ex Asia exigun-
ceres Acha	lib. 5 fol. 358.	tur lib. 1 fol. 7
		cimmerij lib. 4 f. 261
cereris Amphictionidis fa-	cimmerij muri lib. 4 fo	
num	lib. 7 f. 522	lio 262
cereris initiatio	lib. 2	cimmeriorū aduersus Io-
fol. 177		niam expeditio li. 1 f. 4
cereris delubrum	lib. 4	cimonis cædes lib. 6
fol. 277	fol. 427	

cinnamo-

I N D E X.

- cinnamomi collectio* lib. 3 lib. 7 fol. 479
 fol. 234
cineas rex lib. 5 fol. 359 fol. 382
cinyps flumen li. 4 cyrenaicæ regionis sæcun-
 fol. 322 ditæ lib. 4 f. 331
cinypis fecunditas lib. 4 cyrenzarû feminarum ob
 fol. 330 Isidem superstitio lib. 4
cnidij lib. 1 fol. 82 fol. 326
cippi Darij in Bosphoro ere cyrenensium distributio
cti lib. 4 fol. 289 lib. 4 fol. 317
cippi inscriptio li. 4 f. 291 cyrenzi lib. 4 fol. 314
cinitarum totius Græciæ Ar cynægyrus lib. 6 fol. 418
gos clarissima li. 1 f. 1 cypselus unde appellatus
circulus rerum humanarû lib. 5 fol. 374
 lib. 1 fol. 96 cypselus tyrannide occupat
erisæus campus lib. 8 fol. Corinthum li. 5 fol. 374
 349 cypseli filius Pheriander
crius lib. 6 f. 415 lib. 1 fol. 9
cyaneæ insulæ lib. 4 f. 289 cypselo succedit Perian-
cyaxares lib. 1 lib. 7. 33 filius lib. 5 fol. 374
cyaxares puerum pro ferina cyranis insola li. 4 f. 329
carne mandit li. 1 f. cyrus Cambysis filius lib. 1
 34. fol. 20
cyaxares Medorum rex li. 1 cyrus bubulcis imperat
 fol. 50 lib. 1 fol. 55
cyaxaris filius Astyages lib. 1 cyrus Astyagen victum ca-
 fol. 20 pit lib. 1 fol. 62
Cymmerii in Asiam transe- cyrus Massagetæ bello petit
unt lib. 1 fol. 7 lib. 1 fol. 95
cynips lib. 5 fo. 350 cyrus Cræsum cōsultat de pu-
cynocephali lib. 4. fo. 328 niendis Lyois lib. 1 f. 78
cyprij claus li. 5 fo. 382 cyrus Persas ad defectionem
cypri in servitutem redigun pellicie lib. 1 fol. 62
tur lib. 5 fol. 384 cyrus ab Astyage agnoscitur
cypriorum variorum genus lib. 1. fol. 56

d cyrus

I N D E X.

cyrus Gyndē in multos ri-	coes	lib. 5 fo. 348 & 337	
uulos diuidit	li. 1 f. 88	293	
cyrus in Labynitum ducit	choaspe flumen	li. 1 fo. 88	
exercitum	lib. 1 fol. 88	chœnices	lib. 6 fol. 408
cyrus Babylone potitur	chorus iuuenum pestilētia		
lib. 1 fol. 89	absumptus	lib. 6 f. 397	
cyrus Cræsum soluit	lib. 1	chori Aeginetarum mulie-	
fol. 42		rum	lib. 5 fol. 308
cyrus astu Massagetæ oppri-	coitus in propatulo	lib. 3	
mit	lib. 1 fol. 98	fol. 3 230	
cyrus pater	lib. 3 fol. 126	colæus	lib. 4 fol. 313
cyrus infans traditur Harpa	colchis regio	lib. 1 fol. 2	
go enecandus	lib. 1 fol. 52	colchorum rex petit de ra-	
cyri natiuitas	lib. 1 fol. 52	ptu pœnas	lib. 1 fol. 2
cyri cum Cræso prælium		rex reposcit filiam suâ Me-	
lib. 1 fol. 37. 37		deam	lib. 1 fol. 2
cyri responsum ad legatum	colchorum origo	lib. 2	
Lacedæmoniorū	li. 1 f. 72	fol. 143	
cyri sententia	lib. 9 fol. 651	colonia Lydorum	li. 1 f. 46
cyri loco exponitur bubul-		colonia Therzorum	lib. 4
ci filius	lib. 1 fol. 55	fol. 314	
cyri somnium	lib. 1 fol. 97	collectio Casæ	lib. 3 fo. 233
cyri mors	lib. 1 fol. 99	collectio Cinnamomi	li. 3
cyri mortui caput in utrē		fol. 234	
crure plenū demittitur		collis Gratiarum	li. 4 f. 322
lib. 1 fol. 99		collis salis	li. 4 fol. 325
cyro succedit Cambyfes		colophon ui capta	lib. 1
lib. 2 fol. 101		fol. 7	
cyro mandatum mittit To-	colon	lib. 6 fol. 412	
myris	lib. 1 fol. 96	colus cū fuso fœminæ tra-	
cyrum Astyages Persidem		anda	lib. 4 fo. 318
mittit	lib. 1 fol. 59	colloquium Xerxis & Atta-	
cythera insula	lib. 7 f. 334	bani	lib. 7 fol. 467
codrus Atheniensium rex		columnæ albæ	li. 5 fol. 384
lib. 5 fol. 308		colūnæ Herculeæ	li. 4 f. 315
		cōmentum	

I N D E X:

commentum Amasis L. 4 f. 331	consilium Græcorum de cō
commentum Themistoclis lib. 8 fol. 544. 464	spirando lib. 7 fol. 498
Oebaris lib. 3 fol. 234	consilium Chilonis lib. 1
comœdia Phrynichi lib. 6 fol. 395	fol. 25
concupiscere multa, malū est. lib. 7 fol. 456	consilium Zopyri lib. 4
conflictus annuercarius virginum li. 4 f. 324	fol. 253
coniurati ad magos occidē dos irrumptunt l. 3 f. 220	consilium Croci super man dato Tomyris lib. 2
coningalis lex Babyloniorū lib. 1 fol. 92	fol. 96
concana regionis l. 6 f. 397	consultatio Græcorum de insequendo Persa lib. 8
cœna Tycta lib. 9 f. 646	fol. 578
conaculum Ceiorum l. 4 fol. 270	consultationis usus lib. 7
consilium dat Thales Ionibus lib. 1 fol. 80	fol. 451
consilium festinum Scythę cuiusdam lib. 4 f. 258	constantia Chiorum li. 6
consilium dat Bias Ionibus lib. 1 fol. 79	fol. 393
consilium septem Persarū de occidendo mago lib. 3 fol. 217	consuetudo baccahanandi lib. 4 fol. 286
consilium Gobryz de reuer tendo lib. 4 fol. 305	constructio Ecbatanorum lib. 1 fol. 48
consilium Lamponis li. 9 fol. 631	coniunia Persarum lib. 5
consilium Achæmenis l. 7 fol. 535	fol. 340
consilium uxoris de occidē do marito lib. 1 fol. 6	contadesus fluvius li. 4
	fol. 291
	copiarum Xerxianarū summa. lib. 7 fol. 516
	coriacea nanigia lib. 1
	fol. 91
	coria humana lib. 4 fol. 280.
	corinthia uestis li. 5 f. 366
	corinthii nautę insidiantur Arioni lib. 1 fo. 26
	corinthy tyrannus Perian der lib. 1 fol. 10
	d a corinthię

I N D E X.

corinthiæ mulieres denuda- ta. lib. 5 fol. 375	lonem ter in clamat li. 1 fol. 41
corinthum pergit Arion lib. 1 fol. 10	cræsus luget filium lib. 1 fol. 20
corobius purpurarius li. 4 fol. 313	cræsus expugnat Sardis li. 1 fol. 39
cornua quibus in locis cur maturius proueniant aut serius lib. 4 f. 268	cræsus mittit exprobratum Apollini fraudem oracu- lorum lib. 1 f. 48
corruptio Themistoclis li. 8 fol. 539	cræsus quos subegerit lib. 1 fol. 4
corcyæorum ad Xerxē ora- tio lib. 7 fol. 510	cræsus succedit Halyatti in regnum lib. 1 f. 11
corys fluuius lib. 3 fol. 186	cræsus in suam potestatem quos redegerit lib. 1 f. 12
cotylæ lib. 6 fol. 408	cræsi genus lib. 1 f. 4
crocodilus lib. 2 fo. 130. 131	cræsi de filio muto oraculū lib. 1 fol. 40
crocodilus sacer Aegyptiis. lib. 2 fol. 131	cræsi pecuniæ l. 5. f. 348
cræsus à Cābyfis furore ser- uatus lib. 3 fol. 200	cræsi cum Cyro prælium lib. 1 fol. 35. 37
cræsus captus ad Cyrum du- citur lib. 1 f. 40	cræsi falsum ad Cambysem dictum lib. 3 f. 199
cræsus Spartā mittit nunci- os ad inuendam societa- tem lib. 1 f. 31	cræsi exercitū Thales Mile- sius traiecit lib. 1 f. 35
cræsus sciscitatū mittit ora- cula ad Persas inuadēdos lib. 1 f. 20	cræsi consilium Cyro datū lib. 1 fol. 42
cræsus primus Græcorū tri- burum exigit lib. 1 fol. 3	cræsi somnium lib. 1 fo. 16
cræsus Ephesiis bellum in- fert lib. 1 f. 11	cræsi donaria li. 1 fol. 21. 22
cræsus à Cyro soluitur li. 1 fol. 42	cræsi gesta lib. 1 fol. 3
cræsus strui impositus So- lonem	cræsi consilium super To- myris mandato lib. 1 fol. 96
	cræsi sacrificium lib. 1 fol. 21
	cræsi

I N D E X.

cræsi filius à patre ueniã pe cursus Achilleus lib. 4
 tit aprum aggrediendi fol. 277
 lib. 1 fol. 17

D

cræsi filii lib. 1 fol. 16 **D** Amarati genitura lib. 6
 cræsi cum Solone congres- fol. 409
 sus lib. 1 fol. 12 damia simulacrum li. 5
 cræsi libera admonitio li. 3 fol. 367
 fol. 200 darius rex creatur l. 3. f. 227
 cræsi amici Lacedæmonii darius Cambyſis ſatelles
 lib. 1 fol. 4 lib. 3 fol. 247
 cræſo aſtyages quo modo darius pedem luxat lib. 3
 affinis lib. 1 fol. 33 fol. 242
 cræſo redditum oraculum darius Democedẽ accerſit.
 lib. 1 fol. 20. 21. 23 lib. 3 fol. 242
 cræſo obiectum portetum darius Indagathyrſo lib. 4
 lib. 1 fol. 36 fol. 304
 cræſum qui ſeruant à Cam darius lorum innodat lib. 4
 byſetrucidatur lib. 3 f. 201 fol. 292
 cræſum conſulit Cyrus de darius ad Syloſontem li. 3
 puniendis Lydis li. 1 f. 73 fol. 248
 cubitus quid li. 2 f. 168 darius in Scythia urbes con-
 culicibus quomodo impo- didit lib. 4 fol. 303
 natur li. 2 fol. 140 darius Babylonem obſidet
 cruci ſuffixus Sataſpes li. 4 lib. 3 fol. 252
 fol. 272 darius inſitor lib. 3 f. 226
 cruci ſuffigitur Polycrates darius cippos in Boſphero
 lib. 3 fol. 240 erigit lib. 4 fol. 289
 crudelitas Phereſinæ in Bar darius res omnes queſtui ha-
 cæos lib. 4 fo. 338 bet lib. 3 fol. 228
 crudelitas Ameſtris in Ma- darius Xerxis filius uxorem
 ſiſtæ uxorem li. 9 fol. 647 ducit lib. 9 fol. 647
 crudele factum Darii li. 4 darius ſagittam ad Iouem
 fol. 289 excutit lib. 5 fol.
 cuniculi deprehenſio lib. 4 280.
 fol. 331 darius Macedonios ſubigit.
 4 ; lib.

I N D E X.

lib. 6 fol. 401	rijs	lib. 1. fol. 47
darius regni res constituit	defectio Aegyptiorum à Per-	
lib. 3 fol. 226	sis.	li. 7 fol. 444
darij legati in puteum con-	deficit à Cyro Pactyas	lib. 1
iecti.	lib. 7 fol. 491	fol. 71
darij propositum	lib. 3 fo.	deflagrat Mineræ templū
244.		lib. 1 fol. 8
darij celebre de Zopyro elo-	deioces Medus tyrannidem	
gium	lib. 3 fol. 256	ui affectat
		lib. 1 fo. 47
darij in Scythas expeditio	deioces iudex incorruptus	
lib. 4 fol. 257	lib. 1 fol. 49	
darij oratio pro monarchia	deioces in regem eligitur	
lib. 3 fol. 223	lib. 1 fol. 48	
darij simulacrum	lib. 3	deiocis Persarum regis insti-
fol. 225		tuta
darij liberi de Imperio disce-		lib. 1 fol. 49
prantes	lib. 7 fol. 444	deiphonius uates
darij crudele factum	lib. 4	li. 9 f. 639
fol. 288		delphicum oraculū
darij moneta	lib. 4 fo.	li. 1
320.		fol. 6. 20. 21. 22
darij obitus	lib. 7 fol.	delphos mittit Gyges dona-
445.		ria
dario respōdet Indagathyr-		lib. 1 fol. 7
sus	lib. 4 fol. 304	delphis posita sella Midæ
dario tributa qui pendant		lib. 1 fol. 7
lib. 3 fol. 226. 227		delta locus
Daris	lib. 6 fol. 424	lib. 2 fol. 106.
dati ad Delios oratio	li. 6	107
fol. 425		delos tremuit
dardanus urbs capta	lib. 3	lib. 6 f. 425
fol. 384		delphica miracula
dedirio Ephesiorum	lib. 1	li. 8. f. 551
fol. 11		delphino uehitur Arion
defectio Medorum ab Assy-		li. 1
		fol. 12
		delphorum indigenæ hero-
		cs.
		lib. 8 fol. 551
		delix puellæ sacræ
		l. 4 f. 269
		deliberant Iones de ponte
		Darij deferendo
		lib. 4
		fol. 308
		delubrum Laij
		lib. 4 f. 308
		delubrum

I N D E X.

delubrum Oedipodę	li. 4	lib. 3 fol. 195	
fol. 312		descriptio Babylonis	lib. 1
demaratus	lib. 6 f. 405	fo. 816	
demaratus qui d. significet		deucalion rex	lib. 1 fol. 24
lib. 6 fol. 411		dianę ara	lib. 4 fol. 290
demaratus rex Spartiatarū		dianę regię sacra	l. 4 f. 269
lib. 5 fol. 364		dieneis præstantia	lib. 7
demaratus regno deponitur		fol. 511	
lib. 6 fol. 412		dignitas formę in Xerxe	
demarati elogium	lib. 6	lib. 7 fol. 518	
fol. 414		dij Aegypti	lib. 2 f. 118. 119
demarati pugillares l. 7 f. 536		dionysij Bacehanalis sacra	
democedes captivus	lib. 3	lib. 4 fol. 236	
fol. 242		dionysij Phocensis oratio	
democedes à Dario accersitur	lib. 3 fol. 242	li. 6 fol. 391	
democedes in Gręciam cū		diuersitatis in sententijs di-	
explorationibus ablegatur		cendis utilitas	li. 7 f. 450
lib. 3 fol. 245		diminandi modus	l. 4 f. 280
democedes Atossam sanat.		disputatio de Nili natura	
lib. 3 fol. 244		lib. 2 fol. 109. 110. 111	
democedes splendidis mu-		diffensionum causę inter	
neribus donatus l. 3 f. 243		Gręcos & Barbaros	li. 1
democedis in medicina p-		dictum miram puellę	lib. 5
fectus	lib. 3 fol. 243	fol. 355	
deorum acres uindictę	l. 4	drymon urbs incenditur	
fol. 333		lib. 8 fol. 549	
deorum natura	lib. 2 fol.	dobetę	lib. 5 fol.
125. 126. 127. 128		339.	
deorum ætates	lib. 2 f. 165	doloneorum oraculum	
deorum origo	lib. 2 fol. 125	lib. 6 fol. 390	
126. 127. 128		dolus Orætis	lib. 3
deorum uindicta	lib. 8	fol. 239	
fol. 577		domus ex sale	lib. 4
depastio magna militum		fol. 326	
		d 4 donarium	

I N D E X.

donarium Arionis in Tena	cleusina	lib. 1 fol. 15	
ro.	lib. 1. fol. 11	eclodium Megabyzi	lib. 4
donaria Amasis	lib. 2. fol.	fol. 310	
181. 182		clonus fluvius	lib. 7 f. 504
donaria Cræsi	lib. 1	epigramma Megistie	lib. 7
fo. 21. 22 & 44		fol. 532	
donaria mittit Gyges Delphos	lib. 1 fol. 7	epizeli prodigiosa cæcitas	lib. 6 fol. 433
dona Cambyſis ad regē Aethiopum	lib. 3 fol. 192	epheſinum templum	lib. 2.
doriens	lib. 5 fol. 350	fol. 167	
dores	lib. 1 fol.	epheſii ſeſe dedunt	lib. 1
12. 24		fol. 11	
dores à Cræſo ſubacti	li. 1	epheſiis infert bellum Græſus	lib. 1 fol. 11
fol. 4		ephori	lib. 5 f. 349
doris Anexandrides	lib. 7	equus Artybli	lib. 5 fol. 383
fol. 505		equus fluvialis	li. 2 fol. 132
dorientes	lib. 1 fol. 69	equa leporem enixa	lib. 7
doriei mors	lib. 5 f. 352	fol. 471	
doricum veſtimētū	l. 5 f. 369	equæ Theſſaliæ	li. 7 fol. 521
doridis podion	lib. 8 f. 549	equi ſylveſtres candidi	
dorientium principum origo	lib. 6 fol. 407	lib. 4 fol. 276.	
dorus Hellenis filius	lib. 1	equeſtrium Perſarum copia	
fol. 24		rum numerus	li. 7 f. 478
		erſinus fluvius	lib. 6

E

E cbatanorum cōſtructio		eretria	lib. 1 fol. 27
lib. 1 fol. 48		eretria capta	lib. 6 fol. 426
elbo inſula	lib. 2	eridanus	lib. 3 fol. 235
fol. 163		erythrai	li. 1 fol. 8
eclipſis ſolis	lib. 7	etearchus	lib. 4 fol. 314
fol. 417		euphorbus proditor	lib. 6
electio regis	lib. 4 fo.	fol. 126	
384.		euridane	lib. 6 fol.
		414.	

euripus

I N D E X.

curiptus	lib. 5 fol. 365	exercitus Græcorum ordo	
euristhenes	li. 6 f. 406	lib. 9 fol. 609	
euristhæi genus	lib. 5 f. 349	exercitu donari apud Persas	
europa	lib. 4 fol. 271: 273	eximium	lib. 9 f. 646
europa unde appellata	li. 4 fol. 273	exercitia Phœnicum	lib. 1 fol. 1
europa regis Tyri filia raptur	lib. 1 fol. 2	eximie magnitudinis aper	lib. 1 fol. 16
europæ extrema	li. 3 fo. 235	expeditio Cimmericorum	
europæ elogium	li. 7 f. 446	aduersus Ioniam	li. 1 f. 4
euryanastes	lib. 9 fo. 600	expeditio Psyllorum aduer	
euenius excæcatur	l. 9 f. 638	sus austrum	lib. 4 fol. 322
euenius uares	lib. 9 fol. 639	expeditio Spartanorum in	
euhesperides	lib. 4 fol. 321	Samum	lib. 3 fol. 205
euhesperitæ	lib. 4 fol. 330	expeditiones Cambysis	li. 3 fol. 191
euelthon	lib. 4 fol. 318	expian di modus apud Ly-	
euerriculatione	lib. 6 f. 398	dos	lib. 1 fol. 16
eunuchi in precio habiti	lib. 8 fol. 576	cuxinum mare	lib. 1 fol. 3
euphrates flumen	lib. 1 fol. 84		
euphrates flumen	lib. 5 fol. 355	F	
exampæus locus	lib. 4 f. 287	FABula Abaris	lib. 4 fol. 270
exampæi ahenum	li. 4 f. 287	facinus Intaphernis	lib. 1 fol. 236
exemplum ultionis	li. 3. f. 289. & lib. 4 fol. 442	facinora Lemnia	lib. 6 fol. 442
exemplum temeritatis	li. 3 fol. 194	facultates Pythij	lib. 7 fol. 460
vindictæ iudicis corrupti	lib. 5 fol. 243	falsus Smerdes	lib. 3 fol. 211
exemplum iustitiæ	lib. 7 fol. 508	falx Vulcani	lib. 8 fol. 573
exercitus ordo	lib. 7 fol. 464	flamma è Ianonis simula-	
		cro	lib. 6 fol. 418
		d s famet	

I N D E X.

fames mira Xerxianos cru-	lib. 3 fol. 186	
ciat	lib. 8 fol. 582	fiducia Xerxis li. 7 f. 499
fames mira	lib. 9 fol. 649	figura Apis lib. 3 fol. 197
famuli regum Scytharū	l. 4 fol. 182	filius Cypseli Periander l. 3 fol. 9
fanum Androcratis	lib. 9 fol. 606	Gygis Ardyæ lib. 1 f. 7
fanum Veneris depeculati		Aristolaidæ Lycurgus li. 1 fol. 25
sunt Scythæ	li. 1 fol. 51	Alcmæonis Megacles lib. 1 fol. 25
fanum Acaci	li. 5 fol. 170	Pſammeniti obtruncatur li. 3 f. 189
frater marito præfertur	l. 3 fol. 237	Pythij diſſecatur lib. 7 fol. 464
fatum fugere etiam Deo im-		Hellenis Dorus li. 1 f. 24
poſſibile	l. 1 f. 43	Herculis filius lib. 2 fol. 4
factio Gygiana	lib. 1 fol. 6	Cyxaris Aſtyages lib. 1 fol. 20
felis	lib. 2 fol. 130	Priami rapit Helenam lib. 1 fol. 2
fortunitas Cyrenaicę re-		Cambyſis Cyrus lib. 2 fol. 20
gionis	lib. 4 fol. 331	Cræſi petit à patre ueniã aprum aggrediendi lib. 1 fol. 17
Cinypis	lib. 4 fol. 330	Gordij Adraſtus lib. 1 fol. 16
leporis	lib. 3 fol. 233	
ſœdus fraudulentum	li. 4 fol. 332	
ſœdus Baræzorom	lib. 4 fol. 332	
ſœderis incundi modus a-		
pud Scythas	li. 4 fol. 181	
ſœlicitas humana	lib. 1 fol. 3	
ſœmina ſemiuipera	lib. 4 fol. 260	
ſœminæ lotio cæcus ſana-		
tus	lib. 2 fol. 147	
feſtum Bacchi	li. 2 f. 123	
feſta Carnia	li. 7 fol. 524	
ſidem Arabes quo pacto cõt-		

I N D E X.

Gilia Cheopis prostituta	lib. 2 fol. 157	fuga Artabazi	lib. 9 f. 616
Gilia Aprijs Nitetis	lib. 3 fol. 183	fugere fatum deo etiam im	possibile lib. 4 fol. 43
Rampsiniti prostituta	lib. 2 fol. 154	funera Aegyptiorum	lib. 3 fol. 115. 116
Gilia Asopi	lib. 5 fol. 366	funera regum Lacedæmoni	orum lib. 6 fol. 409
Micerini sepultura	li. 2 fol. 178	fluvius Corijs	lib. 3 fol. 186
Callix	lib. 6 fol. 434	fluvius Tyres	lib. 4 f. 288
Lydorum meretricantur	lib. 1 fol. 45	fluvius Hermus	li. 1 f. 37
Polycratis somnium	l. 3 fol. 230	fluvius Phasis	li. 1 f. 2
Umbriz mulierū Gindana-	li. 4 fol. 322	fluvius Halys	lib. 1 f. 33
rum		fluvius Euphrates	lib. 1 fol. 84
frigoris miris	lib. 4 fol. 267	fluvius Erasinus	lib. 6 fol. 416
fons Apollinis	li. 4 f. 316	flumen Gyndes	li. 1 f. 88
fons Gargaphius	l. 9 f. 619	flumen Taurus	li. 4 f. 290
fons Thestis	lib. 4 fol. 317	flumen Ister	lib. 2 fol. 115
fontis mirum	lib. 3 fol. 193	flumen Elorus	lib. 7 f. 504
fontes Nili	li. 4 fol. 277	flumen Cinyps	li. 4 fo. 322
fontes Teari	li. 4 fol. 290	flumen Euphrates	lib. 5 fol. 358
fontes Nili	lib. 2 fol. 112.	flumen Araxes	lib. 1 fol. 94
114		flumen Strymon	li. 5 f. 338
formæ in Xerxe dignitas	lib. 7 fol. 518	fluxialis equus	li. 2 f. 132
formicæ Indicæ	li. 3 fo. 230	flumina Scythiæ	li. 4 f. 274
fortitudo Sophanis	l. 9 f. 630	frugalitas Lacedæmoniorū.	
fortuna Polycratis	l. 3 f. 202		lib. 9 fol. 613
fortunatus quis	li. 1 f. 15	G	
fuga Paçtyc	li. 1 f. 74	G Aramâtes	l. 4 f. 322. & 325
fuga Ionum	lib. 1 fol. 379	gargaphius fons	l. 9 f. 619
		gratiarum collis	li. 4 f. 322
		grauida Io abducta	lib. 1 fol. 3

I N D E X.

græca medicamenta	lib. 3 fol. 242	gelonus	lib. 4 fol. 261
græca gens dexterior Barba	lib. 1 fol. 26	gelonis responsio	1. 7 f. 505
ra	lib. 1 fol. 26	gelonis magna imperandi	
græca oracula	lib. 1 f. 20	libido	lib. 7 fol. 506
græcanicis ludis utuntur		gelonorum mores	1. 4 f. 297
Chemnitani	li. 2 f. 137	gemma ad Polycratem re-	
græciz restituitur Ionia	lib. 9 fol. 643	fertur in pisce	li. 3 f. 203
græciz liberatores Atheniẽ	lib. 7 fol. 496	gemma abicit in mare	
ses	lib. 7 fol. 496	Polycrates	lib. 3 fol. 203
græciz laudes	lib. 7 f. 482	genealogia Leonidis	1. 7 f. 523
græci & Barbari cur disside		Leutyichidis	lib. 8 f. 588
ant	lib. 1 fol. 1	genera septem Aegyptiorũ	
græci Medeam rapiũt	li. 1 fol. 2	lib. 2 fol. 175	
græci in Asiam profisciscun	lib. 1 fo. 3	genitura Indorum atra	li. 3 fol. 230
tur	lib. 1 fo. 3	gentes quæ circuncidantur	lib. 2 fol. 144
græci Xerxem uincunt	li. 7 fol. 508	gentes quot in Media	li. 1 fol. 49
græci priores in Asiam, quã		genus Cræsi	lib. 1 f. 3
Barbari in Europam co-		& fol. 4	
pias duxere	lib. 1 fol. 2	Eurysthæi	lib. 5 fo. 349
græci repetunt Helenam	lib. 1 fol. 2	Bitonis	lib. 1 f. 13
græci in Asia tributum red-		Cleobis	lib. 1 fo. 13
dunt	lib. 1 fol. 11	Eoristhæi	lib. 5 fo. 349
græci uniuersi liberi ante		geometriæ origo	li. 2 f. 146
Cræsi imperium fuere	li. 1 fol. 4	gephyri	li. 5 fol. 257
græci secundæ iniuriæ auto-		geryonis uaccæ	lib. 4 f. 259
res	lib. 1 fol. 2	geris Persica	lib. 9 f. 624
græci imperium euerunt	lib. 1 fol. 3	græcorum studiosus Amasis	lib. 2 fol. 180
gela oppidum	lib. 7 fo. 503	græcorum solertia	lib. 8 fol. 542
		græcorum præda è Persarũ	
		clade	lib. 9 fol. 632
		græcorum	

I N D E X.

græcorum exercitus ordo	lib. 9 fol. 609	gygiana factio	lib. 1 fol. 6
græcorum cum Persis nauta	lib. 8 fol. 542	gygeus lacus	lib. 1 fol. 45
lis pugna	ibid.	gygis filius Ardys	lib. 1 fol. 7
græcorum uictoria	lib. 7	gyges donaria mittit Del-	
græcorum uirtus	1 fol. 531	phos	lib. 1 fol. 7
græcorum ad Platæas exerci-		gyges Candaulē obtruncat	
tus summa	lib. 9 f. 610	quiescentē	lib. 1 fol. 6
græcorum consultatio de		gyges occiso Candaulē re-	
insequēdo Persa	1. 8 f. 578	gno potitur	lib. 1 fol. 6
græcorum Persam opperīē		gyges Candaulis fratres	
tium enumeratio	1. 7 f. 522	lib. 1 fol. 4	
græcorum de cōspirando cō-		Candauli acceptus	lib. 1
filium	lib. 7 fol. 498	fol. 4	
græcorum mores	lib. 7 f. 535	gyges Dascyli filius	lib. 1
græcorum classis summa		fol. 4	
lib. 8 fol. 567		gygi ostendit uxorem nu-	
græcorum legati ad Gelonē		dam Candaulis rex	1. f. 4
lib. 7 fol. 505		gyndes flumen	lib. 1 fol. 88
græcorum sepulchra	lib. 9	gyndem in multos riuulos	
fol. 635		diuidit Cyrus	1. f. 88
græcorum classis aduersus		gobryc consiliū de reuertē-	
Xerxem	lib. 8 fo. 538	do	lib. 4 fol. 305
gesta Cræsi	lib. 1 fol. 3	gordij filius Adrastus	lib. 1
gesta Phraortis	lib. 1 fo. 50	fol. 16	
gesta Ardyis	li. 1 fol. 7	H	
gete	lib. 4 fol. 291. & lib.	H alicarnassus à sacris re-	
4 fol. 300		inouetur	lib. 1 fol. 69
gigame	lib. 4 fol. 321	hamasis	lib. 1 fol. 12
gindanes	lib. 4 fol. 322	hamasis Aegyptiorum rex	
gindanorū mulierum sim-		lib. 1 fol. 36	
brix	lib. 4 fol. 322	harpagus Phocæam obsidet	
grinus Therex rex	lib. 4 f. 312	lib. 1 lib. 77	
gyges	lib. 1 fol. 344	sufficitur Mazari mortuo	
		lib. 1 fol. 76	
		Medus	lib. 1 fol. 39
		harpagus	

I N D E X.

harpagus Cyrum accipit e-	lib. 2 fol. 147	helenæ reperitur	lib. 1 fol. 2
accandum	lib. 1 fo. 52	helenæ templū in Aegypto	
inclusas lepori literas mit-		lib. 2 fol. 147	
tit ad Cyrum	lib. 1 f. 60	helenæ templum	li. 6 f. 410
in Astyagem uindictam		heliopolitani Aegyptiorum	
molitur	lib. 1 fol. 60	solertiissimi	lib. 2 fo. 106
harpago ipsius filij carnē ap-		helus	lib. 5 fol. 351
ponit Astyages	li. 1 fo. 58	helles sepulchrum	lib. 7
halys flumen	lib. 1 fol. 3 &	fol. 471	
lib. 7 fol. 459		hellenis filius Dorus	li. 2
haliattēs	lib. 1 fol. 7	fol. 24	
halyattes ægrotat	li. 1 fol. 8	hellepontus	lib. 1 fol. 24
haliattes Lydiæ rex	li. 1 f. 3	helleponto compedes Xer-	
sciscitatur oraculū	lib. 1	xes iniicit	li. 7 fol. 408
fol. 8		hellepontij uiri dictum	
ex morbo conualet	li. 1	lib. 7 fol. 470	
fol. 9		hellepontias uentus	lib. 7
mittit Miletum caducea		fol. 518	
torem	lib. 1 fol. 9	heraclides Aristodicus	li. 2
moritur	lib. 1 fol. 11	fol. 75	
halyattis gesta	lib. 1 fol. 8	heraclidæ	lib. 1 fol. 4
halyattis industria	li. 1 f. 8	heneti	lib. 5 f. 336
halyattis sepulchrū	lib. 1	heri Scytharum	li. 4 f. 304
fol. 45		heraclides	lib. 5 fo. 385
halyatti succedit in regnū		hermus amnis	lib. 1 f. 37
Cræsus	lib. 1 fol. 11	herodotus historiam hanc	
hébrus flumen	li. 4 f. 291	cur scripserit	lib. 1 f. 2
hecatæus	lib. 5 fol. 348	herodoti historiz ratio	li. 2
hecatæi sermones	lib. 6	fol. 13	
fol. 441		heroicum conditorium	li. 6
hegesistræus	lib. 9 fol. 616	fo. 413	
hegesistrati interitus	lib. 9	herculeæ columnæ	li. 4 f. 313
fol. 614		hercules	lib. 2 fol. 120. 122
hegesipyla	lib. 6 fol. 402	hercules ab Iafone relictus	lib. 2
helenæ rapta	lib. 2 fol. 2 &		

I N D E X.

lib. 7 fol. 520 herculus filius Alcaus li. 1 fol. 4 herculus filij lib. 4 fol. 260 herculus arcus lib. 4 f. 260 herculus uestigium l. 4 f. 288 hermippus lib. 6 f. 388 hermus lib. 5 fol. 379 hipparchus lib. 5 f. 356 hipparchi insomniū lib. 5 fol. 356 hippias à Lacedæmonijs ac certatur lib. 5 f. 371 hippiæ responsum l. 5 f. 375 somnia lib. 6 fo. 428 hippiæ reditus ibid. hippocrates l. 5 f. 360 Gelæ tyrannus lib. 6 fol. 396 hippocratis filius Pisistratus lib. 1 fol. 25 hirus mons lib. 1 fol. 37 histixus lib. 5 f. 342 histixus ablegatus l. 5 f. 381 captus lib. 6 f. 398 Darii hostis lib. 6 fol. 388 ad Scythas lib. 4 fol. 308 in vincula coniectus li. 6 fol. 388 histixi callida oratio lib. 5 fol. 381 literæ produntur lib. 6	fol. 388 histixi sententia de ponte Da rij non descendo lib. 4 fol. 308 histixotis ora lib. 7 fol. 513 histixæ urbs capitur lib. 8 fol. 546 hybla urbs lib. 7 fol. 504 hydarni regem adorare no- lunt lib. 7 fol. 494 hymæ obitus lib. 5 fol. 386 hyperborei lib. 4 f. 262 hyperboreorum sacra li. 4 fol. 268 hysies occupant Oenoe Bæotij lib. 5 fol. 364 homo calamitosus lib. 2 fol. 14 hoples lib. 5 fol. 360 humana felicitas lib. 2 fol. 3 humana coria lib. 4 fol. 280. humanarum rerum circu- lus lib. 2 f. 46
- I
- | | |
|---|--|
| <p>lib. 4 fol. 329
 libro 5 folio
 348.
 lib. 2 fol. 113
 lib. 9 fol. 401
 </p> | <p>Iason lib. 4 fol. 329
 Iarragoras libro 5 folio
 348.
 ibis lib. 2 fol. 113
 incendium Athenarum
 lib. 9 fol. 401
 </p> |
|---|--|
- incenditur

I N D E X.

incenditur Mineræ tem- plum	lib. 1 fol. 8	tunt auxilia	lib. 1
ichthyophagi	lib. 3 f. 191	fol. 72	
indagathyrus Dario	lib. 4	inachi filia, Io	lib. 1 fol. 1
fol. 304		incommoda tyrannidis	
indagathyrus	lib. 4 fo. 301	lib. 5 fol. 372	
indi à Dario subacti	lib. 4	inimicitie Aeginetarum in	
fol. 273		Athenienses li. 5 fol. 367	
indi humana carne vescun- tur	lib. 3 fol. 230	initiatio Cereis	lib. 2
indorum mores	li. 3 fo. 229	fol. 177	
indie situs	lib. 3 fol. 229	irasa locus	lib. 4
industria Halyattis	li. 1 f. 8	fol. 316	
industria Bagei	lib. 3 f. 241	is urbs	lib. 1 fol. 84
ignauior muliere	lib. 9	issedonum mores	lib. 4
fol. 644		fol. 266	
ignis deus	lib. 3 fol. 190	ismenius Apollo	lib. 5
ignis belua	lib. 1 fol. 190	fol. 357	
ilium	lib. 2 fo. 150. 151	ister semper par	lib. 4
iliensis ager	lib. 5 fol. 376	fol. 275	
immolatio suis	lib. 2 f. 122	ister fluuius	lib. 2 fol. 115
imperium recuperant Medi	lib. 1 fol. 51	isthmus	lib. 6 fol. 400
imperium Priami Græci e- uertunt	lib. 1 fol. 3	insidie nautarum aduersus	
imperium amittit Pisistrat- us	lib. 1 fol. 26	Arionem	lib. 1 fol. 10
imperio Atheniensium po- nitur Pisistratus	li. 1 f. 25	insomnium Hipparchi	li. 5
iphigenia apud Tauros co- latur	lib. 4 fol. 295	fol. 356	
iones à Scythis homines i- gnatissimi iudicantur	lib. 4 fol. 309	insomniorum ludibria	li. 7
ionum legati à Spartanis pe-		fol. 455	
		institutum Amasis	lib. 2
		fol. 178	
		instituta Deiocis Persarum	
		lib. 1 fol. 49	
		insula Aphrodisias	lib. 4
		fol. 321	
		insula Cyrania	lib. 4
		fol. 329	
		insula Oeore	lib. 9 fol. 620
		insula	

I N D E X.

insula Elbo	lib. 2 fol. 163	io parentes ueretur	
insula Naxos	l. 5 f. 345	lib. 1 fol. 3	
insula Phala	lib. 4 f. 323	io rapitur	lib. 1. fol. 2
insula Leros	li. 5 fol. 386	io cum nauclero rem habu	
insula Cyaneæ	lib. 4	it	lib. 1 fol. 3
fol. 289		io uchitur in Aegyptum	
insula Oenuse	lib. 1 fo. 77	lib. 2 fo. 2	
Itanus oppidum	lib. 4	io filia Inachi	lib. 1 fol. 1
fol. 313		ionia regio	lib. 1 fol. 4
intaphernis uxor	lib. 3	ionia rursus Græciæ restituta.	lib. 9 fol. 643
fol. 237			
intaphernis facinus	lib. 3	ionix rebellionis occasio	
fol. 236		lib. 5 fol. 344	
intemperantia Scytharum	ionix translatio	li. 9 f. 643	
lib. 6 fol. 419	ionix situs	lib. 1 fo. 68	
intemperantia meri	lib. 6	iones	lib. 1. fo. 12
fol. 419		iones à Cræso subacti	li. 1
intercalationis ratio apud	fol. 4		
græcos Aegyptiosq;	lib. 2	iones ad Cyrū legatos mitterunt de deditioe	lib. 1
fol. 103			
inter Græcos & Barbaros	fol. 67		
diffensionum causæ quæ	iones laborum insueti	l. 6	
lib. 1 fol. 1	fol. 392		
interitus Hegeſistrati	lib. 9	iones tertio in seruitutē redacti	lib. 6 fol. 399
fol. 614			
innētores uariarum rerum	ionum appellatio	lib. 7	
Aegyptij	lib. 2. fol. 103	fol. 480	
inycum oppidum	li. 6 f. 396	ionum præstantia	li. 8 f. 570
io qua ratione abducta iuxta sententiam Phœnicū	ionum deliberatio de pontate Darij deferendo	lib. 4	
lib. 1 fol. 3	fol. 308		
io grauidam se cōperit	ionum fuga	lib. 5	
lib. 1 fol. 3	fol. 379		
io uolantaria cum Phœnicibus nauigat	lib. 1 f. 3	ionicarum nauium numerus	lib. 6 fol. 290
		e	ionibus

I N D E X.

ionibus consulit Thales	lib. 1 fol. 80	lada	lib. 6 fol. 390
ionibus ab Artapherne ue-	lib. 1 fol. 88	L. bynitus rex Babylonie	
oigal imposedum l. 6 f. 403		labyncetus Babylonioru ty-	
ionibus consulit Bias	lib. 1 fol. 79	rannus	lib. 1 fol. 36
iouis Ammonij simulacru	lib. 4 fol. 324	labyrinthus	l. 2 f. 107
iouis forensis ara	li. 5 f. 352	lacedæmonius Chilo l. 1 f. 25	
iouis Ammonii templu in-	l. 3 f. 194	lacedæmonij	lib. 1 fo. 28
censum.	lib. 6 fol. 417	lacedæmonij in Argiuos pra-	
iouis Beli puluinar	lib. 3 fol. 255	dentes impetum faciunt.	
iouis Beli templum	lib. 1 fol. 84	lib. 6 fol. 417	
index incorruptus Deioeces	lib. 1 f. 49	lacedæmonii amici Cræsi	
iudicis corrupti uindictæ ex	lib. 5 fo. 243	lib. 1 fol. 4	
emplum	li. 9 f. 620	lacedæmonii multo auro æ	
ionis templum	li. 2 fo. 140	Cræso donati	lib. 1 f. 32
iuncta uela	li. 1 f. 85	fulunt oracula	l. 1 f. 30
iupiter Thebanus	lib. 2 fol. 120	lacedæmonii accersunt Hip-	
iupiter cur dictus Ammoni-	lib. 7 f. 445	plam	lib. 5 f. 371
us.	lib. 6 fol. 415	lacedæmonii Samum obfi-	
iur successionis	lib. 6 fol. 415	dent	lib. 3 fol. 209
iurandum Scytharum	lib. 4 fol. 291	lacedæmoniorum post bel-	
iurandum per aqua Stry-	lib. 6 fol. 415	lum auxilium	li. 6 f. 434
gis.	lib. 7 f. 445	uirtus	lib. 7 f. 482
in litia Cadoni	li. 7 fol. 508	lacedæmonioru lex l. 6 f. 428	
iuvenes cattrati	l. 6 f. 399	regum funera	lib. 6 fol. 409
L		lacedæmoniorum frugali-	
Abda	lib. 5 f. 372	tas.	lib. 9 fol. 633
labde filius primum eni	lib. 5 fol. 373	lacedæmoniorum mos in	
xus iides	lib. 5 fol. 373	sumendis noctu supplici-	
		is. lib. 4 f. 311	
		ladis emulgendi modus a-	
		pud Scythas	lib. 4
		fol. 258	

Lacus

I N D E X.

laeus Strymphilus	lib. 6 fol. 416	leonum natura	li. 7 f. 490
		leonidis genealogia	lib. 7 fol. 523
lacus Gygnus	lib. 1 fol. 45		
laidelubrum	lib. 4 fol. 312	leonidis mors	lib. 7 fol. 531
lampiro	li. 6 fol. 414	leonides truncatus in cruce	
lamponis consiliū	li. 9 f. 631	tollitur	lib. 7 fo. 536
lana arborea	li. 3 fo. 232	leonides Spartiatarum rex	
lancearum coronæ	lib. 7 fol. 465		lib. 7 fol. 523
		leonides	lib. 5 fo. 350
languentium cura apud Ba-		leonidæ cædis vindicta	l. 8
bylonios	li. 1. f. 92		fol. 581
laos	lib. 6 fol. 395	lemnia facinora	li. 6 f. 442
lapidum aceruus à Dario cō-		lemnios capta	li. 6 f. 445
gestus	lib. 4 fo. 391	leporis fecunditas	lib. 3
latonæ oraculū in Aegypto			fol. 233
	lib. 2. fol. 171	leros insula	lib. 7 fo. 386
latragoras	lib. 5 fol. 348	leucon	lib. 4 fol. 317
laxii	lib. 4 f. 265	leutychedes Demarato in re-	
legatio Atheniensium ad La-		gno succedit	li. 6 f. 412
cedæmonios	li. 9 fol. 598	leutychidis inimicitie cum	
legati non uiolandi	lib. 7	Demarato quare	l. 6 f. 411.
	fo. 494	leutychidis oratio de depo-	
legati lonum & Acolum à		sito reddendo	li. 6 f. 420.
Spartanis auxilia petunt.		leutychidis mors	li. 6 f. 415.
	lib. 1 fol. 72	leutychidis genealogia	li. 8
legati Datij in puteum con-			fol. 588
iecti	lib. 7 fol. 493	leutychidis stratagema	li. 9
legislator Atheniensium Solō			fol. 640
	lib. 1 fol. 12	lex Argiuorum de nō alen-	
legislator Lycurgus	lib. 1	da coma	lib. 1 f. 39
	fol. 28	lex Persarum	li. 7 f. 444.
legum vis	lib. 3 fol. 201	lex Aegyptiorum de feris	
legum contemptor Camby-			lib. 2 f. 129.
ses.	lib. 3 fo. 201	lex Lacedæmoniorum	lib. 6
leo lapideus	lib. 7 f. 531		fol. 428

I N D E X.

- lex Babyloniorum de scor- literarum mira occultatio
ratione lib. 1 f. 93 li. 7 fol. 537
- lex Babyloniorum de agro- literarum per sagittam tran-
tis. lib. 1 fol. 92 smissio lib. 8 fol. 586
- lex coniugalis Babyloniorum literas lepori inclusas mit-
tit lib. 1 fo. 92 tit Harpagus ad Cyrum
- lex domina lib. 7 fol. 484 lib. 1 fol. 60
- lex à mulieribus Caricis lata lycidas lapidatus li. 9 f. 597
lib. 1 fol. 70 lycurgus Aristolaidi filius
- lex Asychis de mutuo acci- lib. 1 fol. 25
piendo li. 2 f. 161 lycurgus legislator lib. 1
- libatio Xerxis lib. 7 fol. 470 fol. 28
- libertas omnium maximè lydi ulcisci conantur Can-
tuenda li. 7 fol. 494 daulis mortem li. 1 f. 6
- liberator Neptunus li. 7 f. 519 lydi lib. 1 fol. 12
- liberi Darij de Imperio dis- lydorum rex Candaulus
ceptant lib. 7 f. 444 lib. 1 fol. 4
- liberi Oebazi lib. 4 fol. 288 lydorum filiz omnes me-
libya unde dicta li. 4 f. 273 retticantur lib. 1 fol. 45
- ligneus murus li. 9 f. 626 lydorum mores & colon ia
- lignea mœnia lib. 4 fol. 302 lib. 1 f. 46
- lingua barbara usi Pelasgi lydos inter Medosq; bellum
lib. 1 fol. 24 quinquennale lib. 1
- linus lib. 2 fol. 134 fol. 34
- literæ Themistoclis ad Io- lydiæ populus ante Mzon
nes lapidib. incisæ li. 8 f. 545 uocatus lib. 1 fol. 4
- literæ impressæ capiti lib. 5 lydiæ rex Haliattes li. 1 fo. 3
fol. 347 lygdamus lib. 1 fo. 27
- literæ capiti impressæ lib. 6 locus Delta li. 2 fo. 106. 107
fol. 347 locus Aziristus li. 4 f. 316
- literæ Cadmeæ lib. 5 fol. 357 locus Irasa lib. 4 fol. 316
- literæ Amasis ad Polycratæ. longævi Aethiopes li. 3 f. 191
- lib. 3 fol. 202 lotio femine sanatus ex-
- literæ apud Græcos ex Phe- cus. lib. 2 fol. 177
nicibus lib. 5 fol. 357 lucinæ tributum li. 4 f. 269
lucus

I N D E X.

lucus platanorum Iouis mi	manus regum longæ	li. 8
litaris templum	li. 7 f. 385	fol. 592
lucus Argi	lib. 6 fol. 418	mardonius lib. 6 fo. 403
ludibria infomniorum	li. 7 fol. 455	mardonius Athenas profi-
		ciscitur lib. 9 fol. 596
ludis Græcanicis utuntur	mardonius à præfectura se-	
Chemmitani	li. 2 f. 137	motus lib. 6 fol. 424
loget Cræsus filium	lib. 1	mardonius vulneratus
fol. 20		lib. 6 fol. 403
lupi ex hominibus	lib. 4	mardonij postulata lib. 8
fol. 296		fol. 592
luna Persarum præses	li. 7	mardonij in Lacedæmoni-
fol. 463		os obiurgatio li. 9 fol. 618
lustratio regij cadaveris	l. 4	mardonij de incundo præ-
fol. 282		lio sententia lib. 9 fol. 617
luxus Persarum	lib. 9	mardonii sententia lib. 7
fol. 633		fol. 448
M		mardonii cædes lib. 9
		fol. 615
M Acæ	lib. 4. fo. 322	fol. 615
macedonij à Dario sub		mardonii sepultura lib. 9
acti	lib. 6 fo. 403	fol. 634
magi	lib. 1 fol. 49	mardus lib. 1 fol. 39
magorum cædes	lib. 3	marathon lib. 1 fol. 27
fol. 221		maratonis clades lib. 6
magos consulit Astyages de	fol. 432	
Cyro	lib. 1 f. 58	marandini lib. 1 fol. 12
magna cum periculis susci-		mare Euxinum lib. 1 fol. 3
piuntur	lib. 7 fol. 408	mare rubrum lib. 1
magistratus Atheniensis	fol. 1	
lib. 6 fol. 430		mare Sardonium lib. 1
mandrocles	lib. 4 fo. 289	fol. 78
mandroclis monumētum.		mare Caspium lib. 1
lib. 4 fol. 290		fol. 94
mantilia Scytharum	li. 4	marito præfertur frater li. 8
fol. 280		fol. 237

c 3 martis

I N D E X.

Martis simulacrū Acinacis	lib. 1 fol. 47	
lib. 4 fol. 279		medos inter Lydosq; bellū
mascamis elogium	lib. 7	quinquennale
fol. 484		lib. 1 fol. 34
massagetae	lib. 1 fol. 94	medea rapitur li. 1 f. 2
massagetae senes immolant		medea à parte repositur
lib. 1 fol. 100		lib. 1 fol. 2
massageterum mores	li. 1	medez raptus li. 1 f. 2
fol. 99. 100		medicamenta Græca li. 2
massagetarum mos sacrificandi.	lib. 1 fo. 100	fol. 242
massagetas Cyrus astu opprimir	li. 1 fol. 98	medici Aegyptiorū li. 2 f. 115
massagetas bello petit Cyrus.	lib. 1 fol. 95	medici clari li. 3 f. 242
masistius	lib. 9 f. 404	medimnus lib. 6 fol. 408
masistij cades	li. 9 fol. 405	meandrius Sami procurator.
masisti iubet Xerxes uxorem repodiet	li. 9 fol. 406	li. 3 fol. 248
mastryes	lib. 5 fol. 337	megabyzus lib. 5 fol. 342
maxyes	lib. 4 fol. 328	megabyzus in Pæones exercitum ducit lib. 5 fol. 338
mazares	lib. 1 fol. 74	megabyzus Perinthios su-
mazares moritur li. 1 fol. 76		perat lib. 5 fol. 335
mazari mortuo sufficitur Harpagus	lib. 1 fol. 76	megabyzi oratio pro oligarchia lib. 3 fo. 222
meccles	lib. 5 f. 361	megabyzi elogiū l. 4 f. 310
medi regibus sese subiiciūt		megacles lib. 1 fo. 26
lib. 1 f. 48		megacles Alcmæonis filius
medi imperium recuperāt.		lib. 1 fol. 23
li. 1 fol. 51		megacles Alcmæonis filius, gener Clisthenis factus
medorum ornatus	li. 7	lib. 6 f. 438
fol. 473		megacreontis elegans dictū
medorum rex Cyaxares		lib. 7 f. 488
lib. 1 fo. 50		megistix epigramma lib. 7
medorū ab Assyrijs defectio.		fol. 532
		megistix extispicia l. 7 f. 528
		melampus lib. 9 f. 612
		melancholi

I N D E X.

melanchæni	lib. 4 fo. 265	lib. 3 fol. 195
melanchænorum mores	lib. 4 fol. 296	nilo Crotoniates iustator
melanchius	lib. 5 fo. 377	lib. 3 f. 246
melissa Periandri uxor	l. 5 fo. 375	miltiades
menalippos Astaci filius	lib. 5 fol. 361	lib. 4 fol. 400
menes Aegypti rex.	lib. 2 fol. 141	miltiades accusatur
mensa Solis	lib. 3 fol. 191	l. 6 f. 440
mermnadæ	lib. 1 fol. 4	miltiades capitur
mermnadæ obtinent tyrannidem	lib. 1 fol. 7	l. 6 f. 400
meretrix Rhodopis	l. 2 f. 160	miltiades ob Cræsum solutus.
meretrix Archidice	l. 2 f. 161	lib. 6 fol. 408
meri intemperantia	lib. 6 fol. 419	miltiadis sententia de ponte Darij deferendo
metallum falis	l. 4 f. 126	l. 4 f. 308
meriochus	lib. 6 f. 408	miltiadis obitus
midæ sella Delphis posita	lib. 1 fol. 7	lib. 6 fol. 440. & 401
miletus capta	li. 6 fo. 394	minerua Crassia
milesij fugati	lib. 5 f. 385	li. 5 f. 351
milesiorum tyrannus Thra	lib. 1. fol. 9	mineruæ templum
sybulus	lib. 1. fol. 9	li. 1 f. 8
milesios quomodo corrigât Parij	lib. 1 fol. 344	mineruæ templum restauratur
mileto arma illata	lib. 1 fol. 7	lib. 1 fo. 9
milites imperatoris uirtute meliores	li. 7 f. 383	minerua protemplaris
milites arenis obruti	lib. 3 fol. 195	lib. 8 fol. 551
militem mutua depastio		mineruæ templi deflagrat
		lib. 1 fol. 8
		minois cædes
		lib. 7 fol. 510
		miniæ
		li. 4 f. 310
		miniæ uxorum comento liberati
		lib. 4 f. 311
		miracula solis
		lib. 2 fol. 164
		miracula Delphis facta
		l. 8 fol. 551
		mirum dictum puellæ
		l. 5 fol. 355
		mitradatis filius pro Cyro exponitur
		lib. 1 fo. 55
		mitradates bubulcus
		lib. 1 fol. 55
		mycales pugna
		lib. 9 fol. 642

I N D E X.

mycale promontorium l. 1. f. 71	ob sacrilegium lib. 1. f. 188
myrcinus lib. 5 fol. 337	more cōpendia lib. 7 f. 481
mycerinus Aegypti rex lib. 2 fol. 158	mors Aristagoræ li. 5 f. 387
mycerini filię sepultura lib. 2 fol. 158	mors Leonidis li. 7 fol. 531
mycerini pyramis li. 2 f. 160	Arcefilai li. 4 fol. 319
myrtinus li. 5 fol. 342	mors opatissimū perfugiū arūnosæ uitę lib. 7 f. 466
myrsilus lib. 1 fol. 4	mors Artabazi li. 8 fo. 586
myrsilus Sardinum tyrannus lib. 1 fol. 4	mors Cābysis lib. 3 fol. 217
myrsi lib. 1 fol. 12. & li. 7 f. 476	mors Amasis lib. fol. 187
medorum rex Phraortes l. 1 fol. 49	Pfammeniti li. 3 fol. 190
medus uenandi lib. 4 fo. 265	mors Dorici li. 5 f. 352
modus expiandi apud Lydos lib. 1 fol. 16	mors Scylis lib. 4 fol. 287
mollis uiri ex regionibus mollibus lib. 9 fol. 651	mors Cyri lib. 1 fol. 99
monarchia abolenda lib. 3 fol. 221	mors Atys lib. 1 fol. 19
mons Atlas lib. 4 fol. 326	mors Darii lib. 7 fol. 445
mons Parthenius lib. 6 f. 427	mors Aprys lib. 2 fol. 177
mons Hirus lib. 1 fol. 37	mors Hymec lib. 5 f. 386
mons Athos lib. 7 fol. 458	Onesili lib. 5 fo. 383
mons Pangæus lib. 5 f. 359 & lib. 7 fol. 487	Bitonis li. 1 f. 14
monumentum Mädroclis lib. 4 fol. 290	Cleobis lib. 1 fol. 14
monumentum Rhodopis lib. 2 fol. 160	Cimo nis lib. 6 f. 427
monia lignea lib. 4 fo. 302	mos Scytharum in hostes lib. 4 fol. 279
moris Aegypti rex li. 2 f. 142	mos sacrificandi apud Massagetæ lib. 1 fol. 100
morios stagnū lib. 2 fol. 158	mores Scytharū li. 4 f. 274
morbo instantur Scythæ	mores Adyrmachidarum lib. 4 fol. 320
	mores Nasamonum lib. 4 fol. 321
	mores Græcorū li. 7 f. 535
	mores Issedorum lib. 4 fol. 266
	mores Aegyptiorum lib. 2 fol.

I N D E X.

fol. 116. 117 mores Thracum li. 5 f. 335 mores Taurorum li. 4 f. 295 mores Indorum li. 3 f. 229 mores Lydorum lib. 1 f. 46 mola mulū peperit lib. 7 fol. 471 mulz partus lib. 3 fol. 252 mulz uulneratur à Piſistra- ro. lib. 1 fol. 25 mulier ex turpiſſima ſpecio ſiſſima lib. 6 fo. 410 muliereignior li. 9 f. 644 mulieres Corinthiæ denu- data lib. 5 fol. 375 mulieres ſtuprando extingui lib. 8 fol. 549 mulos apud Helienſes non gigni lib. 4 fo. 268 munera Scytharum ad Da- rium auis, mus, rana, ſa- gitæ lib. fol. 302 munerum Scytharum in- terpretatio lib. 4 fol. 305 mures Aegyptiorum ſeruāt lib. 2 fol. 164 murium tria genera lib. 4 fol. 329 muri Perſarum expugnatio lib. 9 fol. 627 muri loricati lib. 7 fo. 496 murichides lib. 9 fol. 597 murus ligneus Perſarum lib. 9 fol. 626 muſici Argiui lib. 3	fol. 243 muſæi ſortes lib. 7 f. 496 mutilat ſeſe Zopyrus lib. 3 fol. 253 mutua militum depaſſio lib. 3 fol. 195 N Nomades lib. 4 f. 324 narratio ſimila de Ari- ſteo lib. 4 f. 262 narratio de Arione li. 1 f. 10 naſamonum mores lib. 4 fol. 321 natiuitas Cyri lib. 1 fo. 52 natura Aſſyriæ lib. 1 fo. 90 natura decorum lib. 2 fol. 125. 126. 127. 128. natura Aegyptij lib. 2 fol. 103. 104. 105 naturæ ſolertia lib. 3 f. 232 naucerus cum Io rem ha- buit lib. 1 fol. 3 nauarum inſidiæ cōtra Ari- onem lib. 1 fol. 10 naualis Græcorum cū Per- ſis pugna lib. 8 fol. 548 nauigia coriacea lib. 1 fol. 91 nauigatio Nili li. 2 f. 148 naues ſpinaceæ lib. 2 fo. 140 naues quinis dragmis addi- tæ. li. 6 fol. 422 naues Athenienſiū li. 5 f. 378 naues Xerxis ſubmerſæ lib. 7 fol. 519 nauiū Græcarū ſumma ad c s Salami-

INDEX:

Salaminem	li. 8 f. 554	us	lib. 4 fol. 295
navium Ionicarum nume		nomades	lib. 4 fo. 264. &c
rus	lib. 6. fol. 390		lib. 7 fol. 477
navigationibus longinquis		nomacris oppidum	l. 6 f. 415
Phœnices incumbunt		nudum uirum cōspici pro-	
	lib. 1 fol. 1	bro est apud Barbaros	
naxus	lib. 5 fol. 345		lib. 1 fo. 5
naxus insula	li. 5 fol. 345	numerus copiarum Xerxis	
naxi obsidio	lib. 5 fo. 347		lib. 7 fol. 472
necus Aegypti rex	lib. 2	nuru sua potitur Xerxes	
	fol. 172		lib. 9 fol. 645
neleus Codri filius	l. 9 f. 640		○
neptunus liberator	lib. 7	○Axus	lib. 4 fo. 314
	fol. 519	obitus Hymec	l. 5 f. 386
neptuni templum apud Po		obitus Miluadis	li. 6 f. 440
ridxatas	lib. 8 fol. 587	Scylis	lib. 4 fol. 287
neuri	lib. 4 fol. 264	obiurgat Mardonius Lacc-	
neurorum mores	li. 4 f. 296	demonios	li. 9 fol. 618
nex Aprys	li. 2 fo. 177	obsidio Babylonis	lib. 3
nicodromus	li. 6 fol. 422		fol. 252
niger sinus	lib. 6 fo. 402	obsidio Naxi	li. 5 f. 347
nili fontes	lib. 2 f. 112	obsidetur Sestus	l. 9 f. 642
	114. & lib. 4 fol. 277	oberuncat Gyges Cādaulē	
nili de natura disputatio		in lecto quiescentem	
	lib. 2 fol. 109. 110. 111		lib. 1 fol. 6
nili navigatio	lib. 2 f. 141	occasio cædis Polycratis	
niteris Aprijs filia	lib. 3		lib. 3 fol. 238
	fol. 123	oetamasades Scytharum rex	
nitocris	li. 1 fol. 86		lib. 4 f. 287
nitocris Aegypti regina		occidit Adrastus Arym	
	lib. 2 fol. 142		lib. 1 fol. 19
nitocris reginz gesta	lib. 1	occiditur in lecto Candau-	
	fol. 66. 87	les.	lib. 1 fol. 6
noas	lib. 4 fol. 275	oculos in pectorib. gestātes	
nodis inmodat lorum Dari			lib. 4 fol. 328.
		occupat	

I N D E X.

- occupat arcem Pisistratus. opera Samiorum memorabilia. lib. 1 fol. 25 lib. 3 fol. 212
 odia Aeginetarum in Athe opera Amasis lib. 2 f. 179
 nienfes. lib. 5 f. 367 opes Siphniarum lib. 1 f. 210
 odomanti lib. 5 fol. 339 opes Babylonis lib. 1 fol. 89
 orbis cōmentum li. 3 f. 224 oppidum Gela li. 7 fol. 303
 orbates lib. 3 fol. 224 oppidum Barca li. 4 fol. 317
 ōdipeda delubri li. 4 f. 312 Piazza lib. 4 fol. 316
 ōnoc Beotij occupatur oppidum Chemmis lib. 3
 lib. 5 fol. 364 fol. 337
 ōnusz insula lib. 1 f. 77 oppidum Itanus li. 4 f. 312
 oilycus unde appellatus Phocia lib. 1 fol. 37
 li. 4 f. 312 oppidū Acrephia li. 8 f. 589
 orbatus li. 4 f. 288 oppidum Abc lib. 2 fol. 542
 orbazi liberi lib. 4 fol. 288 opis lib. 4 fol. 269
 ōroc insula lib. 9 fol. 620 opinio Aegyptiorum de im-
 ōtini li. 1 fol. 12 mortalitate animæ li. 3
 offa salgarz refilijt li. 9 f. 650 fol. 157
 olea in arce Athenienfium. orbis partitio li. 4 fol. 270
 lib. 8 fol. 556 ornatus Affyriorum lib. 7
 olen Lycius li. 4 fol. 270 fol. 473
 oliatus lib. 5 fol. 348 ornatus Perfarum lib. 7
 olorus rex li. 6 fol. 402 fol. 472
 olympicum præmiū lib. 8 ornatus Medorum lib. 3
 fol. 547 fol. 473
 olythus expugnatur li. 8 oraculum Thebanis reddi-
 fol. 586 rum. lib. 5 fol. 366
 ones Arabicæ lib. 3 fol. 234 oraculum Branchidicum.
 onefili dolus lib. 5 fol. 380 lib. 1 fol. 74
 onefili caput li. 5 f. 384 oraculum de Cræfi filio mu-
 onefili mors lib. 5 fol. 383 to lib. 1 fol. 40 Delphi-
 ōnochoonũ fluvius defecit cum lib. 1 fol. 20. 21. 22
 Xerxi li. 7 f. 321 oraculū Pythiæ li. 1 f. 20
 ōnomacritus Athenis eie- oraculū Pisistrato redditum
 tus. lib. 7 fol. 446 lib. 1 fol. 27
 oraculum

I N D E X.

oraculum redditū Bacchia	seo reddendo	li. 6 fo. 420
dis	lib. 5 fol. 372	oratio Cypriorum libro 5
oraculum Spartiatarum	fol. 382	
lib. 7 fol. 529	oratio Datis ad Delios	li. 6
oraculum Cypselo redditū	fol. 425	
lib. 5. fol. 374	oratio Otanis de abolenda	
oraculum Apollinis L. 4 f. 315	monarchia	lib. 3 fo. 227
oraculum Siphnijs editum	oratio Corcyreorum ad Xer-	
lib. 3 fol. 210	xem	lib. 7 f. 510
oraculū sciscitat Halyattes	oratio Megabyzi pro oligar-	
lib. 1 fol. 8	chia	lib. 3 f. 228
oraculum Cretensium li. 7	oratio Darij pro monarchia	
fol. 510	lib. 3 f. 223	
oraculum promiscuum	oratio Cambysis ad Perfas	
lib. 6 fol. 394	lib. 3 f. 233	
oraculum Actioni redditū.	oratio Sosticlis	lib. 5 fo. 372
lib. 5 fol. 372	oratio Xerxis ad Perfas	li. 7
oraculum Amphiarai	fol. 469.	
li. 8	ordo exercitus Græcorum	
fol. 589	lib. 9 fol. 609	
oraculum Latonæ	lib. 2	ordo exercitus Atheniensis
fol. 171	lib. 6 fol. 431	
oraculū Argiuorū	lib. 7 f. 500	ordo exercitus Pausaniæ
oraculum Doloncorum	lib. 6 fol. 431	lib. 9 f. 618
lib. 6 fol. 399	ordo exercitus Persæ ad Pla-	
oraculum Bacidis	lib. 8	team
fol. 545. 565	li. 6 f. 610	
oracula sciscitatur Cræsus	orestis ossa Spartamportata	
ad inuadendos Perfas	lib. 1 f. 30	
lib. 1 fol. 20	orgia	lib. 5 f. 358
oracula Græca	lib. 1 f. 20	origo tyrannidis Perdiccæ
oratio Xerxis de bello Græ-	lib. 8 f. 590	
cis inferendo	li. 7 f. 447	origo deorum
oratio Dionysij Phocensis	lib. 2 fol.	125. 126. 127. 128.
lib. 6 fol. 391	origo Scytharum	lib. 4
oratio Leutichidis de depo-	fol. 258	

origo

I N D E X.

origo Atheniensium	lib. 1	paſtyx fuga	li. 1 fol. 74
fol. 24		phala inſula	lib. 4 fol. 328
origo Geometrix	lib. 2	phanes	lib. 3 fol. 184. 185.
fol. 146		phanem ulciſcuntur Aegy	
origo Colchorum	lib. 2	ptij	lib. 3 fol. 187
fol. 143		phaſis amnis	li. 1 f. 2
orætes Polycratis mortem		phraortes Medorum rex	
luit.	li. 3 fol. 241		lib. 1 fol. 49
orætes cruci ſuffigit Polycra		phraortis geſta	li. 1 f. 49. 50
tem	lib. 3 fol. 240	platanus aureo monili	li. 7
orætis dolus	li. 3 fol. 239	fol. 461	
orætis cædes	lib. 3 fol. 242	platanus aurea	li. 7 f. 460
orætis ſatellitium	l. 3 f. 241	platæa oppidum	lib. 4
orus	lib. 2 fol. 165	fol. 316	
orthium carmen	l. 1 f. 10	platæarum pugna	lib. 9
otanes	lib. 5 fol. 243	fol. 642	
otanes Darij præceptorum		platæenſes	lib. 6 fol. 429
oblitus	li. 3 f. 250	pamphyli	li. 1 f. 12
otanis oratio de abolenda		pangæus mons	lib. 5
monarchia	li. 3 f. 221	fol. 339 & lib. 7 f. 487	
otanis ſententia	li. 6 f. 403	panionium locus	li. 1 f. 71
offa Oreſtis Spartam porta-		panos templum	li. 6 fol. 428
ta.	lib. 1 fol. 30	pantaleon	lib. 1 f. 45
offa quinq; cubitorum	l. 9	paphlagones	li. 1. f. 12
fol. 634		papraces piſces	lib. 5 f. 339
ofyris	lib. 2 fol. 165	paraſanga	li. 6 fol. 402
offentum	lib. 9 f. 650	pàrentes ueretur Io	lib. 6
offenta Xerxi oblata	lib. 7	fol. 3	
fol. 471		paretacceni	li. 1 f. 49
		parij Mileſios corrigunt	
		lib. 5 fol. 344	
P actolus	lib. 5 fol. 379	parricida Cambyſes	lib. 3
paſtyas Perſis traditur	li. 1	fol. 197	
fol. 76		parthenius mons	lib. 6
paſtyas à Cyro deficit	lib. 1	fol. 427	
fol. 73			

parit

I N D E X.

parit mbla	lib.3 fol.252	fol.173	
partitio orbis	li.4 fo.270		patizithes magnus in Camia
prafias	lib.5 fol.338.339		bysem rebellat li.3 f.218
prada Græcorum è Perfârû			paufanias li.5 fo'.346
clade	lib.9 fol.632		paufaniz victoria l.9 f.615
prælium Cræfi cum Cyro.			paufaniz refponfum ad Lâ
lib.1 fol.37			ponem li.9 f.632
prælium Carum cum Perfis			paufaniz exercitus ordo.
lib.5 fol.385			lib.9 fol.618
præmium capiendę Artemi			pecunia corruptus Them.
fiz.	lib.8 fol.571		ftocles li.8 fol.539
præftantia Athenienfium			pecuniz Cræfi lib.5 f.348
lib.5 fol.366			pedafenfes lib.6 fo.395
præftantia Ionum li.8 f.570			pedafij lib.1 fol.82
prætor Sardiũ Arrapher-			præn carmen lib.5 fol.334
nes	lib.5 fol.364		prones lib.5 f.334. & 377
passus quid	lib.2 fol.168		præplæ lib.5 fol.338
Pfammetius amicũ deplora-			præfus capta li.5 f.384
rat non filium l.3 f.189			pheretumz in Barcos cru-
pfammenitus rex li.3 f.187			delitas lib.4 f.332
pfammenitus deponitur.			phero fuccedit Scfoftri l.8
lib.3 fol.182			fol.146
pfammenitichus pueros duos			pelaſgi li.2 f.124
curat nutriẽdos à mutis			pelaſgi barbara lingua ufi
lib.2 fol.101			lib.1 fol.24
pfammenitichus l.2 f.169			pelaſgi fuorum filiorũ ma-
pfammenitichus Aegypti rex			tres trucidant ibid.
lib.2 f.101			pelaſgi fuos pueros necant.
pfammenitichus Aegypti rex			lib.6 fol.442
li.2 f.51			pelaſgi rap.unt Athenien-
pfammeniti filius obrun-			ſum uxores lib.6 fo.448
catur.	li.3 f.189		peleon lib.5 f.360
pfammeniti mors	lib.3		pallis Sileni Marfyæ lib.7
fol.190			fol.459
pfammenis Aegypti rex	li.2		pheftorus Thracum deus
			lib.

I N D E X.

lib. 9 fol. 649	perſæ ſeptem Magos occi-
peloponneſi gentes ſeptem	dunt lib. 3 f. 220
lib. 8 f. 563	perſæ criniti lib. 6 f. 394
penio lib. 5 fol. 338	perſæ ſeptem conſultant de
percala lib. 6 f. 411	occidendo mago l. 3 f. 217
percotes capta lib. 5 f. 334	perſæ cadauera non cremât
perdica lib. 5 f. 342	lib. 3 fol. 190
perdicæ tyrannidis origo	Perſæ ad Platæam copiarum
lib. 2 fol. 590	ordo lib. 9 f. 610
pergit Corinthum Arion	perſæ Barcam obſident li. 4
lib. 1 fol. 10	fol. 331
periander Cypſeli filius	perſarum uiuendi ſpaciũ
lib. 9 fol. 10	lib. 3 f. 193
periander Corinthi tyran-	perſarum uictus lib. 3 fo. 193
nus lib. 1 f. 10	perſarum regi quicquid li-
periander Thraſybulum cõ	bet licet lib. 3 f. 197
ſulit. lib. 5 f. 374	perſarum rex Patizites ma-
periander filium reuocare	gus lib. 3 f. 217
deſiderat lib. 3 f. 208	perſarum bellica arma l. 5
periander cum defuncta cõ	fol. 377
cubuit lib. 5 f. 375	perſarum nomen unde li. 7
periander pueros mittit ca-	fol. 473
ſtratum lib. 3 f. 207	perſarum equeſtrium copia
periantri in Corcyrazos in-	rum numerus li. 7 f. 478
imicitiarum cauſa l. 3	perſarum cum Lacedæmo-
fol. 206	nijs congregio li. 7 f. 526
periantri in filium inimi-	perſarum lex lib. 7 f. 448
citæ. lib. 3 f. 207. 208.	perſarum ornatus li. 7 f. 472
periantri tyrannis lib. 5	perſarum liguens murus
fol. 375	lib. 9 f. 626
perinerades lib. 5 f. 350	perſarum exdes in cõuiniõ.
perinthij lib. 5 fol. 334	lib. 5 f. 341
perinthij expugnatio l. 5 f. 335	perſarũ petulantia l. 5 f. 340
perſæ ueſtimenta ſcindunt	perſarum conuiniã lib. 5
lib. 3 f. 214	fol. 340

perſarum

I N D E X.

Perfarum cuniculi deprehē	phidippides	lib. 6 f. 427	
duntur	lib. 4 f. 331	philagras proditor li. 6 f. 426	
perfarum luxus	li. 9 f. 633	phthiotis	lib. 1 f. 24
perfarum iuras	lib. 1 fol. 63.	phya	lib. 1 f. 26
64. 65. 66.		phya pro Minerva habetur	
perfarum erga deuictos cle-	lib. 1 fol. 26		
mentia	lib. 3 fol. 190	phye longitudo	lib. 1 f. 26
persis cur capita fragilia		phryges	lib. 1 fol. 12
lib. 3 fol. 187		phryge panem Beccus no-	
persis traditur Pastyas	li. 1	cant	lib. 2 fol. 102
fol. 76		phrynichi comœdia l. 6 f. 395	
Perfas pellicie Cyrus ad de-		pila quando & à quibus in-	
fectionem	lib. 1 fol. 61	uenta	lib. 1 f. 46
perseus Affyrius	l. 6 fo. 407	pini natura	lib. 6 f. 401
persica gerris	lib. 9 f. 624	piromis	li. 2 f. 165
Persidæ reges unde oriundi		priami filius rapit Helenam	
lib. 1 fol. 61		lib. 1. fol. 2.	
prexaspes sese de turri præci-		priami imperium euertunt	
pitat	lib. 3 fol. 219	Græci lib. 1. fol. 3	
prexaspes magum ad popu-		primigenius ex lege succe-	
lum indicat	lib. 3 f. 219	di: regno lib. 6. fol. 406	
pes	lib. 2 f. 168	principatus quomodo ad	
pestilentia absumptus iuue-		Cræsi genus peruenierit li.	
nam chorus	lib. 6 f. 397	1. fol. 4	
pestilentia Xerxis copias ex-		principum Dorienfium ori-	
cipit	lib. 8 f. 582	go lib. 6. fol. 407	
perulantia Persarum	lib. 5	pryenæ expugnantur libr. 8	
fol. 340		fol. 7	
pteria	lib. 1 f. 35	piscet Tilones lib. 5. fol. 339.	
piaculares Athenis eiccti		pisces sacri Aegyptijs libr.	
lib. 5 fol. 363		2. fol. 132	
pierum muri	lib. 7 f. 486	pisces Papraces lib. 5 fol. 339	
pigres	li. 5 f. 337	pisces equis pabulo sunt li.	
phiala in baltheis Scytharū		5 fol. 339	
lib. 4 fol. 261		pisces Aegyptii lib. 2 fol. 139	
		piscium	

I N D E X.

piscium mira copia l. 5 f. 319	pix pieria lib. 4 fol. 329
pisistratus arte recuperat ty	pyramis Asychis li. 2 f. 161
rannidem lib. 1 fol. 26	pyramidis Micerini magni-
pisistratus arcem occupat	tudo lib. 2 fol. 160
lib. 1 f. 25	pythagoras li. 5 fol. 386
pisistratus tertium poti-	pythagoras princeps l. 5 f. 352
tor tyrânide lib. 1 fol. 28	pythia reddit oraculum
pisistratus ducit uxore Mc-	lib. 1 fol. 6
gaclis filiam lib. 1 fol. 26	pythia Aristonice lib. 7
pisistratus Atheniensib. im-	fol. 496
perat lib. 6 fol. 400	pythie oraculum ad Athe-
pisistratus Atheniensium im-	nienfes lib. 7 fol. 496
perio potitur lib. 1 fo. 25	pythie captiosum oraculū
pisistratus se parat mularum	Lacedæmonijs lib. 1 f. 29
vulnerat lib. 1 fol. 25	pythie oraculum lib. 1
pisistratus iterum tyranni-	fol. 20. 28. 30
de deiectus iterū affectat.	pythij filius dissecatur. lib. 7
lib. 1 fol. 27	fol. 464
pisistratus tyrannus Atheni-	pythij qui. lib. 6 fol. 408
ensis lib. 1 fol. 25	pythii facultates l. 7 f. 460
pisistrati affectatio tyranni-	pixodoræ sententia l. 5 f. 385
dis. lib. 1 fol. 25	podion Doridis lib. 8 f. 549
pisistrati satellitium lib. 1	pogon porrus lib. 8 fol. 552
fol. 25	phocæa obseffa lib. 1 fo. 77
pisistrato redditum oracu-	phocenses ad Theffalos li. 8
lum lib. 1 fo. 27	fol. 548
Pistratidæ Athenis pulsæ	phoria oppidum li. 1 f. 57
lib. 5 fol. 360	phœnicū exercitia lib. 1 f. 1
psylli lib. 4. fol. 322	phœnix lib. 2 fol. 132
psylli arenis obruti lib. 4	phœnices & Græci indige-
fol. 322	næ lib. 4 fol. 330
psyllorum aduersus Austrū	phœnices autores sunt dis-
expeditio lib. 4 fo. 322	ensionem inter Græcos
piræcus Mytilææus lib. 1	& Barbaros lib. 1
fol. 22	fol. 1
	f phœnices

I N D E X.

phœnices quam regionem incolant	lib. 1 fol. 1	pœni atq; Aethiopes indigeant	lib. 4 fol. 310.
phœnices mercatores	li. 1 fol. 1	pœnorum uariarum nationes.	li. 4 fol. 320
phœnices longinquis navigationibus incumbunt,	lib. 1 fol. 1	pōtus Euxinus	li. 4 f. 274
ad Africam cognoscendam missi	lib. 4 f. 271	ponti amplitudo	li. 4 f. 289
phœnices rapiunt feminas Græcas	li. 1 fol. 2	ponticum arboris genus	li. 4 fol. 266
polemarchus	lib. 6 f. 436	populus Lydiæ antea Mæō uocatus	lib. 1 fol. 4
polybus	lib. 5 fol. 361	probro est apud Barbaros nudum uirum conspici	lib. 1 fol. 5
polycrates gemmam abiicit in mare	lib. 3 fo. 203	proci Agaristæ	lib. 6 f. 436
gemmā abiectam recipit in pisce	li. 3 f. 203	proditores Euphorb. & Philargus	l. 6 f. 426
polycrates cruci suffixus	lib. 3 fo. 200	prodigia	li. 2 fol. 135
polycratis fortuna	lib. 3 fol. 202	profugium uasum Zopyri ad Babylonē	li. 3 f. 254
polycratis cædis occasio	lib. 3 f. 238	proteus	lib. 2 fol. 147
polycratis ultio	lib. 3 f. 240	protei de Alexandro sententia	lib. 2 f. 148. 149
filæ somnium	lib. 3 fol. 239	protEMPLARIS Minerva	l. 6 fol. 551
polycratis mortem luit Oeretes	lib. 3 fo. 241	prouentus Thasiorum	li. 6 fol. 404
phronima	lib. 4 fol. 314	porta Semiramidis	lib. 3 fol. 253
pœna falsorum uaticinorū.	lib. 4 fol. 281	portentum de futuro Pisistrato	li. 1 fol. 25
pœna de rapto Helenæ petitur.	lib. 1 fol. 2	portentum Cræso obiectū	li. 1 fol. 36
pœni Aegyptijs se dedunt.	lib. 4 fol. 316	potentia Babylonis	li. 1 f. 89
		potitur imperio Atheniensium Pisistratus	lib. 1 f. 27
		potitur	

I N D E X.

- pōitur Babylone Cyrus lib. 1 fol. 89
 pueri castrandi Sardis mit-
 tuntur à Periandro l. 3 f. 207
 pueros duos nutriendos cu-
 rat à mutis Psāmetichus
 li. 2 fol. 101
 pugna Artemisiz gloriosa.
 lib. 8 fol. 569
 pugna naualis Græcorum
 cum Persis lib. 8 fol. 542
 pugna classica lib. 1 fol. 78
 pugna Platæarum li. 9 f. 642
 pugna Amasis cum Aprie
 lib. 2 fol. 176
 pugna Mycales li. 9 f. 642
 pugne initium ad Salami-
 nem lib. 8 fol. 568
 plomis oppletus aer li. 4
 fol. 268
 prudentium est, pro nulla
 habere raptarum fœmina
 nō pulchritudinē l. 1 f. 2
 puellæ mirum dictum l. 5
 fol. 357
 puellæ sacræ Deliz lib. 4
 fol. 269
 planta apud Aegyptios por-
 tentosa lib. 3 fol. 187
- Q
- Quatuor uultures à quæ-
 tuordecim accipitri-
 bus uellicantur lib. 3
 fol. 228
 quiescens Candaules à Gy-
 ge obruncatur lib. 1 fol. 6
 quinquennale bellum inter
 Lydos & Medos l. 1 f. 34
 R
 Rāpsinitus ad inferos des-
 cendit li. 2 fo. 154
 filiam prostituit. lib. 2
 fol. 154
 rampsinus Aegypti rex
 lib. 2 fol. 151
 rampsiniri astus li. 2 f. 152
 rapit Helenam Alexander
 li. 2 fol. 147
 rapitur Europa regis Tyrt
 filia lib. 1 fol. 2
 rapitur Io lib. 1 fol. 2
 raptae uxores Atheniensium
 lib. 6 fo. 441
 raptus mulierum Græcarū
 lib. 1 f. 2
 raptus Medæ lib. 1 fo. 2
 raptus Helenæ lib. 1 fol. 2
 ratio cur sit abducta Io li. 2
 fol. 3
 ratio quæ magus deprehen-
 sus est non esse Cyri filius
 lib. 3 fo. 214. 215. 216
 ratio historiz Herodoti
 li. 1 fol. 13
 rebellionis Ioniz occasio
 lib. 5 fol. 344
 recuperat arte tyrannidem
 Pisistratus li. 1 f. 26
 recuperant Imperium Medi
 li. 1 fol. 51
 f. 1 redemptio

I N D E X.

redemptio apud Lacedæmo	lib. 2 fol. 162	
nios	lib. 6 f. 417	rex Scytharum Scyles li. 4
rex Argathonius	li. 1 fol. 77	fol. 287
rex Aegypti Cheops	l. 2 f. 155	rex Spartiatarum Demara-
rex Aegypti Psammitichus.	tus.	li. 5 f. 364
lib. 1 fol. 51. & lib. 2 fol. 101		rex Psammenitus li. 3 f. 87
rex Aegypti Meris	l. 2 f. 142	rex Telis li. 5 fol. 351
rex eligitur	lib. 3 fol. 224	rex Atheniensium Codrus.
rex Aegypti Psammis	lib. 2	li. 5 fol. 315
fol. 173		rex Sparte Cleomenes li. 3
rex Aegyptij Apries	lib. 2	fol. 251
fol. 174		rex Scytharum Octomasa-
rex Persarum Patizites ma-	des	lib. 4 fol. 287
gus	lib. 3 fol. 215	rex Aegyptiorum Hamasis.
rex Aegypti Asychis	lib. 2	lib. 1 fol. 36
fol. 161		rex Aegypti Chephrenes
rex Aegypti Menes	li. 2	lib. 2 fol. 157
fol. 141		rex Ariston lib. 6 f. 409
rex Aegypti Micerinus	li. 2	rex Scyathes li. 6 fol. 395
fol. 158		rex Spartiatarum Leonides.
rex Aegypti Sethon	lib. 2	li. 7 fol. 523
fol. 163		rex Cineas lib. 5 fol. 359
rex Medorum Phraortes.		rex Lydorum Candaules
lib. 1 fol. 49		lib. 1 fol. 4
rex Aegypti Rampsinus		rex Colchorum: reposit fil-
lib. 2 f. 151		liam suam Medeam lib. 1
rex Aegypti Sefostris	lib. 2	fol. 2
fol. 143		rex Colchorum petit de ra-
rex Aethiopia Sabacus	l. 2	pru pœnas lib. 1 fol. 2
fol. 162		rex Spartiatarum Cleome-
rex Aegypti Necus	lib. 2	nes lib. 6. fol. 405
fol. 172		rex Babyloniz Labynitus
Rex Assyriæ Senacheribus	li. 1 f. 88	
lib. 2 fol. 163		regi Persarū licet quicquid
rex Aegypti Ansis cæcus	libet	li. 3 fol. 197
		reges

INDEX.

reges duodecim creant Ac-	regnum Arceſilai	lib. 4
gyptij.	lib. 2 fol. 106	fol. 117
reges Perſide unde oriundi	regnum Cleomenis	lib. 5
lib. 1 fol. 61	fol. 352	
regum ſepulchra	lib. 4	regni res conſtituit Darius
fol. 282		lib. 3 fol. 226
regum Lacedæmoniorum	regno amorus Aſtyages	
funera	lib. 6 fol. 409	lib. 1 fol. 63
regum manus longæ	lib. 8	rhodopis meretricis
fol. 592		lib. 3
regum Spartanorum iura	remedium aduerſus culices	
lib. 6 fol. 407	lib. 2 fol. 140	
regibus ſe ſubiiciunt Medi	remedia cōtra famem	lib. 1
lib. 1 fol. 48	fol. 46	
regiæ Dianæ ſacra	lib. 4	repetitur Helena.
fol. 269		lib. 1 f. 3
regij cadaveris luſtratio	rex	lib. 1 fol. 2
lib. 4 fol. 282		res diuiniſus futuræ, ſignis
regio Ionia	lib. 1 fol. 4	declarentur
lib. 1 f. 2		li. 9 f. 642
regio Colchis	li. 1 f. 2	rerum humanarum circu-
regionis Aegypti natura	lus	lib. 1 fol. 96
lib. 2 fol. 103. 104. 105		reſponſum Cyri ad legatū
regionis Aſſyriæ natura	Lacedæmoniorum	li. 2
lib. 1 fol. 90	fol. 72	
regionem quam incolant	reſponſum Aethiopis ad Cæ-	
Phœnices	lib. 1 fol. 1	byſem
lib. 1 fol. 1		lib. 3 fol. 192
regionibus ex mollibus ui-	reſponſum Pauſaniæ ad Læ-	
ri exiſtunt molles	ponem	li. 9 f. 632
lib. 9		reſtauratur Mineræ tem-
fo. 651		plum
regina Tomyris	lib. 1	fol. 9
fol. 95		reſtibus inſtructa pugna
regina Aegypti Nitocris	li. 2	lib. 7 fol. 477
fol. 142		ritus ſacrorum Aegyptioꝝ
reginæ Tomyris ad Cyrum	lib. 2 fol. 119	
mandatum	lib. 1 f. 96	ritus Perſarū
		li. 1 f. 63. 64. 65. 66
		f. 4 rhodopis

INDEX:

- rhodopis monumentum lib.3 fol.251
 lib.2 fol.160 fami euerſionis cauſa. lib.3
 roſæ ſexagenum foliorum fol.247
 li.8 fol.391 ſamum obſident Lacedæ-
 rubrum mare lib.1 fol.1 monij li.3 fol.209
 S ſamij Siphnios uincunt
 ſAbacus Aethiopie rex li.3 fol.210
 lib.2 f.162 ſamiorum ahenum lib.4
 ſacia Dianæ regie lib.4 fol.314
 fol.269 ſamiorum opera memorabi-
 ſacra Hyperboreorum lib.4 lia lib.3 fo.211
 fol.268 ſamothraces muri lib.7
 ſacra Dionyſij Bacchanalis. fol.487
 lib.4 fol.286 ſanacheribus Aſſyrie rex
 ſacrificium Cræſi li.1 f.21 lib.2 fol.163
 ſacrificia Caldæorum li.1 ſanatus cæcus ſæminæ lo-
 fol.87 tio. lib.2 fol.147
 ſacri ſerpentes lib.2 fol.132 ſapientes non eſſe potentes,
 ſacrificandi mos apud Maſ- acerbum eſt l.9.f.603
 ſageras lib.1 fol.100 ſpargapiſes Tomyris filius
 ſacrilegi Scythæ morbo infe à Cyro capitur l.1 f.98
 ſtantur lib.1 fol.51 ſpargapiſes ſibi mortem in-
 ſcamandri aqua exercitui fert li.1 fol.98
 Xeixis non ſuffecit. li.7 ſpartæ rex Cleomenes li.3
 fol.467 fo.251
 ſadyattes lib.1 fol.7 ſpartam porrata Oreſtis of-
 ſagitta ad Ionem excuſſa. ſa. li.1 fol.30
 lib.5 fol.380 ſpartanorum regum iura.
 ſalamis profugium Atheni lib.6 fo.407
 enſium. lib.8 fol.558 ſpartanorum ſenatus li.6
 ſalis collis lib.4 fo.325 fol.408
 ſalamin lib.4 fo.318 ſpartanorum in Samū expe-
 ſalſæ offare filij lib.9 dicio. lib.3 fo.207
 fol.650 ſpartiararum rex Leonides
 ſamus Syloſonti traditur lib.7 fol.523
 ſpartiatæ

I N D E X.

spartiatarum cædes ad Ther	stratagema Leutychidis
mopylas. lib. 7 fol. 530	lib. 9 fol. 640
spartiatarum oraculum	secundæ iniuriæ autores
lib. 7 f. 529	Græci lib. 1. fol. 2
spartiatarum rex Demara-	scæus lib. 5 fol. 358
rus lib. 5 fo. 364	sedes Amazonum lib. 4
spartiatarum cum Argiuis	fol. 299
contentio de agro l. 1 f. 38	sella Midæ Delphis posita
spartiatarum rex Cleome-	lib. 1 f. 7
nes. lib. 6 fol. 405	semiramis li. 1 f. 86
sardis expugnat Cræsus	semiramidis porta l. 3 f. 255
lib. 1 fol. 39	smertes falsus li. 3 f. 212
sardis crematæ l. 5 f. 379	smertis occiditur l. 5 f. 197
sardis capte li. 5 f. 378	senatus Spartanorum li. 6
sardium prætor Artaphernes	fol. 408
lib. 5 fol. 364	senes immolant Massageta.
sardium tyrānus Myrsilus	lib. 1 fol. 100
lib. 1 fol. 4	sententia Cyri lib. 9 f. 651
sardium rex Argon lib. 1	sententia Otanis lib. 6
fol. 4	fol. 403
sardonium mare li. 1 f. 78	sententiæ Mardonij li. 7 f. 448
saraspes cruci affixus lib. 4	sententia Mardonij de incū
fol. 272	do prælio lib. 9 f. 615
sarellitium Orestis lib. 3	sententia Protei de Alexan-
fol. 241	dro. l. 2 f. 148 149
satrapiæ lib. 3 fol. 226	sententiæ plures uiuunt
stadium quid lib. 2 fol. 108	meliores lib. 8
stagnum Mærios li. 2 f. 108	fol. 562
statua Vulcani lib. 3 fol. 201	sententias rogat Xexes de
statua Sethonis li. 2 fo. 164	classica incunda pugna.
statua Sesostris lib. 2 f. 146	lib. 8 fo. 561
statura Phyz l. 1 f. 26	sepia locus lib. 6
stauromatæ lib. 4 f. 265	fol. 416
stauromatarum cum Ama-	sepulchrum Helles lib. 7
zonib. cōmixtio. l. 4 f. 299	fol. 471.
	f 4 sepulchrum

I N D E X.

sepalichrum Halyattis lib.1	fol.241	scyathes rex	lib.6 f.321
fo.45		scylacis supplicium l.5 f.306	
sepultura Mardonij l.9 f.634		scyles institutus à Græcis	
sepultura filiz Micerini;		li.4 fol.285	
lib.2 fol.158		scyles Scytharum rex lib.4	
sepultura Arys lib.1 fo.39		fol.255	
sepulture Thraci l.5 f.336		scyllis mors lib.4 fol.287	
seipens Atheniensis custos		scyllias ad Græcos transit.	
lib.8. fol.552		lib.8 fo.541	
serpentes sacri lib.2 fol.132		scyllias urinator. li.8 f.540	
serpentes alati lib.3 fol.233		scitonis uia lib.8 fol.563	
serui Scytharum quare ocu		scythæ lib.4 fol.261	
lis orbentur lib.4 fo.257		scythæ hostem in confines	
sesostris Aegypti rex lib.2		pelliciunt lib.4 fol.303	
fol.143		scythæ ad Halyatten fugiūt	
sesostris trophæa lib.2		lib.1 fol.34	
fol.144.145		scythæ puerum mactatum	
sesostris statua lib.2 f.146		pro ferina carne Cyaxari	
sesostri succedit Phero l.2		offerunt lib.1 fol.34	
fol.146		scythæ Persas habent Indi-	
festus obsideretur lib.9 f.648		bricio. li.4 fol.305	
sethon Aegypti rex li.2		scythæ quomodo fœdus ine-	
fol.163		ant lib.4 fol.281	
sethonis statua lib.2 f.164		scythæ agricolatores lib.4	
strattes Chios lib.8 fo.588		fol.277	
stefagoræ cedes lib.6 f.401		scythæ argentū & æs in usu	
stefileus lib.6 fol.432		non habent. li.4 f.282	
strenuitas Aeginetarum		scythæ Asia potiti li.1 f.50	
lib.8 f.571		scythæ depeculantur Vene-	
sacrorum ritus Aegyptiorū		ris templum li.1 f.51	
lib.2 fol.118		scythæ morbo infestantur.	
scidros lib.6 fol.395		ob factilegium lib.1 f.51	
sciradis Mineræ templum		scythæ Iones hominū igna-	
lib.8 f.572		uissimos indicat l.4 f.309	
scribæ regij Persarum lib.3		scythæ	

I N D E X.

scythæ festiūm consiliū	sileni Marisæ pellis	lib. 7
li. 4 fol. 258	fol. 459	
scythæ deficiunt à Scyle	simonides poeta	li. 5 f. 379
lib. 4 fol. 287	simulacrū Martis Acinatis	
scytharum origo	li. 4 f. 279	
scytharum cum cōfinibus	simulacrum Auxesiæ	li. 5
deliberatio	lib. 4 fo. 300	fo. 367
scytharum mores	li. 4 f. 274	simulacrum Damizæ
scytharum rex Octamasades	fol. 367	lib. 5
lib. 4 fol. 287	simulacrum cum matre De	
scytharum munerum inter	marati	lib. 6 fol. 418
pretatio	lib. 4 fol. 305	simulacrum Apollinis
scytharum munera ad Da-	fol. 433	lib. 6
rium, auis, mus, rana,	simulacra ex oleis	lib. 5
sagittæ	lib. 4 fol. 305	fol. 367
scytharum mos in hostes	smyrna capitur	lib. 1 fol. 7
lib. 4 fol. 279	smyrnæ arma illata	lib. 1
scytharum rex Scyles	li. 4 fol. 7	
fol. 285	sinopes urbs	li. 1 fol. 35
scytharum intemperantia.	sinus Arabicus	li. 2. f. 105
lib. 6 fol. 459	siphniit à Samijs uicti	lib. 3
scytharum iusiurandum	fo. 210	
lib. 4 fol. 281	siphniorum opes	lib. 3
scytharum heri	li. 4 fo. 304	fol. 210
scytharum serui quare ocu-	spicarum detruncatio	lib. 5
lis orbentur	li. 4 f. 257	fol. 374
scytharum mātilia	L. 4 f. 280	spinacæ naues
scythia uetus	lib. 4 fol. 294	li. 2 fol. 140
Scythiz flumina	L. 4 f. 274	sissamnes
scythiatio	lib. 6 fol. 419	lib. 5 fol. 243
signa uenturæ calamitatis.	lib. 6 fol. 397	sitalces
lib. 6 fol. 397	fol. 416	lib. 4 fol. 287
signis declarantur res quæ	strymon flūmen	li. 5 f. 338
diuinitus fiunt	li. 9 f. 641	sybaris
sigynæ populi	li. 5 f. 336	lib. 6 fol. 395
		sybaritzæ
		lib. 5 fol. 358
		f 5 syloson

INDEX.

Sylofon Dario largitur ami- culum.	lib. 3 f. 247	somnium Cyri	li. 1 fol. 97
Sylofontis amiculum, pro- uerb.	lib. 3 fol. 247	somnium filiz Polycratis.	lib. 3 fol. 119
Sylofonti traditur Samus	lib. 3 f. 251	somnium Cambysis	lib. 3 fol. 197
Syropzones	lib. 5 f. 318	somnium Astyagis de filia	lib. 1 fol. 51. 52
Scholę rectum in pueros col- lapsum	lib. 6 f. 397	somnium Hippie	l. 6 f. 428
Scopasis	lib. 4 fol. 301	Sophanis pręclarę facinus.	lib. 9 fol. 630
Scortationis ratio apud Ba- bylonios	lib. 1 f. 93	Sophanis fortitudo	li. 9 f. 630
Sol obscuratus	lib. 9 f. 600	Sosiclis oratio	li. 5 f. 372
Sol pro mercede	lib. 8 f. 591	Sostrates	lib. 4 f. 314
Sol Gręcorum deus	lib. 7 fol. 463	Storax	lib. 3 fol. 232
Solis eclipsis	lib. 7 fol. 463	Successionis ius	lib. 7 fol. 445
Solis mensa	lib. 3 f. 191	Suis immolatio	lib. 2 f. 112
Solis miracula	lib. 2 f. 164	Sue abstinentes	lib. 4 fol. 326
Soli urbs	lib. 5 f. 384	Sues apud Scythas	lib. 4 fol. 279
Solem execrantes	li. 4 f. 326	Summa exercitus Gręcorę	lib. 9 f. 610
Solertia naturę	li. 3 fo. 232	ad Platęas	lib. 7 fol. 516
Solertia Amasis	li. 2 f. 177	Summa copiarum Xerxis	lib. 6 fol. 432
Solon Atheniensium legisla- tor.	lib. 1 fol. 12	Sunium	lib. 9 fol. 650
Solonis cum Cręso congres- sus.	lib. 1 fo. 12	Suspenus Artayctes	lib. 1 fol. 49
Solonem inelamat Cręsus	lib. 1 fo. 41	Suturę carens caput	lib. 8 fol. 573
Somnium Artabani	lib. 7 fol. 456		
Somnium Cręsi	lib. 1 f. 16		
Somnium Xerxis	lib. 7 fol. 451. 454 456		

T

Tabellionę Persarę cur- sus & modus	li. 8

thales

I N D E X.

phales Milesius uates	lib.1	lib.5 f.374	
fol.37		thraſybuli aſtutia	lib.1
phales Milesius Cræſi exerci	fol.9		
tū trahicit	li.1. f.53	thraſybulum conſulit Peri	
phales Ionibus conſiliū dat.		ander.	lib.5 fo.374
lib.1 fol.80		t.ilentum Babylonicum	
phalthybij ira	li.7 f.493	lib.3 fol.226	
phalthybij templum	lib.7	tarteffus	lib.4 f.313
fol.493		translatio Ioniæ	lib.9
phafus	li.6 f.397	fol.644	
phafi ſubaſti	lib.6 fol.403	taurica gens	lib.4 f.294
phafiorum prouentus	li.6	taurorum mores	lib.4
fol.404		fol.295	
phracia tellus	lib.4 fo.294	taxacis	lib.4 fol.301
phraces	li.1 fol.12	tearus flumen	lib.4 fo.290
phraces aduerſus tonitrua ſa		teari fontes	lib.4 fol.290
gittas excutunt	lib.4	teſtum ſcholę in pueros col	
fo.292		lapſum	lib.6 fol.397
phracum mores	li.5 fo.335	teuaroſ	lib.1 fol.10
phracum ſepulture	lib.5	tegeata	lib.9 fol.599
fol.336		tegeatarum & Athenien-	
phracum ueſtimenta cana-		lium de loci dignitate al	
bacea	lib.4 fol.284	tercatio	li.9 fol.607
phracum deus Pleſtorus		theaſides	lib.6 fo.419
lib.9 fol.649		thebanis redditum oracu-	
phracum armatura	lib.7	lom	lib.5 f.366
fol.475		thebani manuſ protēdunt.	
phraciz rex Olorus	lib.6	li.7 fo.533	
fol.402		thebanis regia ſtigmata in-	
phraſicleus	li.9 f.636	uruntur	lib.7
phraſybulus Mileſiorum ty		fol.534	
rannus	li.1 fo.9	thebanus Iupiter	lib.1
phraſybulus Mileti tyrā-		fol.87	
nus.	lib.5 fo.374	thebe	lib.5 fol.
phraſybulus ſpicas deſtrūcat	306.		

themifcyra

I N D E X.

themiscyra	lib. 4 f. 139	tus	lib. 1 fo. 13
themison	lib. 4 f. 114	tellus dea	lib. 4 fol. 28
themistocles pecunia cor- ruptus	li. 8. fol. 539	tellus Athenienſis	lib. 1 fo. 13
themistocles prudentissi- mus habitus	lib. 8 f. 585	telys rex	lib. 5 f. 351
themistocles conſilium	li. 7 fol. 498	tempeſtas triduanæ	l. 7 f. 519
themistoclis uastiſſies	li. 8 fol. 579	templū Sciradis Mineræ	lib. 8 fol. 572
themistoclis commentum.	lib. 8. fol. 544. 564	templum Iouis Belli	lib. 1 fol. 84
themistoclis cum Aristide colloquium	li. 8 f. 566	templum Alex Mineræ	lib. 9 f. 628
themistoclis conſilium	l. 8 fol. 557	templum Panos	li. 6 f. 428
themistoclis literæ ad Iones	l. 8 f. 545	templum Neptuni apud Po- tidæatas	lib. 8 f. 587
themistoclis cum Aristide ſimultas	li. 8 fol. 566	temerarius Cæbyſes	l. 3 f. 194
theodorus Samius	li. 1 f. 32	templum Cereris Amphy- ctionidis	lib. 7 fol. 522
thera inſula	li. 4 f. 312	templū Helenæ	lib. 2 fol. 147 & lib. 6 fol. 410
therapne	lib. 6 f. 40	templum Vulcani	li. 3 f. 201
thermopylarū callis	l. 7 f. 527	templū Mineræ	lib. 1. f. 8
therzorum colonia	l. 4 f. 314	Mineræ reſtauratur	lib. 1 fol. 9
theſſaliæ equæ	l. 7 f. 521	templū Mineræ deflagrat.	lib. 1. fol. 8
theſſali ad Phocæſes	lib. 8 fol. 548	templum Iouis Ammoni incenſum	lib. 3 f. 194
theſpia urbs naſtara	lib. 8 fol. 554	templum Bubæſtis	lib. 2 fol. 162
theſtis fons	li. 4 fol. 317	templum Veneris Scythæ	lib. 1 f. 51
teij	lib. 1 fo. 79	depeculantur	lib. 1 f. 51
teleſearchus	lib. 3 f. 249	templū Iunonis	li. 9 f. 620
telli mors	lib. 1 fol. 13	templum Ephæſinum	li. 2 fol. 167
tellus Athenienſis cur bea-			

templum

I N D E X.

templum Androcratis	lib.9	tisameni certamina	lib.9
fol.606		fol.613	
timolus mons	li.7 f.379	tydeus	li.7 fol.361
timocri	lib.7.fol.476	tyrannis Periandri	li.7
terra & aqua munera	lib.4	fol.377	
fol.304		tyrannus Babyloniorū La-	
teffare quando & à quibus		byncus	lib.1 fol.36
inuentz.	li.1 fol.46	tyrannus Milefiorum Thra-	
tigranidis dictum	li.8 f.547	sybulus	lib.1.fol.9
thymiamatis genus	lib.4	tyrannus Sardiū Myrsilus	
fol.184		lib.1 fol.4	
thriafius campus	li.8 fo.559	tyrannus Corinthi Perian-	
thyffagete	lib.4 fol.302	der.	lib.1 fol.10
tilones pisces	lib.5 fol.339	tyrannus Athenienfis Pif- stratus	lib.1 fol.27
timo facerdotiffa	lib.6	tyrannidem amittit Pififtra	
fol.439		tus	lib.1 fol.26
timon illuftris	l.7 f.496	tyrannidem affectat ui De-	
timofitheus	li.7 fol.303	iores	lib.1 fol.47
ti. pallia planities	lib.4	tyrannidem recuperat arte	
fo.277		Pififtratus	li.1 fol.26
tribus Aefchironia	lib.3	tyrannidem affectat Pififtra	
fol.195		tus.	lib.1 fol.27
tributum reddunt Græci in		tyrannidem obrinent Mer	
Afia	lib.1 f.11	nade	lib.1 fol.7
tributum Dario qui pendat		tyranni incommoda	lib.7
lib.3 fol.226.227		fol.372	
tributum quomodo Perfæ-		tyres fluvius	lib.4 f.288
rum rex reponat	lib.3	tyrus	lib.1 f.8
fol.228		tyfta cœna	li.9 f.646
tributum à quo primū exa-		thonis præfectus	lib.2
ctum.	lib.1 f.4	fol.148	
tributum Lucinz	lib.4	troglydæ serpentibus uel	
fol.209		contur.	lib.4
trierarchorum nomina lapi-		fol.325	
dibus infcripta	lib.6.f.398		

comyris

INDEX.

tomyris regina	li. 1 f. 95	fol. 184	
tomyris regina apCyrum		urbs Hybla	lib. 7 fo. 504
mandatum	li. 1 fol. 96	urba Soli	li. 5 f. 384
torax Larissus	li. 9 fol. 623	urbs Is	lib. 1 fo. 84
trophæa Sesostris	lib. 2 fo.	urbes Acolicæ	li. 1 f. 71
144. 145		urbes à Dario in Scythia cō	
turris Babylonia	lib. 1	ditæ	lib. 4 fol. 308
fol. 85		uersus Arimaspei	l. 4 f. 263
		uestia.	li. 4 f. 278
		uestigium Herculis	l. 4 f. 288
		uestis Caria	li. 5 f. 370
		uestis Corinthia	li. 5 f. 369
		uestimentum Doricum	
		lib. 5 fol. 369	
		uestimenta Babyloniorum	
		lib. 1 f. 61	
		uestimenta Thracum cana	
		bacea	lib. 4 fol. 294
		uestitus Aegyptiorum	l. 2
		fol. 135	
		uictoria Atheniensium	l. 9 f. 626
		uictoria Atheniensium in Ma	
		rathone.	lib. 9 f. 608
		uictoria Pausaniz	l. 9 f. 625
		uictus Aegyptiorum	lib. 2
		fol. 133. 134	
		uictus facilis Aegyptiorum	
		lib. 2 f. 138	
		ui capta Colophon	l. 1 f. 7
		uindictæ deorum acres	l. 4 f. 333
		uinum è palmulis	li. 1 f. 91
		uiperæ coitus	lib. 3 f. 233
		uiperæ partus	lib. 3 f. 233
		uirginum anninensarius cō	
		flictus	li. 4 fol. 324
			uirum

I N D E X.

uirum nudum conspici apud Barbaros probro est.	uxores Atheniensium raptas
lib. 1 fol. 5	lib. 6 f. 441
uiri molles ex regionibus mollibus.	uxores Anaxandridæ l. 5 f. 350
lib. 9 f. 651	uxores maritos repentes
uiri pro mulieribus exornati	unum ab exercitu reducē interficiunt
lib. 5 f. 341	lib. 5 f. 369
uiri ærei	uxorum mactatio ad mariti funus
lib. 2 f. 170	lib. 5 fo. 335
uis legum	X
lib. 3 f. 201	X Anthii
uiso priuatus Euenius	lib. 1 f. 83
lib. 9 f. 638	xenagoras Praxilai
uiris aurea	lib. 9 fol. 645
lib. 7 f. 460	xerxes ad Artemissiam
utilitas diuersitatis in sententiis dicendis	lib. 6 fol. 575
lib. 7 fol. 450	xerxes sententiis rogat de classica in cūda pugna
uinos defodere Persicum	lib. 8 f. 561
lib. 7 fol. 487	xerxes declaratur rex
uociferatio Barbarorum.	lib. 7 fol. 445
lib. 9 f. 623	xerxes Mastisi iubet uxorem repudiet
uocalissimus quidam Aegyptius	lib. 9 f. 646
lib. 4 fol. 309	xerxes nuru sua potitur
uoluntaria abducitur lo	lib. 9 f. 645
lib. 1 fol. 3	xerxes uiso exercitu illachrymat.
uulcani templum	lib. 7 f. 466
lib. 3 fo. 201	inijcit Hellesponto cōpedes
uultures quatuor à quatuordecim accipitribus infestantur	lib. 7 fol. 462
lib. 3 f. 220	xerxis copix
uxor Intaphernis	lib. 7 f. 457
lib. 3 f. 237	magnanimitas
uxor Pisistrati Megacelis filia	lib. 7 f. 494
lib. 1 fol. 26	xerxis uisio
uxoris consilium de occidēdo marito	lib. 7 f. 457
lib. f. 5	xerxis somnium
uxorem suā nudā ostendit Candaules Gygi	lib. 7 f. 458
lib. 1 f. 4	454. 456. duo hostilissima
uxorem ducit Arys	lib. 7 fol. 467
lib. 1 f. 16	xerxis exercitui Scamandri aqua nō sufficit
	lib. 7 f. 465
	xerxis copiarum numerus.
	lib. 6

I N D E X.

lib.7 fol.472 xerxis fiducia lib.7 fol.499 xerxis stratagema li.7 f.500 xerxis ridiculum li.8 f.546 xerxis genealogia li.7 f.452 xerxis naues submersæ li.7 fol.519 xerxis iuuenile responsum. lib.7 fol.452 xerxis & Demarati colloquium. lib.7 fol.482 xerxis festiuium stratagema. lib.7 f.489 xerxis amores li.9 f.645 xerxis copias pestilentia excipit. lib.8 fol.582 xerxis de reditu variè narratur lib.8 fol.583 xerxis & Artabani colloquium lib.7 f.467 xerxis liberi lib.8 f.576 xerxis oratio de bello Grecis inferendo. li.7 f.447 xerxis ad Persas oratio lib.7 fol.469 xerxis imperatores L7 f.477	xerxis libatio lib.7 fo.470 xerxi subdi malunt Argiui, quâ Lacedæmonijs esse inferiores lib.7 fol.501 xerxi oblata ostenta L7 f.472 xerxem instituti pœnitet. lib.7 fol.453 xerxiana classis li.7 f.516 xerxianarum copiarũ summa lib.7 fo.516 xerxianos mira fames cruciat. lib.8 fol.582
-
- Z
- | | |
|--|---|
| <p>Amolxis li.4 f.292</p> <p>zanclexi lib.6 f.395</p> <p>zeuxidemus lib.6 f.414</p> <p>zopyrus ipse se mutilat lib.3 fol.253</p> <p>zopyri consilium li.3 f.255</p> <p>zopyri elogiũ lib.3 f.256</p> <p>zopyri uastrum ad Babylonem profugium li.3 f.254</p> <p>zopyri filia lib.4 f.272</p> <p>zygantes lib.4 f.329</p> | <p>Z Amolxis li.4 f.292</p> <p>zanclexi lib.6 f.395</p> <p>zeuxidemus lib.6 f.414</p> <p>zopyrus ipse se mutilat lib.3 fol.253</p> <p>zopyri consilium li.3 f.255</p> <p>zopyri elogiũ lib.3 f.256</p> <p>zopyri uastrum ad Babylonem profugium li.3 f.254</p> <p>zopyri filia lib.4 f.272</p> <p>zygantes lib.4 f.329</p> |
|--|---|
- F I N I S.

HERODOTI HALICARNAS SEI HISTORIAE

Parentis Lib. I.

Qui inscribitur CLIO,



HERODOTI Halicarnas-
sei historię explicatio hæc est,
ut neque ea, quę gesta sunt, ex
rebus humanis obliteretur ex
æuo, neque ingentia & admi-
randa opera, uel à Gręcis edita,
uel à Barbaris, gloria frauden-
tur, cū alia, tum uerē qua de

*Dissensio-
num cau-
sa, inter
Gręcos &
Barbaros.*

re inter se belligerauerunt. ~~Perforum~~ eximij memo-
rant dissensionum autores extitisse Phœnices, qui à
mari quod Rubrum uocatur, in hoc nostrum profl-
ciscantes, & hanc incolentes regionem, quam nunc
quoq̃ incolunt, longinquis continuò navigationi-
bus incubuerunt: faciendisq̃ Aegyptiarum, & Assy-
riarum mercium uesturis, in alias plagas, præcipueq̃
Argos traiecerunt. Argos etenim ea tempestate om-
nibus ciuitatibus regionis, quę nunc Græcia nomi-
natur, antecellebat. Huc appulso Phœnices merci-
monia exposuisse, & quinto sextosq̃ quā appulis-
sent die, cunctis ferē diuenditis, fœminas ad mare ue-
nisse cū alias multas, tum uerò regis filiam, cui no-
men esset idem, quod Græci tradunt Io, filiam Ina-
chi. Dumq̃ hæ fœminę puppi nauis assistentes ea
mercarentur, quę cuiusq̃ audivitas maximē ferebat,

A in cas

HEROD. HALICARN.

in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse, & ipsarum plerisque aufugientibus, Io cum alijs aliquot raptam fuisse, eisque in nauem impositis, Phœnices in Aegyptum uela fecisse. Hunc itaque in modum Io in Aegyptum abiisse memorant Persæ, non quemadmodum Græci: & hoc iniuriarum principium extitisse. Post hæc Græcorum quosdam, quorum nomina non tradunt, nec tenent: Tyrum apulso, filiam regis rapuisse Europam. Fuerunt autem hi Cretes, illisque par pari repensum. Verum post ea Græcos secundæ iniuriæ autores extitisse: longa uesti naue in oram Colchidis, & ad Phasim fluiuium, cum cætera trāsissent, quorum gratia uenerāt, asportarūt illinc filiam regis Medeam. Ad quam reposcendam, pœnasque de raptu petendas, cū rex Colchorum caduceatorem misisset, Græcos respondisse, ut illi de rapta Io Argina pœnas si bi nō dedissent, ita ne se quidem illis daturos. Secunda dehinc ætate ferunt Alexandro Priami filio, cum ista audisset, cupidinem incessisse uxoris sibi per rapinam è Græcia comparandā: certum habenti, omnino se pœnas non pensurum, quas nec illi pependissent. Ita cū is Helenam rapuisset, uisum esse Græcis primū missis illuc nuntiis & Helenā repetere, & pœnas de raptu petere. Illos uerò tergiuersantes mentionem fecisse de raptu Medæ: & qui nec pœnas dedissent, nec rapinam reposcētibus reddidissent, quomodo uellent ipsi sibi pœnas dari. Haftenus inter eos multis rapinis actum. Eorum autem quæ deinceps extiterunt, Græcos præcipuè autores extitisse, qui priores in Asiam, quàm ipsi in Europam, copias ducere inceperant. Se quidem sentire, iniuriarum uirorum factū esse, rapere feminas: omnia uerò, raptis ulciscendis operam dare: prudentiam autem, pro nulla habere re reparari pulchritudinem: quippe quæ nisi uoluerant, haud dubiè raptæ non fuissent. Eorum suarum formarum

CLIO, LIBER I.

minarum ex Asia raptarum Persæ negant ullam se habuisse rationem. Græcos autem Lacedæmonix mulieris gratia, ingentem comparasse classem, deinde in Asiam profectos, imperium Priami euerxisse. Atq; ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Si quidem Asiam, & quæ illam incolunt, barbaras gentes putant Persæ sibi necessitudine coniunctas: Europam uerò & Græcos à se esse disiectos. Hunc in modum Persæ rem gestam esse memorant, & ob Ilii excidium sibi discordiæ cum Græcis extitisse principiū comperiunt: cum quibus non consentiūt de Io Phœnices, quam negant se in Aegyptum adduxisse raptu ufos, sed eam apud Argos cum nauclero ipsorum nauis habuisse rem; & cū se grauidā esse comperisset, uerita parentes, sic uoluntariam cum Phœnicibus nauigasse, ne detegeretur. Et hæc quidem Persæ Phœnicesq; referunt. Ego uerò, utrum sic gesta sunt necne, non pluribus persequar. Cæterum quæ ipse noui primum incepisse inferre Græcis iniuriam, hunc indicabo, longius oratione pergens, tam paruas urbes ciuitatesq; commemorando, quàm magnas. Nam quæ olim magnæ erant, earum permultæ factæ sunt paruæ: rursus quæ mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant paruæ. Igitur cū sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore persistere, utriusq; fortunæ mentionem habebo:



CROESVS genere quidē fuit Lydus, patre autem Halyatte, earum uerò nationum tyrānus, quæ intra Halym amnem sunt, qui à meridie. Syros ac Paphlagonēs interfloens, cōtra uentum æquilonem in mare, quod uocant Euxinum, euoluitur. Hic Cræsus è barbaris duxerat, quos cognitos habemus, primus Græcorum alios ad tributum pen-

Cræsus

Δ Δ dendum

HEROD. HALICARN.

dendum adēgit, alios sibi amicos conciliauit. Subēgit quidem Iones, Aeoles, & qui sunt in Asia Dores. Amicos autem sibi fecit Lacedæmonios, cum ante eius imperium uniuersū Græci liberi fuissent. Nā Cimmeriorum aduersus Ioniam expeditio, uetustior illa quidem Cræso exitit: non tamen urbes expugnauit,

**Ad Cræsi
genus
quonā pa
cto perue
nerit prin
cipatus.**

sed per incursiones prædas abegit: Cæterum principatus cum fuisset Heraclidarū, ad genus Cræsi, qui uocabantur Mermnadæ, sic peruenit: Candaules is, quē Græci Myrsilum nominant, Sardium fuit tyrannus, ab Alcæo Herculis filio oriundus. Siquidem Heraclidarum primus Sardi rex exitit. Argon, nouissimus Candaules Myrsi filius, cum ante Argonem, qui in ea regione regnauerant, fuissent oriundi à Lydo Arys filio, à quo totus is populus cognominatus est Lydus, cum Meon antea uocaretur. Ab his succedentes Heraclidæ, imperium ex oraculo adepti sunt, Iardana ancilla & Hercule geniti: idēq; per quingentos & quingentos annos, duas & uiginti uirorum ætates tenuerunt, filius patri deinceps succedens usq; ad Candaulē Myrsi.

**Candaules
Gygi uxo
rem suam
nudam o
stendit.**

Hic igitur Candaules uxorem adamabat, eamq; præ amore arbitrabatur omnium fæminarum esse pulcherrimam. Hoc ita esse sibi persuadens, apud Gygem Dascyli filium ex satellitibus suis (erat enim is maxime acceptus, & quo ministro in rebus magis arduis utebatur) speciem uxoris supra modum extollebat. Ad quem non multo interiecto tempore (necesse nā que erat ei malè euenire) inquit his uerbis: Gyges, ne que enim uideris mihi fidem habere referenti de coniugis specie, quodd magis incredibile sunt hominibus aures quàm oculi, fac illam conspicias nudā. Hic autem uehementer exclamans, Quemnam, inquit, heresermonem profers hand quaquam sanum, qui me in spicere iubes herā meam nudam? Mulier exuit tunica, & uerecundiam pariter exuit. Olim iam hominibus sunt

bus sunt honesta excogitata, unde discere debemus: ex quibus hoc unum est, Quæ sua sint, quenque inspicere debere. Ego uerò tibi fidem habeo, illam esse fœminarum omnium speciosissimam, teq; oro, ne merores illicita. Atq; hæc dicendo Gyges repugnabat: per timescens, ne quid sibi ex ea re mali contingeret. Cui uicissim ille his uerbis: Fidens, inquit, esto Gyges, caue timeas, aut me tanquam hoc te sermone tentantem, aut uxorem meam, ne quid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim, sic ego machinabor, ut illa ne deprehendere quidem possit, se abs te fuisse inspectam. Te nanque secundum fores domus, in qua cubamus, cum apertæ fuerint, sistam. Vbi ego fuero ingressus, aderit & uxor mea in cubiculum: iuxta cuius introitum sella posita est, super quam uestes illa (ut quæque exuet) reponet, sese per multum otii spectandum præbens: quæ cum à sella cubitum perget ostendens inuicem terga, curæ tibi sit illinc ne te per fores abeuntem conspiciat. Gyges ubi effugere non potuit, fuit paratus: quæ Candaules posteaquam hora cubandi uisa est adesse, in cubiculum duxit, statim quæ posset & uxor affuit, quam introeuntem, ac uestimenta deponentem Gyges intuitus, ubi aduersa fuit illa cubitum uadens, ipse è loco prorepens foras abiit, & inter exeundum à muliere conspectus est. Hæc, ut didicit à uiro quod actum esset, neque præ pudore exclamauit, neque uisa est percepisse, habens in animo Candaulem ulcisci. Apud Lydos enim, & ferè apud ceteros quoque barbaros, magno probro est, etiam uirum conspici nudum. Ita tunc nihil aperiens mulier, silentiū tenuit. Mox ubi dies illuxit, quos domesticorū maximè sibi fideles intelligebat esse cum præparasset, Gygem accersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum quæ acta erant, accersitus uenit: quippe qui ante solitus esset ad reginam concedere, quoties

ab ea uocaretur. Ut uenit, ad eum his uerbis mulier inquit. Nunc duabus tibi presentibus uiuis Gyges, offero electionē in utram malis diuertere: Aut enim me pariter ac regnum Lydorum, ubi Candaulem interfeceris, aut teipsum continuū occumbere sic oportet: ne in omnib. Candauli obsequendo, posthac scias quā te scire non decet: sed aut illum, qui ista consuluī, interire opus est: aut te, qui nudam me es conspīcatus, & illicita fecisti. Ad hęc uerba Gyges parumper obstupescens, mox obsecrare illam, ne se ad talem necessitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non persuadet, sed utiq; propositam sibi necessitatem cernit, aut interimendi herum, aut per alios percundi, elegit ut ipse superesset: atque ita percontans illam, inquit: Quando quidem me adigis inuitum ad herum meū occidendum, age audiam quopacto illum adoriemur. Excipiens illa: Ecce eo, inquit, loco adoriendus erit, unde ille me nudam ostēdit: in sopitum impetus dabitur. Posteaquam insidias instruxerunt, & nox aduenit, Gyges nihil cunctatus est (quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed necesse aut perire, aut Candaulem perimere) mulierem in thalamum sequitur, quē illa dato pugione subter easdem fores occulit. Vnde postmodum iste procedens, quiescētem Candaulem obtrūcat, uxoreq; eius & regno potitus est. Cuius rei meminit & Archilochus Parius, qui per idē tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnum Gyges atq; possedit ex Delphico oraculo. Nam cū Lydi indigno animo ferrent Candaulis casum, atq; in armis essent, conuenit inter hos ac factionem Gygianā, ut si oraculum respondisset hunc esse regem Lydorum, ipse regnaret: sin minus, principatum Heraclidis restitueret. Accepto p se oraculo Gyges ita regnauit. Hoc tantum Pythia locuta est, Heraclidarū ulzionem in atnepotem Gygis esse nēturam. Quod car-

men neq

Gyges et
eiso Can-
daule re-
gno poti-
tur.

men neq; Lydi, neq; ipſorum reges ullius momenti fecerunt prius, quàm exitu comprobatum eſt. Hunc in modum obrinuerunt tyrannidem Mermnadæ, ſublatis Heracidis. Gyges tyrannide occupata, Delphos donaria miſit non pauca, ubi quæ ex argêto donata uiſuntur, eorum pleraq; iſtius ſunt. Et præter argentum immenſam uim auri dedicauit: poſuitq; cùm alia, tum uerb (quod præcipua mentione dignum eſt) patere aureas, numero ſex, pondo triginta talentorum, quæ in Corinthiorũ theſauro collocata ſunt. Licet iſ theſaurus (ſi uera loqui uolumus) non Corinthi populi ſit, ſed Cypſeli Eetionis filii. Ita Gyges Barbarorum, quos ipſi nouimus, primus, munera apud Delphos poſuit, ſecundum Midam Gordii filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regiam ſellam, in qua ſe-
Midæ ſella Delphis poſita.
 dens iura ſolitus dicere erat, rem ſpectaculo dignam. Quod tribunal eodem quo Gyges obtulit loco, uocitatur à Delphis Gygadas, cuius uidelicet qui obtulit cognominæ. Is poſtquàm imperio poſitus eſt, arma intulit Mileto, & Smyrnæ, urbemq; Colophonem uicepit. Nec aliud ullum præclarum facinus ab eo geſtum eſt, cū duodequadraginta annos regnauerit. Hinc nos his duntaxat de eo cõmemoratis, miſſum faciamus, Ardyis eius filii facturi mētionem, qui poſt Gygem regnauit. Hic Prieneas expugnauit, Miletum oppugnauit: quo Sardium tyrannidem obtinente, Cimmerici à Scythis Nomadib. eiecti, è ſedibus ſuis in Aſiam tranſierunt, Sardisq; præter arcem ceperunt. Ardys cū undequinquaginta regnaſſet annos, ſucceſſit Sadyattes, regnauit annis duodecim. Sadyatti ſucceſſit Halyattes, qui cum Cyaxare Deiocis pronepote bellauit, & Medis: Cimmericoſq; exegit ex Aſia, Smyrnam etiam à Colophone conditam cepit, & Clazomenas inuaſit: unde non, quemadmodum optabat, diſceſſit, uehementer euentu frustratus. Alia quoq; opera, cum in
 A e imperio

Sadyattes
 alyattes.

HEROD. HALICARN.

imperio fuit, dignissima memoratu edidit, quæ hæc sunt: Bellum gessit cum Milesiis, à patre traditum. Nā Miletum aggressus obsedit in hunc modū. Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exercitum immittebat, procedens in expeditionem ad cantum fistularū, fidiumq̃, ac tibiarū tā muliebris, quā uirilīs. Cū in agrum Milesium peruenerat, non ædificia, quæ in agris erant, diruere, non incendere, non fores effringere: sed incolumes esse passim sinere: arboribus modò, fructibusq̃ regionis peruasitatis, rursus se recipiebat. Nam Milesii mare obtinebant, ut opus non esset hosti illic considere. Aedificia autem idcirco Lydus non excidebat, ut & Milesii habentes unde procederent, humum sererent, colorētq̃. Et cū hoc illi fecissent, ipse cum exercitu ingressus, haberet aliquid quod popularetur. Hæc faciens undecim oppugnauit annis, per quos duo ingentia uulnera accepere Milesii: Vnū in Limencio (quod est ipsorum regionis) pugna commissa: alterum in campo Mæandri. Horum undecim annorum sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Milesiam tūc inuaserat, & idem bellum cōf. auerat. Quinq̃ reliquis eius filius Halyattes, bellum quod à patre receperat (ut à me superius commemoratum est) intentius ad ministravit: in quo bello Milesios nulli ex Ioniis subleuauerunt, præter Chios qui soli fuere auxilio reddentes uicem, quodd ante Milesii Chiis bello, quod cum Erythraeis gerebant, auxilia tulissent. Duodecimo autē anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri contigit, Segetes ut erant incensæ, ualido uigente uento, celerrimè peruasferunt Minerarū templum cognomine Assesia, quo incendio templum deflagrauit. Neque ullius momēti ea res protinus habita est: sed cū post exercitus reditum Sardis Halyattes decubuisset, & diutius ægrotaret, Delphos misit ad deum de sua ualetudine

valetudine sciscitatum, siue alieno, siue suo pte consilio ad mittendum inductus. Nuntiis cum Delphos peruenissent, se reddituram responsum Pythia negat prius, quam templum Mineræ repararint, quod in terra Milesiorum apud Assesum concremassent. Ita actum esse, ego apud Delphos accepi. Milesii his illa addunt: Periandrum Cypseli filium, cum audisset oraculum Halyatti redditum, misisse nuntium ad Thrasymbulum, tunc Milesiorum tyrannum (cuius in primis erat familiaris) admonitum, ut aliquid prospiciendo sibi consuleret in præsens. Et Milesii quidem ita gestum memorant. Halyattes autem, ubi hæc ipsi nuntiata sunt, cōfestim caduceatores Miletum mittit ad incundas cum Thrasymbulo & Milesiis pactiones tantisper, dum templum ædificaretur. Dum caduceator Miletum venit, Thrasymbulus (ut qui omnem sermonem planè persenserat, noratq; quidnam Halyattes facturus esset) huiusmodi re machinatur: Quod frumenti in urbe erat, uel suum ipsius, uel priuatorum, id omne in forū congerit: præcipitq; Milesiis, ut cum ipse signum dedisset, cuncti potarent, & inter se commensationibus uterentur. Hæc Thrasymbulus ea gratia fecit, præcepitq; ut caduceator Sardius cernens ingentem frumenti acervum effusum, & homines oblectationibus uacantes, renuntiaret Halyatti: quod & contigit. Nam ut illa conspexit caduceator, Thrasymbuloq; Lydi mandata exposuit, reuersus est Sardis. Et ut ego audio, ob nihil aliud inter eos pacificatum est. Speras enim Halyattes uehementem penuriam rei frumentariæ Mileti esse, & populum ad extremum usq; malorum deuenisse, reuerso illinc caduceatore, audiebat contraria, atq; ipse fuerat opinatus. Posthæc inter eos ita conuentum est, ut mutuo hospites essent, ac socii: proq; uno, duo delubra apud Assesum ædificauit. Halyattes ipse ex morbo conualuit. Et quæ ad bellum

Thrasymbu-
li astutia,

A / quidem

quidem Halyattis cum Milesiis atq; Thrasibulo pertinent, ita habuere. Periander autē Cypseli filius fuit, **Periander** is, qui Thrasibulo indicauit oraculum, Corinthi tyrannus, cui maximum miraculum fuisse oblatum populares sui prædicant, & his Lesbii assentiontur: Arionem Methymnæum delphino insidentem ad Tanaron fuisse euectum, qui erat citharædorum sui seculi nulli secundus: quiq; primus hominum, quos nouimus, & fecit, & nominauit, & docuit Corinthi dithyrambum. Hunc Arionem ferunt, cum permultum temporis triuisset apud Periandrum, concupisse in Italiā Siciliamq; nauigare: rursus parua ingenti pecunia, noluisse Corinthum reuertere: & cum profecturus ē Taranto esset, quia nullis magis, quā Corinthiis fideret, nauigium uirorum Corinthiorum conduxisse. Cum altum tenerent, illos Arioni insidiatos, ut eo deturbato, pecunia potirentur. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tantum fuisse deprecatum. Non persuadenti nauitas iussisse, aut sibi manus inferret, ut sepulturam in terra nanscisceretur: aut illico in mare desilliret: Arionem ad hanc difficultatem redactum, obsecrasse, ut quandoquidem ipsis ita placitum esset, cernerent se omni suo ornatu coopertum, stantemq; super foros, audirent cantatē: & cum decantasset, sibi se manus illaturum: atq; istos permittētes (inuaserat enim libido eos audiendi præstantissimum inter homines modulatorem) ē puppe in mediā nauem concessisse. Illum induto sibi omni ornatu, ac sumpta cithara stantem super foros, inchoasse carmen, quod dicitur Orthium: eoq; decantato, sese ut erat ornatus in mare iecisse. Et hos quidē cursum tenuisse in Corinthum: illum uerō aiunt a delphino exceptum, in Tanaron fuisse transuectum. Et cum a delphino descendisset, Corinthum eodem habitu pergressisse, & ubi peruenit, negotium omne enarasse: &

Periandrum

De Arione narratio.

Periandrum (quia non crederet) tenuisse hominē in custodia, ne quid prodiret: ceterū curauisse ut nau-
tas haberet. Eos accitos, ubi affuerunt, percontatum
si quid de Arione memorarent: & referentibus, illum
fospitem circa Italiam agere, fortunatumq; Tarenti
se reliquisse, Arionem apparuisse eodem quo defiliis-
set habitu: istos terrefactos, nihil amplius habuisse
quod conuicti inficiarentur. Hæc Corinthii ac Lesbii
aiunt. Extatq; in Tænarō ingens Arionis ex ære dona-
rium, super Delphinum sedens homo. Porro Halyat-
tes Lydus composito cum Milesiis bello, postea cūm
septem & quinquaginta regnasset annos, uita exces-
sit: qui secundus ex hac domo, cūm ē mōrbo conua-
luisset, apud Delphos dedicauit grandem ex argenro
pateram: itemq; alteram ex ferro paruulam, compa-
ctilem, spectatione dignā, inter omnia quæ sunt Del-
phis donaria. Opus Glāuci Chii, qui solus omnium
compactionem ferri excogitauit. Defuncto Halyatti,
succēssit in regnō Cræsus, annos natus quinque & Cræsus.
triginta, qui primus Græcorum Ephesiis bellum in-
tulit. Vnde Ephesii ab eo obsessi, urbem Dianę dona-
uerunt, fune ex æde Dianę ad murum alligato. Est au-
tem inter ueterem urbem, quæ nunc obsidebatur, &
templum, septē stadiorum interuallum. His primis
Cræsus arma intulit: deinde carptim singulis Ionū
Æeolorumq; alias in alios causas prætendens, ut in
quosq; maximas reperire poterat, in quosdam etiam
friuola causatus. Postea uerō quā Græcos in Asia sub-
egit ad tributum pendendum, tunc constituit ædifi-
catis nauibus aggredi insulanos. Ad quas compingē-
das cum omnia in expedito essent, dicunt alij Bian-
tem Prienzum, alii Pittacum Mitylenzum, cūm se
Sardis contulisset, interrogatum à Cræso, num quid
apud Græciam noui esset: respondisse, quodd illum &
compingenda classe inhiuit: inquit enim, Insulani,
rei, dæ

rex, decem millia equorum coëmerunt, habentes in animo aduersus Sardis, atq; te, exire in expeditionē. Et Cræsum uera loqui ratum, dixisse: Utinam dent dii hanc insulani mentem in filios Lydorum uenienti cum equis. Atque hinc excipientem dixisse: Videris mihi, rex, cupidè optasse, ut insulanos in continente adipiscaris equitantes, haud absurda spe. Verum quid aliud insulanos optare censes, quàm simul ac audierint constituisse te aduersus se classem ædificare, ut uesti Lydos in mari intercipient: reſ; pro his Græcis, quos tu in continente tibi adiecisti? Hac ratione delectatum admodū Cræsum, atque inductum (est enim uisus ille perquā scite dixisse, ut ab ædificanda classe desisteret, atque ita cum Ionibus, qui insulas incoherent, hospitium contraxisse. Interiecto tempore subactis ferme omnibus qui intra Halym colūt, præter Cilices ac Lycios, cæteros omnes Cræsus in suam potestatem redegit, qui hi sunt: Lydi, Phryges, Mysi, Mariandini, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Oetyni; & Bithyni, Cares, Iones, Dores, Acoles, Pamphyli. His subactis, & potentia Lydorum per Cræsum aucta, contulerunt se Sardis opibus florentes tum cæteri omnes è Græcia sophistæ, qui ea tempestate erant, pro se quisque proficiscentes, tum uerò Solon uir Atheniensis: qui cū leges iubentibus Atheniensibus tulisset, decem annos per causam contemplandi nauigando peregrinatus est, ut nequam legum quas cōdiderat, abrogare cogeretur. Nam hoc Athenienses ipsi facere nequibant, maximo iurciurando adacti ad eas per decem annos seruandas, quas ipſis Solon condidisset. Harum itaque legum, ac contemplandi gratia Solon peregrè profectus, in Aegyptum ad Hamasim se contulit, & Sardis ad Cræsum. Eò cum peruenisset, hospitaliter in regiam à Cræso exceptus est, tercio; aut quarto quàm uenerat die, inſis

Solenis
cum Cræ
so cōgreg
fuit.

iussu Cræsi ministri circunduxerunt hominem circa
 thesauros: omniaq, quæ illic inerant magna, atque be-
 ata, ostentarunt. Contemplatum cum cuncta, & ut
 sibi opportunum erat intuitum, talibus percontatus
 est Cræsus: Hospes Atheniensis, quia multus ad nos
 rumor de te emanauit ob tuam sapientiam, tuamq,
 discursationem, qui philosophando permulta uiden-
 di gratia es peregrinatus, mihi nunc cupido inces-
 sit sciscitandi te, ecquem uidisti omnium beatissimum?
 Sperans uidelicet se inter homines beatissimum es-
 se, ita sciscitabatur. Solon nihil admodum assenta-
 tus, sed ut res erat respondens: Ego uerò, inquit, rex ui-
 di beatissimum Tellum Atheniensem. Quod dictum
 admiratus Cræsus, instat interrogare: Qua de re Tel-
 lum iudicas esse beatissimum? Quod, inquit, Tello
 in repub. benè instituta filij erant honesti & boni, eo-
 rumq, singulis liberi, hiq, omnes superstites: & cum
 hoc uita, quantum in nobis situm est, bene traduxis-
 set, obitus splendidissimus obtigit. Siquidem præ-
 lio quod Athenienses cum finitimis gessere apud E-
 leusinam, hic cum auxilio uenisset, hostemq, in fu-
 gam uertisset, pulcherrimam oppetijt mortē. Quem
 Athenienses quo loco occubuerat, in eo loco publicè
 humauerunt, magnificèq, honorarunt. Multa de Tel-
 lo ac beata Solone referente, excitatus Cræsus, inter-
 rogat, Quemnam secundum ab illo uidisset, putans
 haud dubiè secundas se partes esse laturum: Cleobin, *Cleobis &*
 inquit ille, & Bitonem: quippe his & genus Argiuū *Biton.*
 erat, & uictus suppeditabat: ad hæc corpori robur
 tantum, ut & in certaminibus ambo pariter uictores
 extiterint, & de his ista memorentur. Cum dies fe-
 stus Iunonis apud Argiuos esset, oportereq, omni-
 no matrem horum ad templum ferri bobus iunctis,
 hiq, boues ex agro eis ad horā præsto non essent: tunc
 iuuenes exclusi tempore, iugū subeuntes plaustrum
 pertraxerunt

pertraxerunt quo mater uehebatur, & quinq; ac quadraginta per stadia trahentes, ad templum perueniunt. Quibus, cum hæc fecissent, & ab omni cœtu conspecti fuissent, optimus obrigit uitæ exitus: per quæ Deus iudicauit, satius homini esse mori quàm uiuere. Nam cum circumstantes Argii laudibus tollerent, uiri quidem consilium filiorum, fœminæ uerò eorum matrem, quòd tales filios haberet: mater gaudio perfusa cū liberorum factò, tū fama, ante simulacrum stans precata est deam, ut Cleobi & Bitoni filiis suis daret id, quod optimum esset homini cōtingere. Post hanc precationem, ubi sacrificarunt, epulatiq; sunt, quiescentes in ipso delubro, non sunt amplius excitati, sed hoc uitæ exitu perfuncti. Quorum effigies, tanquam uirorum qui optimi extitissent, Argii factas, apud Delphos collocarunt. Et his quidem Solon secundas beatitudinis partes tribuebat, Cræsus autem conturbatus, inquit: Hospes Atheniensis, ad cōne tibi quasi nulla contemnitur nostra felicitas; ut ne priuatis quidem uiris nos æquiparâdos ducas? Cui ille: Me Cræse gnarum, omne numen inuidum esse & turbulentum, de rebus humanis interrogas: In diuturno enim tempore multa uidentur quæ nemo uelit uidere: & tolerantur multa, quæ nolit quispiam tolerare. Proponamus enim homini terminū uitæ ad septuaginta annos, qui anni cōstant ex uiginti quinque millibus ac ducentis diebus, mense intercalari non posito: Quod si uelis reliquum annorum ob hunc mensem plixius fieri, ut horæ ad id q̄ deest accedentes congruant, menses quidē intercalares supra annos septuaginta fient trigintaquinq;, dies autē ex his mensib. mille quingēti. Horū dierū omniū, qui sunt ad septuaginta annos, numero uiginti sex millia ducenti quinquaginta, nullus prorsus qualem alijs rem affert. Ita igitur Cræse omnino calamitosus est homo.

homo. Verū tu mihi videris & diuitijs uelde pollere, & permultorū hominū esse rex: sed quod me interrogaſti nondū te appello, prius quā bene uita defunctum te audiero. Neque enim beator est, qui magnis opibus præditus est, eo qui diurnum uictum habet: nisi eidem omnibus bonis prædito, fortuna cōceſſerit, bene uita defungi. Etenim complures homines sunt perquā locupletes, minimē tamen beati: complures item mediocria habentes patrimonia, fortunati. Quorum is qui diuitijs affluit, sed nō beatus est, duabus tantummodo rebus antecellit fortunatum: at hic illum pluribus. Ille ad cupiditates implendas, & ad magnos casus ferendos potētiōr est: hic etiā illo inferior est in his duobus, quæ bene illi à fortuna denegantur, tamen excellit, quōd illorum inexpertus est, quōd prospera fruitur uoletudine: quōd malorū expers, quōd bonorum liberorum parens, quōd formosus est. Qui si præter hæc diem quoq; suum rectē obierit, is est (quem quæris) dignus qui uocetur beatus: prius tamen quā ad obitum peruenerit, nequā quā beatus appellādus, sed fortunatus: quæ omnia cōsequi quandiu sis homo, impossibile est. Sicut nec una regio cuncta sibi ipsi suppeditat: sed aliud habens, alio indiget: quæ tamē habet plurima, ea est optima. Quemadmodum & hominis corpus unum aliquod non est consummatum, quia aliud habet, alio uacat. Quisquis autem horum plurima perpetuū habuerit, dehinc placido animo ē uita exceſſerit, hic apud me nomine hoc ueluti rex donari meretur. Omnis rei oportet inspicere exitum, quo sit euasura: quoniā multos deus, quibus fortunas suppeditauerat, radicitus euerit. Hæc Solon neq; assentando Creso, neq; ullius eum momenti faciendo locutus, dimittitur. Saneq; est uisus esse indoctus, qui bonis præsentibus prætermiſſis, iuberet omnium rerum inspicere exitum. Post
abitum

*Cræſi ſom-
nium.
De morte
ſui.*

abitum Solonis ingens deorum indignatio Cræſum excepit, id quod credibile eſt ei ideo accidiſſe, quoniam ſeipſum omnium hominum beatiffimum arbitratuſ fuiſſet. Ei ſtatim quieſcenti ſomniū oblatum eſt, ueritatem indicans malorum, quæ circa filium erant cūctura. Erant autem Cræſi liberi duo: quorum alter qui mutus, inutilis erat: alter inter æquales omni iure longe primus, nomine Atys. Hunc Atym Cræſo ſignificat ſomniū, fore ut ferrea cuſpis traiectum interimeret. Experrectus, & ſecum rem uerſans, ſomnio territus, ducit filio uxorem, ſolito præeſſe copiis Lydorum: poſt hæc ad tale munus nunquam dimittit. Iacula & haſtas, omniaq; huiuſcemodi, quibus homines in bello utuntur, è porticibus amota in thalamos infert, ne quid ſuſpenſum in filium decideret: Cū autem nuptias filii in manibus haberet, aduenit Sardis quidam calamitoſus manibusq; non puris, natione Phryx, regio ex genere. Hūc, cū ad ædes Cræſi ueniſſet, ex rituq; domeſtico, ut ſibi expiari liceret, oraſſet, Cræſus expiauit. Modus expiandi propemodum iſ eſt apud Lydos, qui apud Græcos. Vbi legitima peregit, Cræſus percontatus eſt, unde ille, quiſnam foret, inquiens: Homo quiſ tu? & unde è Phrygia profectus, domeſticus mihi factus eſ? & quem uirum, aut quam feminam interemiſti? Ad quem ille reſpondit: Gordij Mida prognati ſum filius, nomine Adraſtus: quia fratrem meum ipſius imprudens interemi, ad ſum eiectus è patre, & omnibus rebus exutus. Cræſus inuicē ad eum hiſ uerbis inquit: Ex uiris nobis amicis oriundus eſ, & ad amicos ueniſti, hic in noſtris ædibus tu manens, nullius rei indigebis. Iſtā porro calamitatem quā leuiſſimè ferendo, plurimum lucrificies. Atq; ille quidem apud Cræſum domicilium habuit. Verū per hoc idem tēpus apud Olympum Myſiæ, aper eximie magnitudinis extitit, qui ex hoc moni-

hoc monte progressus, Mysorum opera peruastabat: quemq; saepenumero Mysi aggressi, nihil admodū mali ei fecerant, sed ab eo acceperant. Ad extremū missis ad Cræsum nūtiis, ita dixere: Extitit rex, apud nos maxima res aper, qui agrestia corrumpit opera, quem studiosissimē sectātes, interimere tamē nō ualemus. Nūc itaq; te obsecramus, ut nobiscum filium tuum, ac delectos iuuenes, canesq; mittas, quōd belluam à regione tollamus. Hæc illis præcātibus, Cræsus somnia memoria repetens, ita respōdit: Filij quidem mei nolite amplius facere mentionem: neq; enim cum uobis dimittrā: nam est nouus maritus, & nuptiæ sunt ei nunc curæ. Lydorum tamen delectos & uenatores omnes cum canibus una mittam, mandaboq; cunctibus, ut promptissimē uobiscum belluam de regione summonēat. Hæc Cræsus respōdit. Cuius uerbis cūm cōtinenti non essent Mysi, interuenit Cræsi filius, auditisq; quæ Mysi præcarētur, & Cræso negante cum illis missurū se filium, hæc inquit ad eum adolescens: Pater, quæ nobis ante hac aliquando honestissima ac magnificentissima erant, uel in bella, uel in uenationes eūdo specimen fui dare, horū utroq; nunc exclusum me tenes, nulla in me animaduersa, neque ignauia neq; socordia? quibūsnā me oculis conspici oportet euntē in forum, atq; illinc redeuntē, qualis ciuibus, qualis uxori recēs nuptæ uidebor? cui illa uiro uidebitur nupta? Proinde me tu aut finas uenatum ire, aut oratione psuadeas, potiora ista esse, quæ facis. Cui respondens Cræsus: Fili, inquit, neq; quōd ignauiam, neq; quōd aliud quippiā iniucundū mihi animaduertim in te, hæc facio: sed uisum quod in somnis mihi oblatū est, dixit te brevis xui futurū, quippe ferrea periturum cuspide. Cuius uisi gratia & has maturauimus nuptias, nec ad hoc negotiū dimitto, obseruans si quo pacto queam te, dum uiuo, à clade subtrahere,

Cræsi fili-
us à patre
ueniā pet-
it apud
aggredi-
endi.

B

Filius

Filius enim unicus es. Namque alterum auditu captum pro nullo mihi existimo. Ad quem uicissim adolescens: Pater, inquit, tibi equidem ignosco agenti mei custodiam, qui talem uideris uisionem: uerum tu illam non probe percipis: quam, quoniam te latet, æquum est me tibi interpretari. At tibi somnium ostendisse, me ferrea perituum cuspide. At uero quænam manus sunt, quæcunque cuspis ferrea, quam tu pertimescas? Nam si dentes dixisset, aut aliquo huius simili perituum me, deberes facere, quæ facis: nunc autem dixit, cuspide. Quare cum non sit nobis pugna cum uiris, ire me sinas. Et Cræsus: Euincis me, inquit, fili ista loquens de somno intelligendo. Quapropter ut abs te uictus, tibi indulgeo, ueniamque do cundi ad uenationem. Hæc locutus Cræsus, Adrastum Phrygem accessit, eique ubi adfuit, talia inquit: Ego te Adrahte calamitosum (non ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, & receptum domi habeo, omnem suppeditas sumptum. Nunc ergo de me, qui prior de te bene meritus sum, debes inuicem bene mereri. Custodem te opus est esse filij mei uenatum proficiscentis, ne qui inter uiam occulti grassatores in uestram perniciem prodeant. Ad hæc, tua interest eò te uadere, unde splendor ex operibus. exiit, quod tibi paternum est, & præterea quia robur adest. Cui Adrastus: Ego, inquit, rex in istud certamen alioqui non pergerem: quem tali calamitate affectum, nefas est ad æquales se conferre fortunatos, aut uelle inter eos adesse, à qua re & frequenter meipsum cōtinui. Nunc quoniam tibi hoc in animo est, cui gratificari debeo, & gratiam referre pro beneficijs, istud exequi paratus sum: filiumque tuum, quem me custodire iubes, expecta incolumem redituum per custodem. Posteaquam his uerbis Adrastus Cræso respondit, mox re appaata, uiris delectis, iuuenibusque & canibus, disceditur. Qui ubi ad montem Olympum peruen-

accre,

mere, belluam indagant, inuentam circumfusi iaculis
 incesunt. Ibi hospes is, qui à cræde fuerat expiatus, &
 uocabatur Adrastus, uibrato in aprum iaculo, nō in
 illum, sed frustrato ictu in filium Cræsi incidit. Ille
 conspide ictus, uocem somnii impleuit. Quod factum
 quidam ad Cræso nūtiandum cucurrit, perueniens
 que Sardis, pugnam illi, & filii necem indicauit. Cræ
 sus morte quidem filii perturbatus, nonnihil tamen
 ægrius ferebat, quod is cum necauerat, quem expias
 set à cræde. Et cum pergrauiter cladem suam lamenta
 retur, Iouem expiatorem inuocare, testificans quæ ab
 hospite passus esset. Inuocare etiam hospitalem, & fa
 miliarem hunc eundem nominans Deum. Hospita
 lem quidem uocans, quod in domum excepisset ho
 spitem, percussorem filii sui ignarus se pascere: Fami
 liarem uerò, quod quem pro illius custode misisset,
 eum compererit hostilissimum. Secundum hæc, Ly
 di affuerunt, qui mortuum afferebant, post ipsum in
 terfector sequebatur. Stans autem hic ante cadauer,
 sese Cræso tradebat, manus protendens, iubensq; ut
 se super cadauer mactaret, referendo tum priorem ca
 lamitatem suam, tum quoniam suum etiam expiato
 rem interemisset, sibi uiuendū amplius non esse. Hæc
 Cræsus audiens, etsi in tāto domestico luctu positus,
 tamen Adrastum miseratus est, ad eumq; inquit: Ha
 beo abs te hospes omnem satisfactionem, quoniam
 teipsum morte condemnas. Neq; uerò tu huius mi
 hi cladis autor es, nisi quatenus id fecisti imprudens
 sed decorum quispiam, qui iam mihi uentura signifi
 cauit. Et Cræsus filium pro sua dignitate sepeliuit.
 Adrastus autem Gordii filius, Midæ nepos, is, qui tū
 fratris, tum expiatoris interfector extiterat, ubi silen
 tium fuit ad sepulchrum, ignoscentibus ei homini
 bus, ob quæ ipse grauissime afflictabatur, sese super
 bustum transfodit. Cræsus filio orbatus, ingenti in

*Filii Cræsi
 mors.*

B a luctu

**Crœsus
sciscitatū
mittit ora-
cula ad
Persas in-
uadendos**

Inſtu duos annos egit. Quem luſtum poſtea finiuit,
Aſtyagis Cyaxaris filii dominatione à Cyro Camby-
ſis filio ſublata, & rebus Perſarum augeſcentibus: at-
que in ſolicitudinem uenit, ſi qua ratione poſſet po-
tentiam Perſicam prius, quàm magna efficeretur, oc-
cupare. Sub hanc ſtatim cogitationem tentare ſtatu-
it uaticinia, quæq; apud Græcos, quæq; in Africa eſ-
ſent, aliis aliò dimiſſis, quibuſdam Delphos, quibuſ-
dam Dodanam, nonnullis ad Amphiarum ac Tro-
phonium. Fuerunt qui ierunt ad Branchidas oræ Mi-
leſiæ. Atque hæc ſunt Græca, ad quæ conſulenda Crœ-
ſus miſit, oracula. In Africa uerò ad Ammonem alios
reſponſa petituros dimiſit. Omnes autem, exploratū
oracula quid ſentirent: ut ſi conſentanea in uero de-
prehenderentur, ſecundo loco de ſuis tentatum mit-
teret, nūquid in Perſas expeditionem moliretur. Mit-
tens itaq; ad oracula tentanda Lydos, hæc dedit man-
data, ut qua diē proſciſciſcerentur ex Sardibus, ab ea
reliquum tempus ſupputantes, quotidie oraculis u-
terentur, ſciſcitantes, quidnam faceret Lydorum rex
Crœſus, Halyattis filius. Et quod ſingula oracula re-
ſpōdiſſent, id omne conſcriptū ad ſe referrent. Quid
cætera reſponderint oracula, à nemine commemorā-
tur. At apud Delphos ſimul atq; ingreſſi ſunt Lydi do-
mum, conſulturi deum, & ſciſcitaturi quod ſibi eſſet
iniunſtum, Pythia hexametro tenore hæc inquit:

**Pythia o-
raculum.**

Noui ego quis numerus ſabuli menſuraq; ponti:
Mutum percipio, ſantis nihil audio uocem.

Venit ad hos ſenſus nidor teſtudinis acris,
Quam ſimul agnina coquitur cum carne lebe-
te, Qui ſuper eſt ſtratus, ſtratū cui deſuper eſt æs. Vel,
Noui ego arenarum numerum ſpatiumq; profun-
di. Vel,

Noui ego arenati numerū, modios & aquai. Vel,
Aequoris eſt ſpatium, numerus mihi notus arene,
His ora-

His oraculis quæ Pythia reddidit conscriptis, Lydi digressi Sardis rediere. Cumq; alii quos circummiserat Cræsus affuissent, tunc singula aperiens, quod scriptum esset inspexit: quorum quidem nullum probavit. Vbi autem illud Delphicum audiuit, protinus adorauit, atq; admisit, existimans solam esse apud Delphos uaticinationem: quippe quæ compererat quod ipse fecisset. Etenim postea quàm ad petenda oracula nuntios dimiserat, obseruato ex omnibus diebus præcipuo, tale quiddam est machinatus, commendando ea, quæ ad deprehendendum, & ad differendum ardua forent. Testudinem pariter & agnum cõcisos in æneo coxit, operculo æneo imposito. Atq; ita è Delphis Cræso responsum est. Ex Amphiarai uaticinio quidnam responsum sit Lydis, cū in sacro illo ritè sacrificassent, non queo dicere: nam de eo nil fertur aliud, quàm q & hoc Cræsus uerax esse uaticinium existimauit. Post hæc ingētibus hostiis Deum, qui est apud Delphos, exorandum statuit. Immolauit enim pecora, quæ fas est immolari, numero tria millia. Fulcra & aurea argenteaq; ad hoc phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas ingēti pyra extructa concremauit, sperans aliquanto magis his rebus propitiari Deū. Iussis etiā Lydis omnibus, ut sua ipsorū quicquid tale haberet quisq; immolaret. Quo ex sacrificio cū immensa uis auri defluxisset, ex ea dimidiatos lateres deformauit, longiores (ut inscripse) sex palmorū, breuiiores triū, crassitudine palmari, numero centum decem & septem: quorum quatuor erant auri excocti, singuli pondo duorum & dimidii talenti: cæteri uerò albidii, pondo binū talentorū. Fecit leonis quoq; effigiē ex auro excocto decem talētorum pondo, qui leo dum templum Delphicum deflagruit, à semilaterib. decidit, super illos enim erat collocatus, & nūc in Corinthiorū thesauro repositus est,

*Cræsi sacrificium
& donarium*

B i pondo

pondo sex talentorum atq; dimidii, eliquatis tribus
talētis ac dimidio. Hæc Cræsus ubi perfecit, Delphos
misit. Cumq; eis hæc alia, duas grandi forma pateras,
auream argenteamq;: quarum aurea intrantibus tem-
plum ad dexteram posita erant, argētea ad sinistram.
Quæ & ipsæ cum templum incensum est, amotæ fue-
runt, aureaq; in Clazomeniorum thesauro posita, pō-
do talentorum octo & dimidii, præterea minarum
duodecim: argentea ad suggrundam anguli templi,
sexcentarum amphorarum capax: in quam misceba-
tur uinum à Delphis Theophaniæ festo. Opus, ut Del-
phi aiunt, Theodori Samii, ut & ego arbitror. Non e-
nim mihi uidetur opus temere factum. Misit præte-
rea dolia argētea quatuor, quæ in Corinthiorum the-
saro stant. Donauit itera aquiminaria duo, aureum,
argenteumq;: quorum in aureo superscriptum est, do-
narium esse Lacedæmoniorum: non rectè superscrip-
tum, quoniam & hoc Cræsi est. Sed quidam Delpho-
rum gratificari Lacedæmoniis uolens, inscripsit: cu-
ius nomen ego cognitum habens, non tamē promā.
Verū puer, per cuius manus fluit aqua, Lacedæmo-
niorum est, sed eorum neutrū aquiminare. Alia quo-
que cum his permulta Cræsus dona misit non insigni-
nia. Item fusilia ex argento orbiculata: necnon mu-
lieris simulacrum tricubitale, quod Delphi narrant
esse effigiem pistricis Cræsi. Super hoc donauit uxori
suz monilia à collo pendentia, ac zonas, quæ Del-
phos Cræsus transmissit. Amphiarao insuper, cuius &
virtutem audisset, & cladem, donauit clypeum ex au-
ro totum, totamq; ex auro solido cuspidem, & xystū
cum suis iaculis aureum: quæ ambo ad meam usque
memoriam apud Thebas reposita fuerunt in Ismenii
Apollinis templo. Hæc dona Lydis, qui portaturi ad
oracula erant, Cræsus iniunxit, ut interrogarent, nun-
quid aduersus Persas Cræsus sumeret expeditionem,
& num

GLIO, LIBER I.

& num aliquorum hominum auxilia ascisceret. Lydi ubi eò, quò demittebantur peruenerunt, donariis oblati, oracula consultarunt, inquiringes: Cræsus Lydorum, aliarumq; nationum rex, ista in hominibus sola esse uaticinia sentiens, idcirco digna dona dat, uosq; percontatur, nunquid aduersus Persas proficisci debeat in expeditionem, & num quem socialem asciscere exercitum. Atq; hi quidem hæc interrogauerunt. Oraculorum autem in idem concurrebant sententiæ, prædicentes Cræso, fore ut si arma Persis inferret, magnum imperium euerteret. Consulebant tamē, ut potentissimos quosq; Græcorum ad comparandos sibi socios exquireret. His respōsis relatis, atq; auditis, Cræsus ita elatus animo est, ut omnino conciperet spem se euersurum esse imperium Cyri: ac rursus mitteret Delphos ad Pythiam dona in singulos uiros, quos illic multos esse audiebat, binos aurī stateres. Ob quæ munera Delphi uicissim Cræso Lydisq; donauerunt primas in consulendo oraculo partes, primumq; in sedendo locum, atq; immunitatem, & ius perpetuum cuiq; eorum uolenti adscribi in numerum Delphorum. Donis Cræsus profectus Delphos, tertio uaticinium poposcit, quò uidelicet illud uerax sibi esse cōperisset. Poposcit autem, nunquid diuturnum foret imperium sibi. Cui Pythia in hæc uerba respondit.

Regis apud Medos mulo iam sede potito,
Tunc ad scruposum fugere Hermum strentæ
Lyde,

Delphicū
oraculum
Cræso red
ditum.

Nec perstare, nec ignauum te esse pudendum.

His ex uersibus, cum allati essent, multo magis quàm ex cæteris uoluptatem Cræsus accepit, sperans fore ut nunquam apud Medos mulus pro uiro regnaret: & proinde nec ipse nec posterius sui principatu abrogaretur. Post hæc putauit sibi curandum, ut potissimos Græcorum sibi conciliaret. Idq; uestigando, compe-

B 1 rit La-

Athenien-
ſis origo.

rit Lacedæmonios atque Athenienſes eos eſſe, quòd alteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecellerēt. Nam de his ita antea iudicabatur, cū ab initio altera gens foret Pelasgica, altera Hellenica, hoc eſt, Græca: quarum hæc nunquam ſolum mutauit, illa aſſidue multumq; eſt peruagata. Etenim ſub Deucalione rege oram Phthiortidem incoluit, ſub Doro Hellenis filio tractum qui ad Oſſam & Olympum iacet, nomine Iſtixorim, unde à Cadmæis eiecta, coluit in Pindo locum quem uocant Macednum. Rurſus in Dryopidem cōmigravit, atq; ita in Pelopōneſum venit, Doricq; cognominata eſt. Qua lingua Pelasgi ſint uſi affirmare non poſſum, ſed cōiectura ſignorum licet dicere eandē, qua nunc Pelasgi utuntur, qui ſupra Tyrrenos urbem Creſtonem incolunt, quodam tempore finitimi eorū qui nunc Doreſ uocantur, tunc incolentes regionē, quæ nunc Theſſalia nominatur, & Placiam, & Scylacen, cum Pelasgi habitarent ad Hellespontum, qui contermini Athenienſium erant: aliaq; omnia Pelasgica oppida nomē immutarūt. Quib. ſignis coniectatē oportet dicere, Pelasgos barbara lingua fuiſſe uſos: & ſi tota gēs Pelasgica talis erat, gentē Atticam utpote Pelasgicam, cum in Hellenes, id eſt, Græcos trāſijt, linguam ſimul iſtorum perdidiciſſe. Etenim neq; Creſtoniatarum loquela cum ullo finitimorum populorum cōſentit, & Placianorum ne ſecum quidem ipſa. Per quod declarant, quam linguæ formam obtinebant, cū in hæc loca tranſierunt, eandem ſe nunc retinere. At natio Hellenica, id eſt, Græca, ex quo exiit, eadem lingua ſemper eſt uſa, ut mihi uidetur: quæ cū eſſet imbecillis, quòd ex Pelasgica fuit abſciſſa, & ab exiguo initio pfecta, mox in multas gentes aucta eſt, tum aliarum, tum præcipuè barbararum frequentia ſe ad illam conferente. Quæ cauſa mihi uidetur fuiſſe, cur gens Pelasgica, quòd Græca eſſet,

esset, nequaquam magnos profectus fecerit. Ex his igitur gentibus Atticam Crœsus audiebat obtineri, oppressamque esse à Pisistrato, Hippocratis filio. Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat. Cuius patri cum priuatus spectaret olympia, ingens cōtigit portentū. Nam cum hostiam immolasset: athena (ut imposita erant) plena & carne & aqua, absque igne efferbuerunt, ita ut aqua redundaret. Quod portentum conspicatus Chilon Lacedæmonius, qui forte aderat, suasisit ei primum, ne uxorem fecundam duceret domum: secundo loco, si uxorem haberet, eiiceret: & si quidem ex illa filium sustulisset, abdicaret. Huius cōsilio non persuasus Hippocrates, hūc postea Pisistratum filium sustulit, qui in seditione littoralium, quibus præerat Megacles Alcmeonis filius, & campestrium, quibus præerat Lycurgus Aristolaidi filius, tertiam seditionem excitauit, tyrannidem affectans, contractisque seditionis per causam tutandi montanos, huiuscemodi rem machinatur: seipsum ac par mularum cum vulnerasset, agitauit illas in forum tanquam elapsus ex hostibus, quem rus proficiscentem illi prorsus interimere uoluissent. Orare populum, ut aliquid custodiz circa se habere permitteret, cum prius specimen sui in expeditione declarauerit, qua contra Megareas præfuerat, capta Nisæa, aliisque præclaris operibus editis. Populus Atheniensis ita deceptus, dedit ei quosdam & ciuibus delectos pro satellitibus, non qui hastas, sed clauas ferrent, Pisistratum sectantes. Cum quibus ille impetu facto arcem occupauit, & inde Atheniensium imperio potitus est: nullas neque dignitates, quæ erant, perturbans, neque consuetudines transferens, sed cōstitutis adhærescens, urbem bene atque commodè exornauit. Eum tandem non multo post tempore milites Megacis, & Lycurgi, qui idem senserant, eiecerunt. Hunc in modum Pisistratus pri-

Portentum
de futuro
Pisistrato.

Pisistrati
affectatio
tyrannidis.

Megacles.
Pisistratus
arte recu-
perat tyrā-
nidem.

num Athenas, tyrannidemq; nondum ualde stabilitam, amisit: cuius cicatores rursus inter se seditiones redintegrauerunt: qua seditione Megacles agitatus Pisistratum misso caduceatore inuitat, nunquid uelit filiam capere uxorem. Accipiente conditionem Pisistrato, initur consilium de illo restituendo, res ut ego interpreter longè stulissima. Quoniam inde à priscis temporibus responsum erat Græcam gentem dextiorem esse, quàm barbaram, & magis à stolidam, quàm solida sapientia alienam: etsi Athenienses inter Græcos feruntur sapientia principes, ex quibus fuerunt isti, qui talia sunt machinati. Erat in tribu Prænica mulier nomine Phya, tribus digitis minus statura quatuor cubitorum, alioqui formosa. Hanc mulierem omni armatura cùm instruxissent, in currumq; sustulissent, compositam in eum habitum, quo uenustissima uidēda esset, in urbem agunt, præmissis præconibus emissariis, qui cum in urbem uenissent, hæc mandata exquerentur, ut dicerent: Athenienses, bona mente excipite Pisistratum, quem Minerva ipsa præcipuo inter homines honore profecuta, in suam reducit arcem. Et hi quidem passim uadentes talia prædicabant, statimq; rumor emanauit in tribus, Minervam reducere Pisistratum. Qui in urbe erant, credentes mulierem ipsam deam, feminæ supplicauerunt, & Pisistratum acceperunt. Hunc in modum, cū uenisset, recuperata tyrannide Pisistratus, ex ratione quā inierat cum Megacle, illius filiam duxit uxorem. Verum cū & filii essent ei adolescentes, & qui oriundi forent ex Alcæzone, dicerentur obnoxii esse crimini piaculari nolens ex nouo coniugio liberos tollere, haud legitime coibat cum uxore. Quam rem cū illa primum occultasset, postea ad matrem retulit, enuntiaret id, nec ne. Mater uiro indicauit. Id iste iniquo animo ferens, se à Pisistrato cōtumelia affici (ut erat iratus) milites

lites homini inensos reddidit. Quæ fieri Pisistratus contra se animaduertens, regione prorsus abcessit, et ubi Eretriam peruenit, unâ cum filiis deliberat. Et cū sententia Hippiz præualuisset de tyrannide rursus recuperanda, aliquot ciuitates excitauerunt, quæ ipsis nonnihil beneuolæ erant. Et cum aliæ complures pecuniæ multum contulerunt, tum uerò Thebani plurimum. Post hæc non ita multo interiecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex Peloponeso Argiui aderant, mercede conducti, & Naxius quidam nomine Lygdamus, qui ultro adueniens, plurimum studii exhibuit, allatis & pecuniis & copiis. Profecti ex Eretria, anno undecimo uertente redierunt, & primum in Attica Marathonem occupauerunt. Ad quos interea ibi castra habentes, cum seditiosi ex urbe se conferebant, tum alii ex tribubus confluebant, quibus erat tyrannis quàm liber tas iucundior, atq; ita congregabantur. Dum Pisistratus pecuniam cogit, & Marathonem tenet, Athenienses qui intra urbem degebant, rem nullius momenti fecerunt. Ac ubi acceperunt cum ex Marathone urbem uersus mouere, ira demum ad se defendendos obuiâ tendunt. Et dum isti cum omnibus copiis infesti in illos, & illi circa Pisistratum è Marathone digressi contra urbem irent, & in eundem locum conuenissent, perrexerunt ad Mineræ Pallenidis fanum, altrinsecusq; arma posuerunt. Hic diuina pompa fugens Amphilytus Acarnan, uir ariolus, Pisistratum cui assistebat adiit, atque hæc hexametro carmine uaticinatus est inquitens.

Est nummus proiectus, item sunt retia tenta,

Nocte meant thynni claro sub sidere lunæ.

Oraculū
Pisistrato
redditum.

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit:
Quod oraculum Pisistratus coniectans, & se accipere
affirmans, in Athenienses urbe egressos, copias ducit.

At illi

*Pisistratus
tertiū Po-
nitur tyrā-
nidem.*

At illi tunc ad prandium se conuerterāt, & secundū prandium partim ad talos, partim ad somnū. In hos impetu dato hi qui cum Pisistrato erāt, in fugam uertunt. Quibus fugientibus solertissimum consilium Pisistratus excogitauit, ut Athenienses nec amplius congregarentur, & dissiparentur. Pueros iussos conscendere equos pramittit, qui assequendo fugientes mandata Pisistrati dicerent, iuberentq; eos bono animo esse, et ad sua quēq; abire. Ita audientibus dicto Atheniensibus, Pisistratus tertid potitus Athenis, tyrānidem stabilivit tum auxiliariorum copiis, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoq; eorum Atheniensium qui perstiterāt, nec è uestigio fugam fecerāt, pro obsidibus sumptos in Naxum transtulit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamoq; permiserat, cū ante hęc etiam Delum insulam ex oraculis expiasset. Expiquit autem sic: Quatenus prospectus à templo ferebatur, catenus ex omni loco mortuos effodir, & in alium eiusdem insulę locum transtulit. Igitur Pisistratus tyrannide potitus est Athenensium, aliis in pręlio cæsis, aliis unā cum Alcmaconis domo profugis. Hunc ita Atheniensibus imperantem ea tempestate Cræsus audiebat. Lacedæmonios quoque magnis è cladibus creptos, & iam Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegesicle in Sparta regnantibus, cum cætera bella prospere gessissent, in Tegeati tamen succubuerūt. Nam iam inde ante istos ferē ex omnibus Græcis pessime morati fuerant, tam circa se, quam circa hospites, nullo consuetudinis, conuersationisq; commercio, quę Lycurgus instituta in melius mutauere, Lycurgo inter Spartiaras probato uiro, Delphos ad oraculum profecto. Cui statim atrium ingresso Pythia hęc inquit:

*Lycurgus
legislator*

Ad mea uenisti præpinguia templa Lycurge,

Grate

Grate Ioui, et cunctis qui testa tuentur olympi.

Ambigo uaticiner sis utrum uirne desine:

Sed multo magis esse deum te spero Lycurge.

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei disseruisse instituta, quæ nunc à Sparciatis seruantur. Ipsi tamen Lacedæmonii uolunt Lycurgum, cum esset tutor & idæ patruus Leoboti Spartiatarum regis, è Creta hæc attulisset. Siquidem cum primum tutor factus est, omnia iura immutauit: deditq; operâ, ne quis ea præteriret. Deinde quæ ad bellum pertinerent, iurandû, conuentus, comestationes, super hæc instituit tribunos plebis, ephoros, ac senatores. Ita illi ad rectum uitæ genus translati sunt à Lycurgo: quem uita defunctum, delubro ædificato egregie colunt. Ex quo cum bonitate soli, tum nõ exigua hominum copia discurrerunt statim, ac bene rem gesserunt. Nec amplius cõtenti otio frui, cum se Arcadibus præstantiores esse arbitrantur, de omni illorum terra occupanda oraculum Delphicû consuluerû. Quibus Pythia respõdit:

Me petis Arcadiam, multis petis, haud tibi tradâ.

Multi apud Arcadiam uescentes glande uiri sunt

Qui te reiiciet, tibi ego haud inuidero quicquam.

Saltandam Tegeam planta plaudente daturus,

Vtq; queas campum metiri fune feracem.

*Pythiæ cap-
tiosum
oraculû
Lacedæ-
monis.*

Hæc responsa ubi accepere Lacedæmonii, à cæteris Arcadibus abstinentes, bellum intulere Tegeatibus ferētes secum cõpedes, uidelicet captioso freti oraculo, tanquam essent ipsi redacturi Tegeatas in captiuitatem. Verû congressi prælio ac fugati, quicunque eorum uini sunt capti, eisdem quas ipsi attulerunt conpedibus indutis, campum Tegeatem metiri fune coluerû. Compedes quibus uincti fuerant, ad nostram usque memoriam incolumes fuere circa templum Mineræ Alex, apud Tegeam suspensæ. Atque superiorē quidem bello Lacedæmonii aduersus Tegeatas assidue sem-

Lacedæ-
munij in
Tegeatas
confulūt
oracula.

duē, semper male pugnauerant: Croſſi tamen æta-
te, & Anaxandridæ Aristonisq; regum suorum, lon-
gē superiores contra eosdem extiterunt, hunc in
modum tales effecti: Cum semper in bello à Tegea-
tibus repellerentur, missis Delphos consultoribus,
oraculum sunt sciscitati, quemnam deorum pla-
carent, ut Tegeatum uictores existerent. His Pythia
respondit, id fore, si ossa Orestis, filii Agamemnonis
referrent. Cuius urnam cum nequirent inuenire,
rursus ad deum mittunt de loco sciscitatum, in quo
situs Orestes esset. Hæc nuntiis interrogantibus ita
Pythia inquit:

Est pars Arcadiæ Tegez in regione patenti.

Hic duo flant uenti ui peruehemēte coacti.

Forma hostis formæ, & plagæ superaddita plaga.

Hic Agamemnonides terra omniparente tenetur,

Quo tu sublato Tegez superabere uictor.

Vbi hæc audierunt, nihilo tamen minus inuentio-
ne frustabantur, et si omnia disquirentes, donec Li-
ches unus Spartiatarum, eorum qui benemeriti uo-
cantur, comperit. Sunt autem benemeriti, ex ciuibz
semper militia equestri perfunctis, quini quorannis,
qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeunt, ne tor-
pescant, alii aliò mittuntur. Ex his Lichnes cum esset,
rem apud Tagcam adinuenit, fortuna pariter atq; so-
lertia usus. Nam cum Tegeates à Lacedæmoniis hoc
anno commercio mutuo adeundi essent, & iste in æ-
rariam officinam uenisset, intuebatur ferrū dum pro-
ducebatur. Quo in spectaculo admirandum ani-

Orestis of-
fa Spartā
portata.

mauertens faber ferrarius, intermisso opere, Quan-
to magis Lacō, inquit, hospes admirarree, si idē quod
ego, tu nosse, qui tantopere admiraris ferrariū opi-
ficiū? In hac enim corte puteū facere cum uellem,
incidi in sepulcrum septem cubitorū: & quia incre-
dulus

dulus eram omnino fuisse maiores quàm nunc sunt homines, aperui uidiq; mortuum æquali atq; sepulcrum longitudine: quam ubi mensus sum, iterum obrui. Hæc illo referente quæ uiderat, Liches considerans, coniecit hunc ex oraculo esse Orestem, hac uidelicet coniectura: Duos quidem quos cernebat ex cussoris folles, totidem comperit esse uentos. Incudẽ uerò & malleum formam formæ hostem: ferrum uerò quoddam procuderetur, plagam superinditam plagæ, hac ratione coniecitabat, quoddam in plagam hominis ferrum inuentum est. Hæc itaq; secum agitans, Spartam regressus, rem omnem Lacedæmoniiis refert. Illi ex composito hominem ceu criminis conuictum, exilio damnant. Qui in Tegeam profectus, & calamitatem suam referens fabro cõducit ab eo, nolenti uẽdere, cortem. Ibiq; aliquandiu habitans, ubi rem cognouit, effosso sepulcro ossa collegit, easq; portans Spartam rediit. Ex eo tempore Lacedæmonii quoties cū Tegeatibus congressi sunt, superiores extitere, Adeo ut multum iam Peloponnæsi eis pareret. Hæc itaque omnia Cræsus audiens, misit nuntios Spartam cum muneribus, ad rogandam belli societatem, iussos dicere quæ oporteret. Ii postquam peruenerunt, Nos adiunt, Cræsus misit Lydorum aliarumq; gentiũ rex ita inquit: Lacedæmonii, quoniam deus oraculum reddit, ut Græcam mihi societatem adsciscere, & uos inter Græcos antecellere audio, statui uos mihi in societatem ex oraculo prouocandos, ad ineundam mecum quam cupio amicitiam atq; societatem, citra dolum fraudemq;. Cræsus hæc per legatos nuntiavit. Quorũ aduentu Lacedæmonii qui & ipsi oraculum audierat gausi fœdus cum eis hospitii societatisq; inierunt. Et enim iam antea intercedebant nonnulla Cræsi in Lacedæmonios beneficia. Nam cū illi misissent Sardis ad aurum cõmendandum, quo usuri erant in id simulacrum,

Cræsus
Spartam
nuntios
mittit ad
ineundam
societatem

mulacrum, quod nunc positum est apud Laconicam in Thornace Apollinis, eo auro sunt à Cræso donati. Qua de re Lacedæmonii, quodq; se amicos ille delegisset, societatem admiserunt: & hoc denunciante se se paratos exhibuerunt. Quod ubi fecerunt, pateram athenæam labiorum tenuis frequentibus animalibus cælatam, triginta amphorarum capacem, dono afferebant, uolentes Cræsum remunerari: sed eam Sardis non pertulerunt, propter alterutram harum (quæ feruntur) causarum. Lacedæmonii quidem aiunt hanc pateram cum ferebatur Sardis, cum Samum appulsi essent, à Samiis fuisse interceptam. Qui cognita re, nauibus istos longis aggressi fuere. Ipsi uerò Samii aiunt Lacedæmonios, qui pateram portabant, sero uenientes, cum audissent Cræsum captum esse cum Sardib. illam in Samo uendidisse, uiris priuatis, qui eam Iulonionis templo dedicauere, & illos qui uendidissent, Spartam reuersos, forsitan dixisse à Samiis sibi fuisse ereptam. De patera ita res se habet. Cræsus elusus oraculo, aduersus Cappadociam exercitus comparabat, spe & Cyrum & potentiam Persicam euertendi. Cui in hac apparanda expeditione occupato, Lydus quidam nomine Sandanis, & antehac pro circumspecto habitus, & ob hanc quam dixit sententiam plus nominis apud Lydos consecutus, hūc in modum Cræso consuluit. Aduersus tales uiros expeditionem parans rex, qui coreacea subligacula, qui è corio reliquā uestem ferunt, qui non quibus uolunt cibis uescuntur, sed quos habent, utpote regionem asperam incolentes. Ad hæc potu non uini utuntur, sed aquæ: non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni habentes: quibus cum nihil sit quod eripies, si uiceris: si nictus fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi gustauerint illi nostra bona, circumsistent nos, nec abigi poterunt. Equidem diis habeo gratiam, qui nō induxerunt

induxerunt in animum Persis, ut Lydos inuaderent. Hæc locutus, non tamen Cræsum persuasit. Etenim Persis antequam Lydos subigerunt, nihil erat neque lautum neque oppiparum. Porro Cappadoces à Grecis Syri nominantur, & erant hi Syri, antequam Persæ imperitarent, ditionis Medorum, tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium Medicum ac Lydum determinabat fluvius Halys, qui ex Armeno monte *Halys fluvius.* profluens, primum Cilicas, de hinc Maticanos, qui sunt ad dexteram, & Phrygas, qui sunt ad lævam: tum boream versus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonenses interfluit: Cappadoces à dextra, Paphlagonenses à sinistra perstringens. Ita flumen Halys, cuncta ferè superiora Asiæ à mari, quod Cypro obnoxium est, ad Euxinum usque Pontum dirimit, dorsum omnis regionis longitudine quinque dierum itineris viri expediti. Adversus Cappadociam Cræsus cum exercitu proficiscebatur, cupidus cum hanc partem soli fecundi suo adijciendi, tum uel magis fiducia oraculorum Cyrum ulciscendi, propter Astyagem Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem suum, quem Cyrus Cambyses filius prælio uictum ceperat. Erat autem Cræso *Cræso Astyages quomodo affinis.* Astyages hunc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios cum esset seditio, cetera quædam eorum secessit in terram Medicam, qua tempestate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortis filius, Deiocis nepos: qui Scythas hos tanquam supplices initio benigne alloquebatur, ac plurimi faciebat, adeo ut pueros eis traderet imbuendos, tum lingua Scythica, tum artificio arcus utendi. Interiecto deinde tempore, cum Scythæ uenatum assidue irent, & semper afferrent, nonnunquam tamen contingebat ut nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus, Cyaxares (erat enim, cum ingenti tenebatur ira, peracerbus) probis insectabatur. Id illi ut se indignum à Cyaxari pati

non ferentes, consilio habito decreuerunt aliquem eorum puerorum quos docerent, trucidare: instructumque (ut teras instruere consueuerant) Cyaxari offerre quasi ferinam. Idque cum obtulissent, quam celerrime se ad Halyattem Sadiattis filium Sardis conferre, quod & factum est. Nam & Cyaxares, & qui aderant conuiuae, ex his carnibus gustauerunt, & Scythae perpetrato hoc, Halyatti se supplices praeberunt: quos postea repositenti Cyaxari, quoddam Halyattes reddere abnuerat, bellum inter Lydos Medosque quinquennale conflatum est. Quo in bello aliquoties Medi uictores exierunt, & nocturnum quoddam praelium gesserunt. Sexto anno signis collatis, cum aequo Marte certarent, stante acie contigit, ut repente dies nox efficeretur. Quam immutationem huius diei futuram Thales Milesius Ionibus praedixerat, hunc annum praefiniens, quo immutatio facta est. Lydi ac Medi ubi diem noctescere uiderunt, a pugnando destiterunt, eoque propensus ad pacem inter se constituendam festinarunt, autoribus conventionis Syennesi Cilice, & Labynetò Babylonio, qui ut iusiurandum intercederet, & reconciliatio affinitate fieret, properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandam, quoniam sine uehementi necessitate conventiones stabiles iniri non queunt. Ineunt autem hae gentes foedera cum cetera ritu Graecorum, tum feriendo brachia qua illa humeris connectuntur, ac mutuum sanguinem delingendo. Hunc igitur Astyagem auum suum matrem, Cyrus bello uictum tenebat, ob eam quam in sequentibus indicabo causam. Quo nomine Cræsus ei infensus, num inferret Persis bellum, ad oracula miserat. Et cum responsum rediisset haud syncerum, secum facere interpretans, in expeditionem profectus est aduersus Persarum partem. Atque ubi ad Halym flumen peruenit,

peruenit, tunc (ut ego quidem sentio) pontibus qui nunc sunt, copias transduxit: ut autem Græci distant, Tales Milesius traductor extitit. Nam cum incertus animi Cræsus foret, qua parte fluminis traiceret exercitum (nullos dum enim eorum fuisse ea tempestate pontes) fertur Thales qui in his castris aderat, fecisse ut fluuius, qui ad læuam exercitus fluebat, flueret etiam ad dexteram. Fecisse autem hunc in modum, Fossam per altam, exorsus supra castra, ut erant metata, à tergo amplexeretur. In quam cum traduxisset ex pristino aluco fluuium, iterum eum ubi exercitus traiectus esset, in suum alueum refunderet. Itaque cum celerrimè fluuius deductus esset, utrinque uado meabilis effectus est. Quidam aiunt ueterem omnino exaruisse alueum: cui rei equidem non accedo. Quo enim modo qui rursus redierunt, illum transferunt? Cræsus exercitu traiecto uenit in Cappadocię locum, qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutissimum, iuxta urbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum sitam. Hic statim habens, prædia Syrorum uastat, & urbem Pteriorum expugnat, diripitque. Cepit quoque cum istis circà urbes, Syros nihil commeritos exterminans. Hinc Cyrus coacto suo exercitu, sumptisque omnibus qui in medio incolebant, obuiam pergit: missis tamen antequam exercitum educeret, caduceatoribus ad Iones tentandas, ut se à Cræso deficerent. Illis abnuentibus, profectus castra contra Cræsum posuit, ibidemque in regione Pteria pro se uterque alterum laceffere. Commissaque acri pugna, & multis utrinque cadentibus, ad extremum noctis interuentu dirimuntur neutri uictores. Atque hunc in modum duo exercitus dimicauerunt. Cræsus à suo exercitu incusatus quod cum Cyri multo maioribus copiis conflisset,

Thales Milesius Cræsum exercitum traiecit.

Cræsus et Cyro primum.

C a postero

postero die cum Cyrus ipsum supersederet inuadere, regressus est Sardis, habens in animo euocari Aegyptios ex fœdere: quorum cum rege Hamasi ante, quam cum Lacedæmonijs societatem iniserat: accersere etiam Babylonios, cum quibus & ipse fœdus percussisset. Erat autem Babylonijs tyrannus eâ tempestate Labynetus. Denunciare item Lacedæmonijs, ut ad certam diem præsto essent. Hisq; & suis copijs coactis, ubi per hyemem quieuisset, initio statim ueris tendere aduersus Persas. Hæc destinans Cræsus, abijt Sardis, dimissisq; caduceatores ad socios, edicens uti ad quintum mensem Sardis conuenirent. Exercitû uerò qui aderat ex militibus conductis, qui cum Persis dimicaret, missum fecit, ac dissipauit: minime credens unquam fore, ut Cyrus qui sic æquo Marte pugnasset, Sardis copias promoueret: Hæc Cræso ratiocinante; omnia suburbia colubris impleta sunt. Quos ut existerant, equi inter ambulandum cum ad pascua irent, comedebant. Id Cræso cernenti (ut erat) uisum est esse portentum, ideoque mittendum ad coniectores Telmisses. Qui missi sunt ad consulendos Telmissas, ubi acceperet responsum, dicereque quid sibi uellet significaretq; portentum, non contigit ut Cræso renunciarent. Nam prius quàm retro Sardis reuererentur, Cræsus est captus. Telmisses ita cognouerant exercitû externum Cræso illuc affuturum, qui cum afforet, indigenas subigeret, quod dicerent colubrum terræ filium esse: equum, hostem & aduenam. Hæc Telmisses Cræso sunt interpretati, sed iam capto: nondum tamen gnati eorum quæ circa Sardis ac Cræsum erant. Cyrus certior factus, Cræsum qui statim post prælitum apud Pteriam gestum abscesserat, constituisse dispergere copias, consilio habito comperiebat operæ precium esse, quàm maturime posset, promouere exercitum Sardis, ut hostem prius, quàm ille con-

Portentû
Cræso ob
iectum.

traheret

traheret iterum Lydorum copias, occuparet. Hoc ubi probauit, executus est: propereq; ducto in Lydiam exercitu, ipse nuncius Cræso aduenit. Vnde Cræsus in magnam sollicitudinem adductus, quoddam præter opinionem, præterq; expectationem suam se res haberet, tamen Lydos in prælium producit. Lydorum gente in Asia nulla fuit ea tempestate nec fortior, nec magis strenua. Ex equisq; pugnabat equitandi sanè perita, hastas per longas gestans. Campus in quo concursus est, ante urbem Sardensem iacet, magnus & editus: quem cum alij amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus, infunditur mari iuxta Phociam oppidum. Hic ubi uidit Lydos ad pugnam instructos, Cyrus eorum equitatum reformat, constituit admonito Harpago uiri Medi, ita faciendum: Coactus omnibus qui ipsius exercitum sequebantur, camelis uel frumentum uel uasa portantibus, sarcinas detraxit, uiros imposuit equestri stola indutos, quibus ornatis præcepit ut præirent ceteras copias aduersus Cræsi equitatum, peditatus ut hos subsequeretur. Post hunc collocat omnem equitatum. Postquam omnes constituit, imperat eis ne cui ceterorum Lydorum parcerent: sed quemcunq; occiderent obsistentem, præter ipsum Cræsum, ne si captus quidem repugnaret. Hæc imperans, camelos contra equitatum instruit hac ratione, q̃ camelum equus reformat aded quidem, ut nec speciem eius intueri, nec odorem sentire sustineat. Id ideo commectus est, ut equitatum Cræsi, quo ille se præualiturum confidebat, inutilem redderet. Simulatque in pugnam itum est, equi olfactis protinus conspectisq; camelis, retrò se uertunt, unde spes Cræsi interiit. Verum non protinus Lydi ob id exterriti sunt, sed cognita re, ab equis desiliunt, ac pedites cum Persis confligunt. Multis tamen

Cræsi al-
terum cū
Cyro præ-
lium.

Argiuorum
cum Spar-
tiatis con-
tentio de
agro.

aliquandiu utrinque cadentibus, tandem uertuntur in fugam. Muros ingressi, à Persis obsidebantur. Quam obsidionem in longius processuram ratus Cræsus, alios nuncios è muris mittit ad socios. Nam qui antea dimissi erant, hi conuentum Sardis ad quintum mensem indixerant. Ad hos dimittebat oratum, quam celerrima auxilia mitti sibi, utique iam obseffo. Et cum ad alios socios misit, tum uero ad Lacedæmones. Per id tempus & ipsis Spartiatis inciderat cum Argiuis contentio, de agro qui dicitur Thyrea. Quem locum etsi terræ Argolicæ partem, tamen Lacedæmonii intercisum tenebant. Etenim Argiuorum est, quicquid regionis Malca tenus ad occasum uergit in continente: & insulæ tum alix, tum uero Cythera. Cum ergo Argiui suo territorio interciso auxilium ferrent, ibi ab utrisque in colloquium uentum est, ut treceni utrinque dimicaret: & utri superiores extitissent, eorum regio foret: atque ambo exercitus in suam uterque terram discederent, nec permanerent dum dimicaretur, ea scilicet causa, ne si adessent, parti succumbenti auxilium sui ferrent. His conuentis in diuersa digrediuntur. Ex utrisque delecti uiri qui relictis sunt conflixerunt: atque illis quidem ut æquo Marte pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt: & id noctis interuentu, ex Argiuis duo, Alcenor & Chromius, qui tanquam uictores Argos cursu contenderunt: ex Lacedæmoniis unus Othryades, qui spoliatis Argiuorum cadaueribus, eorum arma ad suorum castra detulit, & se in suo ordine tenuit. Postero die utrique re audita affuerunt, sibi uictoriam uindicebant. Argiui quidem, quod suorum plures superfuissent, dicentes: Lacedæmonii uero, quod eorum qui supererant illi fugissent, suus perstitisset, & hostium caesos spoliasset. Ex contentione tandem concurrentes pugnant, ac postquam permulti utrinque ceciderunt,

Lacedæmonii.

Lacedæmonii uincunt. Quo ex tēpore Argiui tonsis capitis, cū antea criniti essent, necessario legē con-
diderunt, se deuouentes ne prius comā alerent, nēue mulieres aurū ferrent, quā Thyreas recuperassent. His ē diuerso legē tulere Lacedæmonii, in posterū co-
mati essent, cum antehac non fuissent. Othryadem, qui unus ex trecentis delectus reliquus fuisset, aiunt pudore Spartā reuertendi ob socios interfectos, illic apud Thyreas mortē sibi consciuisse. Cum hæc esset apud Spartiatis rerū cōditio, aduenit caduceator precatum Cræso obsecro auxilia. Illi caduceatore audito statuerunt Cræso statim succurrendū. Quibus iā se apparantibus, ac nauibus paratis, alius affertur nuncius, murū Lydorū expugnatum, Cræsumq; uiuū esse captū. Sic Lacedæmonii magno se affectos detrimen-
to rati, superfederunt. Sardis aut hunc in modū sunt expugnatæ. Quartodecimo quā obsideri cœptæ sunt die, Cyrus missis passim equitib. per suas oopias edicit, se dona daturū ei, qui primus muros conscendisset. Posteaquā id conato exercitu res non pcessit, ibi quiescentibus cæteris, Mardus quidā cui nomē erat Hyrcædes, id aggredi est ausus, à parte arcis, ubi nul-
lus ad excubandum erat collocatus, quia illinc ne quādo urbs caperetur haud suspectū erat, utpote loco prærupto atq; inexpugnabili: quaq; parte solū ne Leonem quidem Meles primus Sardius rex circumtulera-
t, ex pellice suā genitū: qui Leo quacunq; parte murorū circumlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Tehmisses iudicauerant. Eum Meles per cæterā partē murorū circumduxit, quacunq; poterat arx oppugnari, per hanc partē, tanquā inoppugnabilem atq; præcisam, circumducere prætermisit, quæ ad Tmolū fluiū uergit. Ab hac igitur parte Hyrcædes ipse Mardus conspicatus quendam Lydum pridie descendisse ad recipiendā galeam illuc deuolu-

Sardis ex-
pugnat
Cræsus.

Mardus.

luram, aduertit animum atque considerauit, dehinc ipse conscendit, & post eum alij Perse subinde atque alii frequētes. Ita urbs Sardis capta est, atq; omnis direpta. Circa ipsum autem Cræsum hoc contigit. Erat ei filius, cuius superius habui mentionem, habilis ad cætera, sed mutus. In cuius uitium emendandū Cræsus pro uiribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum uerò Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum, atq; ei Pythia talibus respondit:

Oraculū
de Cræsi
filio muto

Lyde genus rex multorum ualde in scie Cræse,
Nec cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intra ædes uocem, sine qua potior tibi longe,
Ille die quoniam primū infelice loquetur.

Cræsus
captus ad
Cyrū duci-
tur.

Captis mœnibus quidam Perse in Cræsum sibi igno-
tum ut occisurus uadebat. Quem inuadentē se Cræ-
sus cum uideret, tamen præsentī clade affectus deu-
tare negligebat: nihil putans differre, an percussus op-
peteret mortem, an non. Id ubi filius eius mutus aspe-
xit, timens patri, erupit in uocem, inquit: Homo,
ne perimas Cræsum. Atque hoc ille primū effatus,
postmodum per omne uitæ tempus uocalis extitit.
Perse & Sardibus potiti sunt, & Cræso uiuo, cum re-
gnasset annos quatuordecim, totidemq; dies fuisset
obsessus, amisso magno imperio, ut ei fuerat respon-
sum. Eum captum Perse ad Cyrū perduxerūt, quem
ille uinctum compedibus, super ingētem quam stru-
xerat, lignorū struem imponit, circaq; eum bis septē
Lydorum filios, siue habens in animo primitias has
alicui deo offerre, siue uolens uotum persolvere, siue
cupidus sciendū num quis dæmonem liberaret Cræ-
sum, quem religiosum esse audierat, quo minus pyræ
impositus uiuus concremaretur. Hæc quidē Cyrū fe-
cisse aiunt. Cræso autē super pyram stanti, cū in tan-
ta calamitate posito, tamen uenisse in mentem Solo-
nis, quod ab eo sibi nutu dei fuisset dictum, ex uincen-
tibus

sibus beatum esse neminem. Quod dictū ubi subiit Cræso, ferunt eum ex uehementi defectione animi uidit, ingemiscentem ter Solonem nominasse: & Cyrum cum audisset, iussisse interpretes eum percontari, quemnam inuocaret. Illosq; accedentes fuisse percontatos, & hunc interrogatum silentium egisse. Deinde cū loqui cogeretur, dixisse: Illū nominavi, qui ut omnes tyrannos alloqueretur, ego quā ingentē pecuniam, præoptarem. Eum non planē loquentem, rursus interrogat, quodnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atque instantibus interrogatione, inquit, quemadmodū Solon qui esset Atheniensis, ad ipsum à principio uenisset, & intuitus omnes eius opes coram pro nihilo duxisset. Aded quæ de ipso dixerat, ea omnia euenisse: neq; hæc magis de se ipso, quā de omni hominū genere, & de his præsertim, qui sibiipsis beati uiderentur. Hæc Cræso referēte, iam pyra incensa ardere extrema cœpisse, & Cyrum auditis per interpretem quæ Cræsus dixisset, pœnituisse: cum se quoque hominē esse cognosceret, qui alium hominem, qui se inferior non fuisset opibus, uiuum rogo traderet. Præterea ueritum ob id pœnam, ac reputantē, nihil esse rebus humanis stabile, iussisse ignem celestissime extingui iam incensum, Cræsumq; deponi & quæ circa eum erant. Verū eos qui ignem iam conabantur extinguerē, nō eualuisse. Ibi Cræsum cognita per Lydos Cyri pœnitentia, cū cerneret unumquemq; extinguendo deuoluendoq; igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamando inuocasse Apollinem, ut ipsi adesset, si quod ab eo donum illi gratū fuisset oblatum, ipsumq; præsentī malo liberaret. Ita cum lacrymis Cræso deum inuocantē, nimbos repēte, cū serenum ac tranquillū esset, confractos esse, imbresq; erupisse, ac uehementissima aqua pluuisse, & rogam extinxisse. Ita Cyrum cognito deorum cultorē ac bo-

Cræsus
 struū impo-
 situs Solo-
 nem recia-
 mat.

luram, aduertit animum atque considerauit, dehinc ipse conscendit, & post eum alij Perse subinde atque alii frequētes. Ita urbs Sardis capta est, atq; omnis direpta. Circa ipsum autem Cræsum hoc contigit. Erat ei filius, cuius superius habui mentionem, habilis ad cætera, sed mutus. In cuius uitium emendandū Cræsus pro uiribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum uerò Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum, atq; ei Pythia talibus respondit:

Oraculū
de Cræsi
filio muto

Lyde genus rex multorum ualde, inscie Cræse,
Nec cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intra xdes uocem, sine qua porior tibi longe,
Ille die quoniam primū infelice loquetur.

Captis mœnibus quidam Perse in Cræsum sibi ignotum ut occisurus uadebat. Quem inuadentē se Cræsus cum uideret, tamen præsenti clade affectus deuītate negligebat: nihil putans differre, an percussus opteteret mortem, an non. Id ubi filius eius mutus aspexit, timens patri, erupit in uocem, inquiens: Homo, ne perimas Cræsum. Atque hoc ille primū effatus, postmodum per omne uitæ tempus uocalis extitit. Perse & Sardibus potiti sunt, & Cræso uiuo, cum regnasset annos quatuordecim, totidemq; dies fuisset obsessus, amisso magno imperio, ut ei fuerat responsum. Eum captum Perse ad Cyrū perduxerūt, quem ille uinctum compedibus, super ingētem quam struxerat, lignorū struem imponit, circaq; eum bis septē Lydorum filios, siue habens in animo primicias has alicui deo offerre, siue uolens uotum persolvere, siue cupidus sciendi num quis dæmonum liberaret Cræsum, quem religiosum esse audierat, quo minus pyre impositus uiuus concremaretur. Hæc quidē Cyrū fecisse aiunt. Cræso autē super pyram stanti, etsi in tanta calamitate posito, tamen uenisse in mentem Solonis, quod ab eo sibi nutu dei fuisset dictum, ex uiuentibus

Cræsus
captus ad
Cyrū ducitur.

sibus beatum esse neminem. Quod dictū ubi subiit Cræso, ferunt eum ex uehementi defectione animi uidit, ingemiscentem rer Solonem nominasse: & Cyrum cum audisset, iussisse interpretes eum percontari, quemnam inuocaret. Illosq; accedentes fuisse percontatos, & hunc interrogatum silentium egisse. Deinde cū loqui cogeretur, dixisse: Illū nominauī, qui ut omnes tyrannos alloqueretur, ego quā ingentē pecuniā, præoptarem. Eum non planē loquentem, rursus interrogat, quodnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atque instantibus interrogatione, inquit, quemadmodū Solon qui esset Atheniensis, ad ipsum à principio uenisset, & intuitus omnes eius opes corā pro nihilo duxisset. Adēd quē de ipso dixerat, ea omnia euenisse: neq; hęc magis de se ipso, quā de omni hominū genere, & de his præsertim, qui sibiipsis beati uiderentur. Hęc Cræso referēte, iam pyra incensa ardere extrema cœpisse, & Cyrum auditis per interpretem quē Cræsus dixisset, pœnituisse: cum se quoque hominē esse cognosceret, qui alium hominem, qui se inferior non fuisset opibus, uiuum rogo traderet. Præterea ueritum ob id pœnam, ac reputantē, nihil esse rebus humanis stabile, iussisse ignem celestissime extingui iam incensum, Cræsumq; deponi & quę circa eum erant. Verūm eos qui ignem iam conabantur extinguerē, nō eualuisse. Ibi Cræsum cognita per Lydos Cyri pœnitentia, cū cerneret unumquemq; extinguendo deuoluendoq; igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamando inuocasse Apollinem, ut ipsi adesset, si quod ab eo donum illi gratū fuisset oblatum, ipsumq; præsentī malo liberaret. Ita cum lacrymis Cræso deum inuocante, nimbos repētē, cū serenū ac tranquillū esset, contractos esse, imbresq; erupisse, ac uehementissima aqua pluuisse, & rogam extinxisse. Ita Cyrum cognito deorum cultorē ac bo-

Cræsus
 struit impo-
 situs Solo-
 nem recia-
 mat,

luram, aduertit animum atque considerauit, dehinc ipse conscendit, & post eum alij Perse subinde atque alii frequētes. Ita urbs Sardis capta est, atq; omnis direpta. Circa ipsum autem Cræsum hoc contigit. Erat ei filius, cuius superius habui mentionem, habilis ad cætera, sed mutus. In cuius uitium emendandū Cræsus pro uiribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum uerò Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum, atq; ei Pythia talibus respondit:

Oraculū
de Cræsi
filio muto

Lyde genus rex multorum ualde inscie Cræse,
Nec cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intra xdes uocem, sine qua porior tibi longe,
Ille die quoniam primū infelice loquetur.

Captis mœnibus quidam Perses in Cræsum sibi ignotum ut occisurus uadebat. Quem inuadentē se Cræsus cum uideret, tamen præsenti clade affectus deuolare negligebat: nihil putans differre, an percussus opereretur mortem, an non. Id ubi filius eius mutus asperxit, timens patri, erupit in uocem, inquiens: Homo, ne perimas Cræsum. Atque hoc ille primū effatus, postmodum per omne uitæ tempus uocalis extitit. Persæ & Sardibus potiti sunt, & Cræso uiuo, cum regnasset annos quatuordecim, totidemq; dies fuisset obsessus, amisso magno imperio, ut ei fuerat responsum. Eum captum Persæ ad Cyrū perduxerūt, quem ille uinctum compedibus, super ingētem quam struxerat, lignorū struem imponit, circatq; cum bis septē Lydorum filios, siue habens in animo primitias has alicui deo offerre, siue uolens uotum persolvere, siue cupidus sciendū num quis dæmonum liberaret Cræsum, quem religiosum esse audierat, quo minus pyrae impositus uiuus concremaretur. Hæc quidē Cyrū fecisse aiunt. Cræso autē super pyram stanti, etsi in tanta calamitate posito, tamen uenisse in mentem Solonis, quod ab eo sibi nutu dei fuisset dictum, ex uiuentibus

Cræsus
captus ad
Cyrū ducitur.

sibus beatum esse neminem. Quod dictū ubi subiit Cræso, ferunt eum ex uehemēti defectione animi uisum, ingemiscentem ter Solonem nominasse: & Cyrum cum audisset, iussisse interpretes eum percontari, quemnam inuocaret. Illosq; accedentes fuisse percontatos, & hunc interrogatum silentium egisse. Deinde cū loqui cogeretur, dixisse: Illū nominauī, qui ut omnes tyrannos alloqueretur, ego quā ingentē pecuniā, præoptarem. Eum non planē loquentem, rursus interrogat, quodnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atque instantibus interrogatione, inquit, quemadmodū Solon qui esset Atheniensis, ad ipsum à principio uenisset, & intuitus omnes eius opes corā pro nihilo duxisset. Aded quæ de ipso dixerat, ea omnia euenisse: neq; hæc magis de se ipso, quā de omni hominū genere, & de his præsertim, qui sibi ipsi beati uiderentur. Hæc Cræso referēte, iam pyra incensa ardere extrema cœpisse, & Cyrum auditis per interpretem quæ Cræsus dixisset, pœnituisse: cum se quoque hominē esse cognosceret, qui alium hominem, qui se inferior non fuisset opibus, uiuum rogo traderet. Præterea ueritum ob id pœnam, ac reputantē, nihil esse rebus humanis stabile, iussisse ignem celerrime extingui iam incensum, Cræsumq; deponi & quæ circa eum erant. Verū eos qui ignem iam conabantur extinguere, nō eualuisse. Ibi Cræsum cognita per Lydos Cyri pœnitentia, cū cerneret unumquemq; extinguendo deuoluendū igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamando inuocasse Apollinem, ut ipsi adesset, si quod ab eo donum illi gratū fuisset oblatum, ipsumq; præsentī malo liberaret. Ita cum lacrymis Cræso deum inuocantē, nimbos repētē, cū serenū ac tranquillū esset, confractos esse, imbresq; erupisse, ac uehementissima aqua pluuisse, & rogam extinxisse. Ita Cyrum cognito deorum cultorē ac bo-

Cræsus
 struimpo
 situs Solo
 nem recia
 mat,

HEROD. HALICARN.

luram, aduertit animum atque considerauit, dehinc ipse conscendit, & post eum alij Perse subinde atque alii frequētes. Ita urbs Sardis capta est, atq; omnis direpta. Circa ipsum autem Cræsum hoc contigit. Erat ei filius, cuius superius habui mentionem, habilis ad cætera, sed mutus. In cuius uitium emendandū Cræsus pro uiribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum uerò Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum, atq; ei Pythia talibus respondit:

Oraculū
de Cræsi
filio muto

Lyde genus rex multorum ualde inscie Cræse,
Nec cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intra xdes uocem, sine qua potior tibi longe,
Ille die quoniam primū infelice loquetur.

Cræsus
captus ad
Cyrū duci-
tur.

Captis mœnibus quidam Perse in Cræsum sibi igno-
tum ut occisurus uadebat. Quem inuadentē se Cræ-
sus cum uideret, tamen præsentī clade affectus deu-
tare negligebat: nihil putans differre, an percussus op-
peteret mortem, an non. Id ubi filius eius mutus aspe-
xit, timens patri, erupit in uocem, inquit: Homo,
ne perimas Cræsum. Atque hoc ille primū effatus,
postmodum per omne uitæ tempus uocalis extitit.
Perse & Sardibus potiti sunt, & Cræso uiuo, cum re-
gnasset annos quatuordecim, toridemq; dies fuisset
obsessus, amisso magno imperio, ut ei fuerat respon-
sum. Eum captum Perse ad Cyrū perduxerūt, quem
ille uinctum compedibus, super ingētem quam stru-
xerat, lignorū struem imponit, circatq; cum bis septē
Lydorum filios, siue habens in animo primitias has
alicui deo offerre, siue uolens uotum persolvere, siue
cupidus sciendi num quis dæmonum liberaret Cræ-
sum, quem religiosum esse audierat, quo minus pyræ
impositus uiuus concremaretur. Hæc quidē Cyrū fe-
cisse aiunt. Cræso autē super pyram stanti, erū in tam
ta calamitate posito, tamen uenisse in mentem Solo-
nis, quod ab eo sibi nutu dei fuisset dictum, ex uiuen-
tibus

ribus beatum esse neminem. Quod dictū ubi subiit Cræso, ferunt eum ex uehementi defectione animi uictum, ingemiscentem ter Solonem nominasse: & Cyrum cum audisset, iussisse interpretes eum percontari, quemnam inuocaret. Illosq; accedentes fuisse percontatos, & hunc interrogatum silentium egisse. Deinde cū loqui cogeretur, dixisse: Illū nominavi, qui ut omnes tyrannos alloqueretur, ego quā ingentē pecuniā, præoptarem. Eum non planē loquentem, rursus interrogat, quodnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atque instantibus interrogatione, inquit, quemadmodū Solon qui esset Atheniensis, ad ipsum à principio uenisset, & intuitus omnes eius opes corā pro nihilo duxisset. Aded quæ de ipso dixerat, ea omnia euenisse: neq; hæc magis de se ipso, quā de omni hominū genere, & de his præsertim, qui sibiipsis beati uiderentur. Hæc Cræso referēte, iam pyra incensa ardere extrema cœpisse, & Cyrum auditis per interpretem quæ Cræsus dixisset, pœnituisse: cum se quoque hominē esse cognosceret, qui alium hominem, qui se inferior non fuisset opibus, uiuum rogo traderet. Præterea ueritum ob id pœnam, ac reputantē, nihil esse rebus humanis stabile, iussisse ignem celestissime extingui iam incensum, Cræsumq; deponi & quæ circa eum erant. Verūm eos qui ignem iam conabantur extinguere, nō eualuisse. Ibi Cræsum cognita per Lydos Cyri pœnitentia, cū cerneret unumquemq; extinguendo deuoluendotq; igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamando inuocasse Apollinem, ut ipsi adesset, si quod ab eo donum illi gratū fuisset oblatum, ipsumq; præsentī malo liberaret. Ita cum lacrymis Cræso deum inuocantē, nimbos repētē, cūm serenum ac tranquillū esset, confraçtos esse, imbresq; erupisse, ac uehementissima aqua pluuisse, & rogum extinxisse. Ita Cyrum cognito deorum cultorē ac bo-

Cræsus
struimpo
stus Solo
nem reclama
mat,

postero die cum Cyrus ipsum supersederet invadere, regressus est Sardis, habens in animo evocari Aegyptios ex fœdere: quorum cum rege Hamasi ante, quam cum Lacedæmonijs societatem iniserat: accersere etiam Babylonios, cum quibus & ipse fœdus percusserrat. Erat autem Babyloniorum tyrannus ea tempestate Labynetus. Denunciare item Lacedæmonijs, ut ad certam diem præsto essent. Hisq; & suis copijs coactis, ubi per hyemem quicuisset, initio statim veris tendere aduersus Persas. Hæc destinans Cræsus, abijt Sardis, dimissiq; caduceatores ad socios, edicens uti ad quintum mensem Sardis convenirent. Exercitū uerò qui aderat ex militibus conductis, qui cum Persis dimicaret, missum fecit, ac dissipavit: minime credens unquam fore, ut Cyrus qui sic æquo Marte pugnasset, Sardis copias promoueret. Hæc Cræso ratiocinante; omnia suburbia colubris impleta sunt. Quos ut existerant, equi inter ambulandum cum ad pascua hient, comedebant. Id Cræso cernenti (ut erat) visum est esse portentum, ideoque mittendum ad coniectores Telmisses. Qui missi sunt ad consulendos Telmissas, ubi acceperit responsum, dicereque quid sibi uellet significaretq; portentum, non contigit ut Cræso renunciarent. Nam prius quàm retro Sardis reuherentot, Cræsus est captus. Telmisses ita cognouerāt exercitū externum Cræso illuc affuturum, qui cum afforet, indigenas subigeret, quod dicerent colubrum terræ filium esse: equum, hostem & aduenam. Hæc Telmisses Cræso sunt interpretati, sed iam capto: nondum tamen gnati eorum quæ circa Sardis ac Cræsum erant. Cyrus certior factus, Cræsum qui statim post prælium apud Pteriam gestum abscesserat, constituisse dispergere copias, consilio habito comperiebat operæ precium esse, quàm maturissime posset, promouere exercitum Sardis, ut hostem prius, quàm ille con-

Portentū
Cræso ob
iectum.

traheret

traheret iterum Lydorum copias, occuparet. Hoc ubi probauit, executus est: propereq; ducto in Lydiam exercitu, ipse nuncius Cræso aduenit. Vnde Cræsus in magnam sollicitudinem adductus, quodd præter opinionem, præterq; expectationem suam se res haberet, tamen Lydos in prælium producit. Lydorum gente in Asia nulla fuit ea tempestate nec fortior, nec magis strenua. Ex equisq; pugnabat equitandi sanè perita, hastas perlongas gestans. Campus in quo concursus est, ante urbem Sardanensem iacet, magnus & editus: quem cum alij amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus, infunditur mari iuxta Phociam oppidum. Hic ubi uidit Lydos ad pugnandum instructos, Cyrus eorum equitatum reformat, constituit admonito Harpagi uiri Medi, ita faciendum: Coactis omnibus qui ipsius exercitum sequebantur, camelis uel frumentum uel uasa portantibus, sarcinas detraxit, uiros imposuit equestri stola indutos, quibus ornatis præcepit ut præirent ceteras copias aduersus Cræsi equitatum, peditatus ut hos subsequeretur. Post hunc collocat omnem equitatum. Postquam omnes constituit, imperat eis ne cui ceterorum Lydorum parcerent: sed quemcunq; occiderent obsistentem, præter ipsum Cræsum, ne si captus quidem repugnaret. Hæc imperans, camelos contra equitatum instruit hac ratione, q; camelum equus reformat adeò quidem, ut nec speciem eius intueri, nec odorem sentire sustineat. Id ideo commētus est, ut equitatum Cræsi, quo ille se præualiturum confidebat, inutilem redderet. Simulatque in pugnam irem est, equi olfactis protinus conspectisq; camelis, retrò seuertunt, unde spes Cræsi interijt. Verù non protinus Lydi ob id exterriti sunt, sed cognita re, ab equis desiliunt, ac pedites cum Persis confligunt. Multis tamen

Cræsi alterum cum
Cyro prælium.

Argiuorum
cum Spar-
tatis con-
sentio de
agro.

aliquandiu utrinque cadentibus, tandem uertuntur in fugam. Muros ingressi, à Persis obsidebantur. Quam obsidionem in longius processuram ratus Cræsus, alios nuncios è muris mittit ad socios. Nam qui antea dimissi erant, hi conuentum Sardis ad quintum mensem indixerant. Ad hos dimittebat oratum, quam celerrima auxilia mitti sibi, utique iam obseffo. Et cum ad alios socios misit, tum uero ad Lacedæmones. Per id tempus & ipsis Spartiatis inciderat cum Argiuis contentio, de agro qui dicitur Thyrea. Quem locum et si terræ Argolicæ partem, tamen Lacedæmonii intercisum tenebant. Etenim Argiuorum est, quicquid regionis Malca tenus ad occasum uergit in continente: & insulæ tum alix, tum uero Cythera. Cum ergo Argiui suo territorio interciso auxilium ferrent, ibi ab utrisque in colloquium uentum est, ut treceni utrinque dimicaret: & utri superiores extitissent, eorum regio foret: atque ambo exercitus in suam uterque terram discederent, nec permanerent dum dimicaretur, ea scilicet causa, ne si adessent, parti succumbenti auxilium sui ferrent. His conuentis in diuersa digreditur. Ex utrisque delecti uiri qui relictis sunt conflixerunt: atque illis quidem ut æquo Marte pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt: & id noctis interuentu, ex Argiuis duo, Alcenor & Chromius, qui tanquam uictores Argos cursu contenderunt: ex Lacedæmoniis unus Othryades, qui spoliatis Argiuorum cadaueribus, eorum arma ad suorum castra detulit, & se in suo ordine tenuit. Postero die utrique re audita affuerunt, sibi uictoriam uindicabant. Argiui quidem, quod suorum plures superfuissent, dicentes: Lacedæmonii uero, quod eorum qui supererant illi fugissent, suus perstitisset, & hostium caesos spoliasset. Ex contentione tandem concurrentes pugnant, ac postquam permulti utrinque ceciderunt,

Lacedæmonii.

Lacedæmonii uincunt. Quo ex tēpore Argiui tonsis caputibus, cū antea criniti essent, necessario legē con-
diderunt, se deuouentes ne prius comā alerent, nēue mulieres aurū ferrent, quā Thyreas recuperassent. His ē diuerso legē tulere Lacedæmonii, in posterū co-
mati essent, cum antehac non fuissent. Othryadem, qui unus ex trecentis delectus reliquus fuisset, aiunt pudore Spartā reuertendi ob socios interfectos, illic apud Thyreas mortē sibi consciuisse. Cum hæc esset apud Spartiatis rerū cōditio, aduenit caduceator pre-
catum Cræso obseffo auxilia. Illi caduceatore audito statuerunt Cræso statim succurrendū. Quibus iā se apparantibus, ac nauibus paratis, alius affertur nun-
cius, murū Lydorū expugnatum, Cræsumq; uiuū esse captū. Sic Lacedæmonii magno se affectos detrimen-
to rati, supersederunt. Sardis aut hunc in modū sunt expugnatæ. Quartodecimo quā obsideri cœptæ sunt die, Cyrus missis passim equitib. per suas oopias edi-
cit, se dona daturū ei, qui primus muros conscendisset. Posteaquā id conato exercitu res non pcessit, ibi quiescentibus cæteris, Mardus quidā cui nomē erat Hyrcades, id aggredi est ausus, à parte arcis, ubi nul-
lus ad excubandum erat collocatus, quia illinc ne quādo urbs caperetur haud suspectū erat, utpote lo-
co prærupto atq; inexpugnabili: quaq; parte solū ne Leonem quidem Meles primus Sardius rex circum-
tulerat, ex pellice suā genitū: qui Leo quacunq; parte mærorū circumlatus esset, ex ea parte Sardis inex-
pugnabiles fore Technisses iudicauerant. Eum Meles per cæterā partē murorū circumduxit, quacunq; po-
terat arx oppugnari, per hanc partē, tanquā inoppu-
gnabilem atq; præcisam, circumducere prætermisit, quæ ad Tmolū fluuiū uergit. Ab hac igitur parte Hyrcades ipse Mardus conspicatus quendam Lydum pridie descendisse ad recipiendā galeam illuc deuo-
lutam,

Sardis ex-
pugnat
Cræsus.

Mardus.

luram, aduertit animum atque considerauit, dehinc ipse conscendit, & post eum alij Persę subinde atque alii frequētes. Ita urbs Sardis capta est, atq; omnis direpta. Circa ipsum autem Cræsum hoc contigit. Erat ei filius, cuius superius habui mentionem, habilis ad cætera, sed mutus. In cuius uitium emendandū Cræsus pro uiribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum uerò Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum, atq; ei Pythia talibus respondit:

Oraculū
de Cræsi
filio muto

Lyde genus rex multorum ualde, inscie Cræse,
Nec cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intra xdes uocem, sine qua potior tibi longe,
Ille die quoniam primū infelice loquetur.

Captis mœnibus quidam Perses in Cræsum sibi ignotum ut occisurus uadebat. Quem inuadentē se Cræsus cum uideret, tamen præsenti clade affectus deuītare negligebat: nihil putans differre, an percussus opteteret mortem, an non. Id ubi filius eius mutus asperxit, timens patri, erupit in uocem, inquiring: Homo, ne perimas Cræsum. Atque hoc ille primū effatus, postmodum per omne uitæ tempus uocalis extitit. Persę & Sardibus potiti sunt, & Cræso uiuo, cum regnasset annos quatuordecim, totidemq; dies fuisset obsessus, amisso magno imperio, ut ei fuerat responsum. Eum captum Persę ad Cyrū perduxerūt, quem ille uinctum compedibus, super ingētem quam struxerat, lignorū struem imponit, circumq; eum bis septē Lydorum filios, siue habens in animo primicias has alicui deo offerre, siue uolens uotum persolvere, siue cupidus sciendi num quis dæmonum liberaret Cræsum, quem religiosum esse audierat, quo minus pyræ impositus uiuus concremaretur. Hæc quidē Cyrū fecisse aiunt. Cræso autē super pyram stanti, etsi in tanta calamitate posito, tamen uenisse in mentem Solonis, quod ab eo sibi nūta dei fuisset dictum, ex uiuentibus

Cræsus
captus ad
Cyrū ducitur.

ribus beatum esse neminem. Quod dictū ubi subiit Cræso, ferunt eum ex uehemēti defectione animi uictum, ingemiscentem rer Solonem nominasse: & Cyrum cum audisset, iussisse interpretes eum percontrari, quemnam inuocaret. Illosq; accedentes fuisse percontratos, & hunc interrogatum silentium egisse. Deinde cū loqui cogeretur, dixisse: Illū nominauī, quī ut omnes tyrannos alloqueretur, ego quā ingentē pecuniā, præoptarem. Eum non planē loquentem, rursus interrogat, quodnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atque instantibus interrogatione, inquit, quemadmodū Solon qui esset Atheniensis, ad ipsam à principio uenisset, & intuitus omnes eius opes corā pro nihilo duxisset. Adēd quæ de ipso dixerat, ea omnia euenisse: neq; hæc magis de se ipso, quā de omni hominū genere, & de his præsertim, qui sibiipsis beati uiderentur. Hæc Cræso referēte, iam pyra incensa ardere extrema cœpisse, & Cyrum auditis per interpretem quæ Cræsus dixisset, pœnituisse: cum se quoque hominē esse cognosceret, qui alium hominem, qui se inferior non fuisset opibus, uiuum rogo traderet. Præterea ueritum ob id pœnam, ac reputantē, nihil esse rebus humanis stabile, iussisse ignem celerrime extingui iam incensum, Cræsumq; deponi & quæ circa eum erant. Verū eos qui ignem iam conabantur extinguerē, nō eualuisse. Ibi Cræsum cognita per Lydos Cyri pœnitentia, cū cerneret unumquemq; extinguendo deuoluendū igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamando inuocasse Apollinem, ut ipsi adesset, si quod ab eo donum illi gratū fuisset oblatum, ipsumq; præsentī malo liberaret. Ita cum lacrymis Cræso deum inuocantē, nimbos repētē, cū serenū ac tranquillū esset, con fractos esse, imbresq; erupisse, ac uehementissima aqua pluuisse, & rogam extinxisse. Ita Cyrum cognito deorum cultorē ac bo-

Cræsus
struimp
stus Solo
nem recia
mat,

Cyrus
Cræsum
soluit.

num virum esse Cræsum, è pyra deposuisse, atq; hunc in modum interrogasse: Cræse, quisnam tibi hominum persuasit, ut cum exercitu inuaderes terrâ meam, ex amico sis factus hostis? Cui Cræsus: Ego, inquit, rex istud feci tuo prospero, meo infausto fato, Græcorum deo authore, qui me ad bellum tibi inferendum impulit. Neque enim quispiam ita amens est, ut bellum quàm pacem præoptet. Nam in pace filij patres, in bello patres filios sepeliunt. Sed ut ista fierent, dæmoni cordi fuit. Hæc Cræsus locutus est, quem Cyrus solum iuxta se collocauit, ac multa sanè obseruantia habebat: intuēsq; eum admirabatur tam ipse, quàm omnis circa cœtus. Ille cogitabundus silentium tenebat. Mox conuersus, ac cernens Persas Lydorum diripientes urbem: Vtrum debeo, inquit, rex tibi loqui quod sentio, an tacere hoc tempore? Cyrus uerò cum quæcunque liberet audacter proloqui iussit. Tunc ille Cyrum percontatur: quidnam, inquit, tanta frequentia properat agere? Cui Cyrus: Tuam, inquit, urbem diripere, tuasq; opes absumere. Atqui Cræsus excipit: Neq; urbem meam diripis, neque meas opes. Nihil enim mihi iam cum istis rebus est, sed tua ferunt, aguntq;e. His uerbis iniecta cura, Cyrus Cræsum semotis arbitris interrogat, quid nam in his quæ fierent, sibi constituendum censeret? Ad quem Cræsus: Quoniam me dii seruum tibi tradiderunt, iure debeo, si quid amplius animaduertero, id tibi indicare. Persæ, ait, natura proterua sunt, & iidem inopes. Quos si diripientes tu ac potientes magnis opib. negligis, id tibi ex hoc credibile est euenturum: ut quisque istorum plurimis opibus potiatur, ita maximè in te rebellaturū esse expectandum est. Nunc igitur, si tibi placent hæc quæ ego dico, ita facito: Siste ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui uerent exportari opes, ut

cræsum

parum decimæ Ioui necessariò reddantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, ui opes eripiendo: & ipsi agnoscentes se iusta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus, maiorem in modum gauisus est tali admonitu, eaq; uehementer approbavit: & iussis satellitibus id exequi quod Cræsus ipsi subiecisset, his uerbis eum affatus est: Cræse, quandoquidem & facta & dicta tua egregia uiri regis sunt, pete quid meris à me uells in presentiarum tibi dari. Ad quem Cræsus: Here, inquit, sine me gratum esse erga deum Græcorum, quem ego maximè omnium ueneratus sum, ut missis ad eum his uinculis perconter, nunquid ei fas sit bene de seipso merentes decipere. Et Cyro interroganti quidnam id esset quod incusaret, altius repetens omnem suum aperuit animum, redditaq; sibi oracula, & præcipuè donaria sua, quibus rebus fretus suscepisset aduersus Persas expeditionem. Hæc commemorando rediit rursus ad petendam ueniam, id deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus: Et hoc, inquit, Cræse à me impetrabis, & quicquid aliud, atque id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Cræsus, Delphos misit quosdam Lydorum, iussos cum ad limen templi uincula deposuissent, scisci uiri deum, nunquid eum paderet ob oracula, quibus induxisset ad bellum Persis inferendum, tanquam Cyri potentiam euersurum: unde tales primitiæ offerrentur, compedes scilicet ostendendo: sciscitari cum hæc, tum nunquid Græcis diis foret fas esse ingratis. Lydis illuc profectis, & hæc mandata executis, Pythia fertur ita respondisse: Sortem fato destinatam defugere, deo quoque est impossibile. Cræsus quintæ retro ætatis crimen luit, hoc est, abau: qui cū esset satelles Heraclidarū, mulieris dolo inductus, domini interemit: illiusq; dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinēte. Verū Apollo cum studuerit ut hæc Sar-

*Cræsus
mittit ex
probratū
Apollini
fraudē ora-
culorum.*

hæc Sar-

hæcSardium clades circa liberos Cræsi, nō circa Cræsum contingeret, tamen transferre fata non potuit, sed quatenus illa permiserunt, annixus est, atque ei gratiam retulit, utpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Cræsus discat, tribus annis, quæ fata destinarent, serius se fuisse captum. Secundo loco, quod ipsa ardenti opem tulit. Nam quod ad oraculum pertinet, haud rectè Cræsus incusat: quoniã Apollo prædixit, eum esse magnum imperium, si bellum Persis inferret, eversurum: de qua re ipsum consultare uolentem, decuerat mittere sciscitatum, utrum ipsius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed cum dictum nec cōsiderauerit nec interrogauerit, si biipsi acceptum referat. Quod autem ultimo, responso ait Apollinem dixisse de mulo, ne hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duabus ex gentibus ortus est, generosiore matre quàm patre. Nam illa quidem Meda erat, Astyagis Medorum regis filia: hic autè Persis & Medis subiectus: & licet omnium infimus, tamen dominam suam in matrimonium duxit. Hæc Lydis Pythia respondit, quæ illi Sardis reuersi, Cræso nunciarūt. Quibus auditis Cræsus suam ipsius agnouit culpam esse, nō dei. De Cræsi imperio, & prima Ionix subactione ita res habent.

Cræsi donaria. Porro Cræsi non hæc solū quæ iam diximus, sed alia quoque per multa donaria in Græcia extant. Si quidem apud Thebas Bæoticas tripus aureus, quem illic Apollini nuncupauit Ismenio. Apud Ephesum quoque buculæ aureæ, atque columnæ pleræque. Quin etiam in protemplis apud Delphos clypeus uisitur aureus & ingens, atque hæc etiamnum ad nostra usque tempora supersunt, nonnulla tamen inter ciderunt. Ac uerò quæ apud Branchidas Milesiorum à Cræso dedicata, pondere (quantū intelligo) æquali fuerant his, quæ in Delphis extant, Ceterum ea quæ ad Del-

ad Delphos simul & Amphiarai misit templum, hæc sibi ueluti pecuniaria, paternarumq; facultatum primitias diuis consecrauit. Quandoquidem cætera donaria è facultatibus erant aduersarij, qui Cræso priusquam regno inauguraretur, repugnans, Pantaleontis partibus impensè studebat, hunc in regni potestatem prouehere conatus. Pantaleon enim & ipse Halyattis filius, erat Cræsi frater, at non germanus: matres enim hæbebant diuersas. Nam Cræsus matre fuit Caira Halyattis uxore: Pantaleon ex Iade fuit susceptus. Ac uerò ubi tradito à patre imperio Cræsus potiretur, hominem illum qui antè sic pertinaciter sibi resistisset, occurrentem forte in fullonis officinam pertractum interemit. Bona autem eiusdem iam antè diuis destinata, dictis modis iam illuc suspendit. Atque de donarijs intantum dictum sit. Porro Lydia quod scribatur, nihil sanè mirandum habet, ut aliæ regiones, præter auri ramenta è Tmolo prouenientis. Vnum tamen nobis exhibet multo maximum, præterque tam Aegyptiorum, quàm Babyloniorum opera in primis admirandum. Est Halyattis Cræsi parentis ibidem sepulchrum, cuius basis è grandioribus est lapidibus, reliqua sepulchri pars aggestio terræ. Quod sepulchrum cõstruxisse feruntur homines emptitij atque operarij, & unà cum his adiuuantes ancillæ. Ad nostram usq; ætatem rumuli summitas quinque terminis distinguitur, quibus literæ insculptæ indicant, & quinque hic laborauerint. Apparetq; ancillarum opus esse maximum. Lydorum enim filix omnes meretricantur, atq; hoc nimirum quæstu tantisperdotem colligunt, dum nobiles ipsas se elocent. Sepulcri huius ambitus stadiorum est sex, & duorum iugerum: latitudo iugerum tredecim. Confinis est eidem sepulcro lacus ingens, quæ Lydi referunt esse perennè. Vocatur autem Cygeus, atque hoc quidem sic habet.

Lydi

Halyattis
sepulchrũ

Lydorum
mores &
colonia.

Lydi legibus propemodum utuntur Græcorum simili-
bus, nisi quodd Lydi filias suas patiuntur prostitui. Hi
primi eorum duntaxat quos nouimus nummum au-
reum argenteumq; ad utendum percusserunt, & pri-
mi cappones infitioresq; existerunt. Aiunt & ipsi se lu-
dos inuenisse, qui etiamnum apud Græcos cum illis
cōmunes sūt, simul autem hæc inuenisse, & in Thy-
reniam, hoc est, Thusciam colonos deduxisse, id quod
hunc in modum accidisse referunt: Tempore Aty-
dis, Manis regis filii, annonæ difficultas per uniuersā
Lydiam ualde grassabatur, aded ut Lydi qui tūc mi-
serè degebāt, non cessantes remedia huic malo quæ-
re, alius aliud excogitauerint: inuentumq; tunc ab iis
dēm alex tesserarumq; ludum, & pilæ cæterorumq; lu-
dorum omnium genera, præterquam talorum. Horū
enim inuentionem sibi non uendicāt Lydi. Porro ad
famem discutiendam, altera quidem dierum in totū
lulibus occupabantur, ne uidelicet ciborum quæren-
dorum sollicitudine distorquerentur: altera uerò à lu-
sibus abstinentes, pascebātur. Atq; hoc modo uixerūt
annis duodeuiginti. Vbi autem malum istud magis
atq; magis ingrueret, factum est ut rex Lydos bifariam
diuideret: & hos quidem in sedibus suis permetteret,
illos uerò aliquod ablegaret colonos. Ac uerò his qui
in sedibus suis permanerent, rex ipse pergeret impera-
re: illis autem qui deducendæ colonix destinati erāt,
filium suū præficeret, cui nomē Tyrrheno. Hi ē Lyda
excedentes, primū diuerterunt Smyrnā. Hic mox
fabricatis nauigiis, nimirū quibus ea quæ nauigatio
ni accommoda uidebantur, imponerent: ad uisum
sedesq; quærendas oram soluisse, donec uarias natio-
nes pertransuentes, ad Umbros peruenissent. Vbi ciui-
tatibus constructis, hætenus habitauerunt. Atque p-
Lydis, propter regii filii, qui eos deduxit, nomen cla-
turam, nomen quoque commutatum, nominatosq;
Tyrrhenos.

Tyrthenos. Et Lydi quidem à Persis in seruitutem redacti. Hinc iam nobis exequetur oratio, cum Cyrum qui Cræsi euertit imperium, quisnam fuerit, tū Persas qui Asiam subegerunt. Igitur quemadmodū quidam memorant Persarum, non qui res Cyri illustrare, sed prout illa se habent, referre student: ita ego conscribam, gnarus trifarias alias esse de Cyro narrandi vias. Assyriis annis quingentis uiginti superiorem Asiam obtinentibus, primi Medi ab ipsis deficere coeperunt: qui ubi cum Assyriis fortè pro libertate contenderent, strenuos se uiros declararunt, excussisq; seruitutis iugo, in libertatem sese asseruerunt. Post quos & alie nationes idem fecerunt, quod iam successerat Medis. Ceterū ubi iam per continentem in uniuersum propriis uterentur legibus, hac demum occasione rursus tyrannidi sunt subiecti. Fuit apud Medos uir sapiens, cui nomen erat Deioces, filius Phraortis, qui cum ad tyrannidem aspiraret, huiusmodi quiddam excogitauit. Cum Medi per uicos passim habitarent, is Deioces cū ante apud suos probatus, tum magis studiosusq; æquitatem affectabat uenditabatq; quod uideret apud Medos uniuersos magnā quandam licentiam, sat sciens quod æquitati iniquitas esset inuisa. Medi uerò qui eundem habitabant uicū, intuentes hominis mores, iudicem ipsum controuersiarum sibi constituunt. Hic ut qui principatū ambiret, rectum se æquūq; exhibuit. Quæ cum faceret, laudem apud populares suos obtinuit haud quaquam exiguam, adeo ut hæc intelligentes qui apud ceteros pagos habitabant, nempe quod Deioces solus esset qui incorruptè iudicaret, læti undecūque affluerent, & quotquot prius iniquis sententiis fuerant superati, ad Deiocē & ipsi lites finiendas transferret: postremò nulli alii hanc prouinciā permitteret. Ac uerò ubi numerus accurrentiū cresceret, q cognouis-

*Medorum
ab Assyrio
defectio.*

*Deioces
Medus ty-
rannidem
affectat.*

sene

HEROD. HALICARN.

sent sententias iuste terminari, Deiocesq; animaduert-
teret uniuersa in se unum incumbere, neq; amplius
illic confidere, ubi prius ius dicere consueuerat, uole-
bat: neque omnino iudicare amplius. Siquidem non
è re sua esse inquit, si totos dies rebus suis domi negle-
ctis, dirimendis litibus operam impenderet. Cum igi-
tur rapinæ sceleratq; passim per uicos multò etiam im-
punitius quàm prius patrarentur, factum est ut Me-
di habito concilio, inciperent de communi rerum sta-
tu tractare. Et quantum mihi uidetur, Deiocis amici
ex composito in hanc sententiam loquebantur: Ne-
quaquam, hisce modis utendò, hanc nostram regionem
poterimus diu habitare. Agite igitur, constituamus
nobis ipsi regem, ut uidelicet ditio nostra bonis legi-
bus administraretur: & nos ad sua quisq; opera diuer-
tentes, nusquam impunitate sceleratorum uiuamus.
Quæ cum sic referrentur, persuasi Medi regibus sese
subiiciunt. Continuo consultatum est, quemnam re-
gem crearent. Deioces aded ab omnibus commenda-
tus productusq; in medium, ut omnium suffragio rex
comprobaretur. Ille uerò iussit ædificia sibi erigi im-
perio digna, stipatoresq; ad custodiam corporis sui
adiungi. Huic Medi hæc præstiterunt, eiq; ædificia
ingentia, probeq; munita extruxerunt, permiseruntq;
satellites ex uniuersis Medis quos uellet, sibi delige-
ret. Deioces uerò cum imperio potiretur, Medos
compulit unum oppidum condere, atq; hoc uno cõ-
munito exornatoq; aliorum non ita magnam curam
habere. Obsequentibus quoque hac in re Medis, mœ-
nia construit ampla simul & ualida ea, quæ nunc Ec-
batana appellantur, in quibus murus unus alteri ue-
luti confinis erat. Sic nimirum constitutis mœnibus,
ut ambitus singuli alteris gradatim essent sublimio-
res, solisq; primis prominerent. Adiuuabat hoc loci
ipsius commoditas, ut qui collis instar esset eleuatus.

Acces-

Ecbatano
rum con-
structio.

Accessit etiam maius quiddam data opera factum. Si-
quidem ambitus isti numero erant septem cōtingui,
in quorum postremo regia erat & thesauri. Hæc mœ-
nia cum amplissima sint, magnitudine prorsus illum
Atheniensium æquant ambitu. Atque singulæ quidē
pinne suis atq; hunc in modum distinctis fulgent co-
loribus. Nempe primi ambitus pinne colore sunt albi
canti, secūdi nigro, tertij purpureo, quarti cæsis, quin-
ti sandaracino. Postremi uerò duo, alter argentatas, al-
ter inauratas habebat pinnas, atq; hisce munimentis
Deioces se suamq; seplebat regiam, ac reliquum popu-
lum iussit seorsum circumquaq; habitare. Cæterum *Deioci
Perfarum
regis in-
stituta.*
Deioces cavit ne quis ad regem ingredi permitteretur,
sed per internuncios cuncta transigeretur, adeo ut nec
conspici regem à quoquam fas esset. Ad hæc, ne ridere
nec expuere, propterea quod omnibus factu deformia
essent, coram licere. Hæc ideo faciunt apud regem, ne
videlicet eum cernentes, æquales & unā cum eo edu-
cati indoleant atq; insidiantur, quin aliud potius ui-
deatur ipsis coram non contuentibus. Vbi uerò Deio-
ces iam adornasset constabilissetq; tyrannidem, in ex-
ercenda iustitia seuerus erat & incorruptus. Etenim
disceprantibus intro ad se accersitis, lites terminabat,
eosdemq; rursus dimittebat: atq; hæc circa causas facti
tabat. Quantum autem ad alia attinet, si quem audi-
ret iniurium, hunc ad se ascitū indicta pro delicti mō-
do pœna multabat, in quē usum exploratores auscul-
tatoresq; destinauit per uniuersam regionem, cui præ-
erat. Deioces autem solam Medicam subegit nationē,
eiq; soli imperauit. Cuius nationes tot numero gen-
tes sunt, Bosq; Parætaceni, Struchates, Arizanti, Budi,
Magi. Tot sunt in Media gentes. Deioce defuncto
qui annos tres & quinquaginta regnauit, filius eius *Phraortes
Medorum
rex.*
Phraortes suscepit imperium. Qui solo imperio Me-
dorum rex.

Cyaxares
Medorum
rex.

dorum non contentus, bellum ante omneis intulit Persis, eosq; primus in potestatem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, ualida utraq; mox Asia subegit, aliam deinceps atq; aliam inuadendo gentem, donec ad Assyrios oppugnandos peruenit, ad eos Assyrios, qui Ninum incolebant, quondam omnium principes, sed tunc a socijs per defectionem desertos, alioqui per se bene habentes. Aduersus hos expeditione sumpta Phraortes, secundo ac uicesimo quam regno potitus est anno, cum pleraq; exercitus parte perijt. Post obitum eius Cyaxares filius, Deiocis nepos successit, qui dicitur multo quam maiores sui fuisse praestantior, & primus Asiae populos in prouincias distinxisse, primusq; in suum quosq; ordinem distribuisse, hastatos, sagittarios, equites, cum prius omnia promiscua fuissent, atq; implicita. Hic & cum Lydis praelium fecit, quod praelium cum fieret, dies nox effecta, & omnem trans Halym flumē Asiam sibi subiecit. Collectis omnibus quibus imperauit, castra mouit ad urbem Ninum, simul & patrem ulturus, & urbem ipsam euerurus. Commodum hunc obsidentem Ninum, adortur Scytharum numerosus exercitus, cui Madyes praefuit Scytharum rex, filius Protothys. Hi inquam transgressi in Asiam, cum Cimmericos ex Europa pepulissent, persequentibus deinde illis, fugam capeffunt, atque sic in Medicam penetrauerunt. Est enim a lacu Mzotide ad Phasim usq; atq; Colchos, expedito uiatori iter triginta dierum. E Colchis uero non ita longus progressus in Medicam. Sed una duntaxat natio media est Saspirenses, quos ubi transieris, continuo occurrit Medica. At Scythae sane hac non eruperunt, sed per aliam uiam longe superiorem deflecentes, ad dextram Caucasum montem reliquerunt. Hic Medici cum Scythis congressi, praelioq; fusi, Asiae imperium amiserunt. Porro Scythae uicerunt Asia potiti, hinc recta in Aegyptum contendunt,

contendunt. Fortè iam Syriam Palæstinam ingressus
 Flammitichus occurrit Aegypti rex, & muneribus pre-
 cibusq; contendens, effecit ne ulterius progredere-
 tur. Scythæ ubi retrocedentes in urbe essent Palestinæ
 Ascalone, bonæq; parte Scytharum nullam iniuriam
 inferente, pauci aliquot relictæ Veneris Vranix fanum
 depeculati sunt, inter cetera (quantum equidem scio)
 huius deæ fana vetustissimum. Siquidem quæ in
 Cypro est eiusdem deæ ædes, ex hac nata est: id quod
 ipsi etiam referunt Cyprij. Quinetiam illud apud
 Cytheros delubrum ex hoc Syriæ à Phœnicibus ere-
 ctum proditur. Ac uerò dea ipsa templi spoliatori-
 bus, corumq; prolibus morbum immisit theliam, ut
 simul & ipsi faterentur Scythæ, se uidelicet illo morbo
 ob id laborare, & uidere licet apud Scythas hunc mor-
 bum curantes, quos Enareas appellant Scythæ. Post-
 quam uerò uigintiocto annis Asiæ imperium Scythæ
 obtinuerunt, omniaq; iam penè ex negligentia,
 licentiaq; depopulata essent. (nam præter tribu-
 tum exactionesq; extorquebant, diripiebantq; à
 quibuslibet quæcunque possidebant) tandem
 horum potiorem partem Cyaxares atque Medi ho-
 spitio acceptam iacribatamq; interemerunt. Et
 sic quidem Medi recuperarunt imperium, receptis
 ijs quibus prius potiebantur, & Ninum expugnaue-
 runt. Vt autem ceperint, in alijs scriptis indicabo, As-
 syriosq; excepta Babylonix parte subegerunt. Post
 hæc Cyaxares cum quadraginta annis unà cum Scy-
 this imperasset, uita functus est. Huius regnum
 suscepit Astyages filius. Hic filiam sustulit, appellauit-
 que eam Mandanèn. Quæ uisa est ei per quietem tan-
 tum urine facere, ut omnem ipsius urbem oppleret,
 atque uniuersam Asiam inundaret. Quod somni-
 um quum magis somniorum interpretibus exposuisset,
 conterritus est, singula quæque ab illis edoctus:

Scythæ
 morbo in-
 fectatur ob
 facile legi

Medi im-
 perium re-
 cuperauit.

Astyages.

D 2 Idcoq;

Ideoq; uisum hoc reformidans, Mandanen iam uir-
 maturam, nulli Medorum qui ea dignus esset, traden-
 dam statuit, sed Persæ cuidam nomine Cambyſi, quæ
 compertum habebat familia quidem bona ortum: cæ-
 terum ingenio sedato, gerentemq; se multo infra
 mediocris Medi alicuius conditionem. Eodem quo
 Cambyſi collocauerat filiam anno, uisionem alteram
 uidit. Videbatur ei ex genitalibus filiz uitis enasci,
 quæ omnem occuparet Asiam. Quod uisum cum re-
 tulisset ad interpretes somniorum, filiam iam pregnan-
 tem & partui uicinam, ex Persis accersit, eiq; cum ue-
 nisset, custodiam apponit, uolens quoddam illa edidisset,
 interimere. Etenim magi somniorum interpretes,
 uisionem illam portendere dicebant Astyagi, prolem
 filia pro ipso regnaturam. Hæc igitur obseruans Asty-
ages, ubi genitus est Cyrus, adscito Harpago familia-
 ri suo, & inter Medos fidissimo, atque omniuin re-
 rum suarum procuratori, hæc inquit: Harpage, nego-
 tium quod tibi iniungo caue prætermittas, aut ullo
 modo exequi superſedeas: neue committas ut alios
 præponendo, postea tibi ipsi perniciem crees. Capi-
 to quem Mandane peperit puerum, in domumq; tu-
 am ferto, atque occidito: postmodum quoquo modo
 uoles, ipse sepelito. Cui respondit ille: Neque aliàs un-
 quam rex huic uiro rem iniunxisti ingratam, & in po-
 sterum dabimus operam, ne quid in te delinquamus.
 Quod si tibi cordi est hoc ita fieri, mea interest id in-
 dustriè exequi. Hæc cum respondisset Harpagus, eiq;
 puer traditus esset, ornatus ad necem, contulit se do-
 mum flens, adiensq; uxorem, refert omnem habitum
 secum ab Astyage sermonem. Ad quem uxor: Quid igi-
 tur, inquit, facere tibi in animo est? Ego uerò, respon-
 det uir, quanquam Astyages mādauit, etiā si desipiet;
 peiusq; insaniet quā nūc insanit, non tamen eius uo-
 luntati parebo, neque ad hanc necem obsequar: idq;
 multis

Cyri nati-
 uitas.

multis de causis, tum quod puer ipsi mihi cognatus est, cum quod Astyages gradis natus est, & virili prole orbus: quo defuncto, si tyrannis ad eius peruentura est filiam, cuius nunc filium per me interimis, quid aliud restat hinc mihi quam periculum maximum? Enimvero tutelæ meæ causa expedit hunc puerum interire, sed per aliquem ipsius Astyagis, non per aliquem meorum. Hæc locutus, cuestigio nuncium mittitis ad bubulcum Astyagis, quem norat pascuorum maxime idoneorum, & montium feris frequentissimorum esse gnarissimum, cui nomen erat Mitradates, cuius contubernalis & eadem consertua erat, nomine Cyno Græca lingua, id est, canis: Medica, Spaco. (nam canem Medi spaco appellant) ubi bouum pascua ille habebat, montiumque radices erant ad uentum boream Achatanorum, & ad pontum Euxinum. Hoc enim tractu ad Sapiros uergente Media, sancta montosa est & edita, ac nemoribus frequens, reliqua uero tota admodum plana. Hic itaque accersitus prope cum uenisset, inquit ad eum Harpagus: Iubet te Astyages hunc capere infantem, quem in desertissimo montium exponas, ut celerim pereat, & hæc ut tibi dicerem, mihi iniunxit. Et nisi hunc intemeris, ulloque pacto seruaueris, pessimo exitio te occubiturum. Cui expositioni infantis inspector ego prepositus sum. Hæc ubi audiuit bubulcus, sumpto infante rediit qua uenerat ad bouile suum. Ei dum in urbem abiit, uxor sua, quæ erat prægnans, per totam diem parturiens, è uoluntate dei enixa est filium. Absente marito utrique mutua tenebantur sollicitudine: hic quidem uxori parturienti metuens, illa uicissim marito timens, propterea quod præter consuetudinem ab hero accersitus esset. Vbi reuersus affuit cum uxor utpote ex improviso cernens, prior interrogauit, quid ita exacte ipsum Harpagus accersisset.

fisset. Cui ille: Vxor, inquit, profectus ego in urbem, & uidi & audiui, quod nec uisum oportuit, nec agi circa dominos nostros. Harpago domus omni luctu tenebatur. In quam ego perterritus simul atque introij, uideo infantulum palpitantem uagientemque, auro ac distincta ueste ornatum. Eum Harpagus, ubi me uidit, iussit celerrimè sumere, atq; asportare in effectatissimum montem ubi exponam, dicens Astyagem esse qui hæc mihi iniungeret, magnopere minatus, nisi ea perpetrassem. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicuius illum domesticorum esse, non autem illius genetis. Admirabar tamen, quòd uiderem auro uestibusque ornatum: præterea quòd planctus exercebatur in Harpago domo. Atqui iter uiam ex omni oratione famuli, qui me extra urbem deduxit, mihi que infantem tradidit, percepi eum Mandanes Astyagis natæ & Cambyfis Cyro geniti esse filium, & ab Astyage iussu interfici, atque is hic est. Hæc loquens bubulcus, puerum detexit atque ostendit: quem illa intuita procerum ac speciosum, genua uiri cum lachrymis amplectitur, obsecrat ne qua ratione puerum exponat. Hic negare aliter ista fieri posse: superuenturos enim ab Harpago speculatores ad rem explorandam, sequè nisi id exequatur, miserrimè perituum. Mulier ubi uiro non persuadet, Quandoquidem, inquit, te nequeo inducere, quod secundum est facito, si modò necessitas prorsus est, aspici puerum dum exponitur, quoniam ego quoque peperì. Peperi autem mortuum. Ferto huic, & istum ex Astyagis filia tanquam ex nobis genitum alamus. Ita neque tu iniurius in dominos esse deprehenderis, neque nobis malè consuluerimus. Nam & hic qui obijt, regale sepulchrum nanciscetur, & iste qui superest, animam non amittet. Sanè quàm commodè uisa est bubulco mulier loqui ex præsentì conditione, atque

ita

ira continuè esse faciendum. Igitur quem necaturus
 attulerat, cum uxori tradidit: suum autem qui mor-
 tuus erat, sumens collocavit in eo vase, in quo alterū
 portauerat. Omniq̃ue alterius pueri cultu ornatum
 bainans, in vastissimo montium exposuit. Ideoq̃ue
 post pueri expositionem, relicto quodam pecuariorū
 pro se illic nicario, in urbem se contulit, & ad domū
 Harpagi: atq̃ se se paratum illi ostendere pueri cada-
 ver. Harpagus missis suorum satellitum fidelissimis,
 rem per eos inspexit, ac bubulci filium sepeliuit. Et
 hic quidem infans humatus est. Alterum uerò qui po-
 stea Cyrus appellatus est, mulier sibi sumptum educa-
 vit, imposito illi nomine bubulci, alio scilicet quàm
 Cyro. Qui posteaquam decennis extitit, huiusmodi
 rem quæ illi contigit, palàm fecit. Ludebat in hoc pa-
 go, ubi bouilia illa erant, & ludebat cum æqualibus in
 uia, quem inter ludendum cæteri pueri eum pro rege
 sibi elegissent, cognominatū bubulci filium, ipse eos
 munijis distinguebatur: ut alij domorū struiores essent,
 alij satellites, alius ut oculus regis, alius mandatorum
 renūciator, suum singulis honorē munusq̃ assignās.
 Horum puerorum quidam collusor Artembaris filius
 erat, uiri inter Medos spectati, quem Cyrus, quòd im-
 perata non fecisset, iussit ab alijs pueris cōprehendī,
 & cum illi paruissent, multis uerberibus affecit. Quæ
 puer tanquam se indigna passus, iniquissimo animo
 ferens, ubi primum dimissus est, in urbem ad patrem
 perrexit, & quæ à Cyro pertulisset cōplorauit, non ta-
 men Cyrum nominans (nondum enim eius hoc erat
 nomen) sed filiū bubulci Astyagis. Artembares, ut erat
 ira percitus, ad Astyagem ducens filiū secum, contē-
 dit: & rem intolerandam possum esse inquires, eiusq̃
 humeros ostendens: Siccine indigne, ait, accipimur
 rex à filio bubulci serui tui? Audiens hæc, atque cer-
 pens Astyages, uolens ulcisci puerum Artem-

baris honoris gratia, iussit accersi bubulcum & filiū. Qui cum ambo affuissent, intuens in Cyrum Astyages: Tu ne, inquit, hoc tale patre genitus, ausus es huius filium, uiri apud me primarij, tam indignis concidere nerberibus? Cui ille: Istud, inquit, here huic ego iure feci. Pueri enim pagani, quorum hic unus erat, me regem suum lugentes constituerant: quippe qui uidebar eis ad hoc maximè esse idoneus. At iste cū ceteri pueri iussis obtemperarent, audiens dicto esse nolebat, ac me nihili faciebat, propter quod pœnas dedit. Quod si ego propterea ullo malo sum dignus, hic tibi præsto sum. Hæc loquente puero, subiit Astyagi agnitio eius, uisq; est figura oris inferre ac repræsentare ipsum, & gestus esse liberalior, & tēpus expositio-
nis cum pueri ætate congruere. Hic perculsus Astyages, aliquandin sine uoce mansi, uixq; tandem ad se reuersus, uolens à se Artembarem dimittere, ut bubulcum submotis arbitris rimaretur: Ego, inquit, Artembares efficiam, ut filius quoque tuus ob hoc nil conqueri possit. Dimisso Artembare, & eius iussu per famulos Cyro introducto, bubulcum (qui solus erat relictus) percontatur unde puerum accepisset, quis se ei tradidisset. Ille ex ipso genitum respondere, & genitricem eius apud se esse. Astyages dicere, non bene sibi illum consuluisse, qui cuperet ad ingentes deuenire necessitates. Simulq; hæc dicens, satellitibus significauit ut caperent ipsum. Hic autem cum ad necessitates adduceretur, rem uti erat promittit: ab initioq; exorsus uera referendo, deuenit ad preces, petendamq; sibi ueniā, iubens ut eam haberet bubulco ueritatem eloquuto. Astyages pauciora iam uerba fecit. Ceterū cui ualde succensebat, Harpagum uocent satellitibus iubet. Quē ubi affuit, percontatur Astyages: Harpage, quare nec interemisti quē tibi tradidi puerum è filia mea genitum? Harpagus (ut uidit pastorem interesse) noluit
tergiuer-

Astyages
Cyrum
agnoscit.

pergiuerſari mēdācio, ne argumentis conuinceretur, ſed ita reſpondit: Ego poſteaquam infantem accepi rex, cogitari quo pacto ex animi tui ſententia facerem: & tamen cum apud te innoxius extiſſem, ne forem aut filiz rug, aut tibiipſi oarniſex, ita ſtatui agendum: Accerſito huic bubulco infantem tradi- di, inquitens te eſſe qui iuberet illum interfici. in quo dicendo mentitus non ſom. Tu enim ita praecepiſti. Atq; huic dum puerum trado ex tuo praecepto, iuſſi exponeret in deſerto monte, perſtareſq; in eo obſeruādo tantisper dum expiraſſet, comminatus iſti extrema quaeque niſi hae effecta reddidiſſet. Vbi hic fecit imperata, & infans obiit, miſſis eunuchorum ſidiſſimis rem cognoui, & per eoſdem mortuum ſepeliui. Ita res habet rex, atq; hac morte deſunctus eſt puer. Et Harpagus quidem directam habuit orationem. Aſtyages autem diſſimulata qua illi inſenſus erat cauſa, ob id qđ contigerat, primum rem ei enarrat, quemadmodum ipſe à bubulco audiſſet: deinde ea narrata, eđ deuenit loquēdo, quđd puer uiueret, & bene haberet, quia ſic actum eſſet. Namq; ex hoc, inquit, quod geſtum erat circa puerum, ego ualde animo fui, & à filia mea inſimulatus hand leuiter tuli. Igitur in bonum conuerſa fortuna, mittito filium tuum ad puerum hunc qui recens uenit. Præterea deſtino pro liberatione eius diis immolare, quibus hic honor debetur, tu mihi adeſto ad cœnam. Harpagus cum hae audiſſet, adorato rege, ac ſibi maiorem in modum gratulatus, quđd peccatum ſuum commodè ceſſiſſet, & ultra bonam fortunam ad conuiuium uocaretur, domum abiit. Quam ingreſſus, properanter filiū qui ipſi unicuſ erat, tredecim ferme natū annos, mittit ad domū Aſtyagis, iubens exequi quaeuq; ille imperaret. Ipſe geſtiens, quid ſibi ſucceſſiſſet, uxori exponit. Eius filiū ubi aduenit, Aſtyages maſcat, cōciſumq; membra

D s tim &

*Astyages
Harpago
ipſius filij
carne ap-
ponit.*

tim & partim aſſum, partim elixum, ubi eſculentum effecit, paratū habuit. Dehinc ſub horam cœnæ, poſtquam aſſuerunt cū cæteri conuiuæ, tum uerò Harpagus: conuinis quidem alijs atq; ipſi Aſtyagi menſæ appoſitæ ſunt ouilla refertæ carne, Harpago autē carne filij ſui, præter caput atq; extrema manuū pedūq;, cætera omnia. Nam ea in canistro operta, ſeparatim re poſita erant. Eum poſtquam ſatis depaſtum illo cibo putauit Aſtyages, interrogat nunquid ſit illis oblectatus epulis? Se uerò ſanè oblectatum dicenti Harpago, hi quibus negotium erat datum, aſſerunt caput filij cum extremis manuū pedumq; uelatum, aſſiſtentesq; iubent detegere, ac ſumere quod uellet ex eis. Harpagus obtemperans, ubi detexit, cernit reliquias filij. Non tamen eo ſpectaculo conſternatus eſt, ſed apud ſeipſum fuit. Et perconti Aſtyagi, nunquid agnoſceret cuine ſerè carne paſtus eſſet, ſe agnoſcere reſpondit, ſibiq; quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito reſponſo, receptiſq; reliquiis carniū, domum abiit, eas (ut ego opinor) illinc collectas humaturus. Hac ultio-

*Aſtyages
magos de
Cyro con-
ſulit.*

ne Aſtyages Harpagum proſecutus eſt. Idē de Cyro de liberans, eoſdem ex magis accerſiuit, qui fuerāt ipſius ſomnium interpretati. Poſtquam nenerunt, ſciſcitur eos, quid cenſeant de diſione ſibi agendum. Illi ne ceſſariò fore iniquiunt, ut puer ſi ſuperſtes eſſet, nec haſtenus periſſet, regnaret. Atqui puer & uiuit & incolumis eſt, Aſtyages excipit: & cum ipſum ruri agentem pueri eius pagi regem delegiſſent, quæ faciunt qui reuera ſunt reges, ea omnia hic fecit. Nam ſatellitibus, ianitoribus, internunciis, ac cæteris muniis inſtitutis, imperium exercuit, quæ nobis quonam uidentur ſpectare? Si ſuper eſt puer, magi reſpondeant, atque regnauit nulla ex prouidentia: confidito ob id, ac bonū habeto animum, iam non cum regnaturum iterum. Nā quædam uaticinationes noſtræ in exigua reciderunt,

&

& uelut infomnia in imbecillum quiddam tandem redactæ sunt. Ego, inquit Astyages respondens, isti uostræ, magi assentior sententiæ, me somno esse defunctum, puero iam rege nominato, nihilque mihi amplius eum esse reformidandum: Vos tamen probe considerantes quænam futura sint, & meæ domui & uobis tutissima consulite. Ad hæc magi, Nostra etiam rex, inquit, magni interest, tuum stare principatum: qui si immutetur, & ad hunc puerum, qui Persa est, transeat, nos quoque qui Medi sumus, in seruitutem redigemur Persis, & extranei nullius erimus precij. Te uero regnante, cuius populares sumus, tum ex parte imperamus, tum magnos apud te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno tuo prospiciendum est: & nunc si quid cerneremus, quod timendum esset, tibi aperiremus. Verum cum in rem frigolam nunc enaserit somnium, & ipsi confidimus, & te itidem confidere iubemus, & hunc ablegare puerum ab oculis tuis in Persidem ad parentes. His auditis, Astyages gaudens est: accitoque Cyro hæc inquit: Fili, cum ego propter quandam haud sanam somni uisionem in te fuisssem iniurius, tuo tamē ipsius fato superstes es. Nunc itaque lætus ad Persas ito cū his, quos ad te ducendū mittam. Eo perueniens, parentes tuos offendes: patrē non qualis Mitradates bubulcus, & matrem non qualis uxor eius. Hæc locutus Astyages Cyrum dimittit, quem ad domum Cambysis reuersus acceperunt sui parentes, & audita re uehemēter amplexi sunt, ut quem statim mortem obijisse crediderant. Sciscitabantur quonam modo superstes esset. Hic se uerò ait eos antea non nouisse, & ob id maximè errasse: inter uia tamen omne suum infortunium audisse, credidisse enim se bubulci Astyagis esse filium. Verum in illo itinere omnē rem gestā ab his qui ipsum deduxerant, accepisse. Commemorabat autem se ab uxore bubulci fuisse educatū, semper

Astyages
Cyrum Persi-
dem dimis-
sit.

cam

eam laudibus prosequens, ita ut in omni eius sermone esset Cyno. Quod nomen accipientes eius parentes, ut diuinitus uideretur Persis filius ipsorum fuisse seruatus, diuulgarunt à cane Cyrum, cum esset expositus, fuisse educatum. Vnde hæc fabula emanauit.

Cyrus ubi in uirilem adoleuit ætatem, & inter æquales uirilissimus euasit, & idem dilectissimus, constituit Harpagus ad eum dona mittere, Astyagis ulciscendi cupidus. Nam per sese qui priuatus esset, non uidebat futuram de Astyage uindictam, sed Cyrum, cuius casus similis casibus ipsius extitisset, quum cum uideret educari, sibi socium comparabat. Ceterum ante hoc alia ab eo cōparantur. Cum esset acerbus Astyages in Medos, Harpagus singulis quibusq; eorum se infinuans primoribus, persuadet oportere Astyagem à regno summoneri, Cyro delecto. His trāsactis Harpagus ac paratis, ita demum uolens Cyro apud Persas agenti, suam aperire sententiam, cum aliter non posset, ut pote itineribus custoditis, huiusmodi rem cōminiscitur. Exenterato solerter lepore ut nihil omnino rescinderetur, indidit libellum, in quo quæ libuit conscripserat, resutoq; uentre, leporem unā cum retibus tradidit uenatori cuidam suorum domesticorum fidiſſimo, præcipiensq; suo ore cum daret leporem, Cyro diceret ut ipse suis manibus aperiret, idq; sine arbitris faceret, hominem dimisit in Persidem. Hæc executo nuncio, Cyrus acceptum leporem aperuit, inuentum huc libellum qui in eo inerat, legit, in hæc uerba: Fili Cambyſis, quem dii respiciunt (nam aliter nunquam in tantum fortunæ peruenisses) ulciscere nunc Astyagem tuæ necis autorem. Quoniam ex huius tu quidem studio perieras, deorum tamen beneficio & meo superſtes es. Quæ omnia quemadmodum circa te gesta sunt, opinor te olim iam rescuiſſe: & item, qualia ego ab Astyage paſſus sum, quodd te non occidiſſem,

*Harpagus
in Astyagē
uindictam
molitur.*

*Astyages
inclusas
lepori literas
mittit
ad Cyrum.*

dissem, sed bubulco tradidissem. Nunc si mihi inscultare vis, omni tu (cui Assyages imperat) regioni imperabis. Persas ad rebellandum cum persuaseris, ducito aduersus Medos, ad uotum tibi re successura, siue ego dux ab Assyage ad tibi occurrendum creatus fuero, siue alius quispiam Medorum illustris. Horum enim primi quique ab illo ad te deficientes, Assyagem conabuntur euertere. Ita tanquam cuncta tibi sint hic in expedito ista exequere sine mora. Cyrus his auditis, considerabat quonam solertissimo modo Persas induceret ad rebellandum. Cogitando tandem comperit hunc esse appositum, ut ita faceret. Scripto libello de his quæ uolebat, consilium Persarum coegit. Deinde resignato libello atque lecto, ducem se inquit Persarum ab Assyage esse designatum: & nunc Persæ, ait, edico uobis, ut præsto mihi sitis cum singulis falcibus. Hoc Cyrus Persis præcepit, quorum complura sunt genera, eorum quædam Cyrus contraxit, & à Medis ad deficientem induxit, sub quibus alia omnia. Ea autem hæc sunt: Atteatz, Persæ, Pasargadz, Meraphij, Masij. Sed horum Pasargadz præstantissimi, in quibus & Achæmenidarum cognatio est, unde reges Persidæ sunt oriundi. Alij Persæ hi sunt: Panthelzi, Derusij, Germani: atque hi omnes aratores. Alii uerò pecuarij, Dai, Mardi, Dropici, Sagartii. Vbi cuncti afferunt, habentes quod eis erat præceptum, ibi Cyrus iubet locum quendam dumosum (erat in Perside is locus circiter decem & octo aut triginti stadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfunctis Persis, iterum præcipit in posterum diem ut lauti adsint. Interim coactos in tinnum caprarum, ouium, bouum greges patris sui mastrat, atque instruit, tanquam Persarum exercitum accepturus ulno epulisque quàm lautissimis. Postero die conueniunt Persæ, & ille iubet eos discumbere in prato, atque epulari.

Cyrus Persas ad defensionem pellicie,

epulari. Deinde cœnatos interrogat, utrum pridianam an præsentem conditionem præoptarent: Illis re spondentibus, multum esse inter hæc duo discrimi- nis: pridianam enim omnia mala habuisse, præsentem uerò omnia bona habere, excepit Cyrus, & omnem rem denudauit, inquit: Viri Persæ, ita res uestræ habent, uolentibus uobis mihi obtemperare, & hæc & alia infinita commoda aderunt sine ullo seruitutis labore: nolentibus uerò, innumerabiles quales hesternæ ærumnæ. Nunc itaque obtemperando mihi, efficiami ni liberi, quæ bona ipse diuina quadam sorte genitus uideor in manus uestras esse allaturus, quos non arbitror inferiores esse Medis cū in alijs, tum uerò in bel- licis rebus. Quæ cum ita sint, rebellate quamprimū ab Astyage. Persæ, ut qui iam pridem dedignarentur pare re Medis, nacti præsidem, libenter se in libertatem uin- dicarunt. Hæc molientem Cyrum Astyages cum acce- pisset, misso nūcio accersit. Iste nuncium iubet renū- ciare, se prius illuc uēturum quàm Astyages ipse uelic. His auditis Astyages Medos cunctos armat, hisque ad- uerso numine Harpagum præfecit, oblitus eorum quæ illi fecisset. Comparato exercitu, ubi Medorum copię cum Persicis prælium conseruerunt, quicunq; eorum sermonis Harpago erant expertes, præliabantur: qui uerò participes, ad Persas transibant. Pleriq; de in- dustria ignauiter agebant, fugamq; faciebant. Dilapso turpiter Medico exercitu, Astyages ut primū rē cogno- uit, minitans Cyro, inquit: Ne sic quidem Cyrus gau- debit. Hæc tunc locutus, ante omnia eos magos somni- orum interpretes, qui suassent ipsi Cyrum dimitten- dum, patibulis affixit. Deinde reliquos Medorū qui in urbe erant, adolescentes pariter & senes armat. Qui- bus eductis, cum Persis confligens fugatur, uiuusq; ca- pitur, amissis quos eduxerat Medis. Ei captiuo assistēs Harpagus, insultauit exprobrauitq;, cum alia quæ ho- minat

Astyages
à Cyro ui-
sus capi-
tur.

mini dolerent dicens, tum uerò percontando eum de cœna sua, in qua ille ipsum carnib. filij pauiſſet. Quoniam regnum eius ad ſeruitutem decidiffet, cum in-
 tuens Aſtyages uiciſſim interrogat, nunquid ipſius fo-
 ret Cyri opus. Harpagus ſuum uerò eſſe dicere, idq̃
 meritò, quoniã ipſe ad Cyrum ſcripſiſſet, & Aſtyages
 cum meritò impronidiſſimum atq; iniquiſſimũ om-
 nium hominum compellauit. Improuidiſſimum qui
 dẽ, quodd ſi facultas ei aderat, ut rex efficeretur, alteri
 tribuerit imperiũ, ſi modò illa per ipſum geſta eſſent:
 iniquiſſimum uerò, quod cœnæ cauſa Medos in ſerui-
 tutem redegiſſet. Si enim oportebat omnino eum cõ-
 parare alteri regnum, nec ſibi habere, ſatius futurum
 fuiſſe Medorum alicui id bonũ cõparare quàm Perſa-
 rum. Nunc Medos, qui huius peccati affines non exti-
 riſſent, ex dominis factos eſſe ſernos: & Perſas q̃ fuiſſent
 hactenus ſerui, nunc dominos effectos eſſe Medorum.
 Hunc in modũ Aſtyages cũ quinq; & triginta regnaſ-
 ſet annos, regno amotus eſt, ob cuius acerbilitatem Me-
 di ſubiecti fuere Perſis cẽtum ac duodetriginta annos,
 omni ſupra Halym flumini Aſiæ dominati, excepto
 tempore quo Scythæ regnauerunt. Idem ſequentibus
 temporibus, cum horum paſtorum peniteret, à Da-
 rio deſecerunt. Sed prælio uicti iterũ ſubaſti ſunt, Per-
 ſæq; qui tunc cum Cyro aduerſus Aſtyagem rebella-
 uerunt, deinceps Aſiæ imperitauerunt. Cyrus nullo
 alio malo afficiens Aſtyagem, penes ſe habuit quo ad-
 uita exceſſit. Ita Cyrus genitus educatusq; regno poti-
 tus eſt. Ex mox Crœſum iniuriæ illatorẽ ſubegit, quẽ
 admodum à me ſuperius cõmemoratum eſt. Quo ſub
 acto, ita omnem Aſiam adeptus eſt. Ritus quibus u-
 tuntur Perſæ, tales eſſe comperi: Neq; ſtatuas, neq; tẽ-
 pla, neq; aras extruere conſuetudo eſt, quinimò hoc ſa-
 cientib. infantiæ tribuẽre. Ob id, ut mea fert opinio, q̃
 non quemadmodũ Græci, ſentiunt deos ex hominib.
 eſſe

Perſarum
 ritus.

esse ortos. Moris habent, editissimis quibusq; conscē
 sis montibus, Ioui hostias immolare, omnem gyrum
 cœli Iouem appellantes, Soli, Lunæq; sacrificant & rel
 luri, igni, aquæ atq; ventis, hisq; solis sacra faciunt iā
 inde ab initio. Vranix quoque sacrificant, sic nimirū
 ab Assyriis Arabibusq; edocti. Assyrii Venerem Mylitrā
 vocant, Arabes eandem Alittam appellant, Persæ Me
 tram. Sacrorum autem ritum circa hosce iam dictos
 deos huiusmodi quondam instituerunt. Persæ quippe
 sacrificaturi nec aras erigunt, neque ignem incendūt
 prorsus, sed neq; libamentis utuntur, aut tibijs, infu
 listis, aut molis. Verūm ut quisque diuis hisce sacra fa
 cere statuit, in locum mundum uictimam sistens deū
 illum implorat, myrto maximè cinctam gestans tiarā.
 Sacrificans autem, non pro se solo, priuatimq; uota
 nuncupat, sed communiter uniuersis Persis bene pre
 catur, in primis quidem regi: quando inter Persas om
 nes idem quoq; comprehenditur. Vbi uerò iam in mi
 nutas portiunculas membratimq; hostiam conscidit,
 carnibus elixis herbam substernit quā tenuissimā,
 maximè trifolium. Huc collocatis impositisq; carni
 bus, magus astans theogoniam accipit, siquidem hęc
 illi dicunt incantationem efficacissimam: citraq; ma
 gum nullum illis sit legitimum sacrificium. Mox sa
 crificus sublati carnibus abutimur, in quemcunque
 usum illi fert animus. Ex omnibus diebus præcipuè
 colendum censent suum quique natalem, nimirum
 hoc die plus aliis æquum censent ciborum apponere.
 Et ditiores integros boves, camelos, equos, asinos, eosq;
 in fornace tostos isto die in mensam apponunt. Pau
 peres natalem minoribus pecoribus honorant: cibis
 utuntur perpaucis, bellariis multis, neque iis admo
 dum bonis. Hinc est quòd Persæ dicant, Græcos pastos
 iam demum non esurire amplius. Nempe ipsis à cœ
 na cibi apponuntur precii nullius, & si quid appona
 tur;

tor, non cessant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eisdem nec uomere coram, nec urinam facere licet, quæ etiam nunc ita observantur. Poti, de rebus maximè serijs consultare consueverunt. Nam si quando ipsis consultandum uidetur, tum postera die ieiunant, proponitq; is qui ædibus illis in quibus fortè consultatur præest, & si placuerit atq; ieiunauerint, utuntur ipso: sin minus cõprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eisdem poti pronuntiant. Si in uia inuicè sibi occurrant, facile cognosces si pares sint: nam salutationis loco se mutuo osculantur. Quod si alter fuerit humilior paulo, genas osculantur duntaxat: sin autem alter fuerit multo inferior, prostratus adorat honoratiorem. In primis illos observant reuerenter, qui proximè habitant. Secundas tribuunt his qui à primis proximi, atq; sic deinceps progredientes, quo uiciniores, hoc arctiori necessitudine iunctos existimant. Se nimirum omnium hominum lōgè optimos arbitrantur. Alios uerò quo remotiores distici sunt, hoc à uirtute magis esse alienos: atque illos demum secundum dictam proportionem pessimos esse colligentes, qui à Persis absint quàm remotissimè. Sub Medis imperium obtinentibus, pleraque nationes quoque Imperitabant: sed quibus omnibus præerant Medii, iidem & affines, perinde atq; Persæ, colunt. Quæ gens imperij curam gerens, latè progressa fuit. Externorum Persæ maximè omnium hominum studiosi. Nam & Medicam uestem propria elegantiorē arbitantes, gestant: & in pugnis thorace utuntur Aegyptio. Quia uoluptatibus etiam omnis generis quas semel senserint, frui student. A Græcis edocti, pueroꝝ quoque indulgent amoribus. Puellas plures ducunt uxorū loco, atque præter has plerasque pelli-ces alunt. Secundum bellicam fortitudinem potior ducitur numerosa sebolis ptoçreatio. Et illi qui quàm

plurimos liberos ediderit, rex tanquam strenuū quippiam præstiterit, singulis annis munera mittit. Liberos eorum, à quinto anno incipientes usq; ad uicesimum, tribus duntaxat artibus instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, uera loqui. Ante quinquennium filius in conspectum patris non uenit, sed apud feminas degit. Quod ea gratia sic fit, ut si inter educationem decedat, nullam hac prolis iactura patri afferat molestiam. Equidem hunc morem laudo, item illum, ne ob unam tantū causam liceat uel ipsi regi occidere quempiam, neq; alicui aliorum Persarum atrocius aliquid in familiam exercere ob unum solum delictum: sed expendere iubetur quisque, si plura ac magna patrarit, atque tum demum iusta utatur indignatione. Suum aut patrem aut matrem aiunt neminē unquam occidisse. Verū quotquot horum fortē acciderunt, omni necessitate excussa hos tandem deprehensos tradunt aut subdititios aut spurios. Quippe uerisimile nequaquam uideri aiunt, ut hic qui uerus parens sit, à proprio filio interimeretur. Quæconq; apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissimum apud eos ducitur, mētiri: secundo loco, es alienum debere, cum ob alias multas causas, tum quòd necessum sit eandem qui debet, mendacio quoq; obnoxium esse. Si quis è ciuilibus lepra aut uiriligne infectus sit, huic in urbem accedere non conceditur, neque cum alijs Persis consuetudinē habere. Dicunt enim hos morbos illis immissos, quòd in solem peccauerint. Externum uerò qui ab ijsdem acceptus fuerit, è regione sua exigunt, atque ob eandem causam albas columbas in regionem illam afferunt. In flumen nec imiciunt, nec inspuunt, nec manus abluunt, nec denique simile quippiam faciunt, sed flumina inter omnia religiosissimè colunt. Hoc quoq; Persis accidit peculiare, quòd quanquam illos lateat, nobis minimè est obscurum.

Nempe

Nempe quæcunque apud illos nomina uel corpori
uel magnificentiæ sunt similia, ea omnia in eadem ter-
minari libera, quam Doreæ San appellat, Iones Sigma.
Etsi animaduertas attentius, deprehendes nomina Per-
sarum non quædam, sed omnia similiter claudi. E-
quidem hæc probè sciens de Persis, possum indubita-
tò affirmare. Atqui ista quæ de mortuis produntur, ob-
scuriora, neque perinde certò: quòd uidelicet defun-
ctorum Persarum cadauera non prius humentur, quàm
ab alite aut cane trahantur. Magos tamen sat scio
hæc facitære, quandoquidem apertè faciunt: mortu-
umq; cera inuolutum in terram condunt. Magi uerbò
cùm ab alijs hominib. tum à sacerdotibus Aegyptijs
differunt. Si quidem hi nullius animantis occisione
se polloùt, præter ea duntaxat quæ diis immolant. Ma-
gi suis ipsorum manibus excepto homine atque cane,
quiduis occidunt: imò hoc palmarij loco ducentes, si
formicas serpentesq; & breuiter, reptilia atq; uolatilia
plurima necauerint. Atque de horum ritibus hunc in
modum dictum sit, nos ad institutam narrationem re-
currimus. Iones atq; Aeoles ubi audierant Lydos
citra negotium à Persis uictos, legatos Sardis mittunt
ad Cyrum ultro postulantes, ut ijsdem conditionibus
eos admitteret, quibus Cræsi subiectos in ditionem ac-
cepisset. Verùm Cyrus ad eorum postulata per huius-
modi similitudinè atq; apologum respòdit: Tibicen
quidam ubi pisces in mari còspexisset, canere tibia in-
cipiebat, ratus nimirum eos ad cantus suauitatem in
terram progressuros: at spe sua frustratus, misso in ma-
re uerriculo, ingentem piscium uim complexus tra-
xit. Et cum palpitantes cerneret in sicco, dixit ad pis-
ces: Temperate, inquit, nunc mihi quæso à sal-
tationibus, quando non libuit me canente saliendo
progredi. Quæ uerba Cyrus Ionibus Aeolibusq; ideo
dixit, quòd Iones prius ipso Cyro per legatos ad ami-
citiam

*Iones &
Aeoles ad
Cyrum le-
gatos mit-
tunt de dè
ditione.*

citiam inuitante, flagitantesq; ut Cræso rebellarent, constanter recusauerant: ac iam demum rebus non ex sententia succedentibus, parati essent Cyri imperata facere. Hac occasione ira commotus, dicto responso eos dimisit. Iones his auditis, ad suas quique uel reuertuntur, moriaq; communiunt. Congregabantur autem in Panionio alij omnes, præter Milestios. Quippe cum his solis fœdus inierat Cyrus, iisdem conditionibus, quibus & Lydos receperat. Porro reliquis Ionibus communi sententia uidebantur legati in Spartā mittendi, qui simul & præsentem rerum statum nunciarent, & auxilium impetrarent. Iones uerò illi, ad quos Panionium quoque pertinet, urbes habent cū cœli bonitate, tum montium commoditate optimè sitas, quas nos nouerimus, adèd ut neque superior regio neque inferior, neque ea denique quæ orientem occidentemque spectat plaga, Ioniam hac in parte æmulari possit. Siquidem hæc uel frigore rigit, uel premitur aquis, illa rursus calore ac situ squalent. Lingua utuntur non eadem, sed eius quatuor proprietates ducunt. Miletus prima apud ipsos ciuitas, ad meridiem uergens: post hanc Myus, & Priene: hæc quia in Caria habitabantur, cum horum lingua conueniunt. Illæ uerò in Lydia, Ephesus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenæ, Phocæa, iam dictis sanè ciuitatibus, quantum ad linguam attinet, non respondent, inter se tamen eadem sonant lingua. Reliquæ tres ciuitates Ionicæ, quarum duæ insulas habitant, Samum uide licet, & Chium: tertia in continenti sita Erythræ. Ex his Chij & Erythreæ eandem proprietatem sibi uendicant: Samii uerò ab his discrepantes, propriam quandam receperunt loquendi formam, atque hunc in modum quatuor omnino linguarum sunt proprietates. Ac uerò ex iisdem Ionibus Milesij erant, qui cum Cyro metus prætextu fœdus pepigerunt. Insularibus

sularibus nihil dum gravius fuit metuendum, quam-
 diu Persis Phœnices nondum fuerunt subiecti, & ipsi
 Persę nauigijs non uterentur. Porro hi non aliam
 ob causam ab Ionibus defecerunt, quàm quòd cum
 imbecilles essent omnes alii Græci, tum Iones oppido
 quàm infirmissimi, & nullius propemodum momẽ-
 ti. Si quidem præter unas Athenas, nullam ferè Græ-
 cia insignem habebat urbem. Iam enim alij Iones,
 atque ipsi Athenienses, Ionum nomen refugerunt, nō
 volentes Iones appellari. Quinetiam nunc plerof-
 que ex illis uideas, quos nominis istius pudeat. Ceterū
 duodecim istę ciuitates nomine ipso gloriabantur. Et
 ubi semel nomen sibi Panionijs indidissent, fanum
 quoque de suo nomine construxerunt Panionum: id
 quod nullis alijs Ionum permittere in animū sibi in-
 duxere, nec erant qui magnopere postularent eiusdem
 participes fieri, exceptis tantū Smyrnæis. Tale quip-
 piam Dorienſibus accidit, qui Pentapolim incolunt, De Doric
abus.
 illam quæ antè Herapolis uocabatur. Hi quoq; depre-
 henduntur ad eò neminem è finitimis Doriensibus ad
 Triopium sacrum admittere uoluissè, ut etiam popu-
 lareſ suos, sicubi sacri legē transgredereſſentur, à ludori
 communicatione excluderent. Nam in certamine A-
 pollinis Triopij tripodes uictoribus constituebantur
 grei, & quos è sacro uictorib. non liceret efferre, sed deo
 ipsi donare ibidem. At uir quidam Halicarnassens, no-
 mine Agasicles, in eodem certamine uictoria potitus,
 ausus legem hanc uiolare, tripodemque domum fe-
 rens sibi asseruare. Propter quod commissum, quinque
 hæ ciuitates, Lyndos, Ialyſſus, Camerus, Cos atque
 Cnidus, sextam ciuitatem Halicarnassum à sacrorum
 participatione remouerunt, hac uidelicet pœna Ha-
 licarnassens multantes. Atqui mihi sanè uidentur Io-
 nes duodecim fecisse ciuitates, nec uoluissè plures re-
 cipere, propterea quòd dū Peloponnesum habitarent,

eorundem totidem fuerint partes, quemadmodum nunc quoque Achæorum, qui Ionas è sedibus suis exegerunt, duodecim sunt genera. Nempe prima secundum Sicyonem Pellena iacet, deinde Aegira, & Aegæ, ad quam Crathis fluvius labitur, à quo & Italicus ille vocatus est. Post Aegæ Buta est & Helice, quod ab Achæis bello fracti Iones confugerunt. Post hanc Aegion est & Rhytes & Pattenfes & Pharenfes, atque Olenus: præter hunc Pirus ingens fluvius fluit: postea Dyma & Tritænfes, qui soli mediterranea colunt. Hæ sunt duodecim Achæorum illæ portiones, quæ tum quidè Ionum erant. Hæcque causa fuisse videtur, quapropter Ionibus duodecim civitates constituere placuerit. Verùm quod isti præcipuè, magisque alij sint Iones, aut præstantius quippiam gesserint, magna insaniam esset asserere, quando ex his Abantes sint, Euboia: haudquam minima portio, qui tamen cum Ionum nomine nihil habent commune: & Minyia Orchomenijs admixti, Cadmei quoque, Dryopes, Phocenses, Molossi, Arcades, Pelasgi, Dores, Epidaurij, atque alix pleraque nationes inter se commiscebantur. Quorum alij ex Atheniensium Prytanæo progressi, nobilissimos se Ionum existimaverunt. Hi coloniam ducentes, loco uxorum Caricas habebant mulieres, quarum iam antè parentes interemerant: propter quam eedem mulieres Caricæ legem tolerant, quam iurejurando inter se firmaverunt, tradideruntque suis deinceps filiabus, quod videlicet cum maritis nunquam cibum sumerent, neque proprijs nominibus compellarent, propterea quod eorum patres, maritos atque filios trucidavissent, & cum hæc patrassent, simul orbas ad concubitum violenter rapuissent. Hæc Mileti fiebant. Reges creaverant partim Lycios, Glauco Hippolochi filio oriundos, partim Cauconas Pylios à Codro Melanti filio ortos, partim utrosque. Nomen autem

autem Ionum inter ceteros maximè amplectebantur
 sūt quē iam ueri atque genuini Iones. Omnes tamē
 Ionum nomenclatura communicant, quotquot A-
 thenis oriundi Apaturia festa concelebrant. Concele-
 brant autem omnes prater Ephesios & Colophonios,
 qui soli ex Ionibus ab Apaturijs arcentur, idque ob cē
 dis parratæ causam. Est autem Panionium locus **Panionii**
 Mycales facer, ad septentrionem uergens, communi- **locus.**
 ter ab ōninerſis Ionibus Neptuno Heliconio dicatus.
 Mycale autem promontorium in continenti situm: **Mycale**
 quod quia Zephyro uento expositum est, ad Samum **promontor-**
 pertinet. Ad hunc montem collecti uniuersi Iones, sa- **rium.**
 crificium operantur quod Panionia uocant. Accidit
 hoc sanè non Ionum sacris duntaxat, uerūm commu-
 niter omnibus Græcorum festiuitatibus, ut in can- **Aeolicæ**
 dem literam finiant, perinde atque Persarum nomi- **urbes.**
 na. Et hæc quidem Ionicæ sunt ciuitates. Aeolicæ ciuita-
 tes sunt, Cumæ, quæ & Phriconis uocatur, Larissæ,
 Nouus murus, Tenus, Cilla, Notium, Aegiroëssa, Pita-
 na, Aegza, Myrina, Grynia. Atque hæc undecim Aeoli-
 cæ fuerunt priscæ ciuitates. Una autem Smyrna (Aeo-
 lica & ipsa ciuitas) ab Ionibus diruta fuit. Alio-
 qui & hæc duodecim erant numero in continenti si-
 tæ, quæ ditionem habebant Ionibus præstantio-
 rem: quæ tamen ad illius cœli temperiem nequaquā
 accederent. Smyrnam uerò hac occasione amiser-
 unt Aeoles, quòd Colophonios per seditionem è se-
 dibus submos receptissent, qui postea Smyrnegos ob-
 seruantes dum extra urbē Bacchi sacra celebrarent, oc-
 clusis portis urbem occuparunt. Succurrentibus autē
 Acolibus uniuersis, sic inter eos transactum est, ut si Io-
 nes utensilia bonaque mobilia Smyrnxis redderent,
 Aeoles Smyrna cederent. Hanc cōditionem cū Smyr-
 nxi acceperant, distributæ sunt undecim hæc ciuitates,
 suos quæque constituens cines. Hæ itaq; continentis

sunt ciuitates, exceptis ijs quæ Idam habitabant: nam illæ ad has non referuntur. Insulares uerò quinque ciuitates, Lesbum colebant, sextam enim in Lesbo Arifbam, Methymni iam sibi subiecerant, tanquam sanguinitate iunctam. In Tenedo una habitabatur ciuitas, & altera quædam in centum appellatis insulis. Iam uerò Lesbijs Tenedijsq; perinde atque cæteris Ionibus insulas tenentibus, cum nihil grauius esset metuentum, reliquis ciuitatibus communiter placuit Iones

Ionum & Aeolū legati à Spartanis petunt auxilia,

sequi, quocunque illi duxissent. Porro ubi Ionum Aeolumq; legati Spartā appulissent, id quod factū est properanter, ex omnibus delegerunt Phocæsem quendam, cui nomē Pythermo, qui postulata proponeret. Hic purpurea ueste indutus, in Spartiatarum conuentum, qui ad famam legatorum collectus fuerat, processit: hortatusq; Lacedæmonios multis uerbis ad auxilium Ionibus ferendum. Illi, quanquam Ionum legatos repulerint, tamen myoparonem ablegarunt, quantum ego conijcio, hominibus instructum, qui rerum Cyri Ionumq; successum explorarent. Hi Phocæam appulsi, Sardis mittunt spectatissimum ipsorum, nomine Lacrinem, qui Cyro Lacedæmoniorū mandata perferret. Cyrus audiēs quæ Lacrines proferret, rogasse fertur circumstantes Græcos, quinā homines essent Lacedæmonij, & q̄ multi numero. Mox ubi hoc cognouisset, ad Spartiatā dixisse: Equidem non extimui unquā homines illos, quibus locus est media urbe uacuus, ad quem collecti mutuis ipsi sibi iuramentis imponerēt. His (si modò superi me seruauerint incolumen) non Ionum, sed propria sua incōmoda erunt deploranda. Hæc in uniuersos Græcos uerba detorsit Cyrus: quia fora ampla haberēt, in quibus negotiationibus uteretur illi, Persæ ipsi horum nullo destinerentur, neq; illis ullū forum. Post hæc Sardis Tabalo homini Persæ cōmissit. Cræsi autem cæterorumq; Lydorum thesaurum,

Cyri responsum ad legatū Lacedæmoniorū.

Paçyæ

Paſtyx Lydo tradit deferendum. Ipſe uerſus Ecbara-
 na contendit, Cræſum unâ ſecum ducens, Ionum in
 terim non magna habita ratione, etiamſi primi ado-
 riendi fuiſſent. Quandoquidem Babilō ei obſtaculo
 eſſe uidebatur, & Baſtriana quoq; natio, itē Sacæ atq;
 Aegyptij, in quos ipſe expeditionem facere in animo
 habebat: in Ionas autem alium quempiâ imperatorē
 mittere. Poſtquam Cyrus è Sardis Lydos exegit, Paſtyas à
 Paſtyas à Tabalo atq; Cyro deſciſcit. Et quia Lydo-
 rum theſaurum habebat, conſenſis nauibus auxilia
 rios mercede cōducit, maritimisq; omnib; pſuadet,
 ut communē ſecū expeditionem ſuſcipiant. Quibus
 ſuccedentib; Sardis caſtra admouit, Tabalumq; in ar-
 ce undiq; cōcluſum obſedit. Cyrus hæc ex itinere in-
 telligēs, Cræſum hunc in modū allocutus eſt: Quiſ-
 nam, inquit, Cræſe finis erit eorū quæ nūc mihi acci-
 dūt, quādo nō ceſſant Lydi, ut uidētur tātisper & ſibi
 & mihi negotiū faceſſere, dū eos prius delere aggre-
 diar? Videor equidem perinde feciſſe atq; is, qui occi-
 ſo patre, filiis pepercit. Si quidem ego te capto, qui
 pluſquam Lyderum parens es, ipſis Lydis urbem ſuā
 reddidi. Cum hæc ſuam ſentētiam Cyrus expoſuiſſet,
 Cræſus excepit, ueritus nimirum ne Sardis funditus
 euerteret: Rex, inquit, Cyre, quanquā prudenter tu re-
 ſteq; dixiſti, moderaberis tamen furori, neq; patieris
 antiquam hanc urbem ita excindi, quæ cū ſuperio-
 rum, tum eorum quæ nunc acciderunt, cauſa nō ſit:
 nam priorum ego autor fui, id q; meopte hoc capite
 pēdo: præſens factū Paſtyas designauit, cui tu Sardis
 cōmiſeras. Hic tibi pœnas det, Lydis aut ueniā dabiſ.
 Modò hæc impera, ne uidelicet aliquando uiriſ, au-
 ſti, uel defectionem meditari auſint, uel moleſti eſſe
 poſſint. Interdices illis ne arma bellica poſſideant, iu-
 bebisq; ut ſupra tunicam pallium geſtent, induti
 çothurnos. Ad hæc iſſdē citharā cantuſq; indulgebis,

Paſtyas à
 Cyro deſci-
 cit.

Cyrus
 Cræſum
 cōſulit de
 puniendis
 Lydis.

E s deniq;

deniq; cauponari, liberos instituere, & mox compes-
 ries, ô rex, viros in mulieres degenerasse, nihilq; me-
 tuendam ne rebelles unquâ à te desciscât. Hæc ideo
 Cræsus suggestit, ratus optabiliorem Lydis hanc esse
 cōditionem, quam semel subactos populari, sat sciēs,
 ni pretextum idoneum cōminisceretur, nō persua-
 surum ut institutum detrectaret. Adde quòd formi-
 dabat ne in posterum aliquando Lydi, si imminen-
 tem calamitatem effugissent, rebellantes à Persis fun-
 ditus extinguerentur. Cyrus hac Cræsi admonitio-
 ne gauisus, remissaq; iracundia, respondit ei se paritu-
 rum. Accersitoq; continuò Mazare homine Medo, ea-
 dem illi præcipit, quæ Cræsus suggererat Lydis impe-
 randa. Atq; præter hæc mandauit illos omnes sub coro-
 na uenūdari, quotquot unâ cū Lydis Sardis oppugnaf-
 sent: Paſtyam autem uiuum ad se perducī. Et hæc qui-
 dem ex itinere præcipiens, Lydos compulit ad Persa-
 rum mores recipiendos. Paſtyas intelligens exerci-
 tum non procul abesse, conterritus cōfugit Cumam.
 Mazares uerò nihil cunctatus, Cyri exercitus partem,
 quam secum ducebat, Sardis promouit. Verùm ubi
 Paſtyam iam unâ cum suis cōmilitonibus Sardis ab-
 iisse cognouerat, primum Lydos adegit Cyri manda-
 tis obsecundare. Et iam inde Lydi omnem uitæ ratio-
 nem commutarunt. Deinde Mazares nuncios Cumā
 misit, qui Paſtyam reposcerent. Cumæi uerò consilio
 inito statuerunt ad deum apud Brāchidas referendū,
 quid factū opus esset. Erat enim illi oraculum peruetu-
 stum, quo Aeoles Ionesq; communiter uti consueue-
 rant. Oraculum hoc in Milesiorum agro est situm ad
 Panormum lacum. Missis igitur ad Branchidas con-
 sultorib; rogabant quidnam faciēdo hac in re deo gra-
 tificarentur. Cōsulentibus responsū est, Paſtyā Per-
 sis esse permittendum. Quæ ubi relata audierunt Cu-
 mæi putauerunt oraculo acquiescendum, Paſtyamq;
 reddendum;

Paſtyz fu-
 ga.

Panchidi-
 cum ora-
 culum.

reddendum. Ceterum cum huc bona pars propensa esset, Aristodicus Heraclides, vir inter ceteros Cumæos clarus, seu oraculo parum fidens, siue ipsos consultore oraculi responsum non rectè perferre existimans, constanter obstabat, quo minus oraculo Cumæi obtemperarent. Vnde factum est, ut iterum de Pætya cōsulturi, alij mitterentur sacerdotes consultores, inter quos ipse quoque Aristodicus erat. Hi cum ad Branchidas peruenissent, ex omnibus sciscitans Aristodicus oraculū, rogabat in hæc uerba: O rex, uenit ad nos supplex Pætyas Lydus, mortem fugiens uiolentam: Persæ eundem reposcentes, iubent Cumæos hominē dimittere. Nos Persarum potentiam formidantes, tamen supplicem tantisper reddere detrectauimus, dum intelligeremus ex te indubitato, quid facere nos conueniret. Hunc in modum sciscitanti Aristodico, idem rursus respondebatur quod priores retulerant, nempe Pætyam Persis permittendum. Post hæc Aristodicus tale quippiam de industria aggreditur: Templum circumiens, passeret aliasq; auiculas, quæ fortè in templo istic nidulabantur, è nidis exemit. Quæ cum ille faceret, memorant uocem ex adyto auditam, quæ ad Aristodicum ferretur, atque huiusmodi quædam sonaret: Hominum scelestissime, quænam libido te incessit, ut auderes meos supplices diripere? Aristodicum nihil dubitasse ad hunc modum respondere: Et tu, inquit, rex huiusmodi auxilium fers supplicibus, quando Cumæos iubes Pætyam tradere Persis. Cui deus respondens: Equidem, inquit, iubeo, ut impij malè pereatis, neque deinde oraculum hoc de reddendis uestris supplicibus lacestatis. Porro ubi responsum hoc postremum referrent Cumæi, neque uolentes Pætyam Persis tradere interessendum, neque eundem penes se detinendo Cysum, ad urbis suæ expugnationem excitare, ho-

minima

*Aristodici
actus ob
non dedē.
dum sup-
plicem.*

minem ablegant in Mitylenam. Mitylenæ, cum Mazares subinde per nuncios Paſtyam flagitaret, paciscuntur pro certa mercede mittendum: quod tamen nolim indubitatò asseuerare, quandoquidem non fuit perſoluta. Cumxi cognoscentes ea quæ circa Paſtyam à Mitylenæſis geſta eſſent, miſſo ad Leſbum nauigio, Paſtyam deportant in Chium. Indidem nimirum ex Mineræ tutelariſ dæ templo uiolenter raptus à Chiis redditur. Reddiderunt autem pro Atarnei mercede. Atarneus autem locus eſt Myſiæ, Leſbo è regione ſitus. Et ſic quidē in cuſtodia Perſæ habuerūt Paſtyam, ut Cyro cū primū liceret traderetur. Atq; multo iam inde tempore, Chiorū nullus ex Ararneo neq; molis libauit hordeaceis deo cuiquam, neq; ſecundæ mēſæ fruſtibus iude decerptis uruntur. Breuiter, omnia à ſacrorum uſu remouentur, quæ è pro uincia illa pueniunt. Poſtquā uerò Paſtyas iam à Chijs traditus fuit, Mazares mox in illos caſtra pmo nit, qui unā eū Paſtya Tabalū oppugnaffent: & partim Prienēſes ſubegit, partim Mazandri campū incurſauit, frumentationē militib. faciens, Magnēſiam etiā pari modo. Poſtremò Mazares morbo correptus, uita defungitur. In defuncti locum ſucceſſus Harpagus, & ipſe Medus: nimirum quem Medorum tyrannus Aſtyages indignis epulis excepit, quiq; Cyrum in regni poteſtatem inuexit. Hic inquam à Cyro inſtitutus dux, ſimul atq; in Ioniam uenit, urbes ductis aggeribus cepit. Nam ubi mœnia ciueſq; undiq; exercitu clauſiffet, aggere ad murum obiecto cirra negotiū expugnauit: atq; ſic Phocæa primā Ionū ciuitate poritur. Phocēſes primi Græcorum longis nauibus uſi ſeruntur. Adriam ſimul & Tyrrhēniā, Iberiam atq; Tarteſſam occupauerunt. Nauigiis autem utebantur nō roſtratis, ſed penticonteris, hoc eſt, lembis quinquagenū remorum. Hi cum primum Tarteſſum ueniſſent,

Paſtyas
Perſæ tra-
ditus.

Mazari
mortuo
ſuccedit
Harpagus

tienissent, grati admodum fuerunt regi, cui nomen
 erat Argathonio, quiq; iā octoginta annis Tarteſſio- Argatho-
nius rex.
 rum regno præfuerat. Vixit autē annis cētum uiginti.
 Atq; Phocēſes Argathonio iſta occasione redditi ſunt
 amiciores: quodd uidelicet Phocēſes iuſſit Ionia re-
 liſta in ſua ditione ſedes deligere ubicunq; illis li-
 beret. Verū ubi hoc non perſuaſiſſet Phocēſibus,
 intelligeretq; interim Medum in eos exercitum du-
 cere, pecunias numerauit ad urbem muro circundā-
 dam, & quidē liberaliter numerauit. Siquidem ipſius
 muri ambitus non paucorum eſt ſtadiorum, totuſq;
 ē maiorſculis lapidibus, iſtq; affabrē concinnatis. Et
 murus quidem ille hoc pacto fuit conſtructus. Por- Harpagus
Phocæam
obſidet.
 ſo Harpagus exercitum promouens, urbe oppugna-
 uit: cū poſtulaſſent prius, ſi uellēt Phocēſes, ſibi ſat-
 eſſe, unū dontaxat muri propugnaculū demoliri, ubi
 habitationē extrueret, cætera illis ſe permiſſurū inta-
 cta. Phocēſes ſeruitutē auerſantes, reſpōderūt diē u-
 nū ſe ad conſultādū ſumpruos: interim dū conſulta-
 tetur, ille exercitū ab urbe reduceret. Harpagus autē
 quanquā ſe ſcire diceret quid faſturi eſſent, tamē per-
 miſſurū ut conſultarēt. Etenim ſimulatq; ille exerci-
 tū reduxit, Phocēſes continuō lēbos inſtruūt quibus
 liberos und cū uxorib. atq; ſupelleſtile uniuerſa im-
 ponerent: ad hæc ſtatuas quoq; & donaria, niſi quæ
 uel ferrea uel lapidea, aut deniq; picta eſſent, omnia
 nauib. importāt, quib. & ipſi conſcēſis ſoluerūt: tra-
 lecerūtq; in Chiū. Phocæā autē iam deſertā hominib.
 occupauerunt Perſæ. Phocēſes autem poſtquam ipſis
 Chij inſulas quas Oenufas uocant, licitantibus addi-
 cere nollent, metuētes ne illuc emporium transferre-
 tur, obq; hanc cauſam hæc eorum inſula clauſa fuit,
 conceſſerūt in Corſicā. Hic enim iā ante xx. annos ci-
 uitatē ex uaticinio condiderunt, nomine Alaliā. In-
 terea Argathonius fatiſ conceſſerat. Porro Corſicam
traie-

traiecturi Phocenses, prius diuerterunt Phocæ, præsidiaq; illic Persarū, quæ ab Harpago fortè custodiæ causa relicta fuerant, trucidarunt. Quibus patris, quotquot ex classica sodalitate supererant, communi consilio sese mutuis execrationibus dirisq; deuotionibus astringunt. Ad hæc grande saxum in mare demergunt, iuramentisq; confirmant, non prius se de repetenda patria cogituros, quàm saxum uadis imis leuatum renarit. Commodum uerò profectiōem molientibus, plusquàm dimidiam eorū partem desiderium cepit ingens paterni soli, morumq; Phocensium. Et pleriq; etiā uiolato iuramento remigrarunt in Phocæam. Alij uerò iureiurando satisfaciētes, soluentesq; ex Ocenusis, Corsicam rectè perunt. Quò cū appulissent, communiter habitari unà cū alijs colonis annis quinque, sacraq; crexerunt. Cæterum ubi iam uicinos circumquaq; hostili more popularentur, cōmuni sentētia bellum in eos adornant Tyrrheni atq; Carthaginenses, utriq; sexaginta nauibus instructi. Phocenses ex aduerso armati sexaginta quoq; naues milite implēt, obuiamq; illis procedunt in mare, quod appellatur Sardonium. Cōmissa classica pugna, Phocensibus Cadmea quædā contigit uictoria. Nam quadraginta illis naues perierunt, reliquæ uiginti contusis rostris factæ inutiles. Regressi autem Alaliam, sumptis liberis, uxorib;q; atq; reliquis facultatibus, quantum naues ferre poterant, relicta Corsica demigrarunt in Rhegium. Verū è nautibus illis quæ perierant, quotquot homines in Carthaginensium Tyrrhenorumq; manus peruenerunt (capti enim plurimi) hi omnes protracti è nauibus, lapidibus obruti sunt. Deinceps uerò quæcunque ex Agyllensium uel pecoribus, uel iumentis atq; hominibus locum illum accefferunt, ubi Phocenses lapidari fuerant, continuo morbida fiebant, stupore atq; igne corripiebantur sacro. Agyllenses Delphos miserant, uolentes com-

missum

missum illud expiare. Pythia hæc eos iussit facere, quæ etiam nunc ab Agyllæis observantur. Nam & iusta illis persoluant magnificè, & gymnica celebrant certamē. Et Phocenses quidem huiusmodi fato nū sunt. Illi autem qui hinc progressi Rhegium confugerant, civitatem condiderunt in agro Oenotriz, quæ nunc appellatur Hyela. Atq; Phocensium in Ionia res sic habent. Simile quiddam accidit Teijs, quos simul atq; De Teijs
narratio. aggerum beneficio cepisset Harpagus, omnes consecutis navibus traiecerunt in Thraciam, ibidemq; urbem condiderunt Abdera, cuius fundamenta prius iecit Temestius Clazomenius: sed nihil pro hac sua opera fructus reportans, à Thracibus explosus est, nunc tamen à Teijs apud Abdera heroum colitur honoribus. Hic igitur Ionum soli servitutem non ferentes, patrium solum relinquere. Verum alii Iones, præter Milesios, prælio superati tandem, accesserunt Harpago, sicut & illi qui defecerunt, virosq; se strenuos declararunt, pro suis quisque fortiter pugnans. Superati autem & capti, in sua quiq; patria remanserunt, eaq; quæ imperabantur subierunt Milesij, qui iam Cyro fœdere astricti, quietem agebant, quemadmodum superius à me commemoratum est. Hunc itaq; in modum Ionia secundo in servitutē redacta. Porro ubi Ionibus ijs potitus esset Harpagus qui continentē habitabant, insulani horū exemplo conterriti, ultro sese dediderunt Cyro. Idem Ionibus etiam si malè affectis, nihilominus sese ad Panionium recipientib. audio Biantē Prienzum Bias Ioni
bus consilium dat. saluberrimum dedisse consilium, cui si obtēperassent, licuisset Græcorū omnium felicissimos vivere. Siquidem ille suasisit, ut cōmuni classe soluentes, Sardinia peterent. Ibidem una quadā urbe omnium Ionum cōstructa, absq; servitute liberi feliciterq; viverent: nimirū insula inter omnes maxima recuperata, alij imperarent. Sin autem manerent in Ionia, nullam sibi appare

Thales Io-
nibus con-
siliū dat

De Carib.
narratio.

parere libertatis spem. Hæc Biantis sententia ipsis Io-
nibus periclitantibus prodita fuit. Sanum quoq;
Thaletis illud consilium, iam ante subactam Ioniam
datum: nempe qui iusserat Ionas unam quandā cō-
munem curiam habere, eamq; in Teio: propterea qd̄
Teos in media esset Ionia. Alias autem urbes habita-
tas nihilominus huic parituras quàm aliarum urbiū
tribus, legibus parerent. Atq; hi quidem huiusmodi
consilia dederunt. Harpagus subacta Ionia, in Ca-
ras exercitum traduxit, & Caunios atq; Lycios, unā
ducens Ionas atq; Aeoles. Nam Cares ab his oriundi,
ex insulis progressi sunt in continentem. Olim enim
Minoi paruerunt, appellabanturq; Leleges, & insulas
habitabant, tributum autem nullum pendebant,
quantum equidem possum superiora repetendo è lō-
gissimo auditu coniectare. Iidem cum Minos flagita-
bat, naues ei implebant. Ille felici usus belli successu,
multos agros populatus est. Caricæ gentis omnium
quæ illis temporibus claruerunt ingeniosissimæ, me-
morantur tria inuenta: quippe galeis cristas impone-
re primi docuerūt Cares, clypeis signa adiunxerūt, po-
stremò lora quoq; scutorū excogitauerūt, antea nāq;
citra habenas gestabant quotquot clypeis utebātur,
& baltheis duntaxat coriaceis fultos, collo sinistroq;
humero sustinebant. Post Caras uerò tempore longo
succedente, Dorei atq; Iones ex insulis egressi, in con-
tinenti sedes posuerunt. Hunc in modum Cretenses,
de Caribus referunt. Quanquam his non assentiun-
tur Cares, qui se Aborigines atq; indigenas esse me-
morāt, eodēq; nomine usq; usos. Apd̄ Mylassos Iouis
Carij delubrum ostēdāt uetustissimū, quo cōmuniter
Myi quoq; atq; Lydi utūtur, ut qui Carib. sint germā-
ni. Quippe tam Lydum quàm Mysum Caris fratrem
appellant, atq; ob id eodem uti fano. Quotquot alte-
rius sunt gentis, etiam si Carum lingua utantur, non
tamen

tamen sacro participant. Cannii, quantum mihi uideretur, indigenæ sunt, etsi ipsi se à Creta oriundos affirmant. Linguam sanè aut ipsi ad Caricam accommodauerunt, aut Cares Caunicam edidicerunt, id quod ægrè diiudicari potest. Siquidem legib. utuntur cum ab aliis gētibus, tum à Carum moribus multū diuersis. Nam apud illos laudatissimum habetur, iuuentutem frequenter amoris gratia ad comporationes cōuenire, tam uiros quàm mulieres atq; pueros. Sacra principiò sibi constituerunt externa, quorum postea pertæsi, cum patriis duntaxat uideretur utendū diis, Cannii omnis ætatis sumptis armis, sacerdotem ad Calyndicos usq; montes persequuti sunt, fustibus cedentes, exclamantesq; externos se exigere deos. Et huiusmodi moribus illi utebantur. Lycii è Creta ab initio originem traxerūt. Cretam enim primum uniuersam barbari colebāt: deinde contēdentib. p imperio Europæ filiis Sarpedone atq; Minoë, Minos superior factus expulsi Sarpedonem, eiusq; gregales. Hi ppulsi, Asiæ ditionem occupauerunt Milyada. Et quam nunc Lycii colunt, olim erat Milyas, & Milyæ iā tūc appellabantur Solymi. His igitur imperitabat Sarpedon. Mox Termilæ appellati, quo nomine etiam uicini eos appellabant tantisper, dum Lycus Pandionis filius à fratre Aegæo Athenis pulsus, ad Sarpedonem in Termilas abiisset, factumq; esset, ut temporis pgressu ad Lyci nomen Lycii uocarētur. Legib. utuntur partim Cretēsiū, partim Carū. Quanquam hoc tinum præter cæteros homines pro lege habent peculiare, quod à matribus nomina sibi ipsis indunt. Et si quis obuium percontetur quisnam sit, quæue familia ortus, à matribus auisq; protinus genus suum repetet. Et si qua ingenua seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui atq; nobiles existimantur. Si autē uis uel inter ciues primarius uxore duxerit

De Creta
narratio.

externam

De Cnid-
dils.

externam aut pallacam, suscepti ex his liberi putantur non ingenui. Igitur illius tempestatis Cares nulum præclarum factum relinquētes, ab Harpago subacti sunt. Nec Cares tantum, uerum & uniuersi Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant enim cum alii, tum Lacedæmoniorū coloni Cnidii, quorum regio declinat ad pōtum, appellatur Triopium. Nam cum initiū Byblesiæ ex peninsula incipiat, sintq; Cnidii propemodum circumflui: eam partem qua boream spectat, Ceraunius claudit sinus, australe uerò Symanū Rhodiumq; mare. Reliquū frontem hoc est, isthmū qui perquā exiguus est, nempe quinque stadiorum, Cnidii tentauerunt perfodere: uolentes interea dū Harpagus Ioniā euerteret, suam ditio- nē in insule formā redigere. Eratq; hic isthmus quem perfodere statuerant, ea parte qua continentem spectat, Cnidia. Id iam multa manu conantibus, diuinitus arbitror aliquid repugnasse, quod nimirum omnes qui manum admouerent, læderet, cum alias corporis partes, tum præcipuē oculos infestante petra. Cnidii missis nunciis Delphos, rogant quidnam esset, quod tantopere conatibus eorum aduersaretur. Pythia, ut ipsi referunt Cnidii, senario uersu respondit in hanc sententiam:

Isthmum neq; aggerate, neq; fodite.

Iupiter namq; ipse, si placuisset, fecisset

Insulam. Cum respondisset hunc in modum Pythia, Cnidii à perfodiendo Isthmo destiterūt, sequentib; cum exercitu Harpago, ultrò sese nō cōmisso prælio dederunt. Pedasii, qui mediterraneā supra Halicarnassum colunt, aliib; uicini maximā diligētiam adhibere feruntur, ut eorum sacerdos Palladi sacram barbam habeat, id quod ter illis accidisse putatur: hi soli in Caria populi Harpago diu reluctati, multum negotii exhibuerunt, montem extruēdo, cui nomen

Lyda.

Lyda. Tandem tamē & ipsi expugnati. Cæterum ubi in Xanthium campū exercitum produxisset Harpagus, Lycii contrā progressi, pauciq; cum multis confluentes, strenuē sese gesserunt. Superati autem prælio fugatiq; in urbem sese recipiunt, uxores, liberos, atq; pecunias unā cum totis familiis in arcē cōgūt, admotoq; igne, arcem unā cum cæteris rebus incendunt. Quæ ubi fecissent, ipsi regressi iureiurando se mutuo adstringunt, & cum hostibus iterum congregiuntur, fortiterq; pugnādo omnes oppetierunt.

Ex Lyciis autem qui Xanthii dicuntur esse, hi omnes præter octoginta quosdam Isthiorum sunt conueniæ. Qui octoginta tum emigrarunt, atq; ita supersites remanserunt. Atq; Xanthum hunc in modum obtinuit Harpagus, pari modo Caunū. Nam Caunii Lycios magna ex parte imitati sunt. Igitur inferiorem Asiam Harpagus subegit: superiorem ipse Cyrus deuicit, omnem gentem euertens, nullamq; relinquens. Ego illorum gestorum pleraque prætermittā, & ea duntaxat prodam, quæ illi quā plurimum laboris exhibuerunt, & memoria digna sunt. Igitur Cyrus ubi continentē uniuersam suæ ditionis fecisset, Assyriis bellū intulit. Assyriæ cū aliæ multæ magnæ urbes, tū uerō celeberrimi nominis ac ualidissima Babylon, illic ubi euersa ab istis Nini regio extiterat, ea urbs in ingēti planicie sita est, forma quadrata; magnitudine quoquē uersus ceterū uicē stadiorum, in summa quadringentorum & octoginta, in circuitu quatuor laterū urbis. Tāta est Babylonis urbis magnitudo, quæ ita exornata est, ut alia nulla earū quas nos nouimus. Iā primū fossa ambit alta atq; lata, aquæ plena. Deinde murus, quinquaginta cubitorum regionum crassitudine, ducentorum celsitudine. Est autem regius cubitus quā mediocris tribus digitis maior. Operæ precium est me præter

Xanthii.

Babylonis
descriptio

de urbe.

hec differere quemadmodū humus ē fossa sit egesta,
& murus effectus. Vt quidē terrē in deprimēda fossa
efferebant, ex eo lateres ducebant, quorū cū magnā
uim extraxerant, eos in fornacibus coquebāt. Postea
corno utentes, asphaltō feruenti per tricesimū quem
que laterum ordinem summitates arundinum insti-
patas conglutinabant: & primum labra fossę, dein-
de ipsum murum ad eundem modum, super quem
circa oras extruxerunt dietas singulares, alteras alte-
ris obuersas: inter quas tantum intercapedinis relin-
quebatur, ut quadriga interagi posset. Eius per ambi-
tum centum portę stabant, arę omnes, cum cardini-
bus. itidē postibus. A Babylone octo dierū itinere
abest alta urbs, nomine Is, ubi fluuius est haud mag-
nus eiusdem nominis, qui se deuoluit in flumen Eu-
phratem. Hic itaq; fluuius Is unā cū aqua permultos
reddit asphalti bituminis grumos, quę asphaltus ad
murū Babylonis comportabatur. Hunc in modū Ba-
bylon extructa est. Eius duę sunt plagę, quas inter-
fluit fluuius nomine Euphrates, qui magnus & al-
tus & celer, ex Armeniis in rubrum mare decurrit. In
hūc uterq; murus lacertos exporrigit, eiusq; incuruz
utring; ripę costilib. laterib. pro maceria prętexūtur.
Ipsa urbs plena domib. est ternarū quaternarūq; cōti-
gnationū, secta in uias rectas cū alias, tū uerō trans-
uersas, quę ad flumē pertingunt. Ad quarum singu-
las p numero uicorū portulę factę sunt in maceria,
quę flumē sepiebat, & ipsę arę, & ad flumen idē fe-
rentes. Et hic quidem murus lorica est. Alter uerō in-
terior nō multo quā hic debilior, sed exilior. In u-
traq; urbis media platea est murus erectus, quorum
hic regiam comprehendit ambitu pręgrandi atq; ua-
lido: in altero Iouis Belli templum æreis portis, id qđ
mea etiam nunc ætate extat, duorum undecunq; sta-
diorum amplitudine, figura quadrata. In sacri me-
dio

dio turris solida, crassitudine simul & altitudine sta-
 dii, cui alia rursus superimposita turris, & huic dein-
 de alia, ad octauam usq. His extrinsecus scale sunt in
 circuitu adhibitæ, per quas ad singulas conscenditur
 turres. In mediis gradib. ductus, sellæq. in hoc factæ,
 in quibus ascendentes liceat sedere ac conquiescere.
 In postrema turri sacellum est aliud, in quo lectus est
 splendide stratus, & apposita in mensa aurea. Statua
 in hoc sacello nulla est, neq. hic noctu cubat homi-
 num aliquis, præter mulierem unam ex indigenis,
 quæ ex omnib. deus delegerit, uti narrant Chaldei hu-
 ius dei sacerdotes. Narrant enim illi, tametsi mihi pa-
 rum credibilia referre videntur, deū uidelicet ipsum
 templum ingrediētem, in hoc cubili conquiescere,
 sicut & Thebis Aegyptiacis. ad eundē modū in The-
 bani Iouis fano, si modò Aegyptiis fides habenda est,
 mulier quoq. cubare creditur: quæ mulieres cum ui-
 ris non putantur habere consuetudinem. Idem fit apud
 Patara Lyciæ urbem, quando oraculum celebra-
 tur. Neq. enim id fit perpetuū: ubi id futurum est, ua-
 tes noctu in templum concluditur. Porro in Babylone
 præter hæc commemorata, aliud est sacellum infe-
 rius, quod Iouis magnam habet statuam, eamq. aure-
 am, pone mensam, & ipsam auream, simul & sustenta-
 culum cū sella, omniaq. aurea, ad eū ut Chaldei octia-
 gentorum talentorū auri opus existiment. Extra tem-
 plum altare est, & ipsum aureum: & præter hoc aliud
 altare ingens, in quo solennes hostiæ immolantur,
 quandoquidē aureū illud non licet hostiarū sangui-
 ne polluere, præterquam lactentium. Insuper in hoc
 maiusculo altari Chaldei quotannis centum millia
 talentorum thuris adolent, quando huic suo deo sa-
 cra faciunt. Eratq. in hoc tēplo etiamnum illo tem-
 pore statua duodecim cubitorū ē solido auro: quan-
 quæ ego hanc non uidi, sed ea refero quæ à Chaldeis

referuntur. Hanc statuam Darius Histaspis filius in-
 diose captans, nō ausus tamē fuit diripere, sed quam
 postea Xerxes Darii filius abstulit, sacrifico (qui ueta-
 bat statuam loco dimoueri) interēpto. Atq; illud tē-
 plum hoc pacto fuit ornatum. sunt & multa priuata
 donaria. Huius Babylonis multi alii reges extitēre,
 uorum in exponendis rebus Assyriis mentionem fa-
 ciam, qui & muros ornauerunt & templa: & in-
 ter eos dux feminæ. Harū prior, quę quinque etatibus
 ante posteriorē regnauit, uocata est Semiramis. Hęc
 per planiciem aggeres extruxit spectaculo dignos, cū
 ante hac flumen eā omnē restagnare solitus esset. Po-
 sterior regina Nitocris nomine extitit superiore soler-
 tior. Cuius cū alia monumēta extiterūt, quę ego cōme-
 morabo, tū uerō hoc, quod animaduertēs imperiū Me-
 dorum ingens ac pacatum, subastasq; ab his multas
 urbes, & inter has Ninum, permuniuit se omnibus
 quā potuit maximē. Ante omnia fluuiū Euphratem,
 qui primum mediam ipsorum urbem interfluens, re-
 ctus erat, tortuosum reddidit, fossis superius depres-
 sis, adeō ut quendam Assyriæ pagum, nomine Arderi-
 ca, ter influat, & qui nunc ē mari per Euphratē Baby-
 lonē uersus subuehuntur, ter ad hūc eundē pagū ap-
 plicēt, idq; triduo. et hūc quidē talē reddidit. Aggerē
 uerō ex utroq; fluminis labro aggeffit uisu mirandū-
 tantæ est & magnitudinis & sublimitatis. Multo su-
 pra Babylonem, aliquātulum seorsum à flumine, ef-
 fodit paludis elnuiem, pfunditate quidē ad aquam
 semper ducta: latitudinē uerō eius quoquo uersus
 trecentorum uiginti stadiorum. Hęc fossitia humus
 ad fluminis ripas aggesta est, quę locum ubi depres-
 sit, crepedinem ambitus eius lapidibus induxit. Hęc
 duo, ut flumen flexuosum & lacuna tota fossa esset,
 ideo fecit, ut fluuius per multos anfractus rectus, se-
 datior mearet, & nauigationes in Babylonē essent
 tortuosæ,

tortuosæ, & ex ipsis navigationibus longus ambitus la-
 cunæ exciperetur. Ad hæc quæcūq; erat regio ad in-
 uadendū opportuna, & cōpēdiaria ex Medis uia, hāc
 intersepit, ne Medi cōmerciō Assyriorū ipsius nego-
 tia cognoscerēt. Et hæc quidē ex pfundo circūiecit.
 Cæterū ex eis talē fecit cōmunionē: Cum sit urbs
 in duas dirēpta regiones, fluvio mediū tenēte, quo-
 ties aliquis ex altera in alterā regionē trāsire uolebat
 sub regib. superiorib. is necesse habebat nauigio tran-
 sire: q̄ erat (ut reor) sanē molestū. Huic rei prospexit:
 siquidē ubi effodit effluuū lacus, aliud opere eodem
 monumētū sui reliquit. Saxa prægrādia præcidit, quæ
 ubi in expedito fuerūt, & locus depressus, in locū i-
 psum quē depresserat, omnē fluminis cursū auer-
 tit, Cū hic locus effossus impleretur, interea pristino
 aluēo arefacto, oras fluminis intra urbē ac descēsus,
 q̄ ex portulis ad flumē ferūt, extruxit cōtis lateribus
 eadē ratione qua muri extructi sunt. Extruxit itē cir-
 ca mediā fermē urbē pontē ex iis quos effoderat lapi-
 dib. ferro eos ac plūbo deuinciēs. Hunc publiciis qua-
 dratis, per quē Babylonii transirēt, interdū cōmitte-
 bat, easdē noctu tollebat: hac uidelicet causa, ne per-
 noctē transeūtes mutua furta exerceerēt. Vbi lacuna
 repleta est flumine, & opus pōtis exornatū, tunc flu-
 uiiū Euphratē è stagno in pristinū reuocauit aluēum:
 atq; ita lac⁹ quē foderat, uisus est utiliter factus, & p̄ds
 in usum ciuiū extructus. Eadē regina hūc machinata
 est dolū: Supra portas urbis celeberrimas, in loco edi-
 to atq; cōspicuo, sepulcrū sibi extruxit, atq; his literis
 inscripsit Si cui regū Babylonis post me futurorū fue-
 rit pecuniæ penuria, aperto sepulcro sumat quātum
 cūq; libuerit pecuniæ, dūtaxat indigēs, alioquin ne a-
 periat. Nō enim bonū fuerit. Hoc sepulcrū tādū fuit
 immotum, dum regnum pertuenit ad Dariū. Is indi-
 gnū esse ratus, se neq; uti quippiā his portis (ideo au-

Cyrus in
Labyntū
Babyloniae
regē
ducit exer-
citum.

Cyrus
Gyndem
flumiū
multos ei
uos diui-
dit.

tem non utebatur, quod supra caput ipsius transfertis mortuus situs esset) neque sumere pecunias repositas, & eas ipsum prouocantes, reserauit monumentum: in quo non quidem pecunias inuenit, sed literas ita dicentes: Nisi pecunia esses inexplibilis, & turpis lucri cupidus, haud aperuisses urnas defunctorum. Talis extitisse haec regina memoratur. Aduersus cuius filium Labynitum, patris nomen, & Assyriæ imperium habentem, Cyrus exercitum duxit. Ducit autem rex magnus exercitum probe domi comparata re frumentaria, atque pecuaria. Portatur item aqua ex flumine Choaspis, Susa præterfluente, quo uno ex omnibus fluminibus rex potat. Cuius Coaspis aquam decoctam, & in argentea uasa diffusam, ferentes per multas carrucas quatuor rotarum, multis trahentibus, assidue comitantur, quocumque ille proficiscitur. Cyrus Babylonem tendens, ubi uenit ad Gynde amnem (qui in Mantienis ortus montibus, per Dardaneos in Tygrin alterum amnem fluit, qui Opin urbem præterlabens, rubro infunditur mari) conabatur hunc fluium Gynde traicere, cum non posset nisi nauibus traici. Interim ei quidam ex sacris equis candidis petulenter ingressus fluium, transire conabatur. Hunc fluius uorticibus contorquens, obruendo abripuit. Cyrus per quam ægre ferens hanc fluminis iniuriam, illi comminatus est, se sic redditurum eum tenuē, ut posthac facile uel à mulieribus transiri posset, ne genua quidem tingentibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonem intermissa, copias suas bifariam diuisit. Dehinc alueos ad funiculum designauit centenos & octogenos, utrinque ad Gynidis labra omnino conuersos, quos distributis copiis effodi iussit. Et opus quidem, ut quod à tanta multitudine fieret, perficiebatur: tamē in eo faciendo eam æstatē triuerunt. Cyrus ubi Gynde multauit in trecentos & sexaginta riuos diductum, & alterum uer illuxerat, ita porro ire Babylonem pergit.

git, Babylonij cum producto exercitu preſtolatibus. Qui ubi propius urbem ille promouit, cum eo conflixerunt, prælioq; fugati, in oppidū ſe receperunt. Ii tamen quia Cyrum iam pridem animaduuerterant in quietū eſſe, uiderantq; omnes pariter gētes aggredientem, cōportauerant multorū ſanē annorū commectus. Ideoq; tunc obſidionē nullius momēti faciebāt. Et Cyrus cū iam in longo tēpore nihil admodū res pſicerent, inops cōſilij erat. Tandem ſiue alius ei anxio ſuggeſſit, ſiue ipſi in mētem uenit quid in rem eſſet, Cyrus Baſic ſtatuit faciendum: Inſtructis uniuerſis copijs, partim quā fluiuius urbē ingreditur, partim à tergo quā egreditur, præcipit, ut dum cernerent alueum poſſe tranſiri, illac urbē inuaderēt. Ita inſtructis atq; admonitis ſuis, cū inutiliori exercitus parte abiit ad ſtagnū. Eō ubi peruenit, quæ Babyloniorū regina fecerat apud flumē, & apud ſtagnū, q̄ erat palus, eadem ipſe fecit. Nam renocato flumine, alueū eius priſtinum uado tranſibilem reddidit. Id tale ubi actum eſt, Perſæ qui ad hoc ipſum inſtructi erant, per alueū unde fluiuius Euphrates abſceſſerat, mediiorū ferē femorū tenus gnauiſſe Babylonē introierunt. Quos Babylonij ſi factū Cyri prius aut audiſſent aut ſenſiſſet, haud dubiē, contempto eorū ingreſſu, peſſimo exitio affeciſſent. Nam obſeratis omnibus quæ ad flumen ferūt portulis, cōſcenſiſſe ſeptis, ipſi p̄ ripis ſtantes illos p̄greſſos ueluti in cauea excepiſſent. Nunc ex inopinato eis Perſæ aſtiterūt: & cū capti eſſent qui media urbis incolebāt Babylonij, p̄pter eius tamen magnitudinē non ſentiebatur (ut fertur) ab his qui circa extrema habitabant. Sed fortē quoniā dies feſtus eis eſſet, exercendis choreis atq; oblectationib. opera dabatur, donec planē rē animaduuerterterūt. Atq; ita primū capta eſt Babylon. Cuius urbis quāta ſit potentia, cūm Babylonē ex alijs multis pandā, tum uerō ex hoc, quodd cū regi

magno omnis plaga, cui imperat, sit distributa in ipsius
 atq; exercitus eius alimētū, prater tributa ex duodecim
 quib. annus cōstat, mensib. quatuor regio Babylonia o-
 cto reliquis cū omnis Asia alit. Ita hui⁹ regionis potētia
 tertiā Asiæ partē æquiparat, & eius principatus, quē sa-
 trapiā Persæ uocant, omnium prouinciārū lōgē est opti-
 mus, aded ut Tritachmæ Artabazi filio, qui pro rege tri-
 butū hoc exigebat, singulis dieb. singulæ argenti plenæ
 artabæ penderētur. Est aut artaba mēsurā Persica, capa-
 cior q̄ Atticæ medimnus trib. chænicib. Atticis. Ad hæc
 erāt ei peculiares eq, prater bello destinatos, admissariū
 ostingēti, cū equarū qbus admittebātur sexdecim mil-
 lib. nā singuli ad uicenas admittūtur. Praterca canū In-
 dicorū tāta alebatur multitudo, ut ad præbēda eis ciba-
 ria, quatuor in eadē planicie magni uici attributi essēt,
 aliorū tributorū immunes. Atq; hæc præsidis Babylonis
 peculiaria erāt. In Assyriorū terra parū pluit. q̄ in ea fru-
 menti germinat, id demū est, q̄ ex flumine irrigatur. Irrigatur aut seges, & frumētū puenit, nō quēadmodū in Ae-
 gypto, flumine sua spēte in rura ascēdēte, sed manib. atq;
 scrobib. irrigatū. etenim Babylonica regio omnis, quēad-
 modū Aegyptiaca, distinguitur in fossas, quarū maximā
 nauib. trāfiri potest, ad solē hybernū uergēs, ex Euphrate
 exiēs in Tigrim alterū flumē, iuxta q̄ urbs Nīnus sita e-
 rat. Hæc regio omniū quas nos uidim⁹, lōgē optima est,
 dūtaxat ferēdo frumēto. Nā in arborib. ferēdis, ficu, ui-
 te, oleo, nequaquā de principatu cōtendit. Cereris autē
 fructu pcreādo aded ferax est, ut nunquā nō ferē ducē
 ta reddat: & ubi præstās bonitate se uincit, etiā ad trice-
 na, quaternūm ferē digitorū latitudine triticeis atq; hor-
 deacis foliis. milii uerō ac sesami pceritatē instar arborū
 et si mihi cōpertā tamē memorare supersedeo pbē sciēs,
 his qui nūquā Babyloniā regionē adierūt, quæ de frugi-
 feris dicta sunt, perquā incredibilia uisum iri. Oleo neu-
 siquā utūtur, nisi q̄ ex sesamis faciūt. Sūs eis passim per
 omnia

omnē regionē palmæ suæ spōte nascētes, plerq; fructificæ: ex quib. & cibos & uinū & mel cōficiūt, curātes more ficorū. Harū, ut aliarū arborū, Græci masculas uocāt, quarū fructū his quæ palmulas ferūt, alligant, ut illinc p̄diēs culex, palmulas penetrās cogat matureſcere, alio q̄ occasuras. Masculas enim in fructu culices ferūt, quē admodū caprifisci. Venio ad id, q̄ ex omnib. quæ de ea regione secūdū ipsam urbē, mihi p̄ summo miraculo est differēdū. Nauigia illorū quæ per flumē cōmeant Baby lonē, omnia sunt orbiculata atq; coriacea, quæ pecuarii Armenii, q̄ supra Assyrios incolūt, ex cēsis falicib. faciūt, instruūtq; pellib. nudo illarū extrinsecus posito in modum soli: neq; puppe discreta, neq; prora acuminata, sed in speciē clypei magis orbiculata. tale nauigiū stramētis stipatū, fluuiō deferēdū permittūt, cū aliis reb. tū uerō doliis ē palmularū uino onustū, dirigētib. illud duobus cū totidē palis: quorū alter introrsum palā trahit, alter exterius pellit. Fiūt aut nauigia hæc & magna admodū, & minora, quorū maxima quæq; ferūt pōdus quinq; mil liū talētorū, singula singulos asinos uinos intō habētia, maiora etiā plures. In quos illi postq̄ nauigātes Babylo nem peruenērūt, onusq; distraxerūt, lignaq; nauigii, atq; omnia stramētā adduxerūt, pelles cōgerūt, & eos in Ar menia agitāt, aduerso enim flumine nauigari p̄ illius rapiditate nullo pacto potest. Qua ex causā nō ex lignis, sed ex pellib. nauigia fiūt. Iidē ubi asinos agitādo in Ar menia redierūt, alia ad eūdē modū nauigia cōparant. et naues quidē eorū tales sunt. Amictu aut tali utūtur: dua bus amiciūtur tunicis, una linea usq; ad pedes demissa, altera super hāc lanca: postremō cādida & breui penula circūdātur. Calceos gerūt gētis more, soleis Thebanis si milimos. Capita habentes comata mitris redimiūt, unguētis toto corpore delibuti. Antlū signatoriū singuli gestāt, & sceptrū affabrē factū, cui superstat aut malū, aut rosa, aut lilium, aut aquila, aut aliud quippiā. nā absq; in signi gestare sceptrū, ipsi nefas ē. Atq; hic eorū corporis est col-

Babyloniorum
uestimenta.

Babyloni-
orum
lex consp-
gala.

est cultus. Leges uerò quę cōstitutę ab ipsis, hę sunt: una quidem prudētissima, altera autē (quantum e-
go sentio) quę Henetos ex Illyrijs audio uti per singu-
los pagos. Semel quotannis ista fiunt. Vbi uirgines ef-
fectę sunt nubiles, eas congregāt, & uniuersas unum
in locum cōducūt, quas circūstente uirorū frequen-
tia, surgens pręco sigillatim uēdit, sed primū pulcher-
rimam omniū, secundū hanc (ut quām plurimo uen-
datur auro) aliā euocat, quę post illam est speciosissi-
ma. Venduntur autē in contuberniū, quarū pulcherri-
mas quasq; Babylonii, qui locupletes, & iidem cœli-
bes sunt, mercantur, ut quisq; licitando alterū supe-
rat. At ex plebe qui sunt cœlibes, his non est opus pul-
chra forma, ideo pecunias ac turpiores accipiūt uirgi-
nes. Nam pręco, ubi uirginū speciosissimarū peregit
uenditionē, excitat deformissimā, si quis illorū mer-
cari uolens existat, edicitq; quisquis uelit quām mini-
mo auri sumpto eā in matrimoniū habere, donec illi
qui minimo cōtentus est, fœmina addicitur. Ita aurū
ex speciosis uirginib. cōficitur, & per easdē cuiusq;
uolenti deformes ac debiles collocātur. Quarū nullā
cuiquam emptori fas erat sine fideiussorib. abducere,
sed datis fideiussorib. de cōtubernio uxoris ita demū
licebat abducere: sed de hoc nō conueniebat. lex lata
erat ut aurum illi redhiberet. Quinetiam ex alio pa-
go uenientib. licebat uxorem mercari, si uellent. Hęc
apud eos honestissima lex erat, quę tamē nō perseue-
rauit. Nouissimē aliud quiddā excogitauerūt, ac quis
fœminas iniuria afficiat, necne quis aliā in urbē abdu-
cat. Nā postea quā expugnati malē accepti sunt, rēq;
domesticam absumpserunt, unusquisq; plebeius ob-
uietus inopiam filias suas adigit ad quęstum corpo-

Babyloni-
rū lex de
egrotis.

re faciendum. Alteram item sapienter condiderunt
legem, languentes efferēdi in forum (neq; enim medi-
cis utuntur) ut de eorum languore consulat qui eos
adecunt.

advenit, si quis & ipse eundem passus est morbum, aut alium vidit patientem. Hæc viri qui illos adveniunt cōsulunt, hortanturq; ad ea quæ ipsi faciēdo effugerint similem morbum, aut alium noverint effugisse. Nec fas est cuiquā languentes præterire silentio, nec ante quā exploraverit quonā laboret ille languore. Sepulcra eisdem in melle sunt, luctus funebriis Aegyptio persimilis. Quoties cum uxore miscetur uir Babylo-nius, adhibito thymiamati assidet, & ex aduerso mulier idem facit. Sub diluculum abluuntur ambo, nulum vas priusquam se abluerunt tasturi. Eadē & hæc Arabes faciunt. Vna iisdē Babylonis lex est, omnibus

Babylonio-
rum lex
de scerta-
tione.

modis execranda: nempe omnibus mulieribus indigenis commune est, semel in uita ad Veneris templū descenditib. cum externis uiris consuetudinē habere. Cæterum cum pleræq; sint diuitiis tumētes, quæ sui copiam facere recusent, hæc uhiculis cameratis subuectæ, p̄ tēplo cōsistūt, relicta interim à tergo magna famulitii turba. Pleræq; etiā hunc in modū faciūt: Ad templū Veneris sedēt, nodis corollisq; tēpora renin-ctæ, è quib. dū aliæ scorsum abeūt, alię egrediūtur. Nā diuerticula undecūq; sic funiculis distincta aditū præbēt externis ad mulieres illas, quam cuiq; libuerit deligēdā. Porro cū semel illic consederint, nō prius domū regrediūtur, quā hospitū aliquis pecuniā mulieri in sinū iniecerit, & cū eadē à fano scorsum abducta rem habuerit. Hospitē aut̄ illum qui pecuniā obtulit, dicere oportet: Tanti ego tibi deā Mylitam implo-ro. Mylitam enim Assyrii Venerē appellant. Ac uerō pecuniam illam, quantulacūq; sit, non est fas reici-cere, siquidē in sacrum cōuertitur usum. Neq; mulieri etiā p̄mittitur hospitē aliquē repudiare, sed quicūq; is est, qui pecuniā obiecerit primū, hūc illa sequitur citra delectum. Postremò ubi iam congressa fuerit cū externo mulier, dea expiata, domum reuertitur. (Ac deinceps

deinceps haud ita multo conduxeris. Iam quæ forma sunt elegantiori, citius (ut par est) expediuntur: quæ uerò deformes, diutius cogūtur desidere p templo, antequā legi faciāt satis. Fitq̃ interdū, ut uno atque altero anno, aut etiā triēnio atq̃ diutius expectare oporteat miseris. Alicubi nempe in Cypro, similis quxdā lex est. Hæc sunt Babyloniorū instituta, quorū tres sunt familiae, quæ nullo alio nisi piscib. uisitant. Quos captos ubi arefecerūt ad solē, hoc faciūt: In pilā deliciūt, ac pistillis pinsunt: deinde linteis cōseruant, unde quisquis uult cōspergit, offāq̃ facit, quā in modum panis torreat. Cyro post hāc gētē ab eo subactā, incescit cupido Massagetarum in suā potestātē redigēdi. Quæ gēs fertur & magna esse & robusta, ad aurorā solisq̃ ortū sita, trans Araxem fluuiū ē regiōne Issedonorum. Sunt qui dicāt eam Scythiarum nationis. Araxes Istro maior, & idem minor esse memoratur: & in eo frequentes insulæ Lesbo pares magnitudine: & homines qui illas incolunt, æstate uesci radicibus quibuscunq̃, quas ipsi euellunt. Arborum autem fructus, quos maturos comperiunt, in cibum reponere, quo per hyemem uescantur. Apud eos etiam inueniri arbores talem fructum ferentes, qui iactus in ignem ab his, qui ad se calefaciendum conuenerunt, foco circum sedentes incēso igne, sic ebrios reddit odore suo, ut uinū Græcos: & eo uehemētius, quo plus eius fructus fuerit iniectū, quoad cōsurgatur ad tripudiādū, ac perueniatur ad cantū. Atq̃ hæc fertur eorū esse uiuendi cōsuetudo. Araxes porrò fluuius à Mantienis quidem, unde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit riuos) fluit, sed per sexaginta ora prorūmpens, quæ uno excepto in paludes elouiesq̃ euoluitur, ubi ferūtur homines habitare, qui crudis uisitet piscib. & p uestib. utātur uitulorū maris riuorum pellibus. Reliquum illud per apertū fluit in mare Caspiū, quod mare per sese est, nec ullo com-

Massagetarum.

Araxes fluuius.

Mare caspiū.

alto commiscetur. Nam & illud quod Græci omnes
 pernaugant, & id quod extra columnas uocatur At-
 lanticum & Rubrum, idem est mare. Caspium uero
 alterum, ac per seipsum est longitudinis quindecim
 dierum cursu nauis qua remis utatur, latitudinis u-
 bi spaciosissimum est, octo dierum: qua ex parte ad
 uesperum uergit, Caucaſo prætentum monte, cum
 maximè uestitatis, tum summæ altitudinis, multas
 atq; in se omnifarias gentes habente, ac pleraq; om-
 nes agreſti materia uiſitantes, ubi arborum fron-
 des, his quæ sunt apud nos ſimiles feruntur eſſe, qui-
 bus contuſis & aqua dilutis, illi animalia ſibi per ue-
 ſtes inſcribere dicuntur: eaq; animalia nūquam elui,
 ſed perinde atq; ab initio eſſent intexta, ſic cum reli-
 qua lana ueteraſcere. Horum quoq; hominū concu-
 bitus ſicuti pecorum in propatulo eſſe. Et ad ueſperū
 quidē uergēs hoc mare q̄ Caspiū uocatur, Caucaſus
 cohibet: qua uero parte uergit ad aurorā orientēq; ſo-
 lem, planicies excipit proſpectu immenſæ magnitudi-
 nis. Quā ſpacioſam planiciē nō ex minima parte Maſ-
 ſagetæ poſſidēt, quib. bellum Cyrus inferre cupiebat
 multis ac magnis ſolicitatus incitatusq; cauſis. Pri-
 mū ſua genitura, quōd uidebatur maius quiddā ho-
 mine eſſe. Secūdo loco, felicitate qua fuerat uſus ad
 uerſoſq; hoſtes. Quācūq; enim gentē Cyrus inuaſerat, ea
 gens nullo pacto potuerat euadere. Erat autē Maſſage-
 tarum regina deſūcto uiro Tomyris nomine, ad quā
 in coniugium petendā Cyrus miſit uerbo duntaxat,
 nolens eam habere uxorem. Animaduertens illa non
 ſe in coniugium, ſed regnum Maſſagetarum peti, ac-
 ceſſum Cyro interdicit. Poſtea Cyrus cū dolus non p-
 eederet, progreſſus uſq; ad Araxem, aperte inſeſto cū
 exercitu Maſſagetæ tendit. flumen pontibus iungit,
 quibus copias traiciat, factis ex nauibus, turres de
 ſuper ædificans. Ad quem in hoc labore occupatum,
 Tomyris

Cyrus
 Maſſage-
 tarum bello p-
 tit.

**Tomyris
reginæ
mâdatur
ad Cyrum**

Tomyris caduceatorem misit, qui diceret: Rex Medorum desine incumbere in quæ incumbis, nescius an ista quæ constituisti, tibi conducibilia erunt. Omisso incæpto, apud tuos ipsius regna, & nos sine finium quorum sumus, principes esse. Verum tu admonitionibus: his uti noles, & omnia males quam otium: Quod si tantopere affectas laceffere Massagetæ, omitte quam sustines æruminâ, iungendo fluvium: ac nobis tridui itinere digressis, traicito in nostram regionem: aut si mauis nos excipere in uestram, tu hoc idem facito. Hæc ubi Cyrus audiuit, accitis Persarum primoribus coactisq; in mediū rem proponit, cōsulens, utrū sibi agendum constituerent. Illorum in idem conveniēte sententiæ, iubentium recipi in ipsorum regionem cū

**Cræsus con-
siliū su-
per Tomy-
ris mada-
to.**

suo exercitu Tomyrim. Quam sententiā Cræsus Lydus cum adesset, improbat, in contrarium differens his uerbis: Equidem tibi rex etiam antea dixi, quādo quidem Iupiter tibi me tradidit, quicquid animaduertero errari in tua domo, id omne me pro uiribus auersurum. Nam meæ ruinæ etsi ingrata, mihi tamen extitere disciplinæ. Si tibi esse uideris immortalis, & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus ut meam tibi dicam sententiā: sin uerò te quoq; agnoscis hominē, & aliis talibus præesse, illud in primis discito, humanarū rerum circum esse: qui rotatus, semper eosdem fortunatos esse nō finit. Ideoq; de hac, quam pposuisti, re, secus ego atq; isti sentio. Si enim hostes in terrā nostram uolumus excipere, id tibi ex hoc periculū erit, ne fugatus omne amittas imperiū: quia haud dubiè uictores Massagetæ, nō se retro fuga recipiēt, sed tuas puincias adorientur. Victor aut tu non adeo multū uincis, quam multū si transgressus in terrā illorum, uictis Massagetis instabis fugientibus. Hoc enim pro illo substituito consilium, ut uicto hoste rectā pergas ad subigendum Tomyridis regnum, & quidem sine duce.

duce. Deforme est enim atq; intolerabile, Cyrum Cambyſis filium mulieri cedentem detrectare pugnam. Itaque mihi placet, traiectis copijs procedere eoſque dum illi in occurſum prodeant: atq; dehinc ira faciēdo, dare operam ut illos ſuperemus. Nanq; ut ego audio, Maſſagetæ bonorum ſunt Perſicorum inſueti, & magnorum cōmodorum expertes. His ergo uiris proponē in noſtris caſtris inſtructarum affatim epularum magna ui pecorum interfecta, cum magna etiam ui pēculorum nini meri, atq; omnis cibariorum generis. Hoc ubi fecerimus, imbecilliſſimis quibuſq; militib; ibi relictis, cum reliquis ad flumē nos recipiamus. Quibus tantis bonis illi conſpectis (niſi me fallit opinio) ſe ad ea cōuertent, unde nobis ſupererit facultas magnas res perpetrandi. Atq; hę quidem in diſcuſſionem hēnere ſententię. Cyrus autem priori repudiata, Cręſiq; probata ſententia, indixit Tomyridi ut retrocederet, utpote aduerſus illam traiecturo. Illa quemadmodum à principio ſpopōderat, regreſſa eſt. Cyrus in Cambyſis filij ſui (cui regnū tradebat) mahus prębuit Cręſum, ac maiorem in modum ut hominem honore be neſcijſq; proſequeretur, pręcipit: ſi ſua aduerſus Maſſagetæ traſtio nō rectē cederet. Hęc ubi pręcepit, eoſq; remiſit in Perſidē, ipſe cum copijs ſuis flumē traiecit. Trāſmiſſo Araxe ubi nox aduenit, uidit per quietē talem uiſionē: Videbatur Cyrus in ſomniis cernere maximum natu filiorum Hyſtaſpis, habentem in humeris alas, quarū altera Aſiam, altera Europam inuolbraret. Erat Hyſtaſpi Achæmenidæ Ariamenis filio, ex liberis natu maximus Darius, tunc fermē uiceſimum ætatis annum agens, in Perſide relictus, quodd non maturus militiæ eſſet. Experrectus Cyrus, uiſum ſuum intra ſe retraſtabat: quod cum ei magni momenti uideretur, uocato Hyſtaſpi remotis arbitris, inq;: Filius tuus, Hyſtaſpēs, mihi atq; regnō meo inſidiari depre-

Cyri ſomnia.
niam.

hensus est: hoc unde proculdubio nouerim, per me noscas licet. Dij mihi, quod mei curam gerunt, quæcunq; euentura sunt ostendunt. Siquidẽ proxima nocte inter quierẽm liberorum tuorum natu maximũ, in humeris habentem alas: quarum altera Asiam, altera Europam inumbraret. Ex quo uiso nulla reergiuerfatio est, quin ab illo mihi tendantur insidię. Quapropter tu quàm raptissimẽ in Persidem reuertere: facitoque ut cum ego subactis Massagetis illuc rediero, filium tuum mihi sistas ad causam dicendam. Et Cyrus quidem hæc locutus est, scilicet quod sibi insidiari Darium suspicabatur. At deus ei portendebat ipsum ibi mortem appetiturum, & eius regnum ad Darium esse peruenturum. Respondens illi Hytaspes: Absit, inquit, rex, ut quispiam uir genere Perses, tibi molliatur insidias. Qui si quis sit, is primo quoque tempore morte mulctetur. Tu enim Persas ex seruis liberos, ex subditis aliorum hominum dominos effecisti. Quod si qua tibi uisio filium meum indicat, rebus nouis contra te studentem, ego tibi cum exhibeo pro tuo abitratu utendum. Hęc reddito responso, Hytaspes traiecto Araxe, Persidem contendit, Cyro filium suum Darium in custodia seruaturus. Cyrus autem Araxe traiecto, progressus unius diei iter, quæ Cræsus admonuerat exequitur, relictisque illic imbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaque relictos ex Cyri exercitu aggressa terra Messagetani exercitus pars, sese defensores interimit. Eadem conspecto epularum apparatu, post aduersariorum cædem ad epulandum discumbit: refectaq; cibo ac uino soporatur. Persæ superuenientes, horum multos occidunt, multoq; plures uiuos capiunt, cũ alios, tum uerò ducem eorum, reginæ Tomyridis filium, cui nomen erat Spargapises. Tomyris cognito exercitus ac filij sui casu, misso ad Cyrum eaducente, ita

Cyros 2.
 su Mass
 getas op-
 primit.

ita inquit: Inexplebilis cruore Cyre, ne spiritus tollas ex hoc quod actum est, si fructu niteo, quo ipsi distenti aded desipitis, ut descendente in corpus uino improba à uobis uerba fundatur: tali ueneno filium meum uicisti, dolo non praelio superior. Quate meum admitte consilium bene tibi consulentis: ubi, reddito mihi filio ex hac regione, ferens impunè quodd tertiam Messagetarum partem profligasti. Quæ nisi feceris, per Solem iuro, Messagetarum dominum, fore, ut ego te (et si insatiabilem cruore) tamen sariem. Hæc uerba ad se perlata, Cyrus pro nihilo habuit. Filius Tomyris Spargapises, ubi uino laxatus didicit se in malo esse, exorauit à Cyro ut uinculis solueretur. Statimq; cum solutus est, ac manuum cōpos effectus, seipsam interemit: atq; hic quidem talē obiit mortē. Tomyris autē, quando Cyrus ipsam non auscultaret, contractis suis copijs ita conflixit cū Cyro, ut hanc pugnam ex omnibus quæ inter barbaros extiterunt, acerrimā censcam extitisse: quamq; ita gestā fuisse accipio, primū utrosq; spacio inter se distantes, sagittas egisse: deinde sagittis absumptis concurrentes, lanceis pugionibusq; fuisse confertos: ac diu pugnantes persistisse, neutris fugere uolentib. ad extremū Massagetæ superiores extitisse: ibiq; cū permagnā exercitus Persici partē, tum uerbū Cyrū ipsum occubuisse, cū unum de triginta omnino regnasset annos. Cuius cadauer inter castrorum Persarū stragem Tomyris exquisitū cū inuenisset, caput in utrem demisit, quē humano cruore cōpleuerat: mortuq; insultans, inqt: Tu quidē meum uiuentis & in pugna uictoris filii perdidisti dolo captū, at ego te (p ut interminata sum) cruore saturabo. Hæc de Cyri uite exitu: de quo cū multa referatur, is qui mihi maximè uerisimilis uiderur, à me commemoratus est.

Massagetæ, & amictum gerunt, & uictum habēt Scythico similem. Ex equis præliantur & pedibus. Vtro-

*Tomyris
filius sibi
mortem
infert.*

Cyri exitu.

Massageta que enim genere ualent: sagittarij item atq; hastati. Si
 rē mores. gares, hoc est, pugiones, ē more gestantes: in omnibus
 auro utentes & ære. Utuntur nanque ære in omnibus
 quæ ad hastas, ad pharetras, ad sangares pertinent: auro
 autem in cunctis quæ ad capitis, ad baltheorū, ad axil-
 larum ornamentum spectant. Equorum itidem pecto-
 ribus æreos thoraces circumdant. Circa frēnū, frēnāq;
 & phaleras, aurum adhibent: ferro atq; argento nihil
 prorsus utentes. Quorum in regione cum immēsa sit
 auri atq; æris copia, ferri tamen atq; argenti nihil est.
 Moribus his utuntur: Singuli quidem uxorem ducūt,
 sed ea communiter utuntur. Nam quod Græci memo-
 rant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massa-
 getæ. Siquidem uir Massageta quoties libidine capitur
 mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore
 concumbit. Terminus uitæ nullus eis propositus est:
 ubi quis admodum senuit, cum convenientes proxi-
 mi quiq; cognati immolant, & cum eo aliquot pecu-
 des, quarum carnib. pro epulo ubi decoxerunt, uescū-
 tur, quod genus obitus apud eos beatissimum habe-
 tur. Languore extinctos nō edunt, sed terra operiunt,
 loco damni putantes, quōd ad immolationem nō ue-
 nerunt. Nihil omnino serunt, pecoribus uisitant
 piscatōq;, qui eis abundē ex Araxe fluuio suppeditat,
 ac lacte quod potitant. Ex dijs unum Solem ue-
 nerantur, cui equos immolant. Hic autem
 est eis mos sacrificandi, ut deorum per-
 nicissimo ē pecoribus omnibus per-
 nicissimum maculent.

HERO-

HERODO-

TI HALICARNAS-

SEI HISTORIA-

rum Liber II.

Qui inscribitur

E V T E R P E.



Yro uita functo, regnum suscepit Cā
byfes eius filius & Cassandanz Phar-
naspo genitꝛ: quā ante uirum defun-
ctam Cyrus & ipse ingenti luctu pro-
secutus est: & ceteris quibus impera-
bat, lugeri præcepit. His parentibus or-
tus Cambyfes, cum Iones & Acoles pro hæreditariis si-
bi seruis existimaret, aduersus Aegyptios fecit expedi-
tionem, comparato cum ex alijs, tum uerbò è Græcis,
quibus dominabatur, exercitu. Aegyptij, prius-quàm
apud eos regnaret Psammetichus, omnium hominū
se priores extitisse arbitrabantur: uerūm Psammeti-
cho regnum adeptò, cum incessisset cupido noscēdi,
qui nam primi hominum extitissent, ex eo tempore
putauerunt Phrygas quàm se priores extitisse, se uerbò
quàm ceteros. Enimuero Psammetichus, ubi sciscitā-
do quinam primi hominum extitissent, nullum exitū
inuenire posset, huiusmodi rem machinatur: Pueros
duos ex humilibus parentibus recens natos, tradidit pa-
storì inter pecora educandos, hunc in modum: Iussit
neminem coram eis uocem ullam edere, solitaria in
casa ambos sibi ipsi relinqui, eisdem in tempore capras
admoneri: ubi lacte expleti forent, alia administrari.

Cambyfes
Cyro suc-
cedit.

Psammeti-
chus Aeg-
ypti rex,
pueros du-
os curas
nutriēdos
à mutis.

G I Hæc

Hæc ideo faciebat iubebatq; Psammetichus, quòd creperet ex pueris ubi inarticulatè uagire desisterent, audire, si qua uox prima erumperet, prout & contigit. Nā ubi bimatus exactum est tempus, pastori qui hæc administrabat aperienti ianuam atque intranti, ambo infantes porrectis manibus procidentes, beccus clamabant. Quod primò audiens pastor, obtulit. Cum uerò crebrius aduenti & obseruanti idem uerbum frequentaretur, ita demum re domino indicata, iussus ab eo pueros attulit exhibuitq;. Quos cum & ipse Psammetichus audisset, percontabatur quinā homines beccus quippiam appellarent? Hæc percontans, comperie Phrygas sic panem appellantes. Tali negotio argumētati, Phrygas se priores extitisse Aegyptij concesserunt. Quod ita actum esse equidem ex sacerdotibus Vulcanii, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamē alia multa & inepra memorant: Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres, quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebāt. Alia quoq; apud Memphim audiri ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium ueni. Quinetiā harum ipsarum rerū gratia & Thebas & Heliopolim, id est, Solis urbem, me contuli, animo cognoscendi, nunquid consentanea forent his quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur Aegyptiorum esse solertissimi. Atq; ex ijs narrationibus quæ ad rem diuinam pertinentia audiri, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tantummodo nomina, existimās omnes homines sentire de his. Quorum quicquid cōmemorabo, id oratione coactus commemorabo. Quæ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominū primos Aegyptios annum comperisse, distinguentes eum in duodecim temporum menses. Idq; comperisse ex astris: eo sciens (ut mihi uidetur) hoc agentes quā Græci, quòd

Græci

Græci quidem tertio quoque anno intercalarem mensuram introducunt temporis gratia: Aegyptij uero tricenariis diebus, quibus duodecim menses taxant, adiiciunt huic numero quotannis quinos dies. Unde eis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. Aegyptios quoque primos duodecim deorum cognomina celsuisse, & ab illis Græcos fuisse mutatos. Itæ primos dijs & aras & simulacra & delubra statuisse: quinetiam animalia in saxis sculpsisse: quarum rerum pleraque ita effecta opere demonstrabant. Præterea primum mortalium regnasse Menem, ac sub eo omnem Aegyptum præter Thebaicam plagam palustrem fuisse: ex eaque nihil eorum quæ supra stagnum Myrios extant, extitisse: in quo stagnum à mari per flumen septem diebus nauigatur. Atque de regione bene mihi dicere uidebantur. Manifestum est ei, qui si antea non audierit, tamen inspexerit, modò sit solertia præditus, Aegyptum in quam Græci nauigant, accessionem esse terræ, ac fluminis donum: quinetiam loca supra stagnum hoc, ad trium usque dierum navigationem, de qua nihil amplius commemorabant. Est autem & aliud tale. Nam

Aegyptiacæ regionis huiusmodi natura est: Iam primum cum Aegyptum uersus in alto cursum tenes, procul ab ea adhuc diurnæ navigationis spatium, patieris sensum cornu, etiam in aqua undecim alta passus: quæ res declarat eatenus esse humi aggestum. Ipsius autem Aegypti longitudo secundum mare est sexaginta schœnorum, id est, funiculorum: quemadmodum nos Aegyptum distinguimus à sinu Plinthinete, id est, lateritio, usque ad stagnum Selbonidis, ad quod mons Cassius usque pertingit. Itaque ab hac parte sexaginta schœni sunt. Et enim qui modicum terræ possident, metiuntur illam passibus: qui minus inopes terræ sunt, metiuntur stadijs: qui multum possident, parasangis: qui plurimum sanè, schœnis. Constant autem parasangæ tricenis, schœni sexagenis stadijs. Ita erit Aegyptus secundum mare stadiorum

Aegypti
natura.

diorum trium millium sexcentorum. Hinc ad Heliopolim mediterranea uersus Aegyptus spaciofa est, fupina omnis, & aquarum inops, fimul ac limofa. A mari ad Heliopolim cundo per fuperiora, eiuſdem penè ſpacij iter eſt, cuius ab Athenis illud, quod ab ara duodecim deorū, fert Piſam, & ad delubrum Iouis Olympij: quæ itinera ſi quis cōputet, inueniet aut parū quiddā diffetre quo minus paria ſint: aut non amplius quādecim ſtadijs. Nā uiz, quæ ex Athenis Piſam fert, quindecim ſtadia deſunt, quo minus ſit mille & quingētorum ſtadiorū. At ea quæ à mari ad Heliopolim ducit, hunc ſtadiorū numerū complet. Ab Heliopoli per ſuperiora cundo Aegyptus anguſta eſt. Nam qua parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone ferens ad meridiē atq; ad auſtrum, ſemper per ſuperiora pertingit ad mare quod rubrum uocatur: ubi inſunt lapidicinæ ad pyramides, quæ ſunt apud Mēphim exciſæ: ab hac quidē parte deſiuens mons, declinat in quē dictū eſt. Qua uerò parte productior ſeipſo eſt, duorū ego audiebam menſium itineris eſſe ab aurora ad heſperū: & eius extrema, quæ ad aurorā uergunt, feracia thuris eſſe. Atq; hic quidē mons talis eſt. Quo autem latere Africā Aegyptus ſpectat, alius mons ſaxeus extrēditur (in quo pyramides ſunt) ſabulo obſitus eodē modo, quo Arabici montis tractus, qui ad meridiem fert. Itaque quod ab Heliopoli eſt, non ita multorū ſpaciorū eſt, quod modò Aegypti ſit, ſed quatuor duntaxat dierū navigatione. Aegyptus anguſta eſt inter eos quos dico montes, quod intercapedinis campeſtris eſt terra, ſtadiorū ferme (ut mihi uidetur) qua parte artiſſima eſt, non amplius ducentorum, è monte Arabico ad eum qui dicitur Punicos. Illinc rurfus Aegyptus laxa eſt, atq; ita ſitus regionis natura cōparatus eſt. Ab Heliopoli autem ad Thebas, nouem diebus nautatur, ſpacio quatuor millium oſtingentorum & ſexaginta ſtadiorum, hoc eſt,

est, unius & octoginta schœnorum: quæ Aegyptia stadia collecta secundum quidem mare, sunt, prout à me superius indicatū est, tria millia sexcenta: quantū uerò à mari ad Thebas mediterraneū sit, indicabo. Sunt enim sex millia ac centū uiginti stadia: à Thebis autē ad urbem nomine Elephantinam, octingenta uiginti. Huius igitur regionis, quæ à me dicta est pleraq; pars, ut & sacerdotes aiebant, & mihi ipsi esse uidebatur, acquisiritia Aegyptijs est. Siquidem quod inter prædictos montes, supra Memphim urbem positos, mediū est, uidetur mihi sinus maris aliquando fuisse, quem admodū ea quæ sunt circa Ilium & Teuthraniam, & Ephesum, & Meandri planiciem: ut hæc parua magnis comparētur. Quoniam nullum eorum fluminū, quæ has regiones oblimauerunt, dignum est cōparari uni ex septem ostijs Nili, magnitudine. Sunt & alij fluij nequaquā ad magnitudinē Nili, qui magna opera ediderunt, quorum nomina possem referre: cū alij, tū uerò Achelous, qui per Acarnaniā fluens in Echinadū insularum mare, iam eas media ex parte fecit continē rem. Est aut Arabicæ regionis non procul ab Aegypto sinus maris, productus ex eo quod rubrum uocatur, lōgus ita atq; arctus, ut differendo ostendā. Prolixitas quidem, inchoando nauigationē ex Inacho in amplissimorum, consumit quatuor dies remigationis: latitudo uerò, ubi sinus amplissimus est, dimidiatum diē nauigationis: in quo situ quotidie reciprocatio aquarū, & uadosum æstuariū est. Aliū huiusmodi arbitror sinum in Aegypto extitisse: quorū alter mare ad aquilonē habet, Aethiopiam uersus: alter Arabicū: de quo differere pergā, ferens ex austro in Syriā, qui penē inter se suos recessus termināt, exiguo quodā terræ interuallo diempti. Quodd si in hūc Arabicū sinū Nilus uelit aluē suam conuertere, quid eum prohibebit assiduē fluere, quin intra uiginti millia annorū illū oblimet? Ego

Sinus Arabicus.

G r enim

enim credo intra decem millia annorū, qui ante me-
 natum transierunt, sicubi siccanea facta sunt, nimirū
 & sinum siccaneum fieri posse, etiam multò (quā hic
 est) maiorem, à tanto flumine atq; ita operoso. Itaque
 quæ de Aegypto à referentibus audiui, ea & ipse ita ha-
 bere existimo. Quippe cū uideam & Aegyptum esse
 exportectam à terra contigua, & conchyliis existere in
 montibus, ac saluginem exudare, quæ etiam pyrami-
 des corrumpt; & montem hunc, qui in Aegypto im-
 minet Memphi, arenas solas habentem. Præterea regio
 nē hanc nulli alteri cōterminæ, aut Arabiæ, aut Africæ
 aut Syriæ assimilẽ esse. Etenim Arabiæ maritima, u-
 bi Syri incolunt, pulla humus est, & fragilis, utpote li-
 mus ex alluvionibus ab Aethiopia, flumine deuectus.
 Nam Punicam humum scimus magis puniceam esse,
 & magis subarenaceam: Arabicam uerò atq; Syriacā
 argillosiorem, ac suppetrosam. Quinetiam ut magnū
 huius terræ documentum aiebant sacerdotes, sub rege
 Myri fluvii, quoties octo cubitis dum minimū influe-
 bat, irrigasse Aegyptum quæ supra Memphim est. nec
 dum ab obitu Myris nongenti sunt anni, ad tempus
 quo hæc ego à sacerdotibus audiebam. At nunc, nisi
 ad sedecim aut ad quindecim saltē cubitos ascendat
 fluuius, regionem non transcendit. Quæ regio, si pro-
 portione in altum surgat, & tātundem ad incrementū
 tendat: uidentur mihi Aegyptij, utiq; hi qui infra pa-
 ludem incolunt cū alia loca, rum uerò eam qui uo-
 catur Delta, idē passuri, omni futuro tēpore eam regio-
 nem Nilo non restagnante, quod aiebant ipsi passu-
 ros aliquando Græcos. Nam cū audirent omnē Græco-
 rum terrā pluuia perfundi, non fluminib. ut suā, dice-
 bant fore, ut decepri aliquando magna spe, malē esuri-
 rent. Qui sermo hoc dicere uult, Græcos si nōlit eis de-
 us placere, siccitate extinctum iri: ut quibus nihil sit ali-
 ud aquæ, nisi tantum quod ex Ioue subministretur.

Atq;

Atq; hæc quæ ab Aegyptijs in Græcos dicuntur, rectè habent. Age, nunc vicissim dicam, quomodo res apud ipsos Aegyptios habeant. Si (ut superius dicebam) quæ infra Memphim est regio (hæc enim est quæ augetur) velit in altum augetur proportionem præteriti temporis, quid aliud Aegyptios, qui illic incolunt, quàm esuritorios? si neque gustare ea quæ ab Ioue sunt, neque à flumine restagnari queant rura ipsorum. Isti nanq; ex omnibus hominibus, atq; ex omnibus Aegyptijs, maximè illaboratum percipiunt fructum, neq; proscindendis aratro sulcis, neq; subigendo solo, neq; aliud quicquid exercendo eorum, quæ in arvis colendis ceteri mortales laborant: sed postquam fluvius sua sponte superueniens irrigavit rura, & rursus irrigata deseruit, tunc in suum quisq; rus iacto semine sues immittit, conculcatq; suis semine messem deinde expectat: atque ubi suis semen versauerit, ita demum frumentum percipit. Quod si uelimus de Aegypto Ionii uti sententijs (qui solum Delta esse Aegyptum aiunt, à Persei specula appellatū, dicentes illā secundū mare ad Pelusiaca usq; Tarichea quadraginta schœnorū esse: à mari autem mediterranea versus, pertingere ad Cercaforum urbem, iuxta quā scinditur Nilus in Pelusium fluens, & in Canobum: cetera uerò Aegypti, partim esse Africæ, partim Arabiæ) ostendemus, hac ratione utentes, nullam Aegypti primitus fuisse regionem. Nam Delta eis (ut ipsi dicunt, & mihi uidetur) defluxa humus est, ac nuper, ut sic dicam, extitit. Itaque si nulla eis terra erat, quid curiosi sunt, putantes se primos homines extitisse? qui ne in puerorū quidem experimentum (qui primam linguā proderent) ire debeant? quos ego opinor, neq; cum loco, quem Delta Iones vocant, pariter extitisse: sed semper fuisse ex quo genus humanum extitit, progressuq; terræ multos ex eis reliquos fuisse, multos alinnde subingressos. Ideoq;
olim

olim Thebæ Aegyptus vocabatur, cuius ambitus est
 stadiorum sex millium ac centum viginti. Itaque si nos
 de eis rectè sentimus, Iones non rectè sentiunt de Aeg-
 ypto. Sin rectè Iones sentiunt, ostendo neq; Græcos
 neq; Iones scienter computare: qui cum aiunt tria mē-
 bra totam esse terram, Europam, Asiam, Africam, quar-
 tum membrum annumerant Delta Aegypti, si non sit
 neq; Asiæ, neque Africæ. Nam secundum hanc ratio-
 nem non est Nilus, qui Asiam ab Africa determinat.
 Qui cum diuortia faciat circa acumen Deltæ, quod in
 medio est, id Asiæ & Africæ esset. De quo nos Ionum
 sententiam missam facientes, ita sentimus: Aegyptum
 quidem eam omnem esse, quæ ab Aegyptiis incolitur:
 quemadmodum Ciliciam eam quæ à Cilicibus, & As-
 syriam quæ ab Assyriis. Sed Asiæ & Africæ scimus re-
 ctà ratione nullum esse terminum, nisi terminos Aegy-
 priorum. Si uerò quod Græcis persuasum est seque-
 mur, sentiemus omnem Aegyptum quæ à Catadupis
 & Elephantina urbe incipit, bisariam diuidi, & u-
 trunq; cognomen obtinere. Aliam enim eius partem
 esse Africæ, aliam Asiæ. Quippe Nilus à Catadupis in-
 cipiens, mediam interfluens Aegyptum, irrumpit ma-
 ri, uno quidem usq; ad Cercasorum urbem aluco, dein-
 ceps tripartito: quorum alucorum unus ad auroram,
 quod Pelusium ostium: alter ad uesperam tendit, qđ
 Canobicum ostium nominatur. Tertius, quo rectà Ni-
 lus meat, talis est: Delatus per superiora in acutū Del-
 tæ proficiscitur, dehinc medium Delta scindēs, in ma-
 re euadit, non minimam hanc aluco portionē aquæ
 præbens, nec minimè celebrem, quod Sebennyticum
 ostium appellatur. A Sebennytico item duo alia diui-
 duntur ostia in mare ferentia, quibus hæc sunt impo-
 sita nomina, uni Saiticum, alteri Mendesium. Nam quæ
 Bolbitinum & Bucolicum nominantur, non sunt na-
 tina ostia, sed defossa. Huic meæ opinioni, tantam esse
 Aegyptum,

Aegyptum, quanta ratione demonstravi, testimoniū etiam dat oraculum, quod ab Hamnone est redditū, quod ego posterius, quam ita in animum indoxeram, circa Aegyptum audiri. Nam qui sunt ex urbe Barca & Apia; incolentes Aegypti fines Africam versus, quod sibi Pœni non Aegyptij uiderentur, quodque perosi sacrorum ceremonias, nolent bobus feminis prohiberi, miserunt ad Hammonem, negantes quicquam cū Aegyptijs sibi esse commune. Habitare enim se extra Delta, nullumque sibi cum illis linguæ esse commercium, ac uelle sibi fas esse omnia gustare. Hæc eos deus facere non permittit, inquiens, Aegyptum eam esse, quam Nilus supergressus irrigaret: quiq; intra urbem Elephantinam incolentes, ex hoc flumine potarent, eos esse Aegyptios. Hæc illis ita responsa sunt. Porro Nilus ubi inflatus est, non modò Delta inundat, uerum etiam plagam quæ dicitur Africana esse, aliquoties & Arabicam: idque utroque uersus duorum dierum itinere, & amplius eo uel minus. De cuius fluminis natura neque à sacerdotibus quippiam, neq; ab alio uel lo percipere potui: cum promptissimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus deueniret inchoas intumescere ab æstiuo solstitio, ad centum usq; dies, & propè totidē diebus retrocederet, relinquens fluentia: ita per omnem hyemem tenuis esse persceneret ad solstitium rursus æstiuum. De his nihil omnino potui percipere ab Aegyptijs sciscitando, num aliq̃ uim Nilus haberet natura diuersam cæteris fluminibus. Hæc ego noscendi cupidus, eos interrogabā, & cur solus omnium amniū nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum, insignes cum uel lent effici sapientia, trifariam dissenserunt. Quarum opinionū duas ne mentione quidem dignas existimo, nisi eatenus ut illas tantū significē. Earum una ait, uentos Etesias esse in causa, ut Nilus infletur, prohibētes

De Nilis ne
tura dispo
satio.

cum

cum effluere in mare. Atqui nonnunquam Etesia nō dum spirauerunt, cum Nilus id agit. Ad hæc, si Etesiarum causa forent, oporteret alia quoque flumina, quæcunque Etesiarum obnoxia sunt, idem quod Nilus, pati: & eo magis, quo tenuiora sunt, minores gurgites exhibentia. Sunt autem multa in Syria, multa in Africa flumina, quæ nihil tale patiuntur, quale patitur Nilus. Altera opinio est incredibilior quidem quàm hæc quæ dicta est, dictum tamen admirabilior, quæ ait illum, quoddam ab oceano fluat, istud efficere: ipsum uero oceanum, orbem terrarum circumfluentem. Tertia opinio ut multo modestissima, ita longè falsissima est: quippe quæ nec ipsa aliquid dicit, iniquiens è niuib. liquefcentibus manare Nilum: qui cum ex Africa per medios Aethiopes fluens, in Aegyptum euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, quomodo possit ex niuib. fluere? De qua re multa sanè sunt, quæ quis coniectare possit, nō esse credibile, cum qui talis sit, manare de niuib.: primum ac maximū testimonium perhibētibus uentis, qui ab ijs regionibus calidi spirant. Secundum ea plaga, quæ sine imbribus & sine glacie perpetuū est: super niuē autem quæ cecidit, necesse omnino est intra quinque dies plueret: ut si in his regionib. ningeret, etiā plueret. Tertium hominibus, qui ab æstu solis nigri sunt, & miluis, atque hirundib. quæ illic perennant: gruibus quoque, quæ Scythicæ plage hyemē fugientes, ad hæc loca se cōferūt hybernatum. Si igitur uel quantumcunque ningeret in ea plaga, per quam fluit, & ex qua incipit Nilus, profectō nihil tale esset, quemadmodū necessitas arguit. At is qui de oceano loquitur, ad occultam fabulam referens, caret argumento. Neque enim ego ullū noui fluium qui esset oceanus, sed hoc nomen opinor Homerū, aut aliquem priscorum poetarū cum inuenisset, in poeticā intulisse. Quoddam si opiniones quas proposui improbātem me, oportet de occultis ferre sententiā.

dicam

dicam quare mihi uideatur impleri Nilus æstate. Hyberno tempore sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sidus, meat in superiora Africæ. hoc quidem, ut breuissimè demonstretur, totum dictū est. Etenim deū hunc, ut cuiq; terræ proximè accedit, ita eam maxima siti afficere credibile est, & scaturigines indigenarum amnium arefacere. Vt aut plurib. uerbis demonstretur, ita habet: sol Africæ superiora permeans, istud efficit. Nam cum omne ueris tempus sit serenum in his regionibus, & ipsæ regiones sint torridæ, quas sol transiens uentos frigidos facit, quemadmodū medio cælo means æstate facere consuevit: ad se trahit aquā, attractamq; in superna abiicit loca, quæ excipientes uentri ac dissipantes liquefaciunt, hi uidelicet, qui (ut credibile est) ab hac regione flant, auster & africanus, multo omnium pluuiosissimi. Quanquam mihi uideretur nō omnem sol humorem eius anni Nilo remittere, sed penes seipsum reservare. Idem mitigata hyeme, rursus in medium cæli regreditur, atq; illinc iam itidem ex cunctis fluminib. trahit humorē: quæ flumina mox multarum aquarum imbre commixto, terram madefacientē usq; lacunosam, magna decurrunt. At æstate cum destituantur ab imbribus, & à sole attrahantur, exiliora sunt. Nilus autem qui imbribus caret, cum attrahitur à sole, meritis solus fluuiorū eo tempore fluit multo exilior, quā solet per æstatē. Tunc enim peræquē attrahitur atq; cæteræ aquæ, per hyemem uerò solus attrahitur. Ita solem censeo huius rei esse causam. Idem mea sententia, auctor est aëreæ siccitatis in ea regione, dum exequat transitū suum. Ita semper Africæ superiora æstas obtinet. Quod si finium ac cæli situs immutaretur, ut ubi nunc aquilo situs & hyems, ibi auster situs esset & meridiei: & ubi auster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ira haberent, pfectō sol amotus ē medio cælo, sub hyemē & aquilonem mearet supra Europā, quemadmo-

De Nili
fontibus.

quemadmodum nunc supra Africam: pertransiliensq;
nobis omnem Europam, faceret (opinor) eadē in Istro
quæ nunc facit in Nilo. De aura autem, quæ nulla ē Ni
lo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneū esse, ē locis
ualde feruidis nihil respirare auræ, quæ ab aliquo fri
gido loco, flare gaudet. Verū hæc ita sunt, quæadmodū
& sunt, & ab initio fuere. Nili tamē fontes, nemo neq;
Aegyptiorum, neq; Græcorum, neq; Asrorum, cū qui
bus in colloquium ueni, se nosse professus est, præter
scribam sacrarum Mineræ pecuniarum apud Aegy
ptum, in urbe Sai, qui mihi iocari uidebatur, affirmās
se id proculdubio nosse. Sic autē dicebat: geminos esse
montes, cacuminibus in acutū tendentibus, inter Sye
nem positos urbē Thebaidis & Elephantinam. Quorū
uni nomen esset Crophī, alteri Mophī, & ex eo medio
Nili fontes abyssos, hoc est, immensæ altitudinis, ema
nare. Cuius aquæ dimidium Aegyptum uersus & ueni
tum aquilonem flueret, reliquum dimidium Aethio
piam uersus atq; austrum. Quod autem abyssi forent
fontes, aiebat Psammetichum Aegypti regem pericu
lum huius rei fecisse: qui funibus multorum millium
passuum connexis, & in fontes demissis, tamē ad fun
dum non deuenisset. Scriba hic, si modò gesta fuerant
quæ dicebat, affirmando faciebat, ut ego opinarer nor
tices quosdam illic esse rapidos, ac refluxus, quemad
modum præcipitantis ē montibus aquæ nequit fu
nis ad explorandum demissus peruenire in fundum.
Aliud ab ullo audire non potui, nisi (cum ipse inspi
ciendi gratia ad Elephantinam usq; urbem profectus
sum) quiddā longissimæ narrationis, quod ex fama il
lic iam inquirendo accepi: cū ab urbe Elephantina ad
superiora esse locū acclinē, ubi necesse sit nauigio u
trinq; alligato tanquā boue pergere: & si funis abrum
patur, abire nauigium, rapiente fluminis impetu. Ab
esse autem hunc locum ultra quatuor dierum navi
gationem:

gationem: effeꝑ ibi Nilum tortuosum, ueluti mæandrum, & duodecim schœnorum, quibus hunc in modum nauigare oporteret, & postea peruenire planum in locum, ubi sit insula Nilo circumflua, nomine Tachompsø. Ab Elephantina desuper iam Aethiopes incolere & dimidium insulæ, nam alterum dimidium incolere Aegyptios. Insulam contineri ingēti stagno, accolentibus circum Aethiopibus pastoribus. in quod ē Nilo subuectus, peruenias in aluē qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus, itinere pedestri quadraginta dierum pergas propter flumen. Nam in Nilo acutos scopulos existere & saxa frequentia, per quæ nauigare non licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco, alterum rursus ingressus nauigiū, duodecim diebus subueheris, dum uenias in urbem magnam nomine Meroēn, quæ fertur aliarum urbium esse metropolis. Cuius incolæ solos deorum colunt Iouem & Libertum, eosque magnopere uenerantur. Ioui etiam constituerunt oraculum, cuius responsis quando iubentur, & quocunque iubentur, eò sumunt expeditionem. Ab hac urbe intra tantundem temporis, intra quantum ad ipsam ex Elephantina peruenitur nauigando, peruenies ad transfugas, quibus nomen est Asmach: quod uerbum idem pollet, quod sinistrae regis assistentes. Isti cum essent Aegyptii bellatores; ducēta & octo millia, ad hos Aethiopes transiere, hac de causa: Sub rege Psammeticho fuerant in praesidiis collocati, alii ad urbem Elephantinam, & ad Daphnas Pelusias aduersus Aethiopes, alii aduersus Arabes & Syros, alii ad Meroēn aduersus Pœnos. Quibus in locis, quemadmodum sub rege Psammeticho erant, ita in ea ætate Persarum praesidia excubabant. Nam & in Elephantina & in Daphnis Persæ excubias agunt. Cum igitur triennium in praesidio fuissent Aegyptii; acq̃ illinc ab aliquo dimitterentur, com-

muni usi consilio, à Psammeticho ad Aethiopiam si-
 bi transeundum putauerunt. Quos, re audita, Psam-
 metichus insecutus, ubi est assecutus, multis uerbis
 obsecrabat, uerabatque patrios deos, ac liberos, uxo-
 resque deferere. Ibi quidam illorum fertur ostenso
 ueretro dixisse, ubicunque id esset, id sibi & uxores &
 liberos fore. Hi posteaquam in Aethiopiam profe-
 cti sunt, sese Aethiopum regi tradiderunt: quos ille
 ita remuneratus est. Erant ei nonnulli Aethiopum
 aduersarii, quorum terram eripientes istos iussit in-
 colere. Aethiopes his colonis inter se collocatis, fa-
 cti sunt mansuetiores, moribus Aegyptiacis imbuti.
 Ad quatuor igitur mensium partim nauigationem,
 partim iter, cognoscitur Nilus: præter id quo fluit per
 Aegyptum. Tot enim menses in summa reperientur
 impendi ab his, qui ex Elephantina ad hos per fugas
 pergant. Fluit autè ab Hespero & occasu, dehinc quid
 sit, nemo potest pro comperto narrare. Est enim deser-
 ta præ feruore ea regio. Accepi tamen hoc ex quibus-
 dam Cyrensis, qui se ad Ammonis oraculum isse cõ-
 memorarent, collocutosque cum Etearcho Ammo-
 niorum rege, & ex aliis sermonibus deuenisse in gar-
 rulationem de Nilo, cuius nemo nosceret fontes: E-
 tearchumque narrasse aliquando Nasamonas quosdam
 ad se uenisse, quæ gens sit Punica, Syrtim incolens, &
 oram quæ uergit ad auroram, non multum supra Syt-
 tim eos cum uenissent, interrogarenturque nunquid
 amplius haberent quod referrent de Africæ desertis,
 retulisse apud se fuisse uirorum præpotentium filios
 procaces: eos cum in uirilem ætatem adoleuissent, cū
 alia superuacua fuisse machinatos, tum uerò ex sese
 quinq; sortitos ad inspiciendas Africæ solitudines, si
 quid amplius cernerent quàm hi qui longissia inspe-
 xissent. Oram enim maritimam Africæ aquiloni ob-
 noxiam Pœnos, & Pœnorū pemptas gentes ab Aegy-
 pto

De quest-
 uis Nili sō
 tibus.

pto incipientes omnem obtinere usq; ad promontorium Soloëntē, q; Africam terminat, præter id demū quod aut Græci obtineant, aut Phœnices supra maritimam oram, & eos qui ad mare incolunt, feris ulteriora habitari. Ulteriora feris arenosa esse, uehementerq; arida, ac prorsus uasta. Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimissos, aqua atq; cibariis pbe instructos, primū per loca hominib. habitata perrexisse, hanc per mensos in illam feris frequētem peruenisse. Ex ea per solitudines iter fecisse in uentum zephyrum, peragratoq; multo spacio sabulosi loci plurib. sanē diebus, aspexisse demum arbores in planitie quadā enatas, ad easq; accessisse, ac fructū qui inerat decerpisse, cistq; inter decerpendum superuenisse quosdam infra mediocrem uirorum staturam pusillos, tuce quæ nec a Nasamonib. cognosceretur, nec Nasamonum uocem ipsa cognosceret. Et ab his deprehensos, ductosq; per maximas paludes: atq; illas transgressos peruenisse in urbem, in qua uniuersi forent æquali statura illis qui adduxissent colore nigro. Eam urbem, præterlabi græde flumen, ab hespero ad oriētem solē fluens, in quo apparerent crocodili. Hactenus a me de sermone Ammonii Etearchi commemoratum sit: nisi quod is aiebat Nasamones, ut Cyreni referebāt, reuertisse, & eos homines ad quos illi peruenissēt, omnes esse fallaces. Flumen aut quod præterfluebat, & Etearchus coniectabat Nilum esse, & ratio sic dicit. Ex Africa enim Nilus fluit, eamq; mediam secat: & (ut ego ex apertis ignota coniecto) pari tractu atque Ister meat. Ister namque fluens ex Celtis atque urbe Pyrene profluēs (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cynethis finitimi, omnium in Europa ad occasum habitantium ultimi) mediam Europam scindit, totamq; per mensos quā Istriani Milesiorum coloni incolūt, mari Buxino spirat: & Ister (fluit enim per terram habita-

Ister fluit
us.

**Aegyptio
rū mores.**

tam) inter primos cognoscitur. De Nili uero fontib: nemo habet quod referat: & meritò, utpote Africa, per quam fluit, deserta. De eius fluxu, quàm potuit longissimè repetendo narrari, dictum est. Euadit autem in Aegyptum. Porro Aegyptus montanz Ciliciae ferè opposita est. Hinc recta ad Sinopen in ponto Euxino sita, quinque dierum iter est uiro expedito: Sinope autem Istro mare irrumperenti, ex aduerso est sita. Ita Nilus totam permeans Africam, uidetur mihi equi parandus Istro. Haftenus de Nilo dictū sit. Venio ad plura de Aegypto referenda, quia plura quàm alia omnis regio mirabilia habet, & præter omnem regionem exhibet opera relatu maiora. Horum gratia plura de ea commemorabuntur. Aegyptii quemadmodum & cælo quod apud eos, & flumine diuersa ab aliorum natura, ita ipsi pleraque omnia à cæteris hominibus diuersa constituerunt & instituta, & iura: apud quos feminae quidem negotiantur cauponanturque, & infistoris operis uacant: uiri autem intra domos texunt. Alii uillum subtegminis desuper trahunt, Aegyptij subter. Onera uiri capitibus, feminae humeris baiulant. Feminae stantes mingunt, uiri sedentes. Domi uentrè exonerat, exterius in uis comedit: reddentes ratione, quæ sunt turpia, sed necessaria; ea in occulto fieri debere: palam uero, quæ non sunt turpia. Mulier neque dei neque deæ ulla sacerdos est, sed uiri deorum omnium & deorum. Alendi parces filiis nulla nolentibus. filiarum. & ut nolint summa necessitas est. Deorum sacerdotes alibi comati sunt, in Aegypto derasi. Apud alios ritus est, statim in funere proximi capita de glabrare: Aegyptii in funeribus sinunt capitis crines augescere, barbâ ramen tondet. Apud ceteros mortales uisus à ferarum secretus est consortio: Aegyptii cum feris uescuntur. Alii frumento atque hordeo uiscitant: Aegyptiis uiscitare his quæ ex his facta sunt, maximo probro

pro est: sed cibus è farre confectis, quod quidam filiginem appellant. Conspersionem pedibus, lutum manib. subigunt. Virilia, prout contigerunt, alii esse permittunt, præter eos qui istis didicerunt: Aegyptii circuncidunt. Viri binas uestes habent, femine singulas. Alii uelorum ansulas, & funes extrinsecus assunt: Aegyptii intrinsecus. Græci literas scribunt, & calculis computant, à sinistro in dexteram manum ferentes: Aegyptii à dextro in sinistram: & hoc facientes, aiunt se in dextrum, Græcos facere in sinistram. Literis bifariis utuntur, quarum unas sacras uocant, populares alteras. In deos religione supra modum, supra omnes homines utuntur. Talibus etiam morib. utuntur: Athenæis in poculis potant, singulis ea diebus extergentes, nō eorū aliquot, aliquot nō itē, sed uniuerfi. Linea ferunt uestimenta semper recens abluta, huic rei præcipuè uacantes. Virilia circuncidunt munditiæ gratia, pluri facientes se mūdōs esse quā decoros. Sacerdotes quoq; die totum corpus eradunt, ne quid eis inter deorū cultū, aut pediculi aut alterius sordis creetur. Iidem uestem tantummodo lineam, calceos papyraceos gestant. Aliam uestē, aut alios calceos inducere eis fas non est. Lauantur quotidie frigida interdū ter, noctu bis. Alias præterea cæremonias propè dixerim infinitas exercent. Quinetiam non exiguis afficiuntur commodis. Nam neq; è re domestica aliquid conferunt, neq; erogant, sed eorum singulis quotidie cibi sacri costi præsto sunt, & carnis bubulæ, & asinæ satis abunde. Vinum quoq; uiteum datur. De piscibus gustare nefas est illis. Fabas Aegyptii in sua terra nec admodum ferunt, neque natas, aut fructas, aut in aqua costas edunt. Sacerdotes uerò ne aspiceret quidē sustinent, arbitantes haud mūdum illud legumen esse. Iniriuntur non sigillatim cuique deo, sed gregatim: quorum unus est pontifex. Vbi

H ; quis

Aegyptio quis defunctus est, filius eius subrogatur. Boues ma-
rum sacro res Epaphi esse censent, eaquē de re hunc in modum
rumritus. explorant: Si pilum in eo nigrum uel unum uide-
rint, nequaquam mundum censent. Explorat autem

hæc sacerdotum aliquis ad id constitutus, linguam
pecudis uel stâtis resupinatæ exercēdo, an mûda sit his
signis, quæ ego alio referâ in libro. Inspicit & candē pi-
los, num habeat secūdam naturam procreatos. Eam
si fuerit his omnibus munda, notat alligato corai-
bus cannabo: deinde applicita terra sigillari annulo
împressa, ita abducūt. Nam immolare non notatam,
pœna morte sancita est. Et hunc quidem in modum
pecus probatur. Sacrificandi autem is eis est ritus:
Pecude quæ obsignata est, ad aram ubi immolatur ab-
ducta, pyram incendunt: deinde supra pecudem liba-
to contra templum uino, ac deo innocato: eam ma-
ctant: mactatæ caput asportant in forum, si nundinæ
sunt, & Græci negotiatores adsunt, atque illis ten-
dunt: qui si non adsunt, in flumen abiiciunt. Execran-
tur autem capita in hæc uerba: Si quid mali aut ipsis
immolantibus, aut uniuerse Aegypto futurum sit,
id in caput hoc conuertatur. Eodem ritu circa capi-
ta pecudum immolandorum, & uini libamina, om-
nes pariter Aegyptii ad omnia templa utuntur. Atq̃
ex hoc ritu nemo Aegyptiorum de capite illius ani-
mantis degustat. Est tamen sacrorum delectus, & a-
lius apud alia templa adolendi modus ab eis institu-
tus. Quē uerbō deū maximum existiment, eiūque ma-
ximum festum agant iam dicam. Posteaquam iei-
nauerunt pridie festi, atq̃ obdormierunt, uaccam im-
molant, eamq̃ corio exuunt, & toto aluo uacuant. In-
testina intra uentrem adipemq̃ linquunt, crura trun-
cant, & externos lumbos armosq̃ ac ceruicem. His
actis, reliquum uaccæ corpus stipant panibus puris,
& melle, & una passa, & ficis, & ture, & myrrha, atq̃
aliis

**De Aegy-
ptiorū dīs**

aliis odoribus. Vbi hæc infarserunt, adolent, multum uini oleique infundentes, ieiuni tamen priusquam sacrificent. Dum sacrificium ardet, omnes uerberantur. Posteaquam uapulauerunt, dapes ex sacrificii reliquiis proponuntur. Boues mares eosdemque mundos, ac uitulos uniuersi Aegyptii immolant. Fæminas eis immolare non licet, utpote Isidi consecratas. Nam Isidis simulacrum muliebæ est, bubulis præditum cornibus, quemadmodum Io Græci describunt. Bouesque fæminas omnes itidem Aegyptii uenerantur ex omnibus pecudibus longè plurimum: eoque nemo Aegyptius, Aegyptiaue. Græci uiri aut os suauiat, aut cultro, uersue nel olla, uel pura bouis carne Græco cultro incisa utitur. Boues qui demortui sunt, hunc in modum sepeliunt: Fæminas quidem in flumen abiciunt, mares autem in suburbanis singuli defodiunt, uno aut altero cornu extrante, signi gratia. Vbi computruerunt, & statum tempus aduenit, præsto est ad singulas urbes nauis, ex insula nomine Prosopitide, quæ est in Delta, nouem schœnorum ambitus. In qua cum aliz sunt frequentes urbes, tum ea unde profisciscuntur naues ad ossa tollenda, nomine Atarbechis, ubi templum Veneris extructum est. Ex hac urbe alii permulti uagantur in alias urbes. Vbi effoderunt ossa, asportant, eaque in uno loco cuncti sepeliunt. Quæ in modum boues, in eundem defuncta alia pecora sepeliunt. Ita enim apud eos circa hæc legibus comparatum est. Nam neq; interimunt ea. Cæterum qui Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebani ritus sunt, ii omnes ab ouibus se abstinētes, capras immolant. Non enim eosdem deos per æquæ colunt uniuersi Aegyptii, præter Isidem & Osirim, quæ Bacchum esse aiunt. Hos per æquæ uniuersi colunt. Qui Mendecis templum obtinent, siue Mædesii ritus sunt, hi capris abstinētes, immolant oues. Itaque Thebani & qui-

Iupiter
cur Am-
monius di-
&us.

De Her-
cule.

cunq; propter illos ouibus parcūt, aiunt ideo sibi cō-
ditam hanc legem, quodd Iupiter cum ab Hercule cer-
nere cum uolente, cerni noller, tandem exoratus id
commētus sit, ut amputato arietis capite, pelleq; uil-
losa, quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi
ostenderet: & ob id Aegyptios instituisse Iouis simulā-
crum facere arietina facie: & ab Aegyptiis Ammoni-
os accepisse, qui sunt Aegyptiorum atq; Aethioppum
coloni, & linguam inter utrosq; usurpantes. Qui eti-
am mihi uidentur eadem re se Ammonios cognomi-
nasse, quodd Aegyptii Iouem Ammonem appellant.
Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis, sed
eius sacro sancti sunt. Certo tantum die, quotānis in
festo Iouis, unum demum arietē amputant, cuius pel-
lem detraham, hunc in modum Iouis simulacro in-
duunt: ad illudq; deinde aliud ducunt Herculis simu-
lacrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum arietem
uerberant, deinde sacra eundem urna sepeliunt. De
Hercule hūc ego audiri sermonem, quodd sit unus ex
diis duodecim. Nā de altero Hercule, quem Græci no-
runt, nulla in parte Aegypti quippiam potui audire,
cuius nomen non Aegyptii à Græcis acceperunt, sed
Græci potius ab Aegyptiis: & hoc nomen filio impo-
suere Amphitryonis. Quod ita se habere cum multa
mihi indicia sunt, tum uerò aliud quodd huius Hercu-
lis uterq; parens, Amphitryon & Alcmena, fuerunt
ab Aegypto oriundi. Ideoque Aegyptii negant se aut
Neptuni, aut Tyndaridarum nomē nosse: neque hos
deos inter ceteros admiserunt. Quod si nomen dei
ullius à Græcis mutuati essent, non minus, imò uel
magis istorum mentionem habuissent, si etiam tunc
nauculariam exercebant, & ulli Græcorum naucu-
larii erant, ut credo, & mea fert opinio, quapropter
istorum potius deorum, quàm Herculis nomen Ae-
gyptii percepissent. Atqui uetustus quidam deus est
apud

apud Aegyptios Hercules, & (ut ipsi aiunt) decem & septem annorum millibus ad Amasim regem, ex quo Hercule ex octo diis, qui duodecim facti sunt, unum esse arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri cupiens, à quibus possem, in Tyrum & Phœnicem nauigavi, quod ibi templum Herculis esse audirem, quod & uidi opulenter exornatū cum aliis multis donariis, tum uerò duob. cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modū splendēte per noctem. Cumq; uenissem in colloquiū cū dei sacerdotib. percōtabar quantū temporis foret, ex quo id templū fuisset extructū. Comperi ne hos quidē congrue, ac cū Græcis, quippe dicētes ab urbe cōdita fuisse dei templū pariter extructū: esse autē à Tyro condita anno m. duo millia ac trecentos. Vidi præterea Tyri etiā aliud Herculis templū cognomine Thasi. Quinetiā in Thasum pfectus sum, ubi inueni templū à Phœnicibus conditū, qui ad inuestigandū Europam nauigantes, Thasum condiderunt: quod quinq; uirorum ætate prius fuit, quā Hercules Amphytrionis in Græcia existeret. Hæc quæ cōmemorantur, planè declarāt Herculem uetustum deum esse. Eoq; uidentur hi reuocissimè facere è Græcis, qui bifariam Herculi templa ædificanda colendaq; censuerūt: uni quidem ut immortalī, cognomine Olympio, immolantes: alteri uero ut heroi, parentantes. Alia quoq; multa inconsideratè Græci loquūtur, quorū, & hæc inepta fabula est, quā de Hercule ferunt: eū cū in Aegyptū peruenisset, ab Aegyptiis redimitum tanquā loui immolandum, sub pompa fuisse eductum, ac tantisper quietem tenuisse, dū illi ante aram eum stitissent: ibi ad uim conuersum, omnes interemisse. Quæ cum dicunt Græci, uidentur mihi se & naturæ Aegyptiorū, & morū ignaros prorsus ostēdere. Quib. enim nullā pecudem fas est immolare, præter suæ, præterq; boues mares & uirulos,

De Pane.

De suis
Immola-
tione.

tulos, dūmodò mundos, & anseres: ii quā ratione immolarent homines? Aut quomodo Hercules, cum & unus esset, & adhuc (ut aiunt) homo, tot millia uirosū intermisset? Et hæc quidē quæ de his rebus diximus, sint & à diis & ab heroib. in bonā partē accepta. Capras & hircos ea de causā hi quos dixim⁹ Aegyptiorum non mactant, quodd Pana inter octo deos Mendesi numerent, quos octo aiunt priores duodecim diis extitisse. Panos simulacrum & pictores pingunt, & statuarii scalpunt, quemadmodum Græci, caprina facie hircinisq; cruribus: haudquaquā existimantes eū esse talem, sed similem ceteris diis. Quā tamen cum causā talem describant, nō est mihi relatu iucundū. Verūm hi cū capras, tū uerò capros hircosq; omnes uenerantur. Et inter Mendesios caprarii præcipuo honore afficiuntur, & ex his unus maximè: qui cū decessit, ingens toti Mendesiæ plagæ luctus existit. Vocatur aut & hircus & Pan Aegyptiacè Mēdes. In hac regione cōtigit hoc mea memoria p̄digium: Hircus cū muliere coitū p̄palam, q̄ in ostentationē hominū peruenit. Suem Aegyptii spurcam belluam arbitrantur: quam si quis uel transendo cōtigerit, abit lotū sese cū ipsis uestimentis ad flumen. Eoq; soli omniū subulci in Aegypto, et si indigenæ, tamen nullū ingrediuntur in templum: nemoq; aut filiā cuiusq; eorū nuptū dare uult, aut cuiuspiā eorum filiā in matrimoniū ducere. Ipsi inter se subulci dant, accipiuntq; filias. Aliis diis immolare sues, ius Aegyptiis non est præterquam Lunæ tantum & Libero: nisi per tēpus plenilunii, quo sues immolant, ac suilla carne uescuntur. Ideoq; aliis diebus festis sues abhorrent, cum in hoc mactent. Cuius rei ab Aegyptiis ratio redditur, sed eandem intellectionem mihi magis decorū est non referre. Sacrificium autem de suisbus Lunæ hunc in modum fit: Immolatur sue, extremam eius caudam, & liq̄nem, & omenta

(simul)

simul componunt, & adipe qui circa alium pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni admovent: reliqua carne plenilunii die vescuntur, quo die sacra faciunt: alio die amplius gustant. Qui sunt ex eis inopes propter tenuitatem facultatum, assimilatos quosdam sues coquunt, quos immolent Baccho quoque in eius festo. Singuli in cenâ porcū pro forib. mactant, redduntq; subulco qui illū tradidit. Quin & aliū diē festum Baccho Aegyptii agunt sine porcis, ferē per omnia Græco festo similem. Sed loco phallorum, id est, si culneorum ueretrorū à collo pendentū, sunt ab eis excogitatae statuae cubitales ē neruis cōpactae, quas forminae circumferūt per pagos, mentula, quae propemodū instar est reliqui corporis in uētre, & tibia præcutē, quā feminae Bacchū canētes sequuntur. Cur autē mētula habeat iusto maiore statura, & unū corporis membrum agitet, redditur ab eis ratio: ut iā Melampus Amytheonis filius non imperitus huius sacri, sed peritus fuisse uideatur. Siquidē Melampus fuit, qui Græcis Dionysii, id est, Liberi patris uel Bacchi nomen & sacrificium, & pompam phalli enarrauit, non tamen omnem planē rationem complexus. Verū hi qui post hunc extiterunt sophistae, rem in maius explicauerūt. Itaq; phallum Dionysio missum, narrandi Melampus autor extitit: à quo edocti Græci, faciunt ea quae faciunt. Equidem Melampodem dico uirum fuisse sapientem, diuinationēq; sibiipso comparasse: eundēq; cum alia multa ab Aegypto accepta Græcis enarrasse, tum uerò nonnulla de Dionysio tamen commutata. Neq; enim dixerim quae in Aegypto sunt huic deo, congruere cum his quae in Græcia. Nam consentanea sunt Græcis, non nuper introducta. Neq; tamen credam Aegyptios à Græcis fuisse mutuatos aut hoc, aut aliud quippiam, sed Melampodem, quae ad Dionysium pertinent, audisse ex Cadmo, aliisq; Tyriis, qui cum

Aegypto
rū festum
Bacchi.

cum eo è Phœnice uenerunt in terram quæ nûc Bœotia appellatur. Aded deorum omniû nomina fermè ex Aegypto in Græciam peruenerunt. Idè ego ex barbaris sciscitatus, ita rem habere comperio, ac reor ex Aegypto præcipuè uenisse: & iccirco illic non esse usquam nomina neque Neptuni, neq; Castoris, quemadmodum à me superius dictum est, neque Iunonis, neq; Vestæ, neq; Themios, neq; Gratiarum, neq; Nerci dum, neq; aliorum deorum. Dico autem quæ ipsi Aegyptii, qui se negât deorum agnoscere nomina. Qui dii uidètur mihi à Pelasgis fuisse nominati, præter Neptunum, quem ab Africanis audierunt. Nam Neptuni nomen ab initio non usurpauerunt, nisi Afri, qui semper hûc deû in honore habêt. Eum Aegyptii igitur putant esse, sed nullo honore prosequuntur. Hæc itaq; & alia præterea quæ ego referam, Græci sunt ab Aegyptiis mutuati, sed non id, ut Mercurii statuarum facerent, porrecto cum ueretro, uerum à Pelasgis: & primi ex omnibus Græcis Athenienses, & ab his deinceps alii. Nam præstabant inter Græcos ea tempestate Athenienses, in quorum regione permixti Pelasgi habitant, ex quo cœperunt pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quisquis Cabirotum sacra imitatur, quibus Thraces initiantur, nouit à Pelasgis esse sumpta. Nam Samothraciam quondam incoluerunt hi Pelasgi, qui cum Atheniensibus unâ habitauerunt, à quibus Samothraces caeremonias mutantur. Itaque primi è Græcis Athenienses à Pelasgis edocti, statuas Mercurii erecta tenere uirilia, idem fastitauerunt. De qua re Pelasgi sacrum quendam sermonem retulerunt, qui in Samothracibus mysteriis patefactus est. Idem antea in deorû innocatione tum omnia immolabant, quemadmodum ego apud Dodonam audièdo cognoui, tum nulli deorum aut cognomen, aut nomen imponebant, quippe quod alicum-

de nup

de nunquam audissent. Quos autem cognominaverunt, eos ob id cognominaverūt, q̄ omnes res atq̄ omnes regōies illi tenerēt redacta in ordinē. Multo de inde progressu temporis, aliorū deorū nomina audierunt ex Aegypto allata: post quos diu nomē Liberi acceperūt. Itēq̄ aliquāto pōst de illorū nominib. in Dodona oraculum petiverūt. Namq̄ hoc oraculū omnium quæ apud Græcos sunt oraculorum vetustissimū esse existimatur, atq̄ aded solum erat ea tempestate. Consulētib. igitur Pelasgis apud Dodonā, num omnia quæ barbaris advenissent asciscere deberent, oraculum redditum est, ut illis uterentur. Atq̄ ita ex eo tempore sacrificaverunt, deorum nomina occupantes, & ea deinceps ē Pelasgis Græci acceperunt. Vnde autem singuli deorum extiterint, an cuncti semper fuerint, aut qua specie, haud ita multo ante hoc tempus ignorabatur, ut ingenuē loquar. Nam Hesiodus atq̄ Homerus, quos quadringentis non amplius annis ante me opinor extitisse, ij fuere qui Græcis deorum prolem introduxerūt, eisq̄ & cognomina, & honores, & diversa artificia, & figuras attribuerunt. Quibus & posteriores videntur extitisse hi pōtē, qui fuisse priores feruntur. Et prima quidem illā Dodonæ sacerdores meminerunt: posteriora autē ad Hesiodū usq̄ ad Homerum, ego referam. At de oraculis quæ in Græcia, & de illo quod in Africa est, talia Aegyptii cōmemorant. Nam enarrabant sacerdotes Iouis Thebani duas feminas, quæ essent sacerdotes ē Thebis; & Phœnicibus fuisse exactas: & harum unam in Africa fuisse uenundatam se audisse, alteram in Græcia: atq̄ has feminas esse, quæ primæ apud dictas gentes oracula condidissent. Percontātib. mihi unde id quod commemorant, planē compertum haberent: responderunt, maiorem in modum se instirisse uestigare de his mulierib. nec tamen unquam peruestigare potuisse;

De origine & natura deorum ætremorum.

sed

sed postea hæc quæ dicebantur de eis audisse. Hæc igitur Thebis à sacerdotib. audiebam. Antistides autè Dodonorum illas aiunt geminas ex Aegypto columbas aduolauisse, utranq. nigram, unam quidem in Africam, alteram ad ipsos: quæ sago insidens, humana uoce elocuta sit, eo loci Iouis oraculum condidēbere, & se interpretes esse, quòd ipsas annuntiaretur diuinitus fieri, & ob id se ita fecisse. Eam uerò quæ ad Afros abiisset columbam, iussisse Afris, ut Ammonis oraculum conderēt, quod oraculum & ipsum Iouis est. Ita referebant Dodonorum sacerdotes cum assensu ceterorum Dodonorum templo uicinarum: quarum antiquissimæ nomen erat Promenez, proximæ Timaretæ, minimæ natu Nicandræ, de quibus ita mea fert opinio. Si re uera Phœnices ablegauerunt feminas sacerdotes, & earum alterā in Africa, alteram in Græcia uendiderūt: hanc, quæ in Græcia illa quæ Pelasgia uocabatur, uenit, eam esse quæ apud Thesprotos uenit: atq. deinde ancillantem ibidem condidisse sub sago enata sanum Iouis, quemadmodū mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Hinc processit ut hic memoria eius haberetur, atq. hinc oraculum institutum. Et posteaquam illa linguam Græcam percepit, dixisse aiunt, sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus (ut ipsa fuisset) nennundatam. Quod autem mulieres à Dodonæis columbæ uocatæ sunt, ob id mihi uidetur factū, quia barbaræ essent, quòd uidelicet simile quidā auib. sonarent. Interiecto deinde tēpore columbam humana uoce locutam aiūt, postquam more ipsorum mulier locuta est, tandiu uolueris modo sonare uisa, quamdiu barbarè loquebatur. Nā columba quodammodo humanam uocem sonat. Nigram autem columbam esse dicentes, Aegyptiam feminam significant. Sunt itaq. similima inter se oracula, & illud apud Thebas Aegyptias, & hoc apud Dodonam.

Dodonam. Estq; diuinandi in templis ratio ab Aegypto ascita, cum ipsi Aegyptii exiterunt principes conuentus & pompas & conciliabula facitadi, & ab eis Græci didicerunt. Cuius rei hoc apud me argumentum est, quod illa constet priscis temporib. Græcânica uerò recens fuisse instituta, nec semel quotannis conuentum agere Aegyptios : sed frequenter cùm alibi, tum præcipuè ac studiosissimè in urbe Bubasti in honorem Dianæ. Secundo loco in urbe Busiri, in honorem Isidis. In qua urbe maximū est templū Isidis, ipsa in medio Delta Aegypti sita. Est autem Isis, quæ Græca lingua dicitur *Διμήτρις*, id est, Ceres. Tertio gradu in urbe Sai, in honorem Mineræ. Quarto Heliopoli, in honorem Solis. Quinto in urbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in urbe Papremi, in honorem Martis. Ceterū cum se conferunt in urbem Bubasti, hæc faciunt : Nauigant uiri pariter & mulieres, magna in singulis nauibus utrorumque multitudo. Inter nauigandum assiduè mulieres aliquot crepitacula tenentes plaudunt, uiri tibiis canunt. Ceteri ceteræque modulantur, manusque complodunt. Ita nauigando ut ad quamq; urbem perueniunt, talia agunt: appulsa ad terram nauis, mulierum alix ea quæ dixi faciunt, aliæ compellantes eius urbis feminas, ingerunt probra, aliæ saltant, aliæ surgentes ratrahant illas. Talia ad singulas urbes flumen accolentes agunt. Cum ad urbem Bubastum peruentum est, diem festum celebrant magnis hostiis offerendis. Quo in festo plus uini uinealis absumitur, quàm in reliquo anni tēpore. Commeant illuc (ut indigenæ aiunt) uiro- rum ac mulierum præter pueros ad septingenta mil- lia. Atq; hæc quidem in ea urbe fiunt. At in urbe Bu- siri, ut diè festum Isidi agant, superius à me dictū est: Verberantur enim post sacrificium cuncti, multa sūt hominum millia: quot autem verberentur, nō est mihi

mibi fas dicere. Sed ex omnibus præcipuè hoc faciunt Cares, qui Aegyptum incolunt: ad eò quidem, ut gladiis quoque frontes concidant, ex quo facto datur intelligi eos hospites esse, non Aegyptios. Ut uerò in Sai in urbem sacrificatum conuenerunt, noctu sub dio uniuersi circum mœnia frequentes lucernas accendunt, imbutas sale, & oleo plenas cum multo lychno, & tota ardeat nocte. Cui festo nomen impositum est, Accensio lucernarum. Ad hunc conuentum quicumque Aegyptiorum ierint, obseruantes sacrificii noctem, & ipsi lucernas accendunt, neque id in Sai modò, sed etiam per uniuersam Aegyptum. Qua uerò gratia nox hæc lumen & honorem sortita sit, sacra quædam ratio commemoratur. Ad Heliopolim & ad Butim qui ueniunt, tantum sacrificasse contenti sunt. In Papremi uerò quemadmodum in alia, & hostias, & sacra operantur, sed quoad sol circumfertur, pauculi sacerdotes circa simulacra exercentur: complures eorum tenentes ligneas clauas, stant pro foribus templi: alii è regione plus mille uirorum, qui uota exequuntur, cum singulis fustibus frequentes consistunt: qui pridie simulacrum ligneum ex ligneo sacello deaurato in alias sacras ædes exportant, paucis illis qui ministerio simulacri delecti sunt, trahentibus plaustrum quatuor rotarum, quo uehitur sacellum cum simulacro, quod intus est. Hos ingredi prohibent hi qui in uestibulo stant. At hi qui uota exequuntur, opitulantes deo, percutiunt hos sese defensantes. Hic uehemens existit fustuaria pugna mutuo capita ferientium, multiq; ex uulneribus (ut ego opinor) pereunt, etsi Aegyptii quenquam mori negant. Aiunt autem indigne conuentum hunc ideo institutum, quòd id templum incolat mater Martis, & ad eam Martem iam adultum, ac uirilis ætatis uenisse gratia coeundi cum matre, quem materni ministri, ut qui eum à principio

non

non agnoscerent, ingredi ad matrem non sinerēt. Hūc ex alia ciuitate adductis hominibus, illos malē multasse, & ad matrem fuisse introgressum. Et ob hanc rem ait solennem esse matri die festo hanc rixam, & institutum ne in templo cum feminis coiretur, necē à Venere, nisi ablutis, templa adirentur. Hi sunt qui primi cæremonijs uacauerunt: nām cæteri ferē mortales, præter Aegyptios ac Græcos, coeunt in templis: & à Venere surgentes, non abluti introeunt templum, putātes hominem esse ut cæteras animantes. Etenim uidere licet, & pecudes omnes, & uelutrum greges coire in deorum templis, atq; in fanis: quod si non esset deo gratum, non facturas illas fuisse allegant. Mihi autem ista facientes non probantur. Aegyptij cū in alijs ad sacra pertinentibus, tum uerò in his superstitiosē agūt. Cæterū Aegyptus cum sit Africę finitima, non tamen admodū feris est frequens: quæ uerò illic sunt, eę omnes pro sacris habentur, partim mansuetę, partim immansuetę. Quæ autem causa pro sacris habentur, si dixerō, ad res diuinas oratio mea descenderet. quas ego in primis enarrare deuito: quarumq; quicquid dixi, id necessitate coactus tamen delibando dixi. Lex uerò quæ de feris est, ita habet: Earum educandarum curam seorsum à cæteris Aegyptij atq; Aegyptiæ suscipiunt. In quo honore filius patri succedit. His feris omnes qui in urbibus sunt, uota persoluunt quæ susceperunt illi deo, cuius illa fera est, hunc in modum: derasis filiorum capitibus aut in totum, aut ex media, aut tertia parte, appendunt crines una in lance, & altera tantundem argenti: quæ pecunia cum lancem traxerit, eam tradunt curatori ferarum. Ille pro hoc amputatum piscem præbet feris escam. Talis cibus illis præbetur. Quarum si quam quis necauerit, si uolens, morte multatur: sin inuitus, plectitur ea multa quam sacerdotes statuerint. Quisquis tamen ibim aut accipitrem

Aegyptio.
rum lex de
feris.

trem necauerit, siue uolens, siue nolens, necessariò morte afficitur. Sed cum multæ sint feræ, quæ unà cum hominibus uiuant, multo tamen plures essent, nisi res
Felis. hæc officeret felibus. Fedes postquam sunt enixæ, non amplius adeunt masculos. Eas isti coëundi gratia indigantes, tamē potiri nequeunt. Ergo cōtra illas talia cōmimiscuntur: Ereptos aut subreptos earum fortus occidunt, non tamen occisos edunt. Illa filijs orbaræ, cupiditate aliorum (amantissima enim filiorum fera est) ita demū ad mares se conferunt. Felem incensa strue, diuina res occupat. Nam quoties ignē extinguere neglexerunt Aegyptij, custodias felium dispositi agunt. At illæ aut intrudendo sese hominibus, aut transiliendo in ignem insiliunt. Hoc dum cōtingit, ingenti luctu afficiuntur Aegyptij. Quibuscunq; aut in domibus ultro felis oppetit mortem, earum domorum habitatores cuncti sola supercilia eradunt: totum aut corpus & caput, in quorū domibus sic moritur canis. Efferuntur felēs mortuæ ad sacra recta, ubi falsæ sepeliuntur in urbe Bubasti. Canes in sua quisq; urbe tumulant, sacratis in loculis. Eodem quo canes modò, indagatores sepeliuntur. Nam mygalæ, id est, mores araneos, & accipitres in urbem Butum asportant. Vrsos autem qui sacri sunt, & ludos, non inulto uulpibus grandiores, eo loci sepeliunt, ubi iacentes inueniunt. At crocodilo talis inest natura, ut quatuor mensibus maxime hybernis nihil omnino edat: & cum sit quadropes tamē terrestre & aquatile est. Nam oua parit humi, excluditq;: & plerunque diei in sicco agit, sed totam noctem in flumine, quippe calidiore aqua quā nocturno sereno, & rotido. Ex omnibus quæ mortalia agnoscimus, hoc maximū existit ex minimo, siquidē oua gignit haud multo maiora anserinis, & pro portione omni fœtus excluditur. Excretus, ad decem & septem & amplius cubitos peruenit. Oculos habet suillos, dentes magnos

tes magnos pro portione corporis, & prominētes arq̃
 seratos, cui ex omnibus feris soli lingua ianata nō est.
 Idem inferiorem maxillam solum non mouet, sed su
 perio rem inferiori admouet. Vngues quoque robustos
 habet, pellemq̃ circa tergum impenetrabilē. Inter a
 quas cæcus, sub dio perspicacissimus. Itaq̃ cū in aqua
 uitam degat, os fert introsum hirudinibus refertum.
 Cumq̃ cum cæteræ feræ ac volucres fugiant, solus ip
 si trochilus pacatus est, quod uidelicet ei est utilis. Ete
 nim posteaquam crocodilus ex aqua in terram egres
 sus est, ac deinde hlaui (semper enim ferè hoc ad ze
 phyrum facere solet) tunc in eius os trochilus pene
 trās, denorat sanguisugas. Qua utilitate delectatus cro
 codilus, nihil omnino trochilum lædit. Quibusdā
 Aegyptiorum crocodili sacrosancti sunt, quibusdā nō
 sunt, sed ueluti hostes exagitantur. Sacros admodū esse
 eos existimant, qui circa Thebas & Mærios stagnum
 incolunt: quorum utrique unum ex omnibus croco
 dilis alunt cicurem & edoctum manu tractari, appen
 dentes eius auribus uel gemmas, uel ex auro fusiles in
 aures & primoribus pedibus catenam innestentes: ci
 baria quoq̃ accommodata, ac sacra præbentes, consecra
 tur tanquam pulcherrimè uiuentem. Vbi mortem o
 bijt, sale cōditum sacris in urnis sepeliunt. At qui cir
 ca Elephantinam urbem incolunt, quod sacros esse
 non censeant, etiam comedunt. Neq̃ uerò crocodili
 uocantur, sed champfæ. Iones appellauere crocodilos,
 illi generi crocodilorū, quod apud eos in sepibus gigni
 tur, comparantes. Hos capiendi cum sint complura &
 multiplicia genera, unum tantū hoc, mihi quod maxi
 mè dignum relatu uidetur, puto scribendum. Vbi ter
 gum suillum hamo circumdatum, ad alliciendum cro
 codilum, pertulit in medium fluminis uenator, ipse
 ad ora fluminis porcellū, quem uiuū tener, uerberat.
 Cuius uocem crocodilus audiens, secundum illam rē

**Equus flu-
uialis.**

**Pisces sa-
cri Aegy-
ptijs.**

Phoenix.

**Sacri ser-
pentes:**

dit, nactusq; tergum deuorat. Et posteaquam attractus est, ante omnia eius oculos uenator caeno opplet. Hoc acto, cetera facillè sanè obtinet, alioqui cum labore ad epturus. Equi uerò flumiales in plaga Papremitana sacri sunt, in cetera Aegypto non sacri, talem speciem naturamq; habentes: Quadrupedes bifidis pedibus, ungulis bouinis, simo naso, equina iuba, eminentib. & cancellatis dentibus, fulgida cauda, equina uoce, magnitudine maximi tauri, tam crasso corio, ut ex eo arefacto fiant pila missilia. Gignuntur præterea in fluuio aquatilia quædam, quæ Aegyptij sacrata esse arbitrantur. Arbitrantur item sacrum genus piscium, quod uocatur squamosum, atq; etiam anguillâ. Hos pisces aiunt sacros esse. Ex uolucris uerò uulpansectes. Est & alia uolucris sacra, nomine Phœnix, quâ equidem nunquam uidi, nisi in pictura. Etenim perrata ad eos com meat, quingentesimo quoque (ut aiunt Heliopolitani) anno, & tunc demum, cum pater eius decessit. Is si picturæ assimilis est, talis tantusq; est: Pennæ coloris partim rubidi, maxima ex parte cum habitu, tum magnitudine similimus aquilæ. Eum aiunt (quod mihi non sit uerissimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscentem in templum Solis, gestare patrem myrrha obuolutum, & in eo templo humare. Sic autem gestare: primum ex myrrha ouum componere, quantum ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri. Hoc expertum, ita demum ouum exenterare, atq; in illud parentem inferre: & qua parte ouum exinaniuit, patremq; intulit, eam partem alia myrrha inducere. Et cum tantundem ponderis imposito parente esse ætum sit, obstruendo rursus foramine, baiulare illud in templum Solis. Hæc facere hanc auem commemorat.

At circa Thebas sunt sacri serpentes, nihil omnino hominibus noxij, pusillo corpore, binis præditi cornib. & summo uertice enatis: quos defunctos in Iouis

ade sepeliunt. Huic enim deo sacros illos esse predi-
cant. Est Arabiz locus, ad Bntum urbem ferè positus,
ad quem locum ego me contuli, quòd audirem volu-
cris esse serpentes. Eò cum perveni, ossa serpentum a-
spexi, & spinas multitudine supra fidem ad enarran-
dum, quarù acerui erant magni, & his alij atq; alij mi-
nores, ingenti numero. Est autem hic locus, ubi spinæ
proiectæ iacebant, huiuscemodi: Ex arctis montib. ex-
porrigitur in vastam planiciem Aegyptiz còntiguam.
Fertur ex Arabia serpentes alatos incunte statim vere
in Aegyptum uolare, sed eis ad ingressum planicie oc-
currentes aves ibides, non prætermittere, atq; ipsos *ibide.*
interimere: & ob id opus, ibidem magno in honore ab
Aegyptijs haberi. Arabes aiunt, confitentibus & ipsis
Aegyptijs, iccirco se his avibus honorè exhibere. Eius
avis species talis est: Nigra tota vehementer est, cruri-
bus gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem
qua crex magnitudine. Et hæc quidem species est ni-
grarum, quæ cum serpentibus pugnant. At earum quæ
pedes humanis similes habent (nam bifariæ ibides
sunt) gracile caput, ac totum collum: pennæ candidæ,
præter caput cernicemq; & extrema alarum & natiû:
quæ omnia quæ dixi sunt vehementer nigra, crura &
facies alteri consentanea. Serpentis porro figura qua-
lis hydrarum, alas non pēnatas, sed glabras gerit, & a-
lis uespertilionis ualde similes. Hætenus de sacris fe-
ris dictum sit. Ipsorum autem Aegyptiorum, qui *Aegyptio*
circa partem Aegypti frumentariam colunt, memo-
riæ uictus.
riam omnium hominum commentantes, sunt ferè
eorum (in quorum ego ueni experimentum) longè
excellentiissimi, ante omnia tali uitæ genere degentes.
Singulis mensibus triduo purgant se, uomendo atq;
intestina diluendo, gratia sanitatis cōseruandæ, existi-
mantes omnes languores hominibus creari ex cibis.
Nam sunt alioqui Aegyptij omnium uirorum secun-
I ; dum

dum Afros maximè sano corpore, aëris (ut mihi videtur) beneficio, qui nunquam immutatur, cuius mutationibus præcipuè existunt in hominibus morbi. Pane vescuntur, quem ex farre conficiunt, quem collectem nominant. Vino utuntur facto ex hordeo: desunt enim in ea regione vites. Visitant quoque tum piscibus partim crudis ad solem arefactis, partim salsogine conditis, tum avibus, sed earum crudis, prius tamen sale conditis, cothurnicibus, anatribusq; atque aniculis. Cæteris autem vel volucribus vel piscibus, quæ ipsi in proximo sunt (præter illa quæ ab eis sunt recepta pro sacris) partim assis, partim elixis. Apud locupletes eorum cum muli convenerunt, & à cœna discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, sed pictura & opere verum maximè imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali, ostendensque singulis convivarum, ait: In hunc intuens pota & oblectare, talis post mortem futurus. Hæc illi apud convivia faciunt, contentiq; moribus patrijs, nullum alium asciscunt. Quibus cum alia sint egregia constituta, tum verò illud, adhibendum modulatorem, qui & in Phœnice & in Cypro, & alibi, nomen pro differèntia gentium habet. Idem tamen congruit cū eo, quæ

Linus. Græci decantant appellantes Linum, ut ego admirer cum alia multa, quæ sunt apud Aegyptum, tum verò unde nomen Lini acceperint, quem semper quodammodo decantare cognoscuntur. Vocatur autem Linus Aegyptiacè Maneros: quem Aegyptij tradiderunt, cum filius unicus exisset primi ipsorum regis, præmaturaq; morte decessisset, his lamentis ab Aegyptijs fuisse decoratum, & cantilenam hanc, eamque solam ipsis institutam. Congruunt præterea in hæc cum solis Græcorum Lacedæmonibus Aegyptij, quod minores maioribus natu obuij cedunt via, ac de fluctuant, aduenticatibusq; è sedali assurgunt: qua in re

cum

cum nullis alijs Græcorum conueniunt. Inuicem cōpellandi se mutud in uijs adorant, genu tenus demissa manu. Vestibus amiciuntur lineis, circa crura fimbrijs, quas casiliris appellāt, super quas candida ferunt amacula tanq̃ superiecta. Lanceæ nestes neq; in ædes sacras gestantur, neque unā cum cadauere sepeliuntur: Aegyptiorum uestitus.

profanum enim est quæ consentanea sunt his quæ Orphica & Bacchica appellantur, ab Aegypto & à Pythagora ortum ducentibus. Nam his cæremonijs participantem, lanceis indutum uestibus humari religiosum est. De quibus sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab Aegyptijs excogitata, quis mensis, diestis cuius deorum sit, & quo quis die genitus, qualia sortietur, & quam mortem obibit, & qualis exister. Quibus rebus qui in poësi uersati sunt, usi fuerunt. Plura quia etiam ab eis prodigia comperta sunt, quàm à cæteris omnibus hominibus. Nam cū prodigium extiterit, scribunt id, obseruantes quomodo euenierit. Et si quando postmodum huius simile extiterit, exemplo prioris putant euenturum. Diuinationo apud eos ita est constituta, ut eius artificium nulli mortalium uendicetur, sed certis dijs. Siquidem Hercules illic oraculum est, & Apollinis, & Mineræ, Dianæq; ac Martis, & Iouis. Sed quod præcipuo honore colunt ex omnibus oraculis, Latonæ est, in urbe Bati. Verùm hæc uaticinia non eodem modo sunt omnia instituta, sed differenter.

De prodigijs.

Iam uerò medicina apud eos hunc in modum est distributa, ut singulorum morborum sint medici, non plurimum. Itaq; omnia referta sunt medicis. Alij enim sunt ocularij, curandis oculis constituti, alij capiti, alij dentibus, alij alui partibus, alij morbis occultis. Lucus corundē ac sepulchræ tales sunt: Quibuscūq; domesticis alijs decessit homo alicuius momēti, ibi omnis muliebris sexus familia caput sibi & uultū oblini luto. Deinde relicto domi cadauere, ipsæ per ur- Aegyptiorum medici, rû funera.

bem uagantes se plangunt, succin&ta, nudatis mamillis, & cum eis proxim& qu&que. Altera ex parte uiri, & ipsi expectorati se uerberant. His actis, ita demum ad condicendum portant. Sunt autem certi ad hoc ipsum c&stituti, qui hoc artificiu& fac&titant: qui cum ad ipsos cadauer portatum est, ostendunt his qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea pingendo assimilata. Et eorum unum accuratissim& fabric&ctum esse aiunt, cuius ego nomen si nuncupauero, haud fac&ia sanct&e. Alterum illo inferius ac uilioris precij. Terciu& uilissimi. Ea dicentes sciscitantur ab his, ad quod exemplum uelint effingi mortuum suum. Isti conuento de precio illinc abeunt. At hi qui relinquuntur in &edibus, hunc in modum diligentissim& condiunt corpus. Ante omnia incuruo ferro cerebrum per nares educunt, ut quanq; part& eduxerunt, ita locu& eius medicamentis expl&etes. Dehinc acutissimo lapide Aethiopico circa illa c&scindunt, atq; illac omne aluum protrahunt: qua& ubi repurgarunt, ac uino Ph&eniceo expleuerunt, rursus odoribus contosis refarciunt: tum omenta c&plent contusa myrrha pura, & casia, & c&teris (excepto ture) odoribus, iterumq; consuunt. Vbi haec fecere, saluunt intr& abditu& septuaginta dies. Nam diutius salire n&o licet. Exactis septuaginta diebus cadauer, ubi abluerunt, sindone byssina incis&is loris, totu& inuoluunt, gummi illinentes: quo Aegyptij glutinis loco plerunque utuntur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in qua mox inserunt mortuum, inclusumq; ita reponunt. Hic autem qui mediocria uolunt, nimium fugientes sumptum, ita comparant: Clysterem unguine, quod & cedro gignitur, complent. Deinde ex hac aluum mortui, ipsam neque scindentes, neque extrahentes, sed per secessum, prehens&o uix& posterioris hiatus, infarciunt: & tot, quot dixi, diebus sale condiunt: quorum

dierum

dierum ultimo cedrinum unguen, quod prius inges-
 serant, ex aluo egerunt, quod tantam habet vim, ut u-
 nâ secum aluum atque intestina tabefacta educat. Ni-
 trum autem carnes tabefacit, mortuq; tantum curis
 & ossa relinquuntur. Vbi ista fecere, ex quo sic tradide-
 re mortuum, nihil amplius negotij suscipiunt. Ter-
 tia conditura hæc est adornandi eorum mortuû: Qui
 tenuiori sunt fortuna, dilutionibus ventrem abster-
 gunt, arefaciuntq; sale septuaginta per dies, deinde tra-
 dunt reportandum. Vxores tamen insignium virosû,
 non statim vita defunctas tradunt condiendas, ac ne
 eas quidem fœminas, quæ conspicuæ valde & maioris
 momenti fuerint, sed triduo atque quadriduo defun-
 ctas: ea de causa facientes, ne cum fœminis salinarii
 concumbant. Deprehensum enim quendam aiunt
 coeuntem cum recenti cadauere muliebri, delatumq;
 ab eiusdem artificij socio. Quisquis autem vel ipsorû
 Aegyptiorum, vel hospitem cõpertus sit mortuus, si-
 ne à crocodilo raptus, siue ab ipso flumine, necessariû
 prorsus est ei ciuitati, ad quam eiectus est, condire, &
 quàm honestissimo funere sepelire in sacris monumẽ-
 tis, quem ne contingere quidem fas est alteri, aut pro-
 ximorum aut amicorum, nisi ipsis Nili sacerdotibus,
 ceu maius quiddam quàm hominem mortuum tra-
 ctantibus ad sepeliendum. Græcanicis institutis uti
 recusant, & (ut semel dicam) nullorum hominum a-
 liorum institutis uti volunt. Et hoc quidem ceteri Ae-
 gyptij obseruant. Est tamen Chemmis oppidum gran-
 de Thebaicæ plagæ, prope nouam urbem, quo in op-
 pido est templum Persci, Danatæ filij, quadratum ac
 palmeto circumdatum, ingenti sanè è saxis uestibulo,
 stantibus desuper duabus grandibus è lapide statuis.
 In hoc uestibulari ambitu est sacellum, & in eo simu-
 lacrum Persci. Quem Chemmitani memorant sibi
 apparere frequenter è terra exeuntem, frequenter, in-

Chẽmita-
 ni Græca-
 nicis ludis
 utuntur.

Aegyptio
rē facile
nātus.

tra templum. Eiusq; sandalium quod gestabat, inuen-
tum bicubitali magnitudine: quod postquā apparue-
rit, exuberare omnem Aegyptum. Hæc quidem illi
aiunt. Faciunt autem Perseo Græcanicè gymnicos lu-
dos, per omne certandi genus, propositis præmijs, tum
pecorū, tum palliorum, tum pellium. Percontantiq;
mihi cur eis solis soleret apparere Persus, & cur in e-
dendo gymnico certamine ab Aegyptijs discreparent,
aiebant Perseum ex ipsorum ciuitate esse oriundū. Da-
naum enim & Lynceum, qui essent Chæmmitani, na-
uigasse in Græciam: à quib. originem gradatim ducē-
do, deueniebant ad Perseum. Hunc in Aegyptum pro-
fectum, quē & Græci dicunt gratia afferendi ex Africa
caput Gorgonis, uenisse ad ipsos quoq;, ac cognatos
omnes agnouisse, quos postquam didicisset, & nomen
Chæmmis ex matris audisset, in Aegyptum uenisse, &
gymnicum certamen celebrari iussisse. Hæc omnia o-
pinaantur Aegyptij, qui supra paludes incolunt: qui ue-
rò in paludibus, utuntur eisdem quibus ceteri Aegy-
ptij moribus, cū in alijs, tum in habendis singulis
uxoribus, quemadmodum Græci. Cæterū ad uictus
facilitatem alia sunt eis excogitata. Siquidem cum flu-
uius plenus campos inundauit, in ipsa aqua exoritur
ingens uis liliorum, quæ loton Aegyptij uocant. Ea
ubi demersuerunt, ad solem exiccāt. Deinde quod me-
dium loti est, papaueri assimile, postquam coxerunt,
ex eo faciunt panes assos. Est autem huius loti radix
quoq; esculenta, etiam suauitate præstanti, orbicula-
ta, mali magnitudine. Sunt & alia lilia rosis similia, &
ipsa in flumine nascentia: quorum fructus in alio ca-
lyce germināt e terra, similimus specie est fauo nespä-
rum. In eo esculēta quædā instar nuclei oliuæ coagmē-
tata innascuntur, quæ & tenera comeduntur & arefa-
cta. Iam uerò iuncū annum ubi ē paludibus excerptæ-
runt, superiorem eius partem amputant, quā in aliud
quiddam

quod appellant Aegyptij kiki, hunc in modum conficientes. Sillicypria hæc, quæ apud Græcos ultero nascuntur, ad oras fluminum stagnorumq; ferunt, multum quidem frustum ferentia, sed graueolentem. Hunc ubi collegerunt, alij contusum ad ignem, alij in sartagine coquunt, & q̄ ex eo perfluit, excipiunt pingue quiddam, & nihilominus ad lucernas tam idoneum q̄ oleum, sed graueolentiâ exhibens. Sunt autem aduersus ma-

**Aduersus
culices re
medium.**

gnam uim culicum hæc ab eis excogitata. Cum enim his qui supra paludes incolunt, munimento sint turres, quas dormituri ascendunt (nam culices uentus prohibet in altum uolare) alia sunt machinari qui intra paludes habitant: singuli sua obtrinent retia, quibus per diem pisces capiant, eisdem noctu utuntur cubili, in quo requiescunt. Circundatis illis, deinde operi somnum capiunt: qui si in uestimento inuoluti, aut in sindone dormirent, eos per ipsa indumenta culices morderent, per retia uero ne tantulum quiddam mordere co-

**Naues spi
naceæ.**

nantur. Naues eorum onerariæ sunt factæ ex spino, cuius figura similia est loto Cyrenæo, & cuius lacryma gummi est. Ex hac spino ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitali, tanquam lateritio opere componunt, hunc in modum componentes: Ligno cubitali circundensos ac longos stipites appendunt: ubi hunc in modum compegerunt, desuper frequentia transtra extendunt. Commisuris nequaquam utuntur, sed introrsum compages iunco innectunt. Gubernaculum scitè faciunt, & hoc per nauem transit. Malo quoque spinaceo & uelis iunceis utuntur. Hæc nauigia contra flumen meare non possunt, nisi luculentus ingruat uentus, uerum à terra protrahuntur. Secundum decursum hoc passio feruntur: Est ianua ex myrica facta, putaminibus arundinaceis strata & lapide politus duorum fere talentorum pondus. Huiusmodi ianuam fune alligatam, in anteriore parte nauis sinunt deferri: lapidem uero retrorsum alio fune. Ita

non impetu aquarum insidente, procius meat & trahit barim: hoc enim his navigijs est nomen. Lapis autem dum retrorsum trahitur, fundo admortus dirigit navim. Horum navigiorum ingens apud illos est copia, quorum quaedam ferunt multa millia talentorum pondus.

Nili navi
gatio.

Cum regionem supergressus est Nilus, solae urbes apparent, catenus extantes, ut insulis Aegaei maris ferè assimiles esse videantur. Nam cetera Aegypti, pelagus efficiuntur: ipsaeque urbes, quae solae extant, stationes navium faciunt. Nec iam, cum hoc contingit, per alveum fluminis, sed per medium campi navigatur. Ex Naucratis quidem Memphim versus, non iam iuxta pyramides ipsas, sed iuxta acumen Deltae & urbem Cercasorum: à mari autem & Canobo Naucratis versus per campum, ad Anthyllam urbem venies, & ad urbem quae vocatur Archandri. Harum urbium Anthylla, quae est insignis, datur peculiaris in calceamenta uxori semper eius qui in Aegypto regnat. Quod factum est ex quo Aegyptus fuit ditionis Persarum. Altera videtur mihi nomen habere ab Archandro Danaei genero Phthij Archaei filio: Archandri enim urbs nominatur. Quod si alius quisquam Archander esset, nequaquam Aegyptum nomen foret. Haecenus quae vidi, quae novi, quae interrogavi, dicta sunt. Hic pergam differere de Aegypto quae audiebam, addens aliquid quod ipse niderim. Menes, qui primus apud Aegyptum regnavit, aiebant sacerdotes iunxisse pontibus Nilum ad Memphim. Nam cum, Africam versus, totum praeterlabi montem Psammium: & supra Memphim centum circiter stadia meridiem versus aggesta humo ad anfractum fluminis arefecisse pristinum alveum. Ita flumen facto sibi alveo, per medium montium fluere. Addeò nunc quoque sub Persis iste anfractus Nili, tamquam coercitus fluat, magnis praesidijs custoditur quotannis, obseptus aggeribus. Quos si refringens flumen

Menes Aegypti rex.

vellet

uelit ea parte redundare, omnis Memphis adibit periculum, ne quis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, id unde fluit amnis effectum terrestre, ibique ab eodem urbem hanc conditam, quæ nunc Memphis appellatur (est enim Memphis in angustiis Aegypti sita) & exterius aquilonem uersus & uesperum, ex flumine effossum esse stagnum (nam ab aurora ipse Nilus arce) & ab eodem in ea urbe extructum hoc templum Vulcani tum magnum, tum memoratu dignissimum. Post hunc recensebant de libro sacerdotes nominatim alios trecentos ac triginta reges. In quibus tot ætatibus hominum, decem & octo fuissent Aethiopes, & una mulier alienigena, ceteri indigenæ. Mulieri quæ regauit, fuisse nomen idem quod reginæ Babylonice Nitocris: quam dicebant ultram fuisse fratrem, ab Aegyptiis, apud quos regnabat, interemptum: & sic ubi hunc interemerant, regnum ad hanc detulissent. Vitam autem fratrem, dolo multis Aegyptiorum absumptis. Nam extruxisse eam permagnum ædificium subterraneum, per causam quidem noui operis, animo autem aliud agitantem: & conuocatis ad conuiuium multis, quos præcipuè nouerat fraternæ cædis autores fuisse, per occultum quendam specum immisisse flumen, discumbentibus. Hæc demum de illa referebant, præterquam quod ubi hoc fecisset, conspersisse eam multo cinere ædificium, quo impunita esset. Aliorum autem regum nullum referebant clarum opus editum, nisi unius: qui postremus horum extitit, Mæris. Hunc enim ædificasse memoratu digna Vulcani uestibula, ad uentum aquilonem uergentia: & stagnum effodisse, cuius quot sint in ambitu stadia, posterius aperiã & pyramides in ea extruxisse, de quarum magnitudine simul cū ipsius lacu, mentionem faciã. Hunc itaque tantum operum edidisse, alios autem nihil prorsus. Quos ego prætergressus, eius qui his successit, nomine

Sesostris,

Nitocris
Aegypti
regina.

Mæris Aegypti rex.

Sesostris, mentionem habeo. Istum dicebant sacerdo- Sesostris
tes, primum longis nauibus ex Arabico sinu profectū, Aegypti
rubri maris accolas in suam potestatem redegis- rex.
se: gressumque longius, uenisse in mare iam uadosum,
& proinde non nauigabile. Illinc ubi retro se ad Aegy-
ptum recepisset, secundum sacerdotum commemora-
tionē, coacto ingenti exercitu per continentē perrexis-
se: omnesque gentes, ut in quanque incidebat, sube-
gisse. Et quasconque earum nanciscebatur feroces &
uehementer studiosas libertatis, in earum regionibus
cippos statuebat, inscriptos literis sui nominis & pa-
trix, & quæ referrent ipsum illos ui subegisse. Quasi
uero urbes nullo prælio nulloque negotio cepisset, his
cippos inscribebat: tum eisdem literas, quas scripse-
rat eis gentibus quæ uiriles extiterant: & præterea mu-
liebria genitalia, planum facere uolens, illos haudqua-
quam uiriles extitisse. Hæc faciendo peregit continen-
tem, donec ex Asia in Europam transgressus, Scythas
subegit & Thraces, ad quos usque, & non ulterius, mi-
hi uidetur Aegyptius exercitus peruenisse, quoniam
in istorum terra tituli non ultra positi monst-
rantur. Hinc digressus retrò abiit, & posteaquam ad Pha-
sim subsedit, quid deinceps, non habeo quod dicam,
an ipse rex Sesostris, diuiso suo exercitu, aliquantulū
copiarum reliquerit ad eam regionem incolendam,
an aliqui militum pertesi peregrinationis, circa flu-
uium Phasim subsisterint. Nam Colchi uidentur Ac-
gyptii esse, quod ipse prius notum, quàm ex alijs au- Colcherū
ditum refero. Cuius rei cum mihi cupido incessisset origo.
ut utrosque percontarer, magis Colchi reminisce-
bantur Aegyptiorum, quàm Aegyptij Colchorum.
Dicebant tamen Aegyptij, se opinari Colchos è Se-
sostris esse exercitu. Ipse ex hoc coniecturam capie-
bam, quòd atro colore sunt & crispo capillo: ra-
met

Clerici gen-
tes circun-
cidantur.

metſi hoc pro nihilo purari poſſet, cum & alij ſint huiusmodi: ſed quodd iſti præcipuè. Præterea quodd ſoli omnium hominum Colchi & Aegyptij & Aethiopes, ab initio ſtatim pudenda circuncidunt. Nam & Phœnices & Syrij, qui ſunt in Palæſtina, didiciſſe id' ab Aegyptijs, & ipſi conſitentur. Syrij uerò qui fluuiũ Thermodontem & Parthenium accolunt, & horum contermini Macrones, à Colchis didiciſſe ſe aiunt. Hi enim ex hominibus ſoli ſunt, qui circunciduntur: & in hoc faciendo, agnoſcuntur Aegyptij eſſe. Tamẽ Aegyptij atque Aethiopes, non queo dicere, utri ab utris didicerint. Nam uidetur eſſe perantiquum. Sed quodd ex Aegypto, qui illic commercium habuerunt, didicerint, magnum mihi ſit hoc testimoniũ: quodd hi Phœnices, qui cum Græcia conſuetudinem habent, non amplius circa uirilia imitantur Aegyptios: ſed eorum qui poſtea procreantur, uirilia non circuncidunt. Age dum & aliud de Colchis dicam, eos eſſe ſimiles Aegyptiorum. Hi ſoli atque Aegyptij linum eadem ratione operantur: omnis utrorumque uita pariter & lingua conſentanea eſt. Linum autem Colchicum à Græcis Sardonicum appellatur, cum illud quod ab Aegypto uenit, appelletur Aegyptiacum. Titulorum, quos Sefoſtris rex Aegypti regionatim erexit, plerique iam incolumes non extant. Quosdam in Syria Palæſtina ipſe uidi inſcriptos tum quos dixi literis, tum muliebribus genitalibus. Circa Ioniam quoque duæ huius uiri figuræ uiſuntur in petris inciſæ: una quiddem quæ ex Epheso in Phocæam itur, altera uerò quæ è Sardibus Smyrnam uerſus. In quarum utraque inſculptus eſt uir magnitudinæ quinũ palmorum, dextra ſpiculam tenens, ſiniſtra arcus, cæteramque item armaturam, etenim Aegyptiacam & Aethiopicam geſtat: & ex altero ad alterum humerum cuntes ſacræ literæ, Aegyptiacè ſunt inciſæ in hæc uerba: HANC

EGO

Sefoſtris
prophæta.

EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HV
MERIS. Quis tamen aut cuias fuerit, ab hac parte
nō indicant, sed ab altera. Eam quidam cōspicati, Mē
nonis imaginem esse cōiectāt, multum à ueritate ab-
errantes. Sesostrim Aegyptium sacerdotes hunc esse
dicebant, redeuntem, multosq; mortales earum gen-
tium ac regionum, quas subegerat, reportātem. Eun-
dem posteaquā ad Daphnas Pelusias se receperat, fuisse
se à fratre, quem Aegypto praefererat, unā cum liberis
inuitatum: & cum ille domum exterius materia cir-
cūstipasset, struemq; incendisset, re hūc intellecta ex
templō cum uxore deliberasse (nam & uxorem se-
cum duxerat.) & ea suadente, ut duos è sex liberis su-
per ardentem pyram extēdens pontem faceret, super
quos ipsi transientes euaderēt; ita fecisse: & duobus fi-
liis ita incensis, ceteros unā cum patre fuisse serua-
tos. Sesostrēm in Aegyptum reuersum, ultionem de
fratre sumpsisse: quam uerò multitudinē è terris pote-
statem redactis abduxerat, ea usum in hac fuisse. Si-
quidem isti fuerunt, qui sub hoc rege immensae ma-
gnitudinis lapides in templum Vulcani portatos per-
traxerunt, quib; ad diuortia aquarum, quae nunc in
Aegypto sunt, cuncta effodienda sunt adacti, quia in-
uiri faciebant, ut Aegyptum prius equis & plaustris
agendis ubiq; idoneam, redderent non idoneā. Nam
ab eodem tempore Aegyptus, quae omnis plana est,
tamen inequitabilis & plaustris inhabilis extitit, pro-
pter multiplices fossas uniuersa loca occupantes,
quas ideo rex fodiēdas putauit, ut ciuitates quae non
accolerent flumen, sed in medio Aegypti essent, re-
fluo flumine non laborarent penuria aquae ad potan-
dum, sed ea suppeditaretur è puteis. Hac de causa Ae-
gyptus intercisā est, & ab hoc rege, ut dicebant, in om-
nes Aegyptios dispartita soli quadrati aqua portio-
ne iuratum per sortem data, atq; hinc prouentus insti-

Geome-
trix origo

Sesoftris
statuæ.

Sesoftri
Phero suc-
cedit.

tuti, imposita certa pensione, quam illi quotannis solu-
uerent. Quod si cuius porcionem alluvione flumen
decursasset, is adiens regē, rei quę contigerat certiorē
faciebat, Rexq; ad prædium inspiciendū mittebat, qui
metirentur quāto deterius factum esset, ut ex residuo
pportione taxatum vestigal pēderetur: atq; hinc geo-
metria orta, uidetur in Græciam transcendisse. Nam
polum & gnomonē, id est, normā, & duodecim dici-
partes à Babylonis Græci didicerunt. Solus hic Aegy-
ptius rex imperio potitus est: Aethiopiæ monumen-
tum quoq; sui reliquit ante xde Vulcani lapideas sta-
tuas, duas quidem tricenūm, unam suam, alteram u-
xoris: quatuor autem uicenūm cubitorum, totidem
filiorū. Huic statuæ longo pōst tempore, cū Darii Per-
sæ statua anteponeretur, non tulit id sacerdos Vulca-
ni, negans Dariū tales res gessisse, quales gessisset Se-
sostris Aegyptius: quippe qui cū alias nationes non
pauciores q̃ Darius, rum uerō Scyrthas subegisset: eoq;
iniquum esse huius ante illius sisti donaria, qui rebus
gestis non esset illum supergressus. Hæc locuto sacer-
dote tamē ignouisse Dariū ferunt. Defuncto Sesoftri,
regnum suscepisse Pheronem eius filiū, & hunc nullā
sumpsisse expeditionem, sed ei contigisse ut luminib.
caperetur. Idq; hac de causa: Cum flumen eo tempo-
re copiosissimū manaret, ita ut supra decē & octo cu-
bitos rura transcenderet, uento ingruēte, qui fluctus
cieret, ferunt hunc regem facinus admisisse, qđ sum-
ptum spiculum in medios fluminis uortices contor-
serit, statimq; laborasse ex oculis, ac uisum amisisse, de-
cennioq; cæcum fuisse. Vndecimo autem anno ex ur-
be Buri ei oraculum aduenisse, iam exactum esse tem-
pus calamitatis: uisumq; ei rediturum, si oculos ab-
luisset lotio mulieris, quæ ad suū solū uirum accessis-
set, aliorum uirorū expers. Et ante omnia uiridē uxo-
ris expertum, cum nihil amplius uerneret, ceterarum
deinceps

Meinceps urinam expertum, tandem uidisse. Ibiq; om- Lotio fa-
 nes mulieres, quas fuisset expertus, præter eam cuius minæ sa-
 lotio lotus uisum recepisset, unam in urbem cõgisse natus ca-
 quæ *ἰστέρι βῆλα*, id est, rubra gleba dicitur, & eas il- cus.

lic coactas cum ipsa urbe omnes concremâsse: & eam
 cuius lotio lotus uisum recepisset, uxorem duxisse.
 Atq; ea clade liberatum cum alia in aliis templis do-
 naria posuisse, omnia memoratu digna, tñ maximè
 memorabilia, ac spectaculo digna in templo Solis, ge-
 mina saxa, quos obelos uocant, 2 figura ueru cente-
 nũ cubitorum longitudinis, octonũ latitudinis.

Huic in regno successisse aiebãt uirum Memphitem,
 cui nomen esset lingua Græca Proteus. Cuius nunc
 Memphi uisitur fanum, decorum sanè, ac ualde ador- Proteus.
 natum, ad australem partem templi Vulcani positũ,
 circumquaque Phœnicibus Tyriis habitantibus: qui
 locus omnis castra Tyriorum appellatur. In hoc fano
 Prõtei est ædes, quæ uocatur Veneris hospita: quam

coniicio esse Helenes Tyndari filiz: quia & apud Pro- Helenæ tẽ
 reum fuisse diuersatam audiui, & cognomine Vene- plũ in Aeg-
 ris hospite appellatam. Nam quæcunq; sunt alte- gypto.
 rius Veneris templa, neutiquam hospita appellan-
 tur. Et sanè percontanti mihi sacerdotes de Helena,
 referebant ita rem esse gestam: Alexandrum, raptũ &
 Sparta Helenã, cum renauigaret domum in mari Ae-
 gæo uentis cursu excussũ in Aegyptiacum pel-
 agus: atque illinc non remittentibus flatibus appul-
 sum in Aegyptum, ad ostium Nili, quod uocatur Ca-
 nobicum, atque ad Taricheas. Erat in eo littore quod
 nunc quoque est, Herculis templum: ad quod si quis
 cuiuscunq; hominis seruus confugiens, capiat sa-
 cras notas, sese deo tradens, eũ nefas est tangere. Quæ
 sanctio ad meam usq; etatẽ prorsus immutata perse-
 ueravit. Eam templi legem famuli Alexandri cum
 audissent, ab eo profugerunt: affidentesque deo sup-

*Alexander
ad Proteum
ductus.*

plices, Alexandrum insimulabant, cum destructū uolentes: remq; omnem exponebant, ut circa Helenam gesta erat, & illata Menelao iniuria. Insimulabant autē de his apud sacerdotes, & apud huius ostii Nili præfectum, nomine Thonim. His auditis, Thonis quā raptissimē Memphim ad Proteum mittit hæc nūciatum, his uerbis: Petegrinus quidam genere Teucer, qui rem nefariam in Græcia perpetravit: quippe seducta hospitis uxore, quam secum ducit cum multis admodum opibus, in tuam terram uentis appulsus est: Vtrumne sinemus eum abire impune, an ea quæ attulit secum eripiemus? Ad hæc remisit Proteus qui diceret: Virum istum, undecunque is sit, qui rem nefariam in hospitem suum perpetravit, comprehensum ad me deducite, ut quidnam dicturus sit, sciam. Hoc ubi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, nauesque eius distinet: dehinc illum Helenamq; cum opibus, atque etiam seruos Memphim ducit. Quibus omnibus representatis, Proteus percontatus est Alexandrum quisnam esset, & unde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum commemorauit, & patriæ nonien, & unde nauigasset, & quod. Sed interrogante Proteo unde Helenam accepisset, titubantem in loquēdo ac tergiversantem coarguebant hi qui fuerant supplices, exponentes omnia quæ in scelere admittendo gesta essent. Tandem Proteus apud eos hanc sententiam tulit, inquiens: Ego nisi nefas esse arbitrarer de peregrino aliquo supplicium capitis sumere, ad terram meam uentis appulso, supplicium pro Græco illo de te sumerem omnium hospitem deterreme, scelestissimū facinus admisisti, à tuo ipsius hospite crepta uxore: neq; his contentus, cū exabisti. Ac ne his quidem satis habens, compilata hospitis domo uenisti. Itaq; quoniā magni momēti esse duco non necare hospitē, mulierē hanc atq; opes tibi ut ab-

ut abducas, non sinam, sed ego hæc Græco hospiti reseruabo, dum ille ipse constituerit uenire ad ista re-
 porranda: tibi uerò ipsi, tuisq; conuictorib. ut è mea
 terra in aliâ triduo trāsfreretur præcipio, alioqui nos
 pro hostib. persecuturus. Hunc Helenæ ad Protea ad-
 nentum fuisse, sacerdotes referebant. Quam famam
 uidetur mihi & Horomerus accepisse, sed quia nō pe-
 rinde decora res erat in carmine, alio loquēdi modo
 est usus, in quem transtulit, declarans se hūc famæ ser-
 monem notū habuisse. Id manifestū est, q̃ in Iliade fa-
 cit mentionē eiusdem erroris Alexandri: nec usquam
 alibi retractat Alexandrum ferentē Helenam fuisse ab-
 ductum, & alibi errabundū Sidonem Phœnicia ap-
 plicuisse. Meminit enim huius rei in laudanda uirtu-
 te Diomedis, ita uersibus inueniens:

Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
 Sidonidū, pars ipse Paris formosas ab urbe
 Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
 Cum retulit magnis Helenam natalibus ortam.

Meminit quoq; in Odyssæa his uersibus:

Hoc habuit Ioue natā probū præsensq; uenenū,
 Quod Polydamna sibi Thonis donauerat uxor:
 Aegypto quæ terra ferax fert plurima mixtim,
 Multa quidē proba, multa aut damnosa uenena.

Hæc quoq; alia ad Telemachū Menelaus inquit:

Hunc etiam Aegypto dii me tenuere reuerti
 Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.

In his carminibus fatetur Homerus se nosse errorem
 Alexandri in Aegyptum. Est enim Syria Aegypto con-
 termina, & Phœnices (quorum Sidon est) in Syria
 incolunt. Itaque cum hi uersus, tum uerò locus non
 minimum, imò maximè probat Cyprios uersus non
 Homeri, sed cuiuspiam alterius esse: in quibus dicitur
 Alexander ex Sparta Helenam ducens, triduo Ilium
 peruenisse, secundo uento usus, ac tranquillo mari, cū

De rebus
Iliadis.

id in Iliade dicat, illū cū Helenā duceret, errasse. Sed
Homerus & Cypriū carmē ualeto. Cæterū, nunquid
Græci uana quæ circa Ilium gesta memorarēt, necne,
percontāti mihi, sacerdotes ita respōdebāt, se nouisse
ab ipso Menelao, rapta Helenā magnas Græcorum co-
pias auxilio uenisse Menelao in regionē Teucriā: quæ
in terrā egressē, locorū cōmunito, miserūt Iliū legatos
cūmque eis & ipsum Menelaum isse. Hos postquam in-
gressi sunt mœnia, tum Helenam opesque, quas Alexan-
der furto asportasset, repoposcisse, tum iniurię satis fa-
ctionem. Teucros autem tunc eadem narrasse, dein-
de & iuratos negasse habere se Helenam atque opes de
quibus arguerētur, sed ea in Aegypto esse omnia: neque
se iure reatum sustinere earum rerū, quas Proteus Ae-
gyptius rex teneret. Græcos, cum se ab illis derideri ar-
bitrarentur, ita obsedisse Iliū, donec expugnauerunt.
Urbe capta, cum Helena non existeret, & eandem ora-
tionem quam prius, audirent Græci: ita demum ha-
bita prioribus uerbis fide, ipsum Menelaum ad Pro-
teum mittunt. Hic ubi ad Aegyptum peruenit, & ad
Memphim nauigauit, exposita rei gestæ ueritate, ho-
nорificēssimo hospitio exceptus, Helenamque malo-
rum immunem recepit, & insuper omnes pecunias
suas. Et cum hæc assecutus esset Menelaus, tamen in-
iurius in Aegyptios extitit. Nam cum proficisci cona-
teretur, nec per uentos posset, idque iam diu, rem indi-
gnam excogitauit. Sumptis enim duobus pueris quo-
rūdam indigenarū filiis, exēctisque, haruspicinam fecit.
Quod ubi eum fecisse rescitum est, inuisus & exagita-
tus fuga deuenit in insulas Africæ obiacentes. Eo po-
stea quā se contulit, nihil amplius quod referret Aegyptiū
habebant. Atque horum alia quæ ex historiis nosse dice-
bant, alia apud ipsos gesta, uel magis habere comper-
ta. Hæc aiebant Aegyptiorum sacerdotes. Ego uerò ad
ea quæ de Helena commemorata sunt, & ipse adiicio
hoc

hoc cōiecturæ: Si intra illū fuisset Helena, utiq; fuisset Græcis tradita, siue uolente Alexādro, siue inuito. Neq; enim ira despicbat Priamus, aut alii eius propinqui, ut suis ac liberorum corporibus, atque etiam ut be periclitari uellent, quo Alexander Helenæ contubernio potiretur. Quodd si inter initia ita sensissent, non tamen id fecissent, posteaquam cum multi aliorum Troianorum, tum uerò Priami filiorum duo, tresue aut plures perierant cum Græcis præliantes, si quid referentibus credi uersificatoribus debet. Quæ cum contingerent, ego crediderim Priamum, uel si ipse in contubernio habuisset, Achæis redditurum fuisse, cupiditate præsentia mala deuitandi. Neq; uerò regnum ad Alexandrum erat perueniturum, ut iam sub eo res essent seniore Priamo, cum Hector & natu maior, & uirtute præstantior quàm ille, regnum esset defuncto Priamo suscepturus: quem haudquaquam conueniebat fratri iniuste agenti indulgere, cum præsertim tanta mala propter eum, tum priuatim ipsi, tã cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed nec poterāt reddere Helenam, nec uerum dicentibus eis Græci si dem habebant, deo (ut quod sentio dicam) disponente, ut funditus euersi plantum facerent hominibus, magnarum iniuriarum magnas à diis esse ultiones. Et hæc quidem, ut mihi uidentur, dicta sunt. Proteiautem regnum dicebant suscepisse Rhampsi-Rampsin nium, qui memoriam sui reliquit uestibula ab occa tua Aegypti spectantia templum Vulcani, & è regione uestibulorum statuit duo simulacra quinūm & uiceniūm cubitorum longitudinis: quorum quod aquilonem spectat, id æstatem: quod austrum, id hyemem Aegyptii uocant, præposterè facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum uim fuisse, quam nemo regum, qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proximè quidem accedere. Et cum in tuto

eam pecuniam collocare uellet, ædificium extruxisse lapideum, cuius parietum unus in exteriorem ædiū partem pertingebat: sed structorem insidiantem hoc fuisse machinatum. Is unum ē lapidibus ita struxit, ut ē pariete facile tolli à duobus uiris, atque adeo ab uno posset. Aedificio absoluto, regem in eo pecuniam reposuisse. Interiecto tempore, structorem illum, cum esset uita excessurus, uocasse ad se filios (nā duos huic fuisse) eisq; narrasse, se illis, prospicientem, ut affluenter uitam degerent, astute ædificasse regis ærarium: denique omnia illis exposuisse planē, mensurasq; ad lapidem amouendum docuisse ac tradidisse, quæ filii obseruantes, regii ærarii quæstores forent. Patre uita functo, haud in longum filios rem distulisse. Noctu enim ad regiam accedentes, lapidem ædificii inuentum nullo negotio amouisse, multumque pecuniarum expilasse. Cum autem rex fortē fuisset ædificium ingressus, uideretq; uasa nummorum imminuta, obstupuisse: nec habuisse quem insimularer, cum & signa salua, & ædificium obseratum esset. Vbi iterum ac tertio aperienti minor assidue pecunia apparebat, hoc fecisse, ne fures cum furto abirent. Laqueos faciendos curasse: & eos circa uasa, in quibus pecuniarum inerāt, collocasse. Fures quemadmodum superiori tempore cum uenissent, & alter eorum penetrans ad uas rectā perrexisset, cum fuisse laqueo retentum: & ubi agnouit quo in malo esset, protinus fratrem uocasse, & præsentis conditionis suæ certiorē fecisse: iussisseq; ut quā celerrimē introgressus sibi caput absunderet: ne ipse conspectus agnitusq; quis esset, etiam illum perderet. Qui cum uisus esset probē dicere, fratrem ei obsequētem ita fecisse: & adaptato lapide domum abiisse, fratris caput, asportantem. Vbi dies illuxit, ingressum in ædificium regem expanisse, cementem corpus furis in laqueo sine capite, & ædificium

ficium incorruptum: nullumq; neque ingressum, neque egressum habens. Ita abisse, atque ita faciendum statuisse, ut foris cadauer è muro suspenderet: custodesq; illic apposuisse iussos, ut si quem plorâtem aut miserantem animaduertissent, eum ad se perduceret. Suspenso cadauere, matrem indignè tulisse: allocutamq; filium qui supererat, impetrasse ut quacumq; ratione machinari posset, corp9 fratris resolveret asportaretq;. Id si negligeret, minatam se regem esse adiuturam ad eum indicandum, quod pecunias regias haberet. Aduersus hanc cum filius multa uerba faceret, nec persuaderet, quod illa rem grauiter accipiebat, eum talem rem fuisse commētum: Instratis asinis utres uino completos imposuisse: & postquam agendo asinos iuxta custodes fuit ante suspensum cadauer, re uulsis ligaculis, duos tresue pedes resoluisse: & cum uinum proflueret, tum caput exdentem uehementer uociferatum, tanquam nescientem ad utrum prius asinorum se conuerteret. Custodes cum multū uini profluere uiderent, concurrisse cum uasis in uiam: & id quod proflueret lucrifacientes comportare. Isto simulata iracundia omnibus maledicente, aliquantoque post illis consolantibus, hunc finxisse se mitigatum, & ab irascendo desiisse. Tandem seduxisse è uia asinos, atque instruxisse: & cum plura uerba inter eos fierent, & quidam faceto dicto hominem lacerasset, ut risum eliceret, donasse illis uinum ex utribus. Atque eos illic ut erant discumbentes potare constituisse, prehensantes hominem ac iubētes ut secum ad compotandum maneret. Atq; istum obsecutum remansisse. Et cum inter potādum comiter acciperetur, donasse insuper alterū utrem: ita se uino ingurgitantes custodes, admodum temulentos esse factos, somnoq; oppressos, ibidem ubi potauerant obdormisse. Istum ubi multum noctis erat, tunc corpus

fratris dissoluisse, & custodem malas dextras in contrameli-
 am deraſiſſe, & aſinos imposito cadauere domū
 uerſus agitaſſe, executumq; imperia matris. Regem,
 ubi ei renunciatum eſt, furem cadauer ſurripuiſſe, a-
 cerbè tuliſſe. Et cum uellet quoquo modo inuenire
 quis nam eſſet iſta machinatus, hoc feciſſe, quod apud
 me caret fide. Filiam ſuam domi proſtituiſſe, iuſſam
 omnes indifferenter excipere: ſed priuſquam coi-
 rent, adigere ad ſibi dicendum, quidnam in uita eſſet
 actum à ſe ſolertiſſimū ac ſceleſtiſſimum: & qui nar-
 raret quæ circa furem acta eſſent, cum comprehende-
 ret, neq; exire permetteret. Cum itaq; filia patris impe-
 riā faceret, furem quodd audiſſet, quamobrem iſta fie-
 rent, cupientem euadere uerſutiam regis, hoc egiſſe:
 Recentis mortui amputatam ex humero manū ſub
 pallio ferentem iſſe: atque ingreſſum ad filiam regis,
 cum interrogatus eſſet, eadem quæ cæteri, enarraſſe,
 ſceleſtiſſimum facinus perpetrariſſe, quodd fratris in
 rario regis laqueo capti caput amputaſſet. Solertiſſi-
 mum autem, quodd cadauer fratris ſuſpenſum reſol-
 uiſſet, cuſtodib. priuſ ebriis factis. Illam cum hæc au-
 diſſet, manum in hunc conieciciſſe, eiq; furem in tene-
 bris manum mortui porrexiciſſe. Quam mulier cum
 apprehendiſſet, manum ſe huius iſtius tenere rata, i-
 ſtum per fores ſe proripuiſſe, muliere deluſa. Poſtquā
 & hæc renunciata ſunt regi, ſtuporem incuſſiſſe, tam
 aſtutiam, tum audaciam hominis. Ad extremum di-
 miſſis per omnes urbes nunciis, regē edixiſſe, nō mo-
 dō ueniam, ſed etiā magna munera manere furem, ſi
 in cōſpectum ipſius ueniret: ita furem fide habita, ad
 eum ueniſſe: eiq; Rhampſinitum magna uiri admira-
 tionē ductum filiam ſuam collocaſſe, tāquam ex om-
 nibus mortalib. plurima ſcienti. Nam Aegyptios qui
 dem cæteris, hunc aut Aegyptiis antecellere. Poſt hæc
 aiebant regem hunc deſcendiſſe uiuū, ſub terram,
 ed ubi

Rempſini-
 tus ad infe-
 ros deſce-
 dit.

ed ubi Græci opinantur sedes infernas esse: & ibi cum Cerere alca luisse: & aliquando uictorem, aliquando victum fuisse: & sursum iterum fuisse reuersum, munus ab ea obtinentem mātile aureum. Quod tempus à Rhampsiniri descensu ad reditum, dicebant feriatum esse apud Aegyptios. Idē ego ad meam memoriam scio obseruatū. Verū an ob id sic feriatī sint Aegyptiī, asserere nō possum, sed sacerdotes palliū quoddam, quod intra unum diem detexuerūt, uni ex suis induere, & oculos mitra obducere: quem gestantem pallium ubi in uiam deduxerunt, qua fert ad Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotem oculos uelatos habentem aiunt, à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab urbe uiginti stadia abest: & rursus à templo in eūdem locum à lupis reduci. Quæ ab Aegyptiis referuntur, cuicunq; credibilia uidētur, is eis utatur. Mihi autē in omni sermone constitutum est, ea scribere quæ auditu cognoui.

Inferorum principatum tenere Cererē & Liberum, Aegyptiī aiunt. Hi deniq; primi extiterunt qui dicerent animam hominis esse immortalem, quæ de mortuo corpore subinde in aliud atq; aliud corpus, ut quæ gigneretur, immigraret. Atq; ubi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, uolucra, rursus in aliquot genitum hominis corpus introire. Atq; hūc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia. Hanc rationem sunt è Græcis qui usurpauerint tanquam suam ipsorum, alii prius, alii posterius. Quorum ego nomina sciens, non duco scribenda. Ad Rhampsinitum usq; regem aiebant in Aegypto uiguisse sanē ius omne. Post hunc autem qui in regno successit, Cheopem in omne flagitium fuisse prolapsū. Omnibus namq; eum templis obseratis, ante omnia Aegyptiis ne sacrificarent interdixisse. Deinde iussisse, ut in suis ipsius operibus exercerentur. Aliis, ut ex lapidicinis

Animā immortalem esse & in alio corpore migrare opinantur Aegyptiī.

Cheos Aegypti rex.

Pyrami-
dis Aegy-
ptiæ con-
structio.

nis Arabici montis saxa exciperent, & illinc ad Nilum usque protraherent. Aliis, ut trāsmissio flumine, illa acciperent, & ad montem, qui dicitur Africus, traherent. Faciebant autem opus circiter decem myriades, id est, centum millia hominum, ternis semper mensibus singulæ. In ea uia populus dum trahendis saxis atteritur, decenne tempus triuit, quod non multo minoris operis mihi uideretur, quàm pyramidem extruxisse: cuius longitudo est quinq; stadiorum, latitudo decem passuum, altitudo ubi maxima est, octo passuum, lapide polito & animalibus insculpto. In hac decem annos fuisse consumptos, & in subterraneis ædibus in tumulo, supra quem pyramides stant, quas fecit sibi pro sepulcro, in insula intromisso perfoſſam Nilo. Verùm in pyramide hac annos uiginti absumptos: cuius singulæ frontes (nam est formæ quadratæ) sunt octogenum iugerum, pari altitudine, saxis dolatis, decentissimèq; coagmentatis, quorum nullū est minus triginta pedum. Est autem extructa hæc pyramis in speciem graduum, quas quidam schalas, quidam atulas uocant. Posteaquam eam principio talem fecerunt, attollebant reliquos lapides breuibus machinis è ligno factis, ex humo in primū ordinem gradatim leuantes. Vbi super hūc gradum lapis erat, super alteram machinam imponebatur, quæ in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, super alteram machinā. Nam quot ordines graduum, totidem machinæ erant, siue eandem machinam, quæ una & facilis ad ferēdum esset, transferebant ad singulos ordines, quoties saxum amoliebantur. Dictum sit à nobis de utroque, quemadmodum refertur. Effecta sunt igitur ita prima quæque ex pyramide, ut erat altissima: deinde gradatim sequentia, nouissimè uerò quæ solo sunt iuncta & infima: In ipsa pyramide literæ Aegyptiæ scriptæ, in dicant

dicant quantum sit erogatum in operarios pro apio, cepis & aliis, quod interpret earum literarum (ut probè reminiscor) aiebat in summa mille & sexcenta talenta pecuniæ esse. Quod si ita se habet, quantum in alia credibile est fuisse consumptum, uel in ferramenta, uel in cibos, uel in uestiarium operariorum? Atque per id quod dixi tempus opéra extruebant. Alio itém tempore (ut ego opinor) lapides excidebant, atque portabant, & alio non exiguo subterraneam fossam effecerunt. Propter quod eò flagitii deuenisse Cheopem, ut pecunia defectus, filiam suam in quodam ædificio prostituerit, imperans quæ tumcunque faceret quæstum (non enim quantum dicebatur) eamque cum patris iussa fecisse, tum uerò priuatim de relinquenda sui memoria cogitasse. Iam singulos ad se intrantes orasse, ut sibi ad opera singulos lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuisse pyramidem, quæ stat in medio trium in conspectu pyramidis magnæ, cuius unumquodque latus sesquiingerum est. Quinquaginta annos regnasse hunc Cheopem Aegyptii dicebant, eoque defuncto accepisse regnum fratrem Chéphrenem: & hunc eodem instituto usum cum in aliis, tum uerò in faciè da pyramide, non tamen quæ ad magnitudinem fratris accederet. Eas nanque & nos fuimus dimensæ. Nam subterranea nō subsunt ædificia, neque per fossam deriuatus in eam Nilus, quemadmodum in alteram influit, sed extructo anfractu introsum insulam circūluit, in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt. Fuisse tum ex Aethiopico lapide uersicolore primū domum, quadraginta pedibus depressiorem altera, sed habentem idem quod grande ædificium, magnitudinis. Stant autem super eundem tumulum ambe, centum ferè pedum celsitudinis. Sed & quinquaginta annos regnasse Cephrenem aiebant. Ita centum & sex

Cheops filiam prostituit.

Chéphrenes Aegypti rex.

anni

Mycerinus Aegypti rex.

anni supputantur, quibus & Aegyptii in omni calamitate uersati sunt, nec templa aperta, sed semper fuerunt occlusa. Hos reges Aegyptii prae odio ne nominare quidem uolunt, sed eorum pyramides uocant pastoris Philitionis, qui ea tempestate pecudes per haec loca pascebat. Post hunc regnasse in Aegypto dicebant Mycerinum Cheopis filium, cuius paterna per osum facta, & templa reuerasse, & populo ad ultimam calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quineriam super omnes reges iustitiam exercuisse. Quo nomine ex uniuersis regibus hunc Aegyptii maxime praedicabant: tum ob alia quae bene indicabat, tum uero quod conquerenti de ipsius sententia, de suo donabat, ut indignationi hominis satis faceret. Cum esset in ciues ita clemens Mycerinus, atque ita studiosus, principium ei malorum contingisse obitum filiae quae domi unica soboles erat. Quae clade supra modum dum doleret, uelletque filiam excellentiori aliquo genere sepelire, quam ceteri, fecisse ligneam bouem uacuam, quam cum inaurasset, in ea filiam sepelisse defunctam. Neque humo hoc haec condita est, sed ad meam usque memoriam in propatulo fuit in urbe Sai apud regiam, in conclaui quodam exornato posita. Cui singulis diebus omnifarii odores inferuntur: noctibus autem perpetuo incensa lucerna astat. In altero contiguo conclaui imagines stant concubinarum Mycerini: ut in urbe Sai sacerdotes aiebant. Stant enim colossi, id est, grandia simulacra, circiter uiginti, è ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum, non possum dicere, praeterquam quae narrantur. Sunt qui de hac boue & colossis haec referant: Mycerinum amore filiae suae captum, uim ei intulisse: deinde illam cum praemore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autem manus ministrarum, quae filiam patri prodidissent,

prodidissent, præcidisse: & nunc earum hæc esse simulacra eius mali, quod uiuæ passæ fuissent. Hæc (ut ego opinor) dicunt nugatores, ut alia, ita & de manibus colossorum, quippe quas ipsi uidimus temporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam usque ætatem ad pedes eorum stratz uisebantur. Bos quoque cum cæterum corpus operta est Phœniceo pallio, tum uerò ceruicem & caput crasso admodum auro. Cuius inter media cornua circulus annexus inest, soli assimilatus. Neque stans est bos, sed in genua cubans, magnitudine quanta est grandis uacca. Effertur autem è conclauì quotannis. Et postquam Aegyptiï uerberarunt deum quendam, quem in tali negotiò non puto mihi nominandum, tunc & bonem in lucem proferunt. Aiunt eam orasse patrem Mycerinum, ut defuncta quotannis semel solem intueretur. Huic regi, post calamitatem filix, secundo loco hæc accidisse: Ex urbe Buti uenisse oraculum, fore ut sex omnino annos uiueret, septimo defuncturus. Id hunc ægrè ferentem, uicissim misisse ad oraculum contumeliosas querimonias: quòd, cùm pater suus, & patruus, qui deorum immemores, templa clauserant, hominesq; perdiderât, tandiu uixissent, ipse piè faciens tam citò foret uita defuncturus. Rursus ei uenisse dicuntur ex oraculo responsa, ea propter ipsum propter uitam finiturum, quòd non id faceret quod deberet. Oportere enim Aegyptum centum quinquaginta annis affligi, idq; duos, qui ante eum fuissent, reges didicisse, ipsum uerò nequaquam. Hæc ubi accipit Mycerinus, se iam numinibus damnatum, lucernas fecisse permultas: quibus cum noctesceret accensis, poraret ac se oblectaret: neq; diu neq; noctu intermittens, quin per paludes perq; nemora uagaretur, utq; audiretur iuuenilib. in reb. studiosissime uersari. Hæc idcirco extogitauit, quòd uellet oraculum conuincere

*Mycerini
pyramis.*

*Rhodopis
meretrix.*

vincere mendacii, ut duodecim pro sex fierent anni, diebus factis ex noctibus. Pyramidem & hic reliquit longè minorem paterna, uicenis pedibus ex omni parte (nam est quadrangularis) breuioremquē trium iugerum ad medium usque, Aethiopico ex lapide. Hanc quidam Græcorum uolunt esse Rhodopis mulieris prostantis, non rectè sentiētes: qui ne nosse quidem uidentur quænam fuerit Rhodopis, de qua loquuntur. Neq; enim talem pyramidem illam sibi facere destitasset, in qua talentorum infinita (ut sic dicam) millia consumpta sunt. Ad hæc non istius, sed Amasis regis temporibus Rhodopis floruit. Multis enim post hos reges annis, qui istas pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, genere Thracia, ancilla Iadmonis Samii, ex urbe Vulcani, conserua Aesopi fabularum scriptoris (nam & hic Iadmonis fuit) postquàm is huic mulieri non minimum cordi fuit. Siquidem cum sæpenumero Delphi ex oraculo pronunciarent, si quis sumere pœnas uellet animæ Aesopi, alius nullus extitit qui sumere uellet, nisi Iadmonis ex filio nepos alius Iadmon. Ita Aesopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in Aegyptum abiit, portata à Xantho Samio, profecta illuc ad quæstum faciendum. Magna pecunia fuit redempta à Charaxo uiro Mitylenæo Scamandronymi filio, Sapphūs poëmarū cōditricis fratre. Hunc in modum Rhodopis libertatem nata est, & in Aegypto remansit: gratiosaq; uehementer effecta, ingentes opes comparauit, quæ Rhodopen transcendere, non quæ ad talem pyramidem faciendam ascenderent. Ex quarum opum decima parte, cuicumque etiamnum uolenti cognoscere licet, non magnam ab illa pecuniam fuisse repositam. Nam cum optaret memoriam sui in Græcia relinquere, fecit opus, quod ab alio excogitatum non esset neq; donatum, idq; donauit in templo Delphico monumentum.

umentum sui. E decima enim suarum opum, totè ferro uerua ad bonos torrendos fecit, ad quot facienda sufficeret decima ipsa, quam Delphos misit: quæ nunc quoq; posita sunt è regione templi post aram, quam Chij donauerunt. Solent aut quodammodo in Naucræ meretrices fieri nobiles. Nam hæc de qua mentio habetur, adeò nobilitata est fama, ut nemo Græcorum nō didicerit Rhodopis nomen. Alterius quoq; quæ posterior fuit, nomine Archidicæ, fama per Græciam celebris extitit, sed minus quàm prioris: cuius amore Chærazus insaniens, Mithylenen rediit, ut meminit Sappho, conuicijs eum insectata. Et de Rhodope quidem hætenus. Post Mycerinū aut Aegypti regem dicebāt sacerdotes Asychin, cumq; fecisse Vulcano porticum ad solem orientem, longè pulcherrimam, longeq; maximā. Habere enim ubiq; cū figuras insculptas, tum aliam infinitam ædificiorum speciem. Illud uero maximum ab hoc rege fuisse factum, ut cū uehementer laboraretur ex æte alieno, legem hanc Aegyptijs promulgauerit, ut ita demum quis pecuniam mutuo acciperet, si cadauer patris pignori traderet. Itaq; ad hanc legē adiecisse, ut penes creditorem esset potestas omnis sepulchri debitoris: utq; hæc irrogaretur multa pignus deponēti, cui si dissoluere æs alienum recusaret, fas nō esset sepeliri, aut in paterno, aut ullo in alio sepulcro: ac ne aliū quidem ex seipso progenitorū sepulturæ mādare. Hūc præterea regem superiores antecellendi cupidum, reliquisse memoriā sui pyramidem lateritiā, in cisis lapide literis in hæc uerba: NE ME CAETERIS PYRAMIDIBVS COMPARES, QVI TANTVM ILLIS PRAECELLO, QVANTVM IVPITER CAETERIS DIIS. NAM FVNDVM LACVS CONTO VERBERANTES, QVOD LVTI CONTO ADHAERESCEBAT, ID COLLIGENTES, ME COMPOSVERVNT, ET IN TALEM MENSVRAM REDEGERVNT:

Archidicæ
meretrix.

Asychis
Aegypti
rex.

Pyramidis
inscriptio.

Anyfis Aegypti rex.
Sabacus Aethiopiae rex.

Bubastis templum.

DEGERUNT. Atque id demum operis hunc regem edidisse. Post hunc regnasse cæcum quendam ex urbe Anyfi, nomine Anylin. Atque eo regnante, excurrisse in Aegyptum magna cum manu Aethiopum Sabacum regem: Et cum cæcus hic toga se in palustria proripuisset, illum regnasse in Aegypto quinquaginta annos: idque intra tempus hæc edidisse: Quoties Aegyptiorum quisquam aliquid deliquisset, neminem uoluisse morte afficere: sed pro sui quæque delicti magnitudine, damnare ad agendam certam mensuram aggerum ad urbem, unde quisque incolentium erat. Atque ita urbes sunt etiam sublimiores effectæ. Nam primum humus aggesta fuerat ab his qui sub rege Sesoistre riuos effoderant: iterum sub rege Aethiope ualde sunt urbes factæ excelsæ, cum cæteræ quæ in Aegypto sunt, tum uerò (ut mihi uidetur) Bubastis urbs, ubi præcipue terra est exaggerata. In qua urbe templum est Bubastis, quæ uostra lingua dicitur Diana, omnium maximè memorabile. Quo etsi alia sunt tum grãdiora, tum sumptuosiora, nullam tamè est aspectu iucundius. Id ita se habet. Cætera præter accessum insula est: cuius ad ingressum usque, duo è Nilò fluentia uicina currunt, nec conflunt, hinc atque illinc præterfluentia, centrum utrumque pedum latitudinis, arboribus inumbrata. Eius uestibulum decem passibus sublime est, figura senum cubitorum adornatū. Id templum in media urbe situm, undique circumuentum oculis subiicitur. Nam cum urbs sit aggesta terræ sublimis, templum quemadmodum à principio conditum, nec loco motum, pro speculo est. Illud maceria figuris exculpra ambit. Interius delubrum, ingenti procerissimis arboribus manu confitis luco ambiens, in quo delubro statua est. Longitudo templi quoque uersus unius est stadij. Ab eius ingressu uia per forū orientem uersus, quæ fert ad Mercurij templum, tria circiter

circiter stadia longitudinis & quatuor iugerum latitudinis, strata lapide est, utrinq; arboribus manu confitis in cælum euntibus. Atq; hunc quidem in modum templum habet. Verum se ita ad extremum liberatos Aethiope referebat, quod ille per quietem oblata sibi visione, fugam se mandauerit. Visus est sibi uidere quendam astantem, qui suaderet ipsi, ut congregatos cunctos Aegypti sacerdotes incideret medios. Hac cum uisione conspecta dixisse, uideri sibi deos demonstrare causam, ut piaculo in sacro commissio, aliquid cladis aut à dijs, aut ab hominibus acciperet: se uero nequaquam ista facturum, sed abiturum: quoniam excessisset iam tempus, quod ipsi à dijs uaticinatum esset, quousque foret in Aegypto regnaturus. Etenim cum in Aethiopia ageret, oraculis quibus utuntur Aethiopes, responderat deus, fore ut is in Aegypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus cum excessisset, & uiso insomnij perturbatus esset Sabacus, ultra ex Aegypto concessit. Eo profecto ex Aegypto, rursus caecum è palustribus egressum accepisse imperium: ubi quinquaginta annos habitans, insulam cinere atque humo exaggerauit. Nam ut quisque Aegyptiorum iussus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat, ut clam Aethiopa ad se dono etiam cinerem ferret. Hanc insulam nemo ante Amyrtam inuestigare potuit, sed septingentis & amplius annis superioribus Amyrtæo reges nequebant eam inuenire, cui insulae nomen est Elbo, decem omnino stadiorum magnitudinis. Post hunc regnasse sacerdotem Vulcani, nomine Sethon, eumque bellatoribus Aegyptijs abusum fuisse, contemptui habentem tanquam sibi non opportunos, & cum alijs ignominijs affectisse, tum uero agris exuisse, quibus fuerant à superioribus regibus singuli donati duodenis. Ex quo factum est, ut cum postea Sanacharibus Arabum Assyriorumque rex, cum magnis copijs inuasisset Aegyptum, noluerint ei opitulari. Tunc sacerdotem consilij inopem, in cenaculum se con-

Insula, Elbo.

Setho Aegypti rex.

Sanacharibus Assyriorum rex.

tulisse, ibiq; apud simulacrum cōplorasse, quanta pā-
 ti periclitaretur : eiq; inter lamentationem obrepisse
 somnum: & inter quietem uisum astare deum exhor-
 tantem, nihil eum molesti passurum, si copijs Arabū
 obuiam iret: se enim auxillarios ei missurum. His in
 somnijs frerum sacerdotē, sumptis Aegyptiorum his
 qui sequi uellēt, castra in Pelusio posuisse. Hac enim
 Aegyptus inuaditur. Nec eum fuisse quempiam bella-
 torum secutū, sed institores, & operarios, & forēses ho-
 mines. Eō cum peruenissent noctu, effusam ipsis hosti-
 bus uim agrestiuū murium : qui illorum tū phatras,
 tū arcus, tum scutorū habenas abederunt, ita ut poste-
 ra die hostes armis exuti fugā fecerint, multis amissis.
 Eoq; nunc iste rex in templo Vulcani lapideus stat, ma-
 nu murem tenens, atq; hęc per literas dicens: IN ME
 QVIS INTVENS, PIVS ESTO. Ad hunc usq; nar-
 rationis locum & Aegyptij & sacerdotes referebant;
 demonstrantes à primo rege ad Vulcani sacerdotem
 hunc qui postremus regnauit, progenies hominū fu-
 isse trecentas quadraginta unam, & totidem interea
 pōtifces, totidemq; reges. Tercentę progenies idem q
 decem milia annorum pollent. Nam tres uirorū proge-
 nies, cētum anni sunt. Ex quibus una & quadraginta,
 quę reliquę sunt ultra trecentas, sunt anni mille tre-
 centi quadraginta. Ita intra decem millia trecentosq;
 & quadraginta annos, negabant ullum deum forma
 humana extitisse: ac ne in regibus quidem Aegypti,
 qui aut prius, aut posterius extiterint, aliquid tale dice-
 bant fuisse: sed intra hoc tempus quater solem præter
 consuetudinem fuisse ortum. Bis quidem illinc exor-
 tum, ubi nunc occidit: bis autem unde nunc oritur;
 illic occidisse: nec tamen sub hęc aliquid in Aegypto
 esse immutatum, non ea quę è flumine ipsis proueni-
 unt, non ea quę circa morbos; aut quę circa mortes
 eueniunt. Atque ante Hecateum sermonum scriptorē
 tem;

Miracula
 solis.

peti, apud Thebas originem generis sui recensentem, ac progenitores familiae suae repetentem, ad sextumdecimū deum, sacerdotes Iouis tale quiddam fecerāt, & mihi non recensenti originem familiae meae, introdu-
cto in quoddā grande corniculū, enumerando demō-
strabant tot ē ligno colossos quot dixi. Ibi nanq; stabāt pontifices sub imagine vitæ, qua quisq; uixerat. Enu-
merantes itaq; sacerdotes, ostendebant mihi unum-
quenq; eorū esse filium proximē defuncti sacerdotis, imagines eorū singulas gradatim percēsendo, donec omnes exposuerunt. Atq; Hecateo originē suā recen-
senti, & ad sextūdecimum deum referēti, occurrebāt ē
diverso pgeniē recensentes, & in enumeratione nō ad-
mittentes, id quod ab illo diceretur, hominem proge-
nerari ē deo. Occurrebant autem in repetendā proge-
nie hunc in modū, quōd dicerent unicuiq; colossorū
fuisse Piromin ex Piromi genitū, donec trecentos qua
dragintaquinq; cōmemorarent: Piromin assidue ex Pi-
romi procreatum, non referētes ad deum illos, aut ad
heroa. Est autem Piromis Græca lingua expositum,
παιρς ἀγαθός, id est, honestus & bonus. Eos itaq; quo-
rum imagines erant, demonstrabant tales omnes exti-
visse, sed multū à dijs distantes. Priores tamē his uiris
fuisse deos in Aegypto principes, unā cum hominib.
habitantes, & eorum semper unum extitisse dominato-
rem: postremū illic regnasse Orū Osiris filiū, quem Græ
ei Apollinē nominant. Hunc postq̄ extinxit, Typho-
nem regnasse in Aegypto postremū. Osiris Græca lin-
gua est Dionysius, id est, Liber. Atq; apud Græcos no-
nissimi deorum censentur Hercules, Dionysius, & Pā.
At apud Aegyptios Pan vetustissimus est etiā ex octo
dijs, qui primi dicuntur, Hercules ex his qui duode-
cim: Dionysius ex his qui tertij uocantur, ab illis duo
decim procreati. ab Hercule autem quantum annorū
ad Amasim regem esse ipsi Aegyptij dicant, superius à

Piromis.

De deorū
statibus.

Orus.

Osiris.

me patefactum est. A Pane uerò plus annorum esse dicitur, minimum inter hos à Dionysio: quanquam ab hoc ad Amasim regem quindecim millia annorū supputantur. Et hæc Aegyptij pro compertis assenerant, se quæ scire assidue supputando, semperq; annos describendo. Igitur à Dionysio quidem, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meam ætatem sunt anni fermè mille sexcenti. Ab Hercule uerò Alcmenæ filio, fermè nongenti. à Pane autem Pelopes (ex hac enim & Metacurio Pan genitus dicitur à Græcis) minus annorum est, quàm à bello Troiano, octingenti ferè ad me anni. Verum horum probabilius sibi uidetur, eo quisq; utatur licet: mihi autem de his recepta opinio probatur. Nam si & isti & Græcia cùm celebres fuissent, tum senuissent, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, Dionysius ex Semele & Penelope natus, dixisset aliquis & hos alios habere illorum deorum nomina, qui prius geniti fuerant. Nunc Græci aiunt Dionysium statim editum ab Ioue insutum in femore, portatumq; in Nyssam, quæ est super Aegyptū in Aethiopia. De Pane ne habent quidem quod dicant, ubinam à partu sit educatus: ex quo sit mihi manifestum, Græcos audiuisse posterius horum, quàm aliorum deorū nomina: & ex eo tēpore illorū progenies recensuisse, quo primū eos audierāt. Atq; hæc quidem Aegyptij aiunt. Quæ uerò cæteri homines cum Aegyptijs consentientes memorant in hac regione fuisse gesta, hæc iam explicabo, aliquid etiam his quæ ego uidi conferentibus. Post Vulcani sacerdotem regem suum, Aegyptij libertatem adepti, duodecim sibi reges (nullo etenim temporis momento poterant sine rege uiuere) deligunt, in totidem partes omnem Aegyptum distinguentes. Isti iunctis inter se affinitatibus regnabant, passionibus inuicem ne mutuo auferre imperium conaretur, uel quis plus alio quippiam obtinere quæreret, sed ut essent in-

*Aegyptij
duodecim
reges cre
ant.*

sent inter se quàm amicissimi. Atque ea de causa has passionibus arctas accuratasque inierunt, quòd eis inter in-
 itia simulatque tyrannides inuaserunt, responsum fue-
 rat qui in templo Vulcani ærea phiala libasset, cum
 totius Aegypti regno potiturum. Vbi omnia sacra ex-
 cuti sunt, placitum est eis aliquod relinquere sui comu-
 ne monumentum: ex eoque placito fecerunt labyrinthum, Labyrin-
thum.
 paulo supra stagnum Mærios, maximè urbem uersus,
 quæ dicitur crocodilorum: quem ego aspexi fama ma-
 iorem. Si quis enim ex Græcorum narratione muros
 & operis speciem ratiocinetur, minus concipiet quàm
 pro labore & sumptu huius labyrinthi. Tametsi & E-
 phesi templum est memoratu dignum, & in Samo, tamè
 pyramides erant ad narrandum maiores, quarum singulæ
 multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ sunt.
 Sed eas quoque labyrinthus antecellit. Etenim duode-
 cim eius aule sunt tecto opertæ, portis oppositis altrin-
 secus: sex ad aquilonem cõtiguit, totidem ad austrum
 uergentes, eodem extrinsecus muro præclusæ. Bifaria in
 eo sunt domicilia, una subterranea, altera superiora
 illis imposita, utraque numero tria millia quingenta.
 Quorum ea quidem quæ superiora sunt, ipsi uidimus,
 & quæ aspeximus enarramus. Subterranea uerò audi-
 tu dicimus. Nam præpositi Aegyptiorum nolebant ul-
 lo pacto illa monstrari, quòd dicerent illic sepulchra
 esse tum eorum regum, qui ædificandi labyrinthi fue-
 re auctores, tum sacrorum crocodilorum. Ita de
 inferioribus ædificiis fando, cognita referimus. Su-
 periora ipsi aspeximus humanis operibus maiora.
 Nam egressus per tecta, & regressus per aulas diuersis-
 simi, infinita me admiratione afficiebant. Ex au-
 la in conclauia transitur, ex conclauibus in cubi-
 cula, è cubiculis in solaria alia, è conclauibus in
 alias aulas. Horum omnium lacunar, quemadmo-
 dum parietes, lapideum est, sculptilibus passim figu-
 ris orna-

Stagnum
Mærios.

Stadium.
Passus.
Pes.
Cubitus.

ris ornatum. Singula aulæ maxima ex parte digesto lapide albo, columnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta passuum, in qua grandia sunt insculpta animalia, ad quam iter sub terra fit. Et cum talis sit labyrinthus, tamen stagnum Mærios, ad quam labyrinthus ædificatus est, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu mensuratum milium & sexcentorum stadiorum est, (schœnorum sexaginta, quanta videlicet ipsius Aegypti ad mare mensura est. Iacet autem stagnum longo situ æquilonem uersus, austrumque: altitudine ubi eius profundissimum est, quinquaginta passuum. Quod autem manu factus sit ac depressus, indicat, quod in elus ferme medio stant duæ pyramides, quinquaginta passus ab aqua extantes, altero tanto ædificij aquis rectæ. Super quarum utraq; lapideus est colossus in solio sedens: ita pyramides sunt centum passuum. Centum autem iusti passus sunt: stadium unum sex ingerum. Passus inquam mensuræ sex pedum, siue quatuor cubitorum: pedes autem quatuor palmorum, cubiti uero sex palmorum. Aqua stagni nativa non est, utpote solo illo admodum arido, sed è Nilo deriuata, sex mensibus in stagnum fluens, totidem retro in Nilum refluens. Illis sex mensibus quibus effluit, augens regionem fisco talentis argenti singulis, in singulos dies, prouentu piscium: cum influit viginti mensis. Hoc stagnum dicebant indigenæ euadere in Syrtim Africæ, perforato sub terrâ meatu in mediterranea Hesperia uersus, secundum montem Memphi imminentem. Veni cum humum è lacu egesta nusquam uideret (hoc enim mihi indagare curæ erat) percontabar proximos actorum, ubinam esset humus illinc defossa. Illi dicere fuisse deportatam, facile id mihi persuadentes: quippe qui simile quiddam factum esse apud Ninum urbem Assyriorum auditu cognoueram. Siquidem fures quidam magnam uim pecunie Sardaniæ palii, qui Nini rex erat,

in they

In thesauris subterraneis abstrusam, compilare cum
 conſtituiſſent, à ſuis domib. fodere exorſi ſunt, dimen-
 ſi uiam ſub terra ad regias ædes, eamq; humum, è cuni-
 culis effoſſam, ubi nox aderat, in flumen Tigriſ (qui
 Ninum præterfluit) exportabant, donec id quod opta-
 bant, perfecere. Eodem modo audiui in Aegypto hæc
 alteram fuiſſe factam lacunam, præterquã quodd non
 noctu hæc, ſed interdum eſt facta. Aegyptios enim hu-
 mum quam effodiebant, in Nilum extruſiſſe, quam il-
 le acceptam diſſiparet. Et hic quidem lacus ita fertur
 fuiſſe depreſſus. Duodecim autem reges cum iuſſe de-
 gerent, ac ſtato tempore in templo Vulcani ſacrificaf-
 ſent, & ultimo die feſto libaturi eſſent, porrexit eis pō-
 tiſex aureas phialas, quibus libare conſueuerant, aber-
 rans numero, duodecim uidelicet uiris undecim phia-
 las. Ibi Pſammitichus, qui poſtremus eorum ſtabat, Pſammiti-
 cum non haberet phialam, detractam ſibi æream gale- chus.
 am tenuit, libauitq;. Ferebant autem & cæteri omnes
 reges, & tunc quoq; geſtabant galeas. Nec dolo malo
 Pſammitichus galeam tenuit. Cæteri tamen id con-
 ſulto factum eſſe à Pſammiticho exiſtimãtes, & in me-
 moriam redeuntes, oraculum ipsis eſſe redditum, qui
 ærea in phiala libaſſet, cum ſolum regem Aegypti fu-
 turum: non cenſuerunt equum eſſe Pſammitichum
 morte muldari, poſtquã rimando compererunt nō il-
 lum feciſſe induſtria, ſed maxima potentiz ſuz parte
 extortum in paluſtria relegandum: nec illinc egreſſus,
 cæteræ Aegypto ſe immiſceret. Hunc Pſammitichum,
 cum Sabacum Aethiopem, qui patrem eius Necum
 interemerat, fugafſet in Syriam, poſt abitum Aethio-
 pis, ex inſomni uifione reduxerunt hi Aegyptij, qui
 ſunt è tribu Saitana. Deinde cum regnaret una cū un-
 decim regib. cōtiguit ei ut fugeret iterum propter galeã
 in paludes. Igitur intelligēs quã ignominioſe tracta-
 tus ab illis eſſet, ſtatuit ultu ire, q; ipſum perſecuti ſunt

L Sed

Sed ex oraculo Latonæ, quod in urbe Buti apud Aegyptios ueracissimum est, ad quod ipse miserat, redditum est responsum, affuturam ultionem ei è mari uiris ære is existentibus. Quod responsum ei magnam incredulitatem effudit, uiros grecos fore auxiliares. Non longo tempore interiecto, Iones quosdam & Cares prædandi gratia nauigantes, necessitas cōpulit applicare ad Aegyptum. Hi cum in terram existent ferro armati, Aegyptiorum quidam nuncium fert Psammiticho ad paludes: & quia nunquam uiderat aliquos ære armatos, ait egressos è mari æreos uiros, campestria populari. Ille agnoscens oraculum esse perfectum, amicitiam cum Ionib. & Cares facit: eosq; magnis pollicitationibus hortatur ad secum manendum. Vbi persuasit, ita demum unum cum his Aegyptijs qui secum sentiebant, cumq; auxiliarijs, reges sustulit. Omni positus Aegypto, fecit in Memphi tum Vulcano uestibula ad uentum austrum uergentia, tum è regione uestibulorum aulam Api, in qua, cum apparuit, Apis educatur, undiq; columnis circumctam, ac figuris refertam: in qua aula loca stant columnarum colossi duodecim cubitorum. Apis autem Græca lingua Epaphus est. His Ionibus Caribsq; qui bus fuerat usus adiutoribus, Psammitichus dedit ad habitandum posita altrinsecus prædia Nilo medio dirempta, quibus nomen impositum est Castra. Et cum hæc eis loca dedit, tum uerò cætera quæ fuerat pollicitus, representauit. Pueros quinetiam Aegyptios commisit lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcam edoctis oriundi, qui nunc in Aegypto interpretes sunt. Incoluerunt autem Iones & Cares diu hæc loca contra mare, aliquantulum supra urbem Bubasti, ad ostium Nili (quod dicitur Pelusiacum) sita. Vnde postea Amasis rex Mæphim eos transtulit, in sui turelam aduersus Aegyptios. Post sedes ab istis in Aegypto collocatis, cetera Græci cum illis ita commercium habuerunt, &

Aerei uiri

Iones &
Cares in
Aegyptum
appellun-
tur.

insula B-

vos res in Aegypto gestas à Psammiticho rege exorſi,
 & quæ deinceps extiterunt, omnia ſine ambiguitate
 nota habemus. Hi enim primi Aegyptum, qui diuerſæ
 linguæ effent, incoluerunt. Atq; unde demigrarunt il
 lic, & ueſtigia naualium, & domorum ruderæ, ad meâ
 uſq; ætatem oſtendebantur. Atq; hunc quidem in mo
 dum Psammitichus Aegypto potitus eſt. De oraculo
 autem quod eſt in Aegypto, cùm feci multa uerba, tū
 faciam de re memoratu digna. Eſt enim oraculum
 hoc in Aegypto templum Latonæ poſitum in magna Latonæ o-
 urbe, cui nomen eſt (ut ſuperius à me dictum eſt) Buti. In
 to, contra oſtium Nili, quod Sebenniticum appella- Aegypto.
 tur, à ſuperiori parte maris flumen ſubeuntibus. In
 hac urbe templa ſunt Apollinis, Dianæq;. Et in quo
 redduntur oracula Latonæ, grande illud, & porticum
 habens decem paſſibus ſublimem. Vbi quid mihi ex
 his quæ in aperto erant, maximo miraculo fuerit, refe
 ram: Eſt in hoc fano Latonæ delubrum, ex uno factū
 lapide, cuius parietes æquali celſitudine ad longitudi
 nem quadragenū cubitorum: cuius lacunari pro te
 ſto impoſitus eſt alius lapis, quatuor cubitorum per
 oras craſſitudinis. Itaq; eorum quæ circa templū hoc
 ſunt in propatulo poſitorum, admirabiliſſimū apud
 me fuit id delubrū. Secundo loco in ſula, quæ uocatur
 Echémis in lacu profundo ac ſpacioſo ſita, præter tem
 plū quod in Buti eſt: quæ in ſula ab Aegyptijs ferrur in
 nare. Ego tamen eam neq; innantem uidi, neq; ſe mo
 nentem: & hoc audire admiratus ſum, ſi uerum eſt in
 ſulam natæ poſſe. In hac igitur templum Apollinis
 magnum eſt, & arx trifariè extructa, & palmæ frequen
 tes enatæ: alixq; partim fructifere, partim ſteriles arbo
 res. Cur autē ea innatans ſit, hanc Aegyptij rationem
 reddunt, quod Latona, quæ ex octo numinib. quæ pri
 ma extiterunt, unum eſt, cum in urbe Buti, ubi hoc e
 ius oraculum eſt, habitaret, Apollinem ab Iſide ſibi
 commen-

commendatum, occultauit in hac insula nondum in-
 natanti, ac fospitem reddidit: quo tempore Typhon
 omnia indagans, ut Osiris filium inueniret, aduenis-
 set. Nā Apollinem & Dianam aiunt Dionysij & Isis
 filios esse: Latopam uerò nutricem horum, ac libera-
 tricem. Et Apollo quidem Aegyptiacè Horus dicitur:
 Ceres autem Isis, Diana uerò Bubastis. Atq; hinc so-
 lum non aliunde Aeschylus Euphorionis filius rapu-
 it, quod dico, ut solus omnium qui poëtae dicuntur,
 fecerit Dianam Cereris filiam. Ob hoc igitur insulam
 redditam esse natantem. Hæc illi sic aiunt. Psammis-
 tichus in Aegypto quatuor & quinquaginta regna-
 uit annos: per quorum undetriginta magnam Syriæ
 urbem obsidens oppugnavit, donec expugnauit. Hæc
 est Azotos, quæ diutissimam inter omnes urbes dun-
 taxat (quas nouimus) sustinuit obsidionem. Psammis-
 tichi filius, qui regnū Aegypti suscepit, exiit Necus,
 Idem fossam ad rubrum mare ferentem primus aggres-
 sus est, quam Darius Perses secundo loco depressit, lō-
 gitudinis quidem quatuor dierum navigationis: lati-
 tudinis, ut per eam duæ possent simul agi triremes. A-
 qua quæ in hanc è Nilo deducitur, paulo supra Buba-
 stis urbem, iuxta oppidū Arabiæ Patumon deducitur,
 euadens in mare rubrū. Initium fodiendi sumptū est
 à planitie Aegypti, Arabiā uersus. Nam quæ supra pla-
 nitiē sunt, continens prope Memphim occupat mōs,
 in quo lapidicinæ sunt. Itaq; ad huius montis ima, du-
 ctæ est fossa uersus hesperum & auroram, longo tractu:
 & deinde pertingens diuortio montis tenus, quod di-
 uortium ad meridiem & uentum austrum fert in si-
 num Arabicum: quæ breuissimus tractus, & maximè
 compendarius est è mari septentrionali ascēsus ad au-
 strale, quod idem rubrum uocatur, à monte Cassio,
 qui Aegyptum Syriamq; determinat. Hinc stadia mil-
 le sunt in Arabicum sinum. Ex hoc quidem breuissi-

Necus Ae-
 gypti rex.

mem

hum est, verum fossa multo longior, scilicet quanto est confragosior. In qua fodienda sub rege Neco centum viginti milia Aegyptiorum perierunt. Inq̃ eius medio opere Necus destitit, hoc interpellatus oraculo, cum id opus barbaro prae munire. Aegyptij barbaros omnes vocant, qui non ipsorum lingua loquuntur. Super sedens itaq; a facienda fossa Necus, ad militum copias se convertit: atq; ad classes quae partim in mari septentrionali, partim in sinu Arabico ad rubrum mare sunt edificatae: quarum adhuc uestigia navalium ostendunt. Et classibus quidem Necus, dum opus fuit, est usus. Terrestri autem acie congressus cum Syris in Magdolo, victoria potitus est, & post praelium, Cadyci magna Syriæ urbe. In uestigiis autem curiosus circumfusus, illum Apollini dicatum ad Branchidas Miletiensium misit. Hic perfectis decem & septem imperij sui annis decessit, tradito imperio Psammi filio suo. Eo apud Aegyptum regnante, nuntij Heliorum dimittebantur, iactantes a se in olympia iustissimum ac maximum inter mortales propositum esse certamen, tati ne Aegyptios quidem hominum sapientissimos aliquid ultra haec esse innocuos. Isti ubi in Aegyptum pervenerunt, eaq; exposuerunt, quorum gratia venerant, rex convocat ex Aegyptijs eos qui sapientissimi haberentur. Qui cum convenissent, & Helios audissent omnia commemorantes, quae par erat ab eis fieri in edendo certamine, & se venisse dicentes sciscitatum, nunquid possent Aegyptij reperire iustius. Habito inter se consilio, interrogant Helios nunquid apud eos certarent cives? & illis respondentibus, sine discrimine & suorum & ceterorum Graecorum, cuicumq; volenti certare fas esse illi inquirunt, illos cum tale certamen proponant, ab omni iure excedere. Nullo etenim pacto posse fieri, quin concili pugnanti cives fauerent, facientes iniuriam hospiti. Sed si vellent iustum proponere certamen, & si eius gratia

Psammis
Aegypti
rex.

venissent

Apries Aegypti rex.

uenissent in Aegyptum, iuberent hospitibus ponere certamen, nullo Heliorum cedere permisso. Hæc Aegyptij Helij subiecerunt. Psammitis cum sex omnino regnasset annos in Aegypto, facta in Aethiopiam expeditione, mox uita defunctus est. Cuius regnum Apries filius accepit, qui secundum Psammitichum prouentum suum fortunatissimus extitit omnium ad eam ætatem regum, quinque & uiginti dominatus annos. Quod intra tempus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugna nauali dimicauit. Sed cum calamitas eum maneret, contigit ob eam causam, quam ego pluribus, dum res Ponicas exequar, exponam, paucis contentus in præsentia. Cum aduersus Cyrenæos Apries exercitu misso magnam cladem accepisset, id ei imputantes Aegyptij rebellauerunt, opinati se ab illo in apertam perniciem fuisse dimissos: ut his interneccione deletis ipse cæteris Aegyptijs imperitaret securius. Hæc perquam grauitè ferentes tum ij qui redierant, tum eorum qui interierant amici apertè descuerunt. Id ubi rescivit Apries, mittit ad eos uerbis sedandos Amasim. Qui cum peruenisset, reprehendensque dissuaderet ne talia facerent, quidam Aegyptiorum ei à tergo stans, galeam circumdat: eaque circumdata, inquit, se illam ob regnum imposuisse. Neque hoc quod fiebat, eo inuito fiebat, ut ostendebat. Nam simulatque ab his qui descuerant Aegyptijs declaratus est rex, sese apparabat

Amasis in Apriem rebellat.

canquam aduersus Apriem moturus. His cognitis, Apries mittit ad Amasim ex his qui secum erant Aegyptijs, spectatum quendam hominem nomine Patarbemen, iussu ad se uinum Amasim perduceret. Hic ubi peruenit, Amasim ad se uocat. Amasis (sedebat autem in equo ad suos cohortandos insolenter) stolidè iubet uicissim hunc ad se adducere Apriem. Et cum Patarbemis eum rogaret ut regem adiret, accitus respondit, se iam dudum dare operam ut id ageret, nec
de scripto

de seipſo Apriem eſſe queſturum, ſe enim illi præſto futurum, & alios adducturum. Patarbemis non ignarus propoſiti illius, tum ex oratione, tum ex apparitione quam uidebat, ſtatuit ſuz diligentiz eſſe quam celerimè regem rerum (quæ agerentur) facere ceteris. Huic redenti, quidd Amasim non adduceret, nullo uerbo edite, Apries ira percitus, præcidi aures iuſſit, naſumq;. Id intuentes cæteri Aegyptij, qui cum eo hæcenus cenſerant, uirum inter eos probatiſſimū, ita fœdè indigneq; affectum, ne tantisper quidem diſſerentes, ad ceteros tranſeunt, ſeſeq; Amaſi tradunt. His quoq; auditis Apries, armatis auxiliarijs (habebat autem auxiliariorum circa ſe ex Ionibus & Caribus triginta millia) in Aegyptios tendit. Erat ei regia in urbe Sai ingens ac ſpectatu digna. Itaque utrique aduerſus alteros Apriani & Amaſiani in Memphi urbe conſtiterunt, tentatori pugnz diſcrimen. Sunt autem in Aegypto ſeptem hominum genera, quorū alij ſunt ſacerdotes, alij qui pugnatōres appellantur, alij bouum paſtores, alij ſubulci, alij inſtitores, alij interpretes, alij gubernatores nautales. Tot ſunt Aegyptiorum genera, à ſuo quoque artificio appellata: ſed pugnatōres uocantur Calafiries, & Hermorybies, qui harum regionū ſunt. Nam in regiones diſtincta eſt omnis Aegyptus. Hermorybiorum quidem hæc ſunt plagæ: Buſſiriana, Saitana, Chemmitana, Papremicana, inſula Proſopitis, quæ uocatur Natho, ex dimidia parte. Ex his tractibus Hermorybies cum plurimi centum ac ſexaginta millia ſunt, quorum nemo quippiam opificij quaſtuarij didicit, ſed omnes rei militari uacat. Calafiarum hæc aliz plagæ ſunt: Thebana, Bubaſtiana, Aphthitana, Tanitana, Mendefia, Sebennitana: Athribitana, Pharbaithitana, Thmuitana, Thnuphitana, Anyſia, Myecphoritana. Hæc tribus inſulam incolit ex aduerſo Bubaſtis urbis. Hæc trib. Calafinūm
dum

*Aegyptio-
rum ſeptē
genera:*

dum quoad possunt plurimi coguntur, ducēta quinquaginta millia uirorū sunt, quibus nec ipsis licet ulli artificio operā dare, sed solum rei militari, filio discēte à patre. Hoc ab Aegyptijs ne mutuati sint Græci, non possum pro certo diiudicare, cum uideā & apud Scythas Persasq; & Lydos, deniq; apud omnes ferē barbaros haberi pro ignobilioribus ciuibus eos, qui artificia discunt, eorumq; liberos: generosiores autem eos qui à manuarijs operibus abstineant, præsertim qui celsēt ob bellum. Hoc itaq; cum cæteri Græci didicerunt, tū præcipuē Lacedæmonij. Corinthij quoq; minimi faciunt opifices. His solis Aegyptiorum, præter sacerdotes, hoc eximij honoris habetur, ut singulorum duodecim agri sint egregij atq; immunes, singuli agri centū cubitorum Aegyptiorum quoquē uersus. Aegyptius autem cubitus Samio par est. Hæc tamen uniuersorum peculiaria sunt, quibus per uices in orbem fruebantur, & nunquam iisdē. Calasirium milleni & Hermothymbium, circa regemungebantur annuo satellitum munere. Istis præter prædia dabantur uiritim: hæc alia, panis tosti pondo quinque mnx: carnis bubulæ binæ, uini sextarij quaterni. Hæc assidue satellitibus præbebantur. Vbi igitur è diuerso uenientes, Apries cum auxiliarijs, Amasis cum uniuersis Aegyptijs in urbem Memphim peruenere, congressi sunt. Et peregrini quidem egregiē pugnaverunt, tamen quod erāt multo inferiores numero, fugati sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasione, ut nullus neq; deorum neq; hominum posset sibi adimere regnū, aded uidebatur sibi illud stabillisse. Et tamē tunc egressus, prælio fugatus est, uiuusq; captus, & ad urbē Saim ductus ad ædes quæ ipsius antea fuissent, tunc autem Amasis regia. Ibiq; quā diu in regia pascebatur, cum Amasis honestē asseruauit. Tandem incusantibus Aegyptijs, non iustē agere; qui suum & ipsorum inimicissimum aleret; ita illis

**Amasis
pugna cū
Aprie.**

Apriem

Apulem tradidit. Eum isti ubi strangulauere, paternis Apris nex
in monumentis sepelierunt, quæ sunt in templo Mi-
neræ proxime cœnaculū, ad laeuam manum intran-
tis. Nam Saitani cunctos qui tribules eorum facere re-
ges, intra templum sepelierunt. Etenim Amasis monu-
mentum ex altera parte cœnaculi est quam illud Apris
is, eiusq; progenitorum. In eiusdem templi aula hoc
quoque est ingens cubiculum lapideum, tum colum-
nis excultum, palmarum arbores imitantibus, cū alio
sumptu. Intra id cubiculum gemini postes stant, in
quibus urna est. Sunt etiam sepulchra, cuius nomen
si nūcupaſſero hac in re, haud sancte fecero. Apud Sa-
im in templo Mineræ post totum delubrum, prope
Mineræ parietem, atque in fano, stant ingentes obeli,
id est, uerua lapidea, lacusq; contiguus lapidea crepi-
dine adornatus, & circumqua; probe elaboratus, ma-
gnitudine (ut mihi uidetur) quā in Delo, q̄ dicitur
trochoides. In hoc lacu imagines suorum quisq; affe-
ctorum noctu faciunt, quæ uocant Aegyptij mysteria:
de quibus cum permulta ego nolim quo pacto se ha-
beāt, singula tamē absit ut p̄loquar. De Cereris quoq;
initiatione, quum Græci *θεσμοφóρια* uocant, hoc est,
legum lationes, absit ut eloquar, nisi quatenus sanctū
est de illa dicere: Danaï filias extitisse, quæ ritū hunc ex
Aegypto attulerūt, eoq; Pelasgicas feminas imbuerūt.
Sed deinde omni Peloponneso à Doribus cieſta sedib;
suis, ritus initiandi abolitus est, à solis Arcadibus, qui
à Peloponnesibus non cieſti sunt, sed reſti, conserua-
tus. Apris extinto, regnauit Amasis ē tribus Saitana, Amasis
& urbe cui nomen est Siuph. Eum inter initia Aegy- Aegypti
ptij contemnere, nec ullius sanē momenti ducere, rex.
ut qui plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Sed
hos Amasis ad se solertia, nō asperitate perduxit. Erāt
ei cum alia bona infinita, tum uerò peluis aurea, in
qua tam ipse quā omnes conuiu; semper pedes ablue-
bant:

bant: hanc ille confregit, ex eaq; dei statuam fecit, & in appositissimo urbis loco statuit. Aegyptij simulacrum aduenientes, magnopere uenerati. Id Amasis fieri è popularibus edoctus, conuocatis Aegyptijs aperit ex illa pelui, in qua primo Aegyptij euomere immingereq;ue, & in qua pedes abluere consueissent, factum esse simulacrum, quod tunc tantopere uenerarentur. Itaque se aiebat perinde atq; peluim esse factum: qui si ante hæc fuisset plebeius, in præsentia tamen esset rex, coque iubere, ut sibi honor haberetur atq; reuerentia. Hunc in modum ad se traduxit Aegyptios, ita ut æquum censerent ei seruire. Idem hoc usus est in rebus agendis instituto: Ab aurora usq; dum refertum est fortis, accuratè negotia quæ offerebatur agebat. Deinde potabat, & inter compotiores iocabatur, morionem agens ac scurram. Quibus rebus offensus amicti, talibus cum uerbis castigabant: Rex, dicentes, non è dignitate tua degis, qui ad tantâ te dimittis nequitia. Nam deberes Augusto in folio sedens, augustè interdum res administrare. Ita & Aegyptij cognoscerent à magno sibi uino præstari, & tu melius audires. Nunc haudquaquam facis regia dignitate. His ille respondit: Arcus ab his quorû sunt, cum est opus intendi, eos si semper intenti sint, rupturi, nec posse eis illos cum indigeant uti: Ita & hominis institutum, si assiduo laborare studio, nec ullam partem ad lusum sibi indulgere uelit, fore ut pedetentim aut mente captus sit aut membris. Quod ego intelligens, utriq; rei tempus impertio. Hæc Amasis amicis respondit. Etenim fertur Amasis, cum priuatus foret, fuisse potandi iocandiq; cum dicacitate studiosus: & uir neuiquam rerum agendarum anxius. Et quoties cû potantē ac se oblectatē necessaria defecissent, solitus circumuehendo furari. Et cûm reposceretur ab his qui dicerent eum ipsorum habere pecuniâ, ac negaret, adduci ad oraculū quodcunq; eo in loco erat, & frequenter

*Amasis in
Siccurum.*

quenter ab oraculis coniectus, frequenter absolutus. Et postquam affectus est regnum, hæc egit: Quicumque dii essent furti absoluerant, horum templa neque curæ habuit, neque ulla re ad stabilimentum donavit, neque adiens sacrificavit, tanquam nil mererentur quod redderent falsa responsa. Qui autem cum pronuntiaverant furem, hos ita nunquam verè deos, nec mendaciæ reddentes oracula, maxime coluit. Præterea in Sai vestibulum Minervæ fecit, opus admirandum, et longè superans cætera tum sublimitate, tum magnitudine. Tanta est vastitas lapidum atque substructionis. Quin etiam ingentes colossos, et immanes androsphinxas ibidem posuit. Aliæ quoque saxa prægrandia in apparatus comportavit, deinde partim è lapidibus quæ circa Memphim sunt, partim utique quæ maioris mollis erant, ex urbe Elephantina, quæ à Sai distat viginti dierum navigatione. Ad hæc, quod non minime, sed maxime omnium admiror, attulit ædificium ex solido saxo ab urbe Elephantina: in quo afferendo, triennium consumpserunt duo milia delectorum virorum, qui omnes erant gubernatores. Bius tecti extrinsecus est unius et viginti cubitorum longitudo, quatuordecim latitudo, octo sublimitas. Hæc est dimensio exterior tecti ex uno lapide. Introrsum tamè duodeniginti et amplius cubitorum est longitudo, quinque sublimitas. Domus hæc ad ingressum templi collocata est. Nam ob id aiunt in templum non fuisse pertransi, quod tecto adveniens cum suspicasset eius vehendi archæ tectus, utpote pertæsus diutino tempore operæ, ea de re stomachatus Amasis, non permiserit hominem ulterius trahere. Nonnulli aiunt quendam ex his, qui vestibulo lapidem agebant, ab illo fuisse oppressum, ideoque lapidem non introductum. Donavit præterea operibus ob magnitudinem spectaculo dignis cum alia templi insignia, tum in Memphi templum Vulcani, colosso supino ante illud posito, longitudinis quinque et septuaginta pedum. Super

Amasis
Græcorū
studiosus.

perq; idem panimentum gemini colossi stant ex Æthiopico lapide, uicenuū pedū magnitudinis hinc & hinc magno illi assistentes. Cuius instar est alter in Sai lapis, eodem habitu iacens. Illud etiā quod, in Mēphi est templū ingens & spectatu dignissimū, aiunt Amasim ædificasse. Sub Amasi rege dicitur Aegyptos fuisse maximè beata, in his quæ uel regioni ex flumine, uel hominibus ex regione proueniunt: & urbes quæ incolerentur tunc, fuisse numero illie uiginti millia. Amasis quoq; is exiit qui legē hanc apud Aegyptios cōdidit, ut singuli eorū quotānis apud princiariū præsides demonstrarent unde uigerent. Et q̄ aut hoc nō faceret, aut nō demonstraret se legitimè uinere, is morte afficeretur. Quā legē Solon ab Aegyptijs mutuatus, Atheniensib; tulit, q̄ illi quoddā sic castissima, assidue usorant. Amasis, quoniam Græcorū erat studiosus, cū alia in quosdā Græcos officia cōtulit, tum his qui in Aegyptū concederent, dedit facultatē Naucratē urbem incolēdi. Qui uerò eorū nollent illic habitare, sed nauigādo negotiari, fecit potestatē cortis in locis aras, & fanā extruendi. Aded maximū eorum fanū atq; celeberrimū uocatur Græcū. Ciuitates aut, quæ cōmuniter extruxerunt, sunt: Ionum quidem Chius, Teus, Rhœza, Clazomene: Dorum aut Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis: Acolorū uerò una Mixylene. Harum ciuitatū hoc fanum est, & ab his præfetti emporij præbentur. Ceteræ ciuitates quæ consortes huius rei sunt, nō rei ad ipsos pertinētis consortes sunt. Separatim tamē ædificauerunt, Aeginetæ quidē Iouis, Samij aut Junonis, Milesij uerò Apollinis fanū. Nam uetus emporiū erat sola Naucratis. Præter hoc in Aegypto aliud nullum. quod si quis in aliud aliq̄ Nili ostium applicuisset, is necesse habebat deierare se uenisse inuitum, dato iure iurando se eadē naui ad Canobicū nauigaturū: & si id minus per contrarios uentos posset, onera fluminalibus nauigijs

nauigijs circumacturum lustrando Delta, donec per-
 ueniret Naucratem. Ita Naucratis in honore erat. Iam
 uerò cum Amphictyones templum, quod nunc Del-
 phis est (quia illud prius sua spòte deflagrauerat) ttec-
 tis talentis construendū locassent, Delphi, quos quar-
 ta pars sumptus contingebat, circa ciuitates uagi cum
 aliunde, tum uerò non minimum ex Aegypto rerule-
 runt. Nam Amasis quidem eis mille talenta aluminis,
 Græci autem qui Aegyptum incolebāt, uicenas mnas
 donauerunt. Cum Cyrenæis quoq; Amasis amicitiam
 societatemq; iniijt, ita ut illinc uxorem etiā putarit si-
 bi esse ducendam, siue fœminæ Græcæ amore captus,
 siue aliàs ob beneuolētiā Cyrenæorum. Vxorem quā
 duxit, alij uolunt filiam fuisse Battæ filij Arcesilai, alij
 Critobuli, inter suos populares uiri spectati, nomine
 Ladice. Cum quæ dum in toro cubaret, concumbere
 non poterat, cum tamen alijs mulieribus uteretur. Id
 cum diu fieret, ad eam Amasis: Tu uerò, inquit, uxor
 ueneficio me læsisti: ideoq; nullo machinamento ua-
 les effugere, quæ minus inter omnes mulieres reteri-
 ma percas morte. Ladice cum pernegando nihilo pla-
 cationem redderet Amasim, nouit intra se Veneri, si ea
 nocte secum coiret Amasis (hoc enim sibi esse machi-
 namentum) statuam Cyrenas se illi missuram. Cōce-
 pto statim uoto coijt cum ea Amasis, ac deinceps quo-
 ties adiret, cum ea coibat; ac postmodum eam perquā
 ualde dilexit. Et Ladice uotum deæ persoluit, facta sta-
 tua, Cyrenasq; missa, quæ ad meam usque memoriā
 incolumis erat extra urbem Cyrenensem posita. Hæc
 Ladice Cambyser, posteaquam Aegypto potitus est,
 cognitoque nam esset, Cyrenas illasam remisit. Dona-
 uit item Amasis dona quæ misit in Græciam, Cyrenas
 quidem statuam Mineræ inauratam, & sui imaginē
 pictura adumbratam. Lindum autem duo lapidea Mi-
 neræ simulacra, & thoracē linum spectaculo dignū.

Samum uero Innoni bifarias sui imagines, quæ magna
 in templo erectæ erant post ianuas, ad meam usq; æta-
 tem. Samum quidem propter hospitium, quod inter
 ipsum erat, & Polycratem Acacis filium, Lindum au-
 tem nullius hospitij gratia, sed quia templum quod Lin-
 di est, Minervæ feruntur extruxisse Danaï filiz, post-
 quam agnitæ sunt, cum filios Aegypti effuge-
 rant. Hæc donaria dedicavit Amasis,
 primusq; mortaliū Cyprum ce-
 pit, tributariamq; fecit
 provinciam.

Herodotus

HERODO-

TI HALICARNAS-

SEI HISTORIA-

rum Liber III.

Qui inscribitur

THALIA.



Adversus hunc Amasim Cambyfes Cy Cabysis in
ri filius, comparato cum ex alijs quib. Aegyptu
imperabat, tum ex Grecis Ionib. Aeo
libusq; exercitu, bellu monit ob hanc
causam: Myfso in Aegyptu legato, Ca-
byfes petijt ab Amasi filia, & petijt co
filio cuiusda Aegypti, qui Amasi erat infensus, q se po
tissimum ex omnib. Aegypti medicis Amasis ab uxo
re & liberis abstraxisset, amadando in Persas, quo tēpo
re Cyrus ad Amasim miserat petitu oculariu medicu,
omniū qui in Aegypto essent, prestantissimum. Ob id
infensus Amasi Aegyptius, instituit suadere Cabyfi, ut
ab Amasi filia peteret: ut ille aut merore afficeretur da
ta filia, aut nō data Cabyfi redderetur iniustus. Amasis
eam nec dare audebat, nec abnuere. Nam & Cabysem
intelligebat non habiturum illam uxoris loco, sed pel
licis: & Persarum potentia grauabatur horrebaturq;. Hec
reputans, ita sibi faciendū statuit: Erat Aprijs superio
ris regis filia, nomine Nitetis unica, domi relicta, gran
dis atq; speciosa. Hanc puellam Amasis nescito pariter
& agro exornatam, pro sua in Persas dimittit. Quam
cum post aliquantum tempus Cambyfes saluasset, fi
liam Amasis appellans, ipsa ad eum: Rem, inquit,

rex ignoras, ab Amasi elusus, qui me ornatu compta
transmittit, tradens tibi pro sua; cum re uera sine Apri
is filia, quem ille dominum suum cum Aegyptijs re-
bellans interemit. Hic sermo, extitit causa, quæ Cam-
bysem Cyri uehementè indignatum induceret aduer-
sus Aegyptum. Atq; ita quidè memorant Persæ. Aegy-
ptij autem Cambysem suum uendicant, asserentes ex
hac Aprijs filia illum esse genitum. Cyrum enim fuisse
qui ad Amasim miserit super filia, non Cambysem.
Quod cū dicunt, nō rectè dicunt, etsi eos hoc non la-
teret. Nam si qui alij profectò, & Aegyptij rectè norunt
mores Persarū, apud quos illud in primis nefas est, ille
gitimū obtinere regnū: si adsit legitimus. Præterea Cas-
sandanes filius erat Cābyses, Pharnasp: uirō Acheme-
nide genitæ, non mulieris Aegyptiæ. Sed Aegyptij rem
gesta transferunt, fingentes sibi cū Cyri familia inter-
cedere cognationem. Et hæc quidem ita se habent. Ce-
rerū ille sermo mihi non probatur, quo dicitur, mulie-
rem quandā Persidē ad uxores Cyri interrogessam, cum
liberos Cassandanes assistentes forma ac statura egre-
gia cōspicaretur, supra modū admirandā magnū
tulisse illam laudibus: eiq; Cassandane (quæ Cyri esset
uxor) ita dixisse: Me, quæ talium filiorū sum mater, Cy-
rus contemptui habet, præponens quandam ex Aegy-
pto ancillam, uidelicet infensam Niteti, ista dixisse, &
ei maximum natū filiorum Cambysem subiecisse: e-
go uerò tibi mater, cum in uirilem ætatem adolevero,
summa Aegypti reddam ima, & ima summa. Idq; di-
xisse circiter decē natū annos, admiratibus mulierib.
Et cum in uirilem adoleuisset ætatem, & regnū obti-
nuisset, huius rei memorem, Aegypto bellum intulisse.
Accessit huic & aliud quiddam, ad hanc sumendā
expeditionem. Erat quidam auxilliariorum Amasis,
nomine Phayes, genere Halicarnassæus, uir cōsilio præ-
stans, & in re bellica strenuus. Hic Phanes nescio quid
Amasi

Amasi succensens, nauigio profugit ex Aegypto, uolens in collocutionem uenire Cambyfis. Eum Amasis (quod inter auxiliares non parui momenti esset, quodque res Aegypti compertissimas haberet) insequi statuit, adhibita diligentia assequendi. Itaque ad hominem inseque dum mittit comitrem eunuchorum fidissimum, qui Phantem assecutus in Lycia cepit, sed non retulit in Aegyptum, ab illo prudentia superatus. Nam Phantem inuadentibus custodibus abiit in Persas, Cambysemque molientem aduersus Aegyptum expeditione, & quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigentem, adiit. Eique cum alias Amasis res exposuit, tum uero quae ad transmittendum pertinebant, suadens, ad regem Arabum mitteret, oratum ut sibi totum preberet transitum. Hac enim duntaxat patet ingressus in Aegyptum. Nam à Phœnice usque ad montes Cadytis, quae est urbs eorum Assyriorum, qui nunc Palestini uocantur. A Cadyti (ut mea fert opinio) non minore urbe, quam Sardis emporia, secundum mare usque ad urbem Ienysum Arabicæ ditionis est. Ab urbe Ienysu rursus Syriacæ usque ad lacum Serbonitidis, iuxta quem Casius mons pertingit ad mare, à Serbonitidis lacu, in quo se Typhon fertur occultasse, deinceps iam Aegyptus est. Hoc tamen inter capedinis inter urbem Ienysum, & montem Casium, & lacum Serbonitidis, non exiguus tractus est, sed itineris instar trium dierum, uehementer aridus. Verum quod pauci eorum qui in Aegyptum nauigant, notum habent, hoc iam dicam: Ex omni Græcia & præterea ex Phœnice, portatur in Aegyptum bis quotannis uas fictile uini plenum: & tamē ibi ne unum qui detur numero (ut sic dicam) uas uinariū fictile aspicere uacuum potest. Vbinam (dicat aliquis) hæc uasa cōstinguntur? hoc quoque ego depromam. Præfecti provinciarum necesse habent ex sua quisque urbe colligere uasa testacea, quæ Memphim portantur. Eadem è

Phanecæ
bysemadis

M s Memphi

Memphi alij aqua impleta portare in hæc arida Syria loca. Ita hydriz superuenientes in Aegypto sumptæ, ad ueteres in Syriam portantur. Atq; hunc in modum, quem dixi, aqua contrahit, Persæ uñ fuerunt, qui hoc ingressu apparato quæ celerimè Aegypto potiti sunt. Sed tunc cum in expedito aqua non esset, Cambyses audito hospitis Halicarnassei consilio, missis ad regem Arabum nuncijs, tutum iter precatus, obtinuit, data

Idem A. acceptisq; iniquicem fide. Arabes seruant fidem inter ho-
rabes quo mines ut qui maximè, quam hunc in modum dant;
passe est, Quoties fœdus inire uolunt, alijs quidam medi-

us inter utrunq; stans, acuto lapide uulnerat uolam, iuxta maiores digitos eorum qui fœdus incurrunt. Deinde sumpto flocco ex utriusq; uestimento, inungit eo sanguine septem lapides in medio positos, inter inuogendum inuocans Bacchum & Vraniam. Hoc acto, idem qui fuit sequester fœderis inter amicos contrahendi, uadatur hospitem, aut fortè ciuem, si cum ciues res agitur. Quod fœdus & ipsi qui amicitiam contraxerunt, seruare iustum censent. Bacchum quem Vrotalt & Vraniam quam Alilat appellant, solos deorum esse arbitrantur. Ac se exemplo Bacchi cæsariem tondere profitentur. Tondentur autem, in rotundum tempora subradentes. Igitur postquæ fœdus cum nuncijs inijt Arabs, talem rem commentus est: Camelos omnes, posteaquæ utribus camelinis aqua completis onerauit, egit ad loca humore carentia, ibiq; Cambysis exercitum præstolabatur. Ex his quæ narrantur, hoc quæ dixi propius fidem est: tamè quod minus credibile est, quâdoquidem commemoratur, cōmemorare debeo. Est magnum in Arabia flumen nomine Corys, exiens in mare quod dicitur rubrum. Ab hoc flumine fertur Arabum rex canalem ex bouinis, alijsq; crudis corijs consutum, tanta longitudine produxisse, ut ad loca arida per illam aquam perduxerit: int; ipso arido solo

Corys flu-
minis.

ingentes

ingentes cisternas fodisse, quæ recepta aqua potum suppeditarent. Et cum sit à flumine ad terrâ aridâ duodecim dierum uia, per tres aquæductus in totidē partes aquam deduxisse. Apud Nili autem ostium, quod dicitur Pelosium, habebat castra Psammenitus Amasis filius, Cambysem operiens. Nam Amasim Cambyses in Aegyptum progressus, non uiuam nactus est, sed defunctum, cum quatuor & quadraginta annis regnasset. Per eos nihil admodum calamitatis expertus, defunctusq; & sale conditus est, & in sepulchris quæ ipse edificauerat, situs intra templū. Sub eius filio Psammenito maximum extitit Aegyptijs portentū. Apud Thebas Aegyptias, quod neq; prius unquam, neq; postea ad meam usque ætatem contigit, ut ipsi Thebani aiunt, pluit. Thebis tamen tunc pluit guttis. Persæ ubi siccanæ peragrauerunt, subscdere vicini Aegyptijs, tanquam iam congressuri. Ibi Aegyptiorum auxiliarij Græci & Cares, Phani, qui externum exercitum in Aegyptum adduxisset, insensu, hoc rei in illum sunt machinati: Filios qui erant à Phane relictī in Aegypto, in castra perducunt, atq; in cōspectu patris, posito in medio duorum exercituum cratere, dehinc productos singulos puerorum super craterem obruncant. Omnib; interfectis, uinum & aquam cratere intulerunt. Quo sanguine epoto, auxiliares ita conflixerunt. Acri prælio commisso, perquàm multis utrinq; cadentibus, in fugam uertuntur Aegyptij. Ibi ego rem mirandam uidi, ab indigenis edoctus: Ossa eorum qui in acie ceciderunt, cum lacerent fusa, ut ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum; seorsum Aegyptiorum. Sed Persarum capita aded fragilia sunt, ut si uelis ferire, uel solo calculo perforare possis: Aegyptiorum autem ita firma, ut ea nix istu lapidis elidas. Cuius rei causam illi reddebant, facile mihi persuadentes, quod Aegyptij statim à pueris radere capita incipiunt, & os

Psammenitus rex,

Amasis mors.

Pluuia apud Aegyptios portentosa.

Phanē ulciscuntur Aegyptij.

Capita cur Aegyptij dora. Persa fragilia,

Caluiciei
causa.

capitis ad solem redditur compactū. Quæ eadem causa est non caluescendi. Nam ex omnibus hominibus paucissimos quis Aegyptios caluos uideat. Cuius rei hoc causæ est, quod robusta capita gestant. Ac Persis cur fragilia sint capita, id in causa est; quod à principio imbuuntur operire capita, gestantes pilea tiarasque. Hæc ego huiusmodi ossa uidi. Vidi item alia istis similia in Papremi, eorum qui unà cū Achæmene Dario ab Inaro Afro sunt caesi. Aegyptij quoque postquæ ex acie terga dederunt, nullo ordine fugam cepissent. Ad quos, cum se recepissent Memphim, misit Cambyses aduerso flumine nauim Mitylenzæm cum caduceatore uiro Persa, qui illos ad deditionem hortaretur. Isti ubi nauim aduentare Memphim uident, frequentes ex urbe effusi, nauim corrumpunt, uirosque frustatim dilaniatos in oppidum afferunt. Et Aegyptij quidem post hæc obsessi aliquandiu, restiterunt. Afri uero id animaduertentes, eadem sibi quæ Aegypto contigissent ueriti, sese citra pugnam dediderunt, tributum quæ inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoque ac Barcæi iidem ut Afri timentes, similia & ipsi fecerunt. Cambyses munera quæ ab Afriis uenere, per benignum cepit: quæ autem à Cyrenæis, succensens (ut opinor) quod exigua erant (quingentas enim minas argenti miserant) has sua manu prehasas, dispersit in milites. Decimo die quàm muros Memphis cepit Cambyses, Psammenitum Aegyptiorum regem, qui sex omnino regnarat menses, deposuit in suburbanis, ignominia gratia, cum Aegyptijs alijs, ut eius animū ex periretur. Hoc facto, familiam illius uestitu seruili circumdadam, cum hydria ad aquam emisit: & cum ea similiter indutas alias, quas delegerat, primorum uirosum filias uirgines. Quæ ubi ad patres peruenerunt cum eiusto, ploratuque, ceteri quidem patres conspectis filiabus ræ male acceptis, uicissim uociferati sunt atque fleuerunt.

ueruat. Psammenitus autem cum id prauidisset ac eo Psammeni
gnouisset, humi uultum demisit. Pratergressis puellis tus depo-
aquam ferentibus, secundo loco Cambyses ante ocu- nitur.
los Psammeniti misit filium eius, cū duobus millibus
Aegyptiorum, æqualis ætatis, ninfas fone ceruices, &
frenata ora habentibus. Ducebantur autem luiturū
pœnas his Mitylenæis, qui cum naui fuerant ad Mem-
phim obtruncati. Ita enim censuerant regij indices,
pro singulis suorum interfectis, denos primorum Ac-
gyptiorum interficiendos. Psammenitus prætereuntes
intuens & filium animaduertens duci ad mortē, alijs
Aegyptijs, qui circumfedeabant cōplorantib. atq; indi-
gnē ferentibus, ipse idem quod erga filiam, fecit. His
quoq; pratergressis accidit, ut quidam compotorum
eius iam natu grandior, pristinis bonis delapsus, ac ni-
hil habens, nisi quæ inops mendicabat, obiret exerci-
tum; nec non Psammenitū, aliosq; Aegyptios in subur-
banis confidentes. Quem ut conspexit Psammenitus,
erumpente ingenti fletu, compellans nomine amieiū;
caput suum cadebat. Aderant autem ei obseruatores
tres, qui ut quicquid ab illo fiebat, ex omni uia rati exi-
tu Cambyſi renunciarent. Ea quæ fiebant admiratus
Cambyſes, misso nuncio Psammenitum sic percontā-
tus est: Psammenite herus te Cābyſes interrogat, quā-
obrem tu qui uisa filia indignē affecta, uiso filio ad
mortē eunte, neq; eiulaſti, neq; fleuiſti pauperē tāti fe-
ceris, tibi ut ab alijs audiui, non propinquū sit Camby-
ſes quidē ita interrogauit. Psammenitus autem his uer-
bis respondit: Fili Cyri, domestica mala erant maiora,
quām ut possem ea deſlere. At amici lamentatio di-
gna lachrymis fuit: quidē multis ac fortunatis opi-
bus ad inopiam recidit, in extremo limine ſenectutis.
Hæc ubi reſponſa ab hoc renunciata ſunt, niſus eſt il-
lis Psammenitus, ut ab Aegyptijs fertur, rectē reſpon-
diſſe. Cræſusq; dicitur illachrymaſſe, item qui aderat
Perſæ:

Amici de-
ploratio.

*Perfarum
erga deos ele-
mentia.*

Perse: ipsiq; Cambyſi miſerationem ſubiſſe, ut proci-
nus iuſſerit & filium, ex his qui morti addiſti eſſent, li-
berari, & patrem è ſuburbanis excitatum ad ſe perdu-
ci. Sed filium quidem qui adierunt, non iam ſuperſti-
tem inuenerunt, ſed primo loco truncatum: ipſum
uerò Pſammenitum excitatum ad Cambyſem perdu-
xerunt: ubi reliquum uitæ degit, nihil uiolentum paſ-
ſus. Qui ſi compertus fuiſſet non affectaſſe res nouas,
accepſſet Aegyptum, ut eam procuraret. Nam conſue-
uerunt Perſe in honore habere filios regum, etiamſi
qui ab eis defeciſſent, tamen illorum filiis reſtituere
principatum. Quod eos ita facere conſueſſe, cum alijs
permultis poteſt probari documentis, tum uerò hoc,
quod Thannyra Inari Afri filius recepit, quem pater
obtinuerat, principatum, quodq; Pauſiris Amyrthæi
filius & ipſe paternum recuperauit imperium. Nec
ipſis Inaro & Amyrthæo quicquam amplius à Perſis
irrogatum eſt. Nunc Pſammenitus malè cogitans,
mercedem accepit. Nam cum ad defeſſionem Aegy-
ptios induxiſſet, captus eſt: ac deinde à Cambyſe con-
uiſtus, epoto cruore taurino expirauit. Atque hunc in
modum iſte deceſſit. Cambyſes autem è Mem-
phi urbem Saim abiit, animo faciendi quæ fecit. Be-
nim ſimul atque in ædes Amariſis ingreſſus eſt, impera-
uit cadauer Amariſis è conditorio efferri: deinde pro-
latum uerberibus cædi, ac uellicari, & ſtimulis pungi,
omni denique contumelia infeſtari. Quod facien-
tes poſtquàm defatigati erant (nam cadauer, ut pote
ſalutem, reſiſtebat, nec quicquam omnino elidebatur)
iuiſſit cremari: haud quaquam pia iubens: quia Per-
ſæ dcum eſſe ignem arbitrantur, & apud neutros mo-
ris eſt cremare cadauera: apud Perſas quidem, propter
id quod dictum eſt, quia nefas eſſe aiunt deo depaſcẽ
cadauer hominis: apud Aegyptios autem, quia per-
ſaſam habent ignem animatam beluam eſſe, & om-
nia

*Ignis deus
Cadauera
ubi & cur
non cremet-
ur. Ignis
belus.*

nia quæ nascuntur deuorare: & postquam deuoran-
do fuerit expleta, unâ cum ipsa re deuorata emori. Ide-
oq; non esse apud eos consuetudinem, mortuum be-
luis tradendi, sed saluâ, tum ob id, tum ne humanus
deuoretur à uermibus. Ita neutris probatam rem inf-
lit agi Cambyfes. Quanquam (ut ipsi aiunt Aegyptij)
non Amasis fuit qui ita passus est, sed alius quidam
Aegyptius, eadem quæ Amasis ætate: quem Persæ
Amasim arbitantes nexauerunt. Memorant enim
Amasim, cum ex oraculo audisset quæ circa se de-
fundum futura essent, hoc modo rei venturæ me-
dendum putasse: ut cum hominem qui flagellatus
est, ad postes sepeliverit extra cõditorium suum, se aut
in conditoris quàm intimo recessu collocari filio m-
dancerit. Mihi tamen non videntur hæc ab initio Ama-
sis fuisse madata, de sua & alterius hominis sepultura,
sed aliàs ab Aegyptijs adornata. Secundum hæc Cam-
byfes constituit trisariam mouere bellum, aduersus
Carthaginenses, aduersus Ammonios, aduersus Aethio-
pes longæuos, qui Africam ad australe mare incolunt.
Aduersus Carthaginenses nauticis copijs, aduersus Am-
monios peditatu, aduersus Aethiopes prius explora-
tores mittendos, per speciem dona ferendi illorum re-
gi, spectatum illic mensam Solis, nunquid se uera ef-
set: simulque res Aethiopicas exploratum. Solis men-
sa talis esse memoratur: Est in suburbanis pratum,
omnium quadrupedum assa refertum carne, quam
per noctem singuli ciuium magistratus properant
ponere: ad eamque, ubi illuxit, cuilibet epulatum
licet accedere. Hæc ipsa à terra reddi assidue indigen-
tibus. Et mensa quidem (quæ Solis uocatur) talis
esse fertur. Cambyfes autem ubi statuit speculatores
dimittere, continuo ab urbe Elephantina accersit ex
Ichthyophagis, id est, pisce uescentibus, maxime
guaros Aethiopice linguæ. Dum isti uenist, interea tra-

Cambyfes
ex peditu
ari.
Aethiopes
longæuol

Solis men-
sa
Explora-
tores
Cambyfes

uolens

*Cambyſis
dona ad re-
gē Aethio-
pum.*

*Aethiopia
reſpoſum
ad Cāby-
sem.*

uales copias Carthaginem uerſus nauigare iubet. Ve-
rū hęc executuros ſe Phœnices negauerunt. Eſſe e-
nim magno cum illis iureiurando ſe deuinctos. Præ-
terea non facturos ſanctē, ſi aduerſus liberos ſuos milita-
rent. Nam ceteri Phœnicibus ire reſuſantibus, ad pu-
gandum haud idonei erant. Ita Carthaginenſes, quo-
minus in ſeruitutem Perſarum redigerentur, enaſe-
runt: quoniam Cābyſes haud æquum ducebat uim af-
ferre Phœnicibus, qui ſeiſpos Perſis dederant, ex qui-
bus nauticus omnis conſtabat exercitus. Cyprii quo-
que, qui aduerſus Aegyptum in militia erant, ſeſe &
ipſi dederant. Cambyſes, poſteaquam ex urbe Elephā-
zia aduenerunt Ichthyophagi, eos ad Aethiopes mi-
ſit, iuſſus, cum ea dicere quæ oporteret, tum dona ferre
amiculum porpureum, aureumq; torquem tortilem,
& armillas ac unguenti alabaſtrum, cadumq; uini Phœ-
nicii. Aethiopes hi, ad quos miſit Cambyſes, feruntur
eſſe maximi omnium hominum atq; pulcherrimi: di-
uerſiq; uti à cæterorum hominum ritibus, cum alijs,
tum uerò hoc circa regnum, quod, quem ē popularib.
maximum pro magnitudine ualidum iudicant, hūc
regem deligendum cenſent. Ad hos itaque uiros Ich-
thyophagi uenerunt, offerentesq; regi munera, ita lo-
cuti ſunt: Cambyſes Perſarum rex cupiens amicus tibi
fieri atq; hospes, nos miſit, iubens ut in colloquiū
tuum ueniremus, tibiq; hęc dona daremus, quorum
ipſe uſu maximè delectatur. Ad hos Aethiops gnarus
ad ſpeculandum ueniſſe, talia reſpondit: Neq; rex Per-
ſarum uos ideo cum donis miſit, quod magni faciat
hospitium meum, neq; uos uera loquimini, quippe q̃
ad explorandum noſtrum imperium ueniſtis: neq; iu-
ſtus ille uir eſt. Si enim iuſtus foret, alienam regionem
non affectaret, ſed eſſet ſua contentus, nec homines (ad
quibus nihil laceſſitus eſt) in ſeruitutem redigeret. Ei
nunc uos hunc arcum date, ita dicentes: Rex Aethio-
pum

pum regi Persarum consilium dat, quando Persæ tam facile trahent tanta magnitudine arcus, tunc aduersus longæuos Aethiopes cum maioribus copiis moueat bellum. Interim diis gratiam habeat, qui non inducunt in mentem filiis Aethiopum, ut præter suam uelint aliam comparare regionem. Hæc locutus, arcum laxauit, eisq; qui uenerant dedit. Tum sumpto purpureo amiculo rogauit, quidnam esset, & quomodo confectum. Et cum Ichthyophagi ueritatem de purpura, deq; tinctura dixissent: Dolosi, inquit, homines, dolosa sunt uestimenta. Secundo loco de auro sciscitatus, de tortili monili atq; armillis, ornatum eius rei exponētib; Ichthyophagis, risit, atq; existimans uincula esse; inquit robustiora apud se uincula esse. Tercio sciscitatus unguentum, cum illi de confectura, unguentib; ratione dixissent, idem dixit quod de uestimento. Vbi ad uinum peruenit, eiusq; conficiendi rationem audiuit, maiorem in modum delectatus potu, percontatus est, quibusnam rebus uesceretur rex, & quod longissimum tempus a viro Persa uiueretur. Isti dixerunt, uesci regem panē, exponētes tritici naturam: perfectissimumq; diu uiuendi spacium homini Persæ proponi octoginta annos. Ad hæc Aethiops nihil se mirari inquit, si stercore uescentes paucis uiuerent annis. Nam ne tot quidem annis ui-turos, nisi hoc potui acceptum referrent. Affirmantibus Ichthyophagis ita esse de uino (hoc enim ipsos Persis subdidisse) interrogatus uicissim rex ab Ichthyophagis de uita & uictu, plerosq; è suis ait ad centum uiginti annos peruenire, nonnullos etiam hoc ætatis transcendere: cibum eis esse carnem coctam, & potum lac. Et cum speculatores de numero annorum mirarentur, ad fontem quendam eius deduxit, in quo loti efficiuntur perinde atq; inuncti, uiolam- blentes. Eam quam aiebant exploratores adeo inuali-

Perfarum
uictus, ui-
uēditq; spa-
cium.
Aethiopū
uictus ui-
tæq; longis-
sima,

Fontis
rum,

dam, ut in ea nihil innatare posset, ne lignum quidē,
 & quæ leuiora sunt ligno: sed omnia pessum ire in p-
 fundum. Hæc aqua si uere apud illos est, qualis com-
 memoratur, ideo longxui existunt, quod ea semper
 utuntur. Deinde à fonte rex istos ad carcerem dedu-
 xit, ubi uiri omnes aureis uinculis erant alligati. Est
 autem apud hos Aethiopes omnium rarissimum ac
 preciosissimum æs. Inspecto carcere, exploratores in-
 spexerunt & mensam quæ dicitur Solis. Post hanc ad
 extremum inspexere eorum sepulchra, quæ dicuntur
 è uitro esse constructa hunc in modum: Posteaquam
 mortuum siue Aegyptiorum, siue aliorum more are-
 fecerunt, totum gypso inducunt: picturaq; exornan-
 tes repræsentant quoad potest effigiem eius. Deinde
 cippum ei è uitro, quod apud illos multum est, & fa-
 cile effoditur, circūdant: in cuius medio mortuus in-
 terlucet, nihil neque odoris ingrati, neq; fæditatis ul-
 lius exhibens, sed omnia ipsi illi mortuo similia ha-
 bens. Hunc cippum maximè propinqui intra ædes
 annum tenent, offerentes ei omnium rerum primi-
 tias hostiasq;. Anno exacto efferunt, circaq; urbem sta-
 tuunt. Omnibus exploratores inspectis reuersi
 sunt. Qui cum hæc renunciassent Cambyssi, conti-
 nuò ira percitus aduersus Aethiopes exiit in expedi-
 tionem: neq; rei frumentariæ apparatu indito, neq;
 secum ipso ratione inita, quod in extrema terrarum
 faceret expeditionem, ueluti uesanus, nec mētis com-
 pos, simul atque Ichthyophagos audiit, profectus est
 cum omni peditatu, Græcis qui aderant illic manere
 imperatis. Vbi ad Thebas est uentum, delegit de exer-
 citu quinquaginta circiter millia, quibus præcepit
 ut Ammonios diriperent, deinde oraculum Iouis ia-
 cenderent: ipse cum reliquis copiis aduersus Aethio-
 pes contendit. Sed antequam quintam itineris partē
 cōfecissent, exercitū protinus eius cōmeatus omnino
 (quem

Expedi-
 tio
 temera-
 ria Cam-
 byssi, in
 Aethio-
 pes.

Iouis Am-
 monij te-
 plum in-
 census.

(quem secum habebat) defecit: mox & iumenta ad Mutuā mī
 uescendum defecerunt. Quibus rebus cognitis Cam litum de-
 byses si respuisset, ac retroduxisset exercitum, in eo passio.
 quod prius admiserat peccato, uir sapiens extitisset.
 Nunc nihil pensi habens, assidue processit ulterius.
 Milites quandiu quod de terra sumerent habuerunt,
 herbis uictirauerunt. At ubi ad sabulum peruenere,
 ibi nonnulli diram rem perpetraverunt. Nam sorti-
 ti ex seipsis decimum quenque comederunt. Id au-
 diens Cambyses, ueritus suorum mutuam depassio-
 nem, intermissa aduersus Aethiopes expeditione, re-
 tro rediit, Thebasque peruenit, multis de exercitu
 amissis. Et cum ē Thebis descendisset Memphim,
 Græcos missos fecit, ut illinc enauigarent. Et exerci-
 tus quidem aduersus Aethiopes ita gessit. Copiæ
 autem quæ aduersus Ammonios missæ erant, à The-
 bis profectæ, itineris duces sequebantur: ac uisi sunt
 donec ad urbem Oasim peruenerunt, quam incol- Aeschrio
 lunt Samii hi, qui feruntur ē tribu Aeschrionia esse, nia tribus
 septem dierum per arenas itinere distantem à The-
 bis, quæ regio uocatur beatorum insula. In hunc lo-
 cum dicitur peruenisse exercitus. Deinceps quid de
 eo actum sit, præter Ammonios, & qui ab his audie-
 runt, nulli alij quicquam habet dicere. Nam neq; ad
 Ammonios peruenerūt, neq; retro reuerterunt. Ab i-
 psis autem Ammoniis fertur: Cum illi ex urbe Dasī
 per arenam iter facerent, iamq; medio ferè spacio in-
 ter Dasim & Ammonios præderet, ingruisse magnum
 ac ualidū anstrum, & ingestis arenæ cumulis eos ob-
 ruisse: atque hunc in modum illos ē conspectu subla-
 tos. Ita actum esse de hoc exercitu Ammonii memo-
 rat. Cābyse Mēphim regresso, Apis quē Græci uocāt
 Epaphon, apparuit. Aegyptii, simul atq; Apis extitit,
 uestimēta quā pulcherrima ferre, & celebrando festo
 operā dare. Id tūc faciētes Aegyptios Cābyses intueēs,
 gura.

N a ratustg

ratusque ob res à se malè gestas prorsus illos esse in his gaudiis, præpositos accersit Mēphis: quos, ubi præsto fuerunt, interrogat, quid ita, cum antea se apud Memphim agente, nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, posteaquam ipse rediisset, parte copiarum amissa. Illi dicere: dum illis deus appareret (longo autem temporis interuallo apparere solitum) tunc omnes Aegyptios solēnem celebrare lætitiā. Hæc ubi audiit Cambyſes, mentiri eos respondit, ac tanquam mentientes morte mulctauit. His interemptis, iussit sacerdotes in conspectum uenire. Quibus eadem referentibus dixit: Si quis deus mansuetus ad Aegyptios ueniret, fortè ut se non latèret: Hactenus locutus, iussit sacerdotes adducere Apim. Illi ad eum adducendum perrexerūt. Est autem hic Apis idem Epaphus è uactā genitus, quæ nullum iam alium potest concipere fœtum, quam Aegyptii aiunt fulgure istam, concipere ex eo Apim. Habet hic uitelus qui appellatur Apis, hæc signa: Toto corpore est niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Posteaquam Apim sacerdotes adduxere, Cambyſes ueluti uecordior, educto mucrone cum uellet ferire uentrem, femur percussit, cachinnasque ad sacerdotes inquit: O capita nequam, huiusmodi dii existunt, sanguine atque carne præditi, & ferum sentientes: dignus nimirum Aegyptiis hic deus. Nos certè ludibrio habuisse non uos iuuabit. Hæc locutus, imperauit his, quorum munus erat, ut sacerdotes quidem flagris caderent, Aegyptios autem (ut quem feriantem adipiscerentur) occiderent. Ita festum solutum est: sacerdotes mulctati. Apis fauciatus femur, in templo iacens extrahuit: quem è uulnere extrinctum tumulare sacerdotes, clam Cambyſe. Ob hoc scelus (ut Aegyptii aiunt) continuò Cambyſes insaniit,

Cambyſes
Apim uul
nerat.

insaniit, cum ne prius quidem compos mentis fuisset, exorsus primum perpetrare facinus in Smerdim, ex eisdem sibi parentibus fratrem, quem ex Aegypto remiserat in Persas, liuore commotus, quod solus ille Persarum arcum (quē Ichthyophagi ab Aethiope attulerant) ad duos digitos traheret: quod nemo alius ē Persis poterat. Smerdi in Persidem profecto, hanc uidit in somnis Cambyfes uisionem: Nuncius quidam ē Persis ueniens, ei nunciare est uisus, Smerdim in regio sedentem folio cælum contingere uertice. Ob id Cambyfes sibi metuens, ne se necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Persas ad illum interimendum Prexaspen, sibi ex omnibus Persis uirum fidelissimum. Hic ubi Susa conscendit, Smerdim necandum curauit (ut quidam aiunt) cum eum eduxisset uenatum: quidam inquit, cum ad mare rubrum perduxisset, ibi eum demersisse. Et hoc quidem initium scelèrum Cambyfis extitisse. Secundū autem scelus, sororis necationem, in Aegyptum eum secuta: quæ ex eisdem parentibus erat soror, atq; eadem uxor: quam hūc in modum acceperat uxorem: Cum antehac Persæ sorores in matrimonium accipere nequaquam consueuissent, Cambyfes unius sororum amore captus, cupidusq; deinde ducendi illam uxorem, quoniam rem insolitam facere cogitabat, acersit eos qui regii iudices nominantur. Fiunt autem delecti ē Persis uiri, suntq; perpetui, nisi delicti alicuius comperti fuerint. Hi apud Persas ius dicunt, & legum patriarum sunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyfes percontatur, num qua lex sit, quæ sinat uolentem cum sorore contrahere matrimonium. Iudices & iuste & ingenuè respondentes, Regi Persæ negant ullam se inuenire legem, quæ sinat fratri nubere sororem: quandam tamen inuenire legem, quæ libeat regi Persarum facere quicquid libeat. Ita neque at.

Cambyse
soma um.
Prexaspen
ab Iustino
non appel
latur, sed
Comaris.
Smerdis,
quem alij
Mergidē
appellant.
Cambyse
paricidia

N 3 legem

Cābyfes
fororem
quam occi-
dit.

legem abrogarunt metu Cambyſis: & ne legem tuen-
tes ipſi perirent, aliam inuenerunt, adiutricem eius,
qui ſororem in matrimonium ducere uelit. Itaque
Cambyſes eam quam dixi duxit uxorem. Aliquanto-
que poſt & alteram. Harum iuniorē, quæ ipſum
contra Aegyptum comitata eſt, interemit. Cuius
mors, quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur.
Nam Græci quidem aiunt, dum Cambyſes duos ca-
tulos, alterum leonis, alterum canis committit,
hanc interfuiſſe ſpectaculo: & cum à leunculo catu-
lus ſuperaretur, alterum catulum huius canis fra-
trem, abrupto loro, ſuperueniſſe. Et cum duo eſſent,
ita ſuperiores leunculo extitiſſe. Et Cambyſe dum id
cernit, capiente uoluptatem, hanc ei aſſidentem il-
lachrymaſſe. Ea re animaduerſa, Cambyſem interro-
gaſſe quidnam lachrymaretur? & mulierem dixiſſe, ſe
uiſo catulo ſuppetias fratri ferente, ideo flere, quòd
ſubierit memoria Smerdis, cuius ſciret neminem fo-
re ultorem. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyſe
fuiſſe interemptam memorant. Aegyptii uerbò
ob id, quòd cum ad menſam diſcumberetur, mu-
lier laſtucam ſumpſit, cuiusque deceptis foliis ui-
rum interrogauit, utrum diſcerpta laſtuca, an den-
ſa pulchrior foret: cum hic reſpondiſſet, Denſa: hanc,
inquit, laſtucam aliquando imitatus es, qui Cyri do-
mum denudaſti. Ibi Cambyſem indignatione perci-
tum, inſiliſſe calcibus in prægnantem, eamque abor-
tu edito deceſſiſſe. His rebus Cambyſes in præcipu-
os domesticorum inſaniebat, ſiue id propter Apim,
ſiue aliunde: qualia multa in rebus humanis mala
contingere conſueuerunt. Etenim fertur Cambyſes
ab ipſis natalibus graui laboraſſe morbo, quem qui-
dam ſacrum nominant: ut haud ab re fuerit, cuius
corpus magna ægritudine inualidum eſſet, cuius ne
mentem

mentem quidem sanam fuisse. Atque in alios quoque Persas insanisse, ueluti in Prexaspem, quem præcipuo honore prosequabatur, & qui ad eum nuncios perferebat: & cuius filius Cambyſi uina miscebat, qui honos & ipse non paruus est. Ad hunc fertur dixisse Cambyſes: Quemnam uirum Persæ me esse ceperant, aut qualem de me sermonem habent? Et iste ei respondisse: Here, cætera quidem omnia in te magnis laudibus ferunt, sed nimis te uino deditum aiunt esse. Hæc Prexaspes de Persis respondit. Quibus ille indignatus: Siccine, inquit, Persæ me aiunt uino deditum desipere, nec mentis esse compotem? Ergo in eo quod prius dixerunt, non ueri fuere. Nam senatum Persarum (cui intererat Cræsus) aliquando interrogarat Cambyſes, qualis ipse uideretur esse uir ad patrem Cyrum adæquandum. Et illi responderant, eum patre esse præstantiorem: qui & omnia illius haberet, & Aegypti ac maris accessionem adiecisset. Hæc quidem Persæ dixerunt. Sed Cræsus, qui aderat, displicente ei quæ dicebatur sententia, ad Cambysem inquit: Mihi tu quidem Cyro genite, non uideris adæquandus esse patri: quippe cui nondum est filius, qualem ille te reliquit. Hoc audito Cambyſes delectatus, Cræsi sententiam approbavit. Quorum nunc reminiscens, ad Prexaspem iratus inquit: Intellige nunc ipse per te, nunquid Persæ uera dicant, an hæc dicentes ipsi desipiant. Nam si filii tui, qui in uestibulo stat, medium cor non frustrato ictu percussero, constabit nihil esse quod Persæ dicunt: sin aberauero, constabit Persas uera loqui, & me esse intemperantem. Hoc locutus, intendit arcum, puerumque percussit. Atque eum collapsum iussit discindi, & inspicere ictum. Cumq; in corde sagitta esset inpecta, ob id letabundus, atq; cachinnas, ad patrem

Cambyſes uinolatus.

Cræsi falsum ad Cambysem dictum.

Crudelestas Cambyſis facinora.

N . pueri

*Cræsi libe-
ra admo-
nitis.*

*Cræsus à
Cambyse
furore ser-
uatus.*

pueri inquit: Prexaspes, facta tibi est fides, non me insanire, sed Persas. Verum nunc mihi dicito, quemnam ex omnibus hominibus iam nosti ita ad destinatum emittere sagittas? Prexaspes hominem aduersus esse uesanum, & in ipsum quoque insanientem: Here, inquit, ego ne deum quidem arbitror tam probe percutere. Et tunc quidem hoc perpetravit. Altero die, duodecim Persas primoribus pares, ob nullius momenti causam necauit, uiuos in caput defodiens. Hæc cum facientem Cræsus Lydus statuit his uerbis admonendum: Rex, cuncta noli irati atque iræ indulgere: sed cohibe & compesce teipsum. Conducit tibi te prouidum esse: & sapientis est prospicere. Tu uero uiros interficis tuos populares ob nullius momenti causam, interficis pueros, qualia si multa facies, considera ne abs te deficient Persæ. Enimvero pater tuus Cyrus, etiam atque etiam mandans, mihi præcepit te commonescerem, subiuciendo quicquid boni comperirem. Hoc illi Cræsus benivolentiam præ se ferens consulebat. Ad quem Cambyses respondens: Etiam mihi tu, inquit, dare consilium audes, tanquam bene aut tuam ipsius patriam administraris, aut patri meo consulueris, iubens eum traiecto flumine Araxe tendere aduersus Massagetæ, cum illi uellent transire in terram nostram. Imò & teipsum malè præidentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem perdidisti: sed ob id nequaquam gauisus, quia olim iam debebam captare in te occasionem: arcumque corripiebat tanquam hominem confixurus. At Cræsus cursu se foras proripuit. Hic ubi non habet in quem telum dirigat, mandat ministris ut illum comprehensum interimant. Ministri qui mores eius noscent, Cræsum abdiderunt hoc cōsilio, ut si Cambyses facti pœnitens requireret Cræsum, eo producto donis afficeretur quod illum seruassent: si non pœniteret, nec

neq. desideraret, tunc hominem interficerent. Nec ita multo pōst, cum Cambyſes deſideraret Crōſum, miniſtri hoc animaduertentes, enunciant ei hominem ſuperſeſſe. Cambyſes ſe quidem, inquit, Crōſo ſuperſtite gaudere: ſed ijs qui illum ſeruafſent, ueniam nō daturum, ſed mortem allaturum, prout & fecit. Multa huiusmodi tam in Perſas, quā in ſocios, cum Mēphi moratus eſt, Cambyſes faciebat inſania. Adeoque uetuſta recludens ſepulchra, mortuos inſpiciebat. Etiam templum Vulcani adiit, & multo deriſu ſimulacrum illius cauillatus eſt. Siquidem ſtatua Vulcani ſimilima eſt his diis, quos Pataicos uocant Phœnices, quos in triremium pro diis Phœnices circumferunt: quos qui non uidit, ego ſic ei indicabo, eſſe illos Pigmei uiri imagine. In templum quoque Cabyrorum, inaccessum alteri quā ſacerdoti, ingreſſus eſt: & quæ illic erant ſimulacra, multis in ea iocatus uerbis, concremauit. Sunt enim & hæc illis Vulcani ſimilia, à quo ſe hi homines aiunt eſſe oriundos. Cum multa igitur apud me documenta ſunt, Cambyſem uehementer inſaniſſe, tum uerò illud quod alioqui non tentaret templa legesq. habere ludibrio. Nam ſi quis uniuerſis hominibus præbeat facultatem optimas ex omnib. leges eligendi, proſectò cunctas unus quiſq. rimatus, ſuas eligeat. Nō igitur credibile eſt aliū quā demētem, talia ludibrio habere. At ita de ſuis quentq. legibus ſentire, licet cū aliis coniecturis colligere, tum maximè hac. Darius cum imperaret, Græcos percontatus eſt, quanta pecunia uellent deſunctis parentibus uelſci. Illis negantibus ulla ſe pecunia hoc eſſe facturōs, Darius dehinc Græcis præſentibus, & quæ dicebantur per interpretem diſcentibus, interrogauit eos Indos qui Callatiæ nominantur, qui uelſcūtur parentib, quantū accipere pecuniarū uellēt, ut patres deſunctos igne cōburerēt. Indi uehemēter recla-

Vulcani
templū &
ſtatua.
Pataici dī

Legū uia.

N s mantes,

māntes, meliora illum ominari iubebāt. Atq; ita maiorib; cōparatū est. Recteq; mihi uidetur Pindarus fecisse, ut diceret morē omniū esse regē. Cum Cābyses in Aegyptū cōrēdit, Lacedæmonij quoq; intulere bellum Samo & Polycrati Acacis filio, qui Samū uiccupauerat, eamq; inter iniuria trisariam partiturus erat cum fratribus, Pantagnoro & Sylofonte. Quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior cecidit, totam solus obrinebat, inito fœdere cū Amasii rege Aegypti, cū quo hospitium habebat, mittens munera, uicissimq; accipiens. Breuiq; statim tēpore res eius adeo p̄fecerunt, ut per Ioniam ceteraq; Græciā celebrarentur. Quocūq; enim bellū intulerat, cuncta ei prosperē cedebant, cū haberet centū biremes, mille sagittarios, inuadeas omnes sine ullo cuiusquā discrimine: qđ diceret, se magis gratificari amico, si ei quæ abstulisset redderet, quā si prius nihil abstulisset. Multas itaq; hic insulas, multa etiā in continente oppida cepit. Lesbios enim cū multis copijs opē Milesijs ferētes, nauali prælio uicit, cepitq;, qui omnē fossam moria Sami ambiētē uicti foderūt. Atq; res Polycratis tātopere secundas esse non latuit Amasim, cui hoc curæ erat. Sed cum assidue forent multo secundiores, Amasis libellum Samū misit, in hæc uerba scriptum:

Amasis ad Polycratē litteræ. Amasis Polycrati ita inquit: Mihi quidem, feliciter agi cum uiro amico meo & hospite, audire uoluptati est: ramentuæ magnæ prosperitates mihi non placent, qui intelligo quā inuidum nomen sit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipsius, tum eorū qui mihi curæ sunt, res nunc prosperē ire, nūc offendere, & per uarias fortunæ uices xui traducere, quā in omnibus mihi p̄sperē cedere. Tu itaq; mihi obtemperando, hoc aduersus prosperitates agito: Dispice quid tibi sit, qđ plurimi facias, quodq; amissum tibi maximē doleret. Id ubi inueneris, ita abiicito, ut nunquam ad homines ueniat. Qđ si p̄spera tua deinceps nō uariabuntur,

THALIA, LIBER III.

būtur, aduersis medeare tu tibi subindeco, modo quē
 tibi subieci. Hęc cū legisset Polycrates, & in animum
 tanquā bene sibi ab Amasi pręcepta demississet, dis-
 quirebat, quodnam suorum ornamentorū esset, quo
 amisso maxima ipse molestia afficeretur? Atq; hoc tā-
 dē quæritando inuenit. Erat ei gēma signatoria smar-
 gdus, quā gestabat auro inclusam, opus Theodori Sa-
 mii Telecle geniti. Hanc ubi abiiciendā, ita abiicere li-
 buit. Bireme conscendit: eam dehinc uiros, quib. illā
 instruxerat, in pelagus educere iubet. Et postquam ab
 insula procul aberat, detractum sibi sigillum, cunctis
 quib. nātigabāt inspectantibus, abiecit in pelagus.
 Hoc actō renauigauit. Reuerso domum, cum ex iactu
 ra afficeretur, quinto sextoquequā hęc acta sunt die,
 hoc ei casu euenit: Piscator quidā captū à se piscem,
 grādem sanē ac pulerum, putauit dignum quo Poly-
 cratem donaret. Eum ad fores cum attulisset, dixit se
 in conspectum Polycratis ire uelle: à ianitore permis-
 sus, donans Polycrati piscem: Rex, inquit, hunc ego
 quem cepi piscem, etsi operis manuariis uitā tolero,
 tamē non iudicaui ferendum à me esse in forū, sed te
 tuarū potentia dignū. Eū itaq; afferō tibi, donoq;. His
 uerbis ille delectatus, ita respondit: Tu uerō pbē nec
 facto solo, sed etiā oratione apd me inisti gratiam. Ad
 cenamq; te uocatū uolo. Hęc magnificēs piscator,
 domum abiit. piscem ministri rescindentes, offendūt
 in eius aluo sigillum Polycratis. Quod ubi uiderunt,
 sumpseruntq;, ad Polycratē letabūdi quā celerrimē
 pertulerunt. Eoq; illi reddito, referebant quo pacto
 fuisset inuentum. Polycrates, quemadmodum res di-
 uinitus contigit, singula quęq; à se gesta retulit in li-
 bellum: & qua ratione quod amiserat, recepisset. Hęc
 ubi scripsit, in Aegyptū misit. Quibus tabellis Ama-
 sis perlectis, quę à Polycrate uenerant, intellexit non
 posse pręstare hominem, ut alterum hominem fato
 impendenti

Polycra-
 tes gēma
 abiecit
 in mare.

Gēma ad
 Polycratē
 refertur in
 pisce.

Polycrates triremes mittit in Aegyptum.

impendenti eripiat, utq; Polycrates bene iam more-
rerur, bonam fortunâ semper expertus, qui ea quoq;
reperiret quæ abiecisset. Misso itaq; Samum caducea-
tore, dixit se ius cum illo hospitii soluere. Quod ideo
fecit, ne si in tristem aliquē grauēq; casum incidis-
set Polycrates, animi dolorem ueluti de hospite ipse
contraheret. Aduersus hunc igitur Polycratem, in o-
mnib. bene agentē, Lacedæmonii sumpserunt expeditio-
nē, accitis ab his Samiis, qui post hæc Sydoniā in Cre-
ta condiderunt. Polycrates, misso clāculum caducea-
tore ad Cambysem Cyri filium, aduersus Aegyptum
copias comparantem, orauit ut nūciis ad se in Samū
missis, rogaret aliquid copiarum. Quod audiēs Cam-
byses, libenter in Samum misit ad rogandas à Polycra-
te nauticas copias, quas secum ille mitteret in Aegy-
ptum. Polycrates delectis quos maximē suspicabatur
ē popularib. suis ad rebellionem spectare, quadragin-
ta triremes misit Cambysi, mandans ne retro eos di-
mitteret. Negant quidam Samios à Polycrate missos,
in Aegyptum peruenisse: sed cum in Carpathio mari
cursum tenerēt, inter se collocutos, decreuisse ne por-
rō tenderent. Quidam aiunt peruenisse in Aegyptū,
ac retentos, inde fugam fecisse: & in Samum redeun-
tes, Polycratem cum classe occurrētem superasse, atq;
in insulam exisse: sed pugna pedestri commissa, repul-
sos, ita Lacedæmonem nauigasse. Sunt qui dicant pe-
nes eosdem, ab Aegypto redeuntes aduersus Polycra-
tem, extitisse uictoriam, non rectē dicentes, mea opi-
nionē. Neq; enim oportuisset illos asciscere Lacedæ-
monios, si per se ad resistendum Polycrati ualidi erāt.
Præterea nec ratio dicit, ut cui permulti aderant, cū
auxiliarii mercede conducti, tum domestici sagitta-
rii, is à Samiis redeūtib. numero paucis fuerit supe-
ratus, cum præsertim liberi ciuium atq; uxores sub
Polycrate essent, quos iste inter naualia coactos tene-
bat.

bat, ideo paratos, ut si hi qui secum erant, cum redeū-
tibus aliis prodidissent, eos una cum ipsis naualibus
cremaret. Posteaquam Samii, qui à Polycrate exasti
erant, Spartam uenerunt, aggressi principes multa sa-
nè (qualia supplices) commemorabant. Quibus illi
primo cœtu responderunt, eorum quæ isti dixissent
priorū quidē oblitos esse se, posteriora uerò non intel-
ligere. Secūdo deinde cōgressu nihil aliud isti dixerūt
nisi allato panario, illud pane indigere. Quib. ijdē re-
sponderunt panario superfuturū. Itaq; opem ferendā
eis censuerūt. Atq; ubi rē apparauere, cum exercitu in
Samum se contulere, referendæ gratiæ causa, ut Sa-
mii aiunt, quia illis aliquando Samii aduersus Messe-
nios auxilio fuissent. Vt Lacedæmonii aiunt, non tam
quia tutari deberent Samios, quàm ut eosdem ulcif-
cerentur ob interuersum craterem, quem Cræso por-
tabant, & ob thoracem ab Amasi rege Aegypti ipsis
missum. Interceperant enim Samii priore quàm cra-
terem anno, thoracem lineum quidem, sed frequen-
tibus animalium figuris ex auro lanatq; uersicolore,
& ligno intertextum, ob id admirationē dignum,
quod cum inscriptæ eius uenationes essent exiles,
tamen singulæ in se habebant tricenæ, ac sexagenas
bestiolas, singulasque euidentes. Hoc mirum fedde-
bat thoracem: qualis alter est, quem in Lindo Miner-
ux idem Amasis dedicauit. Comparauerunt itaq; La-
cedæmonii exercitum aduersus Samū, ut Corinthios
quoq; sollicitarent. In quos etiam Samiorum extabat
iniuria ætate quæ præcessit hanc expeditionem, circa
idem tempus facta, quo crates interuersus est. Nam
cum Periander Cypseli filius, Sardis ad Haliattem ca-
strandis mitteret trecentos primorum Cōcoræorū
liberos: Corinthiisq; qui illos ferebāt, Samum impulsū
esset, audita Samii causa, cur Sardis pueri ducerētur,
primū edocuisse pueros, ut puluina Dianæ continge-
rent,

Spartano
rum in Sa-
mum ex-
pediit.

Periander
pueros
mitte ca-
strandis.

rent, deinde non sinentes abstrahi eosdem è puluina-
 ri cùm prouiderent Corinthii, præbere illis alimēta,
 ipsi diem solennē egerūt, quem nunc quoq; per id tē-
 pus celebrant. Cùm enim nox aduenit, quamdiu pue-
 ri pterati fuerunt, tandiu exercent choros uirginū at-
 que adolescentium. Tunc autem choros exercentes,
 esculēta fecerāt ex sesāmo ac melle, quæ distribuenda
 ferrent: ut ea Corcyraeorum filii rapientes, alimēta ha-
 berent. Idq; eousq; factum est, dum Corinthii pueris
 (quos asseruabant) omissis abierunt. Ita Samii pue-
 ros Corcyram reduxerunt. Quòd si defuncto Perian-
 dro, Corinthiis cum Corcyraeis amicitia extitisset, nō
 ob hanc causam Corinthii aduersus Samios expedi-
 tionem sumpsisset. Nunc ab ipsa urbe Corcyrensi à
 se condita, Corinthii semper cum Corcyraeis discor-
 des mutuo fuere. Huius igitur rei memores Corin-
 thii, exhulcerato in Samios animo erant. Mittebat au-
 tem Periander ad castrandum Sardis primorum Cor-
 cyraeorum delectos pueros, ulciscendi facinoris gra-
 tia, quod Corcyraei priores in eum admiserant. Nam
 posteaquam uxorem suam Melissam necauit Perian-
 der, accidit ut ad superiorem calamitatem hæc quoq;
 accederent: Erant ei ex Melissa liberi duo, unus de-
 cem & septem, & alter duodeniginti natus. Hos
 auus maternus Procles Epidauri tyrannus, cum
 accitos ea prosequeretur charitate, qua debebat ne-
 potes ex filia. Quos ubi remittendos statuit, prin-
 quam dimitteret: Scitis, inquit, pueri quisnam ma-
 trem uestram interemerit? Hoc dictum ei qui maior
 natu erat, nullius momēti habitum est: at minori cui
 nomen erat Lycophroni, ita doluit, ut reuersus Co-
 rinthum, patrem neq; prior affatus sit, neq; affantem
 reassari, ac ne interroganti quidem responsum redde-
 re uoluerit. Eum Periander tandem sanè indignatus,
 à laribus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu percontat-
 ur,

Periandri
 in Corcy-
 reos inimi-
 citiarum
 causa.

tur, quoniam cum eis auus esset collocutus. Ille narra- *Periander*
 re, ut se auus amantissime accepisset: non tamen face- *in Aliū in*
 re mentionem dicti illius, quod Procles in eis dimic- *micitiz.*
 tendis dixisset, quippe quod in mentem non admis-
 rat. Periander dicere, nulla ratione fieri posse, quin ali-
 quid illis ab auo sit suggestum: itaque percontando in-
 terrogat. Tunc adolescens in memoriā rediens, id quoque
 dictum fuisse narravit. Quod Periander in animum
 accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indul-
 gentius, mittit ad eos, apud quos filius ab ipso expul-
 sus debebat, prohibitum, ne adolescentem in domū
 excipiant. Ille illinc eiectus, in alteram se domū cō-
 ferebat, sed ab hac quoque abiiciebatur, Periandro his
 qui acceperant edicente, atque ut arcerent imperante.
 Expulsus hic, ad mendicam sodalium se contulit. Illi
 etiam formidantes nomen quod esset Periandri filius, homi-
 nera excipiebant. Ad postremum Periander edictum
 proposuit, quisquis hunc in domum reciperet, aut al-
 loqueretur, cum sacram penā Apollini debiturum,
 quantam ipse nuncupabat. Ad hoc edictum cum ne-
 mo illū in domū reciperet, nemo affari uellet, ne ipse
 quidem putauit rem desperatā esse tentandam: sed in
 ira porticus se tenens, assidue uersabatur. Quem die
 quarta Periander illuue & inedia enectū cernens, mi-
 seratus est, depositaque ira propius accedens: Fili, inquit,
 quid tibi est optabilius, istudne quod faciendo pateris,
 an patri obtemperando tyrannidem atque opes accipe-
 re, quas ego habeo? qui cum sis & meus filius, & bea-
 te Corinthi rex, præoptasti mendicam uitam, obstitē-
 do atque irascendo illi cui minimē debebas. Nā si quid
 calamitatis illinc accidit, unde suspicionem in me
 habes, id mihi accidit, eiusque ego particeps eō magis
 sum, quod ipse id perpetravi. Tu uerō edoctus quan-
 to satius sit inuidiosum quam miserabilem esse, & si
 mul quid sit in parentes & in meliores se irasci, abi-
 domum.

domum. Periander quidem his uerbis filium castigabat. Ille autem nihil patri respondit, nisi hunc sacram pœnam deo debere, quòd in ipsius colloquium uenisset. Ibi Periander animaduertens malum filii uehementius esse, quàm ut corrigi posset, ab oculis eum sibi amandandū putauit, nauigio in Corcyram misso. Nam Coryræ quoq; imperitabat. Hoc amandato, bellum socero Procli intulit, tanquam præcipuo harum rerum auctori. Expugnataq; Epidauro, Proclē cepit, quem tamen uiuum seruauit. Interiecto deinde tempore cū senuisset Periander, sibiq; esset conscius, non esse amplius parem ministrandis obeundisque rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrannidem administrandam. Nam in maiore filio non erat indoles, hebetiorq; esse ei uidebatur. Lycophron ne respōsione quidem dignatus est eum, qui sibi nunciū afferebat. Periander in amorē adolescentis propensus, rursus ad eum misit sororem filiam suam, sperans fore ut ei per hāc præcipuè persuaderet. Hæc ubi uenit: Fili, inquit, mauis tyrannidem recidere in alios, & domum patris tui ad alienos dispergi, quàm tu ipse habere illuc recursus? Redi quæso ad penates, desine tibimet officere. Leua possessio est per uicacia, noli malum medicari malo. Multi mansuetiora iustiorib. pponūt. Multi materna sectātes, paterna perdiderunt. Lubrica res est tyrannis, cuius multi sunt amatores. Pater senex est, prouectiq; ætatis. Tu ipsius bona ne aliis tradas. His illa uerbis ad inducendum appositis, fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iste respondēs, negat se iturum Corinthum, quo ad patrem superesse audiret. Hoc cum mulier renunciasset, tertio Periander caduceatorē mittit, qui dicat, se quidem in Corcyram uelle concedere, sed ut hinc Corinthum proficiscatur ad tyrānidis successionem. Ad approbantē filio, Periander Corcyram ipse ueniebat;

bat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edo-
 Æti Corcyra, ne ad ipsorum regionem Periander acce-
 deret, adolescentem interimunt. Ob hæc igitur Perian-
 der de Corcyreis ultionem sumebat. Lacedæmonij
 ingenti cū classe ubi peruenire, Samū obsederūt, suc-
 cedentesq; muro, turrim mari imminente iuxta sub-
 urbana trāscenderūt. Sed mox cū magna manu suppe-
 tias ipso ferente Polycratē, reiecti sunt. Quinetiā à su-
 periore turri (quæ tergo mōtis prominebat) eruperunt
 tū auxiliarij, tum ipsorum Samiorū permulti. Et cū a-
 liquantisper Lacedæmonios sustinuissent, retro fugā
 fecerūt, insequentiq; ab hoste egdebantur. Quod si La-
 cedæmonij qui aderant, Archia & Lycopi similes exis-
 tissent, eo die capta Samus fuisset. Siquidē Archias &
 Lycopes soli cū Samijs ad murū refugientibus irrum-
 pentes, interclusa ad redeundū via, intra urbem Sa-
 miorum occubuerūt. Equidem ipse cum alio Archia
 Archiæ filio, eodemq; tertio ab hoc Archia, congressus
 sum apud Piranem (huius enim tribus erat, quæ ex om-
 nibus hospitibus maximè Samios honorabat) qui di-
 ceret sibi Samio nomen à patre fuisse inditum, quodd
 eius pater Archias strenuè pugnans, Sami mortem op-
 petisset: scq; ideo Samijs honorem habere, quod auus
 fuisset à Samijs publicè affectus egregia sepultura. La-
 cedæmonij quadraginta diebus in obsidendo absum-
 ptis, cū in suscepta re nihil admodū proficerent, in Pe-
 loponnesum redierunt. Fertur Polycratē (ut rumor
 quidā temerarius emanauit) magnū numerū inone-
 ræ patriæ è plumbo percussisse, eamq; auro induxisse;
 ac Lacedæmonijs dedisse: atq; ea accepta illos recessis-
 se. Hanc primā expeditionē Dore aduersus Asiam per
 Lacedæmonios susceperunt. Samij qui Polycrati bel-
 lū intulerant, posteaquam à Lacedæmonijs se relictū
 iri uident, & ipsi transmiserunt in Siphnum, deficie-
 bant enim pecuniæ. Vigebant ea tempestate Siphniōz

Lacedæ-
 monij Sa-
 mum obsi-
 dent.

Siphniolorum res, eratq; hæc insularum locupletissima: ut in qua opes auraria & argentaria metalla essent, unde tantum pecuniæ fiebat, ut ex decima eius parte reponeretur apud Delphos thesaurus locupletissimo cuiq; pars, Siphnijs pecuniam (quæ quotannis conficiebatur) distribuuntibus. Qui ubi thesaurum confecerunt, nū diū permanere possent ipsis præsentia bona, consulere oraculum. Eis ita Pythia respondit:

Oraculū
Siphnijs
editum.

Cum tamen in Siphno fuerint Pritaneia cana,
Cana fori facies, tunc uir uaser adsit oportet,

Qui notet è ligno agmen, legatumq; rubentem.
Erant eo tempore Siphnijs Pritaneum forumq; Pariolapide exculpta. Hoc oraculum Siphnij neq; tunc statim, neq; post aduentum Samiorum intelligere potuerunt. Nam Samij cum uelocissime ad Siphnum applicuissent, miserunt ad urbem cū legatis unam è nauibus. Veteri instituto naues omnes erant rubrica delibutæ: atque hoc erat, quod Siphnijs Pythia prædixerat, ut obseruarent ligneum agmen, ac rubrū legatū. Nuncij igitur ubi peruenere, decem sibi talenta mutuari precabantur. Negantibus Siphnijs se mutuaturos, Samij eorum agros populabantur. Id audientes Siphnij, continuo occurrētes, commissa pugna fugati sunt: eorumq; multi ab urbe interclusi, quos postea centum talentis recuperauēre. Ab Hermioneis quoq; Samij pecuniarum loco insulam Thyream acceperunt, Peloponneso adiacentem, quam Træzenijs commendauerunt, ipsi Cydoniā in Creta condiderunt: cū illuc non ea de causa nauigassent, sed ut Zacynthios ex insula ssumouerent. In hac urbe quinquennium degentes, ita rem bene gesserunt, ut templa quæ nunc in Cydonia uisuntur, ipsi fecerint, & Dictynnes præterea delubrum. Sexto eos anno Aeginetæ nauali prælio uictos cum Cretensisibus diripuerunt, ac rostratas naues mutilauerunt, easq; rostra apud Mineræ templū in Aegina affixerunt. Hæc

Aegina

Siphnijs à
Samijs ui
di.

Æginetæ Samijs fecere infensi, quodd illi antea sub Amphicrate rege, bello Æginetis illato, magnis cladibus illos affecissent, & invicē affecti fuissent. Et hæc quidē fuit causa. Protraxi autem sermonē de Samijs ob hoc magis, quodd tria sunt apud eos opera Græcanicorum omnium maxima. Vnum montis in centum quinquaginta passus editi, à cuius imo fossa incipiens ad contrarium os deducta est, longitudinis septem stadiorum, celsitudinis aut ac latitudinis octonū pedū. Item per eam totam altera fossa depressa est viginti cubitorum, triplo maioris latitudinis, per quam derivata à magno fonte aqua fistulis in urbē deducitur. Huius fossæ architectus extitit Megarensis Eupalinus Naustrophi filius. Alterum è tribus operibus est agger circa portum in mari, ad viginti passus altitudinis, duobus amplius stadijs longitudinis. Terriū opus est templum omniū, quæ nos vidimus, amplissimū, cuius architectus primus extitit Rhæcus, Philei filius, illinc indigena. Horum operum gratia sermonem aliquatō magis extendimus. Cambyse Cyri circa Ægyptum immorante, ac desipiente, duo Magi iidemq; fratres coniuraverūt. Quorum alterum Cambyse relinquerat rei domesticæ curatorem. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, paucisq; Persarū erat nota, plerisq; cum vigete arbitrantibus, rebellandum sibi puravit, atque ita rem esse aggrediendam. Erat ei in regia Germanus, quē dixi unā coniurasse, corporis habitu quā similis Smerdi Cyri filio, quē Cambyse fratrem suum interemerat, nec specie tantum corporis Smerdi assimilis, sed etiā cognomine. Hūc uirū Magus Patizithes, instructū, quemadmodum ipse illi omnia peracturus esset, in regium soliū perducit. Hoc acto, caducatores cum alia in loca, tum in Ægyptum dimittit ad exercitum, qui edicerent Smerdi, Cyri filio deinceps obedirent, non Cambysi. Hæc caduceatores alij alibi edi-

Samiorū
opera mē
morabilis

Patizithes
magus in
Cābysem
rebellat

Falsus
Smerdes;

bi edixere. Is quoque qui ad Aegyptum delegatus erat (inuenit autem Cambysem atque exercitum in Ecbaranis Syriæ agentem) stans in medio, præcepta Magi exposuit. Hæc audiens Cābyfes, uera loqui caduceatori estatus, seque à Prexaspe esse proditum, quod missus ad occidendū Smerdem, rem non peregisset, intuens in eū. Prexaspes, inquit, Irāne mihi res executuses, quæ tibi iniunxeram? Ad quem ille: Ista here, ait, haudquaquam uera sunt, ut aut frater tuus aliquādo rebellet in te, aut quippiam ex illo uirō certāminis existat magni exiguiue. Quippe cū ego sim executus quæ tu mihi imperasti, hominemque meis ipsis humauerim manib. Quod si defuncti rebellant, expecta ut etiam Astyages Medus in te rebellet. Sin autem ita habet, ut antea habebat, nihil tibi ex illo nouū amplius germinabit. Igitur mitte mecum qui asseclantur caduceatorem, qui percontando indagent, nunquid à quo Smerde rege nobis denunciatum uenit, cum audierit. Hæc loquentem Prexaspem Cambyfes audiens, cum ei placuissent, cōfestim ad retrahendum caduceatorem misit. Eū ubi rediit, Prexaspes his uerbis interrogauit: O homo, quādoquidem te ais à Smerde Cyri filio uenire nuncium, dicto ueritatem, qua dicta, abito sospes. Vtrum Smerdis ipse in conspectum datus tibi ista mandauit, an quispiam eius ministrorum? Tum ille: Equidem, inquit, ego Smerdem Cyri filium, ex quo Cābyfes aduersus Aegyptum fecit expeditionem, nunquam conspexi, sed Magus quem Cambyfes rerum suarum familiarium procuratorem constituit, is mihi ista mandauit, dicens Smerdem Cyri optare hæc apud uos dici. Hæc ille loquens, nihil admodum euenturus est. Tū Cambyfes: Prexaspes, inquit, tu quidē quia ut uir bonus imperata fecisti, culpā effugisti. Verū quis nā fuerit è Persis, qui contra me rebellauit, occupato Smerdis nomine? Ad quē Prexaspes: Ego, inquit, hoc quod

actum

quod est, mihi uideor intelligere. Magi sunt qui aduersus te insurrexerunt. Patizithes, quem tu rerum familiarium curatorem reliquisti, & frater eius Smerdis. Ibi Cambysem, cum Smerdis audisset nomen, percussit ueritas sermonis ac somnij: per quod ei quidam uisus fuerat nunciare Smerdem regio sedentem solio, ad cælum usque pertingentem uertice. Agnoscens itaque sine causa fratris interemptorem se fuisse, deflebat Smerdem. Quem ubi defleuit (ut erat omni clade affligtus) tunc equum insiliit, habens in animo quæ raptissime Susa uersus exercitum ducere in Magum. Insilienti in equum uagina gladij excidit, unde nuda tus gladius perstrinxit eius femur, in ea scilicet parte, in qua prius ipse tanquam opportuna ad feriendum (ut sibi uidebatur) percussisset Apim Agyptiorum deum. Vulneratus Cambyses, quodnam illi oppido nomen esset, interrogauit. Illi aiunt Ecbatana. Sed cum fuisset iam antea Cambyssi redditum ex urbe Buti oraculum, cum in Ecbaranis decessurum, ipse interpretabatur se in Ecbaranis Medix, ubi res eius omnis erat, senem uita functurum: at oraculum in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tunc postquam sciscitatur, respuit, oppidi nomen audiens: tum Magi iniuria percolus, tum puluere uerbaque oraculi expendens. Hoc in loco, inquit, fatale est Cambysem Cyri decedere. Hactenus tunc locutus. Vicesimo dehinc die accitis Persarum, qui aderant, præstantissimis quibusque, ita inquit: Quod maxime occultum uolebam Persæ, id cogor apud uos esse. Ego enim cum apud Aegyptum agerem, inter quicquid uisum uidi, quod quidem minimè uisum oportuit. Videbatur mihi nuncius quidam domo adueniens, nunciare Smerdē in regio sedentē solio, cælum capite cōtingere. Ex quo ueritus, ne à fratre exuerer principatu, properatius quàm prudentius feci. Neque enim in hominis natura situm est auertere quod euenturū est. Itaque de-

Cambyses à seipso causam uulneratus.

Cambyses morituri ad Persas oratio.

mens ego Prexaspem Susa ad Smerdem interimendū
 misi. Quo tanto scelere perpetrato securius degebam,
 nequaquam futuriū suspicans, ut Smerde sublato, alius
 quispiā mortaliū in me exurgeret. Vnde prorsus euen-
 tu rerum frustratus, & parricida fratris incaſsum exti-
 ri, & nihilo minus regno exutus sum. Nā Smerdis Ma-
 gus erat is, quem dāmon mihi per quietē demonstrā-
 vit in me arma ſumpturum. Hoc opus cum ego per-
 petrarim, iam uobis Smerdem Cyri non ſuperesse ex-
 iſtimetis, ſed Magos uobis regnum occupasse: quorū
 alterum rerum domeſticarū procuratorem reliquerā,
 alter eius frater eſt Smerdis. Sed quē decebat præcipuē
 uicem meā ulciſci, indigna à Magis paſſi, is immerita
 morte à proximis ſuis affectus eſt. Secūdo loco (q̃ reliquū
 eſt, Perſæ) neceſſariū quidem mihi demandare uobis,
 qđ ē uita exiens effici mihi cupio atq; opto, per regio-
 deos obreſtans cū omnes uos, tum maximē Achæme-
 nides qui adeſtis, ne per ſecordiā admittatis ut impe-
 rium rursus redeat ad Medos. Sed ſi dolo occupatum
 eſt, illud dolo ſurripiatis: ſin uī præreptum, uī recupe-
 retis. Hæc uobis faciētib; & tellus fructum proferat,
 uxorēſq; & pecora pariant in omne tempus libertate
 fruētib; ſecus facientib; contraria his quæ dixi,
 imprecor: & præterea unicuiq; Perſarū eum ſinē, qua-
 lis mihi contigit. Simul hæc locutus Cambyſes, defle-
 uit ompem ſuam conditionem. Perſæ ut regem ſe la-
 mentantem conſpexere, uniuerſi tū uestimenta reſcin-
 dere, tum effuſo ploratu uti. Poſthæc ubi femoris os ui-
 tiatū eſt, femurq; celerrimē contabuit, Cambyſi uita
 erepta eſt Cyri filio, cū regnaſſet ſeptem omnino an-
 nos & meſes quinq; nulla unq; prole ſuſcepta uirili
 ſeminatūe. Perſis qui aderant magna effuſa eſt incre-
 dulus, rerum potiri Magos, interpretantib; potius
 Cambyſem quæ de nece Smerdis dixiſſet, ea dixiſſe, ut
 illi omne nomen Perſicum redderent hoſtile. Itaque
 pro

pro certo habebant Smerdem Cyri per rebellionem re-
gnare, utpote Prexaspe usq; pernegate à se fuisse Smer-
dem interfectum. Neq; enim tutum ei erat post Cam-
byfis obitum fateri, ipsius manu filium Cyri interem-
ptū. Magus defuncto Cābyse per simulationem Smer-
dis Cyri, qui ipsi fuerat cognominis, securus regnavit
menses septem, qui reliqui erant ad implendū octauū
annum regni Cambyfis, per quos mēses omne genus
liberalitatis in subditos munificentiq; exhibuit, adeo
ut eius defuncti magnū ceperit desiderū omnes Asi-
am incolentes, ipsis Persis exceptis. Nā missis ad singu-
las, quibus imperabat, nationes edictis, Magus immu-
nitatem tributorum ac uacationem militie in trien-
nium tribuit, atq; hoc quidem, statim adeptus imperi-
um, edixit. Octauo autem mense, quisnam esset, com-
pertus est hunc in modum: Erat Otanes quidam Phar-
naspis filius, sed genere atq; opibus primo cuique Per-
sarum par. Hic Otanes Magum non esse Smerdem Cy-
ri primus suspicatus est, sed cum qui erat, hac coniectu-
ra, quod neq; ex arce progrediebatur, neq; Persarum
procerum quempiam ad conspectum suum uocabat.
Itaq; cum suspicatus esse, hoc sibi statuit faciendum.
Cum haberet filiam nomine Phædynam, quam Cam-
byses tenuerat, cuiusq; tunc Magus contubernio ute-
batur, ut aliarum omnium Cambyfis uxorū: misit
ad eam quandam pater sciscitatum, quo cum homine
cubaret, cum Smerde Cyri, an cum altero. Illa remissio
nuncio, negavit se id scire, quippe quæ nec Smerdem
Cyri uidisset unquam, nec cum cū quo cubaret, nos-
set quisnam esset. Ad hanc rursus mittit Otanes, in-
quiens: Si ipsa Smerdem Cyri non habes cognitum,
saltem sciscitare ab Atoffa, quo cum uiro tu atq; illa
cubaretis. Non enim illa suam ipsius ignorat fratrem.
Filia ad hoc respondit: Ne in Atoffa quidem colloqui-
um venire posse, aut ullam aliā cernere mulierem cū

Patizitea
magus
Persarū re-
gnū ade-
ptus.

illo cubantium, Namq; hic uir, quisquis est, cum pri-
mum adeptus est regnū, nos dispersit, aliam alibi col-
locans. Audienti hæc Otani res est uisa manifestior. I-
taq; tertio nunciū ad eandē mittit in hæc uerba: Filia,
debet te bonis ortam natalibus suscipere periculum,
quod te subire pater hortatur. Si enim iste Smerdis Cy-
ri non est, sed is quē ego suspicor, non debet neq; tuo
frui cōubernio, neq; quod potentiā Persarū obtinet,
imponē letari, sed pēnas luere. Nunc igitur agito: Cū
tecum cubabit, animaduertesq; soporatum, palpa e-
ius auriculas, quas si habentem comperies, cum Smer-
de Cyri te cubare existima: sin minus, cum Smerde
Mago. Ad hæc Phædyna respondet, se si id faciat, ma-
gnū adire discrimen, quoniam probē sciret, si ille ca-
reat auribus, & ipsa in palpando deprehendatur, fore
ut ipsa ab illo trucidetur, tamē se id facturam. Et Phæ-
dyma quidem recipit se patri hoc esse perfecturam. Hæc
autem Smerdi Mago Cyrus, cum regnaret, aures pre-
ciderat, non exigua de causa. Ergo Phædyna hæc Ora-
nis filia, quæcūque receperat patri, executā est. Nam
ubi uices eius fuerunt adeundi Magum (etenim uxores
Persarum perniciēs in orbem ad illos pergunt) ad-
iens Magum unā embuit, eiusq; domū uehementer so-
poratus est, aures palpaui: quibus carere hominem
non difficulter, sed faciliē sanē deprehendit. Vbi illuxit
celerrimē patrem certiorē rei gestæ facit. Iste sum-
ptis Aspathine & Gobrya Persarum primoribus, & ad
fidem sibi seruandam accommodatissimis, rem omne
exponit, qui & ipsi sua sponte rem ita se habere suspi-
cabantur. Eoq; uerba quæ Otanes attulerat, admise-
runt: constitueruntq; ut singuli sibi singulos in socie-
tatē deligerent ē Persis, quibus maximē cōsiderent. Ac-
ciuit itaq; sibi Otanes Intaphernē, Gobryas Megaby-
zum, Aspathines Hydarnem. Hi cum sex forent, Dari-
us ē Persis (nam his pater eius Histaspes præerat) Susa
aduenit,

Phædyna
Magū de-
prehendit.
nō esse Cy-
ri filium.

aduenit. Qui cum aduenisset, placuit sex Persis hunc
in societatem adsciscere. Qui cum septem essent, con-
gressi colloquutiq; fidem mortuo dederunt. Cumq; ad
Darium ordo dicendæ sententiæ uenisset, ita apud ce-
teros uerba facit: Equidem mihi uidebar ego solus nos-
se Magum regnare, & Smerdem Cyri mortem appeti-
sciatq; ob id ipsum dedita opera huc me contuli, ad
necem Mago cõparandam. Verùm quandoquidẽ cõti-
git ut uos quoq; rẽ sciatis, & non solũ ego, uideretur mi-
hi confestim esse transigendum, neq; differendũ. Dif-
ferre enim satius non est. Ad hæc Otanes: Fili, inquit,
Hystapis, & patre egregio ortus es, & teipso nihilo infe-
riorem esse patre tuo indolem præfers, noli tamen ita
properare ad rem aggrediendam inconsulto, sed con-
siderantiùs illam capesse: quam ita demum aggredi de-
bemus, cũ plures fuerimus. Tum Darius: Viri, inquit,
qui adest, si eo quem Otanes dixit, utemini modo,
sciatis uos teterrimẽ perituros. Aliquis enim priuatũ
lucri ratione habita, rem ad Magũ deferet. Et uos qui-
dem debebatis potius per uosmet qui cõperatis ista ex-
equi: sed quoniam statuisstis ad plures referendũ, & me
adhibendum, aut hodie transigamus, aut scitote (si no-
bis hodiernus elabatur dies) non aliũ occupaturũ ut
me apud Magum accuset, sed me ut uos accuset. Ad
hæc Otanes, cum cerneret Darium esse properũ: Quo-
niam, inquit, nos maturare compellis, nec finis differ-
re, age expone nobis ipse, quoniam pacto regiam introi-
re possimus, & illos aggredi. Excubias nanq; depositas
esse, ipse quoq; etsi non uisu, certẽ auditu nosti, quas
qua ratioq; penetrabimus? Cui respondens Darius: Mul-
ta sunt, inquit, Otanes, quæ nequeunt oratione decla-
rari, sed factis. Alia, quæ ratione declarari possunt, sed
inde nihil clari operis existit. Vos uerò nostis excubias
quæ dispositæ sunt, haud quaquam difficiles esse ad pe-
netrandam. Nam cũ nos tales sumus, nemo nō, quis-

Septẽ Per-
sæ de occi-
dendo ma-
go consul-
tant.

quis ille sit, cedit nobis: partim ob reuerentiam, partim ob timorem: ad quod habeo prætextum accommodatissimum, cui innitamur: siquidem medicam à Persis uenisse, ac uelle quædam à patre mandata regi nunciare. Vbi enim expedie mendaciū dicere, dicatur: Nam idem optamus, quibz mēdaciū dicimus, quibz ueritatem. Quippe cum hi qui mentiontur, tunc mētiantur, cū persuadendo sunt quippiā lucri facturi. Et qui uerum dicunt, idē dicunt, ut uerū dicēdo aliquod lucrum consequantur. Et alius huc, alius illuc magis propensus est. Ita non idem faciendo, idem tamē obtinemus. Qd si nihil lucri faciendū esset, per quē & uerax foret mendax, & mendax uerax. Quod ad ianitores attinet, si quis eorum libenter cedit nobis, utilius ei suo tempore erit. Si quis obuiam ire conabitur, ut est hostis, ita tunc pro hoste habeatur. Deinde ubi intro irruerimus, rem transigamus. Post hæc Gobryas: Vari amici, inquit, nobis pulchrius erit recuperare imperium: aut si recuperare non poterimus, mortem opterere, quā cū simus Persę, uero Medo parere, & quidem aures non habenti. Cum præsertim quicunq; uestrum Cambyſi ægrotanti affuistis, memoria teneatis, quæ ille dum ultra excederet, Persia imprecatus sit, nisi imperium recuperare tentauerint: quæ nos tunc non admittebamus, inuidiose dici à Cābyse existimantes. Nunc igitur calculum pono in Darij sententiā: Neq; hunc cœtum dissoluendum censeo, sed statim aduersus Magnum adendum, Hæc dicta à Gobrya ceteri cōprobarunt. Interea dum ab istis cōsultatur, fortē hoc cōtingit, ut Magi inuito inter se cōsilio, statuerent cōciliandum sibi amicū Prexaspem, quod indigna passus à Cābyse esset, occiso eius filio istu sagittæ, & solus mors Smerdisi Cyro geniti hōset, quē ipse suapte manu interemisset, quod præterea ob id apud Persas maxima flagrabat inuidia. His de causis accitum hominē sibi

amicum

amicum cōparant: accipientes fidem ac iusiurādum, fallaciam quæ ab ipsis in Persas facta esset, intra se habiturum, neq; cuiquam mortalium patefacturū, pollicitantes innumerabilia se ei daturus. Recipiente Prexaspe facturum se, quæ Magi suaserant, iterum illi dicere, in animo habere, omnes Persas sub murum arcis cōuocandi, ideoq; inbere hunc consensa turri prædicare, à Smerde Cyri Persis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcipiebant, ueluti homini summe apud Persas autoritatis, & qui sæpenumero assenerasset eum esse Smerdem Cyri, ac eadem à se factā pernegasset. Hæc quoq; Prexaspe se paratum exequi dicente, Magi cōuocatis Persis, hominem in turri perductum iubent habere orationem, Prexaspes ea quæ ab istis oratus fuerat, sponte obliuiscitur: exorsusq; ab Achamene, serie familiæ Cyri recenset: & ubi tandem deuenit ad Cyrum, commemorauit illius in Persas beneficia. His expositis, prompsit ueritatem, causatus ideo se hætenus occultasse, quod sibi tutum non fuisset proferre rē gestam, sed in præsentia necessitate coactum proferre: dixitq; se à Cambyse adactum Smerdem Cyri occidisse, & Magos esse qui regnent. Multis quoq; uerbis Persas deuouit, nisi rursus imperium recuperarent, ac Magos uiscerentur. Hæc locutus, sese in caput à turri præcipitem dedit. Hunc in modum Prexaspes, uir per omne tempus uitæ spectatus, occubuit. At septem Persæ ubi constituerunt aggredi protinus Magos, neque rem differre, deos comprecatum ieiunt, ignari omnino eorum quæ circa Prexaspē acta essent, sed inter eundem in medio itineris audierunt: eoq; à uia secedentes, iterum collocati sunt. Otanes differendū negociū, neq; turgentib. rebus aggrediendū censebat: at Darius confestim eundē, & quod decretū esset peragendū. Eis concertantib. apparuerunt septē accipitrū paria,

Prexaspen
Magū ad
populū in
dicat de-
inde præci-
pitat.

infectan-

*Conlati
ad magos
occidēdos
irumpūt,*

infectantium duo paria uulturum, eoque uellicatim
atque infectantium. Quod intuentes septem Perse, sen-
tentiam Darij comprobauerunt: & mox freti auibus, ad
regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas affue-
runt, prout Darius senserat, ita euenit. Nam custodes
reueriti Persarum primarios, nec aliquid huiusmodi
suspicientes ex his fore, qui uenirent diuina cum poma-
pa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam intro-
gressi sunt, offendunt eunuchos, qui sunt à nuncijs:
& ab his qua gratia uoluerent, interrogantur. Illi inter
percontandum ianitoribus minitabatur, quod homi-
nes ingredi permisissent: atque ulterius pergere nolentes
eosdem prohibebant. Illi se mutuo cohortati, eductis
gladijs, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: iidē
quē cursu in conclave contendunt: intra quod tunc
fortē ambo Magi agebant, & de ijs quæ à Praxaspe erāt
acta, consultabant. Qui cum nouissent tumultuan-
tes eunuchos atque nociferātes, procurrerunt uterque:
& quod fiebat animaduertentes, ad uires cōuersi sunt:
quorum unus occupat arcum, alter lanceam sumit.
Atque inde miscentur inuicem. Verū arcus ei qui il-
lum sumpserat, cum hostes iuxta essent, nulli usui fu-
it. Alter se lācea tuebatur, eoque tum Aspathinis femur
percussit, tum oculum Intaphernæ: oculoque ex uulne-
re Intaphernes, non tamen & uita, priuatus est. Et hos
quidem alter Magorum uulnerauit, alter uerò quādo
arcus ei nulli psui erat, in thalamum qui erat cōclani
contiguus, se proripuit, fores occlusurus: sed illic duo
de septē cum eo irrumpunt, Darius & Gobryas: cum
esset implicatus cum Mago Darius, adhuc stans atque
hærens, considerabat ne Gobryam feriret in tenebris.
Eum cernens Gobryas ociose stanrem, interrogat, cur
non uteretur manu. Respondenti Dario, dispicio ne
te feriam: Tu uerò, inquit, uel per utrumque exige gla-
dium. Qui Darius obtemperans, pugionis istū uibrato
Magum

Magū casu percussit. Interfectis Magis capita demunt,
 eaq; gestantes quinq; eorum, duobus reliquis, qui san-
 cij erāt, illic relictis, tum quod inualidi essent, tū arcis
 tuēdæ causa, foras pcurunt cū nociferatiōe ac rumul-
 tu, ceterosq; Persas cōpellādo rē gestam exponebāt, ca-
 pita ostentantes: & simul quicumque Magorum ipsis
 occurrebat, mactabāt. Persæ cognito ab his quod actū
 erat, ac dolo Magorum, & ipsi facienda sibi eadē cen- Magorum
 suerunt, eductis gladijs, ut quēq; reperiebāt Magū, in rex.
 terficiebant: & nisi noctis intervētu cohibiti fuissent,
 neminem Magorū reliquissent. Hunc diē Persæ maxi-
 mē solennem publicē observant, & in eo ingens cele-
 brant festum, vocantes id *magovriā*, id est, Mago-
 rum cādē. Quo diē nulli magorū fas est prodire in lu-
 cem: sed cuncti se intra domū continent. Vbi sedie
 tumultus, diesq; quinq; excessere, hi qui Magos inuase-
 rant, de omni rerū statu cōsultabāt. Quorū orationes
 etsi apud nonnullos Græcorum fidē carent, tamen hu-
 iusmodi fuerunt. Otanes hortabatur rem Persicam in Otanes o-
 mediū constitui, ita inquiens: Vtū ē nobis principē ratiōe ab
 fieri amplius mihi non videtur: neq; id aut incundū olēda mo-
 esse, aut bonū. Nam & quōd licentiæ Cambyses proces- narchia.
 serit, hostis, & quōd Magus. Quid igitur nobis opus est
 monarchia, quam sustulimus? in qua licet pro libidi-
 nē agere omnia impune: quæ virum etiam si optimus
 omnium fuerit, tamē cum in ea positus est, extra cōsue-
 tos abijcit sensus: quippe cum præter invidiā ab initio
 ingentia homini, ingeneretur ex præsentibus bonis in-
 solētia. Itaq; hæc duo mala habens, nimirū omnē ma-
 litiā habet, tum per insolentiā, quōd expletus omnib.
 rebus est, tum per invidiā multa facinora admittens.
 At enim vir tyrannus (ut qui omnia bona obtinet) de-
 bebas sine linore esse. Verū ita natura comparatū est,
 ut is sit aduersarius popularibus suis. Siquidem corū
 optimis quibusq; qui supersitites sunt atq; vivunt, in-
 videt,

videt, deterrimis delectatur: & quod indecētiſſimum
 eſt, criminationes admittere optimū putat. Nam ſine
 admireris eū modeste, offenditur, quod nō effuſe hoc
 facias: ſine effuſe facies, offenditur, quaſi ſibi aſſenteris.
 Et ut exequar dicendo quæ maxima ſunt, iura patriæ
 labefactat, ſerminis uim affert, indemnatos interimie.
 At cum dominatur multitudo, in primis nomen ob-
 tinet omnium pulcherrimum, iſonomiam, id eſt, iu-
 riſæquabilitatem. Deinde nihil eorum agit quæ mo-
 narchus, hoc eſt, unicuſ princeps. Nam magiſtratus
 tum forte deliguntur, tum adminiſtratorum rationē
 reddunt: omnia deniq; cōſilia in cōmune referuntur.
 Itaq; (ut meam dicam ſententiā) cenſeo nobis monar-
 chiz, deiectoribus ſtatum multitudinis eſſe optandū.
 In multitudine quidem omnia inſunt. Oranes quidē
 hanc ſententiā dixit. Megabyſus autem ad oligarchi-
 am, id eſt, ad ſtatum paucorum rem traducens, ad eam
 ſocios hortabatur his uerbis: Quæ Oranes dixit de ab-
 olenda tyrannide, ea ſint pro dictis à me quoque: ſed
 quatenus hortabatur ſummam deferri ad multitudine-
 nem, in hoc ab optima errauit ſententia. Erenim po-
 pulari multitudine nihil eſt neque inſipientius neq;
 inſolentius. Itaque eos qui tyranni ſcūitiam fugiunt,
 ad intemperantis plebis recidere ſcūitiam, nequaquā
 tolerandum eſt. Nam tyrannus ſi quid facit, intelli-
 gens facit: at plebi ineſt nihil intelligere. Quo enim
 pacto intelligat, qui neque edoctus eſt, neque honeſtū
 nouit, ne domesticum quidem, qui ad res agendas ſi-
 ne cōſilio præceps ruit torrenti flumini ſimilis? Itaq;
 ſi qui malè cōſultram Perſis cupiunt, ij ſtatu popula-
 ri utantur. Nos uerò qui cætum uirorum optimorum
 delegimus, ad hos deferamus. Nam inter eos & ipſi e-
 rimus, & ex optimis uiris credibile eſt optima exiſtere
 cōſilia. Hanc Megabyzos ſententiā dixit. Tertio
 loco ſuam Darius, inquiens: Quæ Megabyzos dixit,
 quatenus

Megabyſi
 oratio pro
 oligar-
 chia;

Quatenus ad statum popularem pertinent, rectè mihi videtur dicere: quatenus ad statum paucorum, non rectè. Propositus enim tribus statibus, & his omnibus optimis, ut optimè imperet populus, optimè pauci, optimè unus, inter hæc multò antecellere unius imperium sentio. Nam unius viri qui optimus sit imperio, nihil melius esse constat. Quod qui sentit, non immeritò statum popularem missum faciat, ut taceam sic præcipuè consilia in aduersarios trahi solere. Porro in statu paucorum, cum plures uirtuti incumbant in publicum, uehementiora priuatim odia excitari consueverunt. Cum enim quisque princeps esse optet, & in dicenda sententia uincere, ad ingentia inter se odia euadunt. Ex quibus seditiones existunt, è seditionibus cædes, è cædibus ad unius imperium deuenitur. Vnde intelligi datur, quanto sit hoc illo præstantius. Iam uerò plebe imperante, abesse non potest quin malitia exoritur: exorta malitia in republica inter malos, non odia fiunt, sed amicitia ualide, qui enim aduersus rem publicam facinorosi sunt, mutuo se occultant: id est diu fit, dum aliquis populo præpositus, tales homines compescat, is uidelicet, quem populus inter ceteros admiretur. Hic cum admiratione est, tunc uerè monarchus ostenditur, declarans in hoc monarchiâ esse omnium præstantissimâ. Atque ut in summa omnia colligam, unde nobis libertas extitit, & à quo data, à populo, an ab oligarchia, an à monarcho? Ego sentio, cū sitis per unum uirum liberati, uos debere talem rem complecti: ne alioqui leges patrias dissoluatis beneconditas, quod nequaquam expedit. Hæ tres fuerunt dictæ sententiæ, quarum ultimæ quatuor reliqui asserunt. Otanes, qui iuris æquabilitatem facere Persis studebat, ubi ipsius sententia reiecta est apud alios, ita in medium locutus est: Coniuratores, quoniam constat necesse esse unum aliquem è nobis regem fieri, sine per

per sortem, siue permissa Persarum per multitudinis electionem, siue qua alia ratione: equidem ego uobis nō refragor, quippe neq; præesse uolo, neq; subesse. Et hac lege cedo uobis ius meū imperij, ut nulli uestrū, aut ipse ego, aut nullus unquam meorum subsit. Otane hęc locuto, cæteri sex eius postulatis assenserunt. Ita hic alijs non refragatis, è medio abiit aliū scissum. Cæteris septem de iustissimo rege deligendo consultatibus, nisi est, si ad aliquem ex ipsorum numero regnum perueniret, Otanē donari debere peculiariter, eiusq; deinceps posteros cūm omni alio magnificentiæ genere apud Persas honorificentissimo, tum Medica quōtannis ueste. Quæ ideo decreuerunt eis donāda, q̃ primus rem agitauerat, & ipsos in cœtum cōegerat. Et hęc quidē peculiariter in Otanē decreuerunt. Illa uerō in cōmune, ut regiam introire unicuiq; è septem finē internuncio liceret, nisi fortē cū uxore cubaret rex, nec regi fas esset aliunde quā è familia cōiurato- rum uxorē ducere. De regno autem hunc in modū: Vt sub ortū solis cōscensis equis, dū in suburbanis uestarentur, cuius equus uocem primus edidisset, is regnū Cābysis obtineret. Erat Dario quidā equiso, uir solers, nomine Oebares: ad quē Darius postquā è cœtu digressus fuit, ita inquit: Oebare, de regni negotio sic intellos conuenit, ut sub ipsum statim solis ortum equis cōscensis, cuius equus uocē primus ediderit, is regno potiatur. Quare si quid solertiæ habes, nunc cōmunicare, ut nos obtineamus hoc decus, & nemo alius. Ad eum respondens Oebares: Here, inquit, si in hoc uersatur, rex sis necne, huius rei causa considerare te iubeo, & bonū habere animū, ante te fore regem neminē. Eiusmodi habeo medicamenta. Si igitur, inquit Darius, habes istiusmodi cōmentum, adest tempus cōmunicandi, nec differendi rē, utpote crastino die nobis futuro certamine. Hęc ut audiuit Oebares, ita sibi faciendum putauit.

De regis
electione
statuunt
conjurato
res.

putauit: Vbi nox aduenit, unam equarum quam equus Darij maximè adamabat, in suburbana adducit, ibiq; alligat. Tum equum Darij eòdem ducit: eumq; circumagiens, identidem equæ admouet, ac tandem admitrit. Postero die simulatq; illuxit, sex Persæ ex còmento affuerunt equis affidentes. Et cum in suburbanis ultro citroq; uesarentur, ubi ad locum peruenerunt, ubi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darij equus accurrès hinnitū edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur sereno cælo tonitruq; extitit. Hæc cū Dario tanquam ex composito accidissent, cum com-
potem uoti fecerunt. Nam ceteri ex equis desilientes, Darium adorauerunt. Sunt qui hoc dicant Oebarem fuisse machinatum, sunt qui aliud. Vtroq; enim modò refertur à Persis. Volunt nanque Oebarem attretatis manu huius equæ genitalibus, ipsam manū intra subligaculum tenuisse abditam: & sub ipsum statim solis ortum, cum equi degressuri essent, eam naris equi Darij admouisse, equumq; ad odoris sensum infremuisse, atq; hinnisse. Darius itaq; Histaspis filius declaratus est rex: eiq; omnes Asiani audientes dicto fuerunt, præter Arabes, qui à Cyro, & rursus à Cambyse populos subigente, nunquam tamen in seruitutem redacti sunt, sed hospites exiterunt, qui Cabyssi in Aegyptum transitum præbuisent. Inuitis enim Arabibus Persæ Aegyptum inuadere non possunt. Darius matrimonia ex Persis auspicatus est, ductis duabus Cyri filiabus, Atossa, quæ Cambyssi fratri, & rursus Mago nupsit, & Artystona uirgine. Præterea altera Smerdis Cyri filia, nomine Parmis. Nec non filiam Otanis duxit, quæ Magum prodidit. Idem uiribus omni ex parte stabilitis, ante omnia simulacrum è lapide factum statuit hominis equo insidentis, inscriptis in hæc uerba literis: DARIUS HY-

Darius
rex crea-
tur.

P STASPI;

Darius re
gii res cō
stituit.

STASPIS, TVM EQVI VIRTUTE, cuius
nomē legebatur. TVM OEBARIS EQVISO-
NIS PERSARVM REGNVM ADEPTVS.
His apud Persas actis, uiginti puincias (quas ipsi sa-
trapeias uocant) constituit: earumq; singulis præfides
præfécit: taxato qđ penderetur tributo per nationes,
aliis finitimis transcribēs, aliis transferens, aliis remo-
tiores gentes attribuens, distributo puinciis hunc in
modum tributo, quod exigebatur cum hoc edicto, ut
qui argentum, hi Babylonici talenti pondere: qui au-
rum, hi Euboico pondere afferrent. Valct autem Ba-
bylonicum talentum septuaginta mnas Euboicas:
Etenim sub Cyro, atque deinde sub Cambyse, nihil-
dum fuerat circa tributa institutum, sed munera affe-
rebantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia hu-
iusmodi, Persæ aiunt Darium fuisse institutorem, Cam-
bysem autem dominum, Cyrum uerò patrem: quon-
iam Darius res omnes quæstui habebat, Cambyses
asper erat ac morosus, Cyrus mitem agens, & omni ra-
tione de illis bene mereri studens. Ab Ionibus igitur
& Magnetis, qui in Asia incolunt, & Aeolibus & Ca-
ribus & Lyciis & Melyensibus & Pamphyliis (unum
enim erat, idemque impositum his tributum) pen-
debantur quadringenta argenti talenta: Hæc erat ab
eo prima portio instituta. A Mysis & Lydis & Alyso-
niis & Cabaliis & Hygennensibus quingenta talenta:
Secundæ portio hæc erat. Ab Hellepontiiis, qui ad de-
xteram illuc nauigantium siti sunt, & Phrygibus, &
Thracibus, qui Asiam incolunt, & Paphlagonibus,
& Mariandenis, & Syris, trecenta & sexagena talen-
ta: Hæc erat tertia portio. A Cilicibus equi albi trice-
ni sexageni, in dies singulos singuli, necnon talenta
argenti quingenta: quorum centum & quadraginta
erogabantur in eam Ciliciæ regionem, quæ equos
produce-

producebat: trecenta autem & sexaginta ad Darium ibant: Hæc quarta portio. Ab urbe Pofideo, quam coloniam Amphiloctus Amphiarai filius deduxit in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad Aegyptum usque, præter Arabum partem (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquaginta erat tributum: Quinta portio hæc. Cui annumeratur omnis Phœnicia, & Syria, quæ dicitur Palæstina, & Cyprus. Ab Aegypto & Aphris Aegypto conterminis, & Cyrena, & Barca (in portione namque Aegypti hæc ordinantur) septingenta proueniebant talenta, præter pecuniam de piscario pueri lacus Mærios. Excepta hac pecunia, & certo frumenti numero, septingenta talenta obueniebant. Nam centum viginti millib. Persarum, qui in albo muro Mæphitico stationem habent, & eorum auxiliariis admetitur illi frumentum: Sexta portio hæc. Sattagyda, & Gandarii & Dadica, & Apparyta, in idem constituti, centum & septuaginta talenta pendeant: Septima portio hæc. A Susis & cætera Cissiorum regione, trecenta: Octaua hæc portio. A Babylone uero cæteraque Assyria, mille talenta argenti proueniebant, & præterea pueri castrati quingenti: Nona portio hæc. Ab Ecbatanis, & ab reliqua regione Medica, & Parycanis, & Orthocorybantibus, quadringenta & quinquaginta talenta: Decima portio hæc. Caspii, & Paucica, & Panthimati, & Darita, simul conferentes ducenta talenta afferebant: Undecima hæc portio. A Bactrianis ad Aeglos usque, trecentorum & sexaginta erat tributum: Portio duodecima hæc. A Paftyica, & Armeniis, eorumque conterminis, Euxino tenus ponto talenta quadringenta: Tertiadecima portio hæc. A Sagaris, & Sarangibus, & Thamanis, & Utiis, & Mecis, & his qui rubri maris insulas incolunt, ubi rex eos, qui relegati uocantur, collocat: ab his

omnibus sexcentorum talentorum proveniebat tributum: Quartadecima portio hæc. Sacæ & Cassij, ducenta & quinquaginta talenta afferebāt: Quintadecima portio hæc. Parthi Chorasmijs, & Sogdi, & Aarii, trecenta talenta: Sextadecima portio hæc. Paricani, & q ex Asia sunt Aethiopes, quadringenta talenta: Decima septima portio hæc. Maticis, & Saspirib. & Alarodij, ducenta talenta sunt: Duodevicesima portio hæc. Moschis, & Tybarenis & Macrobis. & Mosynæcis, & Maridis, trecenta talenta imperata sunt: Undevicesima hæc portio. Indi, ut sunt multitudine multo numerosissimi inter omnes quos novimus mortales, ita tributum super ceteros omnes afferebāt trecenta sexaginta talenta aureorum ramentorum: Vicesima portio hæc. Qd si Babylonica pecunia ad pōdus Euboicum redigatur, fiunt novies mille quingenta & quadraginta talenta argenti. Aurum vero si terdecies tanto ramentorum taxetur, in summa reperietur ad rationem Euboicam esse sex millia talentorum, sexcentarum & octoginta. Quib. in unum contractis ad Euboicum computum, exigebatur in summam annui tributum à Dario, talentorum quatuordecim millia quingenta & sexaginta. Minorem his summam omittendum mihi, non ferendum puto. Hoc tributum Dario ex Asia obtinebat, & aliquantulum ex Africa, præcedente tempore: & ab insulis obtinebat aliud tributum: & ab his qui Europam Thessalia tenent incolunt. Id tributum rex hunc in modum thesaurizat, hoc est, reponit: liquefactum aurum argenti, in fideles fidellas infundit. Expletas mox fidellas subinde frangi: ex eoq auro argenti quoties pecunia indiget, tantum cōcidit, quantum usus postulat. Atq hæc quæ punicæ erant, ac tributorum taxationes. Sola autem Persis ideo inter tributarias à me prætermissa est, quod ea minimè Persæ colunt. Isti tamē ad ferendum ullum tributum non adigebantur, sed munera portabant. Aethiopes Aegypto cōtermini

Tributum
quo modo
Persarum
rex reponat.

mini, quos Cābyſes in expeditione cōtra macrobios
 Aethiopes ſumpta ſubegit, qui ſacrā Niſam incolunt,
 & Baccho dies feſtos agunt: ibi Aethiopes eorumq; ſi-
 nitimi, eodē quō Indi Calandīa ſemine utuntur, ſub
 terraneasq; obtinent domos: horū utriq; tertio quoq;
 anno munera porrabant: portātq; ad meā uſq; memo-
 riam binos ſemodios auri rudis, & ducenos faſces ebe-
 ni, & quinos Aethiopes pueros, & uicenos grandes e-
 lephantorū dentes. Colchi quoq; inter dona ferentes
 repositi erant, eorūq; ſinitimi ad montē uſq; Cauca-
 ſum. Ad hunc enim montē imperitatur à Perſis. Nam
 qui ad aquilonē Caucaſū habitant, eorū iā nulli Per-
 ſas curant. Hi igitur dona ſibi imperata, etiā ad meam
 uſq; ætatē, quinto quoq; anno afferebāt, cētenos pue-
 ros, totidēq; uirgines. Afferebāt & Arabes mille quo-
 rannis talēta thuris. Hęc illi dona, præter tributū, regi
 portabant. Sed id aurū tā multū, Indi, unde ramenta
 (quæ dixi) regi afferunt, hac ratione cōparant. Indicę
 regionis id, q; ad ſolē uergit, ſabuloſum eſt. Nam Indi,
 duntaxat eorū quos ſcimus, die quib. aliquid p certo
 narratur, primi ſunt hominū, qui in Aſia ad auroram Indīa ſi-
 & ſolis ortū habitant. Indorū enim tractus, qui auro- tus & me-
 ram ſpectat, ppter arenā uſtus eſt. Eorū aut complu res.
 res ſunt gētes, atq; ea lingua inter ſe diſſonx: quarū a-
 liæ ſunt deditæ rei pecuariæ, aliæ non. Item aliæ in pa-
 liſtribus fluminis habitant crudis uiſitantes piſci-
 bus, quos agreſſi, arundineis nauigijs exceptant. Sin-
 gula aut nauigia è ſingulis arūdinis internodijs ſiūt.
 Iſti ex Indis ferūt ueſtem è tegete: quam ubi è flumi-
 ne meſſuerunt incideruntq;, plectentes in modum
 ſtoze, tanquam thoracem ſibi induunt. His ſinitimi
 auroram uerſus ſunt. Indi pecuarij, carnibus crudis
 ueſcentes, nomine Padzi, qui talibus uti moribus nar-
 rantur: Quoties ciuium aliquis aliquāne ægrotat, ui-
 rum

Indi huius
carne ue-
teantur.

Coitus in
propatulo

Genitura
indorum
atra.

Formicæ
indicæ,

rum quidem sui maximè familiares interimunt: quòd dicant illum morbo tabescentem, carnes ipsi corrumpunt. Et licet se neget ille ægrotare, nihilominus isti non ignoscentes necant eum, epulanturque. Mulieri uerò suæ maximè necessariæ, idem quod uiri uiro faciunt. Qui autè ad senium peruenit, eo itidem mactato pascuntur. Ideoque cum hac de causa, tum quia omnes qui in morbum incidunt, necantur, non multi sapienter eorum ad senectutem perueniunt. Est aliorum Indorum hæc diuersa consuetudo, ut nullam animantem interimant, utque nihil serant, nec domos parandas existiment, atque herba uident. Est eis semè quoddam milij instar, sua sponte nascens è terra, suo in calice: quod cum ipso calice lectum coquunt, eduntque. Quorum quisquis in morbum incidit, is in locum desertum pergit, ibique decumbit, eius uel discumbentis uel defuncti curam gerente nemine. Horum omnium quos recensui, Indorum coitus in propatulo est sicut pecorum. Color similis ac proximus Aethiopico. Genitura quæ in mulieres emittunt, non alba quæ admodum cæterorum hominum, sed atra, ut color corporis: qualem Aethiopes quoque emittunt. Hi Indi longius à Persis absunt, & uento austro subiecti: eos Dario neutiquam obtemperabant. Cæteri Indi Casbatyro urbi & Pactycæ regioni contermini sunt, ad uentum aquilonem habitantes. Ex omnibus Indis ii qui proximam Bactrianis uitam degunt, pugnacissimi sunt, & qui ad austrum præcipuè mittunt. Circa hæc enim plagam uasta sunt propter arenam loca. In qua solitudine ærenosa formicæ gignuntur, canum quidem magnitudine minores, uulpiu uerò maiores. Earum nonnullæ & apud eos & apud regem Persarum uisuntur, hinc uenatu captæ. Hæ formicæ in faciendis sub terra domiciliis egerunt arenam, ut apud Græcos formicæ,

unicę atque eodem modo, ipsa specie corporis simili-
ma. Ea autem quę egeritur arena, auracea est: pro quā
in desertum mittentes Indi, ternos singuli camelos
iungunt: mares à lateribus, quos frenatos trahunt,
feminam in media, in quam ipsi ascendunt: data
opera, ut à recentissimis fortibus abstractas iungant.
Etenim apud eos cameli cū nihil sunt minori per-
nicitate quā equi, tum uerbū ad ferenda onera mul-
to ualentiores. Qualem habet camelus speciem,
Græcis utpote scientibus, non puto scribendum:
sed quod eius animalis nescitur, eloquar. Camelus
in posterioribus cruribus gerit quatuor femora, &
totidem genua, & ueretrū inter posteriora crura
caudam uersus spectans. Hunc in modum iunctis
camelis, Indi ad aurum legendum tendunt: ut cum
feruentissimus erit æstus, sint in rapina. Siquidem
præ æstu formicæ sub terra se occultas tenent. Est au-
tem illis hominibus sol ardentissimus matutino,
non quemadmodum aliis meridie, eousque efferve-
scens, dum tempus est à foro discedendi, per quod
spatium multo magis urit quā meridianus in Græ-
cia: adeo ut dicantur illi tum in aqua se abluere. Me-
ridies terè Indos urit per æquē atq; alios homines: de-
clinante meridie, talis est illic sol, qualis alibi ma-
tutinus. Ac deinceps magis ac magis frigesceus, dum
ad occasum peruenit: quo tempore præcipuē friget.
Vbi ad locum Indi peruenere, culleis (quos attu-
lere) arena completis, raptissimè retro se recipiunt.
Quos protinus formicæ (ut à Persis fertur) olfa-
ctu perceptos insequuntur tanta pernecitate, quan-
ta in alio est nullo: ita ut nisi uiam, ad quam formi-
cæ congregantur, anticipent Indi, nemo sit ipso-
rum inde euasurus. Ideoque camelos mares, quod im-
pares feminis sunt in currēdo, ne trahātur, dissoluūt:

Camelli
forma.

Arena au-
racea.
quibus
modis capi-
piantur.

Lana arbo-
res.

Storax.

Naturæ so-
lertia.
Leporis
fecundi-
tas Lege.
Plin. lib. 8.
cap. 55.

sed non utrunque pariter. Fœmina uerò pulli (quem reliquit) memor, nihil sibi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciscuntur, ut Persæ memorant. Nam quod effoditur in eadem regione aurum, rarius est. Et sanè pulcherrimas quodammodo res extrema orbis habitati pars sortita est, quemadmodum Græcia (quod præstantissimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, ut paulo antè dixi, ultima plagarum, quæ ad orientem uergentes habitantur, Indica est: in qua & animantes tam quadrupedes, quàm uolucres, multo sunt grandiores, quàm ceteris in locis, præterquam equi (nam ab equis Medicis uincuntur qui Nisæi uocantur, & infinita uis auri, partim effossi, partim per flumina deuesti, partim (ut indicaui) surrepti. Præterea agrestes arbores pro fructu lanam ferentes, ouillæ tum pulchritudine tum bonitate præcellentem, quæ in pæstiarium Indi utuntur. Ad meridiem ultima è regionibus, quæ habitantur, Arabia est: in qua sola omnium nascuntur thus, myrrha, cassia, cinnamomum, & ledanum. Cuncta hæc facilia ad nanciscendum, præter myrrham. Nam thus Arabes storace sufficientes, legunt ea, quam Phœnices ad Græcos exportant. Hac suffitum thus capiunt. Item thuriferas arbores obseruant colubri subalati, exiguo corpore, discolori specie, permagno numero circa singulas arbores, ijdem uidelicet qui aduersus Aegyptum facto exercitu tendunt. Nec ullo alio ab arboribus, quàm storacis fumo submouentur, uniuersam terram oppleturi (ut Arabes aiunt) nisi ut ijdem narrabant, simile quiddam istis contingeret ei, quod nouimus contingere uiperis, idque (ut credere debemus) solerti diuinitatis prudentia. Nam quæ & timido animo sunt & esculenta, ea omnia tuosia fecit, ne assiduo esu deperirent: contra, quæ fa-

ua &

na & maligna sunt, ea uoluit parum esse fortuna. Unde fit, ut lepus, quem omnia uenantur, fera, ales, homo, tam terax sit: sola quæ ex omnibus bestiis cum gruida est, etiam impleatur, & alium fœtum in utero gestans pilis uestitum, alium nudum, alium tantum non formatum, alium concipiat. Et lepus quidem talis est. At leena ualidissimum ferocissimumque animal, semel in uita unum parit. Nam una cum fœtu uterum emittit. Cuius rei causa est hæc: quod catulus leoninus, ubi moueri in utero incipit, cum habeat ungues longè acutissimos ex omnibus feris, uterum lacerat, augescensque magis ac magis, ungues imprimendo exulcerat: ita ut ad postremum, dum partus adest, nihil uteri relinquebatur incolume. Quare si uiperæ & alati Arabiæ serpentes ita gignerentur, ut ipsorum natura fert, non esset hominibus uiuendi facultas. Nunc autem cum libidine agitantur, & per paria coeunt, femina collum maris in emittenda genitura comprehendit, sorbensque non prius dimittit, quàm deuorauerit. Et mas quidem hoc modo perit. Femina uerò talem luit masculo penam: quòd filij dum adhuc intra uterum sunt, patrem ulciscences, matricem ambedunt: eiusque aluq ambesa, ita partum faciunt. Ceteri serpentes qui non sunt hominibus perniciosi, oua pariunt, & magnam uim fœtum excludunt. Atque uiperæ per uniuersum orbem terrarum uisuntur, alati uerò serpentes nusquam alibi, nisi in Arabia, aut certè non adeò frequentes. Hunc in modum Arabes thus comparant. Cassiam autem sic: Postquam sibi cum ceterum corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt corijs alijsque pellibus, ad cassiam pergunt. Ea nascitur in palude non alta, circa quam & in qua degunt feræ alatæ, uespertilionibus similis, strido-

Vide Gell.
lib. 13. cap.
7. & Arist.
6. ani.

Viperæ
coitus pat
tusq.

Serpentes
alati.

Cassia col
lectio.

Cinnamo- re diro, & uiribus prævalentibus, quas ab oculis ag-
mi colle- centes Arabes, sic cassiam metunt. Cinnamomum e-
dio. tiam quàm superiora mirabilius legunt. Nam aut

Hæc tan- dicere: nisi quod probabili ratione utuntur, quòd
quã fabu quidam uolunt id gigni in his regionibus, ubi Bac-
losa cõfu- chus educatus est: & ipsas cinnamomi festucas affer-
eat Plin. ri à grandibus quibusdam alitibus ad nidos è luto
 constructos in præruptis montium, & homini inac-
 cessis. Contra quas hoc Arabes excogitauerunt: Bo-
 um asinorumque defectorum, & aliorum iumento-
 rum membra minutatim concisa, in ea loca portant:
 & ubi iuxta nidos posuere, procul abscedunt. Ad hæc
 frustra delapsæ uolucres, ad nidos suos carnem com-
 portant: cui sustinendæ impares nidi, ad terram dis-
 cissi labuntur. Tunc Arabes ad eos colligendos ac-
 cedunt. Hac ratione cinnamomum ab illis legitur,
 & illinc in alias regiones dimittitur. At ledanum,
 quod Arabes ladanum uocant, etiam cinnamomo
 mirabilius comparatur. Quippe quod in graecolen-
 tissimo loco nascens, tamen fragrantissimè olet. In
 barbis hircorum inuenitur innatum, ueluti mucor
 ligni, cum ad conficienda multifaria unguenta uti-
 le, tum præcipuè ad suffitionem qua Arabes utun-
 tur. Hactenus de thymiamatis dictum sit. Redolet

Quæ Ara-
bica,

Arabica regio mirificè iucundo quodam odore. Sunt
 quæ in ea ouium duo genera admiratione digna, quæ
 nusquam alibi uisuntur, quorum unum caudas ha-
 bet tā lōgas, ut nō sint trib. breuiiores cubitis, si quis
 trahi sinat, hulcera contracturas, dum per terram at-
 teruntur. Nunc unusquisque pastorum hactenus est
 doctus arte fabrili, ut plostella faciant, quæ singula-
 rum ouium caudis subligent, superque plostella cau-
 das

das ipsas alligent. Alterum genus ad cubitalem latitudinem caudas gerit. Huic, qua parte meridies ad solem occidentem uergit, contermina est Aethiopia terrarum habitatarum ultima. Hæc & auri multum fert, & uastos elephantes, prominentibus utrinque dentibus: & cum agrestes omnes arbores, tum uerò ebenum, necnon uiros maximos pulcherrimosque, & auri longissimi. Atque hæc quidem extrema sunt Asiæ Africæque. De extremis autem Europæ, quod pro comperto referam, non habeo. Neque enim assentior fluuium quendam esse, Eridanum à barbaris uocitarum, qui subeat mare ad Septentrionem spectans, unde electrum uenire narratur. Ne Cassiteridas quidem noui insulas, hoc est, stannarias, unde ad nos uenit stannum. Quam rem uel ipsum coarguit nomen Eridanus, quod Græcum est, non barbarum, ab aliquo poetarum fictum. Sed etsi hoc studiose quaesierim, à nemine qui ipse uiderit, accipere potui; quomodo se habeat mare ad illam Europæ partem. Ab extremis itaque ad nos uenit stannum electrumque. Ceterum ad septentrionem Europæ quam plurimam auri uim esse constat. Sed quomodo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo. Dicuntur tamē id à gryphibus auferre Arimaspi, uiri unoculi, quod nec ipsum crediderim, ut uiri nascantur unoculi, ceteram naturam habentes aliis hominibus parem. Porro extrema terrarum concludunt aliam regionem, intusque cohibent ea, quæ nobis pulcherrima putantur, illisque rarissima. Est in Asia planities quædam undique cincta monte, quinque in locis interciso, quæ aliquando fuit Chorasmiorum cum ipsorum finibus, & Hyrcanorum, & Parthorum, & Sarangzororum, & Thomaniorum. Sed postea Persæ rerum potiti sunt, facta est regis. ex hoc circumiecto

Aethiopia

Europæ
extrema,

Eridanus,

Arimaspi,

*Aces am-
nis.*

cum iusto monte ingens amnis profluit, nomine Aces, qui quondam per singulas undique intercisiones ductus ac distributus, totidem quas dixi partium regiones irrigabat. Vbi uero in potestatem regis Persæ uenerunt, hoc ab illo sunt passæ, quod anfractibus montium ab rege abscissis, & ad eorum singulos portis inditis, aqua ab exitu interclusa est, interfluente, quæ introrsum amne planities, quæ intra montes erat, pelagus facta, cum fluat in interiora amnis, nulla ex parte exitum habens: atque ita ipsæ gentes pristino aquæ usu fraudatæ, afficiuntur permagno detrimento. Nam hyberno tempore deus illis quæadmodum aliis hominibus pluit. Sed æstate cum serant pisum & sesamum, aquam desiderant. Igitur cum nihil eis aquæ tribueretur, ad Persas uenerunt uiri atque mulieres, stantesque pro foribus regis, cum eiulatu uociferabantur. Tunc rex his qui maxime indigebant, portas referari iussit, utique eas, quæ ad illos ferrent, easdem cum illorum terra humore hausto satiata est rursus obsecrari: ita deinceps alias, ut quique ceterorum populorum maxime aqua indigerent. Id faciens, quantum ego auditu cognoui, pecuniæ exigendæ gratia præter tributum. Atque hæc quidem ita se habent. Ceterum rex unum de septem uiris, qui aduersus Magum conspirauerunt, Intaphernem cepit, ac capite damnauit ob hanc noxam: Intaphernes statim post oppressos Magos regiam ingressus, uolebat admitti ad colloquium regis. Etenim hac lege conuentum erat inter Magi oppressores, ut eis ad regem foret aditus sine internuncio, nisi cubantem cum uxore. Itaque non oportere sibi interuenire nuncium censens Intaphernes, quia foret unus de septem, introire utique uolebat. Sed cum ianitor & qui a responsis erat, introire non sinerent, quod regem dicerent rei uxori dare ope-

*Intapher-
nis faci-
mus.*

re ope-

se operam, eos mentiri ratus, educto acinace, aures utrique naresque præcidit, ac loro freni equini ad ceruices ipsorum alligauit, hominesque dimisit. Qui cum sese regi exhibuissent, & facti causam exposuissent, Darius sigillatim quinq; Persas accersuit, uertus ne id communi sex Persarum consilio factum esset, explorauitque nunquid id quod actum foret, comprobarent. Vbi comperit sine horum consensu Intaphernem hæc fecisse, hominem comprehendit, eiusque liberos atque omnem familiam, multis de causis credens illos cum suis cognatis rebellionem fuisse molituros: hos comprehensos ad necem uinciri iussit. Tunc uxor Intaphernis ad regias fores accedens, plorabat atque lamentabatur. Id assidue faciendo, ad sui misericordiam Darium cum adduxisset, misso ad eum nuncio, rex inquit: Mulier, offert tibi Darius unius electionem, ex uinctis domesticis tuis quem uelis liberari. Illa postquam secum deliberauit, ita respondit: Si unius omnino animam rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrem. Hæc audiens rex, miratus huius orationem, misso nuncio, inquit: Percontatur te rex, quæ de causa uiro filiisque prætermisissis, fratrem delegeris ut superesset, qui & remotiori abs te est gradu quam filii, & minus iucundus quam maritus. Cui illa respondens: Rex, inquit, maritus mihi alius, si Deus uoluerit, atque alij liberi, si hos amiserò, esse possunt: alius frater parentibus meis iam uita defunctis, nulla ratione potest esse. Hanc secuta causam, ita locuta est, uisatque est Dario probè dixisse. Itaque ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat missum fecit, & filiorum nato maximum, cæteris omnibus interfici iussis. Ita unus è septem Persis intra initia occubuit. Id autem ferè circa Cambyxis ægrotationem contigit. Erat Sardibus præses quidam à Cyro præfectus, nomine

Frater me
rico præ-
fertur.

Y

Polycratis
caedis oc-
casio.

nomine Orætes, uir Perses, cui nefariæ rei cupido in-
cessit: siquidem Polycratem Samiũ, à quo nullo nec
facto nec dicto quantulocunq; læsus esset, quemq; ne
uidisset quidem unquam, tamẽ cõcupiuit capere ad
interimendum, ob hanc (ut pleriq; aiunt) causam.
Cum aliquando pro foribus regis considerent Oræ-
tes & alter quidam Perses, nomine Mitrobates, præ-
fectus gentis, quæ est in Dascylis, è uerbis ad iurgia
peruenerunt. Ercũ de uirtute disceptaretur, Mitroba-
tes obiiciens Oræti inquit: Tũce in precio uirorum
es, qui insulam Samum tuæ provinciæ adiacentem,
regi non acquiris, ita facilem captu, ut quidam è po-
pularibus quindecim armatis fretus occuparit, eius-
que tyrannide potiatur? Hoc iurgium audienti O-
ræti adẽ doluisse quidam aiunt, ut affectauerit non
de obiurgante uindictam, sed Polycratem prorsus
occidere propter quem male audisset. Alij, sed pag-
ciores, inquirunt caduceatorem in Samum ab Oræte
missum cuiusdam rei rogandæ causa (cuius autem,
non dicitur) Polycratem tunc fortẽ in conclauis
habentem fuisse, assistente ei Anacreonte Teio. Idq; siue
consulto, quoddam res Orætis contemptui haberet, siue
forte aliqua factum. Ad quem accedens Orætis ca-
duceator, cum mandata exponeret, Polycratem neq;
se ad hominem conuertisse (erat enim ad parietem
uersus) neq; quicquam respondisse. Hæ geminæ cau-
sæ mortis Polycratis fuisse memorantur, quarum u-
trilibet accommodare fidem quis potest. Itaq; Oræ-
tes in urbe Magnesia degens, quæ est ad Mæandrum
flumen sita, misit Myrsin quendam Lydum, Gygis
filium, cum nuncio in Samum ad Polycratem, cuius
animum noverat. Etenim Polycrates primus extitit
Græcorum, duntaxat eorum quos nouimus, secun-
dum Minoem, & si quis alius isto prior maris impe-
rio

sto potitus est, qui in animum induxerit ut mari poti-
 reretur. Primus inquam, extitit ex eo genere, quod hu-
 manum uocatur, qui multam cōciperet spem Ioniz
 atq; insulis dominaudi. Hoc igitur cum in animo ha-
 bere certior Orætes factus, misit nuncium in hæc uer-
 ba: Orætes Polycrati ita inquit: Audio te res excellen-
 tes agitare animo, sed proposito rem pecuniariam nō
 suppetere. Quod si ita feceris, ut suadeo, prospexeris
 & tibi & saluti meæ. Nam rex Cambyfes, ut mihi pro
 comperto renunciatur, de me interficiendo cogitat.
 Nunc igitur meipsum recipito, atq; pecunias, earum
 partem tibi habiturus, partem mihi permissuras: &
 ipsarum pecuniarum beneficio omni Græciæ impe-
 raturus. De quibus si mihi fidem non habes, mittito
 quempiam tibi fidissimum, cui ego fidem faciam.
 Quo audito, Polycrates gauisus est, atq; obsequi uole-
 bat. Maiorem enim in modum pecuniam auebat.
 Mittit itaq; prius ad rem inspiciendā quendam è po-
 pularibus suis Mæandrium Mæandrii filium, scribam *Orætis de*
 suum, qui non longo pōst hoc tempore ornatum cō-
 clauis Polycratis, spectatu dignum, templo Iunonis
 omnem dicauit. Hunc Orætes intelligens speculato-
 rem esse circumspectum, ita sibi agendum putauit.
 Octo scrinia lapidibus implet, præter admodum par-
 uam partem circa ipsas oras, ac superficiem lapidum
 auro inducit, eaq; scrinia alligata in expedito habet.
 Quæ adueniens Mæandrius cum inspexisset, Polycra-
 ti renunciavit. Enimvero ne illuc sese conferret, ma-
 gnopere dehortabantur tum oracula & amici, tum
 præcipue somnium hoc, quod eius filia uiderat. Vide-
 batur sibi cernere patrem in ære sublimem esse, qui
 à Ioue quidem lauaretur, à sole autem inungeretur.
 Hæc uisionem conspicata, instabat omnino dissuade-
 re patri, ne à patria proficisceretur ad Orætem: quin
 etiam

*Somnium
 filiz Poly-
 cratis.*

etiam ad biremem eunti malè ominabatur. Cui cum ille minitaretur, si hospes rediret, fore ut hæc perditæ maneret uirgo: ipsa ut ita contingeret, sibi imprecata est. Malle enim se diutius uirginem esse, quàm patre orbari. Polycrates omne consilium pro nihilo habens, ad Orætem nauigauit, cum alios secum duccens, tum uerò Democedem Calliphontis Crotonicem sem medicum, qui eam artem apud suos præclarissimè omnium exercebat. Vbi Magnesium peruenit Polycrates, tetra morte est affectus, indignatè aut sua persona aut suis cogitationibus. Nam neque eorum qui Syracusis tyranni extiterunt, neque aliorum Græciæ tyrannorum ullus est magnificentia cum Polycrate comparandus. Eum Orætes, quod indignum relatu est, cruci suffixit. Eorum uerò qui illum comitati fuerant, Samios quidem dimisit, iubens eos gratiam sibi habere, quod liberi essent: hospites autem atque seruos iure captiuitatis sibi uendicans, retinuit. Polycrates ergo suspensus, omnem filiarum uisionem exoluit. Nam ab Ioue quidem cum plueret lauabatur: à sole autem exudate è membris abdomine, ungebatur. Hunc exitum habuerunt tot prospera Polycratis, quem natus ei fuerat Amasis rex Aegypti. Verum non multo post tempore, Polycratis ultio Orætem excepit. Quippe post Cambyxis obitum occupato à Magis regno, Orætes cum esset Sardibus, nihil admodum de Persis, qui à Medis imperio fraudati erant, meritis est: sed in ea perturbatione Mitrobatem à Dascylis præfectum (qui illi de Polycrate exprobrauerat) interemit: & eius filium Cranapem, spectatos in Persis viros: & cum alia quoque omnifaria flagitia commisit, tum quendam à nuncijs, qui ad ipsum à Dario uenerat, quod parum iucunda nunciasset, trucidandum curauit, summissis quibusdam, qui redeuntem aggredierentur;

Polycrates cruci
suffixus.

Fortunæ
Polycratis
catastro-
phe.

derentur, quique trucidatum cum ipso equo occurrent. Darius ubi principatu potitus est, Orætem ulcisci cum ob alia scelera, tum precipue ob Mitrobatem, filiumque cupiebat. Sed aduersus eum est profecto mittere copias consilij non erat, utique rebus nondum satis fundatis & imperio recens parto: cum præsertim audiret Orætem multa ui nixum, mille Persarum satellitibus stipatum. Nam suæ provinciae habebat Phrygiam, Lydiâ, Ioniam. Itaque Darius aduersus hæc, hanc rationem iniuit. Accitis Persarum summis quibusque proceribus, his locutus est uerbis: Persæ, quis hoc uestrum mihi remittat executurus prudentia duntaxat, nulla ui, nullisque copijs? Vbi enim opus prudentia est, ibi ui agere nihil attinet. Ergo qui uestrum mihi Orætem uel adducat uiuum, uel interficiat, qui de Persis nihil omnino meruit, sed multa scelera admisit, uel hæc duo: unum, quod duos est nobis, Mitrobatem eiusque filium interemit; alterum, quod à me missos ad se accersendam necandos curat, facinus profecto non tolerandum. Ideoque priusquam maiora in Persas scelera admittat, comprehendendus est ad necem. Hæc Darius interrogabat Persas. Eorum triginta extiterunt, qui repromitterent, singuli uolentes ipsi id exequi. Quos inuicem contendentes Darius reprehendens, sortiri iussit. Id cum fecissent, fors Bagæum Artonis filium ex omnibus contigit. Hic sorte delectus, hac ratione usus est: Complures literas uarijs de rebus ubi scripsit, sigilloque Darij impressit, cum his profectus est Sardis. Eas posteaquam in conspectum Orætis uenit, dedit separatim recitandas regio scribæ. Regios autem scribas cuncti præsidēs habent. Reddebat separatim Bagæus literas, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annuerent ad rebellandum ab Oræte. Quos animaduertens magnopere uenerari literas, & ea quæ in illis dicerentur, etiam uehementius, reddidit aliam epistolam.

Orætes per
lycratis
mortē iuit.

Orætes sa-
tellitum.

Bagæus.

Scribæ re-
gi Persa-
rum.

Orætiæ
des.

stolam in hæc uerba: Persæ, Darius rex interdicat uobis ne apud Orætrem fungamini satellitum officio. Hoc illi audito, lanceas deposuerunt. Tunc Bagzus cernens illos obtemperantes epistola, sumpta fiducia reddidit scribæ ultimum libellum, in hæc uerba scriptum: Rex Darius mandat Persis, qui in Sardibus sunt, ut Orætrem interimant. Id ubi audire hastati satellites, eductis acinacibus sine mora Orætrem interemerunt. Ita uindicta Polycratis Samij Orætrem persecuta est.

Traductis atque comportatis Susa bonis Orætis, contigit nō diu pōst, ut in uenatu ferarum Darius rex, dum ab equo desilit, pedem intorserit, uehementerq; luxauerit. Nam talus ē iuncturis amotus est. Existimās itaq; apud se, ut prius, habere se ex Aegyptijs eos qui primi putarentur arte medicinæ, eorum opera utebatur. At isti retorquendo pedem, ac uiolenter trahendo, plus mali faciebant, adeo quidem, ut septem dies torridemq; noctes Darius præ molestia, qua afficiebatur, trāsegerit insomnes. Octauo die eidem malè habenti, qui dam Democedis Crotoniensis mentionem facit, cuius de artificio prius iam inde in Sardibus audisset. Darius hominem quàm celerrimè accersi ad se iubet. Ille

Democe-
des à Da-
rio acce-
ditur.

ut inter captiuos Orætis inuentus, ubi pro neglecto habebatur, in medium adductus est, sicut erat pannofusus, ac compedes trahens. In medio positum Darius interrogauit, nunquid eam nosset artem? Democedes ueritus, ne si se proderet, usque quaque Græcia priuaretur, dissimulare. Sed cum uideretur notitiam artis præ se ferre, Darius iussit eos qui hominem adduxerant, uerbera & tormenta afferre in medium. Tunc ille dissimulatione missa, se planè scire artem illam negauit, sed aliquantulum ob eius consuetudinem, quam cum medico habuisset. Factaque ei potestate curandi, Græcis medicamentis utens, & leuia, pōst acria admonens, Darium compotem somni fecit.

THALIA, LIBER III.

ait, & breui tempore incolumem reddidit, cum iam se posthac ualidum fore ad incedendum desperasset. Ob quam curationem, postea cum eum Darius duobus aurearum compedum paribus donasset, interrogauit Democedes, nunquid ideo se duplici malo remunerandum putaret, quod ab eo sospes ipse foret effectus? Hoc dicto Darius delectatus, ad suas uxores hominem misit. Eunuchi qui eum deduxerunt ad feminas, dicebant hunc esse qui restituisset animam regi. Tunc earum singula auream phialæ thecam suffringentes, Democedem donauerunt tam amplo munere, ut exidentes ex percussione phialarum stateres, famulus qui sequebatur, nomine Scitona aduertens, collegerit non paruam auri summam. Hic Democedes hunc in modum è Crotone profectus, cum Polycrate consuetudinem habuit. Cum à parte sanè iracundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abiit in Aeginam. Vbi commoratus unum annum, primos medicos transcendit, etsi imparatus erat, & nihil instrumentorum habens quæ ad artem medicinæ pertinerent. Ex quo factum est, ut in sequenti anno Aeginetæ conducerint eum talento, Athenienses tertio anno centum minis, Polycrates quarto anno talentis duobus. Ita in Samum profectus est. A quo uiro non minimum medici Crotonienses primi numerabantur, secundi Cyrenzi. Qua etiam tempestate Argiui cæteris Græcis præstare musica ferebantur. Tunc itaque Democedes Datio sanato, Susis maximas ædes obtinebat, & cum rege ad mensam sedebat, omnibus rebus affluens, præter hanc unam, quod in Græciam redire non poterat. Quinetiam Aegyptios medicos regem curare solitos, cum essent patibulis suffigendi, quod à Græco medico superati forent, impetrata ab rege uenia, liberauit. Itè natiuinū quendam Heleum, qui Polycratē secu-

Democedes splendis muneribus donatus,

Democedis in medicina profectus.

Medicis dāri.

Musici Argiui.

tus fuerat, & inter captiuos pro neglecto relictus. Denique maximi apud regem momenti Democedes erat. Interiecto deinde breui tempore, inter alia contigit,

Atoſſæ cō ut Atoſſæ Cyni filix (quærat Darij) uxor) in mamilla
ſiſſū apud huius exoriretur, deinde reſciſſum porro graſſaretur:
Dariū ē quod iſta quoad fuit exiguum, præ pudore occultans,
ſuggeſtio- nemini indicauit. Sed ubi malè iam habebat, accerſi-
ne Demo tu Democedi rem oſtendit. Ille ſe redditurum ſanam
cedis. aſſirmans, adiurat eam, ut ſibi uiciſſim ipſa inferuiat
 in eo quod orauerit. Oraturum nihil, unde dedecus re-
 dundaret. A quo poſteaquam curata eſt edoſta, Dariū,
 dum cum eo cubat, his uerbis allocuta eſt: Rex, cum
 tantum tu habeas copiarum deſides, nullam neque
 gentem neque potentiam Perſis acquirens. At qui par
 eſt uirum & iuuenem, & magnarum opum domi-
 num, aliquid operis edendo ſe oſtendere, quo etiam
 Perſæ cognoscant ſibi uirum præſſe. Quod ut facias,
 duabus de cauſis intereſt, ut Perſæ & eam qui ipſis
 præeſt, uirum eſſe intelligant, & bello atterantur: ne
 ocium agentes, tibi inſidias tendant. Nunc ergo ali-
 quod opus edas, quoad in ætate iuuenili eſ. Nam au-
 geſcente corpore, ingenium pariter augeſcit: & con-
 ſeſcente conſeſcit, & ad res omnes elingueſcit.

Darij pro
poſitum.

Hæc Atoſſa ex admonitu Democedis. Ad quam Dari-
 us reſpondens: Quæ, inquit, uxor ipſe facere deſtina-
 ueram, ea omnia dixiſti. Ego enim conſtitgeram Scy-
 this bellum inferre, iuncto mari è noſtra continente
 in alteram pōte, quod breui tempore perficeretur. Ad
 eum Atoſſa: Animaduerte inquit. nunc, omitte pri-
 mum bellū Scythis inferre, qui quādocumq; uoles tul-
 erunt, aduerſus Græciam mihi tu eas in expeditionē.
 Concupiſco enim Lacænas, & Argiuas, & Atticas, &
 Coriathias ſando cognitās, mihi fieri ancillas. Et ad
 hoc habes uirum & ex omnibus maximè idoneum ad
 demonſtrandas Græciæ res, atq; exponendas, hunc quē
 pedem

pedem tuū sanavit. Cui Darius; Quādoquidē, inquit, uxor tibi uidetur, nos primū Græciam tentare debere, mihi uidetūr satius, ante omnia mitti illuc exploratores Persas, unā cum isto quem dicis, qui percepta omnia illic & uisa renuncient: & mox ego ab illis edoctus, aduersus Græcos, tendam. Hæc locutus Darius, id quod locutus, re quoque aggressus est. Nanque ubi primum illuxit, accitis quinddecim uiris Persarum spectatis, præcepit ut sequentes Democedem, omnia Græciæ maritima collustrarent, neque committerent ut Democedes ab illis aufugeret, sed rursus eum omni no reducerent. Hæc illis ubi præcepit, secundo loco Democedem ipsum ad se accersitum orat, ut exposita atque demonstrata Persis omni Græcia, rursus redeat: iubetque eum dono ferre patri ac fratribus omnia sua utensilia, affirmans se alia multo plura illi in uicem donaturum. Ac præter dona, missurum ait, quæ unā iter faciat, onerariam nauim, omnifarijs bonis refertam. Hæc Darius nullo doloſo consilio (ut mea fert opinio) mandauit. Ille tamen ueritus ne se Darius tentaret, tanquam fugitiuum, si cuncta sibi oblata caperet: respondet se quidem sua illic uelle relinquere, ut ea reuersus sibi haberet: uerū nauim onerariam, quam Darius promitteret, domo fratribus accipere. Darius, postquam hæc Democedi præcepit, homines ad mare dimisit. Illi cum in Phœnicem descendissent, & ex Phœnice in urbem Sidonem, confestim duas triremes instruxerunt, & simul ingentem onerariam omnifarijs bonis impleuerunt: comparatisque omnibus, in Græciam traiciunt. Et aduen-tes maritima eius loca, intuebantur atque describebāt. Tum pleraque ac celeberrima Græciæ loca contemplati, in Italiam Tarentum transmiserunt. Ibi Aristophilides Tarentinorum rex, & ipse Crotoniensis, gubernacula Medicarū nauū resoluit, simul & ipsos

Democedes in Græciam cum exploratoribus ablegatur.

Q. Persas

Persas detinuit, tanquam certos exploratores. Interea
 dum isti patiuntur hæc, Democedes Crotonem abijt
 ad domum suam. Quo abeunte, Aristophilides Per-
 sas missos fecit, restituitis his quæ de manibus abstulif-
 set. Illinc Persæ nauigantes, ac Democedem persequen-
 tes, Crotonem perueniunt, nactiq; in foro Democe-
 demprehendunt. Eum Crotoniensium quidam, rem
 Persicam reformidantes, tradere parati erant: quidam
 iniectis è diuerso manibus, Persas fustibus cædebant,
 his uerbis commonefacientes: Viri Crotonienses,
 considerate quid faciatis, qui hominem regis fugitiuum
 eripiat. An ex usu erit uobis hanc injuriam regi Da-
 rio intulisse, ac uobis bene cedet ista fecisse, si nobis
 hominem hunc eripueritis? Cui enim primum quæ
 huic urbi bellum inferemus, aut quam priorem di-
 riperere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Croto-
 niensibus persuasit. Quinimò non modò Demo-
 cede, sed etiam oneraria naui, quam unà duxerāt, pri-
 uati sunt, atque in Asiam reuersi, omisso tam studio
 discendi ulteriora Græciæ, duce fraudati. Quibus ta-
 men in digressu ille mandauit, ut Dario dicerent,
 Democedem ducere uxorem Milonis filiam. Erat e-
 nim apud regem celebre nomen Milonis luctatoris.
 Quas nuptias uidetur mihi eo tempore properasse ma-
 gna erogata pecunia, ut ipsum etiam in patria sua spe-
 ctatum esse Dario appareret. Profecti Crotone Persæ
 ad Iapygiam, in quasdam naues inciderunt: à quibus
 in seruitutem redactos, Gillus quidam Tarentinus e-
 xul redemit, & ad regem Dariū reportauit. Ob quod
 meritum cum rex paratus esset donare ei quicquid
 uellet, optauit se in patriam reduci, exposita prius sua
 calamitate, dicens ne omnem Græciam contorbarer,
 si classis ingens ipsius causa in Italiam mitteretur, cō-
 tentum se esse ut per solos Cnidios reduceretur: existi-
 mans pro amicitia, quæ Cnidiserat cum Tarenti-
 nis.

Milo Cro-
 toniæ
 luctator.

nis, se præcipue reditum iri. Id Darius pollicitus, effecit. Nam misso Cnidum nuncio iussit, ut Gillum Tarentum reducerent. Cnidi Dario obsequentes, id tamen à Tarentinis non impetraverunt. Nā ad nīm inferendam invalidi erant. Atque hæc hunc in modum administrata sunt. Hicque Persæ primi exire, qui in Græciam traiecerunt speculandi gratia, & ob hanc rem. Samum uero post hæc rex Darius, omnium urbium tam Græcarum, quam barbararum primam, euerit, ob hanc causam: Dum Cambyfes in expeditione aduersus Aegyptum ageret, permulti se illuc Græcorum conferebant, partim (ut credibile est) negociandi, partim militandi, partim ipsius regionis oculis subiiciendæ gratia. E quibus fuit Syloson Acacis filius, Polycratis germanus, extorris patria. Huic Sylosoni felicitas huiusmodi conrigit: Sumpto hic amiculo rutilo, ac sibi circumdato, apud forum Memphæos spaciabatur. Quem cum uidisset Darius Cambyfis facelles, nullius admodum conditionis uir, captus amore amiculi, adit hominem, ut morceretur amiculum. Syloson animaduertens Darium magnopere cupere amiculum, diuina quadam fortuna usus: Ego, inquit, amiculum hoc nulla pecunia uendo, sed tibi largior, si modò tuum omnino debet esse. Hæc approbans Darius, accepit indumentum. Syloson, qui putaret sibi illud stultè perisse, interiecto tempore cum Cambyfes decessisset, & septem illi Magum oppressissent, & ex septem Darius regnum adeptus esset, ubi certior factus est, ad eum uirum peruenisse regnum, cui ipse precans dedit in Aegypto uestimentum, Susa ascendit, sedensque in uestibulo regis, ait se eum esse qui de rege sit benemeritus. Hæc audiens ianitor, regi nunciauit. ad quem admirabundus rex: Et quis es, inquit, Græcorum, qui in me beneficus exite-

Samien
nonis cau
sa.

Darius Ca
myfis facel
les.
Sylosonis
amiculū,
proverbiū

Darius ad
Sylosonem.

Mæandrius
Sami pro
curator.

fit, cui ego reuerentiam debeam recens regno potitus, ecquis uerò, an potius nullus eorum ad nos ascendit, nec ulli Græcorum, ut ingenuè loquar, quicquid debeo: tamen hominem introduceite, ut sciam quid hæc dicendo uelit sibi. Vbi à ianitore introductus est Syloson, ac status in medio, interrogatur ab interpretibus, quisnam esset, aut quo facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, seseque illum esse qui id donasset. Ad hæc respondens Darius: O, inquit, uirorum generosissime, tunc ille es, qui mihi nullam potentiam habenti donasti ea, quamuis parua, tamen perinde grata, ac si nunc aliquid magnum acciperem: Qua de re immenso te auro argentoque renumerabor, ut nunquam poeniteat te liberalem in Darium Hystaspis extitisse. Cui Syloson: Mihi, inquit, rex neque aurum neque argentum dederis, sed patriam meam Samum, ubi eam liberaueris, quam nunc post necem fratris mei Polycratis, ab Oræte interfecti, occupat seruus noster, hanc mihi donato citra eadem atque direptionem. His Darius auditis, misit exercitum duce Otane, uno è septem uiris, iussu, ut quæ Syloson rogasset, ea effecta redderet. Oranes ad mare degressus, contrahebat exercitum. At Sami imperium obtinebat Mæandrius Mæandrij, acceptum à Polycrate, ut illud procuraret, cui iustissimo uirorum uolenti esse, non licuit. Nam ubi de Polycratis interitu allatus est nuntius, ante omnia Ioni liberatori statuit aram, eiisque sanum in circuitu designauit, id quod nunc quoque in suburbijs extat. Deinde ubi hoc perfecit, aduocata omnium ciuium concione, ita uerba fecit: Mihi sceptrum atque omnis potentia Polycratis (ut nos etiam nostis) demandata fuit: in meo quoque arbitrio situm est uobis dominari: sed quod in uicino reprehendo, id ipse quoad potero, non faciam. Nam neque

que Polycrates placebat mihi, in uiros sibi ipsi pares
dominatum habens, neque alius quispiam talia faci-
ens. Et Polycrates quidem fatum suum expleuit: ego
autem deposito in medium dominatum, iuris æquabili-
tatem suadeo, postulans iure optimo mihi ipsi hoc ho-
noris tantummodo, ut è pecunia Polycratis sex demum
talenta peculiariter mihi cedant. Et præterea Iouis
liberatoris (cui ego templum extruxi) sacerdotium
tam meis in perpetuum liberis, quam mihi, qui liber-
tatem uobis restitui. Hæc Mæandrius à Samijs postu-
labat. Tunc eorum quidam surgens: Tu uerò, inquit,
indignus es, qui nobis imperes, tu qui malus extiti-
sti, ac funestus: sed dignus potius, qui pecuniarum,
quas internuertisti, rationem reddas. Hæc Telesearchus,
ita enim uocabatur, dixit, quod inter ciues erat ex-
pertæ uirtutis. Quæ Mæandrius in animum accipiens,
reputansq; fore, ut si dominatum ipse deponeret, alius
quispiam in eius locum tyrannus constitueretur, nõ
deponendum sibi dominatum statuit: sed in arcem re-
gressus, accitum unumquemque eorum, tanquam ra-
tionem pecuniarum redditurus, comprehendit, alliga-
uitque. Post hæc, dum hi in uinculis sunt, Mæan-
drius morbo corripitur: quem decessurum credens
frater eius, nomine Lycaretus, quo facilius Sami re-
rum potiretur, omnes uinctos interemit. Neq; enim
uidebantur uelle liberi esse. Igitur ubi in Samum per-
uenere Persæ Sylosontem reducentes, nemo aduersus
eos manum leuauit. Atq; hi qui contrariæ Mæandrio
factionis erant, deditionem se facere uelle dixerunt:
quin ipse Mæandrius ex insula discedere. Approban-
te hæc Otane, atque inito fœdere, eminētissimi qui-
que Persarum positæ sellis è regione arcis sedebant. E-
rat Mæandrio germanus uecordiusculus, nomine
Charileus, qui quod delinquere solebat, in superterra-
neo loco erat alligatus. Hic cum audisset quæ ageban-

Telesear-
chus.

Q. I. tur,

tur, & per specum suspiciens uidisset Persas quietè se
 dentes, uociferando dicebat, uelle se in colloquiū ue-
 nire Mæandrij. Eū audiens Mæandrius, iussit solutū ad
 se adduci. Vbi adductus est, confestim conuiciādo ma-
 ledicendōq; illi suadebat, ut imperium daret in Per-
 sas. Hæc inquit: Metu & deterrime uirorū, qui sum
 tuus frater, quiq; nihil uinculis dignum peccati, in
 superterraneo carcere alligandum putasti: Persas autē
 quos cernis te adorientes, atque extorrem facientes, ul-
 tum ire non audes, tam faciles tibi ad capiendum?
 Quos si tu reformidas, præbe mihi auxiliares tuos, ut
 istos ob suum huc aduentum ulciscar, paratus recip-
 sum ex insula amittere. Hæc Charileus. Quem sermo-
 nem Mæandrius admisit, quantum ego sentio, non
 quia eò insipientiæ uenisset, ut putaret suas uires re-
 gis superiores esse: sed quia inuidens Sylofonti, si ciui-
 tatem & integram & sine labore esset accepturus, ma-
 luerit res Samias debilitari Persis irritatis, atque ita
 tradi: probè intelligens, Persas prius iniuria laceffibos,
 sancturos esse in Samios, & sibi tutum ex insula ex-
 cessum esse quandocunque uellet. Foderat enim
 sibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare.
 Itaque ipse quidem Mæandrius è Samo profectus est,
 Charileus autem armatis cunctis auxiliarijs, patefactis
 quæ portis, egreditur in Persas, nihil tale expectantes,
 sed omnia pacata existimantes. In hos Persas qui
 sellas attulerant, & plurimi momenti erat, dato im-
 petu auxiliarij grassantur. Dum hæc isti agunt, ce-
 teræ Persarum copię auxilio ueniunt: à quibus repul-
 si auxiliarij, rursus in arcem se recipiunt. Otanes
 rj præce- imperator cernens tantam cladem accepisse Persas,
 pterum ob- et si memor erat præceptorum Darij, dum ipsum mit-
 terebat, ne quem Samiorum aut occideret, aut caperet,
 sed insulam immunem malorum Sylofonti traderet:
 omnia horum præceptorum oblitus est, iussitque
 milites,

milites, ut quenque Samium adipiscerentur, occide-
re, viros pariter & pueros. Tunc pars copiarum
arcem obsidet, pars obuium quenque sine discrimi-
ne trucidat, tam in delubris, quam extra delubra.
Mzandrius è Samo profugiens, Lacedæmonem na-
uigauit. Eò ubi peruenit, habens quæ in discessu
exportauerat, dat negotium famulis, ut pocula argen-
tea & aurea proponant. Dum illi ea promunt, in-
terea ipse Cleomenem Anaxandridæ filium, Spartæ
regem, colloquendo deducit ad ædes suas. Cleome-
nes ubi pocula inspexit, præ admiratione admoni-
tus fuit: Mzandrius cum iubere, quæcunque liberet,
illinc asportare. Idem cum etiam atque etiam Mzandri-
us diceret, tamen Cleomenes uirosum iustissimus ex-
titit: qui ea quæ sibi donabantur, recipienda non pu-
tauit. Sed cum sensit eadem nonnullis ciuium Mz-
andrium elargiri, quomodo puniri deberet excogita-
uit. Aditis enim ephoris, hoc est, tribuq; plebis, ait,
satius esse Spartæ hospitem Samium è Peloponneso ab-
legari, ne cui Spartanorū aut ipsi aut alij cuiquam per-
suadeat fieri malum. Illi Cleomeni obsequentes, Mz-
andrium ablegarunt. Persæ ubi diripuerunt Samum, Sy-
losonti tradiderunt, uiris desolatam. Interiecto ta-
men tempore Oranes imperator frequentem incolis
effecit, è uisione per quietem morbo correptus, quo
laborauit circa pudenda. Dum Samum nauti-
cus proficiscitur exercitus, interea Bâbylonij rebella-
uerunt, rebus probè admodum comparatis. Nam
quandiu Magna imperauit, & septem coniurati rem
aggrediuntur, per hoc omne tempus, & per occasio-
nem rerū turbatarum, se ad ferendam obsidionem in-
struxerunt, & in his apparandis usq; latuerunt. Verū
ubi è professio descuerunt, hæc sibi facienda statue-
runt. Matres expellunt: mulierum unam, quam sibi
quisq; uoluit, è domesticis delegit, & hanc ad panem
sibi

Samus Sy-
losonti tra-
ditur.

Cleome-
nes rex
Spartæ.

Strabo in
14 tradit
Samū ho-
minib; ui-
duatā, Sy-
losonti o-
pera acer-
bius impe-
rante.

Babyloni
rebellæ
mulieres
strangulæ

sibi faciendum: ceteras in unum contractas strangu-
lât: hoc idcirco facientes, ne rem frumentariam ipso-
rum illæ absumerent. His rebus cognitis, Darius aduer-
sus eos contractis omnibus copijs contendit. Eo post
quam peruenit, urbem obsidione cingit. Sed illi nihi-
li pendere obsidionem. Nam conscensis propugna-
culis, tripudiare, probatq; ingerere Dario atque exerci-
tui: quorum quidam ita inquit: Quid istic desideris
Persæ, quin potius ascenditis, tunc expugnaturi nos,
cum pepererint mulæ. Hoc quidam Babyloniorum
dicebat, credens nunquam parere mulam. Anno ac se-
ptem mensibus in obsidione consumptis, iam Dari-
um atque uniuersum exercitum tardere, quodd Baby-
lonios expugnare non posset, licet aduersus illos om-
nia machinamenta atque omnes insidias expertus,
cùm alias, tum illas, quibus eisdem Cyrus expugnaue-
rat. Omnia hæc frustra fuerant, quia Babylonij ue-
hementer excubijs incumbebant. Sed cum ne sic
quidem capi possent, uicesimo quàm circumuallati
sunt mense, Zopyro Megabyzi filio, unius è septem
qui Magum sustulerunt, hoc contigit portentum, ut
quædam mularum eius, quæ frumentum subuecta-
bant, pepererit. Quod ei renunciatum cum non cre-
deret, ipse fortum inspicere uoluit. Eo uiso, uertit ser-
uos cuiuspiam rem aperire, reputans illius Babylonij
uerba, qui inter initia dixisset, postquam mulæ pepe-
rissent, fore ut muri expugnarentur. Ex hac fama Zo-
pyro uisa est expugnabilis Babylon. Diuino enim nu-
mine & illum locutum, & suam mulam esse enixam.
Igitur ubi uisum est fatale esse iam Babylonem capi,
aggressus Darius sciscitatus est, nunquid perquam ma-
gni faceret, expugnare Babylonem? Audiens perquam
magni ab illo fieri, aliud consultat, quo modo ipse fo-
ret urbis expugnator, & suū hoc opus (beneficia enim
apud Persas periculum ad incrementa honorum
consequenda

Mulæ par-
tus.

Theophras-
tus tamē
mulas uul-
go parere
in Cappa-
docia di-
cit. Vide
Pliniū in
8. lib. cap.

44.

consequenda valent.) Eoque nemini expromens, se
suffecturum rei faciendæ, si seipsum cum mutilasset,
ad hostes transfugeret: sese deformissima mutilatione
affecit, prorsus cum id minimi faceret. Quippe nares
sibi præcidit atriculasq; comam deformiter circum-
tondit, plagas imposuit, atque ita ad Darium perrexit.
Quem ille intuens, virum scilicet spectatissimum sic
truncatum, adeò graniter tulit, ut exiliens è folio ex-
clamaret, interrogando, quis eum ob quod facinus
mutilasset. Ad eum respondens Zopyrus: Nemo, in-
quit, rex præter te, cuius tanta potentia est, ita me po-
tuisset afficere. Neque alienus quispiam hoc mihi fe-
cit, sed ipse ego: quòd indigno animo fero, Assyrios
Persis illudere. Cui rex: O virorem miserrime, inquit,
turpissimo facto pulcherrimū nomen imposuisti, in-
quiens, propter eos qui obsidentur, temetipsum indi-
gnè lacerasse. Nunquid ò demens te mutilato, proti-
nus hostes deditionem facient? Quid in teipsum la-
niando sensus amisisti? Ad eum Zopyrus: Si, inquit,
tecum communicassem quæ eram facturus, tu me nō
permisisses. Nunc memet ego adhibens in consiliū,
id feci. Itaque iam Babylonem capiemus, nisi tu tuis
parces. Ego enim ita uti sum, ad muros ut transfuga
fugiam: dicamq; ad illos me hæc abs te esse passum:
& ut opinor, ex hoc corporis habitu fidem eis faciēs,
consequar exercitus præfecturam. At tu decimo die,
quàm muros fuero ingressus, mille milites ex eo gene-
re, cuius amissione nihil admodum damni fiat, col-
loca aduersus portam, quæ uocatur Semiramidis. Rur-
sus interiectis septem diebus, colloca duo millia ad
portas quæ dicuntur Niniorum. Atque tercio, uigin-
ti diebus interiectis, è regione portarum, quæ dicun-
tur † Chaldæorum, alios statue, numero quatuor mil-
lia: dom neque priores, neq; posteriores habeant, quo
se defendant, præter gladios: hæc tantum sinas eos
habere,

Zopyrus
ipse se mu-
tilat.

Græcè ta-
mē legitur
χαλδαι-
ων.

Zopyrius
frū ad Ba-
byl. profu-
gitum,

habere. Post diem tricesimum reliquas copias iube re-
dā muros undiq; subire. Venit ad portas, quæ Beli-
des ac Cissiz vocantur, Persas mihi statuito. Etenim
ut ego sentio, Babylonij mihi, qui magna opera edide-
rim, committent, cū alia, tum netō portarum cla-
ues. Illinc mihi atque Persis curæ erit operam naua-
re. Hæc ubi mandavit, ad muros perrexit, subinde re-
spectans tanquam verè perfuga. Eo conspecto, qui in
torribus ad id dispositi erant, deorsum decurrerunt,
& alteram portam aliquantulum reclinantes, sciscita-
bantur quisnam esset, & cuius rei indigens veniret.
Cumq; hic dixisset se Zopyrum esse, & se ad illos trans-
fugere, eum ad Babyloniorum magistratus deduxerunt.
Ante quos ubi stetit Zopyrus, conditionem su-
am miserebatur, referens à Dario se passum, quæ à se-
metipso passus esset: idque ob eam causam, quod sua-
visset illi discedere cum exercitu, quoniam nulla via
ostenditur urbis expugnandæ. At nunc, inquit, ad
uos venio Babylonij, futurus vobis in maximo bo-
no, Dario autem & copijs eius maximo malo. Neque
enim quiddam ita me mutilavit, feret impune, cum ha-
beam exploratos omnes consiliorum eius exitus. Hæc
Zopyrus commemorabat. Quem Babylonij utique
virum apud Persas spectatissimum ornantes, nari-
bus atque auribus priuatum, uibicibus ac sanguine
conspersum, sperantes omnino verè loqui, & ad ipsos
venire socium, inducti sunt ad permittenda ei quæ-
cunq; postulasset. Ille postulavit copias militū, quas ut
accepit, perfecit ea quæ cum Dario composuerat. Si-
quidem decimo die eductis Babyloniorum copijs, mil-
le Darianos quos collocari primos mandarat, circum-
ventos trucidavit. Eum Babylonij aduertentes con-
sentanea verbis facta præstare, maiorem in modum læ-
tabantur, parati omni iure homini parere. Iste rur-
sus interiectis diebus, de quibus erat convenitum, cū
delectio

delectis Babyloniorum egressus, duo millia Dariorum militum interfecit. Babylonij cernentes hoc alterum opus, nihil aliud quam Zopyrum in ore habere, cum laudibus tollere. Hic rursus constitutis diebus intermissis, ad prædictum locum copias educit, circumventaque quatuor millia occidit. Quo tertio opere edito, Zopyrus apud Babylonios erat omnia, ita ut & dux exercitus, & murorum custos declaratus fuerit. Vbi uero è composito Darius copias undique muris admouit, ibi Zopyrus omnem dolum patefecit. Nam cum Babylonij conscensis muris copias Darij ad orientes arcerent, ipse apertis Cissijs ac Belidibus portis, Persas in urbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorum uidebant, hi in puluiarionis Beli confugerunt. Qui non uidebant, hi in suo quisque loco permanserunt, donec & ipsi se proditos intellexerunt. Ita Babylon iterum capta est. Quæ potius Darius muros eius circuncidit, & portas omnes amolitus est: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eidem à se capte. Babyloniorum quoque præcerum tria millia patibulis affixit, data cæteris uenia urbem incolendi. Atque ut iidem uxores haberent, unde succrescere soboles, prouidit. Nam feminas Babylonij (ut superius demonstratum est) rei frumentariæ consulentes strangulauerant. Itaque Darius uicinis undique populis negotium dedit, ut feminas Babylonie representarent pro iniuncto quisque numero. In summa igitur quinquaginta millia formarum conuenerunt. Ex quibus qui sunt Babylonij, originem duxerunt. Darij iudicio nemo Persarum Zopyri præstantia facta supergressus est, neque eorum qui prius, neque eorum qui posterius extiterunt, præterquam Cyrum, cui nullus unquam Persarum se dignum qui compararetur existimauit. Ferturque Darius hoc dictum sæpenumero usurpasse, præoptatum

Babylō secundū capitulum.

Ionis Beli puluinar.

turum se Zopyrum nihil esse cladis passum, quam
 uiginti sibi Babylones præter illam quam haberet ac-
 quiri. Eum tamen egregiè remuneratus est, cum dan-
 do quotannis quæ apud Persas sunt honorificentissi-
 ma, atque alia permulta: tum tradita Babylone im-
 muni, quoad uinceret, in peculiarem portionem.
 Huius Zopyri filius fuit Megabyzus: qui dux exerci-
 tus exitit in Aegypto aduersus Athenien-
 ses & socios. Atque huius Megabyzi
 filius fuit Zopyrus ille, qui ad
 Athenienses transfugit
 à Persis.

Darius cele-
 bre de Zo-
 pyro elo-
 gium.

Herodoti

HERODO-

TI HALICARNAS-

SEI HISTORIA-

rum Liber III.

Qui inscribitur

MELPOMENE.



Ost Babylonis expugnationem, Da-
rius aduersus Scythas fecit expedi-
tionem. Nam cum floreret uiris Asia
& magno pecuniae puentu, cupido
incessit ei Scythas ulciscendi: quip-
pe qui priores iniuriam intulissent
ingressi Mediam, & his qui occurrerant praelio uictis.
Etenim Scythae (quemadmodum superius à me di-
ctum est) duodetriginta annos superiori Asiae imperi-
tauerunt. Siquidem persequentes gentem Cimmeriam,
ingressi Asiam, abrogarunt imperio Medos, qui ante ipso-
rum aduentum Asiam obtinuerant. Scythas, cum octo &
uiginti annos peregre abfuissent, in patria reuertentes,
excepit non minor, quam Medicus fuerat, labor. Offe-
derunt enim non exiguum exercitum contra ipsos ue-
pientem. Vxores namque eorum diuturna uiro-
rum ab-
sentia ad seruos accesserant uisu orbatos. Orbant au-
tem Scythae seruos omnes lactis gratia, quod potant,
ita id facientes: Sufflatoria ossea fistulis similima su-
muntur, easque genitalibus equarum imposita ore in-
flantur. Hoc aliis facientibus, alij equas emulgent.
Hoc ideo se facere aiunt, quod uenae equarum suffla-
tae implentur, & mammae descendunt. Posteaquam e-
mulxerint lac, in concaua uasa lignea diffundunt. His

Darius in
Scythas
expeditio.

De his li-
bro primo

Seruus Scy-
tharum qua-
re oculis
orbentur.

& circumpo-

Lactis e- circumpositi cæci, lac agitant. Cuius q̄ summum est
mulgendi delibatur, preciosiusq̄ habetur: uilius aut̄ q̄ subsidit.
modus a- Huius rei gratia Scythæ quęmcunq̄ capiunt, uisu or-
pud Scy- bāt. Non enim agriculatores sunt, sed pastores. Ex his
thas. igitur seruis ac mulierib. Scytharū progenita est iuue-

Scythæ
festi quā cō-
stitutum.

Scytharū
origo.

tus: quæ suorum natalium conditione cognita, obuiā
 perrexit his qui reuertebatur̄ ē Medis: & primū regio
 nem intersepiit ducta lata fossa, quæ à Tauricis monti-
 bus pertingebat ad Mæotim paludē omniū maximā.
 Deinde in his cōsistens, Scythis introire constantib. re-
 pugnat. Sæpe commissā pugna, cū nihil tamē Scy-
 thæ proficerēt, quidam ex eis inquit: Quidnam rei fa-
 ciemus uiri Scythæ, cū nostris ipsorū seruis dimicantes:
 qui & cum interficimur, ipsi pauciores efficimur: &
 illos interficiēdo, pauciorib. deinceps imperabimus?
 mihi uidetur hastis arcubusq̄ omīssis sumenda flagel-
 la, quibus equos uerberamus, & ad illos propius eun-
 dum. Nam quoad uident nos arma habentes, arbitra-
 tur se similes nobis, atq̄ ē similib. esse: ubi nos p̄ armis
 uerbera tenentes uiderint, tunc se nostros seruos esse
 intelligētes, atq̄ id agnoscētes non perstabunt. Hoc
 Scythæ cum audissent, ita sibi faciendum putauerūt.
 Qua ex re perculsi illi, pugnæ immemores, fugam ca-
 pesserunt. Ita Scythæ imperio sunt Asiæ potiti: & rur-
 sus à Medis eiekti, ad terram suam hūc in modum re-
 uersi. Hac de causa Darius ulciscendi cupidus, compa-
 rauit exercitū. Scythę gētem suam omnium nouissi-
 mam esse aiunt, idq̄ hoc modo extitisse: Virum quen-
 dam in hac terra cum deserta esset, primum fuisse, nō
 mine Targitaum, & eius parentes (q̄ tamen mihi nō
 probatur) Iouem, Borysthenis fluij filiā. Tali genere
 ortum aiunt Targitaum, eiusq̄ treis liberos fuisse, Li-
 poxain, Arpoxain, & nouissimū Colaxain. His regnan-
 tib. demissa cœlitus in Scythicam regionem ex auro
 facta aratrum cum iugo, securim, phialam. Quæ cum
 primus

primus omnium inspexisset natu maximus, accessisse, & itidē animo illa sumendi: sed eo accedente, aurū arsisse. Hoc digressio, secundum accessisse, & itidem aurum arsisse. Amboꝝ ab ardenti auro summotis, tertio loco cū minim⁹ natu accederet, aurū fuisse extinctum, & ab illo deportatū. Eaꝝ re maiores fratres animaduersa, totum regnū ad minimū detulisse. Et à Lipoxai quidem progenitos esse Scythas, qui genus Archatz appellantur. Ab Arpoxai uerò qui medius fuit, eos qui Catiari & Traspies nominātur. A minimo autem natu reges qui Paralatx uocantur, & omnib. nomen esse Scolotis regis cognomen. Sed Scythas Græci appellauere. Hunc in modū se extitisse Scythæ memorant, & ex quo extiterunt à primo rege Targitao, usq; ad Darij aduersus ipsos transitum, annos omnino mille non amplius fuisse. Aurum uerò illud sacrum in primis custodiri à regibus, placariq; maioribus hostijs, & adiri quotannis solēniter: & qui aurum sacrum habet, die festo dormire sub dio, & eum nunquam perennare: & ob id dari ipsi tantum soli, quantū uno die uestus equo peragrarē potest. Et cum regio sit ingens, Colaxain constituisse trifarium filijs suis regnū. Vnum quidem (quæ maxima portio est) ubi aurum asseruatur. Superiora autem ad uentum aquilonem uergentia, ultra quam regionem nulli incolere possint, neq; prospicere, neq; transire, propter interfusas pennas. Pennis enim tum terram, tum aërem oppletum esse: & has præsepire uisum. Hæc Scythæ de seipsis, pariter ac de regione superiore narrant. Sed Græci qui Pontum incolunt, ad hunc modum: Herculem Garyonis uaccas agentem, in hanc peruenisse terram, quæ deserta esset, quam nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitasse extra Pontum, in terra quam Græci uocant insulā Erythiā, cōtra Gades, quæ sunt extra colūnas Herculis in oceano. Oceanū uerò

Aurum illud
crum.

Hercules
Gerionis
uaccas.

*Fœmina
semispe-
ra.*

*Herculis
filij.*

*Herculis
arcus.*

ab ortu solis incipientem, circumfluere terram, uet-
bis quidem affirmant, sed re tamen non demonstrant.
Illinc Herculem, cum ad regionem quæ nunc Scy-
thica uocatur, uenisset, subtracta sibi pelle leonis ob-
dormisse (deprehenderat enim cum uehemens plu-
uia & gelu) & dum dormit, intera equas eius à curru
pascentes, diuina quadam sorte amotas, non compa-
ruisse. Eas experrectus cum indagaret, omnem regio-
nem collustrans, tandem in terram quæ dicitur Hy-
læa deuenisse: ibique in antro quandam inuenisse
uirginem ancipitis naturæ, humanæ ac serpentinæ:
supernè quidem femorum tenus fœminam, inferius
autem uiperam. Eam conspicatum Herculem atque
admiratum interrogasse, nuncubi suas equas erra-
bundas uidisset: Illamque respondisse, se quidem illas
habere: sed non prius reddituram ei, quàm cum ipsa
coiisset: Herculem sub ea mercede cum fœmina con-
cubuisse. Sed cum illa differret reddere equas, cupida
diutissimè cum Hercule concumbendi, & hic cupe-
ret receptis equis abire, ad postremum illis redditis
mulierem dixisse: Has ego tibi equas, quæ huc uene-
rant, seruati, tu earum seruatarum precium mihi per
soluisti. Concepi enim ex te filios tres: qui ubi adole-
uerint, expone quid facere debeam, nunquid hic ha-
bere domicilium (nam ipsa huius regionis imperi-
um teneo) an ad te mitti. Hæc percontatæ respon-
disse: Posteaquam eos in uirilem ætatem adoleuisse
uideris, si ita facies, non delinques: Quem animad-
uerteris eorum hunc arcum ita tendentem, & hoc bal-
teo ita percinctum, eum tu huius regionis incolam
effice. Qui autem his operibus quæ mando non erit
par, eum hinc ablegabis. Hæc exequendo & ipsa lata-
beris, & præceptis meis obtemperaueris. Atque ita lo-
curum Herculem, tetendisse alterum arcum (duos
enim gestabat) & balteum præmonstrasse, atq; utrūq;
mulieri

mulieri tradidisse arcum & balteum, qui balteus in commissura haberet auream phialam: & his donatis abiisse. Illam pueris natis nomina imposuisse, uni Agathyrsus, sequenti Gelon, nouissimo Scytharum. Et cum in uirilem ætatem adoleuerunt, eandem mandatorum memorem illa peregrinasse: & duos quidem filiorum, Agathyrsus ac Gelonum, qui proposito certamini non suffecissent, à matre ablegatos è regione excessisse: Scytham uero, qui rem complexer, ibidem remansisse: & ab hoc rege progenitos deinceps reges Scytharum: eoque ab illa phiala Scythas ad hanc usque ætatem phialas in balteis ferre: & id solum Scytharum matrem excogitasse. Hæc Græci qui habitant in Ponto, referunt. Fertur & alius sermo, ita habens, cui ipse præcipue assentior: Scythas pecuarios, qui Asiam incolunt, cum à Massagetis bello uexarentur, Araxe transmissis, in Cimmeriam abiisse. Nam regio quam nunc Scytharum incolunt, ea fertur olim fuisse Cimmeriorum. Sed inuadentibus Scythis Cimmerios, cum deliberarent, ut qui magno inuaderentur exercitu, in sententia discrepasse, hinc reges, inde plebem, utraq; quidem ualida, sed regum meliore. Nam populus sentiebat abstinendum bello, nec oportere cum multis adire periculum: reges autem pro regione cum inuasoribus dimicandum. Ita cum neutris alteri obtemperare uellent, & populares censerent sine prelio dimicandum, tradita inuasoribus regione, reges in sua potius patria occumbendum, nec unam cum plebe fugiendum, reputantes quot bona habuissent, & quot mala euidencia habituri essent patria profugi: hæc illis è diuerso sentientibus inter se decertasse, utrosque numero pares: & omnes qui mutuis ictibus concidissent, fuisse à plebe Cimmeriorum sepultos ad flumen Tyram, quorum adhuc sepulchrum extat: His humatis, ceteri è regione migrarunt: quam desertam

Agathyrsus.
Gelonus.
Scytharum.
Phiala in balteis
Scytharum.

Cimmeriorum.

Cimmerij superuenientes Scythæ occupauere. Extantque ad-
muri. huc in Scythia tum muri Cimmerij, tum portoria
Bosporus Cimmeria, tum loco cuidam nomen Cimmerio, tū
Cimmeri Bosphorus qui Cimmerius appellatur. Constat autē
as. Cimmerios in Asiam fugisse Scythas, quod Cherfon-
 nesum condiderunt, ubi nunc Sinope Græca urbs si-
 ta est. Apparet etiam Scythas in illis persequendis Me-
 diam intrasse, uia aberrantes. Nam Cimmerij quidem
 fugientes iter semper secundū mare tenebāt: Scythæ
 autem eos ad dexteram Caucasum habentes insequē-
 bantur, ingressi Mediam, itinere in mediterranea con-
 uerso. Alia quoque fertur cōmunis Græcorum barbaro-
 rumque narratio. Aristeus quidam Proconesius, uersifi-
Aristeus cator, Castrobii filius, memorat se Phœbo instinctum
uersifica- uenisse ad Issedonas: & supra hos incolere Arimaspos
cor. homines unoculos: & itam supra hos esse gryphas,
Arimaspi qui aurum asseruent: ac supra hos esse Hyperboreos,
Hyperbo- id est, superaquilonares, ad mare pertingentes. Hos au-
rei. tem omnes, præter Hyperboreos, Arimaspiæ autori-
 bus, assidue finitimis bellum inferre, & ab Arimaspiis
 exterminari Issedones, ab Issedonibus Scythas, à Scy-
 this uexatos Cimmerios, qui ad australe mare inco-
 lebant, regionem relinquere. Itaque ne Aristeus, qui-
 dem cum Scythis de ea regione consentit: qui un-
 de fuerit, qui hæc retulit dictum est à me. Dice-
De Ari- tur item, quænam de eodem uiro, in Proconne-
seo mirū. so & Cyzico laudierim. Aristem aiunt, qui nullo
 suæ ciuitatis esset inferior genere, ingressum in Procon-
 neso fullonicam officinam decessisse: fullonemque oc-
 clusa officina, abisse denūciatum rem propinquis de-
 functi. Dissipatoque iam per urbem rumore, Aristem
 esse uita functum, superuenisse sermoni de hac re dis-
 putantium quendam Cyzicenum, ex urbe Artacia p-
 sectum, qui diceret sese fuisse congressum cum Ari-
 steo apud Cyzicum, atque collocutum. Et cum id iste
 contendē-

contendendo asseueraret, propinquos mortui ad ful-
 loniam præsto fuisse, habentes quæ ad efferendos ho-
 mines pertinent. Aperta domo, Aristeum nec uiuum
 apparuisse, nec mortuum: septimoque deinde anno,
 cum in Proconneso apparuisset, eos uersus fecisse,
 qui nunc à Græcis Arimaspei uocantur: quibus con-
 dictis, rursus euauisse. Hoc illæ ciuitates commemo-
 rant: quod scio congruisse cum Metapontinis, qui
 sunt in Italia, trecentis & quadraginta annis postquàm
 iterum euauit Aristeus, quemadmodum coniiciens
 & in Proconneso & apud Metapontinos inueni. Me-
 tapontini aiunt, Aristeum cum apud ipsos apparuisset,
 iussisse aræ Apollinis extrui, quæ cognomen haberet
 Aristei Proconnesi: & iuxta eam erigi statuam, quod dice-
 ret Apollinem ad eos solos ex Italicis in ipsorum ter-
 ram uenisse, illum se affectante. Et qui nunc Ariste-
 us esset, cum Deum affectatur, tum fuisse coruum:
 & hæc locutum, è conspectu abiisse. Eoque aiunt Me-
 tapontini se Delphos ad Deum misisse sciscitatum,
 quoddam illud hominis esset proloquium, sibi in-
 fuisse Pythiam, ut dicto audientes essent. Melius enim
 cum ipsis actum iri, si parerent: & hæc se admittentes
 perfecisse, Et nunc statua extat cognomine Aristei iu-
 xta aram ipsam Apollinis, in foro extructam, circum-
 stantibus utrinque lauris. Hæc hætenus de Aristeo.
 Regionis autem, de qua nos dicere institueramus,
 quænam sint ulteriora, nemo exploratum habet. Ne-
 que enim id ego ab aliquo audire potui, qui se dice-
 ret nosse quod ipse uidisset. Ac ne Aristeus quidē ipse
 (cuius paulo antè feci mentionem) in his quos fe-
 cit uersibus, ait se ultra Issedonas processisse: sed ulte-
 riora fando sibi esse cognita, quod Issedones diceret
 ista commemorare. Verùm nos, quoad longissimè
 rem inuestigare potuimus, omnē referemus. Ab em-
 porio Borysthenitarum (hoc enim ex maritimis totius

Arimaspei
uersus.

Aristei
Proconnesi
fig.

Borysthe-
nitarum em-
porium.

R ♦ Scythia

Callipida

Scythiæ est maximè medium) primi incolunt Callipida, qui sunt Græcoscythæ, id est, è Græcis facti Scythæ, super hos aliud genus eorum, qui uocantur Halizones. Horum utrique eùm in cæteris sequant ritum Scytharum, tum in serendo atq; uescendo cepe, allio, lente, milio. Supra Halizones incolunt Scythæ aratores, qui non ad panem conficiendum ferunt triticum, sed ad illud torrendum. Supra hos incolunt

Neuri.

Neuri, quorum tractus qui ad aquilonem uergit, quantum nos scimus, uastus est. Atq; hæc quidem nationes iuxta flumen Hypanim colunt, ad occidentalem partem Borysthenis. Verùm transmissio Borysthene à mari in primis est Hylæa. Dehinc habitant Scythæ agricolæ, quos Græci qui sub Hypane incolunt, Borysthenitas appellant: ipsi uerò se Olpiopolitas. Hi igitur agricolatores Scythæ colunt eum quidem tractum, qui uergit ad auroram, trium dierum itinere pertinentes ad flumē nomine Panticapem: eum uerò qui ad uentum aquilonē, undecim dierum navigatione Borysthenem uersus. Nam tractus qui ulterior est, in multum sanè spaciij desertus est. Ultra quam solitudinem Androphagi habitant, id est, uirorum carne ue-

Androphagi.**gi.**

scientes, separata natio, ac nequaquam Scythica. Et supra hos uasta iam proculdubio omnia: nec ulla gens quantum nos scimus. At horum Scytharum qui agricolæ sunt, plagam quæ ad auroram uergit, transmissio flumine Panticape, Nomades, id est, pecuarij Scythæ incolunt, neq; ferentes quicquam, neq; arantes. Nuda arboribus est omnis hæc plaga præter Hyleam. Nomades isti incolunt tractum quatuordecim dierum longitudinis, auroram uersus, ad Gerrhum usque flumen. Trans Gerrhum autem sunt ea quæ uocantur

Nomades

regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui suos seruos esse cæteros Scythas arbitrantur: à meridie quidem ad Tauricam regionem pertingentes, aurora

uergit,

uerò ad fossam, quam duxerunt illi qui ex cecis geni- Cremal.
 ti fuerant, & ad emporium paludis Mæotidis, quod
 uocatur Cremni, id est, prærupta. Quorum pars ad
 flumen Tanaim porrigitur. Quæ superiora sunt ad
 uentum aquilonem Scytharum regionum, eo incol- Melanch-
 unt Melanchlæni, alia non Scythica gens. Et supra læni.
 Melanchlænos paludes sunt, & deserta hominibus re-
 gio, quantum nos scimus. Trans flumen autem Ta- Laxi.
 naim nō est regio Scythica, sed prima Laxiorum, Sau- Sauroma-
 romatarum, qui à secessu Mæotidos paludis incipien- ta.
 tes, incolunt tractum qui spectat aquilonem, itinere
 dierum quindecim, uacuum prorsus arboribus tã a-
 gressibus quàm fructiferis. Supra hos habitant (quæ
 secunda portio est) Budini, terram colentes totã om-
 ni arborum genere frequentem. Supra Budinos ad a-
 quilonem statim excipit solitudo octo dierum itine-
 ris. Post hanc solitudinem declinando potius ad uen-
 tum subsolanum, incolunt Thyssagetæ, natio copio-
 sa & propria, & è uenatu uisitans. His contrigul, & in
 eisdem habitantes locis his, quibus nomen inditum
 est Irycz, & ipsi è uenatione uisitantes, hunc in mo-
 dum: Conscensis arboribus, quæ per omnem regionē
 frequentes sunt, insidiantur. Singulis adest canis, itē Venandi
 equus, in uentrem cubare edoctus humiliter, subssi- modus.
 dendī gratia. Vbi quis ab arbore feram uiderit, sagitta
 quæ percusserit, cōscenso equo illam persequitur, co-
 mitante cane. Super hos qua uergit ad auroram, in-
 colunt alij Scythæ, qui à regijs Scythis deficientes,
 ita in hunc locum peruenerunt. Ad hos usq; Scythas
 omnis regio Scythica est campestris, & spissi soli. Re-
 liqua hinc lapidosa atq; salebrosa. Cuius regionis ma- Calidiana
 gno trāsmisso spacio, incolunt sub excelsum mon- tali.
 tium radicibus hi homines, qui ab ipso natali dicun-
 tur esse calui, mares pariter & feminae, simis quoq; na-
 tibus, & ingenti mento, proprio quodam oris sono,

R s Schythi

Scythicam gestantes uestem, ex arboribus uisitantes, cui generi arboris nomen est Ponticum, magnitudo ferè eadè quæ fico, fructus fabæ similis, instarq; nuclei habens. Id ubi mite est, uestib. exprimunt, & quæ ab eo crassum & nigrum defluit, nomine aschy, id aut lingunt, aut lacte commixtum potant. Ex ipsius quodque crassitudinis fece massas ad esum componunt. Neq; enim multum est eis pecorum, utpote non studiosis rei pecuariæ. Sub arbore quisq; cubat, per hyemem quidem, arbore pileo albo firmoque contestatæ per æstatem uerò, sine hoc pileo. His nemo mortalium iniuriam infert. Sacri enim dicuntur esse, nihilq; Martiorum armorum possident. Iidem finitimorum controuersias dirimunt. Ad quos quisquis confugit, is à nemine læditur. Nomen eis est Argippæi. Ad hos usq; caluos ingēs quoquæ uersus prospectus est regionis, & gentium, quæ in conspectu sunt ex Borysthenis atq; ex aliis Ponticis emporijs. Scythæ qui ad hos cōmeant, per septem interpretes totidemq; linguas perueniunt. Horum tenus notitia rerum habetur. Quod supra caluos est, nemo pro comperto referre potest. Nam montes editi atque prærupti transitum interdunt, quos nemo transcendit. Hi tamen calui referunt, quæ apud me fidem non habent, incolæ montes ab hominibus Capripedibus; quos ubi transferis, esse alios qui senos menses dormiant, quod ego in primis non admitto. Sed tractum illum qui ad auroram caluis est, ab Issedonibus habitari sine ambiguitate compertū est. Ille uerò superior, qui uergit ad aquilonem, tam Issedonibus quàm caluis ignotus est, nisi quatenus isti ipsi dicunt. Issedones talibus moribus uti feruntur. Quoties pater alicui decessit, omnes eius propinqui pecora adducunt: quæ ubi mactauerunt concideruntq;ue, concidunt & mortuum patrem illius, à quo in conuiuium accipiuntur, commixtq;

mixtisq; omnibus carnibus conuiuium exhibent. Caput tum defuncti denudatum purgatumque inaurant, eoque pro simulacro utuntur, agentes illi quotannis maiores hostias ceremoniasq;. Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicuntur præterea & hi iusti esse, & ipsorum uxores peræquæ fortes ac uiri. Hi & ipsi cognoscuntur. Quod supra hoc est, ibi aiunt Issedones esse homines unoculos, & gryphes auri custodes. Hoc ab eis acceperunt Scythæ, à Scythiis nos cæteri acceptum, uerū puramus, ac Scythicè eos appellamus Arimaspos. Nam arima Scythæ unum uocant, spu uerò oculum. Omnis autē quam dixi regio, aded infestatur hyberna scuitia, ut octo mēsis tolerari non possit: tantum illic gelu est. Sicubi aquam effundas, non facies ibi lutum: facies autem, si ignem accenderis. Ibidem quoque mare glaciatur, & omnis Cimmerius Bosphorus, super quam glaciem, omnes qui intra fossam incolunt Scythæ, exercitus ducunt, & plaustra agunt trās mare usq; ad Indos. Itatis hyberna octo mēsis perstat, quatuor tamen mēsis reliquis frigora illic sunt. Vbi etiā aliam, quam in cæteris regionibus, conditionem habet hyems. Nā cum tempus pluendi est, nihil ibi quod sit ullius momenti, pluit. Aestate pluere non cessat. Quinetiam tonitrua cum alibi, tum ibi nulla existunt, æstas nubila est; hyeme si fiant tonitrua, pro ostento habetur. Terræ motus in Scythia si existat, seu æstate seu hyeme, tāquam prodigium admiratur. Eam uim hyemis equi perferunt, muli asiniq; ne incipientem quidem ferunt, cum tamen alibi stantes in gelido equi labescunt, asini uerò ac muli durent. Et hæc mihi uidetur esse causa, cur omnino cornua bouino generi ibi non succrescant, astipulante sententiæ meæ Homeri carmine in Odyssæa, quod ita habet:

Et Libyen, ubi sunt cornuti protinus agni.

Quod

*Arimaspi
unde ap-
pellati.*

*Frigoris
mira uis.*

Odys. 4.

Cornua

quibus in

focis cur

maturius

proveniāt

aut serius

Mulos a-

pud Heliā

scs non gi-

gni.

Plumis op-

pletus aer

Quod rectè dicunt, in locis calidis maturè cornua
 existere. Nam in uehementibus frigoribus aut non o-
 riuntur statim pecoribus cornua, aut si oriuntur, uix
 oriuntur. In Scythia itaq; hoc propter frigora contin-
 git. Quo magis miror (ab initio enim oratio mea in-
 dagare instituit) cur in omni Helæo agro multi ne-
 queant gigni, cum neq; locus sit frigidus, neq; ulla a-
 lia causa appareat. Aiunt Helienses ipsi ex imprecatio-
 ne quadam id sibi contigisse. Cumq; tempus aduētat
 conceptus equarum, se in loca finitima illas educe-
 re. Ibi postquam admiserint asinos, donec concepe-
 rint, tunc rursus eas reducere. De plumis autem, qui-
 bus aiunt Scythæ oppletum esse aërem, & idcirco nō
 posse prospici longius continentem, nec ulterius
 transiri, hæc est mea sententia: Quod ultra eam regio-
 nem assidue ningit, & (ut credibile est) minus æsta-
 te quàm hyeme. Nam ut cuilibet eminus intuenti ca-
 dentem niuem copiosam, liquet quod dico, nix plu-
 mis assimilis est: & propter hanc talem hyemem inha-
 bitabilia sunt eius continentis loca, ad aquilonem
 spectantia. Eoq; opinor, plumas niuem esse interpre-
 tantes Scythas, ac circumiectas gentes ita loqui. Ve-
 rum hæc quæ reperiuntur, longissimè dicta sunt. De
 Hyperboreis autem hominibus neq; Scythæ quippi-
 am, neq; alij ulli illic incolentium memorant, præter
 Issedones, nec ipsi quidem (ut mihi uidetur) dicen-
 tes aliquid. Dicerent enim & Scythæ de hoc, quemad-
 modum de unoculis dicunt. Quanquam & ab Hesio-
 do de Hyperboreis mentio fit, quinetiam ab Home-
 ro in Epigonis, si tamen Homerus re uera fecit hos
 uersus. Sed multo plurima de his Delij memorant, sa-
 cra alligata in triticea stipula ex Hyperboreis delata
 uenisse ad Scythas: à Scythis deinceps finitimos acce-
 pisse, gradatimq; per singulos ad occasum usq;, atq;
 illinc meridiem uersus dimissa, à primis Græcorum
 Dodonzis

Dodonæis esse accepta, & ab his descēdisse ad Melien-
sem sinum, persuasisse in Euboiam & oppidatim us-
que ad Carystum, & illinc reliquisse Andrum. Cary-
stios enim esse, qui iam Tenum portarint: Tenios ue-
ro in Delum, atque ita hæc sacra in Delum aiunt per-
uenisse. Sed primum Hyperboreos misisse duas puell-
as, quæ ferrent hæc sacra, quas Delij aiunt Hypero-
cham & Laodicem, & cum his tutelæ gratia quin-
que è suis popularibus, qui eas deducerent, nunc Pe-
ritherees uocatos in Delo, ubi in magno honore ha-
bentur. Et cum isti ab Hyperboreis missi rursus non
redirent, indignè ipsos Hyperboreos tulisse, si eos
quos assidue mitterent, non reciperent. Ita misisse
qui ferrent ad confines suos sacra in stipula tritici li-
gata, iuberentque illos consideratè mittere ad aliam
nationem. Atque ita hæc gradatim missa, aiunt deue-
nisse in Delum. His quidem sacris simile quiddam fie-
ri animaduerti à feminis Tracijs, atque Pæonijs, quæ
in sacrificando regiæ Dianæ, non sine stipula triticea
id faciunt, atque ipse uidi eas facientes. Cæterùm his
uirginibus Hyperboreis uita functis in Delo, paren-
tant puellæ Delicæ ac pueri, tonsis utrique crinibus,
quos puellæ quidem fuso innolutos, supra monu-
mentum aliarum deponunt: pueri autem ad quan-
dam herbam applicantes, & ipsi sepulchro imponūt.
Est autè monumentū intra Artemisium ad sinistram
intrātibus, olea illic superenata. Hoc honore ab inco-
lis Deli afficiuntur hæc uirgines. Aiunt iidem Argin &
Opin uirgines ex Hyperboreis, eorundem hominem
ætate in Delum uenisse, etiam priores Hyperocha &
Laodice: & has quidem uenisse ad reddendum Luci-
næ tributum p̄ partu maturando, quod instituerant,
Argin uerò & Opin unā cum ipsis deis aduenisse, &
honorib. aliis ante illas fuisse donatas. Ad eas enim cō-
gregari cōtū mulierum, quæ hymnum canāt ab Ole-
ne Ly-

Delicæ
puellæ sa-
cræ.

Dianæ re-
giæ sacræ.

Argo
Opis

Lucinæ
batum.

Olen.
Lycius.

Ceiorum
cœnaculū
Abaris fa-
bula.

Orbis par-
tibus.

Asia.

ne Lycio conditum, in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupantur. Deinde à Delijs edoctos insulanos & leones, cœtus agere instituisse, & nominatim Argin & Opin decantare. Hic Olen è Lycia profectus, alios quoq; uetustos fecit hymnos, qui cantantur in Delo dum cinis qui supra sepulchrum est Argis & Opis, dispergitur super infinitam ægrotorū turbam, qui ad aram sunt. Est autē sepulchrum earum post Artemisium, ad auroram spectans, proxime Ceiorum cœnaculum. Hæcenus de Hyperboreis dictum sit. Nam de fabula Abaris, qui fertur esse Hyperboreus, nihil dico: q̃ sagittam dicitur per uniuersam terrā circumtulisse, nihil comedens. Quod si qui sunt Hyperborei, id est, superæquilonares, erūt alij & Hypernotij, id est, superastrales. Nempe rideo, cū multos uideo iā descripsisse ambitum terræ, nullum habentes in exponendo sensum, qui Oceanum scribunt circumfluere terrā, tanq̃ torum factam esse orbiculatam, & Asiam facientes Europæ parem. Nam ego singularum magnitudinem breui patefaciam, & quanta sint singula ad describendum. Vbi Persæ incolunt, id ad australe protenditur mare, quod dicitur rubrum. Super hos ad uentum æquilonem habitant Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi ad septentrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phasis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc uesperam uersus, ab ea dux oræ terrarum ad mare protenduntur, quas ego exponam. Hinc quæ ad æquilonem uergit, ora uenæ à Phasi incipiens, porrigitur id mare per Pontum & Hellespontum, usq; ad Sigeum Troicum. Quæ uero ad austrum uergit, eadem ora à sinu Mariandico, q̃ Phœnici adiacet, tenditur secundum mare ad promontorium usq; Triopium. Incolunt autē in ora hac hominum nationes triginta. Talis est una ora. Altera uero à Persis incipiens, porrigitur ad rubrum mare, quod & Per-

MELPOMENE, LIB. III. 171

& Persicū uocatur: deinde gradatim Assyria, atq; inde Arabia, desinitq; in sinu Arabico: & si non desineret, nisi quod Darius ē Nilo riuos in illum sinum induxit. A Persis ad Phœnicē tractus amplius est ac multus. A Phœnice hæc ora tendit secundū hoc mare per Syriam Palæstinam & Aegyptum, in qua terminatur: intra quam tres sunt omnino nationes. Atq; hæc sunt quæ à Persis occasum uersus in Asia continētur. Quæ supra Persas sunt, & Medos, & Sapries, & Colchos, auroram uersus & solem orientem hinc mari rubro abluuntur: aquilonem uersus, à mari Caspio & flumīne Araxe, qui contra solem orientem fluit. India tennus habitat Asia. Illinc iam auroram uersus deserta sunt: nec qualia sint, dicere quisq; potest. Et Asia quidem talis & tanta est. Africa autem ab altera ora est, **Africa,** ab Aegypto enim iā excipitur. Hæc ora circa Aegyptū iam angusta est. Nam ab hoc mari ad rubrum, intercā pedinis est cētum milliū ulnarum, quæ sunt mille stadia. Ab his deinceps angustijs spaciōsa sanē orā excipit, quæ Africana dicitur. Itaq; admiror eos, qui disteminarunt atq; distinxerunt Africam, Asiam, Europā: inter quas non parum est differentiz. Siquidem Europa longitudine quidē cæteras assequitur, latitudine **Europa.** uerò non uidetur mihi comparari digna. Nam Africa seipsam monstrat circumfluā mari esse, excepto dūtaxat ubi Asiæ cōtermina est, Neco Aegyptorū rege, eorū quos nouimus primo in hoc demonstrādo. Is postquam destitit à deprimēda fossa, à Nilo ad Arabicū sinum, misit nauib. quosdam Phœnices, præcipiens ut transuecti colūnas Herculeas penetrarent ad septentrionale usq; mare: atq; ita ad Aegyptum remearent. Phœnices igitur ē rubro mari soluentes, abierunt in **Phœnices** mare australe: qui postq; autumnus aduenierant, appli **ad Africa** ad terram nauibus sementem faciebant: ut assicognoſce **dam** **missi** **que** **Africani** **legerēt,** **ac** **messē** **expectarēt.** Deinde mes
so fru

so frumento nauigabant. Ita biennio consumpto ad Herculeas columnas, anno tertio declinâtes in Aegyptum remearunt, referentes quæ apud me fidẽ non habent, fortẽ apud aliquem alium: prætereûtes Africam, se habuisse solem ad dextram. Atq; hunc in modum Africa primùm est cognita. Secundo loco fuere Carthagenenses, qui dixerunt quendam Sataſpem, Teaspis filium, virum Achamenidem, qui Africam non pernauigauit cum esset ad hoc ipsum missus: sed tum nauigationis longitudine, tum terræ solitudine deterritus retrò rediit, non impleto labore, quem ei mater iniunxerat. Etenim uiriauera filiam uirginem Zopyri, filii Megabyſi, quem ob hanc causam à Xerxe rege suffigendum cruci mater sua, quæ fuerat Dãrij soror, liberauit: quod diceret se maius illi supplicium irrogaturam, quam rex pararet. Quippe necesse ei fore pernauigare omnem Africam, dum perueniret ad Arabicum sinum. His annuente Xerxe, Sataſpes in Aegyptũ abiit, sumptaq; illinc naue ac socijs, nauigauit ad columnas Herculis: quibus transmissis, circumnectus Africæ promotorium, nomine Syloes, in meridiem cursum tenebat. Emensusque permul-
rum maris intra complures menses, cum assiduè pluri tempore opus esset, conuerso cursu in Aegyptum rediit. Et illinc ad regem Xerxem regressus, aiebat se in præternauiganda remotissima ad quam ierint ora, nidisse homines pusillos, Phœnicea utentes ueste, qui quoties ipsi terræ nauim applicarent, ad montes se fuga proriperent relictis urbibus. Ipsos autem illos ingressos nihil iniuriæ intulisse, pecora tamen illinc ex-
cepisse. Quod autem totam Africam non pernauigassent, hanc causam afferebat, quod nauigium ulterius procedere non posset, sed retineretur. Hunc Xerxes negans locutum uera, quod certamen sibi propositum non exoluisset, in crucem sustulit, irrogata quæ
destinaret

Zopyri
filii.

Sataſpes
cruci suffi-
xus.

destinauerat pœna. Huius Sataspis eunuchus audita domini nece, Samum cum magna pecunia profugit, quâ Samius quidâ interuertit. Eius nomen cū sciâ, tamē uolens obliuiscor. Asix bona pars à Dario inuestigata est. Is cupidus cognoscendi ubinâ Indus (qui secundus omnium fluminum crocodilos præstat) mare influat, misit nauibus cum alios quosdâ, quos uera renūciaturos cōfidebat, tum Scylacē quendam Caryandē. Illi à Caspatyro urbe, & à terra Pactya pfecti, secūdo flumine aurorā uersus atq; solem orientē nauigantes in mare, de hinc per ipsum mare, tricesimo demū mense tenuerunt eum locū, unde rex Aegyptiorū eos Phœnices, quos antea dixi, miserat ad Africam pernauigan- Indi à Da
dam. Post horum pernavigationē Darus Indos sub- rio subacti
egit, & eo mari potitus est. Ita Asiam (præter eam quæ Asia.
orientem solem spectat) compertum est partem Afri-
cæ esse. Europa à nemine inuestigata est, neque qua ad Europæ.
orientem, neq; quâ ad aquilonem uergit, an mari claudatur. Longitudine tamen cognoscitur ad utraq; accedere. Neq; possum cōiectura colligere, unde sit: & cū una sit terra, trifaria sint ei nomina indita emulicorum cognominibus, eiusq; fines ponantur Nilus fluvius Aegyptiacus, & Phasis Colchidicus. Alij aiunt esse fines Tanaim & Meotidem, fretumq; Cimmeriū: sed negāt se audisse nomina eorū, qui hæc distinxerūt, & unde nomina imposuerint. Is enim Libya quidē, id est, Libya nā.
Africa, à plerisq; Græcorū fertur sortita nomen à Libya, de.
quadam muliere indigena. Asia uerò ab uxore Promethei: quanquā Lydi hoc sibi nomen uendicant, asserentes ab Asio Manei filio Asiam appellatā, non ab uxore Promethei. Vnde & Sardibus familiam quandam esse uocatam Asiadem. Europa autem neq; an sit mari circumflua, neque unde hoc nomen acceperit, neque quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortalium Asia unde
Europam
de appel-
lata.

* **Aliter**, compertū est, nisi quod dicimus ab Europa & Tyria nō
Syria. men accepisse regionem: nec antē, sicut ceteras nomē
habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neque id
hanc commēasse terrā quæ nunc à Græcis uocatur Eu
ropa, sed ē Phœnice tantū in Cretam, & ē Creta in Afri
cā. Hæc hætenus de his dicta sunt. Nā quæ sentimus
Pontus Eu de his, hæc dicimus. Pontus Euxinus, in quē Darius
xinus. fecit expeditionem, nationes exhibet omniū Imperi
tissimas, Scythica duntaxat excepta. Nullius enim na
tionis eorum quæ sunt intra Pontum, aut aliquid ad
sapientiā pertinēs, proferre possumus, aut aliquē uirū
pro erudito habitū nouimus, præter Scythicā gentem
Anachar- & Anacharim. In gente Scythica ex omnib. humanis
sis. negocijs unū maximum, quantū nos scimus, excogi
Scytha- tatum est. Nā cetera non admiror. Quod maximū ab
cū mores. eis excogitarum, id est, ut neq. quispiā qui ad eos se cō
tulerit, aufugere: neq. ipsi capi possint, aut ne inueni
ri quidē, si nolint, atq. deprehendi. Siquidē nullæ sunt
eis urbes, nulla mœnia extructa. Domos secum ferunt
singuli: equestresq. sunt sagittarij, non pæne uisitantes,
sed ex pecoribus: pro domibus plaustra habentes:
quidni, imbelles alioqui futuri, & ad dimicandū inhā
biles? Hæc sunt ab eis inuenta, cū opportunitate terre,
tum fluminum beneficio. Nam hæc terra cum sit cā
pestris, sua sponte uliginosa est & humida, eamq. inter
fluunt flumina non multò pauciora numero, quàm
Flumina in Aegypto fossæ. Quorum quæ sunt celeberrima, & à
Scythia. mari nauigabilia, ea recensebo. Ister quinq. ostia ha
bens, post hunc Tyres, & Hypanis, & Borysthenes, &
Panticapes, & Hypacrys, & Gerrhus, & Tanais. Hi
horum fluunt. At Ister, omnium quos nouimus flu
tiorum maximus, semper sibi ipsi par, tam æstate quā
hyeme, fluit ab Hesperio, primus omnium qui sunt
in Scythia. Ob id omnium maximus, quod alijs in cū
influit,

influant, qui ipsum ingentem reddunt, per Scythiâ delapsi numero quinq. Vnus quem Porata Scythæ appellant, Græci Pyreton, alter Tiarantus, tertius Ararus, quartus Napares, quintus Ordissus. Horum primo loco dictus, fluuius magnus est, ad auroram fluens, cum Istrî aqua communicat. Minor est Tiarantus, ad hesperum magis uergens. Inter quos ceteri fluentes, Ararus, Naparis, & Ordissus, in Istrum infunduntur. Hi sunt uernaculi Scythiæ amnes, qui illum augent, in quem etiam euoluuntur. Ex Agathyrsis quidem fluens unus, Maris: ex Hæmi uerò ingis tres alij ingentes ad aquilonem uentum, Atlas & Aurar, & Tibesis. Per Thraciam uerò & Crobyzos Thraces, Athres, & Noas, & Atarnes. Et ex Pæonijs ac monte Rhodope, medium intersciendens Hæmum, Cius. Quin ex Illyris in aquilonem tendens Angrus, planitie Triballiam inter fluens, Brongum intrat, Brongus Istrû. Ita utrunq; per se magnum Ister excipit. Præterea ex Umbricorum regione Carpis, & aliud aduentum aquilonem Alpî in Istrum exeunt. Omnem enim Europam Ister emittitur (sumpto ex Celtis initio, qui omnium in Europa ad solis occasum extremi sunt post Cynetas) totam quæ permensus Europam, ex transuerso ingreditur Scythiam. His quæ dixi fluminibus, & alijs aquas ferentibus, Ister sit omnium maximus. Quod si alterius cum alterius aqua comparatur, profectò Nilus copia aquæ antecellit. quod in eum nullus neq; fluuius neq; fons ingrediens, ad incrementum aquæ cōfert. Quod autem Ister sibi semper par fluit, tam æstate q̃ hyeme, ob id fit (ut mihi uidetur) quod hyeme est, quātus est, aliquantulo maior quàm sua natura fert. Nā per hyemem paululū in ea regione pluit, sed ubiq; ningit: æstate uerò nix, quæ sub hyemem decidit permulta, undiq; in Istrum liquefacta dilabitur, eumq; implet, nec

Nap.

Triballia
planities.

Celtæ

Ister semper
par.

S a ipsa

ipsa solum, sed cum ea imbres multi atque uehementes. Quippe per æstatē pluit, quo tempore quanto plus aquæ sol ad se attrahit quàm hyeme, tanto plus aquæ cum Istro miscetur æstate quàm hyeme. Ita cum paria faciat Ister datis aquis & acceptis, sit ut semper uideatur sibi esse similis. Ex fluminib. ergo quæ apud Scythas sunt, unum est Ister. Post hunc Cyres, qui ab aquilone means, ortū trahit ex ingenti palude, quæ Scythicam terrā à Nebride separat. Ad ostium huius incolunt Græci, qui Tyritæ uocantur. Tertiū flumen est Hypanis, ex Scythia ueniens, & ex magna palude profluens, circū quam pascuntur equi syluestres candidi, recteque uocatur hæc palus mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis, fluit ferè quinque dierum nauigatione, angustus, & adhuc dulcis, sed mox quatuor à mari dierū nauigatione sanè quam amarus, propter amarum, qui in eum fluit, fontē: aded in quā amarum, ut cum sit exiguus magnitudine, tamē inficiat Hypanim flumē in paucis magnū. Est autē hic fons in finibus regionis Scytharū aratorum, & Alizonū, eodē nomine quo locus unde emanat, Scythica lingua Amarāpeus, id est, sacrenix. Apud Alizonas contrahunt terminos suos Tyres & Hypanis, mox deinde in diuersum abeuntes, mediā intercapedinem laxant. Quartus fluius est Borysthenes, secundum Istrum omniū maximus, & nostra sententia, non modò Scythicorum fluiuiorum longè haberrimus, sed etiam cæteris huberior, præter Aegyptiū Nilum, cū quo non licet aliū cōparare. Cæterorum haberrimus est Borysthenes, pascua præbens amœnissima, & accommodatissima pecoribus, necnō optimorum ac singularium affatim piscium, idem ad potandum suauissimus, liquidos inter turbidos fluēs, iuxta quem sementis optima sit, & herba non satiuæ, etiā altissima. In cuius quoq; ostia ingens uis salis sua spon-

et coar-

Equi syluestres candidi.

Aratores Scythæ. Alysones

Borysthenes.

te concrefcit. Præbet idem ingentia cete ad falſurâ, ſpi-
 nis carentia, quæ antæcos appellant. Alia præterea præ-
 ſtat admiratione digna. Quadraginta dierum naviga-
 tione uſq; ad locum nomine Gerrhū, cognoscitur ab
 aquilone fluere. Superiora per quæ fluit, nemo homi-
 nū eloqui poteſt. Apparet tamē fluere p̄ ſolitudinē ad
 Scytharum agricolantiū plagam. Nam hi Scythæ de-
 cem dierum navigatione accolunt hoc flumen. Cu-
 ius tantum ac Nili fontes, nec ipſe poſſum, nec ullum *Nili fontes*
 Græcorum reor poſſe dicere. Idem cum ad mare adue-
 rat, Hypanis cum eo miſcetur: eodem in loco mare ir-
 rumpens. Quod inter hos amnes in conſluentem ten-
 dentes intercapedinis eſt, Hyppoleo promontoriū vo-
 citatur, ubi delubrum Cereris extructū eſt. Ultra quod *Cereris de*
 delubrum ſub Hypani incolunt Boryſthenitz. Hæc *lubrum.*
 nus quæ ab his flumijs. Poſt hos alius, qui quintus eſt,
 nomine Paticapes, & ipſe ab aquilone fluēs, atq; ē pa-
 lude. Inter quæ & Boryſthenē incolunt Scythæ agri-
 colatores. Idem in Hylzam ingreditur, qua tranſmiſſa *Scythæ a-*
 Boryſtheni immiſcetur. Sextus eſt Hypacaris, qui ē pa- *gricolato-*
 lude manans, medioſq; Scythas pecuarios influens, in *res.*
 mare noluitur, iuxta Carcinitim oppidum, ad dexterā
 coercens Hylzam, & curſum, qui dicitur Achillis. Se- *Archille-*
 ptimus eſt Gerrhus, nomen à loco obtinens, qui à Bo- *us curſus.*
 ryſthene dirimitur circa ea loca, apud quæ Boryſthe-
 nes cognoscitur: cui loco nomen eſt Gerrho, diſtermi-
 natq; regionem Scytharum pecuariorum ac regio-
 rum. Et dum in mare fluit, in Hypacatim dilabitur.
 Octauus eſt Tanais, qui ſuperius ē naſta palude pro-
 fluens, in aliam vaſtiorē diffunditur, nomine Meo-
 tim, quæ diſcludit regiones Scythas à Sarmatis. In hunc
 Tanaim alius influit, nomine Hyrgis. Ita Scythæ ce-
 leberrimis amnibus muniti ſunt. Gramen quod
 in Scythia germinat, omnium quæ nos nominis ger-
 minum

minum aridissimum est, quod ita se habere dissectis pecoribus licet discernere. Et ea quidem quæ maxima sunt, ita apud eos abundant. Ceteri eorum mores hunc in modum sunt instituti. Deorum hos solos propiciantur: Vestam ante omnes, deinde Iouem ac

*Tellus dea
Venos ex
lectis.*

Vesta,

Tellurem, existimâtes Tellurem Iouis coniugem esse. Post hos Apollinem, & cœlestem Venerem & Martem, & Herculem. Hos cunâ Scythæ deos arbitrantur. Sed qui regij Scythæ vocantur, etiam Neptuno sacrificant, appellantes Vestam lingua sua Tabiti, Iouem Papæum, mea sententia rectissimè: Tellurem Apiam, Apollinem Oetofyrum, cœlestem Venerem Artimpasam, Neptunum Thamimasadem. Simulacra & aras & delubra facienda non putant, præterquam Marti. Idem sacrificium prorsus apud omnia templa fieri, eodem modo est institutum, qui talis est: Victim

*Victimæ
cadendæ
ritus.*

ipsa primoribus implicata pedibus sistitur, cuius à tergo stans immolator, amora in primis infusa, pecudem ferit, eaque concidente deum inuocat, cui illam mactat: deinde circumdat laqueum collo, tum iniecto baculo circumducit, hostiamq; strangulat non incenso igni, non votis nuncupatis, non sumptis libamentis: sed ubi pecudem strangulauit, eique pellem

*Scythia si
guorū in-
ops.*

detraxit, ad cocturam se conuertit. Verum cum Scythica regio lignorum sit admodum inops, hoc ab illis ad carnem coquendam excogitatum est: Vbi victimam pelle denudarunt, denudant ossa quoque carni bus, dehinc illas in leberes eius gentis, Lesbij crateribus assimilés, nisi quod sunt multò capaciores, iniiciunt. Subiectis atque succensis ossibus hostiarum, coquunt. Si autem non adfuerit lebes, omnes carnes hostiarū in aluos illarū, & cum aqua cōmuscant, atq; ossa succendunt. Quibus pulcherrimè ardentibus, & alio facile capientib. carnes ossibus separatas, ita fit, ut bos se ipse

se ipse coquat, & item cætera pecora immolata, per semetipsum quodq; elixum fiat. Coctis carnibus, is qui immolauit, earum atq; intestinorum libamenta ante se porricit. Immolant autem cum alia pecora, tum præcipue equos. Et alij quidem dijs hunc in modum & alias secti des immolat. Marti uero sic præscito ritu apud quosque tale extruitur templum: Sarmenorum fascies aggeruntur trium in longum latumq; stadiorum, minoris tamen sublimitatis, desuper quadrata planities efficitur, tria latera prærupta sunt, quartum accliuæ, per quod ascendatur. Eo quotannis comparant centum quinquaginta plaustra sarmenorum. Nam semper propter celi tempestatem illa marcescunt. Sub hoc aggestu ferreus Acinacis, qui singulis uentus est, statuitur. Idque est Martis simulacrum, cui annuas hostias offerunt cum aliorum pecorum, tum equorum, & plus huic Acinaci quam cæteris dijs. Ex captiuis centesimum quenque immolat, non eodem quo pecora modo, sed diuerso. Nam ubi eorum capitibus uinum libauerunt, ipsos ad quoddam uas mactant: dehinc eisdem in congeriem sarmenorum sublati, Acinacem cruore perfundunt. Hæc quidem supra conferunt, inferius autem ad templum illa faciunt. Virorum interemptorum omnes humeros dextros præcidunt, quos una cum manibus, in ærem iaciunt, quocumque deciderit manus, ibi iacet, & seorsum mortuus. Cæteris deinde solennibus confectis, abeunt. Et sacrificia quidem hæc ab eis sunt instituta. Sues pro nihilo putant, quos nec alere omnino in sua regione uolunt: quæ uero ad bellum attinent, hunc in modum sunt ab eis comparata. Quem primum uirum ceperit uir Scythæ, eius sanguinem potat: quoscumque in prælio interemerit, eorum capita regi offert. Nam capite allato, sit prædæ quacumque ceperit particeps, alioqui expers. Caput hoc modo præcidit. In orbem illud amputat circa aures, uerticeque summo excutit, de-

Martis si-
mulacrum
Acinacis.

Sues apud
Scythas.

Scytharum
mos in ho-
res,

inde

*Manilla
Scytharū.*

*Coria hu-
mana.*

*Vascula-
tores cum
salignis
uirgis di-
uinantes.*

inde pellem detrahit: & ubi sicut bouis coriū manib.
molluit, tanquā mantile possidet. eaq; & habenise-
qui sui appensa gloriatur: qualia mātilia quisq; ut plu-
rima habeat, ita uir iudicatur prāstantissimus. Sunt
multi quoq; qui coria hęc humana tanq; brutorū cō-
suant, quibus pro amiculis induantur. Multi etiā ex-
sorum hostium manus dextras cū unguibus excoriant,
eisq; opercula pharetrarū integunt. Est autē inter om-
nia coria humanum ferē & crassum maximē & cādo-
re splendidū. Multi rotos homines excoriatos, & sup-
ligna extentos, supra equos circumferūt. Hęc ab illis in-
mores sunt recepta. Nō tamen de omnib; sed de inimici-
sissimorum capitib; hoc faciunt, ut illud quisq; infra su-
percilia recisum prorsus exenterent: & crōda tantum
bouis corio, si pauper sit: sin diues, non modō exterius
inducat bonino corio, uerū etiā interius inaret, & sic
uterq; pro poculo utatur. Idē agūt de domesticis, si in-
ter eos extiterint discordiæ, dum apud regē uictoria
sunt potiti. Hęc capita hospitibus, qui ad eos ueniunt
uiri alicuius existimationis, exhibent: referuntq; illos,
cum essent domestici, & ad pugnam lacecessent, ab
ipsis esse superatos, id strenuitatis loco ponentes. Se-
mel quotannis singuli regionum principes miscent
uinum crateri: de quo Scythæ omnes hostium homi-
cidæ bibunt, nemo gustat qui nihil præclari operis edi-
derit, sed sine honore seorsum sedet: quæ res apud eos
maximē est ignominie. Qui uerbō cōplures cedes fece-
runt, hi duobus pariter quos habet calicib; potant. A-
pud eosdē permulti sunt uaticinatores, qui cum pluri-
bus uirgis salignis diuinant, ad hunc modū: Grandes
uirgarum fascēs cum attulerunt, humi positos dissol-
uunt, ac separatim ponentes illarum singulas uatici-
nantur: Atq; hęc dicēdo, uice uersa uirgas prehēdūt,
ac rursus sigillatim componunt. Hęc est illis tradita à
maioribus

maioribus diuinatione. Sed Enarics, qui sunt androgyni
 aiunt sibi à Venere traditam diuinationem, tilix frō
 de naticinantes. Tiliam ubi quis trifariam sciderit, di-
 gicis suis eam implicando ac resoluendo trāctat, atque
 hunc in modum naticinantur. Horū tres maximè pro-
 batos accersit rex quoties ægrotat: cui isti semper ferè
 dicūt hunc aut illū ciuē (nomināt aut hominē de quo
 loquuntur) peierasse, iurantē per regiū solium. Est au-
 tem Scythis mos plerunq; iurandi per regium soliū,
 cum maximum uolunt interponere iusiurandum:
 protinusq; is quem dixerint peierasse, adductus, coar-
 guitur scientia diuinandi, tanquā compertus falsò
 deierasse per regium solium, & ob id regē ægrotare. Si
 ille inficiatus se negat peierasse, atq; rem grauiter fert,
 rex duplum naticinorum accersit. Qui inspecta diui-
 nādi ratione, si & ipsi hominem perituri conuicerint,
 sine mora caput excidunt: eiusque facultates inter se
 partiuntur primi naticini. Sin uerò illi, qui superuene-
 runt, naticini homines absoluerint, alij atq; alij præsto
 sunt: quorum si plures absoluerint, decernitur primis
 illis naticinis esse pereundum, eosq; hunc in modum
 necant. Plaustrū concameratum ubi sarmentis refer-
 serunt, bobusq; iunxerunt, naticinos pedib. implica-
 tis, & manibus post tergum reuinctis, atq; ore obstru-
 cto, extendunt in medium sarmentorum: incensisq;
 sarmentis territando agitant boues. Quorum bouum
 muli cum naticinis concremantur, multi ambusti
 utique cremato plaustrī temone aufugiant. Hoc,
 quem dixi, modo naticinos comburunt, etiam ob ali-
 as causas, appellantq; falsos naticinos. Sed quos mor-
 te rex afficit, eorum ne liberos quidem relinquit, sed
 uniuersos mares interficit, feminis nihil laxis. For-
 dera cum quibuscunq; ineunt Scythæ, hoc modo in-
 eunt: infuso in grandē calicem si illē uino, cōmiserunt

Scytharū
iusiurādū.

Naticino-
rum falso-
rū pena.

Regum se
pulchra.

Lustratio
regis cada
ueris.

Sepul-
chra regū
Scytharū.
Argentū
atque æs
Scythæ in
usu nō ha-
bent.
Famuli re-
gū Scythæ
regum.

eorum sanguinem, qui ferunt fœdus, percussorum
cutillo aut incisorum gladio aliquantulum corporis
Deinde in calice tingunt acinacem, sagittas, securum,
gladium. Hæc ubi fecerunt, sese multis verbis depo-
nunt: postea vinum epotant, non modò ij, qui fœdus
fecerunt, sed etiâ comites hi, qui sunt maximæ digni-
tatis. Regum sepulchra apud Gerrhos sunt, ubi Bory-
sthenes iam nauigabilis est. Ibi cum rex eorum dece-
sit, ingentem scrobem effodiunt forma quadrata. Hæc
ubi præpararunt, accipiunt mortuum corpore incera-
to, aluo enulsa atque expurgata, quam silere contuso
& thymiamate, apijq; semine & anisi, cū explerunt,
resuunt iursus, impositumq; plastro cadaver, ad aliā
gentem ferunt. Quod qui excipiūt, eadem agunt quæ
regij Scythæ: aurem decidunt, crinem circumtendent,
brachia circuncidunt, frontē nasumq; consauciant, si-
nistram manū sagittis traiciunt. Postmodum regis cada-
uer carpento ferunt ad aliam gentem, cūi imperitant.
Sequuntur autem eos ij ad quos prius venerunt. Post-
quam mortuum circumferentes perlustrarunt omnes,
uentum est ad Gerrhos, quæ gens extrema est eorum
imperij, & in qua est sepultura. Deinde postquam
mortuum super torum in loco posuerunt, hastis hinc
atque hinc defixis, desuper ligna disponunt: deinde
pallio contegunt. In reliqua loculi spaciositate ali-
quam eius pellacum strangulatam sepeliunt, & cum
qui uina miscebat, & cocum, & equi agasonem, & mi-
nistrum, & qui erat à nuncijs, necnon equos, & alia-
rum rerum omnium primitias, quineriam phialas æ-
reas. Nam argenteum & æreum nihil in usu habent.
His adis, humum certatim atque auidē inijciunt, cu-
pientes tumulum quam maximum efficere. Circum-
actō anno, rursus hoc agunt: E famulis regis intimos
sumunt. Sunt autem famuli regum ingenui Scy-
thæ.

thæ, & quos ipse rex iusserit. Nam nullus uenalicus ei ministrat. Horum ministrorum quinquaginta cum strangulauerunt, ac totidem præstantissimos equos, eductis intestinis, expurgatis paleis implent ac consuunt. Et ubi dimidium orbis rotæ super duo ligna resupinatum statuerint, alterumque dimidium super altera duo ligna, & item alia multa huiusmodi defixerint, tum super ea equos imponunt, crassis tignis in longum ad ceruicem usque traiectos, ita ut priores orbes sustineant armos equorum, posteriores uero iuxta femora suscipiant uteros, utrisque cruribus superne pendentibus. Equos infrenant, eorumque habenas ad palos extensas alligant. Dehinc super eorum singulos statunt, singulos quinquaginta iuuenum strangulatorum, hunc in modum: Unicuique eorum rectum stipitem per spinam ad ceruicem usque transfigunt: quod inferius stipitis extat ultimum, insigunt tigno illi, quo equus traiectus est. His equitibus sepulchro circumpositis abeunt. Hunc in modum reges sepeliunt. Alios autem Scythas cum decesserunt, proximi quinque in plaustris collocatos ad amicos circumferunt. Eos singuli amicorum excipientes, epulum cadaver comitantibus præbent, tam propinquis quam cæteris. Ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur: dehinc humanantur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinanierunt, ablueruntque, circa corpus ita agunt: Tria ligna statunt mutuo inclinata, circa hæc prætendunt lancea pileæ, quammaximè possunt constipantes, & in scapham, in medio lignorum pilearumque positam, lapides coniiciunt ex igne candentes. Nascitur autem apud eos cannabis lino similima, præterquam crassitudine ac magnitudine. Sed quàm nostra est multo præstantior, uel sua sponte nascens, uel sata;

Thracum ex qua Thracæ uestimenta conficiunt, lincis similima;
uestimenta quæ nisi quis admodum terat, lineæ sint an canabacea,
cānabacea non queat dignoscere: & qui non uiderit canabem,

existimet lineum esse uestimentum. Huius cānabis sum-
 ptum semē Scythæ sub pileis oculū, supra lapides ignē
 candentes: unde fit thymia, tantum reddens uapo-

Thymia. rem, quantum apud Græcos nullum thuribulum red-
dit Hoc odore stupentes Scythæ, eiulant, quod apud
ma's ge- ipsos loco lauacri est. Neque enim lauant omnino cor-
pus. pus, sed uxores eorum infundentes aquam, corpora
 ad lapidem aliquem scabrum conterunt cypresso &
 cedro & thuris ligno. Deinde perfritum corpus cum

inuenit, illud faciemque medicamentis oblinunt.
 Id eas simul bene olentes facit, simul postero die, me-
 dicamentis amotis, mundas ac splendas. Externis hi-

ricibus uti magnopere cauent, ne mutuo quidem in-
 ter se: sed Græcorum præcipue, utique posteaquam de-
 prehenderunt Anacharsim, & deinde iterum Scylem.

Anachar- Siquidem Anacharsis cum multum orbis terrarum con-
sis. templatus esset, & multum in sapientia profecisset, eū
 ad mores Scytharum pertulit. Is cum in Hellespon-

tum nauigans peruenisset Cyzicum, uenit matri deorum
 (offendit enim Cyzicenos eius diē festum magnifico
 sanè apparatu celebrantes) si saluus sospesque do-
 mum reuertisset. sacrificaturum se eodem ritu, quo
 Cyzicenos sacrificantes uidisset, & peruigilium noctis
 institutorum. Cum abiisset in Scythiam, uenit ad lo-

Achillis cum qui dicitur Hylæa, iuxta Achillis cursum sita,
curfus. ubique omnifarijs arboribus referta. In hanc abstru-

dens se Anacharsis, omnem festi ceremoniam dextera
 soluit, tympanum tenens, exutisque simulacris. Hæc
 eum agentem quidam Scythæ animaduertens, indici-
 um derulit Saulio regi. Rex cum & ipse contrulisset
 se eū, & Anacharsim ea facientem inspexisset, excussa

sagitta,

sagitta, necavit. Et nunc si quis de Anacharſi interro-
 gat, Scythæ negant ſe noſſe hominem, ob id, quod *Anachar-
 ſis exdeſ.*
 in Græciâ peregrinatus eſt, externoſq; ſit mores ſecta-
 tus. Verùm ego audiui ex Timne Spargapithis tuto-
 re, fuit patrus Indathyrſi Scytharû regis, filius Gouri
 nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque ſi ex hac fa-
 milia extitit Anacharſis, conſtat eum à patruele fuiſſe
 interemptum. Indathyrſus enim fuit filius Saolij, Sau-
 lius autem fuit, qui Anacharſim interemit. Quâquam
 & aliud quiddam Peloponneſes audiui referentes,
 Anacharſim ab rege Scytharum miſſum, Græciæ fa-
 ctum eſſe diſcipulum, & cum rurus rediſſet, dixiſſe ad
 eum qui ſe miſerat, cunctos Græcos eſſe in omni ſa-
 pientia occupatos, Lacedæmonijs exceptis, qui ſoli ra-
 tionem haberent dandi & accipiendi prudenter. Ve-
 rùm hæc narratio aliter ab iſſis Græciâ ficta eſt. Hic
 igitur uir (quemadmodum antea dictum eſt) mor-
 tem oppetiit, & ipſe quidem ita egit propter externos
 ritus, & Græcorum conſuetudinem. Multis au-
 tem ſanè annis poſtea interiectis, ita paſſus eſt Scyles,
 Aripithis filius. Etenim Aripithes Scytharum rex, cùm
 alios filios multos, tum Scylem ſuſtulit ex uxore Iſtri-
 na, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam
 linguam literasq; edocuit. Interiecto deinde tem-
 pore, Aripithe per dolum occiſo à Spargapithe Aga-
 thyrſorum rege, Scyles regnum ſuſcepit, & uxorem
 patris, nomine Opæam. Erat autem Opæa hæc ci-
 vis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum
 Scytharum obtinenti, Scythicus tamen uiuendi
 mos nihil prorsus cordi erat, ſed Græcus, in quo fue-
 rat imbutus à puero. Ideoque multò magis ad hunc
 exercendum ſe conuerſabat. Vtique tum ad urbem
 Boryſthenitarum Scythicum ducebat exercitum. Bo-
 ryſthenitz autem ſe à Mileſijs aiunt eſſe oriundos. Ad
 hos

*Scyles in-
 ſtitutus à
 Græcis.*

hos quoties Scyles ueniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obserabat. depositaque Scythica stola, Græcum sumebat uestimentum: & eo indutus per forum spaciabatur, nullo neque satellitum, neque populi comitatu, appositis qui portas custodirent, ne quis Scytharum cerueret eum gestantem huiusmodi stolam, & cùm cæteris Græcorum institutis utebatur, tum in faciendis deorum sacris. Et cum ibi tempus menstruum, aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idque sæpè numero faciebat, extructis sibi ædibus illic, & uxore illinc accepta. Sed cum foret ei malè euenturum, ex hac occasione malè euenit. Affectanti ei Dionysium Bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis iamiam sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erant ei in urbe Borysthenitarum circum ædes suas, quarum paulò antè habui mentionem, magnas atque magnificas, è lapide candido sphinges & gryphes stantes. In has ædes deus fulmen iaculatus est, totæque deflagrauerunt. Scyles nihilominus initiationem per Bacchanā agit. Enimuerò Scythæ Græcis probro dant bacchandi consuetudinem, negantes esse credibile deum inuenisse, quo homines ad dementiam adigantur.

Dionysii
Bacchanalis
sacra.

Portentū.

Bacchanā
agit. consue-
tudo.

Posteaquam Bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidam Borysthenitarum Scythi indicium detulit, inquit: Vos quidem Scythæ nos irridetis, quodd Bacchanalia agamus, quodq; nos deus occupet. At nunc deus hic uestrum quoque regem occupauit. Nam Bacchanalia exercet, à deo in dementiam actus. Quod si mihi non habetis fidem, sequimini me rem uobis ostensuram. Primores Scytharum hominem secuti sunt, quos Borysthenita ille deductos clanculum in turri collocauit. Vbi affuit Scyles cum thyaso, id est, cum choro illo, bacchabundus, Scythæ eo conspecto,

conspecto, rem ingentis calamitatis esse duxerunt, di-
 gressiq; ea quæ viderant, omni exercitui indicarunt.
 Post hæc ubi ad lares suos redijt Scyles, defecerunt ab
 eo Scythæ, delecto fratre eius Oſtamaſade ex filia Teris
 genito. Scyles cognito quid de se fieret, & quam ob
 causam, profugit in Thraciam. Id cum audisset Oſta-
 maſades, cum exercitu aduersus Thraciam contēdit,
 tui ad Istrum progresso, Thraces occurrerunt. Et dum
 confictori erant, Sitalces ad Oſtamaſadem misit ca-
 duceatorem, cum his mandatis: Quid opus est inter
 nos tentare fortunam? Tu quidem sororis meæ es fili-
 us, sed habes germanum meum, quem si mihi reddi-
 deris, ego uicissim Scylem tradam tibi. Ita neque tu,
 neque ego periclitabor exercitu. Erat autem apud
 Oſtamaſadem frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc à
 Sitalce oblatam conditionem Oſtamaſades accepit,
 redditq; Sitalci fratre, eodemq; aunculo suo, Scy-
 len recepit fratrem. Et Sitalces quidem recepto fratre
 reduxit exercitum: Oſtamaſades autem eodem die ca-
 put Scyli dempsit. Aded sua instituta Scythæ obser-
 vant: & his qui externos ritus asciscunt, tales irro-
 gant pœnas. Multitudinem Scytharum non po-
 tui exactè indagare, cum de eius numero varia referen-
 tes audiam, & per multos illos, & rursus paucos esse
 utique Scythas. Quantum autem sub aspectum meū
 venit, est inter Borysthenem & Hypanim flumina lo-
 cus, nomine Examprus, cuius etiam aliquanto antea
 habuimus mentionem, cum dicebam fontem in eo
 esse aquæ amaræ, Hypanim, in quem fluit, imporabi-
 lem reddentis. Hoc in loco iacet ahenum sexies tan-
 tum, quàm crater, qui est in ostio Ponti, à Pausania
 Cleōbroti filio dedicatus, quod si quis non inspexit,
 hunc ei in modum declarabo: Sexcentarū est ampho-
 rarum facilè capax, crassitudine digitorum sex. Id
 aiunt

Oſtamaſa-
des.

Sitalces.

Scyli
Aora.

Examprus
locus.
Ahenū Ex
ampræ.
Crater in
ostio Ponti.

aiunt indigenæ ex aculeis sagittarum esse factum. Regem enim suum, nomine Ariantem, cum numerum Scytharum scire uellet, iussisse singulos Scythas conferre singulos sagittarum aculeos, proposita morte ei qui non ferret. Ita magnam nim collatam esse aculeorum: & ex his aliquod confectum opus, placuisse ei pro monumento relinquere, atque inde fecisse id ædificium, & in hoc Examplo dedicasse. Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Hæc regio miracula nulla habet præter flumina cum multo maxima, tum numero plurima. Si quid tamen præter flumina, & magnitudinem campi exhibetur admiratione dignum, id dicitur: Vestigium Herculis ostendunt, petreæ impressum, virili uestigio simile, bicubitali magnitudine, iuxta fluvium Tyrem. Ethoc ita se habet. Redeo ad eam quam ab initio institueram orationem: Darius aduersus Scythas exercitum comparanti dimissis nuncijs ad imperandum, alijs ut peditatum, alijs ut classem præstarent, alijs ut Bosphorum Thracium iungerent: Artabanis Hystaspis filius, Darij frater, nolebat illum ullo pacto Scythis inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam, utilia suadens. Cum tamen non persuaderet illi, desistit à dissuadendo. Darius ubi omnia ei in expedito fuere, copias eduxit ex urbe Susis. Ibi eum Ocobazus quidam Persa, cui tres filij erant, omnes in militiam euntes, obsecrabat, ut unum sibi ex illis relinqueret: Cui Darius tanquam amico & modesta obsecranti, respondit, se omnes eius liberos relicturum. Eo responso Ocobazus magnopere lætabatur, sperans liberos suos missionem habere militiæ. At ille præpositos filijs Ocobazi iussit, ut omnes eos interimeret. Ira filij Ocobazi obtruncati, illic sunt relictæ. Darius Susis profectus, puenit ad Bosphorum Calchedonis, ubi pons iungebatur. Illic cōscēsa nauis,

Herculis
uestigiū.
Tyren fluv.
ius.

Ocobazi
liberi.

ui, transmisit in insulas, nomine Cyaneas, quas Græci prius errabundas fuisse aiunt. Ibi sedens in templo, subijciebat oculis Pontum, rem spectaculo dignam. Nam inter omnia maria est maximè admirabile. Cuius lōgitudo est undecim millium ac centū stadiorū: latitudo quā latissimum est, trium millium ducentorum. Huius pelagi os latitudinis est quatuor stadiorū, longitudo oris, quod est collum, quæ Bosphorus dicitur, ubi pons connectebatur, circiter centum viginti stadia, ad Propontidem usq; pertingens. Propontis autem quingentorum stadiorum est, mille & quadringentorum longitudinis, influens in Hellespontum. ipse Hellespontus ubi angustissimus, stadiis septem latus est, quadringentis longus, intrās pelagi uastitatem, quodægzum uocatur. Hæc autē ita dimensa sūt. Nauis ferè meat omnino septuaginta millia passuum longo die, nocte uerò sexaginta. Itaq; è faucibus Ponti ad Phasim, hoc est enim Ponti longissimum, nouem dierum est nauigatio, & octo noctium, quæ sunt mille cētum ac decem millia passuum, hoc est, stadiorum undecim millia ac centum. E Scythica autem ad Themiscyram, quæ est super flumen Thermodontem (hic namq; Ponti latissimum est) trium dierum, duarumq; noctium est nauigatio, quæ sunt passuum trecenta ac tria millia, stadiorum uerò tria millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Bosphorus & Hellespontus à me dimensa sunt, & secundum ea quæ dixi, situm habent. Quin etiam Pontus hic paludem habet, influentem in se, non multo, quā ipse est, minorem, quæ Mæotis appellatur, & mater Ponti. Darius ubi pontem contemplatus est, renauiganit ad pontem, cuius architectus extitit Mandrocles Samius. Contemplatus item Bosphorum, duos super eum cippos erexit à candido lapide, literis inci-

Dart crū
dele factū.
Cyaneæ.
Ponti am-
plitudo.

Bospho-
rus.
Propontis

Hellespon-
tus.

Themiscy-
ra.

Mæotis.

Mandro-
cles.

Cippi Da- fis, unum quidem Assyrijs, alterum uerò Græcis, om-
ri in Bos- nes gentes quas secum ducebat. Ducebat autem om-
phoro ere nes gentes quibus imperabat, continentibus nume-
di. ro septingenta millia hominum cum equitatu, præ-
 ter classem, quæ constabat è nauibus sexcentis. His po-
 stea cyppis Byzantijs in urbem suam translatis, usi
Dianæ a- sunt ad aram Dianæ erectæ, præter unum lapidem, qui
ra. iuxta Bacchi delubrum eadem urbe relictus est lire-
 ris Assyrijs oppletus. Bosphori locus, quem rex Dari-
 us ponte commisit, coniectanti mihi uidetur medi-
Byzantiū. us inter Byzantium, & templum quod supra fauces
 est. Post hæc Darius ponte sublicio delectatus, auto-
 rem eius Mandroclum Samium donauit decuplo. Ex
 cuius primitijs Mandrocles piæis animalibus com-
 missionem Bosphori & regem Darium Medico solio
Mandroclis sedentem, ac suas copias traducentem; effinxit, cam-
monumen- quæ picturam templo Iunonis dedicauit, cum hac in-
tum. scriptione:

Qui rate piscosum cōiunxit Bosphoron, implēs
 Darij regis uota iubentis opus:

Iunoni Mandrocles hæc monumenta dicauit,
 Effet honor Samijs unde corona sibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius, qui pon-
 tem compegit, quem ubi remuneratus est Darius,
 transmisit in Europam, iussis Ionibus nauigare in Pō-
 tum usq; ad Istrū, atq; ubi eò peruenissent, se illic præ-
 stolari, fluuium ponte iungentes. Ducebāt enim clas-
 sem Iones & Acoles & Hellespōtij. Hi præteruecti Cya-
 neas, rectā ad Istrum nauigarunt, subuectisq; duorum
 dierū itinere à mari ad fauces fluminis, ubi in diuer-
 sa scinditur, illud ponte iungunt. Darius transmissio
Tearus fl. per ratem Bosphoro, faciebat per Thraciam iter, & cū
Teari son ad fontes Teari amnis peruentum est, triduo hic
tes. habuit statium. Tearus fertur ab accolisomnium
 amnium.

MELPOMENE, LIB. III. 191

amniū esse optimus, cū ad alios morbos, tū ad scabiem curandam uel hominum uel equorum. Eius fontes duodequadraginta sunt ex eadem petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantundem uicē est à Iunonis templo eius urbis, quæ iuxta Perinthum est, & Apolloniæ, quæ est in Ponto Euxino, duorum dierum utraq. Fluit autem Tearnus hic in flumen Contadesdum, Contadesdus in Agrianem, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta urbem Aenum. Ad hunc igitur amnem cum peruenisset Darius, castra posuisset, oblectatus amne, cippi erexit, his literis inscriptum: TEARI AMNIS CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE PVLCHERRIMAM CUNCTORVM AMNIVM CONTINENT, ET AD EA PERVENIT, EXERCITVM DV-CENS ADVERSVS SCYTHAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CUNCTORVM HOMINVM DARIVS, HYSTASPIS FILIVS, PERSARVM CVNCTAEQVE CONTINENTIS REX. Hæc sunt illic inscripta. Darius hinc pfectus, uenit ad aliū amnē, nomine Artiscū, q p Odryses fluit: quod ubi peruenit, ita agēdū sibi putauit: Ostēso certo loco copijs suis iussit illic singulos quosque prætereuntes ponere singulos lapides. Id cū omnis exercitus fecisset, grandes acerui lapidū effecti sunt, qb. relictis, Darius illinc mouit. Sed priusq ad Istrū pueniret, primos subegit Getas, qui immortales faciūt. Nā Thraces q Salmydesum, quiq supra Apolloniā & Mesambriā urbē incolūt, & q * Cymyanz & * Nipsæi uocātur, sine pugna sese Dario dediderunt. Getæ uerò per imperitiā resistētes, in seruitutem redacti sunt, cū sint fortissimi Thracum, atq iustissimi. Immortales autem faciunt hoc

Contadesdus.
Agrianes
Hebrus.

Cippi in-
scripti
ad Tearnū

Artiscū
flus.
Lapidum
aceruis
Dario cō-
gectus.

Getæ.

Thracum
Darius. Ste-
phan.
* Asian
Myrsæi

T a modo, Myrsæi

Zamolxis
Getarū ad
Zamolxin
nunciū.

Thrace
aduersus
tonitrua
sagittas
executiū.

modo, quodd se mori non putant: sed eum qui defun-
ctus est, meare ad Zamolxin eum, quem nonnulli eo-
rum opinantur eundem esse Gebeleizem. Ad hunc
mittunt assidue cum naui quinque remigum nunciū
quemplam, ex se ipsis sorte delectum, precipientes ea
quibus semper indigent, eumque mittunt. Quibusdā
eorum datur negocium, ut tria iacula teneāt: alijs ut
comprehensis eius qui ad Zamolxin mittitur, mani-
bus pedibusque, hominē agitates in sublime iactēt ad
iacula. Qui si in præsentia extinguitur, ppcium sibi
deum arbitratur: sin minus, ipsum nuncium insimu-
lant, asseuerantes malum illum esse uirum. Hoc infi-
mulato, alium mittunt, dantes adhuc uiuenti man-
data. Idem Thraces, dum tonat fulguratque, in cælum
sagittas excutiunt, deo minitantes, quod nullum ali-
um præter suum esse arbitrantur. Verū (ut ego à
Græcis accepi, Hellepontum & Pontum incolenti-
bus) Zamolxis hic homo fuit, Samiæ seruitutem ser-
uiuit Pythagoræ Mnesarchi filio. Illinc nactus liberta-
tem, cum multum pecuniæ comparasset, in patriam
rediit. Qui cum animaduerneret Thraces malē uiuen-
tes, & insecit, ipse edoctus Ionicum uiuendi gēns &
mores quā Thracum liberaliores, ut qui uersatus
esset cum Græcis, cumque Pythagora non infimo in-
ter Græcos sophista: domicilium extruxit, in quod
primos quosque popularium in conuiuium accipie-
bat, & inter conuiuandum docebat, neque suos con-
uiuas, neque illos qui illic assidue gignerentur, inte-
rire: sed in eum locum ire, ubi superstitēs omnium
bonorum compotes essent. Dum ea quæ commemo-
rata sunt, agit atque dicit, interim subterraneum æ-
dificium sruuit. Quo prorsus absoluto, è Thracum
conspectu subducit, descendens in illud subterra-
neum ædificium. Vbi circiter triennium degit, deside-
rantibus

stantibus cum Thracibus, ac dentibus tanquam mor-
 rorum, quo anno se ei'dem in conspectum dedit.
 Atq; ita credibilia sunt effecta, quæ illis exposuerat:
 Hæc Zamolxim aiunt fecisse. Ego uerò de hoc & de
 subterraneo ædificio neq; nō credo neq; ualde credo.
 Arbitror autem multis eum ante Pythagoram annis
 extitisse, qui siue quispiam fuerit homo, siue deus Ge-
 tarū indigena, ualeat. Getæ hoc ritu utētes, ubi sunt à
 Persis subacti, cæterū sunt exercitū secuti. Darius ubi
 ad Istrum peruenit, & unā pedestres copię, cūctis flu-
 men transmiserū: tunc uerò iussit Iones, postq; ratē
 soluissent, sequi se pedestri itinere cum nauticis co-
 pijs. Qui cum ratem soluturi essent, & imperata factu-
 ri, Coes Erxandri filius, Mitylenæorum præfectus, ita
 apud Darium uerba facit, sciscitatus antea, nunquid
 ei gratum foret audire sententiā dicere uelentis: Cū
 aduersus eam terram, rex facias expeditionem, in qua
 fertur nihil arari, nullas urbes coli, finito tunc pontē
 hoc loci stare, relictis ad eius tutelam custodibus ijs,
 qui eum contexuerunt: per quem siue ex sententia rē
 geremus Scythis inuentis, siue illos inuenire nequibi-
 mus, tutus nobis sit reditus. Neq; enim uereor, ne præ-
 lio commissio, à Scythis uertamur in fugam: sed po-
 tius eis non inuentis, aliquid patiamur erratici. At e-
 nim credat me quispiam meipsum causa hæc dicere,
 ut hic subsistam: ego uerò quod in tuam rem esse sen-
 tio, rex, id in medium profero. Ipse te sequi nolo, neq;
 hic relinqui. Delectatus admodum eo consilio Dari-
 us, ita respondit: Hospes Lesbie, fac omnino cum sos-
 pes domum rediero, præsto mihi sis, ut te ob egregiū
 consilium egregijs factis remunerer. Hæc locutus, ubi
 sexaginta nodis eorum innodauit, accitis ad colloqui-
 um tyrannis Ionibus, ita locutus est: Viri Iones, quam
 prius habueram de pontē sententiā, eam missam fa-

Coes.

Nodis à
Darianis
iuncti.

T cio.

cio. Vos sumpto loro, hæc ita uelim agatis. Quo ex tempore uideritis me raptissimè iter intendentem in Scythas, ex eo tempore incipiētes, soluite singulis diebus singulos nodos. Intra quod tempus nisi affuerō, sed dies nodorum exierit, uela facite in patriam nostram: interea quoniam consilium mutauī, agite custodiam ratis, omne studium illi conservandæ tuendæ adhibentes: quod facientes, maiore in modum mihi gratificabimini. Hæc locutus Darius, p̄mouet exercitum. Thracia tellus in mare intendens, Scythicæ prætenditur, qua sinū faciente Scythica excipit: & illic iter mare subit ostio in uentum eum conuerso. Quod autem ab Istro soli Scythici secundū mare est, id metiendo indicare aggrediar: Ab Istro hæc iam uetus Scythia est ad meridiem, uersus austrum proposita usq; ad urbem Garcinitidem. eiusdē deinceps q̄ ad mare fert montosa regionis, & in p̄ctum porrectum, incolit gēs Taurica Chersonneso tenus, nomine Trachea, id est, aspera. Hæc ad mare pertingit, quod ad uentum subsolanum uergit. Sunt autē finium Scythicæ partes duæ, ferentes ad maria: una ad meridianum, altera ad orientale, quemadmodum Atticæ regionis atque similium, quod sic partem Scythicæ Tauri incolunt, ut si Atticæ iugum Suniacum alia gens non Atheniensis incoleret, quod à tribu Thorica usq; ad Anaphlystam magis in Pontum porrigit promontorium. Talis est, ut parua cum magnis comparē, Taurica regio. Qui autem non est hanc Atticæ partem præteruēctus, huic alio modo planum faciam. Vt si Iapygiæ non Iapyges, sed alia gens imperans, eam diuisa terra à Brundusio usq; Tarentum promontorium incoleret. Cum hæc duo dico, multa millia dico, quibus Taurica gens est comparanda. A gente Taurica deinceps Scythæ supra Tauros, & orientale uersus mare in

Thracia
tellus.

Scythia
uetus.

Thracia
gens.

Thorica
tribus.

Anaphly-
stia tribus

Iapygia,
id est.

Apulia.

Iapyges.

Apulia.

Brundisium.

Tarentum.

ceps

colunt, quæ Bosphori Cimmerij sunt ad uesperam uergentia, & quæ paludis Mæotidos Tanai tenus, qui influit in huius paludis secessum. Itaque ab Istro iam quæ superiora sunt ferentia in mediterranea,cludunt Scythiam ab Agathyrsis, deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, postremò à Melanchlænis. Itaque Scythiæ uelut formæ quadratæ duæ partes, quæ ad mare pertingunt: altera ad mediterranea ferens, altera maritima, usquequaque sunt partes. Nam ab Istro ad Borysthenem decem dierum est iter, tantundem à Borysthene ad Mæotidem paludem. A mari mediterranea uersus, usque Melanchlænos, uiginti dierum iter. Supputatur autem à me in singulos dies itineris ducena stadia. Ita transuersa Scythiæ erunt quatuor millium stadiorum recta, quæ ad mediterranea ferunt, totidem stadiorum. Tantæ est hæc terra magnitudinis. Scythæ inter se collocuti, cum soli impares essent copiis Darij prælio repellendis, nuncios ad finitimos misere. Eorum reges ubi cõuenère, consultabant, ut sit ingenti exercitu inuadente. Erant autem qui conuenerant reges Taurorũ, & Agathyrsorum, & Neurorum, & Androphagorum, & Melanchlænorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sauromatarum. E quibus Tauri huiusmodi moribus utuntur: Virgini naufragos immolant, & quoscunque Græcos illuc delatos. Hoc modo postquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt, truncum eius quidam aiunt deturbari è rupe: Nam in rupe prærupta templum est eorum situm. Cruci affigunt caput. Quidam de capite suffigendo consentiunt, sed truncum è præcipitio deiici negant, sed humo contegi dicunt. Deum, cui immolant ipsi Tauri, aiunt esse Iphigeniam, Agamemnonis filiam. In hostes, quos ceperint, hoc agunt: res colli-

Taurica
gena.
Bospho-
Bus Cim-
merius.
Agathyrsi
Neuri.
Androphages.
gi.

Taurorum
mores.

Iphigenia
apud Tauri
res colli-

T. 4. Amputatum tur.

Agathyr- Amputatum quisq; caput hostis domum rreportat, fa-
forū mo- sti suffixum admodum sublime supra tecta statuit, &
rea. plerunq; supra fumarium: ideo in sublimi locantes,
Amicitia quodd dicant eos totius domus esse custodes. Viunt
inter Aga- autem ē rpto & ex bello. At Agathyrſi excultiſſi-
thyrſos cō- mi uiri ſunt, & aurum plerunq; geſtantes, in commu-
munis. ne cum mulieribus cōcunt, ut inter ſe germani ſint
 ac domeſtici omnes, nihil neq; liuoribus, neque odij
 mutuō exercentes, cætera ad Thracum conſuetudi-
Neurorū nem accedentes. Neuri Scythicis utuntur moribus,
mores. qui unā ante Darij expeditionem æſtate coacti fuerāt
 ſolum uertere, propter ſerpentes. Nam ſerpentum
 cum magna uis ex ipſorum ſolo eſt edita, tum maior
 ſuperne ē locis deſertis ingruerat, quibus uſque adeō
 fuerunt infeſtati, ut reliſto ſuo loco cum Budinis ha-
 bitauerint. Iidem uidentur homines eſſe malefici:
 dicuntur enim à Scythiſ, & ab ijs qui in Scythia in-
 colunt Græcis, ſemel quotannis ſinguli ad aliquot
 dies effici lupi, & rurfus in priſtinum habitum redi-
 re, quod tamen dicentes mihi non perſuadent. Ipſi
 tamen aiunt ita eſſe, ac deierant. Androphagi agre-
Lupi ex tiſſimos omnium hominum mores habent, non iu-
hominib. dicijs, non legibus utentes, pecuariam exercentes,
Androph- ueſtem Scythicæ ſimilem geſtantes, propriam lin-
gorū mo- guam habentes. Melanchlæni omnes indumen-
rea. ta nigra gerunt, unde & cognomen habent, qui ſoli
Melanch- ex his humana carne ueſcuntur, inſtitutis Scythicis
lænorū utentes. Budini ingens natio, atque numeroſa, ue-
nomencl- hementer caſſijs oculis omnis ac ruſa, quorum urbs
tura & mo- nomine Gelonus, ē materia conſtructa eſt, muro alto
res. ē materia toto, cuius ſingula latera tricenorum ſta-
Budinoū diorum ſunt magnitudinis. Aedes quoque cum pri-
mores. uatæ tum ſacræ, ſunt ē materia. Nam uiſuntur ibi
 deorum Græcorum templa, græcanicē extruſta, ſimu-
 lacris,

lacris, aris, delubris ligneis. Libero trieterica, id est, triennialia agunt, & bacchanalia exercent. Quippe Geloni quondam Græci fuere, sed summoti inter Budinos habitauerunt, lingua partim Scythica, partim Græca utentes. Budini à Gelonis & lingua & uictu sunt dispares. Nam cum indiginæ sint, pecuariz operam dant, soliquæ eius regionis pedunculos edunt. Geloni agriculturæ operam dantes, frumento uictitant, & hortos possident, nihil illis neque aspectu neque colore simili. Budini à Græcis Geloni nuncantur, non rectè uocantibus. Horum regio omnis est arboribus frequens, & ubique plurimum conlita, ubi est lacus ingens, & multus, & palus, ac multum circa arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & castores, & aliz feræ, forma oris quadrata, quorû pelles ad renones faciendos cõsuuntur, & testiculi ad curâda posteriora sunt. De Sauromatis ita memoratur.

Gelonorû
more.

Dum Græci præliati sunt cum Amazonibus, quas Scythæ xorpata uocant, quod nomen potest transferri uiricidæ (xor enim uirum uocant, para autem occidere) feruntur post uictoriam prælij ad Thermodõtem facti, abiisse, portantes tribus in nauibus quascunq; potuere ex Amazonibus capere: quibus illæ in pelago insidiatæ, cunctos trucidauere. Sed cum naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut uelis aut remis uti scirent, interfectis uiris, ferebantur secundum tempestatem & uentum. Delatæque sunt ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt. Ibi è nauibus egressæ Amazones ad loca habitata, iter habentes, quod primum nactæ sunt equorum armentum, diripiunt conscenduntque: & obequitantes, è Scythis prædas agunt. Scythæ quid hoc rei esset, conijcere nequibant, cum neq; uocem neque uestem, neque gentem agnoscerent: admi-

Amazonæ.

T s rabun-

bundi unde uenirent, rati cunctos esse uiros eiusdem ætatis. Sed commissâ cum eis pugna potiti cadaueribus illarum, ita demum nouerunt fœminas esse. Itaque consilio habito uisum est eis, nullo pacto post hac quampiam illarum esse occidendam: sed ex se qui maximè iuuenes essent, ad eas mittendos, eodem numero quo illas esse coniectabant, qui sua prope earum castra haberent, & eadem quæ illæ facerent. Si intraderentur, pugnarent, neu subterfugerent: ubi subsisterent illæ, & ipsi proxime accedentes castra poneret. Hoc Scythæ iccirco decreuerunt, quod prolem ex illis suscipere cupiebant. Adolescentes qui missi sunt, mandata peregerunt. Quos ubi Amazones intellexerunt neutiquam ad se lædendas uenisse, ualere sinebant. Quotidie tamen castra castris propius admuebantur. Ne ipsi quidem adolescentes aliquid habebant, quemadmodum Amazones, præter arma & equos, & eandem uitam quam illæ uiuebant uenando atque prædando. Circa meridiem Amazones solebant aut singulæ aut binę separatim à reliquis ad uentrem leuandum longius uagari. Ea re Scythę cognita, & ipsi idem faciunt. Quorum cuidam una illarum, quæ solinaga erat, propinqua cum fuisset, non se auertit, sed de colloquendo deliberabat, nec appellare poterat cum quo cum non esset prius congressa, tamen manu significauit, ut ad eundem locum postridie rediret, adducto secum altero, ut duo essent, se quoque alteram adducturam. Digressus ab ea adolescens, hæc enarrat cæteris: posteroque die socium secum ducens, ad locum præsto fuit, ac reperit Amazonem expectantem sociam. Eius rei certiores facti reliqui adolescentes, & ipsi seducunt cæteras. Post hæc commixtis castris pariter habitant: eam quisque uxorem, cum qua prius coierat, habentes. Earum uocem cum ipsi discerunt

scere non possent, ipsorum illæ discebant. Et cum u- Sauroma-
tarum cū
Amazoni-
bus cōmu-
nio.
trique inter se conuenissent, uiri ad Amazonas ita di-
xerunt: Nobis parentes sunt pariter & facultates. Pro-
inde nō agamus diutius hanc uitam, sed hinc digres-
si in hominum frequentia degamus, ubi uos habedi-
mus uxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ responde-
runt: Nos uerò non possumus uestris cum feminis
habitare, quibus non iidem qui nobis sunt mores.
Nos enim arcu tela excutimus, & iaculamur, & equi-
tamus, muliebria opera indoctr. Vestræ femine nihil
eorum quæ recensuimus, sed opera muliebria fasti-
tant, desidentes in plaustris, non ad uenationem atq;
alia huiusmodi prodeuntes. Proinde non possumus
illis esse similes. Quod si uobis cordi est habere nos
coniuges, & uiros uideri esse iustissimos, ite ad paren-
tes uestros, & facultatum sortiri partem rursus re-
dite, ita semoti ab illis habitabimus. Id approbantes
ita facere adolescentes, acceptaque facultatum, quæ
ipsis continebat, portione, rursus ad Amazonas re-
dierunt. Ad quos illæ: Duplex inquit, merus nos
tenet in his locis habitandi: unus, quod nos parenti-
bus uestris uos priuauimus: alter, quod terram ue-
stram magnopere uastauimus. Sed quoniam digna-
mini nos habere uxores, hoc unā nobiscum agatis.
Agedum proficiscamur è regione hac, & Tanai trans-
misso illic habitemus. Huic quoque rei obtempera-
uere adolescentes. Traiectoque Tanai, & à Tanai Amazo-
nū sedes.
trium dierum orientem uersus, totidemque à Mzoti
de palude & aquilonem itinere confecto, peruene-
runt ad eum locum, quem nunc incolunt, ubique
subsederunt. Ideoq; prisca consuetudine uiuendi fe-
minæ Sauromatarum utuntur. Venatum unā cum
uiris, ac sine uiris eunt, equis insidentes, atq; adeo in
præliū eandem quā uiri stolam ferūt. Sauromatz pu-
tantur

Solæcizati tantur lingua Scythica solæcizare, id est, corruptè u-
res Sauro ti, quod eam ab initio non probè didicere Amazo-
mata. nes. Quod ad coniugia pertinet, ita ab eis est institut-
 um : Nulla uirgo nubit priusquam aliquem hosti-
 um interfecerit. Ideoque nonnullæ earum decedunt
 iâ uetulæ, anteq̃ nubant, q̃ lege satisfacere nequeant.

Scytharū
regnū cū
confinib.
delibera-
cio.

Ad harum igitur quas dixi gētium coactos reges,
 nūcij Scytharum cum peruenissent, certiores eos fe-
 cerunt, Persam ubi omnia quæ sunt in interiore con-
 tinente, in suâ ditionem redegit, faucibus Bosphori
 ponte iunctis, in citeriorē traiecis-
 sisq̃ illic Thracibus, fluuiū Istrū iunxisse, animo hæc
 omnia in suâ redigendi potestatem. Proinde nos (in-
 quunt) nolite ullo pacto de medio cedere, sinētes ad
 perniciē nos deuenire, sed idē sentiētes, obuiā eamus
 inuadenti: quod nisi facitis, nos in ultimū discrimen
 adducti, aut regionem deferemus, aut manentes de-
 ditionem faciemus. Quid enim cladē subeamus, no-
 lentibus uobis auxilio nobis esse? quanquā non com-
 modius agetur uobiscum, aduersus quos non minus
 uenit Persa, quā aduersus nos: neq̃ nos subegisse con-
 tentus, à uobis abstinebit. Cuius rei magnū hic acci-
 pite documentū, quod si nobis solis inferret ille bel-
 lum, animo superioris seruitutis ulciscendæ, debebat
 à cæteris hominib. abstinere, & sic in nostrā tēdere re-
 gionem, ostendens omnibus se aduersum alios ire. At
 nunc ubi primum traiecit in hanc continentem, ut
 quisque ei occurrit, pacat: cæteros, ueluti Thraces
 & nobis cōfines Getas, suo subiectos imperio habet.

Getæ.

Hæc cum Scythæ denunciaissent, ij qui è nationibus
 nenerant, reges deliberabant, sed discordes eorum e-
 rant sententiæ. Nam Geloni quidē & Budini, & Sau-
 romatę concordī animo receperūt se Scythiis auxilio
 futuros. Agathyrus autem & Neurus & Androphæ-
 gus

MELPOMENE, LIB. IIII. 301

gus, & Taurorum Melanchlænorumq; reges ita Scythiſ responderunt: Si uos iniuria inferenda ac laceſſendo, bello priores nō fuiſſetis, rectè uideremini pro cari quę precamini: & nos ueſtris precibus morem gerentes, idem quod uos ageremus. Nunc ſine nobis illorum terram ingreſſi, uos imperitaſtis Perſis, quoad Deus uobis indulſit: & illi, quandoquidem eos idem deus in uos excitat, uicem uobis reddunt. At nos neque tunc quicquam intulimus iniuriæ his hominib. neque nunc quicquam conabimur priores inferre. Quod ſi hic noſtram regionem inuaſerit, & prior iniuriam fecerit, nos haudquaquā tolerabimus. Id donec cernamus, apud noſmetipſos manebimus. Neq; enim in nos uenire Perſæ uidentur, ſed in eos qui fuerant auctores iniuriæ. Scythæ ubi hæc relata audiere, ſtatuērunt nullam ſibi pugnam reſta atque ex aperto conferendam, quando ipſis illi ad ſocietatem non accedebant. Itaq; digreſſi, clam ac longius progreſſi, puteos quos ipſi offenderant ac fontes, obſtrūunt, bifariamq; diuiſi herbam è regione atterunt. Et ad unam è partibus, ubi regnabat Scopas, iubent Sauromatas pergere, qui ſe ſubducerent, ſi eò Perſa declinaret, fugientes rectè ad flumen Tanaim, ſecundum Mæotidem, ijdem Perſam abſcedentem inuadēdo perſequerentur. Hæc erat una pars regni ordinata ad hanc uia, quemadmodum diſtum eſt. Reliquarum duarum una, cui imperabat rex Indathyſus, quæ magna eſt, & tertiam in qua regnabat Taxacis, in unum coeuntes, accedentibus Gelonis atq; Budinis, iubent hos quoq; unius diei itinere prægreſſos exercitū Perſarum ſeducere, hoſtē laceſſendo, & ea quæ decreuiſſent exequendo, & ante omnia hoſtem ſeducere in agros illorū, qui ſocietate ipſorū habuiſſet: ut eos ſi minus uolētes bellū aduerſus Perſas ſuſciperent, certè inuitos redderēt

Scopas.

Indathyſus.

Taxacis.

isti

istis hostes. Deinde in suam terram deflectere & tentare, si quid ipsis tentandum esse uideatur ac libeat. Hæc ubi decreuere Scythæ, copijs Darij ex occulto occurrebant, præstantissimis equitum præcursoribus missis. Carros autem in quibus eorum nati uxores & omnes degunt, unâ cum pecoribus, præterquam ad victum suppetentibus, præmiserant, dato suis mandato, ut semper aquilonem uersus tenderent. Hoc cum præparassent Scythæ, eorum emissarij, posteaquam cõpererunt Persas ab Istro trium ferè dierum, & ante se unius dici itinere abesse, positis castris, germîna terræ uastant. Persæ ubi Scytharum equitatus in conspectum se dedit, eum insequi maturant à uia sese semper subducentem: & cum ad unam partium uentum est, auroram uersus & Tanaim, & Scythis tendentibus, & insequentibus Persis, Scythæ Tanaim traîscunt. eò & Persæ traîcto, illos insequuntur, donec per âgrata Sauromatarum plaga, perueniunt in Budinorum. Quam diu Persæ fuerunt in Scythica ac Sauromatide regione, nihil ei detrimenti inferre potuerunt, utpote uastæ. Vbi uerò Budinicam ingressi sunt, ibi nacti lignea mœnia à Budinis deferta, & omnibus rebus uacua, incenderunt. His actis, ipso itinere ire porro tendunt, dum eam regionem peruagati, in uastam solitudinem deneniunt. Hæc solitudo à nemine hominum colitur, posita supra Budinorum regionem, septem dierum itineris magnitudine: ultra quâ Thyssagæ incolunt, à quibus quatuor ingentes amnes per Mzoreos fluunt, & in paludem nomine Mzotim se insinuant, quibus hæc sunt indita nomina: Lycus, Hoarus, Tanais, Syrges. Darius ut ad solitudinem peruenit, cursu omisso copias super fluuium Hoarum locauit. Post hæc octo urbes, easque ingentes condidit, pari inter se spacio distantes, sexagenorum

ferè

ferè stadiorum, quarum ad meam usque memoriam adhuc ruinae extabant. Dum in his Darius occupatur, interim Scythae, quos ille insequabatur, circumstitis locis superioribus, reuerterunt in Scythiam. Quibus è conspectu omnino semotis, nec se amplius exhibentibus, ita Darius urbibus illic relictis, dimidiatis conuertit iter ad occasum, ratus & hos esse cunctos Scythas, & ad occasum fugere. Proinde cum exercitum maturans ire in Scythiam, eò deuenit, ubi in duas Scytharum incidit partes. Hos nactus insequabatur unius diei spacio, nunquam intermittens, subterfugientes. Subterfugiebant autem de industria in terram eorum, qui societatem ipsorum respuerant, & primum in Melanchlænorum. Quos cum perturbassent, tam Persae quàm Scythae eorum terram ingressi, Scythae in loca Androphagorum Persas adducunt. Perturbatis autem Androphagis, hostem in Neuridem ducunt. Neuris quoque consternatis, tendunt subterfugiendo ire ad Agathyrsos. Agathyrsi cernentes fugari finitimos à Scythis ac perturbatos, priusquam à Scythis ager ipsorum inuaderetur, misso caduceatore, Scythas ingressu suorum finium prohibent: praedicentes, si conarentur inuadere agrum suum, cum eis primum se praelium commissuros. Hoc interminati Agathyrsi, in fines procurrunt, animo arcendi ingredi uolentes. At Melanchlæni & Androphagi & Neuri inuadentibus Persis unà cum Scythis, neque uirium neque minarum memores, sed timore perculsi, fugam capefferunt aquilonem uersus ac solitudinem. Scythae partim ad Agathyrsos iam non recusantes societatem se conferebant, partim è Neuride regione in suas, Persas praebant. Id cum diu fastidiretur, neque desisteretur, Darius ad Indathyrsum Scytharum regem misso equite, inquit:

*Scythae
hostem in
confines
pelliciunt*

Darius. inquit: Homo tu, quid assidue fugam facis, cum liceat tibi horum facere alterutrum? Si tibi uideris idoneus ad resistendum rebus meis, siste discursum, ac persistans mecum fac prælium: sin agnoscis te imparē esse, sic quoque siste cursum, & hero tuo munera offerens terram atq; aquam, in colloquium ueni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrus ita respondit: Sic res meæ habent, & Persæ, ut neque ullum mortaliū ego metuens ante fugerim, neque nunc fugiam te, neq; quicquam faciam diuersum nunc, atq; in pacē facere conseruam. Quid autem non protinus tecū in eo prælium, huius rei te certiorē faciam: Nobis neque oppida sunt neq; agri culti, quorum uel admit-tendorum uel uastandorum metu, properemus nobiscum conferre pugnam: ad quam si opus est continuē deuenire, sunt paterna sepulchra: quæ agē dum inueneritis, tentate labefactare: & tunc intelligetis, pugnaturi uobiscum simus pro sepulchris; nec ne prius autem (nisi nos ratio traxerit) tecum prælium non conferemus. Hætenus, quod ad pacem pertinet, dictum sit. Quod autem ad cætera, ego solos mihi heros arbitror Iouem progenitorem meum, & solium Scytharum regium. Tibi autem pro terra & aqua quæ dono poscis, mittam quæ decet ad te uenire dona, pro eo quod herum te meum esse dixisti, iubeo te flere. Hoc à Scythis responsum est, quod caduceator reuersus Dario renunciauit. Scytharum reges audito nomine seruitutis, indignatione perfuncti, partem illam quæ cum Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scodpasis, mittunt ad colloquendum cum Ionibus, qui Istrum ponte iunctum asseruabant. At Persæ non amplius sibi uagandum esse statuerunt, ut hospitibus, qui ipsorum com meatum eripiebant, insidias tenderent, distributis qui aduersus creptores frumentariæ rei

rei iussa exequerentur. Enimvero equitatus Scytharum semper in fugam uertebat equitatus Persarum; sed fugientes incidendo in peditatum, ab eo defensas bantur. Ita Scythæ summoto equitatu, hostili tamē metu peditum abscedebant, & nihilo minus noctibus quoque incursiones faciebāt. Aduersus quos quid Darianis auxilio fuerit, referā, res in primis admirabilis, asinorum uox ac mulorum species. Nam (ut superius à me demonstratum est) nullus in terra Scythica, neque asinus neque mulus gignitur, ac ne ullus quidem uisitur propter frigora. Itaque rudentes asini perturbabant Scytharum equos, & cum Scythæ sæpenumero Persas adorirentur, eorum equi exaudita asinorum uoce, consternati auerterebantur, arrectis auribus stupefacti, utpote insolentia tum uocis, quā prius non audissent, tum formæ, quā nunquam inspexissent. Atque hoc quidem paululum quiddam momēti ad bellum afferebat. Cæterum Scythæ ubi animaduertunt Persas tumultuantes, quo diutius in Scythia illi commorarentur, & commorantes ad omniū necessariarum rerum inopiam redigerentur, faciendū ita sibi putarūt, ut pecoribus suis unā cum pastoribus relictis, in aliū ipsi abscederēt locū. Persæ illuc se cōferētes, excipiebant pecora. Quo facto cum sæpius idem tentaret, ad ultimum Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittunt ad eum cum muneribus caduceatorem, aue, mure, ranā, & quinque sagittis. Persæ cum qui munera ferebat, percontabantur quid illa significarent. Iste negare sibi aliud esse mandatum, nisi cum illa tradidisset, celerrimè rediret. Iubere tamē ipsos Persas, si solertes forent, interpretari quid sibi dona uellent. Hoc cum audissent Persæ, consultabant. Et Darij quidem sententia erat, Scythas seipsos ei donare, & terram atque aquam : hac ratione coniectans, quod

Scytharū
munera
ad Dariū,
Aue,
Mus,
Rana,
Sagittæ.

**Munerum
Scytharū
interpretatio.**

mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines uictiter: rana autem in aquis nascatur, auis uero sit equo assimilis, sagittis dandis, quod seipfos tradere uideantur. In hanc sententiam Darius interpretabatur. At Gobryas unus ē septem qui Magos sustulerant, hoc dicere dona coniecit: O Persæ, nisi effecti ut aues subuoletis in cælum, aut muros subeatis terram, aut ranæ insiliatis in paludes, non remeabitis unde uenistis, his sagittis confecti. Et Persæ quidem munera interpretabantur. At una pars Scytharum, cui datum ante erat negotium Mæotidis paludis custodiendæ, tunc autem Ionibus qui ad Istrum erant colloquendi, ubi ad pontem uenit, ita uerba fecit: Viri Iones, libertatem uobis afferentes uenimus, si modò nos exaudire uolueritis. Accepimus enim Darium uobis præcepisse, ut ad sexaginta duntaxat dies custodiam pontis ageretur, & nisi intra id tempus ipse non afforet, domum abiretis. Itaque si id feceritis, & apud illum & apud nos culpam deuitaueritis. Proinde cum ad præstitutam diem permanseritis, iam licet abscedatis. Hæc se facturos recipientibus Ionibus, Scythæ raptim retrò abiēre. At cæteri Scythæ post missa Dario dona, cum peditatu ac equitatu aduersus Persas in acie instructi steterunt, tanquam conflicturi. Cum interim lepus in medium profiliit, quem ut quisque uidit insequabatur. Perturbatis Scythis ac uociferantibus, sciscitabatur Darius, unde hostium tumultus existeret: & cum audisset illos leporem insectari, inquit ad eos Persas, cum quibus cætera colloqui consuevit: Hi uiri uidentur mihi magno nos habere contemptui, & nunc Gobyras rectè dixisse de Scythicis donis, quo magis cum mihi quoque ipsi res ita se habere uideantur, bono consilio est opus, ut tutus nobis eò unde uenimus, sit receptus. Ad hæc Gobyras:

Gobyras: Equidem, inquit, ð rex, horum ego uiro-
rum inopiam uidebar mihi ferè fama habere cogni-
tam, sed ubi adueni, euidentius intellexi, animad-
uertens eos habere nos ludibrio. Proinde mihi uide-
tur, cum primum nox aduenerit, incensis è more i-
gnibus, & alijs quæ consueuerunt fieri actis, imbecil-
lissimis quibusq; militum ad hostem fallendum reli-
ctis, asinisque omnibus alligatis abeundum, prius-
quam ad Istrum rectâ pergant Scythæ ad pontem sol-
uendum, aut Ionibus soluere libeat, quod nobis fa-
ctu facile erit. Hoc Gobyras consilium dabat. Cui as-
sentiens Darius, ubi nox affuit, reliquit in castris ho-
mines defatigatos, & eos quorum amissio minimi fa-
cienda esset, necnon omnes asinos alligatos: asinos
quidem, ut uocem ederent: infirmos autem homines
hoc titulo, ut dum ipse cum flore copiarum adorire-
tur hostem, isti interea castra tutarentur. Hæc ubi per-
suasit his qui relinquebantur, Darius accensis ignib.
quàm maturrimè ad Istrum contendit. Asini, quod
multitudine destituti essent, eo magis rudere. Quos
audientes Scythæ, credere omnino Persas in eisdem
permanere castris. Verùm ubi illuxit, ij qui relictæ eræ
cognito se proditos esse à Dario, manus extēdere ad
Scythas, & quæ contigerant referre. His illi auditis
repentè retractis duabus Scytharum partibus, & una
Sauromatarum cum Budinis ac Gelonis, Persas recta
ad Istrum uia persequuntur, utpote plerosq; pedites
& itinera nescientes, ea præsertim quæ diuortia habe-
bant, ipsi equites & compendia uiarum scientes. Sed
cum utriq; ab alteris aberrarent, multo priores ad pō-
tem Scythæ peruenere quàm Persæ. Ibi cognito se præ-
uertisse Persas, ita ad Ionas, qui in nauibus erant, uer-
ba fecerūt: Viri Iones, cum dierum numerus iam per-
pertransierit, iniurij estis qui adhuc permaneatis,

Gobyras ed
Istrum de
reuersem
do.

sonum de
liberatio
de ponte
Darii de-
ferendo.

Histiaxi sen-
tentia.

sed quoniam haftenus timore mansistis, nunc solui-
te quam celerrimè traiectum, atq; abire sospites libe-
riq; dijs pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam eū
qui antea dominus uester erat, ita tractabimus, ut ad
uersus nullum mortaliū sit facturū expeditionem.
De hac re consultantibus Ionibus, Miltiadis quidem
Atheniensium ducis & Chersonensium, qui sunt in
Hellesponto, tyranni sententia erat, Scythis obtempe-
randum esse, & Ioniam seruitute liberandam. At Hi-
stiaxi Milestij diuersa, quod diceret nunc quidem eos
sux quēq; urbis tyrannos esse ob Dariū. Potentia
uerò Darij sublata, neq; se Milestij, neq; alium quēq;
usquam praeesse posse. Fore enim, ut singulae ciuitates
popularem statum, quā tyrannicum mallēt. Hanc
sententiam cum dixisset Histiaxus, omnes confestim,
qui Miltiadi assensu fuerant, in eam transierunt. Fuere
autem qui disceptauerunt, duhtaxat alicuius apud re-
gem existimationis, Hellepontinorum quidam tyrā-
ni, Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lampfacenus,
& Erophantus Parienus, & Metrodorus Proconnesi-
us, & Aristagoras Cizicenus, & Ariston Byzantiū, &
hi quidem ex Hellesponto. Ab Ionia autem Stratiās
Chius, & Aeacides Samius, & Laodamas Phocensis,
& Histiaxus Milestius, cuius sententia prelata est sen-
tentia Miltiadæ. Acolum uerò unus affuit, qui esset
autoritate præditus, Aristagoras Cymæus. Hi postea-
quam Histiaxi probauere sententiam, hoc sibi agen-
dum dicendūq; censuerunt, ut pontem quidem ab
ulteriore ipsa eatenus soluerent, ut extra sagittæ ia-
ctum essent, ne nihil facere uiderentur, cum tamen
nihil facerent, neue Scythæ uim afferre tentarent, &
Istrum ponte transire, sed soluentes illinc pontem,
quasi omnia ad uotum Scytharum facerent. Hoc sen-
tentia Histiaxi addēdum cum decreuissent, ita pro u-
niuersis

quævis ad Scythas Histixus verba fecit: Viri Scythæ, Histixus
iucundam nobis rem attulistis, & opportunè instatis. ad Scy-
thas.

Atq; ut vos nobis probè viam ostenditis, ita nos vo-
bis obsequenter obtemperabimus. Vt enim cernitis,
traiectum rescindimus, adhibitori omnè diligētiam,
cupiditate assequēdæ libertatis. Cæterum dū nos hæc
dissoluimus, interea vos illos inquirere tēpus admo-
net, & inuentos tam uestro q̄ nostro nomine ita ul-
cisci, ut merētur. Scythæ Ionib. iterū fidē habētes tā-
q̄ uera elocutis, ad inquirēdos Persas reuerterūt, atq;
ab omni illorū itinere aberrarūt, ipsi sibi hui⁹ rei cau-
sa, q̄ pabula equorū illis in locis corruperāt, fontesq;
obstruxerant: q̄ nisi fecissent, facile si uoluissent, Per-
sas inuenturi: nunc ita faciendo, uisi sibi sunt optimè
consuluisse, ob quæ tamē eqs res frustrata est, Quippe
in sua regione eā partē consecretantes, in qua cibaria e-
quis atq; aquæ forēt, hostē indagabant: rati illum eā-
dē partē fugā intendisse. At ille obseruato q̄ prius te-
nuerat itinere, abierat, atq; ita quoq; agrè traiectus re-
perit locum. Et cum noctu peruenisset, nactus pontē
solutū, animo prorsus concidit, ueritus ne se relicto
Iones abissent. Erat apd̄ Dariū Aegyptius quidā, om-
nium hominū uocalissimus. Hunc Darius supra ripā
Istri positū iubet inclamare Histixū Milesiū: Histixus
cū sapius inclamantē, ad primā tamen inclamationē
exaudiens, omnes naues admonit, & ad traiiciendum
exercitum pontem iunxit. Atq; hunc in modum Per-
sæ pfugerunt, quos indagantes Scythæ, iterū aberrar-
unt, & ob id Iones tanq̄ non liberos, sed pessimos &
ignauissimos omnium hominum iudicant, deq; eis
tanquam de seruis loquentes, mancipia dominos a-
mantia esse aiunt, & insectatione digni. Timos. Hæc in
Iones Scythæ pbra iaciūt. Darius per Thraciā iter fa-
ciens, Sectū Cherfoneū peruenit, atq; illinc Adriā navi-

Vocalis-
simus qui-
dā Aegy-
ptius.

Iones à
Scythiis
hominum
ignauissi-
mi iudicā-
tur.

bus ipse trāsinuit, relicto in Europa exercitus duce Megabyzo, hominē Persa: cui Darius aliquādo hunc honorem habuit, ut hoc uerbum inter Persas diceret, cum esset efusus mala punica, simul ac primū malū aperuit, interrogatus à fratre Artabano, num tantum hominum sibi optaret, quantū illic esset acinorū: respōdit, se præoptare tot sibi esse Megabyzos, q̄ Græciā subditam. His uerbis apud Persas hominē honorauit: quē tūc prætorē reliquit cū octoginta millib. militū. Megabyzus aut̄ hic immortalē sui memoriā apd̄ Hellespontios reliquit, hoc dicto, q̄ cū apud Byzantium Megabyzi agens audisset Chalcedonios decem & septem annis ante Byzātiōs urbē condidisse: inquit, Chalcedonios eo tempore cæcos fuisse, q̄ cū pulchrior adesset locus ad urbem cōdēdā, nequaquā turpiorē elegissent, nisi cæci fuissent. Hic igitur Megabyzus in Hellespōtia plaga p̄ prætorē relict⁹, eos q̄ diuersarū à Medis partiū erāt, subigebat: & is quidem talia agebat. Per idem autem tempus, alia ingens aduersus Pœnos extitit expeditio ob eam quam ego commemorabo causam, his prius expositis: Argonautarum posterī cū à Pelasgis qui fœminas Atheniēsium, & ex Braurone prædati sunt, essent eiecti à Lemno, Lacedæmonem nauigauerunt, confidentesque apud Taygetum ignes accenderunt. Quos Lacedæmonij cū aspexissent, nunciū misere, sci scitatum quinā & unde essent. Illi nuncio sciscitanti responderunt, se Minyas esse, ab his heroibus oriundos, qui in Argo nauigassent, quiq̄ cū Lemnū appuissent, illic eos procreassent. Hanc orationem stirpis Minyarū cum audissent Lacedæmonij, misso iterum nuncio sciscitatur, quid sibi uelit ipsorum aduersus, atq̄ ignis accensio? Illi uerò se respondēt, à Pelasgis eiectos, redire ad parentes (æquissimum enim id factum esse) orareq̄ ut sibi liceret unā cum eis habitare, tum bonorum

bonorum, tum agrorū participibus. eos recipere in ea quæ ipsi uellent, Lacedæmonijs placuit, cū ob alia ad hoc faciendum inductis, tum præcipuè, quod Tyn-
 daridæ Castor & Pollux in Argo nauigauerant. Rece-
 ptos Minyas & agris impertierūt, & in tribus coapta-
 runt. Ibi confestim in alios ablocatis, quas in Lemno
 duxerāt uxorib. matrimonia contraxerunt. Longo de
 inde interiecto tēpore, statim elati superbia cū alia fla-
 gitiosa perpetrarūt, tū regnū affectarūt. Quo nomine
 eos Lacedæmonij morte multādos cum censuissent, *Lacedæ-*
 cōprehensos in carcerē coniecerūt. Quoscunq; Lacedæ-
 monij morte plectendos cēsent, eos noctu plectūt, *moniorū*
 interdiu neminē. Cum uerò esset in illos animaduer-
 suri, exorati sunt ab eorū uxorib. quæ ciues erant, &
 primorū Spartanorū filix, ueniā ingrediendi carcerē,
 & cum suo cuiusq; uiro colloquendi, nullum in il-
 lis dolum esse suspicantes. Horū permissu Minyarum
 uxores ingressæ carcerem, omni ueste quam gestabāt
 uiris tradita, illorum uestem illæ sumpserunt. Ita Mi-
 nyæ muliebri ueste amicti, ueluti mulieres, è carcere
 prodierunt, rursusq; apud Taygetum confederunt. *Minyæ u-*
 Hac eadem tempestate Theras Autefionis filius, Thi-
 samentī nepos, Thersandri pronepos, Polynicis abne-
 pos, missus est in coloniā Lacedæmonis, genere Cad-
 meus, auunculus Aristodemi filiorum Eurysthenis
 & Proclis, qui cum pupilli essent, tutelam gerebat re-
 gni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto impe-
 rio, Theras ita grauitè tulit sibi ab alijs imperari,
 quoniā imperiū degustasset, ut negaret se Lacedæmo-
 ne moraturum, sed ad cognatos nauigaturum. Erant
 autē in insula, quæ nūc Thera, quodā Callista uocaba-
 tur, homines Phœnices à Mēbliare Pœcilis filio oriū-
 di. Cadmeus enim Agenoris filius Europam quæritās,
 in insula quæ nunc Thera uocatur, appulsus cū esset,

*mos insu-
mēdis no-
tu supplē
cūq;.*

*Minyæ u-
xorū eā
mento li-
berati.*

sue regionis amore captus, siue qua alia uoluntate, re-
 liquit illic cum alios quosdā Phœnices, tū Memblia-
 rē consanguineū suū. Illi ante aduentū Theræ Lacedæ-
 mone octo ætatib. hominū, insulā (quæ Callista, id est
 pulcherrima uocabatur) incoluerūt. Ad quos The-
 ras cum multitudine tribuliū missus est, nequaquam
 ad illos eiiciendos, sed ad unā habitandū, & ad insulā
 ualde frequentandā. Postea uerō q̄ Minyas ē carcere
 elapsos, & apud Taygetum confidentes, Lacedæmo-
 nij tamen necare statuerant, Theras necē eorū de-
 precabatur, recipiēs se illos ex ea regione abdustrū.
 Et huic postulato Lacedæmonij assentientibus, cum
 tribus biremibus ad posteros Membliaris nauigauit,
 ducens secum nō uniuersos Minyas (pleriq̄ enim ex
 ipsis ad Parorcatas Caucōasq̄ diuerterūt) sed paucos,
 quos in sex partes distribuerūt, & totidē illic oppida
 cōdiderūt, Leperū, Magistū, Trīxas, Pyrgum, Epium,
 Nudinm. Quorum plana Helei memoria mea deleue-
 runt. Insulę autē à conditore Thera nomen est inditū.
 hic filio, q̄ negaret se nauigaturum cū eo, Relinquam
 ergo, inquit, ouem lupis? Ex quo dicto nomen adole-
 scenti impositū est Oilycus, id est, ouilupus, & id no-
 men alteri prænauit. Oilycus natus est filius Aegæus,
 à quo uocantur Aegidæ, in Sparta ingens tribus. Ex
 hac tribu uiri, cum eis non permanerent filij, ex Erin-
 nyum oraculo, delubrum Laio & Oedipodæ extruxe-
 runt: quod postea apud eos Therzōs mansit, qui ex
 his uiri procreati fuere. Hactenus Lacedæmonij cum
 Theræis consentiunt: quod deinceps exitit, soli The-
 ræi factum hoc modo esse memorant. Grinus Aesaniū
 filius ab hac Thera oriundus, cum esset Thera insulæ
 rex, contulit se Delphos, ducens ex urbe solennes ho-
 stias cum alijs ciuibz cum comitantibus, tum uerō
 Batto, qui erat de genere Polymnesti, apud Mynias
 gratiosus.

Quem lu-
 pis relin-
 quere, pro
 uerbium.
 Oilycus
 unde ap-
 pellatus.

Læon delu-
 brum

Oedipodæ
 delubrum

gratiosus. Consulenti Grino Therzorum regi de alijs rebus, Pythia respondit, ut urbem in Africa conderet. Cui uicissim ille: Equidē, inquit, ego, ô princeps, senior sum, & grauis ad moliendum, tu uerò quempiam horum iube ista facere; simul hæc dicens, Batum ostēdebat. Hæc hætenus. Tunc ubi reuersi sunt, pro nihilo habuere responsum; neque ubi terrarum Africa esset gnari, neque ex incerto oraculo coloniam mittere audentes. Septem post hæc annos in Thera cum non pluisset, & omnes (præter unam) arbores exaruisent, consulentibus Therzæ Pythiam, respondit, mittendam in Africam esse coloniam. Illi, quoniam nullum mali remedium erat, mittunt in Cretam nuncios inuestigatum, si quis aut indigenarum aut aduenarum illic esset, qui in Africam nauigassent. Nuncij cum Cretam pererrassent, & ad urbem Itanum peruenissent, in ea contraxerunt cum purpurario quodam, cui nomen erat Corobio. Is aiebat, se uentis abreptum in Africam applicuisse, & ad Platæam insulam Africæ. Hunc nuncij mercede indutum in Thera duxerunt. Verum non multi ad rem explorandam, ex Thera initio profecti sunt, duce ipso Corobio: quo in ea insula relicto cum aliquot mensum cibarijs, ipsi quam celerrimè reuerterunt ad ceteris de insula renunciandum. Quibus ultra præstitutum tempus redire differentibus, omnia Corobio desiciebant. Sed appulsa eò naui Samia, quæ ab Aegypto redibat, cuius gubernator erat Colæus, Samij, quæni re gesta à Corobio audita, in annum homini cibaria reliquerunt. Ipsi ex hac insula cum soluissent, Aegyptum optantes, uento subsolano abrepti ferebantur: nec intermittente flatu, Herculeas transuecti columnas peruenierunt in Tartessum, pompam ferentes ad rem diuinam. Erat ea tempestate id emporium

Batum.

Itanus oppidum.

Corobio

Colæus.

Herculeæ columnæ
Tartessus

Sofrates.
Ahenum
Samiorū.

Therzorum
colonia.
Cyrenzi.
Oaxus.
Etearchus
Phronima

Themison

id est, nundina, intemeratum, aded ut inde reuertentes isti ex mercibus quæstum maximum fecerint, inter omnes quot nouimus Græcos, duntaxat post Sofratem Laodamantis, cum quo nemo possit contendere. Ex hoc quæstu Samij decima (id est, sex talentis) selecta, fecerunt ahenum ad exemplum crateris Argolici, gryphinis capitib. in circuitu altrinsecus obuersis: & in templo Iunonis collocarunt, sustinentibus illud tribus colossis, id est, humanis simulacris, septennum cubitorum, genu nixis: & hoc primum facto ingens amicitia Cyrensis Theraxis cum Samijs contracta est. Therzi, ubi relicto in insula Corobio, ad Theram reuersi, renunciarunt esse illis insulam è regione Africæ sitâ: placuit Therxis, ut è singulis oppidis quæ septem erant, uiri mitterentur, fratribus inter se sortitis, quis potius mitteretur, duce eorum rege Batto; ita duas biremes in Platæam miserunt. Hæc Therzi memorant. Cætera iam Therzis cum Cyrensis constant. Nam quod ab Battum pertinet, Cyrenzi nequaquam cum Therxis consentiunt. Sic enim narrant: Est in Creta oppidum Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. Hic amissa uxore, induxit filiam nomine Phronimæ, nouercam: quæ domū ingressa, ut erat, ita re ipsa se nouercâ præstitit, cum lædèdo, atq; omne genus iniuriarum excogitando, tum ad extremū impudiciæ impingendo: idq; ita rem habere uiro persuasit. Ille ab uxore deceptus, rem de filia nefariam commentus est. Erat in Oaxo negociator quidam Theræus, nomine Themison: hunc in familiaritatem acceptum Etearchus adiurat, ut quam rem oraretur, in ea se ministrum præberet. Vbi hominē iurciurâdo adegit, adductam ei tradidit filiam suam: iubens, ut eam abductâ in mari demergeret. Themison ancipiti animo inter nefas operis & hospitij perfidiam, ita sibi faciendum putauit.

putauit. Accepta puella mare ingressus, cum in alto
fuit, ut iurando Etearchi satisfaceret, reuinctam
funibus puellam demisit in pelagus: ea denique retra-
cta, Theram peruenit. Ibi Polymnestus uir inter The-
ræos spectatus, in concubinatum Phronimam acce-
pit, ex qua interiecto tempore natus est ei filius, sono
uocis exili, ac balbutienti, cui nomen impositum est
Batto, ut Theræi & Cyrenzi aiunt: ut autem ego sen-
tio, aliud aliquid: sed eum cognominatum Battum,
postquam in Africam abiit, cum propter oraculum
apud Delphos ei redditum, tum propter honorem
quem affecutus est. Battum enim Pœni regem appel-
lât, & ob id reor Pythiâ lingua Punica, quâ nouerat, cum
oraculum reddidit, uocasse Battum, quod futurus rex esset
in Africa. Hic ubi in uirilē adoleuit ætatē, Delphos
adiit, ob linguæ uitiū. Cui cōsulēti Pythia respōdit:

Batte uenis uocis causa, dux te iubet ire

Batto, na-
men unde
instituta.

La nigerâ in in Libyen habitatum Phœbus Apollo.
Ad hæc Battus sic uicissim inquit: O princeps, ego ad
te ueni gratia consulendi de uoce, tu de alijs mihi re-
spondēs, quæ nequeūt fieri, iubēs migrare in Africā,
qua copia, quāue manu? Hæc loquēs nō psuasit illi ut
alia responderet. sed eadem quæ prius respōdēte Py-
thia, illinc digressus abiit in Therā. Mox deinde cum &
huic ipsi, & cæteris Theræis malè eueniret, nec malī
causa deprehēderetur, ob hæc mittūt Delphos scisci-
tatum. Quib. cum respōdisset Pythia, melius cum ipsis adu-
iri, si Cyrenē in Africa cōderēt cum Battō, miserūt The-
ræi Battum cum duab. biremibus. Illi in Africā (quandoq;
dem nō aliud habebant quod agerēt, retrō ad Therā se re-
ceperūt. Sed eos Theræi arcētes accessu terræ repelle-
bant, ac rursus reuerti iubebant. Ita necessitate ada-
cti remenso iterum mari, condiderunt oppidū in in-
sula Africæ adiacēti, nomine ut prius dictū est, Plateæ,
quæ

Apollinis
oraculum

**Platza
oppidum.**

quæ fertur par esse Cyrenæis magnitudine. Hanc biennio incolentib. cum nihilo melius cum eis ageretur, uno è suis relicto, cæteri Delphos nauigarunt ad oraculum consulendum. Eò postquã uenerunt sciscitantib. quid ita secum in Africam profectis, nihilo tamen melius ageretur, Pythia respondit his uerbis:

Libigeræ Libyes scis quam nec adineris urbem
Me melius, tuû ego ingenium mirabor euntis.

**Aziristus
locus.**

His auditis, ij qui cû Batto erât, rursus redierunt. Neq; enim sinebat eos deus aliò migrare, priusq; in Africam cõcessissent. Reuersi ad insulã, recepto quẽ reliquerât, incoluerunt locum in Africa, è regione insulæ, nomine Aziristum, amœnissimis collib. utrinq; cõclusum, & utrinq; flumine præterlabente. Hunc locû sex annis cum incoluissent, septimo deserendû putauerunt, admonitû Pœnorum, ut in meliorem transirent. Ita illic eos Pœni nesperum uersus, & ad locorum speciosissimû abduxerunt, & quidẽ noctu, ne Græci interdum facientes iter, diurnû spaciû metiendo animaduertent. Hîst aut̃ huic loco nomen Irasa. Eos ubi ad fontẽ qui Apollinis esse fertur, duxeront, inquit: Viri Græci,

**Irasa lo-
cus,
Apollinis
fons.**

hic uobis incolere cõmodum est, ubi cælû uocaliter sonat. Sub Batto igitur, qui cõdidit Zoã, & annos quadraginta regnauit, & sub eius filio Arcesilao, qui regnauit annos sexdecim, Cyrenæi habitauerunt tot omnino, quot in coloniã initio missi fuerât. Sub tertio aut̃ Batto, qui felix est appellatus, cunctos Græcos ad nauigandû in Africã cû Cyrenæis habitatû induxit Pythia. Nam accersebant eos Cyrenæi ad agri partitionem. Induxit autem hæc uerba respondens:

Serior in Lybiën quisquis peruenit almam,
Discernendi agri mox hunc affirmo pigebit.

**Pœni Ae-
gyptiis
se subdûnt.**

Cum ergo ingens multitudo Cyrenam se contulisset, finitumorum Pœnorum agros uastabat, atq; inter se pariebantur

partiebatur. At illi eorumque rex nomine Adricran, *Adicran.*
 gris exuti à Cyrenais, missis in Aegyptum quibusdā,
 sese dediderunt Aprij Aegyptiorū regi. Ille compara-
 tum grandem Aegyptiorum exercitum, misit aduer- *Apriles*
 sus Cyrenas. Cyrenai instructa apud Irasa locū & ad *rex.*
 fontem Thestin acie, cū Aegyptijs conflixerunt, eosque *Thestis*
 superauerunt, utpote inexpertos antea atque contem- *fone.*
 ptiores Græcorū: adeoque p̄silarunt, ut pauci ex eis in
 Aegyptū redierint. Qua de re Aegyptij succenscentes
 Aprij, ab eo desciverunt. Huius Batti filius extitit Ar-
 cesilaus, qui regnū adeptus, inter initia cū fratribus
 suis seditiones exercuit, donec illi relicto eo, in alium
 Africæ locū migrauerunt, ubi cōtra di urbē hanc cō-
 diderūt, quæ & tunc & nūc Barca appellatur. Et inter
 condendum Pœnos sollicitabant ad deficiendum à *Barca op-*
 Cyrenais. Arcesilaus tā suis defectorib. quā eorum *pidum.*
 receptorib. bellum intulit, quem reformidantes Pœ- *Arcesilai*
 ni, fugam ad orientales Pœnos intenderunt. Sed fu- *regnum.*
 gientibus Arcesilaus usque institit insequēdo, dum ad
 Leuconem Africæ pervenit, & Pœnis uisus est oppor- *Leucon.*
 tunus ad inuadendum. Itaque congressi ed Pœni, adeo
 superauere Cyrenæos, ut ex illis septem millia cecide-
 rint. Post hanc cladem, Arcesilaum ægrotantem epo-
 to medicamento frater ipsius Aliarchus strāgulauit. *Aliarchus*
 Sed cum dolo uxor Arcesilai interfecit, nomine Ery- *Battus*
 xo. Arcesilao successit in regno Battus, pedibus non *claudus.*
 ualens, sed claudus. Cyrenai ob acceptam calamita-
 tem, Delphos miserunt, per quosdam interrogatum,
 quā ratione inita, præclarissimè habitarent. His
 Pythia respondens, iussit ex Mantinea Arcadum ad
 ducerent moderatorem. Itaque petentibus Cyrenais, *Cyrenais*
 Mantinci dederunt quendam nomine Demonacem, *um distri-*
 uirum inter populares probatissimum. Hic igitur uir *butio.*
 Cyrenen profectus, ubi singula quæque edoctus est, in
 tres

Pheretima
Arcefilao
efficitur.
Salamin.
Euelthon

tres tribus distribuens illos ita digessit, ut unam quidem partem faceret Theræorum atq; confinium, alteram autem Peloponnesium atq; Cretensium, tertiam uerò cunctorum insularum. Qui etiam huic Batto regi cum alia omnia quæ superiores reges obtinuerant contulit, tum uerò pecularia fana ac ceremonias in media urbe instituit: quæ instituta sub hoc quidem Batto sincera permanserunt. Verùm sub eius filio Arcefilao uehementer sunt perturbata, negatè Arcefilao Batti illius claudi & Pheretimæ filio se laturum quæ Mantinens Demonax constituisse, ac re-
poscente honores suorum maiorum: hinc seditione orta, cinctus profugit in Samum, mater eius in Salaminem Cypri. Obrinebat ea tempestate Salaminis imperium Euelthon, qui Delphis dedicauit thesaurum spectaculo dignum, quod in thesauro Corinthiorum situm est. Ad hunc profecta Pheretima precabatur, ut se filiumque Cyrenen cum exercitu reducerent. Ille omnia potius quam exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse: sed melius facturum eum, si quod obsecraretur, daret exercitum. Cumque identidem ad omnia quæ dabantur, hoc diceret, tandem misit ad eam Euel-

Colus cum
fuso fami
an tracta

thon dono fustum aureum, atque colum penso circumdatam: dicenti que consueuerat uerba: Pheretima, inquit, talibus rebus donari feminas, non exercitu.
da. Arcefilao interea Sami agens, unumquenque sollicitabat ad spem rei agrariæ: coactoque ingenti exercitu, missos est Delphos ad consulendum de reditu in patriam. Cui Pythia ita respondit: Ad quatuor Battos, ac totidem Arcefilaos octo hominum ætates dare uobis Apollo Cyrene regnare, ulterius uos conari dehortatur. Tibi uerò suadet, ut ingressus in domum tuam, quietem agas. Quod si fornacem inuenieris plenam,

plenam amphorarum, ne eas excoquas, sed ad auram emittas. Sin fornacem incenderis, ne committas ut circumfluum introcas: alioqui peribis tu pariter & taurus, optimè opus faciens. Hæc Arcefilao Pythia respondit. Ille sumptis ijs quos contraxerat à Samo, rediit Cyrenen: recuperatoq; rerū statu, immemor oraculi factus, uocatis ad dicendam causam ijs, qui contra ipsum in partib. fuerāt, obiecit culpam fugæ suæ. At illorum alij exilio solum uertebant, alij ab eo comprehensi, in Cyprum ad necem mittebantur, quos Cnidij ad suam terram appulsos liberauerunt, ad The ramq; dimiserunt. Quosdam, qui in grandem quandam & priuatam Aglomachi turrim refugerant, circumdata materia Arcefilaus igni cremauit. Hoc perpetrato, agnoscens id esse oraculum, quo Pythia non sinebat eum inuentas in fornace amphoras excoquere, excessit ultro ex urbe Cyrenæ, xtimefcens necem oraculo prædictam, & quodd Cyrenen existimaret esse circumfluum. Contulitq; se ad regem Barcæorum nomine Alazerim, cuius filius in matrimonio habebat cognatam eius. Et quidam tunc Barcæi, tum Cyrenæi exules cum in foro agentem animaduertissent, obtruncarunt, & insuper eius socerum Alazerim. Ita Arcefilaus, siue uolens, siue inuitus, oraculo non obsecutus, fatum suum impleuit. Mater eius Pheretima, dum filius mali sui sibi autor Barcæ agit, ipsa interea honoribus filij Cyrene fungebatur, ac munera obibat cum alia, tum in senatu præsidendo. Vbi cognouit filium in urbe Barca oppetisse mortem, fuga se proripuit in Aegyptum. Nam Arcefilaus fuerat de Cambyse Cyri bene meritis: quodd is extitisset qui Cyrenen Cambyssi tradiderat, ac tributum instituerat. Hæc in Aegyptum cum peruenisset, supplex Aryan-

Arcefila-
us Cyre-
nen recu-
perat.

Alazer.

Arcefilas
mors.

Phereti-
ma princi-
pis obit
munera.

Aryan-
des

siculum,

- Aryandes** titulum, quod filius, quia cum Medis sentiret, interemptus esset. Erat hic Aryandes Aegypti prator à Cābyse constitutus, qui aliquanto post tempore cum emulari Dariū uellet, ab eo est interfectus. Siquidē audiens atq; animaduertens Dario cordi esse memoriam sui relinquere, opere quod à nullo alio regum factum esset, id sibi imitandum putauit, donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro quā potuit purgatissimo monetam percussit. Idem Aryandes Aegypti prator ex argento fecit. Et nunc quoq; extat purissimum argentum Ariadicum. Ea re comperta, Darius insinulatū quasi rebellare uellet; morte affecit. Tunc tamen Aryandes hic misertus Pheretimæ, omnes ei copias Aegypti tradidit, pedestres simul & nauticas; præposito quidem pedestribus Amasi homine Maraphio, nauticis autem Badra generis Pasargadi. Sed priusquam copias mitteret, caduceatore Barcam misso percontabatur, quisnam percussor Arcefilai extitisset. Barcæ se omnes extitisse respondent. multa enim se ab illō mala esse perpeffos. His auditis Aryandes ita exercitum unā cum Pheretima mittit. Atque hic quidem titulus inferendi belli extitit. Verūm (ut mea fert opinio) exercitus mittebatur ad Pœnos subigendos. Pœnorum multæ sūt & uariæ nationes, quarum paucæ regi obtemperabant, pleræq; Dariū contemnebant. Colunt autem Aegyptū uersus, ut hinc, incipiamus, Pœnorum primi Adymachidæ; qui eisdem ferè, quibus Aegyptij, moribus utuntur. Vestem gestant qualem & alij Pœni, uxores eorum in utroque crure armillam æream. Eadem capitis comā alunt, quarū quæq; suos (quos capit) pedunculōs præmordet, atq; ita abijcit. Hoc isti ex omnibus Pœnis soli fastitant, soliquē uirginēs nupturas regi exhibent, quæ illi placita fuerit, eam deuirginat. Pertingunt hi
- Adyma-

Adyrmachidę ab Aegypto ad portum usque nomine
 Plynium. His confines sunt Gygamę, locum qui occa-
 sum spectat incolentes, Aphrodisiade tenus insula. In *Aphrodisiade insula*
 huius loci medio est insula Platęa, ubi urbem condi-
 dere Cyrenęi, & in continente est portus Menelai &
 Aziris, quam Cyrenęi incoluere. Et dehinc Silphium
 incipit, ab insula Platęa pertingens usque ad fauces
 Syrtis. Apud hos idem penę rirus, qui apud alios
 sunt. Gigamas ab occasu contingunt Asbystę, qui *Gigamę:
Asbystę.
Euhesperides.*
 supra Cyrenen incolentes, pertingunt ad mare. Nam
 maritima Cyrenęi colunt. Iidem non postremi, sed
 pręcipui Pęnorum sunt, qui quadrigis uehantur, stu-
 diosi in Cyrenęorum moribus maxima ex parte imi-
 tandis. Horum sunt occasum uersus confines Auschi-
 sę, qui supra Barcam incolentes ad mare, pertingunt
 ad Euhesperidas. Circa mediam Auschisarum pla-
 gam habitant Cabales, exigua natio, ad mare pertin- *Cabales.
Tauchira;*
 gentes ad Tauchiram oppidum agri Barcęi, eisdem
 quibus ij qui supra Cyrenen sunt, moribus utentes.
 Auschisarum quod ad occasum uergit, contingunt
 Nasamones, grandis natio, qui sub ætatem reliquis
 ad mare pecoribus, conscendunt ad locum Aegilen,
 decerpunt palmulas. Nam palmę illic & permultę
 sunt & spaciøsę, & fructiferę omnes. Ex quibus ubi
 palmulas pręmaturas decerpserunt, ad solem siccan-
 tes maturefaciunt, deinde lacte maceratas sorbillant.
 Vxores plures singuli ę consuetudine habent, & cum
 his in propatulo coęunt, eodem penę quo Massageta
 modo, prius scipione prętento. Nasamonibus mos *Nasamo-
num mo-
res.*
 est, cum quis primum ducit uxorem, prima nocte ut
 sponsa singulos conuiuas obeat Veneris gratia, & ut
 quisque cum ea concubuit, donum det illi quod se-
 cum habet domo allatum: Iureiurando ac diuina-
 tione tali utuntur per eos uisitos, qui iustissimi atque

optimi apud illos fuisse dicuntur, iurant illorum sepulchra tangentes. Diuinant ad suorum accedentes monumenta, & illis, ubi preces peregerunt, indormiunt. Vbi quodcumque per quietem insomnium uiderunt, co-
 uruntur. Fidei dandæ cōsuetudo hæc est: De manu al-
 terius uterque sumpto in uicem poculo bibit. Quod si
 nihil humoris habuerint, sumptum ē terra cinerē lin-
 gunt. Nasamonib. confines sunt Psylli, qui hunc in
 modum interciderunt: Auster eis omnia receptacu-
 la aquarum arefecerat. Erat autem omnis eorum re-
 gio, quæ intra Syrtim est, aquarum inops. Ob id illi
 publico colloquio atque consilio expeditionem fecere
 aduersus austrum. Quæ Pœni memorant refero. Hos,
 cum ad arenas uenissent, auster spirans illic obruit.
 Psyllis extinctis, eorum terram Nasamones obtinent.
 Super hos austrum uersus in loco feris frequenti, Ga-
 ramantes habitant, qui omnium hominum commer-
 cium aspectumque refugiunt, nihil bellicæ armaturæ
 habentes, ac ne defendere quidem sese audentes. Hi
 supra Nasamones incolunt. Circa maritima uerò oc-
 casum uersus, confines sunt Macæ, qui summum ca-
 pitis uerticem radunt, in medio capillos crescere sinē-
 tes, hinc atque hinc in orbem tondentes. In bellum pel-
 les subterraneorum struthionum ferunt pro tegumē-
 to. Per eos flumen Cinyps ē colle, qui uocatur Gratia-
 rum, fluens in mare influit. Hic collis Gratiarum ne-
 moribus frequens est, cum cætera (cuius memini)
 Africa sit arboribus nuda, ducentorum ab ea ad mare
 stadiorum intercapedine. Horum Macarum finitimi
 sunt Gindanes, quorum uxores ferunt fimbrias pelli-
 ceas singulæ multas, ob hoc (ut memoratur) quod ut
 à quoque uiro Venerem passa est, fimbriam orat, & ut
 quæ plurimas habet, ita præclarissima censetur, tan-
 quam à pluribus uiris adamata. Horum Gindanorum
 oram

Psylli,
 Psyllorum
 aduersus
 austrum
 expeditio.
 Garaman-
 tes.

Macæ:
 Africa ar-
 boribus
 nuda.

Gindanes
 Gindana-
 rum mu-
 nerū fim-
 bria.

oram in mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è solo loti fructu uisitant, qui fructus est instar fructus lentis, suauitate assimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi uinum conficiunt. Lotophagis secundum mare, uicini sunt Machlyes, loto & ipsi uescentes, sed minus quàm superiores. Pertingunt autem usque ad ingentem amnem, nomine Tritonem, qui in grandem paludem Tritonidem influit, in qua est insula, quæ dicitur Phla. Hanc insulam aiunt dici *Phala insula* à Lacedæmonijs habitari debere. Aiunt autem hunc *la.* in modum, Iasonem posteaquam sub Pelio Argo ex *Iason.* *Argo m-* *dificatio* *dificatio* edificauit, impositis in ea cum alijs solennibus hostijs, tum uerò tripode æreo, circuisse Peloponnesum animo Delphos eundi, eumque cum teneret cursum circa Mæleam, abreptum à uento aquilone, & abductum in Africam, & priusquam tellurem cerneret, in aspreis paludis Tritonidis astitisse, eique hæsitati de egressu apparuisse Tritonem, ac iussisse dari sibi tripodem, quod diceret ostensurum se illis exitum, atque incolumes remissurum. Assentiente Iasone, ita demum Tritonem ostendisse, qua ratione è breuibus enauigarent; & tripodem ab illis in templo positum esse, in eoque tripode oraculum reddidisse, & ijs qui cum Iasone erant, omnem rationem indicasse. Fore enim, ut cum quis tripodem accepisset ex omnibus qui in Argo nauigarent, necessario centum Græcæ ciuitates ac colerent paludem Tritonidem. Hæc cum audissent Pœni qui montem Gratiarum colunt, tripodem occultasse. Iuxta hos Machlyes habitant Aufes, circum paludem Tritonidem. Ita utrique habitât, ut medio Tritone dirimantur. Quorum Machlyes quidem occiput crinitum gestant, Aufes uerò anteriorem capitis partem. Horum uirgines anniuersario Mineræ festo in honore ipsius deæ, indigentes inter se bisariam diuise præliantur

*Virgines
anniuersa
eius con-
flictus.*

præliantur lapidibus fustibusq̃, dicentes se morem patrium seruare ei, quam Mineruam nominauimus: & quæ uirgines è uulneribus decedunt, eas falsas uirgines appellant: sed priusquam à pugnando desistant hoc faciant: Quæ uirgo in pugnam optimam operam nauauit, eam semper communi consensu cæteræ uirgines exornant cùm cætera armatura Græca, tum crista Corinthia, & currui impositam circa paludem circumferunt. Quibus autem rebus ornabatur olim uirgiaes antequam accolerent Græci, non habeo dicere. Arbitror ornari fueras armis Aegyptijs, nam ab Aegypto affirmo & scutum & galeam ad Græcos esse tradita. Mineruam aiunt Neptuni esse filiam, ac paludis Tritonidis, eamque nescio quid à patre reprehensam, donasse se ipsam Ioui, & Iouem sibi illam asciuisse filiam. Hæc illi aiunt. Iidem promiscuè cum mulieribus non unà habitantes, sed pecudum more concumbunt. Vbi apud mulierem puer robustus est factus, apud quem uirum habitare sustinet (nam tertio quoque mense uiri conueniunt) eius filius censetur. et hi quidem maritimi Pænorum pastoralium,

Nomades

Nomades dicuntur. Supra hos in mediterraneis Africa feris est frequens. Supra hanc partem efferatam supercilium soli sabulosum est, porrectum à Thebis Aegyptijs ad columnas Herculis. In hoc supercilio ferme decem dierum itinere sunt grumi grandes salis, concreti in collibus, & singulorum collium uertices è medio sale eiulantur aquam dulcem, pariter & gelidam. Circa quam homines habitant ultimi, solitudinem uersus, & supra plagam feris inaccessam, à Thebis itinere dierum decem, primi Ammonij, habentes templum ad Thebani Iouis effigiem. Etenim Thebis quemadmodum à me memoratum est, aspectu a-

Ammonij

rietino, Iouis simulacrum est. Apud hos est alia quoque

que aqua fontana, quæ sub matutinum quidem tepet, sub horam qua forum frequentissimum est, frigescit, sub meridiem multo frigidior est. Eaque hora hortos irrigant. Declinato iam die remittitur frigus, donec sol occidit: tunc tepescit, magis æo magis calefcens ad mediam usq; noctem, quo tempore feruens exæstuat: præterita nocte media, ad auroram usq; refrigescit. Cognominatur autem fons ipse solis. Post Ammonios per supercilium sabuli, decem rursus dierum itinere est collis salis, & aqua illi Ammoniz par, *Salis col-*
lis. hominibus circum habitantibus, cui loco nomen est *lia.*
 Aegila, ad quem locum Nasamones commeant palmulas decerptum. Rursus decem dierum spacio ab Aegilzis alius collis est salis, & aqua, & palmularum fructiferarum magna vis, quemadmodum apud alios, incolentibus illic hominibus, quibus nomen est Garamantibus, natione sanè magna, qui inducta su- *Garaman-*
 per salè humo, ita ferūt. ab his ad Lotophagos breuissi- *tes.* mum iter. A quibus triginta dierum spacium est ad eos, apud quos gignuntur boues præposterè pascen-
 tes. Ideo autem præposterè pascuntur, quodd cornua inflexa antè habent, & ob id retrorsum euntes pa-
 scuntur. Nam offensantibus in terram cornibus, pro-
 grediendo pasci nequeunt, alioqui nihil differentes à
 cæteris bobus, præter crassitudinem pellis atque du-
 ritiam. Garamantes hi Troglodytas Aethiopes quadri- *Troglody-*
 gis uenantur. Nam Troglodytæ Aethiopes, omni- *tes.* um quos fando cognouimus, perniciosissimis pedibus
 sunt, serpentibus, lacertisq; & alijs id genus reptili- *bus uesce-*
 bus uescentes, lingua nulli alteri simili utentes, sed *tes.*
 uespertilionum more stridentes. A Garamantibus de-
 cem quoq; dierū itinere alius collis est salis, & aqua,
 accolentibus hominibus, quibus nomen est Atlanti- *Atlantes;*
 bus, solis omnium hominum, quos ipsi nouimus, in-
 X ; nomina-

nominatis. Nam salis quidem apud eos uocantur at-
 lantes, singulis autem eorum nullum nomen impo-
 nitur. Hi solem transcendentem execrantur, eiꝫ præ
 terea omnia conuicia ingerūt, quod torridus & ipsos
 & regionem perdat. Post totidem dierum iter, alius
 tumulus salis est, cum aqua, & hominibus accolenti-
 bus. Cui confinis est mons nomine Atlas, exilis, & un-
 dig teres: & (ut fertur) aded celsus, ut eius cacumen
 nequeat cerni, quod à nubibus nunquam relinqua-
 tur, neqꝫ hyeme neqꝫ æstate. Columnam coeli illum
 esse indigenæ aiunt. Ab hoc monte cognominantur
 hi homines, nam Atlantes uocantur: dicunturqꝫ nec
 ulla animante uesci, nec ulla somnia cernere. Ad hos
 usqꝫ Atlantes possum recēdere nomina eorum qui in
 supercilio Africæ habitāt, post hos nihil amplius: Por-
 rigitur autem id supercilium ad columnas usqꝫ Her-
 culeas, atqꝫ ulterius. Intra quod est metallum, id est,
 effossio salis, decem dierum itinere, & homines inco-
 lentes domicilia sua facientes ex micis salis. Isti enim
 iam tractus Africæ uacant imbris. Nam si plueret
 illic, non possent manere parietes salis. Est autem sal
 qui ibi effoditur, colore albus & purpureus. Supra
 hoc supercilium, austrum uersus ac mediterraneæ A-
 fricæ, deserta etiam plaga est, & sine aqua feristꝫ, sine
 pluuiâ ac lignis, omni prorsus humore uacans. Ita ab
 Aegypto ad Tritonidem lacum, pastoritij Afri sunt,
 carne niſitantes ac lacte, nihil uaccinum gustantes,
 quia nec Aegyptij gustant suem, ne alentes quidem
 uaccam. Nec Cyrenææ fœminæ ferire sibi fas putant;
 ob Isidem quæ est in Aegypto, cui etiam iciunia & di-
 es festos agunt studiose. At mulieres Barcæ non mo-
 dō gustu uaccinæ carnis, sed etiam suillæ abstinent.
 Atqꝫ hæc quidem ita habent. Ad occasum uerō Trito-
 nidis lacus iam non sunt pascuales Pœni, neqꝫ eisdem
 moribus

Solem exe-
crantes.

Atlas
mons.

Atlantea
unde ap-
pellati.

Metallum
salis.

Domus ex
sale.

Imbris
uacantes.

Pastorales
Afri.

moribus utētes, neq; idē circa infantes (q̄ pascuales solent) fastitantes. Nam Pœnorū qui pastores sunt, an omnes, non queo p̄ certo dicere, sed pleriq; hoc faciunt. Vbi filij ipsorū quadrimi effecti sunt, uenas uerticis illorū lana succida inurunt, nōnulli uenas tēporum, eā uidelicet ob causam, ne ullo unq̄ tēpore phlegma, id est, pituita defluēs ē capite, officiat, catq; de re se aiunt esse optima ualitudine. Et sunt re uera Pœni inter omnes quos nos nouimus homines saluberrimo corpore, incertū mihi an ob hanc causam, certē optima ualitudine sunt. Quod si pueris inurēdis spasmi existat, inuenta est ab eis medicina. Vrina enim hirci aspersa eos liberant. Ea refero quæ ipsi Afri narrant. Apud pastoritios Afros talia sunt sacrificia: Vbi p̄ primitijs aurē pecudis præciderūt, eā supra domū abijciunt: hoc acto, ceruicē eius auertunt. Solis omnium deorum immolant Soli & Lunæ, & his quidem uniuersi Pœni sacrificant. At qui circa Tritonidē paludem incolunt, etiam Mineræ Tritoniæ ac Neptuno, sed Mineræ præcipuē. A quibus Afri Græci uestem & ægidas simulacrorū Mineræ mutuati sunt, præterq̄ quodd apud Afros pellicea uestis est, & pendentes ex eius ægidibus fimbriæ non sunt serpentes, sed ē loris factæ. Cætera uerō omnia ad idem exemplar effecta sunt, nomine quoq; ipso testificāte, uenisse ex Africa Palladiorum stolam. Quippe Afræ mulieres super uestem amiciuntur nudis pellibus caprinis fimbriatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, id est, caprinis pellibus, ægidas denominauere Græci. Quia etiam hinc primum mihi uidetur eiulatus in templis extitisse, quodd eo Africanæ mulieres uehementer utūtur, ac bellē. Erat ab Afri quadrijugos equos iungere. Græci didicere. Sepeliunt autem pastores Afri defunctos ut Græci, præter Nasamones, qui illos

Cyrenæ.
tum fami
narū ob ist
dem super
sticio.

Vaccinū
non gustā
tes.
Succ absti
nentes.

Mineræ
ægis.

Ægis na
de appel
latur.

Aufes ara-
tores.
Maxyes.

Cynocephali.
Acephali.
Oculos in
pectus.
gestantes.

sedentes sepeliunt, obseruantes ut dum quis cœpit agere animam, cum sedentem constituent, ne supinus expiret. Domicilia eorum sunt uirgultis compacta, suspensis circa lentiscos, & ea quoquò uersus uersatilia. Et illi quidem talibus utuntur moribus. Contingunt autem hos ab orientali parte Tritonis fluminis hi Aufes, qui sunt aratores; qui uerbò Pœni domos pœsidere consueverunt, ijs nomen impositum est Maxyes, qui dextram capitis partem comatam gestant, sinistram radunt, corpus minio tingunt, asserentes se à Troianis esse oriundos. Regio hæc & reliqua ad occidentem uergens, multo frequentior est feris syluisquàm regio pastoralium. Nam quæ ad auroram respicit, quam pastorales incolunt, Tritone flumine tenus, & depressior est, & arenosa. Hinc deinceps quæ aratorum est, uesperam spectans, montana ualde est, ac nemorosa, ferisquè frequēs. Siquidem apud hos & serpentes sunt supra modum grandes, ac leones: elephantes quoque & ursi, & aspides, & asini cornibus præditi. Et cynocephali, id est, capita canina habentes, & acephali, id est, non habentes capita, sed in pectoribus oculos, ut ab Afris memoratur, necnon uiri, ferminæque agrestes, & aliz permultæ feræ haud omentitæ. Quorum nihil apud pastorales est, sed alia, ueluti pygargi & capræ & bubali & assini: non illi quidem cornua habentes, sed alij impoti, nunquam enim bibunt: & oryes, quibus ulnales palmæ pro cornibus sunt. Huius feræ magnitudo est ad æquiparationem bouis: & bassaria, & hyenæ, & hystrices, & arietes agrestes, & dictyes, & thoyes, id est, ex hyæna & lupo geniti, & pantheræ, & boryes, & crocodili tricubitali ad summum magnitudine, terrestres, lacertis assimiles: & kruthij subterranei, & serpentes pusilli cum singulis cornibus. Hæ sunt illiæ feræ, & item quæ alibi præter

præter ceruum & aprum. Cereus enim & aper prorsus in Africa nullus est. Sunt ibidem quoque tria murium genera, quorum alij bipedes vocantur, alij zege- Tria murium genera.
ries Punica lingua, quod in nostra pollet idem quod colles, alij echines. Sunt præterea mustelæ, quæ in Silphio nascuntur, murænis similimæ. Tot habet feras Pænorum pastoralium regio, quantum nos maximè scrutando longissima inuestigare potuimus. Maxymæ Pænorum confines sunt Zabeces, ubi fæminæ aurigantur currus in bellum. His finitimi sunt Zy- Zygantes.
gantes, ubi magnam vim mellis apes conficiunt, sed multo plus opifices viri facere dicuntur. Omnes minio inficiuntur, ac simijs uescuntur, quarum affatim gignitur ijs, qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Carthagenenses sitam esse insulam nomine Cyranem, Cyranis insula.
ducentorum stadiorum longitudine, arctam in latum, in quam iri è continente potest, oleis refertam, ac vitibus. Et in ea esse portum, unde uirgines indigenarum pennis uolucrum pice illitis, ramenta auri referunt è limo. Hæc an uera sint, haud equidem scio: sed quæ narrantur, scribo. Fuerit autem totum, ut ipse ego in Zacynthio uidi picem è lacu & aqua referri. Sunt eo loco complures lacus, quorum qui maximus, septuaginta quoque uersus pedum est, altitudinis duos passuum. in hunc uirgines contum, cuius in summitate myrtus alligata est, demittunt: deinde referunt myrto picem, odorem quidem asphalti habentem, sed cætera præstantiorem pice Pieria, eam Pice Pieria.
que in scrobem quem iuxta lacum foderunt, effundunt: & ubi multum illius aggesserunt, ita è scrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum decidit, id sub terram means redditur in mari, quod è lacu quatuor stadijs abest. Ita id quod de insula adjacenti Africæ dicitur, consentaneum est ueritati.

X s Aiunt

Aiant præterea Carthaginenses, locum esse Africæ ex-
 tra columnas Herculis habitatum hominibus: eò quo-
 ties ipsi applicuere se, merces è nauibus exponere, eas
 quæ in crepidine terræ deinceps collocare: tum con-
 scensis nauibus fumum excitare: fumo autem conspe-
 cto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro pro
 mercibus deposito, rursus illinc abscedere, sed non
 extra conspectum: tum se illinc è nauibus egressos
 precium considerare, & si dignum mercibus uidea-
 tur, eo sumpto abire: sin minus, conscensis iterum
 nauibus conspicerè. Illos uerò accedentes, plus auri
 ad id quod deposuerunt addere, donec persuadeant.
 Neutros autem alteris iniuriam inferre: neque enim
 aut se contingere aurum, priusquam mercium pre-
 cio sit adæquatum: neque illos prius merces attinge-
 re, quàm ipsi aurum sumpserint. Atque hi sunt Pæni
 quos nominare possum: quorum plerique neque
 tunc de rege Medorum curabant quicquam, neque
 nunc curant. De qua regione eatenus queo dicere, à
 quatuor eam nationibus (quantum nos scimus) nō
 amplius incolitur: quarum duæ sunt indigenæ, totidem
 non indigenæ. Indigenæ quidem Pæni atque Aethio-
 pes, quorum alteri ad aquilonem Africæ, alteri ad au-
 rum incolunt. Aduenæ uerò, Phœnices & Græci. Ne-
 que uerò uidetur mihi bonitas Africanæ terræ cum
 bonitate Asiæ atque Europæ comparanda, præter u-
 nam Cinypē, quæ tellus fluuio cognominis est. Hæc
 optimæ cuique telluri par est prouentu fructus ce-
 realis, nec ulla re similis est cæteræ Africæ. Est enim
 pulla & uda fontibus, ac securâ siccitatis aëris, ac ne im-
 bre quidem, qui sit uehementior, læditur. Nam in eo
 tractu Africæ pluit, & ex prouentibus fructuum terræ,
 totidem mensuræ illic quot è Babylonica tellure per-
 cipiuntur. Bonum solum & illud est, quod Euhesper-
 ites colunt. Nam quoties id eximie seipsum huberta-
 te su-

Pæni atq;
 Aethiopes
 indigenæ.
 Phœnices
 & Græci
 aduenæ.

Cinypis
 secundus.
 128.
 Euhesper-
 ites.

te superat, centuplum reddit. At solum Cynipum, circiter trecenta. Porro Cyrenaica regio, quę huius Africę editissima est, quam pastores incolunt, treis in se plagas continet admiratione dignas. Primam, quę maritima est, quod in ea iam fructus maturi metuntur, uindemiaque. His compositis, in plaga quę supra maritimam est, medios fructus legunt, quam plagam colles appellant: ac dum hi fructus adornantur, ii qui sunt in editissima plaga, coquuntur atque maturescunt. Itaque dum primi fructus bibuntur atque eduntur, ultimi aduentant. Atque hunc in modum ad octo menses perceptio fructuum Cyrenę occupat. Hęc hactenus de his dicta sunt. Persę ad ulciscendam Pheretimam ab Aryande missi ex Aegypto, Barcam peruenērūt, oppidum obsederunt, missis ilico qui denunciarent dedī autores necis Arcesti. Eos oppidani, ut qui cedis omnes participes essent, in colloquium non admiserunt. Ita octo menses Barcam cum obsedissent Persę, nono mense cuniculos suffoderunt ad murum ferentes, & ualida tormenta admonerunt. seu cuniculos quidem faber quidam grarius deprehendit greco scuto hunc in modū: Circumferens illud intra murum, admoquebat pavimento urbis: quod ubicunq; admoquebatur alibi, illinc ē solo nihil soni reddebatur: ad locum autē qui suffodiebatur, ēs clypei resonabat. Ibi ē diuerso fodiētes Barcę, Persas suffosiores interemerunt. Tormenta autem Barcę ipsi repulsabant. Verū cum multum temporis contriuisent, & multi utrinque caderent, nec pauciores ex Persis, Amasis dux peditatus talem rem commentus est: Animaduertens Barcęos uel non posse superari, sed dolo, latam fossam per noctem depressit, eiūque fragilia superstrauit ligna: & super ea humum induxit, reddens solum cetero equabile.

Cyrenas
ex regio-
nis fecerunt
ditas.

Persę
Barcam
obsident.

Cuniculi
deprehen-
si.

**Fœdus
fraudulen-
tum.**

æquabile. Simulatq; illuxit, Barczos in colloquium euocat. Illi libenter obtemperauere, quodd eis cordi erat ad pactionem deuenire. Pactionem autem in hac formulam incunt, ferientes fœdus super occultam fossâ. Quoad humus ea ita haberet, tamdiu fœdus in ea regione ratum foret. Barczis quod æquum foret se pensuros regi promittentibus, & Persis se nihil rerum nouarum aduersus Barczos esse molituros. Barczæ dehinc fœderibus freti, & ipsi ex urbe prodibant, & ex hostibus cuiunque libebat intrandi urbem faciebant potestatem, patefactis omnibus portis. At

**Barczorū
fœdus.**

Persæ rescisso ponte occulto, in urbem proruperunt. Ideo autem pontem, quem fecerant, resciderunt, ut fœdus soluerent, quod cum Barczis percusserant, tandiu ratum fore fœdus, quandiu maneret terra, ut tunc manebat. Refracto enim ponte, non manere fœdus in ea regione amplius. Pheretima traditos sibi à Persis Barczos, qui faciendæ cædis principes fuerant, sudibus suffixit per ambitum murorum. Fœminarum quoq; decisas mamillas circa meros appendit. Cæteros Barczos Persis ut diriperent imperauit, præter Battiadas, & qui cædis affines non extiterant. His urbem permisit, reliquis in seruitutem abreptis. Persæ redierunt : qui cum ad urbem Cyrenen redissent, Cyrenxi eos, oraculi cuiusdam seruandi gratia, per urbē deduxerūt. Sed inter trāseundū præfectus naua

**Barczæ ex
pugnatio.
Phereti-
mæ in Bar-
czas cru-
delitas.**

lis exercitus Bares illis præcepit, ut urbem diriperēt, recusante Amasi peditum duce, se enim aduersus unam Barcam Græcam urbem esse missos. Verūm postquam transierunt, & ad rupem Lycæi Iouis subsederunt, pœnitentia eos subiit, quodd Cyrenen non occupassent, eamq; iterum adoriri, conati sunt, Cyrenæis eos contemptui habentibus. Et licet nemo contrā ferret arma, tamen incessit eis metus : illincq; cursu
se pro-

se proripientes, sexaginta circiter stadia confederūt. Vbi statua habentibus, ab Aryande nuncius aduenit ad eos reuocandos. Cum à Cyrenais com meatum sibi præberi precarentur, eo accepto, in Aegyptum reuertebantur. Quos deinde Pœni excipientes, uestitus atq; utensilium gratia, ut quisq; relinquebatur trahereturq; interficiebant: donec in Aegyptum peruentum est. Hic Persarum exercitus in Africam longissimè ad Euhesperidas processit. Quos autem Barcæorum cepere, quosq; ex Aegypto eiecere ad regem, ijs Daritis rex ad incolendum dedit uicum Bastrianæ regionis, cui uico nomen imposuere Barcæ, ad meam usq; memoriam etiam incolis frequentem. Verum ne ipsa quidem Pheretima probè uita excessit. Nam simul ac ex Africa, ultra Barcæos in Aegyptum redijt, malè periit. Vt enim existunt acres admodum & inuidiosq; ultiones deorum in homines, uiuens uermib.

Barcæ ul-
cus.

Deorum
acres in-
dicia.

computruit. Talis ac tanta Phereti-
mæ Barti filix in Barcæos
uindicta exitit.

HERO.

HERODO-

TI HALICARNAS-

SEI HISTORIA-

rum Liber V.

Qui inscribitur

TERPSICHORE.

Megaby-
zus.Perinthij
Pzones.Pzan car
men.

AT Persæ, qui in Europa sub Megabyzo relictî à Dario erât, primos ex Hellespontijs Perinthias, Dario subesse recusantes, subegerunt, antea quoq; à Pzonibus malè affectos. Siquidem Pzones qui sunt à Strymone, admoniti diuino responso, ut bellum Perinthijs inferrent: & si quidem à Perinthijs, ex aduerso confidentibus protiocarentur, nominatim compellantibus, eos inuaderent: sin minus, ab inuadendo abstinere, ita fecerunt. Confidentibus Perinthijs è regione Pzonum in suburbanis, ibi singulare certamen ex prouocatione commissum est, uiri cum uiro, equi cum equo, canis cum cane. Et cum uictores duobus certaminibus Perinthij præ gaudio carmen Pzana cantarent: tunc Pzones hoc ipsum esse responsum dei coniectantes, inter se dixere: Nunc oraculum dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthiis cantes impetum fecere, egregieque uicerunt, & ex illis paucos reliquere. Ac quæ quondam à Pzonibus gesta fuerunt, hunc in modum gesta sunt. Tunc Perinthij

Perinthij pro libertate strenuè pugnantes, tamen Perinthis multitudinem à Megabyzo superati sunt. Petintho ca-
pta, Megabyzus per Thraciam arma circumferens, expugna-
omnes eius urbes atque omnes nationes pacatas regi
reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, ut
omnem Thraciam subigeret.

Gens Thracum secundum Indos omnium ma-
xima est, quæ si aut unius imperio regeretur, aut idè-
sentiret, ut mea fert opinio, inexpugnabilis foret, &
omnium gentium multo ualidissima. Sed quia id ar-
duum illis est, & nulla ratione contingere potest, i-
deo imbecilles sunt. Habent autem multa nomina
singularum regionum singula. Moribus tamè ac opi-
nionibus confimilibus imbuti sunt, præter Getas &
Trausos, & qui supra Crestonxos incolunt. Ex quibus,
quæ Getæ se pro immortalibus gerant, à me comme-
moratū est. Trausi uerò in cæteris quidem omnibus
idem quod Thracæ: uerùm circa natalia suorum at-
que obitus hoc faciunt: Edito puero, propinquum
eum circumfidentes, cum ploratione prosequun-
tur, recensentes quascunque necesse est illi, quod ui-
tam ingressus sit, perpeti humanas calamitates. Ho-
minem fato functum, per lulum atque læticiam, terræ
demandant, referentes quot malis liberatus in omnem
sit felicitate. At qui supra Crestonxos incolunt, hæc
agunt: Singuli plures uxores habent, quorum ubi
quis decessit, disceptatio magna fit inter uxores, acriter
amicorum circa hanc rem studio, quænam dilecta
fuerit à marito præcipuè. Quæ talis iudicata est, &
hunc honorem adepta, ea à uiris ac mulieribus exor-
tata, ad tumulum à suo propinquissimo mactatur, u-
naque cum uiro humatur, cæteris uxoribus id sibi
pro ingente calamitate ducentibus. Nam id eis sum-
mo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos est: ad maris
Liberos suorum

De Thra-
cibus.

Vxorum
mactatio

ad maris

Liberos suorum

Liberos in mercatu uenundant. Virgines non affer-
 uant, sed quibus libuit, cum uiris concumbere si-
 nunt. Vxores afferuant uehementer, easq; magno are
 à parentibus coëmunt. Punctas notis esse frontes, no-
 bile iudicatur: non esse notatas punctis, ignobile. O-
 ciosum esse, pro honestissimo habetur. Agriculato-
 rem uero, pro contemptissimo. E bello atq; rapto ui-
 uere, pulcherrimum. Atq; hi quidem sunt eorum in-
 signissimi mores. Deos autem hos solos colunt: Mar-
 tem, Liberum, Dianam: sed reges præter populares e-
 tiam Mercurium: eumq; è dijs præcipuè, per quem so-
 lum iurant, à quo progenitos quoq; se aiunt. Optima
 tibus eorum tales sunt sepulturæ: Prolato triduum
 cadauere, mactatisq; omnifarijs hostijs, conuiuantur.
 Illudq; defletum prius, deinde combustum sepeliūt,
 aut alioquin humo contegunt. Aggestoq; desuper tu-
 mulo, cum alia omnis generis certamina proponit,
 tum præcipuè certa cum ratione monomachiam, id
 est, singulare certamen. Et sepulturæ quidem Thra-
 cum huiusmodi sunt. Quod autem huius regionis
 ad aquilonem uergit, nemo potest pro comperto re-
 ferre quinam homines eam incolant, sed illam quæ
 trans Istrum plaga est, constat uastam esse atq; igno-
 tam, ubi solos audio habitare homines, nomine Sigy-
 nas, ueste Medica utentes, eorumq; equos toto corpo-
 re hirsutos esse, ad quinque digitos altitudine pilo-
 rum, eosdemque pusillos ac simos, inualidosque ad
 uiros gestandos, sed curru iunctos, esse perniciosi-
 mos: atque his curribus indigenas inuehi. Horum fi-
 nes proximè accedere ad Henetos, qui sunt in Adria.
 Eos quoq; se colonos Medorum dicere, qui quo pa-
 tto coloni Medorum fuerint, equidem non queo di-
 cere: sed fieri quidlibet potest intra longum tempus.
 Sigynas Perii qui supra Massiliâ incolūt, inuitores ap-
 pellanti:

Thracum
 sepulturæ

Sigynæ
 .pop.

Heneti:
 Adria,

pellant: Cyprij iacula. Verùm ut Thraces aiunt, apert
 loca Transistrana obtinent, & ob illas ulterius pergi
 non potest: quæ cum dicunt, haud credibilia apud me
 dicunt, quoniam hoc animal constat frigoris intole-
 rans esse. Mihi tamen loca quæ septentrionibus sub-
 sunt, videntur ob gelu inhabitabilia esse. Hastenus de
 hac regione: cuius oram maritimam Megabyzus Per-
 sis obedientem reddidit. Darius transmissio rapidissi-
 mè Hellesponto, postquã Sardis venit, recordatus est
 beneficij in se ab Histixo collati, & consilij Cois Mity-
 lenæ. Quibus accersitis Sardis, obtulit electionẽ. Hi-
 stixus ut qui esset Mileti tyrannus, nullam sibi tyran-
 nidem poposcit, sed Myrcinum Hedonidem animo
 urbis in ea condendæ. Et is quidem hanc elegit. Coes
 autem ut qui non tyrannus, sed privatus esset, opta-
 vit Mitylenes tyrānidem. Impetrato uterq; quod op-
 tauerat, eò se contulit. At Dario res huiusmodi ob-
 lata est, ut illam videti incesse-
 rit cupido iubendi Me-
 gabyso, ut Pzonas ex Europa in Asiam transportaret.
 Erant Pigres & Mastyes viri Pzones, qui postquam
 Darius transmisit in Asiam, & ipsi Sardis uenere, cu-
 pidi tyrannidis apud Pzonas potiundæ, ducentes u-
 nã sororem procera statura, atq; speciosam. Hi obser-
 uato tempore dum in suburbanis Lydorum Darius
 præsideret, talem rem sibi agendam putarunt: Sororẽ
 quam optimè poterant cum exornassent, ad aquam
 mittunt, uas capite continẽtem, equumq; è brachio
 trahentem, linumq; nentem. Eam prætereuntem Da-
 rius attentè considerabat quoddam neq; Persica erant illa
 quæ ageret mulier, neq; Lydica, neq; ulla-
 rum ex Asia
 formarum. Hæc considerans, misit quosdam suorum
 satellitũ, iussos obseruare in quã rem uteretur mu-
 lier equo. Illis obsequantib. femina ubi peruenit ad
 flumen, equo satisfacit, uas aqua implevit. His actis;

Histixus.
 Myrcinus
 Coes.

Pigres.
 Mastyes.

Y eadem

eadem uia regreditur, aquā capite sustinens, equum ē
brachio trahens, ac fusum uersans. Admiratus Darius
tum quæ ab exploratoribus audisset, tum quæ ipse ui-
disset, adduci corā fœminam iubet. Ea adducta, adoles-
centes fratres qui aderant, non procul rem ipsam spe-
culâtes, interrogāti Dario cuius illa esset, aiunt se Pxo-
nes esse, & illam suam sororem. Ad quos Darius, qui-
nam homines essent Pxones, & ubi locorū habitarēt,
& cuius rei gratia illi uenissent Sardis, percōtari. Ado-
lescentes se uerò uenisse dicere, ut sese ei donarēt. Pxo-
niam autē esse ad flumen Strymonem sitam, qui Stry-
mon non procul abesset ab Hellesponto, Pxones esse
coloniam Teuctorum qui ē Troia fuerunt. Hec singu-
latim illi referebant. Interrogantiq; Dario, nū omnes
illic fœminæ tam laboriosæ essent, affirmare promptè
id ita habere. Huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Da-
rius literas ad Megabyzum dat, quem in Thracia præ-
fectū reliquerat, iubēs ē sedibus suis Pxones ad ipsum
transferri, cum liberis pariter & uxoribus. Eques cum
hoc nuncio cōfestim ad Hellespontum cucurrit, Hel-
lespontoq; transmissio, literas Megabyzo reddidit. Qui
bus ille lectis, sumpto ē Thracia duce, aduersus Pxo-
niam exercitum ducit. Pxones cognito Persarum in se
aduentu, contractis copijs processere ad mare, rati illac
Persas ingressuros ad dimicandum. Et Pxones quidē
ad arcendum exercitus Megabyzi ingressum parati e-
rant: Persæ autem certiores facti, Pxonas conuenisse
ad intercludendum ab ora maritima ingressum, sum-
ptis ducibus iter ad superiora conuertunt, hostemq;
latentes in eius oppida irrumpunt, & illa, utpote ua-
cua, facile occupant. Quod ubi resciuere Pxones,
protinus dispersi ad sua quisq; dilabuntur, scq; Persis
dedunt. Ita ē Pxonibus Syropxones & Ppeople, & qui
ad Prasiadem usque paludem incolunt ē suis sedibus
emoti,

Pxonia.

Strymon.

Megaby-
zus in Px
ones exer
citū ducit.Syropxo-
nes.
Prasias.
Ppeople.

timoti, in Asiam sunt abducti. Qui uero circa Pangæ-
 um montem incolunt, Doberasque & Agrianas & Odo-
 mantos, & ipsam Prasiadem paludem, à principio nō
 cepit Megabyzus, tentauit tamen expugnare eos qui
 paludem incolunt. Incolunt autē hunc in modum:
 In media palude compactæ erant sublicæ, tenuem à
 continente ingressum uno ponte habentes. Has subli-
 cas tabulata sustinentes, olim communiter omnes ci-
 ues statuebant. Mox è lege hunc in modum statu-
 endum censuerunt, ut pro singulis uxoribus, quas quis-
 que duceret (ducunt autem singuli multas uxores)
 ternas defigeret sublicas è monte sumptas, cui no-
 men est Orbelus. Hoc habitantes modo, obtinent
 singuli super ea tabulata tugurium in quo degunt, &
 fores inter tabulata compactas, deorsum ad paludem
 ferentes. Paruos liberos per pedem recte illigant,
 metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis au-
 tem & subiugaliibus, pisces pro pabulo præbent. Por-
 ro piscium est tanta copia, ut quoties quis ianuam cō-
 pactam reclinauerit, demissam fune sportam uacu-
 am, aliquanto post retrahat piscium plenam. Quo-
 rum duo sunt genera, unum quod uocant Papraces,
 alterum Tilones. E Pæonibus ij qui capti fuere, in
 Asiam sunt abducti. Pæonibus captis, Megabyzus
 nuncios in Macedoniam septem Persas, qui post e-
 um erant in exercitu spectatissimi, misit ad Amyntam
 petituros regi Dario terram & aquam. Est autem è pa-
 lude Prasiade breuis admodum in Macedoniam uia.
 Nam in primis paludi confine est metallum, id est,
 fossa æris. Vnde post ea tempora Alexandro in sin-
 gulos dies singula talenta proueniebant. Post metal-
 lum, superato monte quem uocant Dyforum, Mace-
 donia intratur. Eò Persæ ubi peruenire, & in con-
 spectum Amyntæ, ad quæ mittebantur, regi Dario ter-
 ram &

Pangæum
 mons.
 Doberæ:
 Agrianæ:
 Odomanti
 Palus Præ-
 siadis.

Piscium co-
 pia mira.
 Papraces,
 pisces.
 Tilones pi-
 sces.

Amyntas. ram & aquam petiere, Amyntas & ea dedit, & homines in hospitium uocauit instructaque splendida cœna, percomiter accepit. Persæ postquā à cœna ad potum peruenere: Hospes, inquit, Macedo, nobis Persis cōsuetudo est, quoties magnam exhibuimus cœnā, tunc etiam concubinas & adolescentulas uxores ad assidē dum introducere. Proinde tu nunc, quoniā libenter excepisti nos, & liberali hospitio profectus es, regique Dario & terram das & aquā, sectare cōsuetudinem nostrā Ad hæc Amyntas: Nobis, inquit, Persæ ista consuetudo non est, sed uiros à feminis semouendi. Verūm quandoquidem uos exigitis, qui domini estis, hoc quoque uobis præstabitur: Hactenus locutus Amyntas, feminas accersit. Illę ut iussu præsto fuerunt, & è regione Persarum deinde confederunt. Quas Persæ conspicati formosas, Amyntam alloquuntur, negantes omnino id factum esse sapienter. Satius enim futurum fuisse, ab initio non uenire feminas, quā postquam uenerant, non assidere, sed ex aduerso sedere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas, illas assidere iussit. Quæ cum obtemperassent, illico Persæ mamillas illarum tractare, utpote plusculo uino temulenti: nonnulli etiam tentare suauari. Hæc Amyntas intuens, etsi iniquo ferebat animo, tamen præ metu Persici nominis quiescere. Verūm eius filius Alexander cum adesset, atque hæc cerneret, utpote adolescens, & malorum inexpertus, nequaquam amplius tolerare posse. Itaque grauiter ferens, ad Amyntam inquit: Tu uerò pater cede ætati, abique hinc ad requiescendum, neque indulgeas nimium potationi. Ego hic remanens, omnia hospitibus quæ oportet exhibebo. Amyntas cum rei nouæ aliquid facturum animaduertens, ad hæc respondit: Fili, inquit, uerba tua hinc me summoventis penè intelligo.

ligo. Ideo enim dimittis, quòd aliquid noui agere in animo habes. Quare nolo te quicquam noui in hos viros perpetrare, futurum in perniciem nostram, sed tolera spectans quæ geruntur. Nam quod ad discessum meum pertinet, parebo. His responsis, Amyntas abiit. Et Alexander ad Persas: Vobis, inquit, hospites, cum his feminis uel omnib. si libet, facilius licet concubere: sed cum qua earum concubere libeat, indicate. Nunc enim ferè tempus cubandi adueniat, & uos bene potos esse, temulentosque uideo. Proinde has feminas, si uobis cordi est, finite ire ad selauandum, quas cum lotæ fuerint, accipiat. Hæc locutus Alexander, ap probantibus Persis, egressas feminas in muliebri remittit conclaue: ac totidem uiros leues malas habentes, muliebribus uestibus exornat: traditisque pugionibus introducit, admonetque Persas, inquiens: Vos uerò Persæ, à nobis in conuiuium estis omni munificentia accepti: quippe quibus & quæ habeamus, & quæ inuenire potuimus, ea omnia representauerimus: & quod omnium maximum est, etiam nostras ipsorum matres & sorores liberaliter exhibuerimus: ut omni honore affecti à nobis, intelligatis quibus rebus digni estis: utique regi qui uos misit, renunciatis, à Græco quodam Macedonum principe uos & mensa & lecto bene acceptos esse. Hæc locutus Alexander, singulos Macedonas quos feminas esse aiebat, assidere iussit singulis Persis. Qui posteaquam à Persis attrectari cœpere, illos obruncanere. Et hac quidem morte affecti sunt Persæ ipsi, pariter & eorum comitatus. Comitabantur enim eos & uehicularia & familia, & omnis generis apparatus, quæ cuncta cum illis omnibus pariter intercepta sunt. Non multo deinde interiecto tempore, cum magna horum uirorum inter Persas inquisitio fieret, Alexander illos prudenter occupauit, tum multa alijs pecunia,

*Viri pro
mulierib.
exornati.*

*Persarum
cades in
conuiuio.*

Gygæa.
Bubaris.
Perdica.

pecunia, tum sorore sua nomine Gygæa Bubari data, viro Persæ, uni ex inquisitoribus interfectorum. Ita horum Persarum cædes deprehensa, sed silentio suppressa est. Esse autem Græcos, qui hæc fecere, à Perdica pergenitos, quemadmodum ipsi aiunt, & ego assentior in ijs, quæ postea dicam. Id ita esse probatur: & ij qui in Olympia certaminibus Græcorum præsunt, consentiunt. Nam cum Alexâder certandi gratia ad hoc ipsum descendisset, à concursoribus prohibebatur, quod negarent barbarorum id esse certamen, sed Græcorum. At ubi palam fecit sese Argium, Græcus esse indicatus est: & stadiū currens, primus primo exitit. Et hæc qui dem ita gesta sunt. Megabyzus autem Pæonæ ducens, abiit in Hellespontum: & illo transmissio, peruenit Sardis.

Megaby-
zus Histir-
zus.

Cum interim Histirus Milesius iam muris cingeret locum, quo à se petito donatus à Dario fuerat in præciū seruare ratis, qui locus est ad flumen Strymonem nomine Myrcinus. Megabyzus cognito quod fiebat ab Histiro, cum primū uenit Sardis, primū ducens Pæones ita est Dariū allocutus: Rex, quidnam tu rei fecisti, dato loco ad urbem condendam in Thracia uiro Græco, eidemque solerti atque industrio: ubi assatis materia est

Myrcinus.

ad naues ædificandas, multumque remigū atque pecuniæ, multis etiam cum barbaris, tum Græcis incolentibus: qui nati ducem, facient quicquid ille uel die uel nocte præceperit? Nunc tu uirum hunc ita fauentem inhibe, ne domestico bello affligeris: inhibe autem miti modo accersitum, quem cum acceperis, da operam ne quando in Græciam reuertatur. Hæc locutus est Megabyzus, perfacile Dario persuasit, tanquam probe prospiciens quid esset euenturū. Darius misso in Myrcinū nuncio, ad Histirum hæc inquit: Histire, rex Darius hæc dicit: Mihi rebusque meis melius consulentem quam te, inuenio neminem, quod non uerbis, sed fa-

In Aldi
hoc loco
& dein-
ceps Mega-
basus legi-
tur.

His compertum habeo: proinde cum res magnas age
re destinem, præsto mihi sis, ut eas sibi aperiā. His ver
bis fide habita Histixus, & simul magnificiens consi
liarium regis fieri, Sardis profectus est. Cui Darius: Hi
stixe, ego (postquam aduenit, dixit) ea de causa te ac
cessui, & postea quæ à Scythiis redire maturavi, & tu ab
oculis meis abfuiſti, nullius rei desiderium tamen me re
nuit breui, quæ ut tu in aspectum & colloquium meum ue
nires: cum scias omnium possessionum preciosissimam esse
uirum amicum, solertem, bene sentientem: quæ tibi at
que adeſſe, ego testimonio esse possum de rebus meis.

Quare tibi ego, qui fecisti probè quæ uenisti, hoc gratifi
candum putaui, ut omiſſa Mileto, & recens condita
in Thracia urbe, me ſequaris Suſa, eadem quæ ego
habitaturus, meusque conuiſtor ac conſiliarius futu
rus. Hæc locutus Darius, una secum Hiſtixum ducens, Su
ſa uerſus iter intendit, præfecto Sardibus Artapherne,
fratre ſuo ex eodẽ patre: item præfecto Otane oræ ma
ritimæ: cuius patrẽ Siſamnem, unum de regiis iudicibus, quæ
iniuſte ob pecuniam iudicaſſet, rex Cambyſes intere
merat, interemptoque detractum coriũ in lora cõcidit,
quibus tribunal in quo ille ſedens iudicarat intẽdit:
ibidẽque eius filiũ Otanem ſedere iudicẽ præcepit, atque
in memoria habere in quo tribunali iudicaret. Hic i
gitur Otanes in eo tribunali ſedens, tunc Megabyzi
ſucceſſor exercitus, Byzantios ac Chalcedonios cepit.
Cepit item Antandrum, qui eſt in terra Troade, cepit
quoque Lamponium. Sumpta etiam à Leſbijs claſſe, ce
pit Lemnum & Imbrum, à Pelasgis tunc quoque u
tranque habitatam. Sed Lemnij quoniam prælio cõ
tenderant, & aliquandiu repugnauerant, mala per
peſſi ſunt: quorum qui ſuperſuere, ijs præfectum Per
ſæ impoſuere Lycaretum, Mæandri eius, qui Sami re
gnauit, germanum. Hic Lycaretus cum Lemno præ

Amicus
ſolens pre
cioſiſſimam
omnium
poſſeſſio
nem.
Artapher
nes.
Otanus.
Siſamnes

Iudicis
corrupti
uindictæ
exemplũ.

Y 4 eſſet,

esset, hac de causa mortem appetijt, quòd omnes in captiuitatem redigebat, arque euertebat, alios insimulans desertores Scythicæ expeditionis, alios uexatores copiarum Darij à Scythis reuertentium. Hæc ille in sua præfectura perpetrabat. Sed non diu in malis faciendis delituit: & cæperunt iterum è Naxo atq; Mileto calamitates Ionibus fieri. E Naxo quidem, quòd inter insulas felicitate præstabat: è Mileto autem, quòd ea tempestate prope seipsam superans maximè florebat: eratque Ionix propugnaculo, cum laborasset duabus superioribus ætatibus morbo seditionis, donec eam seditionem Parij sedauerunt, ex omnibus Græcis correctores à Milesijs delecti. Hunc autem in modum eos Parij correxerunt: Cum Miletum uenissent uiri inter Parios præstantissimi, cernerentq; domos uehementer labefactas, dixerunt uelle se regionem ipsorum peragrarè. Id facientes, & omnem agrum Milesium lustrantes, ut quenque fundum animaduertebant bene cultum, fructumque emittentem, conscribebant domini nomen. Peragrata omni regione, cum paucos huiusmodi fundos comperissent, quàm maturimè ad urbem descenderunt, coactosq; cæru, docuerunt urbem ab ijs esse incolendam, quorum fundos bene cultos inuenissent. Videri enim illos ita curaturos publica, ut sua ipsorum curauissent. Cæteros Milesios, qui prius seditiosi fuissent, iusserunt his dicto audientes esse. Ita Milesios Parij correxerunt. Ex his rûc urbibus hoc modo cæperunt Ionix mala contingere: Ex Naxo quidam locupletes è plebe in exilium missi, Miletum se contulerunt. Miletum autem procurabat Aristagoras Molpagoræ filius, idemq; gener ac consobrinus Histizi Lysagoræ filij, quem Darius Susis distinguebat. Nam Histizus Mileti erat tyrannus, & per id tempus Susis debebat, dum Naxij Miletum uenere.

Jam

Parij Mile-
tos corre-
xerunt.

Ionix rē-
bellionis
occallo.

Iam pridem Histiazii hospites, cum Miletum Naxij ad-
 uenere, obsecrarunt Aristagoram, ut aliquantulum
 copiarum ipsis præstaret ad redeundum in patriam.
 Ille futurum suspicans, si per eum isti in patriam redi-
 rent, fore ut Naxo imperaret, tamen prætendens Histia-
 zii hospitium, ita eos est allocutus: *Mex* quidem uires
 ad tantum copiarum præbendum non suppetunt, ut
 inuitis his qui Naxum tenent, nos possim reducere:
 cum audiam octo millia scutorum Naxijs, ac multum
 longarum nauum esse, tamē omne studium ad istud
 efficiendum adhibebo, hoc scilicet in animo uersans:
 Est mihi amicus Artaphernes Hytaspis filius, Darij re-
 gis frater, qui præses est omnium in Asia maritimorum,
 multo exercitu præditus, ac multa classe. Hunc ergo *Artapher-*
 nium opinor facturum omnia ex animi nostri senten-
 tia. His auditis, Naxij instare Aristagoræ, ut rem quam
 optimè posset conficeret: utq; munera homini pollice-
 retur, dicere, & se exercitui sumptum suppeditaturos,
 ut ipsi paciscerentur, magnam uidelicet spem habentes,
 cum ipsi in Naxo apparuissent, Naxios omnia quæ
 iuberentur esse facturos, atq; aded ceteros insulanos.
 Nulla dum enim Cycladum insularum sub Dario e-
 rat. Profectus Sardis Aristagoras, demonstrat Artapher-
 ni, esse insulam Naxum, non spaciosam illam quidem,
 sed pulchram alioqui & bonam, Ioniæq; uicinam, mul-
 tis præterea & pecunijs & seruitijs præditam. Proin-
 de tu aduersus hanc regionem ducito exercitum, per
 causam illuc exules reducendi. Quod facienti tibi
 magnæ sunt penes me in expedito pecuniæ, præter il-
 las quæ in exercitum erogabuntur. Has enim æquum
 est nos præbere, qui aduentus uestri autores sumus, &
 te insulas regi acquirere ipsam Naxum, & quæ ex hac *Naxos*
 pendent, Parum & Andrum, ceterasq; quæ Cyclades
 nominantur. Vnde profectus, haud difficile inna-
 des

des Eubœam, insulam magnam ac beatam, nec inferiore Cypro, ac facilem sanè ad capiendum, centum omnino nauibus ad has occupandas suffectoris. Huic respondens Artaphernes: Tu uerbò, inquit, quæ sunt ex utilitate regis domus exponis, & probè ista suades omnia, præterquam de numero nauium. Nam pro centum nauibus, ducentæ tibi incunte statim uere in promptu erunt. Oportet tamen de his rebus auctoritatem quoque regis accedere. His auditis, Aristagoras lætus Miletum rediit. Artaphernes autem misso Susa ad Darium nuncio, per quem de rebus ab Aristagora dictis, cum certiore faceret, ubi ille rem approbavit, ducentas naues instruxit, tum Persam, tum aliorum sociorum, magna sanè multitudine, præfecto eis duce Megabate, uiro Persa, ex familia Achæmenidarum, suo ac Darij consanguineo: cui (si uera sunt quæ narrantur) post hoc tempus filiam desponderat Pausanias Lacedæmonius, Cleombroti filius, Græciæ tyrannidem affectans. Delecto itaque duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Aristagoram misit è Mileto: Megabates Aristagora assumpto, atque Iadum exercitu cum Naxijs profectus est, per simulationem eundi in Hellespontum. Atque ubi Chium peruenit, classem continuit apud Caucaasa, ut illinc uento aquilone traiceret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea classe deleri, hoc negocij contigit: Megabates in circumeundis nauium excubijs offendit nauem Myndiam à nemine custodiri. Quam rem indignè ferens, iussit satellites inuentum eius nauis principem nomine Scylacæ, uincire traiectū per scalmum, ita ut caput extaret, corpus intus esset. Aristagoras à quodam factus certior, hospitē suum Myndum à Megabate uinctum afflictiari, Persam adit, hominem excusat, reposcit: cum nihil exoraret, ipse adit Scylacem,

Pausanias

Scylacio
suppliciu.

Scylacem, atque soluit. Id ubi rescivit Megabates, grauiter admodum ferens, Aristagoram inuasit: cui Aristagoras, Quid tibi, inquit, est cum istis negocijs. Nonne te misit Artaphernes ut me sequereris, atque eò nauigares, quocunque ego iuberem? quid multa agis? His uerbis indignatus Megabates, ubi nox adfuit, misit Naxum quosdam cum naui, ad rem Naxijs quæ impenderet exponendam. Naxij, ut qui nihil minus quam hanc aduersus se classem uenturam expectabant, ubi id audierunt, omnia confestim ex agris in urbem comportare: & se tanquam obsidendi essent, instruere cibarijs, potu, murorum refectioe. Et hi quidem tanquam instante sibi bello, sese apparabant: illi uero, posteaquam è Chio in Naxum traiecerunt, iam præmunitiones aggressi sunt. Consumptisque quatuor in obsidione mensibus, absumptaque quam secum attulerant pecunia ab Aristagora maxima, cum plura desideraret obsidio, ubi mœnia Naxijs exulibus edificauerunt, in concionem reuerterunt malè affecti. Aristagoras (quando quod Artapherni receperat, præstare non poterat, nec exercitui stipendium exigenti dare, præsertim Megabate insimulante, apud milites malè affectos, præterea ne regno Mileti fraudaretur) his de causis trepidus de defectione consultabat. Contrigit enim è Susis ab Histio uenire quendam compuncto notis capite, quibus Histius Aristagoram commonefaciebat, ut ab rege deficeret. Id nanque uolens Histius Aristagoræ indicare, quia alia ratione facere non poterat, utpote itineribus custoditis, fidelissimo è seruis caput erasit, literasq; impressit, & homine retento, quoad capilli refruticarent: ubi illi renati sunt, raptissimè dimisit Miletum, nihil aliud mandans, nisi ut cum Miletum peruenisset, iuberet Aristagoram crasso suo capite inspicere. Ea autem stigmata significabāt

(ut à

(ut à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histixus faciebat, quòd magnam sibi iacturam ducebat se Susis destitui: etiam atque etiam sperans fore, ut si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur. Sin Miletus nil noui moliretur, nullam sibi viam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Eum Histixus quidem hæc considerans, nunciū misit. Aristagoras autem, cum ei hæc omnia consentanea per idem tempus contigissent, retulit ad seditiosos, tam de sua sententia, quàm de Histixi mandatis. Cui cum cæ-

Hecataeus

teri omnes assensu essent, iubentes ut rebellaret, Hecataeus tamen scriptor initio dissuadere bellū sumi aduersus regem Persarū, enumerās cunctas nationes quibus Darius imperaret, omnemq; illius potentiā. Sed cum hoc persuadere non posset, secundo loco suadere ut classe mare occuparent, negans se uidere qua alia ratione id esset euenturum. Scire enim se Milesiorum vires esse imbecilles: si ramen pecuniæ è templo, quod

Cressi pecuniæ,

est in Branchidis, tollerentur, quas Cræsus Lydus reposituisset, multum spei recipere maris potiundi, atq; ita pecuniā & ipsos habituros ad utendum, nec hostes eam direpturos. Erant autem hæc ingentes pecuniæ, quemadmodum à me in primo libro demonstratum est. Verū ne hæc quidem sententia obtinuit, sed illa, ut omnino rebellaretur: utq; unus eorum Myntem nauigaret ad exercitum, qui è Naxo reuersus illic agebat, ut conaretur duces classiariorum compre-

Iatragoras.

hēdere. Missus ad hoc ipsum Iatragoras, dolo cepit Oliatum Ibanolis Mylassensem, & Histixum Tymnis

Oliatus. Termenensem, & Coem Erxandri, quem Darius Mity-

Coem. lene donauerat, & Aristagoram Heraclidis Ctimanū,

compluresq; alios. Ita ex professo Aristagoras defecit, omnia in Darium commentus. Et primum quidem, uerbo tyrannidem immutans, statim rempublicam

Mileti

Mileti constituit, ut secum libenter Milesii rebellaret. Idem dehinc in reliqua Ionia facit, tyrannorum alios eijciens, alios utique quos ceperat è navibus ijs, quæ adversus Naxum unà ierant, ut ciuitatibus gratularetur, alium in alia urbe diuendens, ex qua quisque illorum erat. Quorum Cœ Mitylenæi ut acceperunt, sine mora productum lapidibus interemerunt: Cumani suum dimiserunt. Posteaquam & alij complures tyranni fuga solum uertere, passim per ciuitates tyrannorum abdicatio facta est. Tyrannis summotis, Aristagoras Milesius secundo loco iussit in singulis ciuitatibus constitui singulos magistratus: mox ipse Lacedæmonem triremi pro legato missus est. Opus enim erat magnam aliquam comparare societatem. Spartz regnum iam non tenebat Anaxandrides, Leontiz filius, quia non superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat: non ille quidem propter uirtutis specimen, sed propter genus. Etenim Anaxandrides ducta in matrimonium sororis filia, cum illa ei cordi esset, ex ea liberos non suscipiebat. Id cum ita esset, Ephori his cum uerbis incusauerunt: Si tu tibi non prospicis, certè nobis hoc non est despiciendum, Euristhæi genus labefieri. Tu quandoquidem uxorem habes quæ non concipit, aliam ducito, gratissimam rem ex hoc Spartiatis facturum. His ille respondens, negat se earum rerum alterutram esse facturum: sed hos non rectè consulere, qui ipsam hortentur repudiata (quam haberet) uxore innoxia, alteram ducere: eoque se non esse obsequuturum. Cui Ephori atque optimates, consilio inter se habito retulerunt: Quoniam recernimus amore coniugis, quam habes implicitum, facito quod dicimus, ac noli repugnare, ne quid de te Spartiatæ grauius consulant. Coniugem quam habes, ut repudies, non postulamus: quæcunque ei præstas

Anaxandrides.

Euristhæi genus.

Ephori.

nunc,

Anaxan-
dridæ ux-
or.

Cleome-
nes natus

Dorieus.

Leonides.

Cleombro-

tus.

Perineta

des.

Cinyra.

Anticha-

res.

nunc, ea omnia præstato: alteram tamen ducito præ-
ter istam uxorem, quæ sit fecunda. Hæc dicentibus as-
sensus est Anaxandrides, duas dehinc uxores habens.
binis ædibus habitabat, haudquaquam Spartiatice fa-
ciens. Non longo interiecto tempore, uxor quæ po-
sterius ducta est, parit hunc Cleomenem, quem ma-
ter successorem regni Spartiatarum nuncupat. At ux-
or prior, quæ hæcenus sterilis fuerat, & ipsa concepit,
hoc fato usa: quæ cum re vera prægnans esset, dome-
stici tamen posterioris uxoris id audientes, ac molestè
ferentes, dicere, iactari hoc ab illa, animo subiiciendi
sibi partum. Itaque his indignè ferentibus, exacto
tempore pariendi, Ephori increduli feminæ parturi-
enti custodes assederunt: quæ Dorieum peperit,
moxque Leonidem, & post hunc gradatim Cleom-
brotum. Sunt qui dicant Cleombrotum atque Leo-
nidæ fuisse geminos. Quæ Cleomenem peperit secun-
do loco in matrimoniū ducta, Perineta de Demarme-
ni filia, alium filium amplius non genuit. Et Cleo-
menes quidem non compos, ut fertur, sed inops mē-
tis: Dorieus autem inter æquales omnes primus
erat, ac satis intelligebat se ob uirilitatem regno poti-
turum. Hic ita affectus, defuncto Anaxandrida,
cum Lacedæmonij Cleomenem ex lege, quodd maxi-
mus natus esset, creassent, indignè tulit id, sibi que
à Cleomene imperari indignans. perita à Spartiatis
plebe, coloniam duxit, neque Delphico usus oracu-
lo, in quam terram ad urbem condendam tenderet,
neque quippiam consuetorum executus, aded rem in-
dignè ferebat. Iam Africam nauigans ducibus The-
rais ad Cynipem delatus, locum communiit totius
Africæ pulcherrimum, iuxta flumen. Sed illinc ter-
tio cecidit anno à Macis & Afris & Carthaginensi-
bus, in Peloponnesum abiit. Vbi Antichares Cleo-
nius

nins ei consilium dedit ex Laij oraculis, ut Heraclēam in Sicilia conderet, affirmans Erycis regionem esse Heraclidarum, ipso Heracle, id est, Hercule conditore. Hoc ille audito, Delphos se contulit ad oraculum consulendum, nunquid regione ad quam mittebatur potiturus esset. Pythia cum potiturum respondit. Sumptaque Dorieus classe, quam & in Africam duxerat, Italiam præteruehebatur. Ea tempestate, ut fuerunt, Sybaritæ cum Tely rege suo bellum Crotoniatis Sybaritæ, erant illaturi. Id metuentes Crotoniatis, Dorieum ut Telys rex, si bi opem ferret orauere. Hic precibus inductus, unâ cum illis aduersus Sybarin contendit, eamq; cepit. Hæc Sybaritæ Dorieum, & qui cum illo erant, fecisse aiunt. Crotoniatis negant quempiam se peregrinum in bello aduersus Sybaritas asciuisse, præter unum *Calliam*. *Calliam* Heleum Iamideorum uaticinum: & hunc à *Helena*. Tely Sybaritarum tyranno ad ipsos transfugisse, hoc modo, quod sacrificans de eundo aduersus Crotonē non litaret. Hæc illi aiunt, quarum rerum utrique testimonia hæc adferunt: Sybaritæ quidem fanum ac templum prope Crastin, lapidum maceriam, quod Dorieum capta urbe aiunt extruxisse Mineræ, cognomine Crastis. Et hoc ipsius Doriei necis uolunt esse *Crastia* *Mi* maximum testimonium, quod præter uaticinia *nerua*. agens interemptus est. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur fecisset, nec transgressus esset, Erycinam regionem obtinuisset, & obtentam possedisset, non ipse cum exercitu absumptus esset. At Crotoniatis multa mōstrant peculiariter donata Callis Heleo in agro Crotoniensi, quæ etiam ad meam usq; memoriâ prognati Callis colebant: Dorieo autem & eius posteris nihil omnino fuisse donatum. Cui, si in bello Sybaritano fuisset Crotoniatis auxilio, multo plura q̃ Callis fuisse donanda. Hæc pro se utrique eorum testimonia referunt

referunt: quorum utris accedere ut quisq; manult, his
 accedat licet. Navigarunt autem cum Dorico & alijs
 duces coloniz Spartiatatum deducendz, Theſſalus, &
 Theſſalus. Parzbates & Celeas, & Euryleon, qui cum omni claſſe
 Parzbates Siciliam tenuerunt, ſuperati à Phœnicibus atque Ae-
 Celeas. geſtanis, in prælio occubuerunt, uno tantum ex hac
 Euryleon. aduerſa pugna ſuperſtite Euryleonte. Qui collectis eo
 Selinuſii. rum reliquijs occupauit Minoam Selinuſiorum colo-
 Minoa. niam, Selinuſioſq; liberauit monarchia Pythagoræ.
 Pythago- Hunc cum ſuſtulſſent, ipſe tyrannidem Selinuſiis
 ras prin- innaſit, & princeps ad breue tempus exiit. Nam
 cept. Selinuſij impetu in eum facto, cum ad Iouis forenſis a-
 Iouis forē ſis ara, ram conſuſſet, obtruncarunt. Doricum ſequutus;
 & unà mortuus eſt Philippus Butacides, Crotoniata:
 qui deſponſa ſibi filia Telyes Sybaritz, Crotone pro-
 fugerat, abnegatoq; matrimonio nauiganit Cyrenen.
 Ex hac proſectus, ſectatus eſt familiarem triremem, ac
 familiarium uiroꝝ ſumptum, quodd eſſet olympio-
 nices, id eſt, uiſtor certaminis ad Olympia, & omni-
 um illinc Græcorum ſpecioſiſſimus. Ob quam corpo-
 ris ſpeciem ab Aegeſtanis ea quæ nemo alius reporta-
 uit. Nam ſepulturæ eius heroico monumento extru-
 to, Aegeſtani hoſtias immolant. Hunc in modum
 Aegeſtani Doricus uita functus eſt. Qui ſi in animū induxiſſet ſia-
 Cleome- bi ferendū eſſe Cleomenis regnū, & in Sparta perman-
 nioregnū. ſiſſet, regno fuiſſet Lacedæmonioꝝ potitus. Neque e-
 nim diu Cleomenes imperauit, ac ſine liberis deceſ-
 ſit, una duntaxat reliſta filia, nomine Gorgo. Cleo-
 mene igitur imperium teneate, Spartam uenit Ari-
 ſtagoras Mileti tyrannus, Cleomenemq; allocutu-
 rus conuenit, habens (ut Lacedæmonij aiunt) ære-
 am tabellam, in qua totius terræ ambitus erat inci-
 ſus, cunctumq; mare, atq; omnia flumina. Huius ita
 colloquiū ubi uenit, ita ad eum inquit: Studiū meum
 Cleomenes

Cleomenes qui huc aduenerim, ne miteris. Non enim ab re hoc fit. Prolem Ioniam pro libera seruam esse, cum nobis ipsis dedecus dolorque maximus est, tunc uero nobis, & eo maior, quo magis ceteros in Græcia antecellit. Proinde nunc per deos Græcos eripitis Iones à seruitute consanguineos nostros, quod facile est ad præstandum. Nam neque barbari sunt uiri strenui, & uos in summum rei bellicæ per uirtutem enasistis, & genus pugnandi eorum huiusmodi est: Breues arcus, ac breuia spicula, longasque in capitibus cristas, unde faciles capti sunt, gerentes in pugnam eunt. Ad hæc tantum bonorum est his, qui eam incolunt continentem, quantum non est ceteris uniuersis, tum auri (ut ab hoc incipiamus) tum argenti, tum æris, tum uariæ uestis, tum iumentorum, tum mancipiorum: quibus uos si potiri libuerit, potiemi. Sunt quoque inter se confines, ut ego disseram. His Ionibus confines sunt Lydi, qui terram incolunt tum aliarum rerum, tum uero argenti feracissimam. Hæc autem dicebat, ostendens ex ambitu terræ in tabella quam attulerat descripto. Lydis uero (dicebat Aristagoras) confines sunt hi Phryges auroram uersus pecorum copia & terræ ubertate, omnium, quos ego noui, longè beatissimi. Phrygibus confines sunt Cappadoces, quos nos Syros appellamus. His confines sunt Cilices, huius maris accolæ, ubi hæc Cyprus insula est sita, qui tributum annuū regi pendunt quingenta talenta. His Cilicibus confines sunt ij Armenij, & ipsi re pecuaria abundantes. Armeniorum hanc regionem contingunt Matieni, quorum terræ Cissia hæc confinis est. In qua iuxta fluuium hunc Choasperm sita sunt hæc Susa, ubi rex magnus domicilium habet, atque hic pecuniarum thesauri sunt. Hæc nos urbem si animose ceperitis, iam cum Ioue de di-

uitijs licet certetis. Neq; uerò operaprecium est, uos suscipere praelia pro terra neque multa neque ita feraci, & pro exiguis finibus aduersus Messenios uestros confortes, & Arcades & Argiuos, quibus nihil est neque auri neque argenti, quarum rerum cupiditate quis inducitur ad mortem subeundam. Ergo cum offeratur occasio totius Asiae facile potiundae, aliud quicquam praeparabitis? Hæc Aristagoras dicebat. Qui respondens Cleomenes: Milese, inquit, hospes, in triduum tibi differo respondere. Tunc quidem hastenus processum est. Vbi uerò dies responsioni praestitura affuit, & ad locum de quo conueuerant, uentum est, interrogauit Aristagoram Cleomenes, quorū dierum ab Ionio mari ad regem sit iter. Aristagoras alioqui solers, & ualde illum antecellens prudentia, in hoc tamen lapsus est: qui cum non deberet rem, ut se habebat, illi aperire, uolens Spartiatas in Asiam educere, dixit trium mensium necesse iter.

Aristagoras sapiens lapsus est. Cleomenes ad Aristagorā respondit.

Cleomenes interpellata reliqua Aristagorae oratione, quam ordiri instituerat de itineris spacio, inquit: Hospes Milese, abscede à Sparta ante solem occidentem. Nihil enim rationis dicis, cum istud facile non sit Lacedæmonijs, qui uis eos trimestri itinere abducere à mari. Hæc locutus Cleomenes, domum abiit. Aristagoras sumpto oleæ ramo, ad domum Cleomenis se contulit, eamq; ingressus iubebat praecabundus, ad se audiendum mitti illius filiam. Assistebat enim Cleomeni filia, cui nomen erat Gorgo, unica proles, eaque octo aut nouem annos nata. Cleomene iubente cum dicere quæ uellet, filiolarum enim gratia nolle prohibere, Aristagoras incepit polliceri illi undecim talenta, si precibus suis annueret. Abnuente Cleomene, subinde adiiciendo eò peruenit, ut quinquaginta talenta polliceretur. Ad quod puella: Pater, inquit, hospes te cor-

rumpet.

rumpet, nisi hinc abis. Consilio puellę delectatus Cleo Puellę in-
 menes, in aliud conclave abiit: & Aristagoras ę Sparta rē dictum:
 prorsus abcessit, non facta ei amplius potestare indi-
 candi itineris, quod erat usque ad regem: ea nanque
 itineris ratio ita habet: Vbique sunt regię mansiones,
 ac diuersoria pulcherrima. Iter omne per loca culta
 atque tutum, idque per Lydiam & Phrygiam uiginti
 mansionum, hoc est uicenorum castrorum est, pa-
 rasangę nonagintaquatuor & dimidius. E Phrygia
 excipit fluuius Halys, cui imminent portę, quas
 transire omnino necesse est, atque ita fluuium trans-
 mittere, & pręsidium quod supra illum est. Trans-
 gresso in Cappadociam, & eam permerienti usque ad
 fines Cilices, duodeviginti mansiones sunt, para-
 sangę centum quatuor. In horum montibus posi-
 tas duplices portas ac totidem pręsidia pertransis.
 Hęc tibi transgresso, & per Ciliciam iter facienti, tres
 mansiones sunt, parasangę quindecim ac dimidius.
 Ciliciam autem ab Armenia determinat flumen,
 quod nauibus transitur, nomine Euphrates. In Ar- Euphrates
 menia mansiones sunt diuersiorum quindecim, pa-
 rasangę quinquaginta sex & dimidius, in quibus &
 pręsidium est. Eam fluuij, qui nauibus transeun-
 tur, quatuor influunt, quos transmittere prorsus
 necessarium est. Primus Tigris, secundus dehinc
 ac tertius eiusdem nominis, etsi non idem fluuius,
 nec ex eodem fluens loco. Nam horum quos enume-
 rauit, primus Tigris ex Armenijs fluit, alter ex Manti-
 enis. Quartus fluuius nominatur Gyndes, quem
 Cyrus aliquādo in trecentos sexaginta diduxit alueos.
 Ex hac Armenia in terram Mantienam tendenti man-
 siones sunt quatuor, unde in regionem Cissiam trās-
 eunti sunt undecim mansiones, parasangę uerō qua-
 draginta duo & dimidius, ad flumini Choaspem, &

cum non nisi nauibus transmittendum. Supra quem
 urbs Susa est sita. Omnes autem hæ mansiones, sunt
 centum undecim. Tot diuersoria mansionum sunt
 ascendenti Sardibus Susa. Quod si iter regium rectè
 metiamur parasangis, & parasanga ualet quantum tri-
 ginta stadia, ut ualet, sunt à Sardibus ad regiam, quæ
 dicitur Memnonia, tredecim millia stadiorum &
 quingenta: cum sint parasangæ quadringenti quin-
 quaginta. Itaque peragrando singulis diebus cente-
 na & quinquagena stadia, consumuntur omnino no-
 naginta dies. Hunc in modum ab Aristagora Mile-
 sio apud Cleomenem Lacedæmonium dicente trium-
 mensium iter esse, rectè dicebatur. Quod si quis explo-
 rarius ista inquirat, hoc quoq; ego indicabo. Nam iter
 ab Epheso ad Sardis, hac ratione decet computari. A
 Græco mari ad Susa (hæc enim urbs Memnonis uo-
 catur) dico esse tredecim millia stadiorum & quadra-
 ginta. Ab Epheso ad Sardis, quingenta & quadra-
 ginta stadia, atque ita tribus omnino diebus produ-
 citur iter trimestre. Digressus Sparta Aristagoras,
 Athenas contēdit, tyrannis liberatas hoc modo: Post-
 quam Hipparchum Pisistrati filium, Hippixq; tyran-
 ni fratrem, qui in somnis uisionem cladis suæ euidē-
 tissimam uidisset, interfecere Aristogiton & Harmo-
 dius, prisco genere Gephyræi: post hæc nihilominus
 Athenienses, imò magis quàm prius, tyrannidem qua-
 driennio pertulerunt. Visio autem insomnij Hippar-
 chi hæc erat: Pridie panathenæorum uidebatur Hip-
 parchus cernere uirum assistentem sibi, procerū atq;
 speciosum, hos uersus per ænigma dicentem:

Intoleranda leo patienter ferre memento.

Nullus namq; nocens pœna non afficietur.

Vbi dies illuxit, confestim præ se ferebat referre hæc uel
 le ad somniorum coniectores: sed mox spreta uisione
 misit

Hipparchi
 insomniū

misit pompam, ubi mortem appetijt. Gephyrzi, è quibus erant percussores Hipparchi, ut ipsi aiunt, fuere à principio ex Erethria oriundi. Verùm ut ego interrogando comperio, fuere Phœnices ex his, qui cum Cadmo in terram quæ nunc vocatur Bœotia uenere, atque eam incoluere, sortiti Tanagricum tractum. Unde Cadmeis primum per Arginos exactis, iterum per Bœotios hi Gephyrzi expulsi, Athenas diuerterunt. Ab Atheniensibus recepti sub conditionibus sunt, ut ciues inter eos essent, multis nec memoratu dignis, quas agerent rebus impositis. Phœnices illi qui cum Cadmo aduenerunt, quorum Gephyrzi fuere, dum hanc regionem incolunt, cum alias multas doctrinas in Græciam introduxere, tum uerò literas, quæ apud Græcos, ut mihi uidetur, antea non fuerant. Et primum quidem ijs omnes Phœnices utuntur. Progressu deinde temporis, unà cum sono mutauerunt modum literarum. Et cum ea tempestate in plerisque circa locis eorum accolæ Iones essent, qui literas à Phœnicibus discendo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocantes, in usu habuerunt, & in utendo confessi sunt, ut ratio ferebat, uocari Phœnices, quia essent à Phœnicibus in Græciam illatæ. Priscæque consuetudine biblos appellant pelles, quodd aliquando penuria librorum, hoc est, sirporum, pellibus caprinis ouillisque utebantur. Adhuc quoque ad meam usque memoriâ multi barbarorû talibus in pellibus scribunt. Quin ipse uidi apud Thebas Bœotias in Ismenij Apollinis templo, literas Cadmeas in tripodibus quibusdam incisas magna ex parte consimiles Ionicis. Quorum tripodum unus habet hoc epigramma :

Theleboo natus genere Amphitryon posuit me.
Hæc fuere circa ætatem Laij, qui fuit filius Labdaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripodis hexame-

Gephyrzi
id est pœta
ni, qui &
Thanagari
dicuntur,
inquit Stro-
bo in nouo.

Cadmus.
Literæ apud Græcos ex Phœnicibus.
Phœnices literæ.

Bibli quidam
Ionicus.

Cadmeas
literæ.

tro carmine ait:

Scæus in assueto pugilum certamine uictor,
Me tibi sacrauit speciosum munus Apollo.

Scæus. Scæus hic Hippocoontis filius fuit, qui tripodem dedicauit, nisi alius fuit, idem quod hic nomen habēs, circa ætatem Oedipodis Laio geniti. Tertius, & is hexa metro carmine ait:

Laodamas ipsum tripodem sua in urbe
monarchus:

Hoc insigne decus tibi magne dicauit Apollo.
Sub hoc Laodamante Eteoclis filio, qui princeps fuit eiecti sunt Cadmæi ab Argijs, & se ad Encheleas con-
tulerunt. Gephyræi autem postea in suspicionē Bœo-
tiorum cum uenissent, Athenas commigrarunt: ubi
sunt ab eis templa extructa seorsum à cæteris cum alia
quædam, tum Cereris Achææ, & templum, & orgia.
Quod fuerit uisum Hipparchi somnis, & unde fue-
rint oriundi Gephyræi, ex quibus fuere percussores
Hipparchi, à me commemoratum est. Cæterum oportet ad eum redire sermonem, quem à principio institueram, qua ratione sint Athenienses liberati tyrānis.

Orgia. Hippiæ tyrannidem obtinente, & infenso eis propter
Alcmæonidæ. eadem Hipparchi, Alcmæonidæ, qui genere sunt A-
thenienses, profugi patria propter Pisistratidas, quoni-
am ipsis una cum cæteris exulibus res de redeundo ten-
Athenarū tata, omni ope frustrata fuit: conatiq; Athenas reuer-
tyranni. tendo liberare, grāuiter offenderant, Lipsydrium super
Hippias. Pæoniam communierunt. Dehinc omnia aduersus
Lipsydriū. Pisistratidas comminiscendo, mercede conduxerunt
Amphi- ab Amphictyonibus templum Delphis ædificandum,
tyones. id quod est, tunc autem non erat. Enimvero cum be-
ne nummati essent, ac uiri spectati iam inde à suis ma-
ioribus, extruxerunt templum exemplari pulchrius
quàm cætera omnia. Nam cum ex lapide Porino con-

uentum

uentum esset ut illud facerent, tamen anteriora eius
 Parto lapide effecerunt. Ut igitur Athenienses aiunt,
 hi homines Delphis sedentes Pythię pecunia persuade-
 runt, ut & quoties Spartiatę uenirent, siue priuato si-
 ue publico agmini petentes oraçulum, proponeret i-
 p̃s liberare Athenas. Lacedæmonij autem postquā
 sibi idem semper diceretur, mittunt Anchimoliū As-
 tis filium, inter populares eximium, cum exercitu ad
 expellendos Athenis Pisistratidas, tametsi hospites su-
 os, & in primis amicos. Antiquiora enim duxerunt
 quę ad deum, quā quę ad homines pertinent. Hos
 itaque mari nauibus miserunt, cum quibus Anchi-
 molius ad Phalerum appulsus, copias eduxit. Id præ-
 sciscentes Pisistratidę, auxilia Theſſalia euocauerunt,
 Societatem enim cum Theſſalis fecerant. Quibus ro-
 gantibus, communi decreto Theſſali miserunt mille
 equites cum suo rege Cineas, homine Conizo. Hos so-
 cios ubi habuere Pisistratidę, hoc excogitauere: Pa-
 nīcię Phalerorum detergunt, cumq; locum equita-
 bilem reddunt, atq; illac equestratum in castra hostium
 immittunt. Equestratus in Lacedæmonios irruens, cū
 alios multos, tum uerō Anchimolium interemit. Cæ-
 teros qui superfuere, ad naues repulit. Hunc in modū
 primus Lacedæmoniorum exercitus abscessit. Extrat
 in Alopecis Atticę bustum Anchimolij, iuxta Her-
 culis templum, quod est in Cynosargi. Post hæc Lacedæ-
 monij maiores copias contra Athenas miserunt, nō
 mari, sed terra, præfecto illis duce Cleomene, Anaxā-
 dri de filio: cū quib. oram Atticā inuadentib. cōgressus pri-
 mum Theſſalorum equestratus, non diu post in fugā uer-
 sus est, fatis supra quadraginta ē suis. Qui superfuere,
 quę quisq; potuit, recta in Theſſaliā rediere. Cleome-
 nes ad urbē pergens, unā cum ijs Atheniensib. qui li-
 beri esse cupiebant, obsedit tyrannos intra murum

Anchimo-
 lius.
 Scitē dī-
 sum.

Cineas rex

Alopecis.
 Anchimo-
 lii cades.

*Pisistratidæ
Athenis
puls.*

*Hippocra-
tes.*

*Peleon.
Aegicores
Argadeus
Hoples.*

Pelasgicum redactos. Neq; tamen omnino Pisistratidas eiecere Lacedæmonij, quippe qui de facienda obfidione non cogitauerant, & Pisistratidæ cibo potuq; bene instructi erant. Itaque cum aliquot dies Lacedæmonij tyrannos obsedissent, Spartam abiere. Hic tamen casus qui alijs infestus, idem alijs faustus extitit. Nam filij Pisistratidarum, qui clam extra regionem seponebantur, intercepti sunt. Quo ex facto omnes eorum res perturbatæ sunt, & pro redimendis filijs ad uoluntatem Atheniensium transegerunt, ut intra quinque dies ex Attica excederent. Moxq; in Sigeum, quod est supra Scamandrum, concesserunt, cum sex & triginta annos regnassent, oriundi à Pylo atq; à Nelo, ex eisdem prognati, ex quibus ij qui fuerunt cum Codro ac Melanrho, qui prius aduentitij, tamen Atheniensium reges euasere. Eaq; de re Hippocrates Pisistrati pater, re petita memoria. Pisistrati, filij Nestoris, idem nomen filio suo imposuit: Hoc Athenienses modo tyrannis liberati sunt. Qui recepta libertate, quæcunque aut fecere, aut passi sunt memoratu digna, antequam Ionia defeceret à Dario, & Aristagoras Milesius Athenas oratum auxilia uenerit, hæc prius edisseram: Athenæ cum magnæ fuissent antea, tunc tamen tyrannis liberatæ, exire maiores. In quibus duo uiri præpollebant, Clisthenes Alcmanides, qui (ut fama fert) Pythiæ persuaserat, & Isagoras Tisandri filius, illustri quidem familia, sed quàm uetusta nō queo affirmare: eius tamen cognati Ioui Cario immolant. Hi homines per factiones de potentatu contendebant. Clisthenes cum uinceretur, populum amplectendo ex quatuor tribubus mox decem effecit, cognominibus Iouis filiorum: Peleontis & Aegicoris & Argadei & Hopletis, in alia commutatis, quæ ipse inuenit, aliorum heroum indigenarum, præterquam Atacis: quem

etiam

etſi hoſpitem, tamen adiecit, utpote finitimum ac ſo-
 cium. Qua in re uidetur mihi Clifthenes hic auum
 ſuum maternum Clifthenem Sicyonis tyrannum fu-
 iſſe imitatus. Ille enim, quia cum Argijs bellum geſ-
 ſiſſet, ſummouit è Sicyone certamina canentium poë-
 mata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atque Ar-
 gij tantopere celebrantur. Neque hoc modo ſummo-
 uit, ſed etiam optauit monumentum Adraſti cala-
 mitoſi, quod erat in ipſo Sicyoniorum foro, quia fue-
 rat Argius, exterminare. Ideoq; Delphos adiit ad oracu-
 lum conſulendum, num Adraſtum eiiceret. Cui
 Pythia reſpondens, inquit: Adraſtum quidem Sicyo-
 num regem eſſe, ipſum uerò lapidatorem. Id non con-
 cedente ſibi deo, Clifthenes reuerſus excogitabat quo
 paſto Adraſtus ipſe demigraret. Quod ubi excogi-
 taſſe ſibi uiſus eſt, miſit ad Bæotias Thebas nuncia-
 tum, uelle aſſerre Sicyonem † Menalippum Aſta-
 ci filium. Eumq; tribuentibus Thebanis, in urbem in-
 tulit: atque ei fanum in ipſa curia designatū exdiſi-
 cauit munitiſſimo iam loco, in quem intulit Men-
 alippum. Quod factum deberet exiſtimari inimiciſ-
 ſimum Adraſto, quodd & Meceſtem fratrem eius, &
 Tydeum generum Menalippus interfeciſſet. Clifthe-
 nes ubi fanum extruxit, hoſtias & dies feſtos Menalip-
 po dedit ab Adraſto ereptos, quibus illum Sicyonij
 magno cum honore proſequi conſueuerant. Etenim
 regio Polybi fuerat, qui cum ſine liberis decederet, im-
 perium Adraſto legauit nepoti ſuo ex filia. Eum Si-
 cyonij cum alijs honoribus proſequebantur, tum
 uerò tragicis choris, ita ut non Bacchum, ſed Adra-
 ſtum uenerarentur. Clifthenes choros quidem Libe-
 ro, cæteras uerò ceremonias Menalippo dicauit. Hæc il-
 le in Adraſtum egit. Tribus autem Doriënſium, ne
 forent eadem Sicyonijs quæ Argijs, in alia nomina cō-

Menalip-
 pus (Vide
 nū legen-
 dū ſit Me-
 alippus)
 Aſtaci fili-
 us.
 Meceſtes.
 Tydeus.
 Polybus.

mutabit: ex quibus Sicyonios plurimum ridiculos reddidit. Quippe suis & affini ultima cognomina pro pristinis imposuit, præterquam tribui suæ, cui à suo ipsius imperio nomen indidit, id est, ab Arche. Itaque hi tribules Archelai vocabantur. Cæterorum alij Hyatæ, id est, suales, alij Oneatæ, id est, affinales, alij Chœreatæ, id est, porcales. His tribuum nominibus Sicyonij & Clisthène imperante, & eo defuncto, ad sexaginta annos usi sunt, quæ postea inter se reputantes in alia transtulerunt, Hylleas, Pamphylos, Dyamanates: quartæ tribui quam adiecerunt, imposito cognomine Aegiales ab Aegialo Adraști filio. Hæc Sicyonius Clisthenes fecit. Atheniensis uerò Clisthenes, huius Sicyonij ex filia nepos, & ipse (ut mihi uidetur) præ contemptu Ionum, ne forent eadem ipsis & Ionibus tribus, Clisthenem sibi cognominem imitatus est. Cum enim populus Atheniensis fuisset antea exagitatus, posteaquàm omnium autoritatem ad suam unius redegit: tum tribuum nomina censuit immutanda, & plures ex paucioribus faciendas, decem pro quatuor, & totidem Phylarchos, id est, tribunos à tribuum præfectura. Ita populo in tribus distributo atque composito, erat multo superior his qui erant contrariæ factionis. Superatus in partibus Isagoras, hoc inuicem excogitauit, ut Cleomenem Lacedæmonium aduocaret, iam inde obsidione Pisistratarum sibi hospitem factum, qui tamen culpabatur, quòd ad uxorem Isagoræ uenisset. is misso primum Athenas caduceatore Clisthenem eiecit, & cum eo alios complures Athenienses, quos piaculi insimulabat, uidelicet admonito Isagoræ hæc dicens. Nam Isagoras atque amici eius nō erant affines cædis, cuius insimulabantur Alcæmonidæ & qui erant enagees: ita nominabantur qui Atheniensium piaculo obstricti erant. Cylon quidam Atheniensis

Atheniensis uir Olympionices, affectatę tyrannidis compertus est. Simularo nanque æqualium sodalitiõ arcem occupare conatus est. Idcũ efficere non potuisset, assedit simulachro dei supplex ipse ac socij. Hos illinc summouerunt quidem magistratus Nancratorum, qui tunc Athenas incolebant, data fide, puniendi eos citra mortem: sed culpa horũ mox interfectoꝝ fuit penes Alcmaeonidas. Hæc ante Pisistrati ætatem gesta sunt. Vbi Cleomenes per nuncium eiecit Clisthenem atque piaculares, quamuis Clisthenes ipse profugisset, nihilo secius Athenas uenit, non magna cum manu, atque illinc septingentas familias militares Atheniensium, tanquam piaculo contaminatas, relegauit, quas ei suggerebat Isagoras. Hoc acto conabatur secundo loco senatum dissoluere, & magistratus trecentis Isagoꝝ militibus mandare. Verũ reluctante senatu atque obtemperare nolente, Cleomenes Isagorasque cum suę factionis hominibus arcem occuparunt. Quos ceteri Athenienses cum senatu sentientes, biduo obsederunt. Tertio die quicunque Lacedæmonij ibi erant, accepta fide, regione discesserunt, rato effecto quod Cleomeni dictum est. Nam ei ad occupandam arcem ascendenti, & ad dei penetrale consulendi gratia eunti, exurgens è sella sacerdos, antequam ille ualuas referaret, Lacedæmonie, inquit, hospes. retrocede, nescit templum introcas. Non enim Doribus hic introire fas est. Cui Cleomenes: Ego, inquit, mulier, Dore non sum, sed Achæus. Itaque admonitu uiri nolens, atque in conatu pergeſ, tunc quoque iterum à proposito cum Lacedæmonijs decedit. Ceteros ad necem nuxere Athenienses, & in ijs Timeſitheum fratrem eius, cuius manualia opera atque strenuitatem in primis referre habeo. Atque hi quidem in uincula coniecti, mortem oppetiere. Athenienses

Athenien-
ses lega-
ti ad
Darium.

Artapher-
nes Sardi-
um prætor

Oenoſſæ
orſi occupa-
pât Hyſies

Demara-
tus rex.
Spartia-
tum rex.

ſes autem poſt hæc reuocatis cum Cliftbene ſeptingen-
tis militū familijs, quos Cleomenes exagitaſerat, Sar-
dis mittunt ad contrahendam cum Perſis ſocietatem.
Intelligebant enim ſibi cum Cleomene atque Lace-
dæmonijs eſſe bellandum. Vt Sardis uenere nuncij,
mandataq; expoſuere, percontatus eſt eos Artapher-
nes Hyſiaſpis filius, Sardium prætor, quinquam homi-
nes eſſent Athenienſes, & ubi terrarum incolentes,
qui ſocij Perſarum fieri orarent? Vbi id ex nuncijs au-
diuit, ita eis ingenuè reſpondit: Si regi Dario terram
darent & aquam, ſe cōtraſturum cum eis ſocietatem:
ſi minus, illos abſcedere præcepit. Nuncij inter ſe
collocuti, quod ſocietatem facere cuperent, daturus
ſe eſſe dixerunt. Quo nomine ubi reuerſi ſunt do-
mum, uehementer accuſati ſunt. Cleomenes intel-
ligens ab Athenienſibus ſe & uerbis & factis lædi, ex
omni Peloponneſo copias coegit, diſſimulans quem
ad finem, cum haberet in animo tum populum Athe-
nienſem ulciſci, tum Iſagoram cōſtituere tyrannum,
qui unā cum eo ex arce deceſſerat. Comparato exerci-
tu ingenti, ipſe Eleuſina inuaſit, & ex compoſito
Bæotij Oenoem occuparunt: & Hyſies ultimos At-
ticæ populos, & ab altera parte Chalcidenſes oræ At-
ticæ loca populabantur. Athenienſes eſſi ancipiti
bello diſtriſti, Bæotiorum & Chalcidenſium ultione
dilata, arma contra Peloponnēſes in Eleuſina agen-
tes, ferunt. Dumq; ambo exercitus conſerturi præ-
lium eſſent, Corinthij primi omnium ſecum repu-
tantes iniuſtè à ſe agi, auerterunt ſe, atque abſceſſerūt.
Secundum hos idem fecit Demaratus Ariſtonis fi-
lius, qui & ipſe erat rex Spartiatarum, & è Lacedæmo-
ne copias contraxerat, nec à Cleomene ſuperiori tem-
pore diſſenſerat. Ob quam regum diſſenſionem lex
apud Spartam lata eſt, non licere utrique regi cum
exercitu

exercitu prodire (nam prius prodibant) sed his se-
 ctis, alterum è Tyndaridis relinqui, qui & ipsi antea
 ab eis euocati, exercitum ambo comitabantur. Tunc
 ceteri focij qui erant in Eleusine, cernentes non con-
 venire inter reges, & Corinthios aciem deseruisse,
 & ipsi dilapsi abierunt. Quarto tunc Doras in At-
 ricam profecti sunt, bis ad bellandum ingressi, bis ob
 Atheniensium multitudinis commodum. Primo,
 quia Megaram coloniam deduxerunt, quæ expedi-
 tio rectè uocetur sub Codro Atheniensium rege. It-
 rum ac tertio, dum ad expellendos Pisistratidas ex
 Sparta uentum est. Quarto dum Cleomenes Pelo-
 ponnenses ducens, Eleusium inuasit. Ita quarto
 Doras aduersus Athenas expeditionem sumpserunt.
 Dilapso igitur indecorè hoc exercitu, ibi Athenienses
 uolentes ultum ire iniurias, primam expeditionem
 fecerunt aduersus Chalcidenses, quibus Bæotij ad
 Euripum iere suppetias. His conspectis, Athenien-
 ses putarunt sibi cum eis prius quàm cum Chalciden-
 sibus pugnam conferendam. Itaque congressi cum
 illis, egregiè superant, permultisque eorum caesis, se-
 ptingentos capiunt. Eodem die transgressi Eubo-
 iam, cum Chalcidensibus confligare: quibus etiam
 uictis, quatuor millia colonorum in prædijs equitum re-
 liquerunt. Equites autem apud Chalcidenses uoca-
 bantur locupletes. Horum quoscunque ceperunt,
 unà cum Bæotiorum captiuis uinctos in carcerem
 coniecerunt, quos aliquanto post, binis multatos
 minis soluerunt, eorumque quibus alligati fuerant,
 uincula in arce suspenderunt, quæ ad meam usque
 memoriam extabant, pendentia è muris, à Medo
 ambustis, è regione cœnaculi ad occasum spectantis.
 Decimam quoque redemptionis consecrarunt, facta
 ærea quadriga, quæ ad sinistram manum intrantium
 statim

statim in propylæa arcis stabat, cum hac inscriptione:

Attica perdomitis acri sub Marte inuentus
 Bæotum populis Chalcidicæq; manu,
 Damna rependerunt uinculis & carcere cæco,
 Quorū hæc de decima stant tibi Pallas equæ.

Et Athenienses quidem audi sunt. iuris autem æqualitatem esse rem bonam, non ex uno tantum, sed undique perspicitur. Siquidem Athenienses quando tyrannis subiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præstantiores erant. Liberati uerò tyrannis, multo omnium primi exire. Undeliquet, eos dum tyrannis parebant, de industria peccasse tantam domino laborantes: at libertate parta, sibi ipsi quisque rem gerere properabat. Et Athenienses quidem ita agebant. Thebani autem post hæc ulciscendi illos cupidi, sciscitatum ad deum miserunt. Quibus respondens Pythia, negabat per sese eos posse illos ulcisci, iubebatque ut ad famæ celebritatem referentes rogarent proximos. Reuersis qui missi ad oraculum erant, ac responso exposito Thebani illud nihili facientes, quod referebatur ut rogarent proximos, dicebant: Ergo proxime nos incolunt, Tanagrazii Coronzique & Thespientes, qui nostri assidue commilitones, alacri atque concordii in partes animo bella nobiscum tolerant. Quid hos rogari oportet? fortassis hoc non est oraculum. Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit: Ego quid sibi uelit oraculum, uideor mihi intelligere. Asopi dux filiz fuisse traduntur, Thebe & Aegina: quæ quoniam sorores sunt, opinor deum respondere nobis, ut Aeginetas rogemus, qui uicem nostram ulciscantur. Thebani, quoniam nulla quàm hæc uisa est dicti potior sententia, protinus misere ad Aeginetas orandos auxilia, tantam

Athenien-
 sium præ-
 stantia.
 Thebanis
 oraculum
 redditum.

Asopus.

TERPSICHORE, LIB. V. 347

quam proximos ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia, dixere se mittere cum eis Acacidæ. Societate Acacidarum freti Thebani, cum lacerassent Athenienses, accepta offensione adversæ pugnæ, iterum auxilia virorum remissis Acacidis oraverunt. Quorum prece moti Aeginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum pristinarum inimicitiarum, quæ eis cum Atheniensibus erant, memores, bellum illis haud inditum intulerunt. Nam cum Athenienses Boeotijs imminerent, ipsi longis navibus in Atticam traiectione, cum alios multos populos in cætera ora maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re calamitatē Atheniensibus afferentes. Inimicitia autem, quas Aeginetæ adversus Athenienses habebant, ex hoc initio extiterunt: Epidaurij, cum sua ipsis terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicum consulere oraculum. Quibus Pythia iussit, ut Damia & Auxesia simulacra erigerent: & postquam crexissent, melius secum actum iri. Sciscitantibusque Epidaurijs, utrum ex ære facerent illa, an ex lapide: respondit se è neutro fieri sinere, sed è ligno oleagino, oleæ tamen, non oleastri. Rogabant igitur Epidaurij Athenienses, sibi permitterent oleam incidere, qui scilicet oleas illas facerrimas esse existimarent. Fertur etiam nusquam gentium nisi Athenis, illa tempestate oleas fuisse. Athenienses se verò dixerunt cōcessuros, hac duntaxat lege, si quotannis illi sacra Mineræ urbanæ & Erechtheo afferrent. Accepta conditione Epidaurij quæ rogabant impetraverunt, & simulacra ex his oleis fabricata statuerunt: terræque sua fructum eis ferente; quod convenerant, Atheniensibus persolvebant. Eo tempore atque superiori, Aeginetæ Epidaurijs parebāt: tū in alijs, tum verò in litibus, quas Aeginetæ inter se vel adiores, vel rei illuc se conferentes agebant. Verū ex eo tempore

*Aeginetæ
rū odia in
Athenien
ses.
Damia &
Auxesia
simulacra
Oleæ tan
tum
Athenis
esse dice
bantur.
Simula
cra ex o
leis.*

pore fabricatis nauibus, nullo consilio usi, ab Epidaurijs descinderunt. Factiq; hostes, ac mari positi, cum alias clades inferebant, tum simulacra Damiae & Auxesiz surripuerunt: eaq; asportata, in regionis suae mediterraneo loco statuerunt, cui nomen est Ocea, viginti ferme procul ab urbe stadijs. Hoc in loco illis ere-

Chori mu-
lierum Ae-
ginetaru.

dis, supplicabant sacrificijs atque iocabundis choris mulierum, denis uiris utrique decorum assignatis, qui choris praesent. Nam chori neminem uirum nuncupabant, sed indigenas feminas: quae ceremoniae apud ipsos quoque Epidaurios fuerant. Surreptis statuis, Epidaurij quod fuerant pacti Atheniensibus, non sol-

Athenie-
ses Aegi-
nam ad re-
petenda si-
mulacra
missi.

uebant: cuius rei cum à nuncijs Atheniensium admonerentur, reddidere rationem cur iniurij non essent. Se enim quandiu apud se statuas habuissent, quod conuentum erat exoluisset, eisdem iam uiduatas non debere exoluere, sed Aeginetas, qui illas haberent, à quibus id exigi iubebant. Ad eas repetendas Aeginam Athenienses misere. Aeginetae negare quicquam negocij esse cum Atheniensibus. Post repetita simulacra, Athenienses aiunt triremem missam publice cum ciuibus quibusdam: qui Aeginam cum uenissent, simulacra, tanquam è suis lignis facta, conati fuerint suis sedibus emoliri ut asportarent. Cumq; eo pacto eis potiri nequirent, circumdatis funibus trahere tentasse. Sed dum trahunt, tonitruum, & cum tonitruo terrae motum extitisse: eaq; de re illos remiges, qui trahebant simulacra, ab his in amentiam esse conuersos: & hoc morbo sese tanquam hostes mutuo trucidasse; donec unus ex omnibus relictus est, qui ad Phalerum se recepit. Athenienses ita rem gestam esse momorant. Aeginetae negant illos unà cum naui uenisse. Facile enim se unam nauim, atq; adeò còpluscultas, etiamsi sibi nulle fuissent naues, fuisse propulsaturos: sed cū complu-

ribus

ribus in ipsorum terrā inuasisse, se uerò cessisse, nec pugna nauali contendere uoluisset: qui tamen planū facere nequeunt, an quia impares se esse ad pugnandum agnoscerent, cesserint: an uolentes permiserint illos facere quod fecerunt. Athenienses quoque, quoniam nulli propugnatores obstarent, egressos ē nauib. ad simulacra se conuertisse! & cum ea ē suis uestigijs amoliri nequirent, ita circūdatis restibus trahere comatos, donec tracta simulacra hoc quod iā dicam fecerint, id quod mihi uerisimile non sit. Aiunt enim illa procubuisse sibi in genua, atque ex eo tempore semper genu nixa permanuisse. Et hæc quidem Athenienses fecisse. Se uerò, quod audirent sibi bellū ad Athenienses illatū iri, præparasse Argiuos, ut sibi aduersus Athenienses in Aeginā degressi adessent auxilio: eosque cū latuissent hostē in traiciendo ex Epidauro in insulā, in Athenienses, quod nihil præscisset, cū nauib. disclusos irruisse: & interea tonitruū ipsis terræmotūque extitisse. Hæc ab Argiuis Aeginetisque commemorantur. Athenienses quoque cōfitentur, unū omnino ē suis incolumē in Atticā reuertisse. Cæterū Argiui dicunt, p̄fligatū ab ipsis Attico exercitu, unū ex eis superstitē fuisse. At Athenienses diuinitus p̄fligatū fuisse exercitū perhibēt, sed ita ut ne ille quidē unus superfuerit, quin perierit in hunc modum: Cum Athenas se recepisset, cladēque renuntiasset, uxores eorū qui aduersus Aeginā p̄fecti fuerant, indignē ferentes unum ex omnibus esse reducem, circumfusas hominem prehensisse, ac fibulis uestimentorum pupugisse, percontantes singulas, ubi suus uir esset, atque hoc modo hunc fuisse confectum. Idque factum mulierum, uisum esse Atheniēsi bus ipsa clade tristius. In quas cum alia ratione animaduertere non possent, uestem illarum in iadē mutauerunt. nam antea Doridem uestem gerebant Atti-

*Uxores
maritos
reperentes*

*Doricū
uestimen-
tum.
Corinthiā
uestis.*

Caris ue-
stis.

ex feminæ, similimam Corinthiæ. Itaque mutauerunt in lineam, ne fibulis uterentur, quâquam reuera si ratione utamur, non las olim uestis fuit, sed Caira, quoniam omnis prisca uestis feminarum Græcarum eadem erat quæ nunc, quam Doridem appellamus. Preterea Argiui & Aeginetæ idem adhuc factitant, apud quorum utroque mos est fibulas faciendi sescuplas quâ tunc mensura cõsueuerat: quas præcipue feminæ eorum templis deorum consecrare solent, neque aliud quicquam Atticum illuc asferre, neque fistilia, sed ex ollis eius loci in posterum ibi potare. Eorum contentiones præcessere Argiurum atque Aeginetæ mulieres cum Articis,

Aegineta-
rum in;
Athēienses
odiorum
principiū.

ut ad meam usque ætatem fibulas gestauerint, quàm antea grandiores. Odiorum principium Aeginetarum ut Athenienses hoc, quemadmodum commemoratum est, extitit. Cuius rei circa statuas gestæ, memoriam retinentes Aeginetæ, libenter Thebanorum rogatu auxilium tulere Bæotij: Qui cum maritima Atticæ uastarent, Atheniensesque aduersus Aeginam expeditionem inirent, aduenit de Delphis oraculum, ut ab Aeginetis lædendis triginta annos abstinerent, tricesimo

Acacifanum.

anno cum fanum Acaco dicassent, bellum cum Aeginetis inchoaret, ad uotum eis re successura. Sin bellum continuo inferrent, fore ut interea multa detrimenta acciperent & inferret, sed ad extremum illos subigeret. Hoc oraculum ad se Athenienses allatum ubi audire, eatenus ei obtemperandum censuerunt, ut Acacofanum dicarent, quod nunc in foro extructum uisitur: sed triginta annos non tulerint, cum audissent bello supersedendum esse aduersus Aeginetas, à quibus tamen indigna passi fuissent. Sed eis ad ulciscendum se parantibus, Lacedæmonium factum extitit impedimento. Siquidem Lacedæmonij, audito commento Alcæmonidarum erga Pythiam, & quæ egisset Pythia

TERPSICHORE, LIB. V. 171

In ipsos atq; Pisistratidas, duplicem se iacturam fecisse animaduvertebant: quodd & suos hospites in patriâ eiecissent, & nulla sibi ex hoc facto gratia ab Atheniensibus haberetur. Præterea oraculis urgebantur, denunciantibus multa ipsis & indigna ex Atheniensibus futura, quorum antehac securi fuissent, præsertim ex eo quod à Cleomene Spartam reuerso didicerât. Etenim Cleomenes potitus est ex arce Atheniensium oraculis, quæ à Pisistratidis prius possessa, cum expelleretur, relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonij ubi per Cleomenē accepere, & animaduernerunt Athenienses augeſcentes, nec ad ipsis obtemperandum ullo modo esse animatos: præterea genus Atticum quod sub tyrannis fuisset infirmum, & ad parandum promptū, nunc paria libertate ipsis par existeret: hæc omnia cōsiderantes, accersierūt Hippia[m] Pisistrati à Sigeo Hellesponti, quō Pisistratidæ confugerât. Postquam Hippias accersitus adfuit, accitis etiam aliorum sociorū nuncijs, ita Spartiatæ apud eos uerba fecere: Agnoscerimus, uiri focij, nos haud rectè egisse, qui ementitis oraculis inducti, uiros qui erant nostri in primis hospites, quib; in animum inducebant præbere nobis Athenas obnoxias, è patriâ eiecimus. Et cum hæc fecerimus, tamen ingrato populo urbem tradidimus: qui posteaquam per nos liberatus est, nos pariter ac regē nostrum per dedecus detrimentumq; eiecit: & gloriâ adeptus crescit. Itaq; didicerunt hoc ab eis maximè eorum finitimi Bæotij atq; Chalcidenses: fortassis etiam alius quis idem discet, si peccauerit. Quare, quoniam in illis agendis peccauimus, nunc demus operam, ut illuc unâ uobiscum euntes, suppliciū de illis somamus. Hac enim de causâ Hippia[m] & uos è sua quosq; urbe accersimus, & publico consensu & cōmuni exercitu reducētes hunc Athenas, reddamus ei

Hippias accersitur à Lacedæmonijs.

*Soficles
oratio.*

*Tyranni-
in commo-
da.*

*Amphion
Labda.*

*Oraculū
Corinthijs*

quæ abstulimus. Hæc Spartiatæ. Quæ cū alij socij nō probarent, cumq; silentium agerent, Corinthius Soficles ita locutus est: Iā cælū sub terra ac terra superior cælo erit, hominēsq; domiciliū in mari habebunt, & pisces ibi habitabunt, ubi antea habitauerunt homines, postq; uos Lacedæmonij rebus publicis euerfis, tyrannides in urbes introducere conamini: quo nihil est in rebus humanis neq; iniustius, neq; magis mortiferū. Quod si bonum uobis uidetur. Ciuitates subesse tyrannidi, ipsi uobis principes tyrannū constituite: atq; ita ut alijs constituatis operam date. Nunc ipsi tyrannorum expertes, & ne id in Sparta contingat uehemētissimè cauentes, hōc in socios studeris efficere, qui si effectis ut nos sumus experti, meliorem (quā nunc facitis) de hæc re diceretis sententiam. Nam Corinthiorū reipublicæ status hic fuit: Erat apud eos paucorū regimen, & hi qui Bacchiadæ uocantur, urbem incolēbant, ultro citroq; inter sese matrimonia contrahentes. Horum uni nomine Amphionui nata est filia elada, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchiadarum dūcere uolebat, duxit Eetion Echecratis filius, natu Petreus, sed oriundus à Lapithe ac Cænide. Qui cum neq; ex hac muliere, neq; ex alia tolleret liberos, missus est Delphos, ad consulendum de prole. Eum introeuntem statim Pythia his uersib: compellauit:

Eetion te nemo (licet sis tantus) honorat.

Conceptrū pariet saxū graue Labda, monarchos

Qui cadet in ciues, emendabitq; Corinthum.

Hoc oraculum quod Eetioni redditum est, eodem tendebat, quod alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius intellectum, quā hoc renunciatum est, in hæc uerba:

Concipit in Petris aquila enixura leonem

Robustum,

Robustum, sœuum, genua & qui multa resoluet.

Hæc bene nunc animis uersate Corinthia proles,

Qui colitis pulchrâ Pallenē, altamq; Corinthū.

Id oraculum cum ad eā diem fuisset indeprehensum, simul atq; ex hoc Eetionis patuit eodem utrunq; pertinere, silentio suppressere, animo futurum Eetionis filium extinguendū. Et ut primum mulier enixa est, miserunt ē suo numeroq; decem uiros ad tribū, in qua habitabat Eetion, qui puerum extinguerent. Illi postquam Petram peruenere, & ad Eetionis atrium accessere, puerum petunt. Labda cur uenissent ignara, paternæ beneuolentiæ causa uenisse eos rata, affert filium, & in unius eorum manum porrigit. Erat aut in Labda filius
ter uiam constitutum, ut qui primus eorum puerū
cepisset, is humi illum allideret. Verūm diuina quādam fortuna, puer ei uiro cui à Labda traditus erat, arripit. Quam rem illi consideranti miseratio subiit pueri occidēdi. Sic misertus alteri tradidit, & ille tertio, atq; ita deinceps per manus traditus infans, per omnes decem transijt: ac nemine interimere uolente, rursus matri est redditus. Illi egressi, atq; ante ianuā stantes, alius alium inculabant, castigabantq; sed primum præcipuē, qui ex conuento non fecisset, donec interiecto temporis spacio placitum est, ut rursus introgressi, omnes fierent participes cædis, sed necesse erat ex Eetionis stirpe germinari Corintho perniciē. Nam Labda stans pro foribus, hæc omnia exaudiebat. Eoq; metuens, ne illi immutata uoluntate acceptum rursus puerum interimerent, asportauit, & in mensura frumentaria occuluit, qui locus uisus est minimē inuestigabilis, cum sciret illos, si redirent ad inuestigandum puerum, omnia scrutaturos, ut & contigit. Nam introgressis & scrutantibus, ubi non apparuit, uisum est eis abscondum, atq; ijs à quibus missi

Cypselus
unde ap-
pellatus. essent dicendum, se cuncta quæ illi mandassent per-
petrasse, atq; ita reuersi dixerunt. Post hæc Eetionis fi-
lio crescenti impositum est nomen Cypselo, ob peri-
culum hoc quod deuitauerat in cypsela, id est, men-
sura frumentaria. Vbi in uirilem adoleuit ætatem, cõ-
sulti oraculum Delphis, anceps est redditum, quo
fretus, Corinthũ aggressus occupauit. Oraculum au-
tem hoc erat:

Vir locuples nostras hic qui descendit ad xdes
Cypselus Eetides, claræ rex esto Corinthi.

Ipse, & eo gnati, sed nulli deinde nepotes.

Et oraculum quidem hoc erat. Cypselus uerò tyrāni-
de poritus, talis extitit, ut Corinthiorum multos exe-
gerit: multos pecunia, lōgè plurimos anima priuauit.
Cui cū triginta regnasset annos, bene uita defun-
cto successit in tyrannide filius Periander, qui inter
initia mitius agebat q̃ pater: sed ubi per nuncios con-
suetudinē habuit cū Thrasybulo, Mileti tyrāno, mul-
to magis quā pater cruetus effectus est. Misso enim
præcone, Thrasybulũ interrogauit, qua ratione ipse re-
bus tutius cõstitutis, ciuitatē pulcherrimē guberna-
ret. Thrasybulus, eo qui à Periandro missus erat, extra

Spica.

quæ detrō

catlo.

Simile

est apud

Liuiũ de

papauerũ

deculatio.

ne.

oppidũ edueto, ingressus est rus quoddā satũ: & unã
cũ nuncio segetē interābulans, sciscitabatur hominē
de suo aduentu è Corintho, derruncās atq; abiciens
ut quancũq; uidebat spicā inter alias extantē, donec se-
getē formosissimā atq; densissimā hunc in modũ cor-
rupit, prædiũq; illud peruagatus, nullo uerbo reddito
præconē remisit. Reuersus Corinthũ præco, auido præ-
ceptionis audiendæ Periandro, negauit sibi quippiã
respondisse Thrasybulũ, mirari qđ se ad uirũ uesandũ
Periander misisset, & suæ ipsius destruentē, exponitq;
quæ ex Thrasybulo uidisset. Periander id Thrasybuli
factum intelligens, atq; interpretans sibi ab illo præce-
ptum,

prum, ut eminentissimos quosq; popularium interi-
meret, tunc uero omnem in ciues sauitiam exercuit,
interficiendo ac persequendo, cōsummans id q̄ à Cy-
psele fuerat q̄missū: adeo quidem, ut uno die uniuersas
mulieres Corinthias exuerit, ppter Melissam uxo-
rē suam. Nā cū ad Thesprotos, q̄ sunt ad flumē Ache-
rontē, misissent nuncios, scisitarum mortuorum ora-
culum de hospitis deposito, Melissa apparens negauit
se indicaturam aut dicturam ubinam depositū esset
collocatum, quoniam ipsa algeret, quia nuda esset. Ni-
hil enim sibi pdesse uestes, cum quibus sepulta fuis-
set, utpote non concrematas. Cuius rei, quod uera le-
queretur, testimonio foret q̄ Periander in frigidū fur-
num panes inegessisset. Hæc Periandro renūciata, ob il-
lud argumentū fidem fecere, q̄ ipse cū Melissa quāuis
defuncta coierat. Itaq; statim post eū nunciū per pr-
conem edixit, ut omnes Corinthiæ mulieres, ad Iuno-
nis templum p̄dirent. Eō tanq̄ ad diem festum, q̄ or-
natissimè poterant cum issent mulieres, ille disposi-
tis clama. satellitibus, eas omnes sine discrimine exiit
ingenuas pariter & ancillas, atq; eas uestes ad fontem
cōportatas Melissam p̄ecando cremauit. Hæc ubi fe-
cit, & nuncios iterum eosdē misit, tunc ei Melissæ ido-
lū, hoc est, inanis imago, exposuit, ubinā depositū ho-
spitis collocasset. Talis est tyrannis, Lacedæmonij, &
tale opus. Eoq; nos Corinthios cū magna admiratio
cepit, simul atq; uidimus uos accersisse Hippia, tum
uero maior nūc dū ista dicitis. Propterea deos Græco-
rū innocat⁹ testamur apd̄ uos, ne uelitis tyrānides in
ciuitatib. cōstituere, quas nō extinguitis, sed excitatis
p̄ter æquitatē, dū Hippia reducitis, in quo scitote Co-
rinthios nobis nō asēuros: Hæc Sosicles Corinthiorū
lēgatus. Quin excipiens Hippias, eosdē quos ille deos
inuocādo dixit, cū ceteros, tū p̄cipuē Corinthios des-
deraturos Pisistratidas, dū uenisset dies quib. expiare

*Epistola
Thrasibull
ad Peri-
andru ex-
tat apud
D. Laenziū
in primo.
Melissa.
In frigidū
furnū pa-
nes inge-
rere.
Periander
cum defū-
cta concu-
bit.
Corinthiæ
mulieres
denudatæ*

*Hippiæ ad
sponsū dē
reditus.*

Sigeum
Amyntas.
Hegesitra
tus.

Ellensis e-
ger.

Alcæus
poeta.
Menalip-
pus.
Athenien-
ses nunc
ad Arta-
phernem.

se ab Atheniensibus nequirent. Hastenus respondi-
 Hippas, quoniam oracula illa ipse præ cæteris no-
 ta haberet. Cæteri socij qui antea silentium tenuer-
 rant, audito Sosicle liberius p se quisque in uocem
 erumpentes, accedere sententiæ Corinthiorum, obre-
 stariq Lacedæmonios, ne quid agerēt noui aduersus
 Græcam ciuitatem. Ita ab ea re cessatum est. Hippas
 illinc pfectus, offerente ei Amynta Macedone Anthe-
 mitem, & Thessalis Iolcō, neutrum accipere uoluit,
 sed rursus ad Sigeū concessit, q armis Pisistratus à Mi-
 tylenzis eripuerat. Eoq capto, tyrannū ibi constituit
 Hegesistratū filiū, nothū ex muliere Argia, qui tamen
 quæ à Pisistrato acceperat, non tenuit sine prælio. Nā
 dum inter Mitylenzos ac Athenienses pugnatum
 est, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo prodeun-
 tes, hos reperentes regionem, illos refellentes hac ra-
 tione, q dicerēt nihilo plus iuris esse Aeolibus in agrū
 Ellensem, q sibi ac cæteris Græcis, q Menelao in raptu
 Helenes operam nauassent. His assidue bellantib. cū
 alia in prælijs gesta sunt, tum illud, q Alcæus poeta in
 prælio, quid collatis signis gerebatur, uincens A-
 theniensibus, ipse quidem fugæ se mandās euasit: sed
 armis eius potiti sunt Athenienses, quæ apud templū
 Mineræ in Sigeo suspenderunt. Hanc rem Alcæus
 carmini mandans, in Mitylenē reposuit, indicans Me-
 nalippo sodali suam calamitatem. Mitylenzos tamē
 atq Athenienses reduxit in gratiam Periander Cypse-
 li, qui delectus arbiter, ita eos reconciliauit, ut utriq
 ea colerent quæ haberent. At hoc modo Sigeum fa-
 ctum est Atheniensium. Hippas, posteaquam Lacedæ-
 mone in Asiam abiit, cuncta agitabat insimulando
 Athenienses apud Artaphernem: atq omnem ope-
 ram dando, ut Athenæ in illius ac Darij uenirēt pote-
 statem. Quæ agitantem Hippam cum accepissent
 Athenien-

Athenienses, mittunt Sardis nuncios, ad dissuadendum Persis fidem habere exulibus Atheniēsis. Sed Artaphernes iubere, Athenienses (si salui esse uellent) rursus Hippiam reciperent. Athenienses eam conditionem recusare, & malle professi esse Persarum hostes. Dum ita apud Persas insimulantur, atq; ita animati sunt Athenienses eam conditionem recusare, hoc interim tempore Milesius Aristagoras à Cleomene Lacedæmonio rejectus à Sparta, Athenas uenit. Nam ea urbs inter ceteras præpollebat. Ad quam urbem ubi uenit Aristagoras, eadem quæ in Sparta commemorauit de commodis quæ essent in Asia, deq; Persico bello, quoddam neq; scutum neq; lanceam in usu haberent, facilesq; essent ad capiendum. Hæc ille referens, illa quoque addebat, Milesios esse Atheniensium colonos, quos æquum esset ab eis liberari, qui multum pollerent. Deniq; nihil non pollicebatur, omnibus precibus obsecrans, quod tantopere cupiebat, donec eos induxit. Multos enim permouere facilius uidetur esse, quàm unum: quando ille unum Cleomenem Lacedæmonium permouere non potuit: Atheniensium triginta millia potuit. Itaq; Athenienses persuasi, decreuerunt uiginti naues Ionibus auxilio mittendas, Melanthio illis præfesto, uiso inter populares omni in respectato. Hæc classis initium malorum extitit Græcis pariter & Barbaris. Ante eius egressum Aristagoras reuectus Miletum, excogitauit consilium, quod in nullam Ionum utilitatem erat redondaturum: quanquam ne ille quidem hac ratione faciebat, sed ut regi Dario molestiam afferret. Etenim misit quendam in Phrygiam ad Pæones, qui à flumine Strymone erant in captiuitatem abducti à Megabyzo, locum atq; uicium per sese incolentes: ad quos ut peruenit nuncius, ita uerba fecit: Viri Pæones, mi-

Artapher-
nis ad A-
thenien-
ses respon-
sio.

Persarum
bellica at-
ma.

Melanthius

Pæones.

Aa s sit me

ſe me Ariſtagoras Mileti tyrānus , ad oſtēdēdā nobis
(ſi obtemperare uelitis) ſalutem. Nunc enim cuncta
Ionia ab rege defecit, eademq; uobis præſtat facultatē
ſalutis parandæ ad patriam noſtram: per uos quidem
uſq; ad mare, deinceps nobis iam curæ erit. His audi-
tis , Præpotes magnam ſanē uoluptatem acceperunt:
ſumptisq; liberis atq; uxoribus, ad mare fuga ſe proci-
puerunt: nōnulli eorum præ metu illic remeanſerūt,
Vbi ad mare peruenere, illinc in Chium tranſmiſere.
Quo poſtquam applicuere, eorum ueſtigia inſecutus
adſuit ingens equitatus Perſarum: & quia eos aſſequi
non potuit, miſit in Chium ad illos, ut eodem redi-
rent. Cuius oratione repudiata, à Chijs ſunt in Leſbū
tranſportati, mox à Leſbijs in Dorifcum, unde terre-
ſtri itinere ſe in Præoniam receperunt. Poſt hæc ad Ari-
ſtagoram Athenieſes uiginti cum nauibus uenere, du-
centes una quinq; triremes Erethriorum: qui nō Athe-
nienſum gratia commilitium præſtabant, ſed debitā
iſiſ Mileſijs gratiam ſoldebant. Nam Mileſij aliquan-
do pto Erethrijs in bello Chalcidienſi operam ſuā præ-
ſtiterant, cum Samij contra Erethrios atq; Mileſios
Chalcidienſibus opem ferret. Ariſtagoras, ubi illi atq;
alii ſocij adfuere, expeditionem fecit aduerſus Sardis,
non tamen ipſe proficiſcens, ſed Mileti remanens, præ-
ſectis alijs ducibus Mileſiorū fratre ſuo Charopino,
cæterorum ciuium Hermophanto. Hac claſſe Iōnea
ubi peruenere Ephēſum, relictis nauibus apud Core-
ſum, quod eſt agri Ephēſij, ipſi cū ingenti manu ſum-
ptis uiz ducibus Ephēſijs, ad ſuperiora tendebant,
ſecundum flumen Cayſtrum tenentes iter. Illinc ſu-
perato Tmolo Sardis adueniunt, eaſq; occurrente ne-
mine capiunt, omniaq; eius urbis loca, præter arcem,
quam Artaphernes ipſe tutabatur, habens nō exiguas
uiroꝝ copias: quæ res fuit impedimento, quo mi-

Athenien-
ſium na-
ues ad Ari-
ſtagoram

Charopi-
nus.
Hermoph-
antus.

Sardis ca-
pitur.

nus qui ingressi erant urbem, diriperent. Brant Sardibus domus pleræq; arundinaceæ, quæ uerò lateritiæ, tamen ex arundinibus lacunaria habebant. Harum unam quidam è militibus cum incendiisset, repente ignis è domo in domum elapsus, totam urbem absumpsit. Ardente urbe, & uastante iam extrema incendio, nec habente regressum, Lydi & Persarum qui cunq; in urbe erant, undiq; circumuenti, ex urbe in forum conflunt, & ad amnem Pactolum, qui medium forum interfluens, zramenta auri è Tmolo illis deferret, deinde flumini Hermo immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem, & ad hoc forum conglobati Lydi pariter & Persæ, sese defendere cogebantur. Iones uidentes hostium alios sese tutâtes, alios magna multitudine se obuiam ferentes, metu perculsi, ad montem, qui dicitur Tmolus, sese recipiunt, atq; illinc non ad naues. Crematis Sardibus, deflagrauit una templum Cybeles indigenæ deæ: Cuius prætextu postea Persæ, templa quæ in Græcia erant, cremauerunt. Hoc ubi Persæ, qui intra Halym domicilia habebant, rescierunt, tunc uerò ad ferendam Lydis opem conuerterunt: nec adepti Sardibus Iones iam illinc profectos, eadem uia insecuti, comperiunt Ephesi: cõgressique cum illis ex aduerso instructis, in fugam eos uertunt, multosque occidunt, & in his cum aliis illustres uiros, tum Eualcidem Erethiorum ducem, qui donatus laurea in certaminibus fuerat, & à Simonide Ceio maiorem ipso modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per urbes fuere dissipati. Et tunc quidem ita dimicatum est. Athenienses autem post hæc desertis prorsus Ionibus, etsi per nuncios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt se auxilio futuros. Quorum societate fraudati Iones, tamen quoniam illa aduersus, Darium egerant, nihilo segnius

Sardis cremata sunt

Pactolus
Hermon.
Tmolus.

Ionum fuga.

Eualcides
Simoni-
des poeta.

segnius

seignius bellum aduersus regem parabant: Helle-
spontumque inuecti, Byzantium ac ceteras circa
urbes in suam potestatem redegerunt. Inde euecti
magnam Carie partem, in belli societatem ascie-
uerunt.

Nā Caurus quæ prius societate facere recusauerat,
ubi Sardis cōflagravit, & ipsa Ionib. accessit. Præterea
Cyprij omnes ultro exceptis Amathusijs. Defecerunt
aut Cyprij à Medis in hūc modū. Erat Onesilus quidā
Gorgi Salaminiorū regis frater, natu minor, Cheris
filius, Siromi nepos, Euclhontis pncpos. hic uir, cū
sæpenumero antea Gorgum sollicitasset ad rebellādū
ab rege, tūc audiens Ionas rebellasse, uehementius ur-
gere hominem institit. In quo quia nihil pficiebat,
obseruato tempore, dū Gorgus oppidū egrederetur,
una cū suis militibus eū portis exclusit. Gorgus oppi-
do exutus, ad Medos trāsfigit. Eo potitus Onesilus,
omnib. Cyprijs ut rebellarēt suadebat: persuasis cæte-
ris, Amathusios rebellare abnuentes obsidione circū
dedit. Dum hic Amathuntem obsidet, Darius, ut ei
nunciatū est Sardis captas incensasq; ab Atheniensi-
sibus atq; Ionibus, & huius comparandæ classis atq;
rei contextendæ fuisse autorem Aristagoram Milesiū,
fertur cum primum hæc audiuit, dixisse Iones nihil
fecisse: probè sciens, non fuisse illos præ contēptu sui
rebellaturos: deinde interrogasse quinā essent Athe-
nienses. Id cū audisset, tum arcum poposcisse, eo sum-
pto sagittam impositā in cælum excussisse: & ea in æ-
rē excussa dixisse, ò Iupiter, cōtingat mihi ut Atheniē-
ses ulciscar. Atq; hæc locutum, cuidam famulorum
præcepisse, ut sibi semper apposita cœna, ter diceret:
Here, memento Atheniensium. Et cum hoc præcepis-
set, accito ad suum conspectum Histixo Milesio, quē
ipse diu distinuerat, ita cum fuisse allocutum: Audio
Histixæ,

TERPSICHORE, LIB. V. 101

Histix, procuratorem tuum, cui tu Miletum demā-
dasti, nouas aduersum me res esse molitum. Viris e- Darius Hi-
stix.
nim ex altera continente persuasit, ut Iones sequeretur,
qui mihi commissorum pœnas dabunt, eosq; in-
duxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur uiden-
tur hæc tibi bene habere? Quorum quidnam sine tu
is consilij actum est? Proinde uide ne rursus teipsum
in culpam inducas. Ad hæc Histixus: Quodnā inquit Histixus
ad Dariū.
rex protulisti uerbum? Mene consulere rem, quæ ti-
bi sit tantum tantulumue molestiæ allatura? Quid
mihi querens ista facerem? aut cuius rei indigens,
cui omnia adsunt quæ tibi, quem tu omnium consi-
liorum tuorum communione dignaris? Quod si i-
stud quod ais, egit procurator meus, sic habeto, id
eum fecisse suo consilio. Principio rationem istam
non admitto, Milesios ac metum procuratorem quip-
piam rerum nouarum fecisse aduersus statum tuum.
Si quid tamen huiusmodi faciunt, & tu uera audisti,
rex, intellige quid rei egeris, quod me à mari ablegan-
dum putasti. Nam Iones id agere aggressi sunt, post-
quam ego ex ipsorum conspectu sum amotus, cuius Callida
ad fallen-
dum regi
oratio.
aggrediendi iam pridem libidine tenebantur. Quod
si ego in Ionia fuisssem, nulla profecto se ciuitas com-
motisset. Proinde nunc propter dimitte me, ut in Io-
niam contendam, illic omnia negocia tibi in inte-
grum restiturus: & hunc Mileti procuratorem, harū
rerum machinatorem, in tuam potestatem redacturus.
Hæc cum ex animi tui sententia confecero, iuro per de-
os regios me non prius exuturū hanc uestē, qua indu-
tus in Ioniam descendā, q̃ Sardiniam insulam maximā
tibi tributariam reddidero. Hæc Histixus fallendi gra-
tia dicebat. Quibus persuasus Darius, hominem di-
misit, præcipiens, ut posteaquam ea quæ sponde- Histixus &
bilio.
bat præstitisset, ad se Susa reuerteretur. Dum nuncius

de

Artybius.**Claues
Cypri.****Cypriorū
oratio.**

de Sardibus ad regem uenit, Dariusq; illam rem arctū fecit, & Histiazum est allocutus, Histiazusq; ab eo dimissus, ad mare se contulit, hoc interea omni tempore hæc gesta sunt. Onesilo Salaminio Amathusios obsidenti nuncius affertur, Artybium uirum inter Persas eximium cum magna ui Persarum cursum tenere in Cyprum. Quo accepto, Onesilus legatos passim in Ioniam dimittit ad Iones euocandos: qui non diu in deliberando cunctati, cum magna classe ad eum se contulerunt. Et cum Cyprum tenuissēt, Persæ eodem è Cilicia traicerūt, terrestriq; itinere Salaminem cōtenderunt, Phœnicibus classe circumeuntibus promontorium, quæ claues Cypri uocantur. His ea facientibus, Cyprij tyranni conuocatis Ionum ducibus: dixere: Viri Iones, uobis nos Cyprij optionem damus cum utris dimicare uelitis, cum Persis, an cum Phœnicibus. Si terra mauultis cum Persis acie configere, iam tempus est è nauibus egrediendi, & in acie standi, ut nos uestras ingressi naues, cum Phœnicibus dimicemus. Sin cum Phœnicibus fortunam tentare mauultis, facite: quoniam alterutrum opus est eligatis; ut quantum in nobis situm est, Ionia atq; Cyprus in libertatem uindicentur. Ad hæc Iones: Commune, inquit, Ionix concilium nos misit ad mare tutandū, non ad naues tradendas, quo ipsi cum Persis in terra configeremus. Itaq; ubi collocati sumus, ut operam nauemus enitemur. Vos uerò debetis, qualia ab imperantibus Medis passi estis reminiscētes, uiros egregios uos ostendere. Hæc Iones responderunt. Post hæc Persis in campum Salaminium tendentibus, Cyprij reges aduersus alios hostes constituerūt alios Cyprios: aduersus Persas, optimū quēq; Salaminiorū ac Soliensium, aduersus Artybium Persarum ducē Onesilus ultro constitit. Insidebat Artybius equo, in arma

tum cri-

TERPSICHORE, LIB. V. 181

tum erigere se docto. Quod audiens Onesilus, ad satelitem suum (erat enim ei satelles sanè quā peritus rei bellicæ, & alioqui solertiæ plenus:) Audito, inquit, Artybii equū edoctū se erigere, & pedibus simul atq; ore eum in quem agitur rem gerere: pinde tu pperē inita ratione dicito, utrum malis obseruare, equū nē tibi feriēdum, an ipsum Artybium? Ad quem seruus: Ego uerò, inquit, rex paratus sum & utrūq; & alterutrum, & omnino quicquid imperaueris, facere. Promittam tamen q̄ rebus tuis esse conducibilis sentiā, regē ac ducem oportere cum rege ac duce certare. Siue enim talē occidas, decori tibi fore: siue à tali, quod absit, occidaris, quod secundum est, dimidium mali esse: hos uerò famulos cū famulis hostiū debere cōfligere. Nē quod ad equū attinet, non est causa cur eius artificium extimescas. Recipio enim tibi cū posthac aduersus ne minem se erecturum. Hæc illo locuto, mox exercitus confligere, terrestres naualesq;. Et classe quidē Iones eos die strenue pugnantes superare Phœnices. Salaminiorum tamen præcipua uirtus extitit. In terra ubi concursus est, dum acies dimicant, circa imperatores hoc actum est. Vbi Artybius equo cui insidebat, in Onesilum inuectus est, Onesilus, ut conuenerat cum satellite, ipse innadentem Artybium ferit: eius satelles equi sublatos pedes in Onesili scutum iactant, falce percussos abscidit. Quo istu Artybius Persarum imperator illinc unā cum equo corruit. Cæteris pugnando occupatis, Stesenor Tyrlij tyrannus, nō parum circa se copiarū habens, prodidit socios Curienes. Hi Argiuorum coloni dicuntur esse. Post horum proditionem, statim Salaminij, qui curribus uehebatur, idē fecere. Quo ex facto Persæ Cyprijs superiores extitere. Horū acie in fugā uersa, cū alij multi occubuerunt, tū uerò Onesilus Chersis, q̄ Cyprios ad defectio-

Artybii

causes.

Curienes.

Onesili

mors.

Aristoteli

prus.

Philocy

prus.

nam

nē induxerat & Soliorū rex Aristocyprus Philocyprī & lius, eius inq̃ Philocyprī, quē Solō Atheniēsis Cyprū profectus inter tyrānos maxime ueribus celebrauit.

Onesili ca-
put. Onesili caput Amathusij, quoniam ipsos obsederat, excisum in oppidum retulerunt, ac supra portas sus-

penderunt. Quod suspensum cum iam exinanitum esset, ingressum apum examē fauo referit. Ea de re oraculum Amathusijs (nam oraculū consulere) redditum est, ut depositum caput humārēt, Onesiloq̃ quo tannis tanq̃ heroi sacrificarent. Hoc facientibus, melius cum eis actum iri. Qd̃ Amathusij ad meā usq̃ memoriam faciebant. Iones & alij, qui ad Cyprū pugna nauali dimicauerant, ubi didicere res Onesili perditas, & ceteras Cyprī urbes obsessas, prāter Salaminē, eā aut̃ Gorgo pristino regi Salaminios restituisse, in Ionā redire maturauerunt. urbium Cypriarum diutissime obsidionem Soli pertulit, sed eam Persæ quinto mense quā obsidere cōperunt, circum suffosso muro expugnaverunt. Ita Cyprij cum annum liberi fuissent, denuō in seruitutem sunt redacti. Ac Daurises, qui filiam Darij in matrimoniū habebat, Hymees

Soli urbs.
Cyprij in
seruitutē
redacti.
Dardanus
urbs cap-
ta.

que & Otanes, atque alij Persarum duces, & ipsi filias Darij in matrimonio habentes, persecuti eos Iones, qui aduersus Sardis expeditionem fecerant, postquā in naues repulerunt prālio uictos, dehinc inter se partiti sunt urbes quas expugnarent. Daurises quidem conuersus ad urbes in Hellesponto sitas, cepit Dardanum, cepit Abydum & Percotem, Lampſacum & Perſon, singulas diebus singulis. Cui à Perſo ad urbem Parion contendenti nuncius adfertur, Cares cum Ionibus sentientes, à Persis defecisse. Igitur conuerso itinere ex Hellesponto, aduersus Cariam copias duxit. Sed antequam perueniret, de eius aduentu certiores facti Cares, ad columnas (quæ albæ dicuntur) cō-

Abydus.
Percotes.
Perſus.
Parion.

Columnæ
albæ.

ueniunt;

TERPSICHORE, LIB. V. 185

peniūt, atq; ad amnem Marſyam, qui ex Hydriadz re-
gione deſluit in Mæandrum. Ibi coactis Caribus, mul-
tæ ſunt à multis diſtæ ſententiæ: ſed optima omni-
um meo iudicio à Pixodora Mauſoli filio, Cindyenſi,
qui Syenneſis Cilicum regis filiam in matrimonio
habebat. Ab hoc ſententia diſta eſt, ut tranſmiſſo Mæ-
andro Cares flumen à tergo habentes, ita demum cū
hoſte congredierentur, ut ſublata ſpe retro fugiendi,
atque ibidem manere coacti, redderentur meliores
quàm natura eſſent. Verùm hæc ſententia non perui-
cit, ſed illa, ut Perſis potius à tergo Mæander eſſet, ut
ſi Perſæ fugam facientes euaderent, in flumen inci-
dentes abire non poſſent. Poſt hæc cum ad eſſent Per-
ſæ, ac Mæandrum tranſiſſent, ibi ſuper amnem Mar-
ſyam Cares prælium conſeruere cum Perſis acre atq;
diuturnum. Ad poſtremum multitudine hoſtium
terga uertunt. Quo in prælio Perſarum cecidere duo
millia, Carum decem millia. Ex quibus qui effugerūt
ad Labrandem, in Iouis militaris templum ſe recepe-
runt, in magnum atque ſacrum lucum platanorum.
Sunt autem ex his (quos nouimus) Cares ſoli, qui Iou-
ni militari hoſtias offerant. Huc Cares cum ſe recepif-
ſent, de ſalute conſultabāt, utrum ſeſe Perſis dedere,
an A ſiam penitus relinquere fatius eſſet. De hac re
conſultantibus, ſubſidio uenere Mileſij cum ſocijs.
Ibi Cares immutata priori uoluntate, rursus ad bel-
lum inſtaurandum animantur, & cum inuadentibus
Perſis concurrunt: & cum diutius quàm prius dimi-
candum eſſet, fugantur multis cæſis, Mileſiorum præ-
cipuè. Poſt acceptam calamitatem hanc Cares copijs
reparatis repugnauerunt. Audientes enim urbes ſuas
inuaſum iri à Perſis, inſidias illis in uia quæ in Mylaſ-
ſa fert collocauerunt, autore Heraclide Ibanoleo, My-
laſſenſi. In eas inſidias Perſæ noctu illapſi, obtruncati
B b ſunt

Hydrias.

Pixodora

Carum cū
Perſis præ-
lium.
Lucus pla-
tanorum
Iouis mili-
taris tem-
plum.

Mileſij &
Cares fu-
gantur.

Heracli- sunt cum ducibus suis Daurisē & Amorge & Sisamē
des. ce, necnon Myrsē Gygis filio. Hunc in modum interi
Daurises. ere hi Persæ . Hymees autem qui & ipse erat ex infe-
Amorges quentibus Ionas , qui aduersus Sardis militauerant,
Myrses. ad Propontidem conuersus cepit Cion ac Mysiam.
Sisama-
ces. Hac expugnata, audiens Daurisen relicto Hellespon-
to tendere aduersus Cariam , omissa Propontide, in
Hellespontum duxit exercitum, cepitq; Aelos omnes
qui oram Iliadem incolunt . Cepit item Gergithas,
Gergithæ qui à priscis Teucris relicti fuerant. Has gētes cum ce-
Hymæ o-
bitus. pissset Hymees, morbo decessit Troade, & hic quidem
ita mortem obiit. Artaphernes autem Sardium præfe-
ctus, & Otanes tertius dux, aduersus Ioniam confinē
que Acolidem delecti imperatores , cepere ex Ionia
quidem Clazomenas, ex Acolia uerò Cumam . Quib.
oppidis captis , Aristagoras Milesius ubi hoc accepit,
non erat compos mētis, ut qui perturbasset Ioniam,
& magnā negocia confudisset . Itaque cernens hæc,
ubi constitit ei rem effici non posse, nec Dariū re-
gem superari, defugiendo deliberabat: conuocatis-
que suæ factionis hominibus , consulebat satius fore
eis, si Mileto expellerentur, in septentrionalia loca all-
qua profugere, ducentes coloniam uel in Sardiniam
uel in Myrcinum Hedonum, quam Histiazus à Dario
donatus mœnibus struxerat. Hæc Aristagoras percon-
tabatur. Verū Hecataus Hegesandri scriptor, nega-
bat coloniam alterutro deducendam, sed si Mileto e-
ijcerentur, mœnia in Lero insula ædificanda, atque il-
lic quiescendum. Deinde illinc Miletum esse remean-
dum. Hoc consulebat Hecataus. Sed Aristagoras , cu-
Pythago-
ras Mile
ti pro-
curator. ius sententia præcipuè erat abeundi in Myrcinum;
demandata Mileto Pythagoræ uiro inter populares
probato, procuratore Mileri, ipse sumptis secum om-
nibus uoluntarijs in Thraciam nauigauit, regionem
quo

TERPSICHORE, LIB. V. 189

que obtinuit ad quam concesserat. Ex ea profectus
dum urbem obsider, tam ipse quàm eius exercitus &
Thracibus, tamen si illic accepta fide excedere nolenti

bus, interemptus est. Et Aristagoras qui-

Aristagoras
re vera

dem qui Ioniam ad defectio

nem induxerat, ita

oppetijt.

Bb

.

HERO-

HERODO-

TI HALICARNAS

SEI HISTORIA-

rum Liber VI.

Qui inscribitur

ERATO.



Proverbiū

Histiazus
à Chijs in
uincula
coniectus:

ARISTAGORAS quidem Ionice
rebellionis autor, ita oppetiit. Histia-
zus autem Mileti tyrannus, à Dario
commeatum adeptus, Sardis uenit.
Eò cum uenisset è Sufis, interroga-
tus ab Artapherne Sardium præfecto
quidnam ei uideretur Iones ad rebellandum induxis-
se: cum negaret se id scire, quinimò mirari quod ac-
tum esset, tãquam eius rei prorsus ignarus, Artapher-
nes uidens eum esse artificem, & rebellionis ueritatē
tem sciens, inquit: Histiaze, sic res hæc se habet. Hunc
calceum tu quidem consuisti, Aristagoras autem sibi
induit. Hoc Artaphernes ad rebellionem pertinens
dixit: Quem Histiazus tanquam rei gnarum ueritus,
prima statim nocte fuga se ad mare proripuit, regem
Darium frustratus, cui Sardiniam insulam maxi-
mam in illius potestatem redacturum se pollicitus,
subijt primas partes Ionici belli aduersus Darium ge-
rendi. Is cum in Chium transmisisset, à Chijs in uin-
cula coiectus est, exploratū habentibus cum à Dario
illuc isse ad res novas molientes. Sed ubi omnē cogno-
uere rationem, q̄ regi hostis esset, hominē soluerunt.
Ibi interrogatus Histiazus ab Ionibus, cur ita promptē
ut &

ut à rege deficeret Aristagoræ delegasset, & tanta clade Iones affecisset. Veram causam non admodum aperuit, sed dixit, se regem Darium constituisse, Phœnices è sedibus suis amotos in Ioniam trāsterre, & Ionas in Phœnicen, & hac causa literas se misisse. Cum hæc nō omnino rex constituisset, ipse Ionas terrefaciebat. Post hæc ad Persas qui Sardibus erant, literas dat, tanquam secum antea de rebellionē collocutos, quas literas fecit per nuncium quendam Hermippum Artaniteum. Eas Hermippus non ijs ad quos dabantur reddidit, sed Arthapherni. Ille omnibus quæ agebantur cognitis, iubet Hermippum & eas reddere quibus Histiazus mittebat, & quæ vicissim à Persis ad Histizum responderentur, sibi dare. Ita rebus palam factis, Artaphernes de multis Persarum supplicium sumpsit, & Sardibus quidem tumultus exitit. Histizus autem hac spe lapsus, exoratis Chijs Miletum reductus est: sed Milesij libenter etiam Aristagora liberati, nullo pacto animum inducebant ad alium tyrannum illuc recipiendum, utpote gustata libertate. Histizus sub noctem conatus introire Miletum, à quodam Milesio in femore uulneratus est. Ita reiectus à patria sua, rursus se recepit in Chium, atq; illinc quoniam Chios ad tradendas sibi naues inducere non poterat, traiecit Mitylenen: Lesbiiisq; ut sibi traderent naues persuasis, octo illorum triremibus armatis Byzantium remigauit. Ibiq; subsidens, nauigia quæ è Ponto prodibāt intercipiebat, præter eorū qui se paratos Histizo obsequi dicebant. Histizo & Mitylenæis hæc agentibus, aduersus ipsam Miletum ingens exercitus hostium, classiarius pariter & terrestris in expedito erat. Duces enim Persarum coactis in unum copijs cuncti in eam contendebant, minoris cætera oppida faciētes. Inter classiarios præoptissimi erant Phœ-

Hermippus.
Literæ Histizi prodantur.

Histizi uulnus.

nices, cum quibus militabant & Cyperij recens suba
 ſti, & Cilices, & Aegyptij. Hos aduerſus Miletum & ce
 teram Ioniam uenturos cum accepiſſent Iones, miſe
 runt ſuos quique primores ad commune Græciæ con
 ciliū. Quibus in eum locum coactis, atque delibera
 ribus, niſum eſt nullas debere terreſtres copias aduer
 ſus Perſas contrahi, ſed Mileſios mœnia per ſeipſos p
 uirib. tutari, cæteros claſſem inſtruire nulla naui præ
 termiſſa. Inſtructaque claſſe, primo quoque tempore con
 tractos apud Ladam ante Miletum pugna nauali de
 cernere. Lada autem parua quædam eſt inſula, urbi
 Mileſiorum obiacens. Poſt hæc impletis iidem naui
 bus ad locum præſto fuerunt, comitantibus Aeoli
 bus, qui incolunt Leſbum. Atque ita aciem inſtruxe
 runt. Cornu quod erat auroram uerſus, ipſi Mileſij cū
 octoginta naui bus tenebant. His contigui Prienienſes
 erant duodedim cum naui bus. Miſij cum tribus
 naui bus. His contigui Theij decem & ſeptem na
 uibus, Chij cum centum. Ultra hos locati erant E
 ryrhæi & Phocenſes. Eryrhæi quidem cum octo naui
 bus, Phocenſes uerò cum tribus. Phocenſibus adhære
 bant Leſbij cum naui bus ſeptuaginta. Ultimo in lo
 co erant Samij cum ſexagi nta naui bus, tenentes cor
 nu occaſum uerſus. In ſumma omnium numerus,
 trecentæ ſexaginta tres triremes. Tot fuere Ionice na
 ues. Barbaræ uerò numero ſexcentæ. Quæ ubi & ipſæ
 ad Mileſiam uenere, omniſque eis peditatus affuit, tum
 uerò duces Perſarum audita multitudine nauium,
 ſamdum extimuerunt ne illos ſuperare, nè ne Mile
 rum niſi mari potiti eſſent, capere non poſſent, & ob
 id apud Dariū adirent periculum pœnæ ſubeundæ.
 Hæc reputantes, contractis Ionie tyrannis, qui ab Ari
 ſtagora Mileſio deiecti principatu, ad Medos perſuge
 rant, & tunc aduerſus Miletum militabant, horum
 quicunque

*Ioniarum
 nauium
 catalogus*

quicumq; aderant conuocatis, ita uerba fecerunt: Viri Iones, qui uestrum de domo regia bene meritus est, nunc appareat. Suos enim populares quisq; uestrum conetur abducere ab reliquis socijs, eliciendo illos hac promissione, nihil eos quod rebellarint molestia sen-
suros, nullas eorum uel sacras uel priuatas aedes in-
censum iri, nihil uiolentius quam antea passuros. Sin-
minus hæc facere, sed omnino decernere praelio uo-
luerint, hæc eis damna dicite euentura, quæ certè ene-
nient. Ipsos praelio uictos in seruitutem rapiendos, li-
beros eorum à nobis castrandos, uirgines in Bastra
asportandas, terram alijs tradendam. Hæc locutis Per-
sarum duçibus, Ionum tyranni sub noctem ad suos
quisq; populares denunciatum miserunt. Iones ad
quos ij nuncij peruenerunt, contemnere hæc, nec a-
nimus ad prodicionem faciendam inducere, sibi
quisque soli illa à Persis denunciari existimantes. Hoc
simul atq; Miletum Persæ applicuere, gestum est. Mox
cum ad Ladam Iones coacti essent, conciliatq; habe-
rentur, & aliæ ab alijs sententiæ dicerentur, Dionysi-
us Phocensis dux ita locutus est: Quoniam in sum-
mo ancipiti res nostræ sunt, uiri Iones, ut aut liberi si-
mus, aut serui, & quidem tanquam fugitiui: si uultis
deuitare calamitates, subeundus est nobis in præsen-
tia labor: ita superatis hostibus liberi esse poteritis: sin
autem ignaui fueritis, & ab ordine recesseritis, nul-
lam uestri spem habeo, quo minus pœnas regi rebel-
lionis detis. Sed assentiimini mihi, & uosippos mi-
hi permittite, & ego dijs & equo iuantibus, re-
cipio uobis aut non concursuros hostes, aut si
concurrent, multo inferiores futuros. His audi-
tis, Iones sese Dionysio permisere. Ille classem assi-
duè in cornua produçens, ut remiges exerceret,
subinde loca inter nauigandum variare cogitabat,

Persæ ad
Ionum ty-
rannos.

Persarum
minæ Ioni-
bus intem-
tæ.

Dionysij
Phocensis
oratio.

Iones la-
porum in-
sueti.

quinetiam propugnatores armatos esse, & reliquum dici naues in ancoris stare, quotidie laborem Ionibus exhibens ad septimum usque diem obtemperantibus, atque imperata facientibus. Post eum diem Iones, utpote talium laborum insueti, tum defatigatione, tum sole afflictati, inter se dixere: Quo nos deorum offenso hæc patimur, qui deficientes ac mente capti, viro Phocensi superbo treis naues habenti, omnino nos permisimus, cumque toleramus? Quos ille sumptos perdit intolerabilibus erumnis, quorum multi in morbum inciderunt, multi idem passuri videntur, quibus satius est quiduis aliud quam hæc mala pati, atque adedò seruitutem, si quæ futura est, expectare, quam præsentī afflictari. Agite deinceps huic ne obtemperemus. Hæc inter se locutis, mox deinde nemo illi parere uelle, sed tentorijs more militari in insula defixis, frui umbraculis, ac nolle naues ingredi, neque ad munia sua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & magnam Ionum confusionem, putauerunt sibi admittendam orationem Persarum, quam per nuncium aperuerat Acaces Sylofontis filius, rogās ut à socijs deficerent, cum præsertim non fieri posse uideretur, ut regis potentiam superarent, ac probè scirent, si præsentem Darij classem superassent, aliam quincuplo maiorem affuturam. Nacti igitur occasionem, ubi primum uiderunt Iones negantes se in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt suorum sacrorum, atque priuatorum conseruationem. Acaces autem, cuius orationem admisere Samij, filius Sylofontis Acacis, fuit Sami tyrannus, ab Aristagora Milesio exutus principatu, quemadmodum alij Ioniz tyranni. Iæque posteaquam Phœnices navigare aduersus Ionas cœperunt, Ionesque & ipsi naues in cornua digestas producere, ac propius

uentum

mentum est, præliumque confertum, tunc quinam
Iones ignavi, quiſc egeſij fuerint, haud quæo pro
comperto ſcribere, quia alius in alium reiſcit cul-
pam. Dicuntur tamen Samij, quemadmodum cum
Acacæ compoſuerant, ſublatis uelis ex acie exceſſiſſe,
Samumque abiſſe, præter decem naues, quarum tri-
rarchi permanſerunt, dimicaruntque, nolentes di-
ſto audientes eſſe ſuis ducibus. Quo ex ſaſto commu-
ne Samiorum concilium eis donauit, ut ipſorum no-
mina à maioribus repetita, tanquam egregiorum ui-
rorum, in lapide ſcriberentur, extatque is lapis adhuc
in foro. Leſbij uidentes Samios, qui iuxta erant, fu-
gam capeſſere, idem fecere quod Samij. Cum id ple-
rique Ionum facerent, eorum qui pugnando perſti-
tere, Chij præcipuè circumuenti ſunt: & quia nole-
bant perfidè agere, edira egregia opera oppreſſi. Qui
(ut ſuperius dictum eſt) centum naues cum addu-
xiſſent, ſingulas cum quadragenis propugnatoribus
deleſtorum ciuium, etſi cernerent permultos ſocio-
rum eſſe proditores, tamen iniquè ſe faſturos cenſue-
runt, ſi illorum ſimiles eſſent. Sed relictæ cum paucis
diſcuſſando dimicauerunt, donec compluribus ca-
ptis hoſtium nauibus, pluribus ſuarum amiſſis, cum
exteris in terram ſuam perſugerunt. Quorum uerb
Chiorum naues inualidæ, quia laceratæ erant, ij inſe-
quente hoſte ad Mycalem fugerunt, & impaſtis ter-
ræ nauibus ac relictis, per continentem pedestre iter
fecerunt. Et cum in agrum Ephēſum ingreſſi eſſent,
ſub noctem ad urbem contendebant, cum illic à mu-
lieribus ſacra legiferæ Cereris fierent: quos armatos
Ephēſij ingreſſos agrum ſuum uidentes, cum de eis
nihil audiſſent, ſuſpicati fures eſſe, & ad mulieres ten-
dere, uniuerſi ad uim arcendam procurrerunt, Chios
que interemerunt. Et hi quidem hoc caſu occide-

Trierarch
orum no-
mina lapī
dibus ini-
ſcripta,
Chiorum
conſtan-
tia.

Chiorum
eodem.

runt. Dionysius autem Phocensis posteaquam res la-
num perditas intellexit, captis tribus hostium navi-
bus, abiit non iam in agrum Phocensem, probè sci-
ens eum in cætera Ionia direptum iri, sed ut erat, re-
dã contendit in Phœnicen. Vbi nauibus onerarijs
spoliatis, raptatq; ingenti pecunia, in Siciliam naviga-
uit, atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in
nullum quidem Græcorum, sed in Carthagenenses
ac Tyrrenos. At Persæ uictis pugna navali Ionibus,
Miletum à terra atque mari obsederunt, suffossisque
muris, & omni genere tormentorum admoto, eam
ab arce acceperunt sexto quàm rebellauerat Aristago-
ras anno, atque diripuerunt, ut defuncta sit ea cala-
mitate, quam oraculum prædixerat. Siquidem Argi-
nis apud Delphos de ciuitatis suæ salute consulenti-
bus, oraculum promiscuum redditum est, quod in
ipso quidem Argiuos tendebat, sed ex adiectione ad
Milesios. Quod quatenus ad Argiuos pertineat, cum
ad eum locum uenerimus, referemus: quatenus au-
tem ad Milesios, ita habet:

Miletus
capta.

Oraculũ
promiscu-
um.

Tunc quoq; commentrix operum Milete ma-
lorum,

Per multis cœna & præstantia munera fies,
Crinitisq; pedes tua pluribus abluct uxor,
Nostri erit ast alijs delubri cura gemellis.

Persæ cri- Hæc tunc Milesijs contigerunt, cum ex ijs pleriq; uicti
niti à Persis, qui criniti erant, sunt cæsi, uxores ac liberi in
prædam cesserunt, templumq; quod erat in geminis,
& delubrum atque oraculum deflagrarunt. Nam pe-
cuniarum quæ in hoc templo erant, sæpe alibi men-
tionem fecimus. Milesij conseruati è cæde, dehinc
Susa perducti sunt. Quos rex Darius nulla alia pœna
afficiens, collocauit in urbe Ampa ad mare (quod
eubrum uocatur) sita, ubi fluius Tigris eam præter
fluenta

fluens exit in mare. Agrum Milesium urbi circum-
iectum, atque planiciem ipsi Persæ obtinuerunt, mon-
tana Caribus Pedasensibus, possidenda cesserunt. Hæc
Milesijs à gente Persarum passis, non reddiderunt ni-
cem Sybaritz, qui urbe exuti, Laon & Scidron in-
colebant. Nam Sybari à Crotoniatis direpta, uni-
uersi Milesij (qui puberes erant) capita deraferunt,
& ingentem luctum indixerunt. Ex omnibus enim
ciuitatibus (quas nouimus) hæ præcipue mutuo
hospitio iungebantur. At non item Athenienses,
sed Milesi expugnationem se permolestè tulisse cum
alijs multis rebus declararunt, tum uerò hac, quod
Phrynicho docente actum, quem de Mileto direpta
fecerat, theatrum illachrymauit, & Athenienses eum,
quod domestica mala reficuiisset, mille drachmis
multauerunt, adiecto interdicto, ne quis postea eo
actu uteretur. Et Miletus quidem Milesijs desola-
ta est. Samijs autem ijs qui aliquid habebant, aded
non probatum est id quod eorum duces erga Me-
dos fecerant, ut initio secundum pugnam naualem
consilio, uisum fuerit prius quàm eò tyrannus Acæ-
ces ueniret, in coloniam proficisci, ne manentes &
Medis seruirent & Acaci. Etenim per hoc idem tem-
pus Zanclei (qui sunt Siculi) missis in Ioniam
nuncijs, sollicitabant Iones ad pulchrum littus, cu-
pientes illic urbem Ionum condere. Hoc autem lit-
tus quod pulchrum dicitur, Siculorum quidem est,
sed ad Tyrrenum Siciliae uergit. His ergo solici-
tantibus, soli ex Ionibus Samii cum ijs (qui effuge-
re) Milesijs eò concesserunt. Quibus in Sicili-
am tendentibus, iamque appulsis Locros, qui sunt in
zephyris, hoc rei contigit, ut interea Zanclei una
cum suo rege (cui nomen erat Scythes, obsiderent ur-
bem Siculorum ut eam expugnarent. Idq; cū audisset

Pedasen-
ses.

Caren.
Laos.
Scidros.
Sybaris.

Phrynichi
comedia.

Zanclei.

Littus pul-
chrum.
Locri epi-
zephyri
Scythes
rex.

Anaxile.

Hippocrate
tes.

Pythoge-
nes.
Inyco
oppid.

Caria ca-
pia.

Anaxileus tyrannus Rheginus, quod erat Zancleorum hostis, aggressus Samios, suavitius esse ut pulchrum littus, ad quod nauigarent, ualere sinerent, & Zanclem occuparent uiris desertam. Samij persuasi, Zanclem occuparunt. Id Zanclei cum audissent, urbi suae suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelz tyranno. Erat enim is eorum socius. Qui posteaquam ad illos iuuandos cum exercitu uenit, Scythae Zancleorum principi, tanquam urbis desertori, & fratri eius Pythogeni, uincula indidit, eosque in oppidum Inyco relegauit, ac ceteros Zancleos Samijs (cum quibus publice locutus fuerat) dato & accepto iureiurando, prodidit, pacta mercede ut dimidium omnis praedae urbanae atque captiuorum ipse haberet: item omnia quae in agris essent, quanquam plerosque Zancleorum titulo captiuorum in uinculis habebat, quorum summos quosque trecentos Samijs occidendos tradidit, quod tamen illi facere noluerunt. Ceterum Scythis Zancleorum princeps, ex Inyco profugit in Himeram, atque illinc transiit in Asiam, ascenditque ad Darium regem: quem Darius iustissimum uiuorum omnium censuit, qui de Graecia ad se ascendisset. Nam cum exorato rege in Siciliam abiisset, rursus de Sicilia ad regem rediit, donec natu grandior ac beatus apud Persas excessit de uita. Samij itaque Medis liberati, Zanclem urbem pulcherrimam nullo negotio adepti sunt. Post nauale praelium pro Mileto gestum, Phoenices iubentibus Persis Aeacem Sylosontis tanquam de ipsis bene meritum, & qui egregiam operam nauasset, Samum reduxerunt. Quae ciuitas sola ex omnibus quae a Dario rebellauerunt, ea fuit, cuius neque urbs, neque templa incenderentur, quod in pugna nauali a socijs defecisset. Statim expugnata Mileto, Persae Cariam cepere, ciuitatibus partim se ultro

ultro deditibus, partim ui adactis . Et hæc quidem
 ita gesta sunt. Histio autem Milesio, dum circa By-
 zantium agit, & Ionum onerarias naves, quæ de Ponto
 cursum tenebant, intercipit, affertur nuncius de re-
 bus ad Miletum gestis . Itaque negocijs ad Helle-
 spontum pertinentibus, Bisaltæ Apollophanis Abyde
 no delegatis, ipse habens Lesbios Chium navigat, &
 apud locum quendam agri Chij, ubi nocant conca-
 ua regionis, quod ab eius præsidio non reciperetur
 congressus, permultos interficit, tam eorum quam
 cæterorum Chiorum : & ex oppidulo quodam pro-
 grediens cum Lesbijs, Chios ex pugna navali male
 affectos, subegit. Sed uidelicet quoties ingentes sunt
 euenturæ calamitates uel ciuitati uel nationi, solent
 signis prænunciari. Etenim Chijs ante hanc cladem
 ingentia signa contigerant. Vnum, quod ex choro
 centum iuuenum, quos miserant Delphos, duo om-
 nino redire, nonaginta octo pestilentia absum-
 ptis. Alterum, quod sub idem tempus, paulo an-
 te naualem pugnam, testum supra pueros literas
 discantes corruit, ita ut ex centum uiginti pue-
 ris unus omnino euaserit . Hæc eis signa Deus præ-
 monstrauit. Post hæc excepit pugna naualis, quæ ci-
 uitatem in genua deiecit . Accessit ad cladem pu-
 gnæ Histius cum Lesbijs, qui Chios iam exhaustos fa-
 cile ad excidium deduxit. Histius illinc cum multa
 Ionum & Acolum copia aduersus Thasum conten-
 dit. Cui Thasum obsidenti, cum esset nunciarum
 Phœnices à Mileto in reliquam Ioniam profectos es-
 se; Thasum inexpugnatam reliquit, atque in Les-
 bum traiecit cum omnibus copiis : & illinc quod
 copias suas formidabat, traiecit in provinciam
 Atarnis, tanquam frumentandi gratia, tam illinc
 quam ex agro Caico, qui erat Myſorum. Erat in
 iis lo-

Cœneæ
 regionis.
 Signa uen-
 turæ cala-
 mitatis.
 Chorus
 iuuenum
 pestilentia
 absum-
 ptus.

Scholæ
 cum in
 pueros
 collapsæ.

Thasos.

*Histizus
capitur.*

ijs locis fortè Harpagus, uir Persa, non parui exercitus dux: qui cum Histizo egresso in terram, certamine commisso, & ipsum Histizum uiuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. Hunc autem in modum captus est Histizus: Dum Græci cum Persis pugnarent apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu præstarent, mox equitatus emissus, in Græcos impetum dedit. Quo ex facto uersis in fugâ Græcis, Histizus haud credens ob præsentem noxam se interfectum iri ab rege, ob quandam uitæ cupiditatem captus est: qui ut fugiens capiebatur à quodam Persa: utque ab eodem erat transfodiendus, sese Milesium Histizum esse, lingua Persica utens indicauit: Quem, opinor, si seruatus ad regem Darium perductus fuisset, nihil tale fuisse passurum, remissa ei à Dario culpa. Nunc ne id contingeret, nescit fuga elapsus

*Histizus
in crucem
sabiatus.*

rursus apud regē magnus existeret, Artaphernes Sardiæ prætor, & Harpagus qui ceperat eū, Sardis perductum in crucem sustulerunt: sed trūcum. Nam caput sale conditum, Susa ad regem Darium detulerūt. Ea re audita, Darius obiurgatis qui id fecerant, q̃ hominem uiuum in conspectum suum non adduxisset, iussit Histzi caput eos elotum atq; obuolutum sepelire, tanq̃ de ipso homines, ac de Persis benemeriti, Ita res Histzi habent. Persarum nauticæ copię circa Miletum cum hybernassent, altero à profectioe anno haud difficulter insulas continenti adiacentes ceperunt, Chiū, Lesbū, Tenedum: quarum insularum ut

Euerriculario.

quang̃ capiebant, euerriculabant. Euerriculant autē hunc in modum: Viri manū mutuo tangētes, à mari aquilonari ad australe pertrāsunt. Post hæc omnem insulam peragrant, uenādo homines. Ceperūt quoq; in continente urbes Iades eadem ratione, præterq̃ q̃ non euerricularunt homines: neq; enim poterant nō

falsò cesserunt ea quæ duces Persarum minari sunt Ionibus, cum ex aduerso castra haberent. Nam posteaquam potiti sunt urbibus, formosissimos quosque puerorum seligentes castrauerunt, exectis testibus facientes eunuchos. Virginesque speciosas ad regem transportarunt: & super hæc, urbes cum ipsis templis cremauerunt. Ita tertio Iones sunt in seruitutem redacti, primum à Lydis, bis deinceps à Persis. Profectus ab Ionia navalis exercitus, omnia quæ ad leuam sunt in Hellespontum nauigantibus, subegit. Nam quæ sunt ad dexteram, iam subacta erant à Persis per continentem. Hellesponti autem hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequentes sunt urbes, & Perinthus, & super Thraciam muri, & Selymbria, & Byzantium. Quorum Byzantij, & qui ulteriori in litore sunt Chalcedonij, ne expectauerunt quidem aduentum Phœnicæ classis: sed relictis suis urbibus, in interiora Euxini ponti recesserunt, ibique urbem Mesambriam cōdiderunt. His urbibus, quas commemoravi incensis, Phœnices ad Præconnesum & Artacem conuertuntur. Quibus & ipsis igni traditis, rursus in Chersonesum reuehuntur, euersuri cæteras urbes, quas superiore accessu non euerterāt. Nam Cyzicum ab initio ne accesserant quidem, quòd ipsi Cyziceni iam ante aduentum hunc classis Phœnicum sub rege erant: cum se Oebari filio Megabyzi, qui Dascylii præses erat, dedissent. Cæteras Chersonesi urbes, præter Cardiam, Phœnices subegerunt: quartum ad id tempus tyrannus fuerat Miltiades, filius Cimonis, nepos Stesagoræ: cuius imperij autor fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces, qui Chersonesum hanc tenebat, cum ab Absinthijs bello uexaretur reges suos ut de bello consulerent, Delphos miserunt. Quibus Pythia respondit, ut coloniam in suam

*Castatio
iuuenum.
Iones ter-
tio in ser-
uitutem
acti.*

*Miltiades
Cimonis
filius.
Absinthij.
Dolonco-
rum ora-
culum.
Pisistratus
Thecrippe-
trophus.
Miltiades
Cypseli.
Philæus.*

terram

terram deducendæ cum autorem asciscerent, qui pri-
 mus eo templo abeuntes hospitio inuitasset. Dolon-
 ci sacram uiam ingressi, per Phocenses atque Bro-
 tios iter fecerunt. A quorum nemine inuitati, Athe-
 nas diuertunt. Ea tempestate Athenis omne quidem
 imperium tenebat Pisistratus: dominabatur tamen
 & Miltiades Cypseli, de familia Tetripopotrophi, ab Aca-
 co & Aegina oriundus, nuper familia facta Athenien-
 si, cuius autor extitit Philæus Aeaci filius. Miltiades
 hic, ut sedebat in domus suæ uestibulo, cernens Do-
 loncos prætereuntes, non illius loci uestem geren-
 tes neque tela, homines inclamauit: accedentibus-
 que obtulit domicilium & hospitem congiarium. Il-
 li in domum excepti, & hospitaliter accepti, aperue-
 runt ei oraculum, precesque addiderunt ut deo obse-
 queretur. Miltiades ea oratione audita, confestim per-
 suasus est, ut qui pertæsus imperium Pisistrati, cupe-
 ret illinc emigrare: protinusque Delphos se contulit o-
 raculum consulturus, nunquid facere deberet quod
 à Doloncis rogaretur. Iubente Pythia, ita Miltiades
 Cypseli, qui quadrigario curriculo prius Olympi-
 cam palmam reportauerat, unâ cum Doloncis navi-
 gauit, sumptis Atheniensium uoluntarijs quibusque
 ad expeditionem ineundam: & ubi locum tenuit, ab
 ijs qui se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante om-
 nia Chersonesi Isthmum, id est, breuem inter duo ma-
 ria intercapedinem, ab urbe Cardia ad Paſtyam mu-
 ro præcepſit, ne ab Absinthijs regionem incurſantib:
 infestari posset. Est autem Isthmus hic sex ac triginta
 stadiorum. Ab Isthmo introrsus, omnis Chersonnesus
 quadringentorum uiginti stadiorum est longitu-
 dinis. Interſeptis igitur faucibus Chersonnesi Mil-
 tiades, atque hoc modo Absinthijs cohibitis, primis cæ-
 terorum Læſſacenis intulit bellum. Illi dispositis insidijs
 cum

Isthmum.

Miltiades
capitur.

eum uinum exceperet. Ea re Cræsus Lydus audita (erat
 autem Cræso Miltiades charus) per nuncios Lampsa-
 cenis præcepit, ut hominem missum facerent: alioqui
 se illos in morem pini extriturum comminatus est.
 Hac oratione nutantibus Lampfacenis quid sibi uel-
 let, quod Cræsus minabatur se illos in morem pini ex-
 tritorum, uix tandem quidam è maioribus natu in-
 telligens, quid illud esset, exposuit, inquiens, pinum
 ex omnibus arboribus solam esse quæ excisa nullam
 sobolem remittat, sed prorsus emoriatur. Ea propter
 ueriti Cræsum Lampfaceni, solum Miltiadem remi-
 serunt. Ita Miltiades ob Cræsum euasit: qui postea si-
 neliberis moriens, imperium atq; opes tradidit Ste-
 sagoræ, Cimonis sui è matre germani filio. Bi defun-
 cto, Chersonitæ (ut mos est conditori urbis) sacri-
 ficiant, certamenq; equestre ac gymnicum statuto
 tempore celebrant, in quo nulli Lampfacenorum cer-
 tare permittitur. Durante cum Lampfacenis bello, con-
 tigit ut Stefagoras quoque liberis orbis decederet,
 apud curiam percussus securi in capite à quodam,
 qui se transfugam uerbis simulabat, sed re ipsa hostis
 erat, & quidem atrox. Stefagora hunc in modum de-
 functo, Pisistratidæ Miltiadem Cimonis filium fra-
 trem defuncti, cum trireme ad suscipiendas in Cher-
 soneso res dimiserunt: in quem etiam Athenis bene-
 ficia cotulerant, tanquam non sanè conscij mortis Ci-
 monis patris eius: de qua morte alio in libro qualis
 fuerit commemorabo. Miltiades ut uenit in Cher-
 sonesum, domi sese continebat, in honorem uideli-
 cet Stefagoræ fratris. Quod audientes Chersonitæ, Ste-
 sagoræ
 undique ex omnibus ciuitatibus principes contraxe-
 runt ad lugendam cum Miltiade fratris necem. Hi
 postquam uenerunt illuc, in uincula coniecti sunt: &
 Miltiades Chersonesum obtinuit cōductis auxiliarijs:

Reprehen-
 dit hoc lo-
 co Herodo-
 tū Aulus
 Gel. cap. 3.
 libro 8.
 Pini natū
 ra.

Stefagoræ
 cades.

Olorus filiūq; Olori regis Thraciæ Hegesipylam duxit uxorem.
rex. Quæ etsi nuper illuc profectū, tamē nō mediocria, sed
Hegesipyla. gratia sanē negocia exceperunt. Nam tertio quā hęc
 gesta sunt anno, ē Chersoneso profugit, non ausus ex-
 pectare venientes Scythas Nomades: qui ab rege Da-
 rio irritati, coactis copijs ad hanc usq; Chersonesum
 processerunt. Illis digressis, cum rursus Dolonci re-
 duxere, tribus annis antequam alijs curis implicare-
 tur. Tunc Phœnices apud Tenedum esse cum au-
 didisset, quinque cum triremibus (quas præsentibus fa-
 cultatibus impleuerat) Athenas nauigauit, profectus
Niger fl. ab urbe Cardia. Qui dum per sinum nigrum trans-
mus. missa Chersoneso cursum tenet, à Phœnicum classe
 circumuentus, ipse quidem cum quatuor triremibus
 ad Imbrum euasit: quintam Phœnices insecuti cepe-
 runt: cui præerat Miltiadis filius, natu maximus Me-
 tiochus, non ex filia Olori Thracum regis, sed ex alia
 muliere. Eum Phœnices cum Miltiadis filium esse co-
 gnouissent, ad regem perduxerunt, rati se magnam
 apud eum gratiam inituros: quoniam Miltiades in di-
 cenda apud Iones sententia suassisset, ut Scythis rogan-
 tibus Iones solura rate, domum abire, obtemperarent.
Metio- Oblato sibi Metiocho, Darius tantum abest, ut quic-
chus. quam mali fecerit, ut permultis cum bonis affecerit.
 Donauit enim domo, facultatibus, uxore etiam Persi-
 de: ex qua liberi geniti sunt qui inter Persas cēsentur.
 Miltiades autem ex Imbro Athenas peruenit: neque
 hoc anno quicquam est à Persis amplius in Ionas se-
 nitum, sed benignè sanē cum eis actum. Hoc anno
 Artaphernes Sardium Præses, accitis hostium nuocijs,
 adegit Iones ad pactiones inter se faciendas, de traden-
 dis mutuo ijs, qui iniurias intulissent: ne se alij in ali-
Parasanga os grassarentur. Ad hoc adaētis Ionibus, per parasangas
 (ita enim Persæ tricena stadia appellant) regiones di-
 uisit.

uifit: regionatimq; uedigal instituit, qđ regi pēderent: quod uedigal ab Artapherne institutum, ad meā ufq; ætatem qui illic fuere pependerunt, eadem penē qua prius conditione institutum. Et hæc quidem illis pateata erant. Cæterū in eunte statim uere, alijs ducib. ab rege abdicatis, Mardonius Gobrys filius, adhuc adolefcens, & recens in matrimonium accepta Darij filia Artozoftra, ad mare descendit, permagnas ducēs peditū Claffiariorumq; copias. Quo cū exercitu poſtq; in Siciliam peruenit, ipſe conſenſa navi cum claſſe abiit, alijs ducibus pedestres copias in Hellespontum ducentibus: ubi præterueſtus Aſiam, in Ioniam peruenit Mardonius. Miram hic rem ego referam ijs Græcis, qui non aſſentiuntur, Oranem inter ſeptem Perſas ſuaſiſſe potiorē eſſe Perſis ſtatū populareū, abdicatis tyrannis. Mardonius ſtatū populareū in ciuitatibus conſtituit. His actis, in Hellespontum ire cōtendit: ubi coaſta ingenti ui nautum ac peditatus, eas copias traiecit Hellespontum, perq; Europam iter Erethriam uerſus atq; Athenas faciebat. Hæ igitur ciuitates prætextu Dario erāt bellū inferendi: ſed in animo habebat quā plurimas poſſet Græcarum ciuitatū ſubigere. Nam & claſſe Thasios, qui in eum arma nō ſumpſerant, ſubegit: & peditatu Macedonas, ultra eos qui iam ſeruiebāt, in ſeruitutē redegit. Et enim quæ intra Macedones ſunt nationes, iā ſubaſtæ erāt. Hæc claſſis à Thoſo profeſta, ac terrā legens ad Acanthū ufq; proceſſit: & ex Acantho profeſta, dum Athon circumuehitur, uentus aquilo uehemens, atque admodum atrox & intolerandus dicitur in eam ingruiſſe: nauiumq; pleraſq; in Athon propulſas, ad trecentas afflixiſſe, ut ſupra uiginti millia hominū interierint: partim à feris rapti, partim qđ natære neſcīrēt, partim petris allīſi (nam ſeuīſſimum circa Athon eſt mare)

*Artapher-
nes Ionib:
uedigal
impoſuit*

*Mardonius.
Oranienſenſentia.*

*Thaſi ſub
acti. Macé
donū ſub
acti à Dario.*

partim gelu absumpti. Et cum nautico quidem exercitu ita actum est. Mardonium autem cum peisitrib. **Brygi.** copijs in Macedonia statim habentem, Thraces **Brygi.** **Mardonius** sub noctem inuasere: & cum alios multos ex eis occiderunt, tum ipsum Mardonium uulnerauerunt. Sed non accirco seruitutem Persarum deuitare potuerunt. Nam Mardonius non prius ex ijs locis decessit, quam illos in suam redegit potestatem. His subactis rursus reduxit exercitum, tum ob acceptam apud Brygos calamitatem in exercitu terrestri, tum ob maiorem in classe ad Athon. Ita hic exercitus pugna turpiter gesta rediit in Asiam. In sequenti anno Darius ante omnia Thasios à vicinis insimulatos tanquam defectionem molientes, misso nuncio iussit diruere muros, & naves in Abdera recipere. Nam Thasij, ut qui ab Histixio Milesio fuerant obsessi, & prouentus magnos habebant, pecunia multa urebantur cum in compingendis nauibus longis, tum ualidioribus muris urbi circundandis. Erat autem eis prouentus ex continenti atque ex metallis. Ex fossilia quidem metallorum aureorum materia, septuaginta talentorum: ex Thasijs autem metallis minus: sed tamen frequenter ita, ut si Thasijs fuissent immunes tributorum fuerint eis in summam prouentura quotannis ex continenti atque ex metallis ducere talenta, & quādo plurimum trecenta. Quæ metalla ipse quoque inspexi, & tamen longè admirabiliora fuere, quæ Phœnices ij, qui cum Thaso eam insulam cōdiderunt, inuenere: quæ insula ab hoc Thaso Phœnice nomen obtinuit. Hæc autem Thasi Phœnice metalla sunt inter loca qui uocantur Aenyrorum & Cœnyrorum sita: atque è regione Samothraciæ ingens mons indagando euerfus est. Et hoc quidē huiuscemodi est. Thasij autem inuenire Dario, & muros suos diruerunt, & naves omnes in Abdera receperunt. Post hæc Darius, quid in animo Græci haberent,

perent, pugnarene secum, an sese dedere, tentandum ratus, legatos per Græciam dimittit, alios alibi iussos petere terram & aquam: Hos in Græciam, alios item ad tributarias sibi maximas ciuitates mittit, impetrans longas naues fieri, & hippophoras, id est, naues, quibus equi feruntur. Dum hæc isti comparant, legatis per Græciam euntibus, & quæ Perses præceperat petentibus, terram multi in continente populi dederunt. Insulani quoque, cum alij omnes, ad quos eadem petituri legati accessere, tum uerbò Aeginetæ. Quæ de re continuo Athenienses irritati sunt, quod putarent hostili in ipsos animo dedisse terram & aquam Aeginetas, ut unâ cum Persa aduersus Athenas militarent. Itaque libenter occasionem contra Aeginetas amplexi, Spartam profecti illos insimulauerunt, quod factò eo, Græciam prædidissent. Ad hanc delationem Cleomenes Anaxandridæ filius, Spartiatarum rex, Aeginam transmisit, animo præcipuos eius rei autores comprehendendi. Conanti illos comprehendere, cum alij Aeginetæ resistere, tum præcipuè Crios Policriti filius, negans eum ganisorum non quem abduceret Aeginetarum. Nam id eum facere sine communi consilio Spartiatarum, sed ab Atheniensibus pecunia corruptum. Alioqui cum altero rege uenturum fuisse ad se comprehendendos. Hoc autem dicebat ex epistola Demarati. Eum Cleomenes ab Aegina discedens interrogauit, quod ei nomen esset? Ille respondit quod erat, Crios, id est, aries. Cui Cleomenes: Crie, inquit, iam nunc præferrato cornua tanquam occursurus magno malo Spartæ. per id tempus Demaratus Cleomenem insimulabat, & ipse rex Spartiatarum nulla re alia nisi familia inferior Cleomene: (ab eodem enim oriundi) sed familia Eurysthenis, qui primigenius fuerat, non nihil honoratior erat. Etenim

Cleome-
nes rex.

Demara-
tus.

Lacedæmonij nulli poetarum assentientes, negant se in eam quam nunc possident regionem deductos à filijs Aristodemi: sed ab ipso Aristodemo regnante, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hilli filius.

Argiam Nec multo post Aristodemi uxorem nomine † Aegi-
alias. nam, quâ dicunt fuisse filiam Autessonis, qui fuit Tisamenus, qui fuit Tersandri, qui fuit Polynicis filius, perisse geminos: eisdemque natis Aristodemum morbo decessisse. Lacedæmones autem qui tum erant, inito consilio creasse regem ex pueris eum, qui esset primigenius, ut lex iubebat. Sed nescientes utrum puerorum eligerent, cum essent similes ac pares, id cum nequireret ipsi decernere, prius fuisse percontatos genitricem, eaque negante se dignoscere: sed dissimulante, quoddam videlicet cuperet ambos effici reges, ita hesitabundos Lacedæmonios Delphos sciscitatum misisse, quid in ea re agere deberent, & ijs Pythiâ respondisse, ut utrumque puerorum ducerent ad regem, sed primigenium magis honorarent. Hoc responso a Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirent, admonitos fuisse à quodam Messenio nomine Panite, ut observarent, utrum puerorum mater priorem laueret, cibaretque: quam si deprehenderent eodem semper modo facitare, habituros id omne quod quaererent, & inuenturos quod uellent: sin illa alternando erraret, palam fore ne ipsam quidem quippiâ magis nosse, & isti aliam rationem inirent. Ibi que Spartiatis ex admonitu Messenij observantes matrem puerorum, ignaram cur observaretur, animaduertentesque illam præferentem alteri primigenium, tum cibando, tum lauando, ac cepisse puerum qui magis honorabatur à matre, tantum, quam primigenium, publiceque alendum curasse, imposito ei nomine Eurythene, iuniori Procle. Hos autem

autem fratres, ubi adoleuerunt, per omne uitę tem-
 pus inter se dissensisse, & itidem eorum posteros per-
 seuerasse Hęc soli Gręcorum Lacedęmonij aiunt.
 Nam quę commemorantur à Gręcis, ego scribo: hos
 Doriensium reges usque ad Perseum Danaę filium à **Doriensium**
 deo genitum, recenseri recte à Gręcis, & ostendi Grę- **principū**
 cos esse. Im tum enim illi inter Gręcos censeban- **origo.]**
 tur. Ided autem dixi, usque ad Perseum, nec altius re- **Perseus**
 petij, quod nullum Perseo cognomen tū fuit mortalis **Assyrius,**
 patris, quemadmodum Herculi Amphitryon. Itaque
 à me restant rationem sequente, dictum recte est, Vsq;
 ad Perseum. A Danaę uerb Acrisij filia, retrorsum pa-
 tres eorum recensendo, constabit principes Doriensiu- **Acrisius,**
 um ex Aegypto oriundos. Hęc generis recensio ex
 commemoratione Gręcorum facta est. Ut autem à
 Persis fertur, Persens ipse cum esset Assyrius, factus est
 Gręcus, a non progenitores eius. Nam progenito-
 res Acrisij ecēssere, ad progeniem Persei nihil attinet:
 qui quiden (quemadmodum Gręci aiunt) Aegyptij
 fuere. Hęc de his hactenus. Quod autem regnum
 Dorum, cum Aegyptij essent, sibi traditum accepe-
 rint, hoc (quoniam ab alijs est) omittemus. Quę
 uerb alij non attigerunt, eorum faciemus mentio-
 nem. Ias dignationes regibus Spartiatę tribuerunt:
 duo sacerdotia, Iouis Lacedęmonij, & Iouis cele-
 stis, & ius belli in quamcunque libuerit regionem in-
 ferendi, ut id nulli Spartiararum prohibere fas sit, alio **Spartano**
 qui piaculari crimine teneatur: ut in expeditionibus tū **regum**
 adeundi primi eant reges, in abeundo postremi sint. **Iura.**
 Centum delecti uiri eis in militia custodes adsint. In
 egressibus utantur quocunque pecoribus libuerit:
 quorum immolatorum pelles omnes ac terga acci-
 piant. Bellica hęc. Alia sunt quę pacis tempore eis
 tribuuntur: Quoties aliqua publica uisceratio fit,

primi in cœna reges discumbant : & ijs primis distri-
 bui incipiat utrique eorum duplum omnium, quàm
 ceteris conuiuis : libaminaq; immolatorum & coria,
 eorum sint. Singulis quoq; calendis instans mœsis,
 singula pecora utriq; è publico dêtur Apolini immo-
 landa : & farinæ medimnum, id est, sex modia : & ui-
 ni Laconicus quartarius : & in spectaculis ingulorum
 certaminum certis locis præsideant. Licetq; quibus-
 cunq; libeat ciuibus inniti, & utriq; bims eligere Py-
 thios. Sunt autem Pythij, qui Delphos ac consulenda
 oracula mittuntur, quiq; publicè cum regibus pascū-
 tur. Regibus ad cœnam non euntibus, mittatur binæ
 chœnices, id est, semodia farinæ, & uini singulæ coty-
 læ, id est, sextarij : præsentibus dupla dentur omnia. Ea-
 dem ratione à priuaris quoq; inuitati ad cenam, ho-
 norentur. Vaticinia quæ edentur, ipsi custodiant, sed
 conscij Pythijs. Indicent autem soli reges & quæ iam
 dicâ, uidelicet de uirginè pupilla utri dand sit, ei né
 cui mæter, an cui pater desponderat : nec ion de uijs
 publicis : & si quis adoptiuum filium facere uelit in-
 uitis regibus. Liceat quoque eis pro suo arbitrio as-
 sidere in senatu, qui constat ex duodetriginta seni-
 bus : Si eò non accesserint, eorum maxim propin-
 qui duo senatores, ius regum obtineant duo calcu-
 los ponendi, tertium pro seipsis. Viuentibus hæc
 regibus à republica Spartatarum tribuuntur illa de-
 functis. Equites per uniuersam Laconicam obitum
 regis enunciant : fœminæ per urbem circueuntes,
 ollas pulsant. Cumq; hoc fit, necesse est eis singulis
 domibus duos ingenuos, marem ac fœminam, lu-
 ctu fœdari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) imposi-
 tis. Eadem circa funus regum consuetudo Lacedæ-
 monijs est, quæ barbaris Asianis. Nam plerique bar-
 barorum eodem ritu in mortibus regum utuntur. Si-
 quidem

Medim-
nus.

Pythij qui
sunt.

Chœnices
Cotylæ.

Senatus
Spartano-
rum.

quidem posteaquam mortem obiit Lacedæmonio-
rum rex, oportet eius exequijs adesse ex omni Lacedæ-
monis regione necessarios quosque Spartiarum, qui ^{Lacedæ-}
^{moniorū}
^{regum su-}
sunt numero vicinorum. Quorum, & item seruo-
rum, atque ipsorum Spartiarum posteaquam mul-
ta millia in unum coacta sunt, promiscue cum mu-
lieribus frontes suas intrepidè pungunt, & ululatu
immenso proutur, ultimum quenque regum dicen-
tes fuisse optimum. Qui verò regum in bello pe-
riit, eius simulacrum cum expresserunt, in toro bene
strato efferunt. Cuius tumulatione decem dies iu-
stitium est: nullusque magistratum confessus, sed
luctus continens. In hoc quoque cum Persis illi con-
veniunt, quod defuncto rege alter qui succedit, liberat
are alieno, quicunque Spartiata aliquid aut regi
aut reipublice debebat. Apud Persas qui rex creatus
est, omnibus ciuitatibus tributum quod debeant, re-
mittit. Cum Aegyptijs etiam Lacedæmonij in hoc
congruunt, quod eorum præcones & tibicines & co-
qui, in paterna artificia succedunt: & coquus è co-
quo, & tibicen ex tibicine, & præco ex præcone gi-
gnitur. Neque ulli propter uocalitatem alijs insidiantes
seipsums ingerunt, sed in paterno opere perseverant:
atque hæc quidem ita sunt. Cleomenem tunc, cum
apud Aeginam esset, communi Græciæ bono operam
dantem insimulabat Demaratus, non tam Aeginetis
studens, quàm inuidia & odio ductus. Quem Cleome-
nes ab Aegina reuersus consultabat ut regno summo-
ueret, ob hanc rem intendens in eum actionem: A-
riston Spartæ regnum obtinens, cum è duobus uxoribus
liberos non susciperet, neque in se culpam eius
rei esse agnosceret, tertiam duxit uxorem, & duxit
hunc in modum: Erat ei amicus quidam Spartiata, cui
ius opera ex omnibus ciuib. maxime utebatur. Cui ui-

Aristo rex
Damarati
genitura.

ro erat uxor speciosissima, ex turpissima talis facta. Si-
 Muller ex quidem hanc mala forma præditam esse cernens nu-
 turpissima trix sua, idque parentes eius, utpote locupletes ægre
 speciosissi ferre, hoc excogitavit, ut puellam singulis diebus ba-
 ma. iularet ad Helenæ templum, quod est in loco, qui di-
 citur Therapne, super fanum Phœbi. Eò quoties nu-
 trix intulerat puellam, stans ante simulacrum, deam
 precabatur, ut alumnam deformitate liberaret. Cui
 aliquando exeunti de templo, mulier quædam appa-
 ruisse fertur, atque interrogasse illam quidnam in ul-
 nis gestaret? & cum nutrix se infantem gestare respon-
 disse, iussisse sibi ostendi. Comque negaret nutrix se
 id facturam, quod infantem parentes sui uenissent
 ostendi cuipiam, instituisse iubere prorsus ut sibi osten-
 deretur. Igitur nutricem, cum illam uideret id usque
 adeo expetere, ostendisse infantem. Illam uero demul-
 centem caput die infantis dixisse, futuram eam om-
 nium Spartanorum formosissimam. Atque ab eo die pri-
 stinam speciem decidisse: quam cum ad nubilem per-
 uenit ætatem, duxit uxorem Aegæus Alcidis filius,
 Aegæi illi amicus Aristonis. Bius mulieris amore titilla-
 uxor. rus cum esset Ariston, hanc rem commentus est: A-
 gæto sodali suo, cuius illa erat uxor, recepit se dono
 daturum unam è suis rebus quamcumque ille opta-
 ret: atque inuicem iussit illum simile munus sibi da-
 re. Aegæus nihil de re uxoria suspicatus, cum uideret
 Aristoni quoque uxorem esse, accepit conditionem: &
 in eam rem iusiurandum interposuit. Cui mox A-
 riston è suis rebus preciosis donauit quam ille elegit. I-
 pse uicissim, cum eis partes petendi muneris ab illo
 fuerunt, ibi optauit uxorem eius adduci. Aegæus di-
 cere, se præter unum cætera annuisse: iureiurando ta-
 men adactus ac dolo seductus, ad eam ducendam ab-
 ijt. Ita tertiam hanc Ariston, repudiata secunda, duxit
 uxorem.

uxorem: quæ circa legitimum pariendi tempus, nondum exactis decem mensibus, hunc ei genuit Demaratum. Aristo, cum ei sedenti in basilica cum Ephoris quidam famulus nuncium nati filij attulisset, sciens quo tempore duxisset uxorem, deductis in digitos mensibus, dixit iureiurando. Hic non est filius meus. Quod audientes Ephori, haud magni fecere in presentia. Sed posteaquam puer adolevit, pœnituit Aristonem dicti, opinantem utrique filium suum esse Demaratum: cui ideo nomen impositum est Demaratus, id est, à populo notis petitus: quod ante eum natum omnis populus nota fecit, ut Aristoni omnium ante id tempus regum probatissimo filius gigneretur: ea de re id nomen impositum est. Interiecto deinde tempore Aristone uita functo, Demaratus obtinuit regnū: sed uidelicet necesse erat, ut id quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Ea propter à Cleomene uehementer insimulabatur: cū antea quod ab Eleusine abduxisset exercitum, tum eo tempore, cum aduersus Aeginetas cum Medo sentiens traiecit Cleomenes. Ergo ingressus cum urgere Cleomenes, componit cum Leutychide Menaris filio, Argis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea passione, ut si eum regem in locum Demarati constituisset, se aduersus Aeginetas comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipuè causam, quod cum Percala filia Chilonis filij Demarmeni ei desponsata esset, Demaratus insidiosè hominem cōiugio priuauit, præoccupata & præcepta uxore, ac retenta. Ob hanc causam Leutychidi inimicitia cum Demarato extiterat. Is tunc Cleomene sollicitante contra Demaratum iurauit, negans eum ritè Spartanorum esse regem, quod Aristonis filius non esset: deinde quod iurauerat institit confirmare, quod Aristo aliquando dixisset,

Demarati
nomen.

Leutychi
des.
Percala.

xisset, cum ei nunciasset famulos suos filium ei nasci,
& menses conferens, iureiurando negasset illum esse
filium suum. Huic verbo insistens Leutychides, pro-
nunciabat Demaratum neque Aristonis filium esse,
neque ritē Spartę regnare: eisdem Ephoris adhibitis
testibus, qui Aristoni assidentes tunc hæc ab illo au-
dierant. Tandem re in contentionem deducta, uisum
est Spartiatis oraculum (quod Delphis est) consulen-
dum, an foret Demaratus Aristonis filius, nec ne. Ibi
Cleomenes, cum ex ipsius ad Pythiam providentia
Colon. nihil suspicionis esset, subornat Colonem quendam
Perialla: Aristophanti filium, hominem maxima apud Delphos
autoritate, ut persuadeat Periallę mulieri uaticinan-
tium antistiti, dicere ea quę Cleomenes uolebat dici.
Ita Pythia sciscitantibus ijs, qui ad oraculum erant
missi, negavit Aristonis filium esse Demaratum. Quę
tamen res sequenti tempore palam facta est, & Colo ē
Delphis profugit, & Perialla honore abdicata. Hæste-
nus quę ad deponēdum regno Demaratum acta sunt.
Is ē Sparta ad Medos profugit, ob hanc contumeli-
am, quod cum eiectus regno gereret magistratum, ad
essetque spectaculo gymnopædiarum, id est, nudo-
rum puerorum palestrę, misit ad eum Leutychides,
in locum Demarati rex factus, deridendi insultandi-
que causa, ministrum, qui interrogaret qualis esset
præfectura post regnum. Eam interrogationem egre
ferens Demaratus, respondit se utrunq; expertum, il-
lum uerò non: & eam interrogationem Lacedæmo-
nijs futuram initium plurimę aut calamitatis aut fe-
licitatis. Hęc locutus, uelato capite ē theatro domum
abiit, confestimq; præparatum Ioui bouem immola-
uit, quo immolato, matrem accersijt: quę cum adue-
nisset, positis in eius manus extis, mulierem his uer-
bis obsecrauit: Per ego te mater cum alios deos, tum
Iouem,

Leutychi-
des tex.

Ionem hunc domesticum quem tango precor, promas mihi veritatem, quisnam reuera meus sit pater. Nam Leutychedes inter conuicia obijcit, te è priore viro gravidam, ita ad Aristonem uenisse. Alij etiam de mentius referentes, aiunt, te ad domesticum asinariũ uenitasse, illiusquæ me filium esse. Qua de re ego te audiens obsecro, ut uerum dicas. Si quid enim eorum quæ dicuntur fecisti, non sola fecisti, sed quod multæ. Et multus de hac re Sparte sermo est, negantium Aristoni fuisse genituram ad filios procreandos. Nam si fuisset, priores uxores fuisse concepturas. Hæc Demaratus. Cui mater ita respondens: Fili, inquit, quoniam precibus mecum agis ut dicam ueritatem, omne tibi uerum exponetur: Vt me domum Aristo duxit, tertia quàm me duxerat nocte, simulacrum tanquam Aristonis ad me uenit, quod posteaquàm mecum concubuit, corona quam gestabat, me circumdedit atque abiit. Dehinc Aristo aduenit, qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quisnam me illis donasset. Ego ipsam respondi, eolj id abnuente, iuravi asserens, non bene illum facere qui negaret. Quippe qui paulò antè ingressus, ubi mecum coisset, coronis me donasset. Aristo cernens me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuisse. Compertumquæ est, illas coronas fuisse sumptas ex heroico conditorio, quod est iuxta

Simulacrum cum matre Demarati.

tantam aulæ extructum, quod uocant Astrobaci: & uates id esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur fili, ita ita ut uolebas audire. Aut enim ex hoc heroe genitus es, paterquæ tibi est Astrobacus heros, aut ex Aristone. Nam ea te nocte concepi. Verùm hoc tibi præcipuè exprobrant inimici, quod Aristo, cum ei te ortum nunciatum est, multis audientibus negauit te suum esse, quia tempus decem mensium non exisset, per inscitiam talium rerum illi hoc uerbum excidit.

Heracleum
conditorium.

Demarati
elogium.

Boridæe
Lampito.
Zeuxide-
mus.
Archide-
mus.

excidit. Nam mulieres etiam nouem ac septem mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explentes. Ego te fili septimestræ genti. Ipse quoque Aristo, non diu post agnouit se per imprudentiam id uerbum extrulisse. Itaque alias orationes de tua gentura noli admittere. Omnia enim uerissimè audisti. Nam quod ad asinarios attinet, ipsi Leutichidi, & ijs qui talia loquuntur, suæ uxores de asinarijs pariant filios. Hæc illa dixit. Demaratus auditis quæ uolebat, sumpto uaticinio per speciem eundi Delphos ad oraculum consulendum, Helim contendit. Eum suspicati Lacedæmonij fugam capeffiturum, insecuti sunt. Sed Demaratus iam ex Heli Zacynthum traiecerat, quem illuc transgressi Lacedæmonij prehenderunt, eiusque famulos: sed Zacynthijs cum dedere abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regem Darium traiecit: à quo magnificè exceptus est, territorio ac urbibus donatus. Ita in Asiam Demaratus abiit, ac tali fortuna usus est, uir cum alijs in multis factis dictisque apud Lacedæmonios illustribus, cum quod illis olympiadem palmam quadriiugo certamine reportauerat, rem eius solius ad ea tempora regnum Spartatarum. Leutychedi Menaris filio, qui in regnum amoti Demarati successerat, natus est filius Zeuxidemus, quem nonnulli Spartatarum Cyniscon, id est, catulum uocabant. Is Spartæ non regnauit, ante Leutychedem defunctus, relicto filio Archidemo. Leutychedes orbatus filio, alteram duxit uxorem Eurydanem, Menij sororem, Diastoris filiam, ex qua nullam prolem uirilem suscepit, sed filiam nomine Lampito: quam Archidemus Zeuxidemi filius in matrimonium accepit, ab ipso Leutychide datam. Sed ne Leutychedes quidem ipse Spartæ consenuit, sed has pœnas Demarato pendit: In expeditione Pharsalica dux

dux cum omnia faciendi ius haberet, multum pecu-
 niæ per corruptelâ dono accepit: ipse in re deprehen-
 sus cum sederet in castris, utraque manu pecuniam
 tenens, in iudicium delatus è Sparta profugit, domus
 quæ eius excisa. Et Tegeæ in quam profugerat, mortem
 obiit. Sed hæc in sequenti tempore acta sunt. Tunc
 autem Cleomenes, cum sibi res in Demaratum bene-
 cessisset, desumpto protinus Lentychide, concendit
 aduersus Aeginetas, maiorem in modum illis propter
 ignominiam infensus. Ita Aeginetæ in utriusque re-
 gis contra se aduentu, non repugnandum iam sibi
 esse putauerunt. Ex quibus reges abduxere decem,
 quos delegere, diuitijs ac genere eminentissimos, cum
 alios, tum Crium Polycriti, & Casambum Aristocra-
 tis, qui plurimum habebant potentia. Eos in At-
 ticam adductos, penes inimicissimos Aeginetis Athe-
 nenses deposuerunt. Post hæc Cleomenes, cum
 eum subisset metus Spartatarum, iam manifestus
 maleficij in Demaratum excogitati, in Thessaliam
 subterfugit: atque illinc in Arcadiam profectus, re-
 nonas moliebatur, sollicitans Arcadas aduersus Spar-
 tam: adigensque eos iurciurando ad se sequendum,
 quotumque ipsos educeret. Quia etiam in animo ha-
 bebat, primores illorum ad urbem Nonacrim ductos
 adigere ad insurandum, per aquam Stygis. In hac au-
 tem urbe ab Arcadibus fertur esse Stygis aqua: & est ut
 delictet talis aqua: E petra emanat aquula, distillans
 in uas quoddam, in gyrum maceria præseptum. No-
 nacris autem ubi fons hic uisitur, urbs Arcadiæ est, op.
 ante Pheneon urbem. Talla molientem Cleomenem, Peraquæ
 Lacedæmonij cum animaduertissent, rimentes sibi, Stygis in-
 rare. ipsis, Spartam renocarunt ad pristinam dignitatē. Sed Cleome-
 nem reuersum statim morbus insaniz cepit, & iam nō insa-
 ntea subinsanum. Nam ut cuique Spartatarum ob-
 uia,

Crios.
 Casambus

Nonacris
 op.
 Peraquæ
 Stygis in-
 rare.

uius

De Cleo-
menis
morte ali-
ter tradit
Plutar-
chus.
Cleome-
nes seipsum
lauiat.

Erasinus
fluvius.
Stympha-
lius lacus.

nus erat, in eius faciem infligebat sceptrum. Hæc il-
lum facientem, ac desipiscentem, propinqui solis li-
gulis illigauerunt. Ille custodem, digressis alijs, solū
remanuisse cernens, petijt ab eo gladium. Custode ab-
nuente dare, ab initio comminabatur quæ ei factu-
rus esset, donec minis conterritus custos (erat enim
seruus quidam) gladium tradidit. Eo accepto, Cleo-
menes à foris incipiens sese detruncabat. In longum
namque discindēs carnes, è tibijs ad femora processit,
è femoribus ad coxarum uertebras atque ilia, quous-
que peruenit ad uterum, in quo rescindendo sic expi-
rauit: ut plerique Græcorum memorant, qui Pythi-
am corruerat ad ea dicenda, quæ circa Demaratum
acta sunt. Vt soli Athenienses, quod adortus Eleusi-
nam, sanum deorum fuerat depopulatus. Vt Argini,
quia eos qui è pugna fugerant, Arginos ex Argi tem-
plo ipsorum abductos obruncarat: & ipsum locum
quem in Argia occupasset, incenderat. Etenim Cleo-
meni Delphis oraculum poscenti, responsum fuerat,
eum Argos esse capturum. Qui posteaquam ad flu-
mē. Erasinum copias Spartiatarum duxit, quod flumē
è lacu Stymphalio manare fertur (hunc enim lacum
in voraginem condi, & Argis postea exorientem appa-
rere, illincq; iam eam aquam uocari Erasinum) ad hoc
igitur flumen posteaquam peruenit, ei hostias immo-
lauit: & cum læta non essent exta de flumine trans-
mittendo, ait delectari se quidem Erasino, nolle prode-
re ciues suos, non tamē ideo Argiuos gauisuros. Moxq;
illinc motis castris ad Thyream uenit, & mari taurum
cum mactasset, nauibus copias ad regionem Tiryn-
thiam ac Naupliam duxit. Id audientes Argini ad eos
arcendos obuiam tendunt ad mare. Et cum aduenta-
rent Tirynthum, in loco cui nomen inditum est Se-
pia, relicta non magna inter duas acies intercapedine;
confederunt

confederunt è regione Lacedæmoniorum. Neq; uerbò Sepia lo-
cua.
illic pugnam ex aperto reformidabant, sed ne dolo ex-
ciperentur. Nam ad hanc rem attinebat oraculum,
quod Pythia ediderat communiter eis atque Milesijs,
in hac uerba:

Verùm quando marè præuertet fœmina uictrix,
Inter & Argiuos referet prælustis honorem,
Tunc Argiuorum reddet plerasq; gementes:
Ut uenturorum aiât quis quandoq; uirorum,
Telo sœuis obit sinuoso corpore serpens.

Hæc omnia Argiuis cum contigissent, metum incu-
tiebant. Ideoq; eis uisum est, præcone hostium esse u-
tendum, atque ita esse faciendum, ut quoties præco
Spartiatæ quippiam Lacedæmonijs denunciaret, idem
facerent ipsi. Cleomenes animaduertens Argiuos fa-
cientes quicquid apud Lacedæmones præco denun-
ciaffet, præcepit suis, ut cum præco denunciaret præ-
dendum, tunc raptis armis tenderent in Argiuos. Hoc
executi Lacedæmonij, in Argiuos è uoce præconis
prudentes impetum faciunt, eorumq; cum multos
occiderunt, tum plures in lucum Argi fuga elapsos
circumsederunt. Qui dum asseruâtur, Cleomenes hoc
sibi faciendum putauit: Sciscitatus quosdam, quos
secum habebat, perfugas, misit præconem ad euocan-
dum nominatim eos Argiuos, qui in luco præclusi e-
rant ad seredimendos. Est autem apud Lacedæmoni-
os redemptio in singulos uiros, binæ minæ. Ita Argiuo-
rum quinquaginta, ut quisque euocatus fuerat, Cleo-
menes interemit: quod faciens, latebat cæteros qui in
fano erant, utpote denso luco interiecto, non cernentes
quid illi extrinsecus agerët: nisi postq̃ quidã cõsensa
arbore, quod siebat insperxit. Itaq; non amplius qui e-
uocabantur prodire. Ibi Cleomenes iussit unum-
quenq; seruorum lucum materia circundare: atque

Redemptio
apud Lace-
dæmon.

Cleome-
nes lucũ
Argiuorum
incendit.

illis obtemperantibus, lucum incendit. Eoque iam ardente, percontatus est quendam perfugarum, cuius-
Argi lu- nam deorum esset ille lucus. Perfuga Argi esse respon-
cus. dit. Quo audito, Cleomenes uehementer ingemiscēs:
 O Apollo, inquit, uates, quanto opere me frustratus es,
 dicens me Argos esse capturum. con- scio iam exitum
 habuisse oraculum. Post hæc maiore copiarum parte
 Spartam redire permissa, ipse cum mille delectis per-
 rexit ad templum Iunonis, illic sacrificaturus. Sed sa-
 crificare super aram uolens, cum à sacerdote ueta-
 retur, negante fas esse externo illic sacra facere, iussit
 seruos abductum uerberare. Ac posteaquam immola-
 uit, Spartam abiit. Reuersum inimici ad Ephoros cita-
 uerunt, crimini dantes quod pecunia corruptus, Ar-
 gos cum faciliè posset non cepisset. Quibus respondit
 Cleomenes (incertum mihi uere an falso) se postea-
 quam templum Argi cepisset, putasse dei expletum es-
 se oraculum, & proinde non prius tentandam urbem
 quam factis operatus sciret an sibi deus illam tradi-
 turus esset, an impedimēto futurus. Sibi autem apud
 Iunonis templum litanti effluxisse flammam è pecto-
 re simulacri: atque ita ipsos intelligere, proculdubio
 eum non esse Argos expugnaturum. Si enim è capite
 simulacri flamma extitisset, fore ut urbem ab arce ca-
 peret. Cum uerò è pectore fulgur extiterit, id omne
 fuisse confectum quod deus confici uoluisset. Hæc di-
 cens, credibilia ac probabilia Spartiatis dicere uisus
 est, multoq; maiore parte sententiarum absolutus. Cæ-
 terum Argos ita uiris desolatum est, ut serui eorum
 res omnes susceperint, atque magistratus administra-
 rint, dum filij cæsorum ad puberem adoleuere ætatem
 qui sese in suum ius afferentes, ac reuersi Argos, man-
 cipia eiecere. Serui eiekti, prælio Tirynthem obtinue-
 re, catenus quidem, dum fuit in eis mutua beneno-
 lentia,

Flamma è
 Iunonis si-
 mulacro.
 Argos à
 seruis oc-
 cupatur.

Tiryns.

lentia, & donec ad eos uenit uates quidam Cleander Cleander
 genere Phygæus ab Arcadia. Is persuasit seruis, ut do- uates.
 minos adorirentur. Vnde bellum inter eos diutur- Cleome-
 num exitit, donec Argiui ægre euasere uictores. Ob nis infania
 hoc igitur aiunt Argi Cleomenem ad insaniam reda- unde.
 ctum, male perisse. Ipsi autem Spartiatæ negant ab Intemperā
 ullo dæmonio Cleomenem ad insaniam redactum: da meri.
 sed commercio Scytharum, intemperantem meri esse Intemperā
 factum, & ideo furiosum. Scythas enim Noma- tia.
 des, post illatum sibi à Dario bellum, ad illum ulcif-
 cendum perstitisse: missisque Spartam nuncijs ad so-
 cietatem faciendam, ita pepigisse, tanquam ex utro-
 runque utilitate foret, ut ipsi quidem Scythæ iuxta
 flumen Phasim conarentur Medicam regionem inua-
 dere: Spartiatæ uero ab Epheso ascendere, & ad cer-
 tum locum utrique occurrerent. Cum ijs Scythis
 qui ad hoc missi sunt, consuetudinem habuisse Cleo- Scythiffa-
 menem aiunt, atque ex eo nimiam didicisse potandi to.
 intemperantiam: atque ob id insanisse se arbitrari.
 Vnde quoties intemperantius bibere uolunt, aiunt:
 Scythiffato, id est, age Scytham. Ita de Cleomene refe-
 runt Spartiatæ. Mihi uero uidetur ille has pœnas De-
 marato pependisse. Eum defunctum ubi audiere
 Aeginetæ, Spartam nuncios misere, uociferatum con-
 tra Leutychidem de obsidibus, qui Athenis teneren-
 tur. His Lacedæmonij, consilio inuito, multum iniu-
 riz ab Leutychide illatum esse censuerunt, hominem
 quæ dedendum, quem illi Aeginam deportarent pro
 ijs qui Athenis tenerentur. Hunc cum essent ductu-
 ri Aeginetæ, tunc ad eos Theasides Leoprepis, uir Spar-
 tæ probatus: Quid, inquit, uiri Aeginetæ facere Theasides
 pultis, regem nē Spartiarum deditum à suis ciuibz
 abducere? Si nunc præ iracundia Spartiatæ ita de-
 cleuerunt, caute ne quod exitiale malum in pe-

Leutychi-
dis oratio
de deposti-
to reddenda.

stram regionem (si hoc feceritis) inferant. His auditis, Aeginetæ ab illo abducendo supersederunt, hac tamen conditione, ut secum profectus Athenas Leutychides, redderet sibi viros, qui illic depositi essent. Vbi Athenas uenit Leutychides, ac depositum repoposcit, Athenienses (ut qui reddere nollent) tergiversari: quod dicerent duos in deponendo reges fuisse, ideoque iniquum esse id alteri sine altero reddi. Quibus negantibus se reddituros, Leutychides: Facite, inquit, Athenienses utrum ipsi uultis, si reddetis sanctè facturum: è contrario, si non redditis. Qualis autem res circa depositum contigerit Spartæ, uolo referre. Dicimus nos Spartiatæ fuisse terrâ ab hac ætate quendam Glau- cum Epicydidis filium, qui cum alijs summis laudibus excellebat, tum iustitia inter omnes optimè audiebat, qui per id tempus Lacedæmonem incolebant: & huic procedente tempore contigisse, ut uir quidam Milesius Spartam uenerit, hominis conueniendi gratia, atque ita sit eum allocutus: Ego sum uir Milesius, qui ad tuam Glauce fruendam iustitiam uento. Nam cum esset tua fama celebris cum per omnem aliam Græciam, tum uerò per Ioniam, apud memetipsum ratiocinatus sum: Ioniam quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus autem tutò fundata, & ob id uidere licet eosdem homines non habere pecuniâ. Hæc reputanti mihi atque consultanti, uisum est dimidium mei census in pecuniam redactum deponere penes te, quod probè intelligo hæc penes te deposita mihi incolumia fore. Tu uerò has pecunias accipe, & hanc notam, quam unâ custodi: quam notam quisquis habens reposcet pecuniam, ei reddito. Hæc hospes qui Mileto uenerat, dixit: atque ea conditione depositum Glancus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filij eius qui pecuniam deposuerat, Spartam ueniunt,

ueniunt, Glaucum conueiunt: exhibitâq; nota pecuniam reposcunt. Ille enimvero repellere homines, atque his uerbis è contrario respondere: Neque istius rei quicquam reminiscor, neque ad me pertinet scire quæ dicitis. Volo tamen reminiscens quicquid iussû fuerit facere, & si accepi, iure optimo reddere: sin à principio non accepi, Græcorû legibus in uos uri. Ad quod confirmâdam, præstituo uobis tempus hinc ad quatuor menses. Ita Milesij facta iactura, tanquâ fraudati pecunia discessere: & Glaucus Delphos se contulit ad oraculum consultandum. Cui consultantî an *ἔπειτα*, id est, iureiurando, pecuniam prædari deberet, Pythia respondit his uersibus:

Glaucè Epicydides equidē expedit ad breue tēpus
Vincere iurando, & sic interuertere nummos.

Iura, quandoquidē castû quoq; dura manet mors.

Sed iusiurandi proles (quæ nominis expers,

Et mannumq; pedûq;) uenit festina deinde,

Quæ genus atq; domû subuertat funditus omnē.

At casti soboles hominis præstantior exit.

His auditis Glaucus ueniam sibi eorum quæ dixisset, ut daret, deum obsecrabat. Cui Pythia inquit, idem pollere, tentare deum & facere. Tunc Glaucus accitis Milesijs hospitib. pecuniam reddidit. Cur autem hæc oratio apud nos instituta sit, dicitur. Glauci nunc nulla superest neq; soboles neque domus, quæ illius censeatur: sed ex Sparta radicitus extrita est. Ita bonum est, nihil aliud de deposito cogitare, quàm ut repētibus reddatur. Lentychides hæc locutus, cum nihilo magis ab Atheniēsisbus audiretur, discessit. At Aegineta priusquam superiorum iniuriarum, quas Atheniensibus intulerant gratificantes Thebanis, daret pœnas, hæc fecere: Cum Atheniensibus succenserent, quodd sibi ab illis iniuriam fieri arbitrarentur, se ad

Dd ; ulciscendum

ulciscendum apparabant. Erat enim Atheniensium in Sunio biremis quardam, quam Delum inde à Theseo quorannis mittebant. Hanc Aeginetę locatis insidijs intercepte, plenam primoribus Atheniensium, virosque alligare. Ea clade ab Aeginetis accepta, Athenienses non amplius differendum putauerunt, quin omnia in illos excogitarent. Etenim erat

Nicodromus. quidam Nicodromus Cnethi filius appellatus, vir in Aegina spectatus. Hic Aeginetas culpans, antea se ipsum ex insula exegerat. Tunc uerò cognito Athenienses esse animatos ad nocendum Aeginetis,

composuit cum illis de prodenda Aegina ad certam diē, quo esset rem accessurus ipse, & illos oportere venire subsidio. Atque ita ex composita urbem (quę uetus uocatur) occupat. Sed Athenienses ad diem non affuerunt, quia classis eorum par Aeginetę nondum erat comparata. Qui dum à Corinthijs commodari sibi naues rogant, interea res corrupta est, Corinthij per id tempus Atheniensibus amicissimi, dedere rogantibus

Naues quibus drachmis additis.

naues uiginti, sed dantes uendiderunt singulas quinis drachmis: quoniam eas dono dare uetabantur lege. His acceptis Athenienses, & suis instructis in summā septuaginta numero, in Aeginam nauigauerunt, peruenēruntque postridie eius diei qui erat destinatus.

Proverb.

Qui cum ad diem non adessent, consensu nauigio Nicodromus ex Aegina profugit, alijs non nullis Aeginetarum cum comitantibus, quibus Athenienses Sunium incolendum dederunt. Vade illi procedentes, eos qui in insula erant Aeginetas, depopulabatur. Sed hæc posterius acta sunt. Proceres Aeginetarum superata plebe, quę unā cum Nicodromo tumultum fecerat, mox eos quos ceperant, ad necem exegerunt. Vnde piaculum admisere, quod nullo studio expiare potuerunt, præoccupatiq; prius ex insula sunt deie-

cti,

Æi, quàm deum sibi propiciauerint. Nam cum septin-
 gentos è plebe quos uiuos ceperant, ad necem educe-
 rent, unus eorum è uinculis elapsus, fugit ad Cereris
 legisræ uestibulum. eiusque cardinibus prehensis ad-
 hærebat: quem illi cum auellere non possent, abscissis
 uiri manibus ita deduxerunt, quæ manus cardinibus
 conserræ manserunt. Hæc cum apud se fecissent Ae-
 ginetæ, classe septuaginta nauium cum Atheniensibus
 qui superuenerere congressi, superantur. Victi nauali
 prælio, eosdem quos prius Argiuos in auxilium uoca-
 uerunt, sed illi noluerè eis amplius auxilio esse, causa-
 ti, quodd & naues Aeginetæ necessario sumptæ à Cleo-
 menie oram Argolidem tenuissent, & ipsi cum La-
 ccedæmonijs in terram descendissent, ut nonnulli quo-
 que è Sicyonibus nauibus descenderent in eadem con-
 tra ipsos expeditione. Quo nomine utrisque mul-
 ta ab Argiuis iniuncta est mille talentorum, quorum
 quingena uterque populus solueret. Et cum Sicyonijs
 suam culpam agnoscentes, centum talentis cum Ar-
 giuis decidissent, Aeginetæ ne agnoscere quidem cul-
 pam uoluerè. Erant enim superbiores. Eapropter
 rogantibus eis, nemo amplius Argiuorum publicè
 auxilium tulit: sed uoluntariorum circiter mille, du-
 ce quodam, cui nomen erat Eurybates, quinque cer-
 taminum uictori. Quorum plerique non remeauere, *Aeginetæ*
 sed in Aegina ab Atheniensibus occubuerè. Et ipse *ab Athen.*
 dux Eurybates singulari certamine ter uictor, quarto à *superatur.*
 Sophane Decelis filio oppetiit. Verùm Aeginetæ sua
 classe adorti in compositos Atheniensès superauerè, co-
 rumque naues quatuor cum ipsis pugnantibus ce-
 pere. Et Atheniensès quidem bellam cum Aegine-
 tis contraxerunt. Persa autem quæ ipsius par-
 tes erant exequabatur, cum famulo assidue in me-
 moriam redigente, ut reminisceretur Atheniensium:

Mardonius
us à præ-
fectura se
motus.
Datis.

tum Pisistratidis assidentibus, Atheniensesque crimi-
nantibus, tum cupiditate per hunc pretextum subi-
gendi Græcos, qui ei terram & aquam denegassent. I-
taque Mardonium, qui malè rem navalem gessisset,
præfectura amovit, aliosque designatos duces aduer-
sus Eretriam & Athenas mittit, Datim genere Me-
dum, & Artaphernem Artaphernis fratris sui filium,
datis mandatis. ut Athenas atque Eretriam diripe-
rent, captivosque in conspectum adducerent. Post-
quam hi duces declarati ab rege digressi, ad planitiem
Ciliciæ maritimam devenere cum ingenti ac bene in-
structo exercitu, & ibi castra posuere, advenērunt nau-
ticæ copię omnes, ut singulis erant imperatæ. Ad
hæc equestres naues, quas superiore Darius anno mā-
daverat tributarijs suis præparandas. In has intro-
ductis equis, atque terrestri peditatu, sexcentis cum
triremibus in Ioniam contenderunt. Hic non re-
cto cursu secundum continentem in Hellespontum,
etiam Thraciam versus navigabant, sed è Samo un-
de soluerant, præter Icarium, interque insulas, præci-
puè (ut ego sentio) metu circumcundi Athon, quem
superiori anno circumnavigantes, magnam iactu-
ram fecerant. Præterea coacti sunt propter Naxon,
quam antea non cepissent: ad quam posteaquam ex
Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim ut primum
copiæ ducerentur, Persæ urgebant) Naxij memores
priorum, fuga se in montes concitauerunt, non ausi
resistere. Persæ ijs quos adepti sunt in servitutem ra-
ptis, delubra atque urbem incenderunt. His actis,
ad cæteras insulas redeunt. Hæc dum illi agunt,
Delij relicta & ipsi Delo, fuga in Tenum abeunt. Ed-
tendentes naues præcedens Datis, non sinebat ad De-
lum habere stationem, sed trans Delum apud Rhene-
am. Et simul cognito ubi Delij essent, misso cada-
catore

ceatore his eos uerbis affatus est: Viri sacri, quid fuga **Datis ad**
 abistis, non pro merito de me malè opinantes? Ego c- **Delios e-**
 nim & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege ius- **ratio.**
 sus, quo in loco duo dij geniti sunt, ne quid aut cum
 locum, aut eius incolae lædam. Redite igitur ad ne-
 stra ipsorum, & incolite insulam. Hæc Delijs per ca-
 duceatorem dixit. Mox trecenta thuris talenta super
 aram cōminuta adoleuit. His actis aduersus Eretriam
 primum nauiganit, simul omnē classē, simul Iones
 pariter atq; Aeoles agens. Statimq; ab illius digressu
 Delos tremuit (ut Delij aiunt) ad meam usq; ætatem **Delos tre-**
 tunc & primum & postremum commota, deo mala **muit.**
 uentura hominibus portendente. Nam sub Dario Hy-
 staspis, & Xerxe Darij, & Artaxerxe Xerxis filie, tribus
 his deinceps ætatib. plus malorum passa est Græcia, q̃
 uiginti alijs ante Dariū ætatibus: partim à Persis, par-
 tim ab ipsis primoribus de principatu bellantib. ut
 non ab re Delos commota sit, prius immobilis. de qua
 in oraculis ita scriptum erat:

Et Delon, quamuis sit adhuc immota, mouebo.
 Et sanè in nostra lingua pollent hæc nomina: Darius,
 quod coercitor: Xerxes, quod bellator: Artaxerxes, qđ
 magnus bellator. Barbari postquam à Delo ad alias
 insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias,
 tum liberos insulanorum obsides. Vt uerò insulas
 præternauigantes Carystum appulerunt, Carystijque **Carystus**
 negarunt se uel obsides daturōs uel militaturos aduer- **capta.**
 sus uicinas ciuitates, uidelicet Athenas & Eretriam
 significantes, Carystij tam diu obsessi sunt, eorum-
 que ager uastatus, donec in deditionem Persarum ue-
 nerunt. Eretrienses audito Persarum exercitū aduer-
 sum se uenire, auxilia ab Atheniensibus implorauere.
 Quibus non deneganda auxilia rati Athenienses, mi-
 serunt subsidio illis ea quatuor millia hominum, qui

Dd 5 Chalcidæ-

Chalcidensium equitum obtinuerunt prædia. Sed Eretrienſium haudquaquam ſyncerum erat conſilium, qui tametiſi accerſebant Athenienſes, tamen accipiri ſententia uacillabant: quibuſdam eorum cenſentibus urbem deſerendam, & in cacumina Eubœæ eundum: quibuſdam qui propria lucra à Perſis expectarent, prodicionem molientibus. Horum utrorumque animos animaduertens Aechines Nothoniſis filius, Eretrienſium primarius, patefecit Athenienſibus omnem præſentium rerum ſtatum, orauitque ut domum abirent, ne unâ cum illis occumberent. Hæc conſulenti Aechini obtemperantes Athenienſes, illinc in Oropum tranſgreſſi, ſalutem ſibi pepererunt. At Perſæ eò adueſti, naues oræ Eretriæ ad fanum & Chœreas & Aegilia applicuerunt: potitiſque hiſ locis, continuò equos expoſuere, & tanquam cū hoſtibus conſiliuri ſe inſtruxere, aduerſus quos non decreuerant Eretrienſes ſibi eſſe prodeundum. Sed quandoquidem ſententia de urbe non deſerenda euicerat, merito dabant operam ut mœnia cuſtodirent. Adorientibus ea Perſis, acri pugna per ſex dies certatum eſt: multisque utrinque cadentibus, ſeptimo die Euphorbus Alcimachi, & Philagrus Cyncei, inter populares ſuos uiri ſpectati, urbem hoſtibus prodidere: quam ingreſſi Perſæ, poſtquam templa ſpoliauerunt, incenderunt, in ultionem eorum templorum quæ Sardibus deſlagrauerant, hominibus iuſſu Darij in ſeruitutem capſis. Potiti Eretria, aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerunt, tuncque magnam partem ualtauerunt, rati idem facturos Athenienſes, quod Eretrienſes feciſſent. Etenim erat locus Atticæ Marathon, proxime Eretriam, ad equitandum opportuniſſimus, quo illos Hippiaſis Piſiſtrati filius deducebat. Eòdem Athenienſes & ipſi re audita aduim arcendam

Euphorb.
& Philagrus Pro
ditores.

Eretria capta.

arcendam processerunt, decem præfedis sibi ducibus, quorū decimus erat Miltiades, cuius patrem Cimonē Stefagoræ filiū fugere ex Athenis Pisistratū Hippocratis tū filiū cōtigerat: & dū fugit, obtinere Olympiadē quadriiugo certamine: quam uictoriam muneris gratia transtulit in Miltiadem ex matre germanum: proximaq; Olympiade eisdem equabus aliam Olympiadem cum uicisset, à filijs Pisistrati interfectus est, non iam uiuo Pisistrato. Interfectus est autem ad Prytanæum, noctu summissis percussoribus: sepultusque ante urbem trans uiam, quæ uocatur Diacœle: & è regione sepultæ sunt equæ illæ, quæ treis Olympicas uictorias reportarant. Idem quod istæ, iam aliæ equæ fecerunt, quæ fuerunt Euagoræ Laconis. Aliæ præterea nullæ. Per idem tempus maior natu filiorum Cimonis Stefagoras, apud Miltiadem patrum in Chersoneso educabatur. Minor autem apud ipsum Cimonem Athenis erat, nomen habens à Miltiade Chersonesi conditore. Hic igitur Miltiades è Chersoneso tunc profectus, dux Athenientium erat, è duplici cæde elapsus: semel cum eum Phœnices usque ad Imbrum persecuti sunt, magni facientes capere hominē ut ad regem perducerent: iterū cum ab ijs elapsus, domum suam, reuersum, ac se reducem esse existimantem, inimici sui exceperunt, & ad iudicium deduxerunt, accusantes occupatæ in Chersoneso tyrannidis. Hoc reatu liberatus, suffragijs populi dux declaratus est. Duces cum adhuc in urbe essent, ante omnia legarum Spartam mittunt Phidippidem, illum quidem Atheniensem, sed tabellariam operam fastidantem. Huic Phidippidi, ut ipse retulit, & Atheniensibus renuncianit, circa Parthenium montem, qui supra Tegeam est, obuius fuit Pan: compellatoque nominatim Phidippide, iussit nunciari Atheniensibus, quid ita.

Phidippi-
den.
Partheni-
us mons.

Argi lu-
cus.

Flamma ē
Iunonis si
mulacro.
Argos à
seruis oc-
cupatur.

Tiryns.

illis obtemperantibus, lucum incendit. Eoque iam ardente, percontatus est quendam perfugarum, cuiusnam decorum esset ille lucus. Perfuga Argi esse respondit. Quò audito, Cleomenes uehementer ingemiscēs: O Apollo, inquit, uates, quanto opere me frustratus es, dicens me Argos esse capturum. con-icio iam exitum habuisse oraculum. Post hæc maiore copiarum parte Spartam redire permissa, ipse cum mille delectis perrexit ad templum Iunonis, illic sacrificaturus. Sed sacrificare super aram uolens, cum à sacerdote ueretur, negante fas esse externo illic sacra facere, iussit seruos abductum uerberare. Ac posteaquam immolauit, Spartam abiit. Reuersum inimici ad Ephoros cita uerunt, crimini dantes quòd pecunia corruptus, Argos cum facile posset non cepisset. Quibus respondit Cleomenes (incertum mihi uere an falso) se posteaquam templum Argi cepisset, putasse dei expletum esse oraculum, & proinde non prius tentandam urbem quàm factis operatus sciret an sibi deus illam traditurus esset, an impedimēto futurus. Sibi autem apud Iunonis templum litanti effluxisse flammam è pectore simulacri: atque ita ipsos intelligere, proculdubio eum non esse Argos expugnaturum. Si enim è capite simulacri flamma extitisset, fore ut urbem ab arce caperet. Cum uerò è pectore fulgur extiterit, id omne fuisse confectum quod deus confici uoluisset. Hæc dicens, credibilia ac probabilia Spartiatis dicere uisus est, multoq; maiore parte sententiarum absolutus. Cæterum Argos ita uiris desolatum est, ut serui eorum res omnes susceperint, atque magistratus administrarent, dum filij cæsorum ad puberem adoleuere ætatem qui sese in suum ius afferentes, ac reuersi Argos, mancipia eiecere. Serui eiecti, prælio Tirynthem obtinere, catenus quidem, dum fuit in eis mutua beneuolentia,

lentia, & donec ad eos uenit uates quidam Cleander Cleander
 genere Phygaseus ab Arcadia. Is persuasit seruis, ut do- uates.
 minos adorirentur. Vnde bellum inter eos diutur- Cleome-
 num extitit, donec Argiui ægre euasere uictores. Ob nis infania
 hoc igitur aiunt Argi Cleomenem ad insaniam reda- unde.
 ctum, male perisse. Ipsi autem Spartiatæ negant ab Intemper-
 ullo dæmonio Cleomenem ad insaniam redactum: tia meri.
 sed commercio Scytharum, intemperantem meri esse Scytharū
 factum, & iccirco furiosum. Scythas enim Noma- intemper-
 des, post illatum sibi à Dario bellum, ad illum ulcif- tia.
 cendum perstitisse: missisque Spartam nuncijs ad so-
 cietatem faciendam, ita pepigisse, tanquam ex utro-
 runque utilitate foret, ut ipsi quidem Scythæ iuxta
 flumen Phasim conarentur Medicam regionem inua-
 dere: Spartiatæ uerò ab Epheso ascendere, & ad cer-
 tum locum utrique occurrerent. Cum ijs Scythis
 qui ad hoc missi sunt, consuetudinem habuisse Cleo- Scythiffa-
 menem aiunt, atque ex eo nimiam didicisse potandi to.
 intemperantiam: atque ob id insanisse se arbitrari.
 Vnde quoties intemperantius bibere uolunt, aiunt:
 Scythiffato, id est, age Scytham. Ita de Cleomene refe-
 runt Spartiatæ. Mihi uerò uidetur ille has pœnas De-
 marato pependisse. Eum defunctum ubi audire
 Aeginetæ, Spartam nuncios misere, uociferatum con-
 tra Leutychem de obsidibus, qui Athenis teneren-
 tur. His Lacedæmonij, consilio inuito, multum iniu-
 riæ ab Leutychide illatum esse censuerunt, hominem
 quæ dedendum, quem illi Aeginam deportarent pro
 ijs qui Athenis tenerentur. Hunc cum essent ductu-
 ri Aeginetæ, tunc ad eos Theasides Leoprepis, uir Spar-
 tæ probatus: Quid, inquit, uiri Aeginetæ facere Theasides
 multis, regem nē Spartatarum deditum à suis ciuibz
 abducere? Si nunc præ iracundia Spartiatæ ita de-
 cteuerunt, caute nē quod exitiale malum in pē-
 stram

Leutychi-
dis oratio
de deposti-
to reddendo.

stram regionem (si hoc feceritis) inferant. His auditis, Aeginetæ ab illo abducendo superfederunt, hac tamen conditione, ut secum profectus Athenas Leutychides, redderet sibi viros, qui illic depositi essent. Vbi Athenas uenit Leutychides, ac depositum repoposcit, Athenienses (ut qui reddere nollent) tergiversari: quod dicerent duos in deponendo reges fuisse, ideoque iniquum esse id alteri sine altero reddi. Quibus negantibus se reddituros, Leutychides: Facite, inquit, Athenienses utrum ipsi uultis, si reddetis sanctè faciuri: è contrario, si non redditis. Qualis autem res circa depositum contigerit Spartæ, uolo referre. Dicimus nos Spartiæ fuisse terræ ab hinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filium, qui cùm alijs summis laudibus excellebat, tum iustitia inter omnes optimè audiebat, qui per id tempus Lacedæmonem incolebanti: & huic procedente tempore contigisse, ut uir quidam Milesius Spartam uenerit, hominis conueniendi gratia, atque ita sit cum allocutus: Ego sum uir Milesius, qui ad tuam Glaucæ fruentam iustitiam uenio. Nam cum esset tua fama celebris cùm per omnem aliam Græciam, tum uerò per Ioniam, apud memetipsum ratiocinatus sum: Ioniam quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus autem turè fundata, & ob id uidere licet eosdem homines non habere pecuniâ. Hæc reputanti mihi atque consultanti, uisum est dimidium mei census in pecuniam redactum deponere penes te, quod probè intelligo hæc penes te deposita mihi incolumia fore. Tu uerò has pecunias accipe, & hanc notam, quam unâ custodi: quam notam quisquis habens reposcet pecuniam, ei reddito. Hæc hospes qui Mileto uenerat, dixit: atque ea conditione depositum Glaucus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filij eius qui pecuniam deposuerat, Spartam ueniunt,

veniunt, Glaucum conveniunt: exhibitaq; nota pecuniam repossunt. Ille enimvero repellere homines, atque his verbis è contrario respondere: Neque istius rei quicquam reminiscor, neque ad me pertinet scire quæ dicitis. Volo tamen reminiscens quicquid iustum fuerit facere, & si accepi, iure optimo reddere: sin à principio non accepi, Græcorum legibus in nos uri. Ad quod confirmandum, præstituo vobis tempus hinc ad quatuor menses. Ita Milesij facta iactura, tanquam fraudati pecunia discessere: & Glaucus Delphos se contulit ad oraculum consultandum. Cui consultantī an-
ἀπο, id est, iureiurando, pecuniam prædari deberet, Pythia respondit his versibus:

Glauce Epicydides equidē expedit ad breve tēpus
 Vincere iurando, & sic intervertere nummos.

Iura, quandoquidē castū quoq; dura manet mors.

Sed insiurandi proles (quæ nominis experts,

Et manuumq; pedūq;) venit festina deinde,

Quæ genus atq; domū subvertat funditus omnē.

At casti soboles hominis præstantior exit.

His auditis Glaucus veniam sibi eorum quæ dixisset, ut daret, deum obsecrabat. Cui Pythia inquit, idem pollere, tentare deum & facere. Tunc Glaucus accitis Milesijs hospitib. pecuniam reddidit. Cur autem hæc oratio apud nos instituta sit, dicetur. Glauci nunc nulla superest neq; soboles neque domus, quæ illius censeatur: sed ex Sparta radicitus extrita est. Ita bonum est, nihil aliud de deposito cogitare, quam ut repertibus reddatur. Leutychedes hæc locutus, cum nihilo magis ab Atheniēsisibus audiretur, discessit. At Aegineta priusquam superiorum iniuriarum, quas Atheniensibus intulerant gratificantes Thebanis, darēe pœnas, hæc fecere: Cum Atheniensibus succenserent, quodd sibi ab illis iniuriam fieri arbitrarentur, se ad

Dd ; ulciscendum

ulciscendum apparabant. Erat enim Atheniensium in Sunio biremis quædam, quam Delum inde à Theſeo quotannis mittebant. Hanc Aeginetę locatis infidijs intercepte, plenam primoribus Atheniensium, uirosque alligauere. Ea clade ab Aeginetis accepta, Athenienses non amplius differendum putauerunt, quin omnia in illos excogitarent. Etenim erat

Nicodromus. quidam Nicodromus Cnæthi filius appellatus, uir in Aegina spectatus. Hic Aeginetas culpans, antea se ipsum ex insula exegerat. Tunc uerò cognito Athenienses esse animatos ad nocendum Aeginetis, composuit cum illis de prodenda Aegina ad certam diē, quo esset rem accessurus ipse, & illos oportere uenire subsidio. Atque ita ex composito urbem (quę uetus uocatur) occupat. Sed Athenienses ad diem non affuerunt, quia classis eorum par Aeginetę nondum erat comparata. Qui dum à Corinthijs commodari sibi naues rogant, interea res corrupta est, Corinthij per id tempus Atheniensibus amicissimi, dedere rogantibus naues uiginti, sed dantes uendiderunt singulas quinis drachmis: quoniam eas dono dare uetabantur lege. His acceptis Athenienses, & suis instructis in summā septuaginta numero, in Aeginam nauigauerunt, peruenēruntque postridie eius diei qui erat destinatus. Qui cum ad diem non adessent, consensu nauigio Nicodromus ex Aegina profugit, alijs nonnullis Aeginetarum cum comitantibus, quibus Athenienses Sunium incolendum dederunt. Vade illi procedentes, eos qui in insula erant Aeginetas, depopulabātur. Sed hæc posterius acta sunt. Proceres Aeginetarum superata plebe, quæ unā cum Nicodromo tumultum fecerat, mox eos quos ceperant, ad necem exegerunt. Vnde piaculum admisere, quod nullo studio expiare potuerunt, præoccupatiq; prius ex insula sunt deie-

Naues qui
nis drach-
mis addi-
tæ.

Proverb.

Et.

ſi, quàm deum ſibi propiciauerint. Nam cum ſeptin-
 gentos è plebe quos uiuos ceperant, ad necem educe-
 rent, unus eorum è uinculis clapſus, fugit ad Cereris
 legiferæ ueſtibus. cuiusque cardinibus prehendiſſis ad-
 hærebat: quem illi cum auellere non poſſent, abſciſſis
 uiri manibus ita dedoxerunt, quæ manus cardinibus
 conſerræ manſerunt. Hæc cum apud ſe feciſſent Ae-
 ginetæ, claſſe ſeptuaginta nauium cum Athenienſibus
 qui ſuperuenerunt congreſſi, ſuperantur. Viſi nauali
 prælio, eoſdem quos prius Argiuos in auxilium uoca-
 uerunt, ſed illi nolere eis amplius auxilio eſſe, cauſa
 ti, quodd & naues Aeginetæ neceſſario ſumptæ à Cleo-
 mæne oram Argolidem tenuiſſent, & ipſi cum La-
 cedæmoniis in terram deſcendiſſent, ut nonnulli quo-
 que è Sicyonibus nauibus deſcenderent in eadem con-
 tra ipſos expeditione. Quo nomine utriſque mul-
 ta ab Argiuis iniuncta eſt mille talentorum, quorum
 quingena uterque populus ſolueret. Et cum Sicyonij
 ſuam culpam agnoſcentes, centum talentis cum Ar-
 giuis decidiſſent, Aeginetæ ne agnoſcere quidem cul-
 pam uoluere. Erant enim ſuperbiores. Ea propter
 rogantibus eis, nemo amplius Argiuorum publicè
 auxilium tulit: ſed uoluntariorum circiter mille, du-
 ce quodam, cui nomen erat Eurybates, quinque cer-
 taminum uictori. Quorum plerique non remeate-
 re, ſed in Aegina ab Athenienſibus occubere. Et ipſe
 dux Eurybates ſingulari certamine ter uictor, quarto à
 Sophane Decelis filio oppetiit. Verùm Aeginetæ ſua
 claſſe adorti incompoſitos Athenienſes ſuperare, eo-
 rumque naues quatuor cum ipſis pugnantibus ce-
 pere. Et Athenienſes quidem bellam cum Aegine-
 tis contraxerunt. Perſa autem quæ ipſius par-
 tes erant exequabatur, cum famulo aſſiduè in me-
 moriam redigente, ut reminiſceretur Athenienſium:

Aeginetæ
 ab Athen.
 ſuperantur.

Mardonius a praefectura se motus. Datis.

tum Pisistratidis assidentibus, Atheniensesque criminantibus, tum cupiditate per hunc praetextum subigendi Græcos, qui ei terram & aquam denegassent. Itaque Mardonium, qui malè rem navalem gessisset, praefectura amovit, aliosque designatos duces adversus Eretriam & Athenas mittit, Datim genere Medum, & Artaphernem Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis. ut Athenas atque Eretriam diriperent, captivosque in conspectum adducerent. Postquam hi duces declarati ab rege digressi, ad planitiem Ciliciæ maritimam devenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, & ibi castra posuere, advenērunt navicæ copiarum omnes, ut singulis erant imperatæ. Ad hæc equestres naues, quas superiore Darius anno manderat tributariis suis præparandas. In has introductis equis, atque terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contenderunt. Hic non recto cursu secundum continentem in Hellespontum, etiam Thraciam versus navigabant, sed è Samo unde solverant, præter Icarium, interque insulas, præcipuè (ut ego sentio) metu circumeundi Athon, quem superiori anno circumnavigantes, magnam iacturam fecerant. Præterea coacti sunt propter Naxon, quam antea non cepissent: ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim ut primum copiarum ducerentur, Persæ urgebant) Naxii memores priorum, fuga se in montes concitaverunt, non ausi resistere. Persæ ijs quos adepti sunt in servitutem raptis, delubra atque urbem incenderunt. His actis, ad cæteras insulas redeunt. Hæc dum illi agunt, Delij relicta & ipsi Delo, fuga in Tenum abeunt. Ed tendentes naues præcedens Datis, non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito ubi Delij essent, missio caducatore

peatore his eos uerbis affatus est: Viri sacri, quid fuga ^{Datis ad}
 abistis, non pro merito de me malè opinantes? Ego e- ^{Delios e-}
 nim & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege ius- ^{ratio.}
 sus, quo in loco duo dii geniti sunt, ne quid aut cum
 locum, aut eius incolae lædam. Redite igitur ad ne-
 stra ipsorum, & incolite insulam. Hæc Delijs per ca-
 duceatorem dixit. Mox trecenta thuris talenta super
 aram cōminuta adoleuit. His actis aduersus Eretriam
 primum nauigauit, simul omnē classē, simul Iones
 pariter atq; Aeoles agens. Statimq; ab illius digressu
 Delos tremuit (ut Delij aiunt) ad meam usq; ætatem ^{Delos tre-}
 tunc & primum & postremum commota, deo mala ^{muit.}
 uentura hominibus porrendente. Nam sub Dario Hy-
 staspis, & Xerxe Darij, & Artaxerxe Xerxis filio, tribus
 his deinceps ætatib. plus malorum passa est Græcia, q̃
 uiginti alijs ante Darium ætatibus: partim à Persis, par-
 tim ab ipsis primoribus de principatu bellantib. ut
 non ab re Delos commota sit, prius immobilis, de qua
 in oraculis ita scriptum erat:

Et Delon, quamuis sit adhuc immota, mouebo.
 Et sanè in nostra lingua pollent hæc nomina: Darius,
 quod coercitor: Xerxes, quod bellator: Artaxerxes, qđ
 magnus bellator. Barbari postquam à Delo ad alias
 insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias,
 tum liberos insulanorum obsides. Vt uerò insulas
 præternauigantes Carystum appulerunt, Carystijq; ^{Carystus}
 negarunt se uel obsides daturōs uel militaturos aduer- ^{capit.}
 sus uicinas ciuitates, uidelicet Athenas & Eretriam
 significantes, Carystij tam diu obsecsi sunt, eorum-
 q; uerager uastatus, donec in deditionem Persarum ue-
 nerunt. Eretrienses audito Persarum exercitū aduer-
 sum se uenire, auxilia ab Atheniensibus implorauere.
 Quibus non deneganda auxilia rati Athenienses, mi-
 serunt subsidio illis ea quatuor millia hominum, qui

Dd r Chalciden-

Chalcidensium equitum obtinuerunt prædia. Sed Eretrienſium haudquaquam ſyncerum erat conſilium, qui tamenſi accerſebant Athenienſes, tamen accipi ſententia uacillabant: quibuſdam eorum cenſentibus urbem deſerendam, & in cacumina Eubœæ eundem: quibuſdam qui propria lucra à Perſis expectarent, prodicionem molientibus. Horum utrorumque animos animaduertens Aefchines Nothoniſ filius, Eretrienſium primarius, patefecit Athenienſibus omnem præſentium rerum ſtatum, orauitque ut domum abirent, ne una cum illis occumberent. Hæc conſulenti Aefchini obtemperantes Athenienſes, illinc in Oropum tranſgreſſi, ſalutem ſibi pepererunt. At Perſæ ed adueſti, naues oræ Eretricæ ad ſanum & Chœreas & Aegilia applicuerunt: poritiſque hiſ locis, continuo equos expoſuere, & tanquam cū hoſtibus conſlicturi ſe inſtruxere, aduerſus quos non decreuerant Eretrienſes ſibi eſſe prodeundum. Sed quandoquidem ſententia de urbe non deſerenda euicerat, merito dabant operam ut mœnia cuſtodirent. Adorientibus ea Perſis, acri pugna per ſex dies certatum eſt: multisque utrinque cadentibus, ſeptimo die Euphorbus Alcimachi, & Philagrus Cyncei, inter populares ſuos uiri ſpectati, urbem hoſtibus prodidere: quam ingreſſi Perſæ, poſtquam templa ſpoliauerunt, incenderunt, in ultionem eorum templorum quæ Sardibus deſlagrauerant, hominibus iuſſu Darij in ſeruitutem capſis. Poriti Eretria, aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerunt, tuncque magnam partem uaſtauerunt, rati idem facturos Athenienſes, quod Eretrienſes feciſſent. Etenim erat locus Atticæ Marathon, proxime Eretriam, ad equitandum opportuniffimus, quo illos Hippiaſ Piſiſtrati filius deducebat. Eodem Athenienſes & ipſi re audita ad uim arcendam

Euphorb.
& Phila-
grus Pro-
ditores.
Eretria ca-
pta.

arcendam processerunt, decem præfedis sibi ducibus, quorū decimus erat Miltiades, cuius patrem Cimonē Stefagorę filiū fugere ex Athenis Pisistratū Hippocratis tñ filiū cōtigerat: & dū fugit, obtinere Olympiadē quadriiugo certamine: quam uictoriam muneris gratia transtulit in Miltiadem ex matre germanum: proximaq; Olympiade eisdem equabus aliam Olympiadem cum uicisset, à filijs Pisistrati interfectus est, non iam uiuo Pisistrato. Interfectus est autem ad Prytanæum, noctu summissis percussoribus: sepultusque ante urbem trans uiam, quæ uocatur Diacæle: & è regione sepultæ sunt equæ illæ, quæ treis Olympicas uictorias reportarant. Idem quod istæ, iam aliæ equæ fecerunt, quæ fuerunt Euagoræ Laconis. Aliæ præterea nullæ. Per idem tempus maior natu filiorum Cimonis Stefagoras, apud Miltiadem patrui in Chersoneso educabatur. Minor autem apud ipsum Cimonem Athenis erat, nomen habens à Miltiade Chersonesi conditore. Hic igitur Miltiades è Chersoneso tunc profectus, dux Athenientium erat, è duplici cæde elapsus: semel cum eum Phœnices usque ad Imbrum persecuti sunt, magni facientes capere hominē ut ad regem perducerent: iterū cum ab ijs elapsus, domum suam, reuersus, ac se reducem esse existimantem, inimici sui exceperunt, & ad iudicium deduxerunt, accusantes occupatæ in Chersoneso tyrannidis. Hoc reatu liberatus, suffragijs populi dux declaratus est. Duces cum adhuc in urbe essent, ante omnia legarum Spartam mittunt Phidippidem, illum quidem Atheniensem, sed tabellariam operam facitiantem. Huic Phidippidi, ut ipse retulit, & Atheniensibus renunciauit, circa Parthenium montem, qui supra Tegeam est, obuius fuit Pan: compellatoque nominatim Phidippide, iussit nunciari Atheniensibus, quid ita.

Phidippi-
den.
Partheni-
us mons.

Panos 12.
plum.

Lacedæ-
moniorū
lex.

Hippias
somnia.

^{12a} Athenienses nullam gererent curam sui qui bene ipsis uellet, quique iam saepenumero de eis benemeritus fuisset, atque etiam futurus esset. His uerbis fide habita Athenienses, quod eorum iam status erat bene constitutus, extruxerunt sub arce templum Panos: illique annis hostijs, ex quo nuncium acceperere, sacrificant, & ardenti candelabro supplicant. Phidippides autem hic, qui sibi Pana dixit apparuisse, tunc cum à duobus missus esset, iterum Athenis egressus, Spartam peruenit, aggressusque magistratus Lacedæmonij, inquit, orat uos Athenienses, ut sibi opem feratis, nec civitatem inter Græcos vetustissimam contemnatis in discrimen adductam, ne Barbaris uiris seruiat. Etenim Eretria direpta est, insignisque ciuitate Græcia imbecillior redditata. His mandatis à Phidippide expositis, placebat quidem Lacedæmonijs opem ferre Atheniensibus, sed id sibi impossibile confestim facere uidebatur, nolentibus legem rumpere. Nam erat nonus dies instantis mensis, quo die negabant se progressuros, orbe lunari non impleto. Et illi quidem plenilunium expectabant. Hippias autem Pisistrati filio, qui Barbaros in Marathonem perducebat, uisum hoc in somnis superiore nocte oblatum est. Videbatur sibi Hippias cum matre concumbere. Quo ex somnio coniecit fore, ut reuersus Athenas, ac recepto dominatu senex domi suæ obiret. Hunc in modum interpretabatur uisum suum. Ei tum (dum prædam Eritriensem, quam deposuerat in insula Styrcorum, nomine Aegilea, reportaret: dumque naues ad Marathonem appulsas in stationibus locat, ac Barbaros in terram egressos disponit) talia administranti contigit sternutatio, tussisque solito uehementior. Vnde concussis eius, utpote senis, plerisque dentibus, unus illorum ex uolentia rursus excussus est, & in arenam delapsus: qui magna adhibita ad inuenien-

inueniendum diligentia, cum tamen appareret, suspi-
rans Hippias, ad eos qui aderant, ait: Hæc terra non est
nostra, nec eam poterimus nobis subiectam efficere:
sed tantummodo partem, quantum spacii dens, qui
mihi aderat, obtinet. Huc Hippias suam visionem in-
terpretabatur euasisse. Atheniensib. apud Herculis fa-
num instructis superuenere auxilio Plataenses, omni
cum populo, qui sese Atheniensib. dederat, & pro q-
bus frequentes iam labores susceperant Athenienses.
Dediderant autē sese hoc modo: Cum à Thebais præ-
merentur Plataenses, primum Cleomeni Anaxandri Plataenses.
dæ, qui interuenerat, atq; Lacedæmonijs sese dediderūt
à quibus tamen recepti non sunt, hac oratione utenti-
bus: A nobis, qui procul habitamus, frigidum quod-
dam fuerit uobis auxilium: Nam priusquam nostrum
quisquam audiat, possitis occupati ab hostibus sæpe
expugnari. Suademus autem ut uos Atheniensibus de-
datis, uicinis pariter, & ad tutandum non inualidis.
Hoc Lacedæmonij non tam consulebant Plataensibus,
quod eis bene uellent, quàm quidd optarent Atheni-
enses defatigari Bæotio bello. Id studentibus Lacædæ-
monijs non aduersati Plataenses, aditis Atheniensib.
tam rem diuinam duodecim dijs faciunt, eis ad ars
suppliciter sedentes sese dediderunt. Aduersus quos
Thebani re audita exercitum duxerunt, in eorum au-
tilium Athenienses uenerunt. Sed dū conserturi præ-
uiū essent, Corinthij haud cōtemnendā sibi rem putā-
tes, ad eos rēcōciliandos interuenere: atq; utroq; per-
missu regionē hunc in modū terminarunt, ut Theba-
ni eos Bæotios qui nollent inter Bæotios censeri, sine
rent facere q̄ uellent. Hoc ubi decreuere Corinthij, ab-
scessere. Abscedentes quoq; Athenienses aggressi The-
bani sunt, cōmissaq; pugna, repulsi. Itaq; Athenienses
transgressi quos Corinthij statuerunt terminos, Aso-
pum

Polemar-
chus ma-
gistratus.
Athenien-

pum fecerant limitem Thebanis. Ergo Plataenses Atheniensibus sese cum dedidissent, ad Marathonē tūc auxilio uenerunt. Erant autem in Atheniensium duobus ancipites sententiæ, alijs uerantibus fieri præliū, pauciores enim se esse, quā ut cum Medis confligerent: alijs, quorum erat Miltiades, ad pugnandum hortantibus. Itaq; cum essent bifariæ sententiæ, & deterior uinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, tunc fortē belli principem: qui magistratus per suffragia electus in danda faba, hoc est, in declaranda sententiā, undecimus est. Nam quondam Athenienses in dicenda sententiā parem ducibus faciebant Polemarchum. Ad hunc Miltiades: In te, inquit, nunc Callimache situm est, utrum in seruitutem Athenæ rediganur, an tu eas liberando memoriam tui in omnem æuum relinquas, qualem ne Harmodius quidem atq; Aristogiton reliquerunt. Nam Athenienses nunc in maximum omnium (ex quo nati sunt) uenere discrimen: qui si Medis succumbant, palam est quæ passuri sint traditi Hippis: sin autem superent, poterit hæc ciuitas urbium Græciæ effici prima. Quo autem pacto hæc fieri, & quomodo ad te harum rerum arbitrium redire queat, nunc exponam. Nostre, qui duces sumus bifariæ sunt sententiæ de prælio committendo: alijs id suadentibus, alijs dissuadentibus. Qui nisi prælium committimus, uereor ne magna existat seditio, quæ mentes eorum sollicitet ad sentiendum cum Medis. Si pugnamus antequam aliud uitij in nonnullis subeat, possumus dijs æquis cum uictoria discedere. Hæc omnia ad te tendunt, & abs te dependent: qui si mee sententiæ accesseris, erit & tibi patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: Sin accesseris sententiæ dissuadentium pugnam, eorum quæ recensui bonorum tibi contraria existent. Hæc dicens

Miltiades,

Miltiades, Callimachum induxit. Ita accedente sententia principis belli obtentum est ut conflingeretur. Post hæc ij duces quorum sententia de confligendo fuerat, ut cuiusque dies imperitanti uacerat, uicem suam Miltiadæ dabant: quam ille accipiens, non tamen prius decertandum putauit, quàm dies imperij sua aduenit. Itaque ubi uices eius fuere, tunc Athenienses hunc in modum instructi sunt ad confligendum: Dextro cornu præerat Callimachus princeps belli. Ita enim lex apud Athenienses tunc postulabat, ut is dextrum cornu teneret. Hoc duce sequebantur deinceptus cæteræ tribus, ut quæque ordine erat. Nouissimi sunt collocati Platzenſes, iisdem sinistram cornu tenentes. Quo factum est, ut ab huius pugne tempore, quoties Athenienses ferunt hostias apud panegyrias, id est, publicos conuentus, qui quinto quoque anno fiunt, Atheniensis præco conceptis uerbis precetur bona Atheniensibus pariter & Platzenſibus. Igitur Athenientium acies tunc apud Marathonem instructa idcirco sic erat, quodd aciem Medicam imitabatur: sed in medio paucis conferta ordinibus, ideoque illic debilior: utroque autem in cornu confertior, quæ posteaquam ita instructa est, ac sacrificium litatum esse Athenienses audierunt, tunc cursum in Barbaros tendunt. Erat autem inter utranque aciem non minus octo stadiorum intercapedinis. Quos cursu ferri in se uidentes Persæ, aptabant se tanquam illos excepturi: insaniæ dantes id, quodd cernerent cursu tendere, cum pauci essent, non equitatu, non sagittis fretos. Hoc ita Barbari interpretabantur. Athenienses, posteaquæ cõferti confligere cū Barbaris, pugnam memoratu dignam ediderunt. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipsi nouimus) cursu in hostem uſi sunt: primi sustinuerunt cernere Medica ueste indutos: cū antehac uel audire nomē

Athenien.
exercitus
ordo.

Medorum

Medorum Græcis terror fuisset. In Marathone cū diū pugnatum esset, Barbari circa mediam aciem uicerūt, ubi Persæ stabant, & Sacæ: eaq; perrupta, hostem in mediterranea persequabantur. At in utroq; cornu uicere Athenienses Platæensesq; ab Barbaris, qui terga dederant, fugere permissis, contrahunt cornua, & cum ijs qui mediam ipsorum aciem perfregerant, dimicantes superant, fugientes Persas urgent, ceduntq;, donec ad mare progressi, petito igne naues corripuere. Quo

Callima-
chi exdes
Stesileus.
Cynagy-
rus.

Sanium.

Clypeus
Athenien-
sis.

Marato-
nia clades

in certamine Callimachus belli princeps interficitur, egregia nauata opera. Occubuit è ducibus quoq; Stesileus Thrasyli, & Cynagyus Euphorionis filius, dum summam puppim apprehendit, abscessa bipenni manu cecidit: necnon alij Athenienses multi & clari. Septem quidem naues obtinuerunt Athenienses hoc mō: Cæteris Barbari tetractis, receptisq; captiuis Eretrien-sibus ex insula, ubi reliquerant, circūuehuntur Sani-um, animo præuertendi Athenienses in urbem abeun-tes. Cæterum Alcæxonidæ ab Atheniensibus intima-
lati sunt, quod uidelicet ex composito Persis adhuc a-
pud insulam agentibus clypeum ostenderint. Dum il-
li Sanium circūuehuntur, Athenienses euestigio ab-
euntes celerrimè ad ferendam urbi opem properarūt;
Barbarosq; eodem tendentes præuenterunt, progressiq;
ex Herculis templo, quod est in Marathone, in aliud
Herculis templum, quod est in Cynosargi, castra posu-
erunt. Barbari superata classe in Phalero (hic enim A-
theniensium naualia tunc erant) super eum locum
aliquandiu propter tempestatem morati, rursus in Asi-
am abierunt. Quorum in hac pugna apud Maratho-
nem gesta, occubere circiter sex millia trecenti: A-
theniensium uerò centum nonaginta duo. Tot ex u-
trisq; cecidere. In qua pugna hæc res mira contigit, ut
Atheniensis quidam Epizelus Caphagoræ filius, domi
stante

stante acie pugnat strenue, luminibus caperetur, neque
 laucius ulla parte corporis neque ictus, atque ita cecus in
 reliquum vite tempus, permansit. Quem audiui dice-
 re solitum de sua clade, visum sibi esse resistere virum
 quendam armatum protereo corpore, cuius mentum
 omnem clypeum inumbraret: & hanc larvam ipsum
 prætergressam fuisse, sed illum qui sibi assisteret occi-
 disse. Hæc Epizelum solitum commemorare audini. Da-
 tis in Asiam cum classe rediens, ubi Myconem tenuit,
 vidit in somnis visum. Id tamen quod fuerit, non tra-
 ditur. Vbi primus dies illuxit, naues timatus est: com-
 pertoque in navi Phœnicea simulacro Apollinis inaura-
 to, sciscitatus est quo è templo sublatum esset. Et ubi au-
 diuit ex quo templo, nauigans sua navi in Delum (lâ
 enim Delij in insulam redierant) ibi simulacrum in
 templo deposuit, præcepitque Delijs, ut illud in Delium
 Thebanorum referrent, quod est supra mare è regione
 Chalcidis. Hoc ubi præcepit Datis, vela illinc fecit. De-
 lij tamè hanc statuam non reportauerunt, sed vicesimo
 post anno, eam Thebani ex oraculo in Delium contra-
 lerunt. Datis & Artaphernes, posteaquâ in Asiam nauig-
 atiere, captiuos Eretrienes Susa perduxere. Quos Da-
 rius rex, etsi in eos ante captiuitatem multum contra-
 xerat acerbitalis, quod se priores iniuria laceffissent, ta-
 men ut in conspectum suum adductos uidit ac sibi sub-
 iectos, nullo alio malo affecit, sed in sua Cissix regio-
 nis mansionie collocauit, cui nomē est Anderica, ducē
 tis ac decē stadijs procul à Susis, quadragiuta à puteo,
 qui exhibet trifarias rerum species. Nam ex eo asphaltum
 (id est, bitumen) & salem & oleum hauriunt, ad hunc
 modum: Hauritur quidem celoneo (id est, instrumen-
 to ciconia) pro situla aut dimidiato utre ad ciconiam al-
 ligato, quo in puteum decussio, quicquid hauritur, mox
 in cisternam diffunditur, atque huic aliud effusum, triplici

*Epizeli
 prodigio-
 sa cecitas
 Apollinis
 simulacrum*

Lacedæ-
moniorū
post bellū
auxilium.

Alcmeoni-
dæ an-
te Perſis
prodide-
runt.

Filiæ Cal-
liæ.

uarietate concreſcit. In aſphaltum quidem & ſalē, pro-
tinus. Hoc autē oleum Perſæ Rhadinacem appellant,
atrū ac grauiter olens. Hoc loci rex Darius locauit Ere-
trieuſes: quem ad meam uſq; memoriam tenere, ſer-
uantes priſtinam linguam. Quod ad Eretrienſes atti-
net, ita habet. Poſt plenilunium duo millia Lacedæ-
moniorum Athenas uenerunt, tanta feſtinatione adi-
piſcendi hoſtem, ut triduo quā ex Sparta diſceſſere,
in Atticam peruenerint: & licet ſerius ad pugnam ue-
niſſent, tamen intuen- di Medos cupidi, ad illos intuen-
dos in Marathonem perrexerunt. Quibus uifiſ, lauda-
tiſq; Athenienſibus ob præclarum facinus, rursus re-
dierunt. Tenet admiratio me, nec rationem inire poſ-
ſum, Alcmeonidas unquam Perſis ex compoſito oſtē-
diſſe clypeum, quodd uellēt Athenienſes Barbaris atq;
Hippiæ ſubefſe: quippe quos conſtat in habendis odio
tyrannis, uehementiores eſſe quā Calliam Phœnippi
filium, qui fuit pater Hipponici. Nam Callias cum
alia omnia in Piſiſtratum inimiciſſimē commentus
eſt, tum uerò ſolus Athenienſium omnium illius A-
thenis eiecti, cum publicē ſub præcone uenderentur
bona, emere auſus eſt. Huius Calliæ mentionem cre-
brò pleriq; omnes habere debent, cum ob ea quæ di-
cta ſunt, ut uiri ſummopere patriam liberantiſ, tum
ob hæc quæ in Olympia fecit. Nam & in equorum
curſu palmam obtinuit, & in quadrigario fuit ſecun-
dus: & in ludis Pythijs cum primas obtinuifſet, in u-
niuerſos Græcos ſumptuoſiſſimus exitit: tum ob id
qualem ſe in filias ſuas, quæ tres fuerunt, exhibuit. Nā
poſteaquam nobiles extitere, hoc eis magnificentiffi-
mum munus eſt gratificatus: ut quem ſibi unaquæ-
que uellet ex omnibus Athenienſibus, cum deligeret
atque irætam illi nuptum dedit. At Alcmeonidæ aut
perinde, aut nihil minus quā Callias perſi tyrannos

nos facere. Quo maior me admiratio subit, minusq;
admitto criminationem, eos clypeum Persis ostendisse:
qui per omne tempus tyrannos effugerunt, & quorum
astutia Pisistratidæ tyrannidem reliquerunt. Atque
ita multò magis Athenarum liberatores extiterunt
meo iudicio, quàm Harmodius & Aristogiton. Illi enim
Hipparcho interempto, non tam ceteros Pisistratidas
ab affectanda tyrannide represserunt, quàm ad
illam irritauerunt. Alcæxonidæ autem proculdubio
Athenas liberauerunt: siquidem ij uerè facere, qui
Pythiam persuasere ad Lacedæmonios commouefaciendos,
ut Athenas liberarent, quemadmodum superius à me
commemoratum est. At enim forsitan succensentes
Atheniensi populo, patriam prodiderunt. Imò nulli
erant eis inter Athenienses uiri illustriores, neque
qui magis essent honorati. Neq; uerò sermo obtinuit,
clypeum ab his fuisse ostensum. fuit enim ostensus
clypeus, id quod negari non potest, quippe quod
factum fuerit. Sed quis ostenderit, non habeo iam
dicere. Erant autem Alcæxonidæ iam pridem Athenis
clari sanè usque ab Alcæxone, atq; etiam Megacle. Et
nim Alcæxon Megacelis filius, ijs Lydis, qui Sardibus
à Cræso Delphos ad oraculum ierant, administrum se
præbuit, eosq; comiter accepit. Cuius beneficentiam
Cræsus à Lydis, quos ad oraculum miserat, cum audisset,
hominem accersijt, & ubi aduenit, eum donauit tanto
auro, quâto semel corpore suo ferre posset. Ad hanc
doni cōditionē Alcæxon hanc astutiam attulit: Per
grandem tunicam amictus, ingenti in ea sinu relicto,
cothurnisq; (quos laxissimos reperit) calceatus, ad thesaurū
pertexit, ad quē ducebatur. Ibi in aceruū ramentorum
procumbens, primum cothurnos quibus erat indutus,
auro quantum ferebāt refecit. Deinde omnē sinum suum,
atq; etiam crines ramentis subigens, &

Alcæxon
nidarū gē
neris clarū
tas.

parte in os desumptra, è thesauro processit, ægre trahens cothurnos, cuius alteri rei quàm homini similior: cuius os cum turgidum esset, & omnia onusta; id cernens Cræsus, in cachinnomq; erumpens, ea omnia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc uehementer locupletata est. Et Alcmeon quadrijugos equos alens, uicit Olympia. Sed eam domũ deinde secũda ætate, Clisthenes Sicyonis tyrãnus euexit: ut multo magis quàm prius inter Græcos celebris extiterit. Erat enim Clistheni Aristonymi filio, Mytonis nepoti Andrei p̃nepoti, filia nomine Agarista: q̃ pater destinabat nuptũ dare ei, quẽ præstantissimũ Græcorũ omnium comperisset. Cum igitur ludi Olympici celebrarẽtur, & ex eis Clisthenes curriculo quadrigali victor extitisset, nunciari iussit uoce præconis, ut quisquis sese dignum putaret qui Clisthenis gener esset, is ad sexagesimum diem aut prius Sicyone præsto foret: quoniam Clisthenes intra annum à sexagesimo die inceptum exequi nuprias destinasset. Itaque omnes Græci, aut sua ipsorum, aut familiaris claritate sibi confidentes, eò proci contenderunt: quibus Clisthenes & curriculum, & palæstram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc se contulit Smyndyrides Hippocratis filius Sybarita (florebat autem maximè Sybaris ea tempestate) qui unus uir in plurimum deliciarum processerat: & Siritanus Damas, Samyris filius, eius qui sapiens appellabatur. Et hi quidem ab Italia uenerunt. Ab Ionio autem sinu Amphimnestus, Epistrophĩ filius Epidannius. Aetolus uerò Males, germanus Titormi illius, qui Græcos robore fuerat supergressus, & in extrema Aetoliæ homines fugerat. E Peloponneso Leocides Phidonis Arginorum tyranni filius, eius inquam Phidonis, qui spacia Peloponnesibus statuit, longè omnium Græcorum insolentissimus, qui summorum Hel-

licensium

lensum agonothetis, id est, munerarijs, ipse agonotheta extitit in Olympia, id est, certamen præmiumque proposuit; necnon Amiantus, Lycurgi filius Arcas, ex Trapezonte: & Laphanes Azenus, ex urbe Pro, filius Euphorionis eius, qui (ut in Arcadia fertur fama) in domum suam excepit Castorem & Pollucem, & ob id in omnes homines hospitalis: & Heleus Agzi filius, vir præclarus. Hi ex ipsa Peloponneso venerunt. Ex Atheniensibus autem Megacles Alcmaeonis eius filius, qui ad Cræsum se contulerat: & alter Hippoclidem Tisandri filius, diuitijs ac forma inter Athenienses præcipuus. Ex Eretria, quæ per id tempus florebat, Lysanias: solus hic ab Eubœa. E Theſſalia à Scopadeis Diastorides Cranonius. Ex Molossis Alcon. Tot proci fuerunt. Qui cum ad diem præstitutam adfuissent, Clisſthenes ante omnia patriam singulorum familiamque percontatur. Deinde eos annum apud se detinens, explorauit uniuscuiusque & uirilitatem & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum singulis, nunc cum uniuersis congressus, & iuniores in gymnasia educens, præcipue tamen in conuiujs experiebatur. Quandiu enim eos apud se tenuit, hoc fecit, ac magnifice accepit. Sed ei inter procos præcipue cordi erant Athenienses: & illorum magis Hippoclidem Tisandri filium strenuum esse iudicabat, cum præsertim eius maiores, Cypselidis Corinthijs propinqui fuissent. Cum autem destinatus nuptijs dies illuxit, quo ipse Clisſthenes edixerat iudicaturum se, quem ex omnibus deligeret, matris centum bobus, in conuiuium tum ipsos procos, tum omnes Sicyonios accepit. Postea uero quàm cœnatum est, proci certamen de musica habere cœperunt, pariter & de oratione habenda in medium. procedente potatione, Hippoclidem cum longè alios antecederet, iussit tibicinem sibi

Ec ; canere

canere *ὑμῶν*, id est, sedatum quoddam saltationis genus. Tibicine obsequente saltavit, sibi quidem placens, sed Clisthenes omnem rem cernens dissimulabat. Post hæc cū aliquantulū interquievisset Hippoclidēs, iussit quandam sibi inferri mensam. Qua illata primum super eam Laconicos saltavit modulos, mox alios Atticos, tertio super mensam capite statuto, cruribus veluti brachijs modulabatur. Ad cuius primam ac secundam saltationem, etsi stomachabatur Clisthenes tam impudentem sibi generum fieri, tamen sese continebat, nolens in eum crumpere. At ubi vidit cruribus veluti manibus gesticulantem, iam se ultra continere non sustinens, inquit: Fili Tisandri, desaltasti matrimoniū. Cui excipiens ille ait, Non est istud curæ Hippoclidæ. Vnde proverbiū factum est, Non est istud curæ Hippoclidæ. Tunc Clisthenes silentio impostro, in medium hæc protulit: Viri proci meæ filię, vos equidem omnes laudo, vobisq; omnibus si fieri posset gratificarer, neque unum ē nobis præcipuum probans, neque ceteros improbens. Verū fieri non potest, ut de unica uirgine deliberans, omnium uoto satis faciam. Itaque singulis uestrum, qui compotes huius matrimoniij non estis, tanquam dignis meę filię nuptijs, quodq; domo peregrē abfuisstis, singula argenti talenta dono do: Megacli autem Alcmaeonis filio, meam filiam Agaristiam despondeo ritu Atheniensium. Annente conditioni Megacle, nuptię apud Clisthenem celebratę sunt. Hastenus quę iudicādis proci gesta sunt. Atque hunc in modum Alcmaeonidę per Græciam celebrari cęperunt. Porro ex horum cōiugio, Clisthenes a quo materno cognominis procreatur, qui Atheniensium tribus populariumq; statum instituit: item Hippocrates: ex Hippocrate uerō alios Megacles, & alia Agaristia, ab Agaristia Clisthenis

Megacles
Alcmaeo-
nis filius,
gener Clis-
thenis fa-
ctus.

nis nomen habens: quæ nupta Xanthippo Ariphronis filio, cum prægnans esset, visa est sibi in somnis prætere leonem, paucosq; post dies peperit Xanthippo Periclem.

Miltiades cum antea probatus apud Athenienses, tum uerò post rem bonam gestam in Marathone, maioribus incrementis auctus, petit ab Atheniensibus septuaginta naues cum propugnatoribus & pecunia, non promens eis cui regioni bellum esset illaturus, sed tantummodo se illos locupletarum, si se sequerentur. Ad eam enim regionem se illos ducendum, unde affatim aurum nullo negotio reportarent. His uerbis Athenienses, erectis animis, naues (ut petierat) tradiderunt: Quibus Miltiades acceptis, in Parum nauigat, per speciem ulciscendæ iniuriæ, quam intulerant Parij, quod triremi in Marathona unà cum Persis uenissent. Hoc colore orationis utebatur. Cum autem infensus esset Parijs ob Lysagoram Tisei filium, genere Parium, qui ipsum apud Hydarnem Persam accusauerat: eo postquam peruenit Miltiades, Parios intra mœnia coactos obsedit, missosq; caduceatore poposcit cætum talenta, negans si ea sibi non darent, se prius illinc abducentium copias, quam eos euestisset. Parij non ut quicquam pecuniæ Miltiadi dent cogitant, ut custodiât urbem excogitant, cum alia loca intersipientes, tum maximè unde ea oppugnari poterat, aded ut noctu laborantes, murum duplo quàm olim fuerat excitarent. Hactenus Græci de hac re commemoranda consentiunt. Deinceps gesta ipsi Parij referunt hunc in modum: Miltiadem cum inops consilij esset, adisse atque allocutum fuisse mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timonem, quæ esset indigenarum depum administra. Hanc cum in conspectum uenisset, consiliū ei dedisse, si magnificeret, Parū capere, ex

Timonem sacerdotissimam

equeretur, quæ à se præciperentur. Eius deinde præceptis auditis, Miltiadem accessisse ad maceriam quandam ante urbem, qua in maceria sepitur tēplum Ceteris legiferæ: eamq; , quia fores aperire non poterat, transiisse: & illam transgressum, solarium ascendisse ad aliquid intus faciendum, siue ad mouendū aliquid quod moueri nefas esset, siue ad aliquid quodcunque sit agendum. Et cum pro foribus esset, subeunte honore præoccupatum, eadem via reuertisse: deq; maceria desilientem femur conuulsisse: alij in genua procidisse aiunt. Ita Miltiades male habens, domū remeauit, neq; pecuniam Atheniensibus portans, neq; Paro parata: ut be tantum per sex & uiginti dies obsessa, & agro populato. Parij, cognito quod ministra deorum Timo Miltiadem admonuisset, nolentes ob id de ea supplicium sumere, postquam obsideri desierūt, Delphos miserunt sciscitatum, num ministram deorum condemnare deberēt, quæ rationem capiendæ patriæ hostibus detexisset: quæq; Miltiadi exposuisset sacra, quæ ad uirilem sexum efferri nefas esset. Id Pythia fieri non permisit, negans Timum earum rerum esse autorem: sed quia Miltiadæ non bene obeundum esset, ideo ei ducem malorum apparuisse. Hæc Parijs Pythia respondit. Miltiadem è Paro reuersum cum alij Athenienses in ore habebant, tum præcipue Xanthippus Ariphronis filius: qui eum apud populum accusauit, quod Athenienses circumscripsisset. Cui accusationi Miltiades non per se ipse respondit (neq; enim poterat, quippe qui patrescente femore laceret in lecto) sed pro co amici eius: allegantes cum alia multa, & Lemnum expugnatam, quam ultus Pelasgos Atheniensibus tradidisset, tum uerò pugnam in Marathone gestā. Interuēto tamen populi ne capitis damnetur, quinquaginta talentis culpa multa est. Post hæc Miltiades dissolu-

Miltiades
accusatur

Miltiades
obitus.

Iusto atq; marcescente femore decessit. Quinquaginta
 autem talenta Cimon filius exoluit. Porro Lemnum
 Miltiades hunc in modum obtinuerat: Pelasgi postea
 quam ex Attica ab Atheniensibus exacti sunt, siue iure
 siue iniuria: nam de hoc nihil habeo præter relata:
 quia Hecæteus Egelandri in sermonibus ait, iniuria.
 Athenienses enim cum uiderent regionem quæ erat
 sub Hymesso, quam illis habitandam dederant, merce-
 dem muri circa arcem olim extructi bene excultam,
 quæ prius mala fuisset, & à nemine accipi digna, liuo-
 re captos fuisse, & libidine terræ potiondæ: & ita illinc
 exegisse illos, nulla alia re in excusationem allata. Ut
 autem Athenienses aiunt, iure eiekti: quippe cum es-
 sent sub Hymesso habitantes, illinc prodire solitos
 hanc iniuriam intulisse: Quoties filix ac filij Athe-
 niensium ad Nonem fontes aquarum pergerent (nul-
 la dum enim aut eis aut ullis Græcis per id tempus
 mancipia erant) Pelasgos eis per contumeliam & cō-
 temptum uim attulisse: neque hoc fecisse contentos,
 ad extremum manifestò deprehensos de inuadendis
 Atheniensibus consilia aguisse: Se uerò ad eò melio-
 res quàm illi fuerant uiros fuisse, ut cum haberent fa-
 cultatem interimendi eos, quos sibi insidiatos depre-
 hendissent, tamen noluerint: sed eis præceperint, ut
 è regione excederent: atque ita illos solum uertisse, &
 tum alia loca, tum Lemnum obtinuisse. Illa Hæcæte-
 us, hæc Athenienses aiunt. At Pelasgi hanc Athenien-
 sium iniuriam ulciscendi auidi, ij qui Lemnum inco-
 lebant, gnari quando dies festi Atheniensium celebra-
 rentur, biremib; instructis, insidias manipulatim col-
 locarunt uxoribus Atheniensium, diem festum Diane
 apud Brauronem agentibus: permulsiq; illarū illinc
 raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro concubi-
 nis habuerunt. Hæ feminae postea quàm filiis abunda-

Hecæteus
 sermones.

Athenien-
 sium uxo-
 res raptæ.

Ecce s uere,

vere, lingua eos Attica ac moribus Atheniensium im-
buerunt. Et illi consuetudinem cum Pelasgidum fi-
liis habere abnuebant: & si quis è suis ab illorum ullo
uapularet, cuncti auxilio aderant, & mutuo sese tuta-
bantur: ac dignos se qui alijs pueris dominarentur, ex-
istimabant, atq; adeo longè præualebant. Qua re ani-
maduersa Pelasgi inter se collocuti sunt, consideran-
tesq; rem esse indignam, inter se dicebant: Si nunc, dū
pueri sunt, dignoscunt sibi opitulari aduersus filios
uxorum legitimarum, quas uirgines duximus, & eis
continud præesse conantur, quidnā facient in uirilē
adulci ætatem? Itaq; cum id eis altius insedisset, placi-
tum est, ut eos filios è matribus Atticis susceptos ne-
carent. His necatis, addunt & cædes matrum. Ex hoc
facinore & illo superiore feminarum, quæ uiros suos
unā cum Thoāte interemerunt, usu receptum est per
Græciam, ut teterrima quæq; facinora Lemnia appel-
lentur. Pelasgi cum eis post necem liberorum atq; uxo-
rum neq; tellus fructum redderet, neq; uxores, neq; pe-
cora ut prius gignerent, pariter fame & liberorum or-
bitate uexati, Delphos miserunt: petitum aliquod la-
xamentum præsentium malorum. Iussi à Pythia pœ-
nas Atheniensibus quas illi uellent pendere, Athenas
iere: pollicitiq; sunt daturus se pœnas illis omnis iniu-
riæ. Athenienses stratis incuria toris quā poterant splē-
didissimè, appositatq; mensa omniū bonorum refertis-
sima, iusserunt Pelasgos ira se habentem regionē sibi
tradere. Tunc Pelasgi excipientes dicere: Si nauis uen-
to aquilone atq; uno die nos è uestra regione in nostrā
peruehet, ita demū nos quod petitis trademus. Hoc di-
xere, quod scirent fieri non posse. Nam Attica mul-
to magis ad austrū uergit quàm Lemnus. Hæc hæc
Tunc compluribus deinde interiectis annis, ubi Cher-
sonesus (quæ est in Hellesponto) Atheniensū ditionis
fuit,

Lemnia fa-
cinora.

Athenien-
ad Pelas-
gos.
Pelasgorū
responsio.

ERATO, LIBER VI. 449

fuis, Miltiades Cimonis, uentis Etesijs perflantibus,
ex Eleuatre (quæ est in Chersoneso) soluens in Lemnū
delatus est, præcepitq; Pelasgis, ut ex insula excederet:
redigēs eis in memoriam oraculum, quod nunquam
illi expletum iri sperassent. Quorum Hephæstiienses
quidem prætemperauerunt: Myrinae autem non agno-

scentes Chersonesum esse Atticam, tandem ob-

lessi sunt, donec in deditionem uene-

runt. Ita Lemnii potiti sunt A-

thenienses atque

Miltiades.

Lemnos
capta.

HERODOTI

HERODO.

TI HALICARNAS.

SEI HISTORIA.

rum Liber VII.

Qui inscribitur

POLYMNIA,



OSTEA uerò quàm nuncius pu-
gnae ad regem Darium Hystaspis filii
allatus est, ad Marathonem gessit, cū
antea uehementer infensus esset ille
Atheniensibus, quod Sardis inuasiss-
sent, longē infensior factus est, ac pro-
pensior ad bellum Graeciae inferendum: missisq; con-
tinuò nuncijs ad ciuitates, edixit ut singulae multò
quàm antea maiores copias, nec non naues, navigia,
equos, rem frumentariam compararent. His nuncijs
Asia triennium exagitata est. Vbi cum delectus agitur
optimi cuiusq; aduersus Graeciam militaturi, & appa-
raturui opera datur, quarto anno Aegyptij (qui fuerant
à Cambyse subacti) defecere à Persis: quo magis aduer-
sus utrosq; Darius expeditionem sumere properabat,
Aegyptios atq; Athenienses. Dum hæc comparat, inter-
rea ingens inter eius liberos de principatu exorta dis-
sensio est, quoniam ex instituto Persarum, oportebat
ita demum ire in expeditionem, cum regni successio-
nem declarasset. Erant autem Dario antiquam regna-
ret liberi tres, è priore uxore Gobrys filia suscepti, &
post partum regnum alij quatuor, ex Atossa Cyri filia.

Superiorum

Aegyptio
rū à Persis
defectio.
Darii libe-
ri de im-
perio dis-
ceptantes.
Lex Persa-
rum.

Superiorum maximus natus erat Artabazanes, posteriorum Xerxes. Qui cum ex eadem matre non essent, disceptabant: Artabazanes quidem quod omnis patris ex sobolis ipse maximus natus foret, cum apud universos homines sit institutum, ut maximus natus liberorum obtineat principatum: Xerxes uero quod ipse Atossa genitus esset, filia Cyri, qui Persis libertatem acquisisset. Dario nondum ferente sententiam, aderat forte Demaratus Aristonis filius, qui per id tempus alitercationis Spartano regno exurus, ac Lacedæmone profugus, Susa ascenderat. Hic uir audita liberorum Darij controuersia, adiit (ut fama fertur) Xerxem; admonuitque ut ad cetera quæ pro se dicebat, hoc adderet: se quidem genitum esse Dario iam rege, & Persarum imperium obtinente: Artabazanem uero esse Dario esse erat priuatus: proinde neque æquum, neque iustum esse alium quempiam potius quam se illam dignationem adipisci. Quoniam Spartæ quoque sic usurparetur, ut si cui antequam regnet filij nascantur, deinde regi iam alius nascatur, huius postea nati successio regni sit. Hac à Demarato subiecta ratione utentem Xerxem, tanquam iuste dicentem, Darius regem declarauit: Xerxes
*Successio
 nis ius.*
 quanquam etiam citra præceptum Demarati Xerxes
*Xerxes
 rex declaratur.*
 (ut mea fert opinio) regnauisset: quippe cum omnis potentia penes Atossam esset. Declarato Darius Xerxe rege etiam conareretur rebus apparatis, exire in expeditionem; altero ab defectione Aegyptiorum anno supremum diem obiit, sex & triginta annis regni expletis, haud compos uoti, ut Aegyptios & Athenienses ulcisceretur. Eius morte regnum ad Xerxem filium deuenit, qui ab initio nequaquam animatus erat ad bellum Græciæ inferendum, sed Aegypto. Ceterum Mardonius consobrinus eius, Gobrys & sororis Darij filius, esse aggressus his uerbis est allocutus: Domine, haud decorum

Darij obiit.

rum est Athenienses tam malè iam de Persis meritos;
 non dare pœnas eorum quæ perpetrauerunt. Tu uerò
 quod in manibus habes perfice, tamen ubi Aegyptû,
 quæ dignitati tuæ iniuriâ fecit, domueris, sume aduer-
 sus Athenas expeditionem: ut & bene de te loquan-
 tur homines, & post hac abstineat alius à bello tibi in-
 ferendo. Et hæc quidem erat ratio ultionis exigendæ.
 Illa autem rationis accessio, Europam esse regionem
 admodum speciosam, omniaq; genera felicitum arbo-
 rum ferentem ac summæ bonitatis, & dignam quæ à
 solo inter mortales rege possideatur. Hæc Mardonius
 dicebat, ut iuuenis ac nouarum rerum cupidus, im-
 perijq; Græciæ pro rege administrandi, quod etiam re-
 gi persuasit, conditione temporum adiutus. Nam a-
 lia, ut rex ad hoc faciendum induceretur, adiumento
 fuere. Primum è Thessalia nuncij ab Alebadis, ad re-
 gem inuocandum aduersus Græciam, se enim omne
 obsequium præstituros. Alebadæ autem isti erant
 Thessaliæ reges. Deinde ij Pisistratidæ, qui Susa ascen-
 derant, qui cum eadem uerba habuerunt, quæ Aleba-
 dæ, tum uerò prætendebant Onomacritum, quendam
 Atheniensem, quem secum habebant, sortilegum, &
 Musæi sortium ediffertatorem. Ascenderant autem
 cum eo reuersi in Græciam. Nam Onomacritus ab
 Hipparcho Pisistrati filio Athenis fuerat eiectus: quod
 per Lasum Hermionis manifestò deprehensus fuisset,
 inter Musæi sortes hanc etiam inseruisse, fore ut insu-
 læ Leno adiacentes, mari submergerentur. Ob id Hip-
 parchus hominem eiecerat, cum familiarissimè illo
 antea uteretur: & tunc cum eodem, ut in conspectû
 regis ueniret, ascēderat: deq; eo honorificè cum alijs
 Pisistratidis loquebatur. Onomacritus, si quæ sortes
 cladem Barbaro nunciabant, earum nullam recita-
 uit. Itaque accedente hoc sortilego, & Pisistratidæ

& Alebadarum suasionibus, Xerxes ad inferendum Græciæ bellum inductus est. Sed altero à morte Darij anno, primam expeditionem fecit aduersus Aegyptios, qui rebellauerant: quos subactos, & in arctiorem quam sub Dario fuerant seruitutem redactos, tradidit gubernandos Achæmeni fratri suo Darij filio, quæ præsidem Aegypti interiecto deinde tempore interemit Inarus Plammetichi filius, Pœnus. Xerxes recepta Aegypto producturus aduersus Athenas exercitum præstantissimos quosq; Persarum in concilium vocauit, ut & illorū sententias audiret, & ipse diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita locutus est: Viri Persæ; e-

Xerxis oratio ad Persas de bello Græcis inferendo.

quidem ego nō ero huius instituti autor, sed ab alijs traditi imitator. Nam quemadmodum à maioribus natu accipio, ex quo imperium hoc à Medis eripimus, Astyage per Cyrum amoto, nunquam conquirenimus, sed ita Deus agit, & multa nobis sibi obsequētib; in melius confert: atque ea quidem quæ Cyrus Cambyse; ac pater meus fecere, quas gentes imperio addidere, non attinet referre apud probè scientes. Ego posteaquam hanc sedem accepi, dedi operam, ne ab ijs qui hoc honore sunt functi degenerarem, nec minus potentiæ Persis acquirerem. Quod animo versans, inuenio nobis accessuram gloriam pariter ac hōnorem, & regionem neq; inferiorem neque deteriore ea, quam recuperauimus, sed feraciorem, unā cum ultione iniuriæ, atq; uindicta. Ideo; nunc ego uos contraxi, ut id quod agere constitui, uobis exponerem: Constituo iuncto Hellesponto copias per Europam traducere in Græciam, ut Atheniensium ulciscar iniurias, quas cum Persis alijs, tum patri meo intulere. Scitis autem & Darium aduersus hos homines bellū mouere destinasse: uerū ei morte præuento non cōtigit ut illos ulcisceretur. Ego uerò eius uicē aliorū Persarum

Persarum ulciscens, non prius desinam, quam capti-
 gnanero incenderoq; Athenas: cuius cives & me & pa-
 trem meum priores iniuria affecerunt. Semel cum Sar-
 dis unâ cum Aristagora Mileſio ſeruo noſtro profecti
 cremauerunt lucos ac delubra. Iterum in nos quid fe-
 cerint terram ſuam ingreſſos, cum Datis & Artapher-
 nes duces fuerit, omnes ſcitis. Harum gratia rerum ir-
 ritor ad inferendum eis bellum: quos atque ipſorum
 finitimos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, ſi in
 poteſtatem redegerimus, tot bonâ futura eſſe ratioci-
 nando comperio, ut terram Perſidem ætheri Iouis cõ-
 terminam reddituri ſimus. Nullam enim regionẽ ſpe-
 ctabit ſol finitimam noſtræ, ſed ego omnem permen-
 ſus Europam, unâ uobiſcum cunctas regiones in unâ
 redigam. Nam ita rem habere audio, nullam reliquã
 eſſe hominum neque ciuitatem, neque gentem, quæ
 nobiſcum dimicare poſſit. Ita ſubactis his quos dixi, &
 qui nos laceſſerunt, iugum ſeruile ſuſtinebunt. In
 quo ſi mihi uos gratificari uolueritis, ubi tempus no-
 bis indicauero, quo uos præſto eſſe oportet, tunc nauſ
 quiſque debet impigrè aſſeſſe. Quorum qui ornatiſ-
 ſimis cum copijs aderit, cū donabo his quæ in noſtra
 domo precioliſſima habentur. Et hæc quidem ita agẽ
 da ſunt. Sed ne ſolus uidear in concilio ſententiam
 dicere, rem pono in medio. iubens unicuiq; quæm li-
 bet ſententiam dicere. His dictis loquendi finem fecit.
 Post quem Mardonius: Domine, inquit, tu uerò non
 modò ſuperioribus Perſis, ſed etiam uenturis es præſti-
 tior: qui cum alia & optima & ueriſſima commemo-
 ras, tum uerò quòd Iones qui Europam incolunt, nō
 ſines habere ludibrio nos, cum ſint indigni. Etenim
 res indigna eſt, ſi Sacas & Indos & Aethyopes & Aſſy-
 rios, aliasq; multas ac grandes nationes, quæ nihil Per-
 ſas læſere, tamen potentix prælatandæ gratia in pro-
 uincias

Mardonij
 ſententia.

vincias redegitur: Græcos qui nos laceſſere iniuria inceperunt, non ulciſcemur. Quidnam metuentes, quas illorum copias, quam pecuniarum uim? Eorum pugnam nouimus, eorum nouimus uires eſſe imbecilles, eorum quos ſubegimus liberos, penes nos habemus: hos qui domi noſtræ habitantes, Iones & Aeoles & Doreſ appellantur. Quos ipſe quoq; expertus ſum, dum eis iuſſu patris tui intuli bellum, cumq; in Macedoniam uſque proceſſiſſem, & penè uſque ad ipſas Athenas nemo mihi pugnaturus occurrit: & ſanè cōſuere Græci (ut audio) incoſultiffimè inire bella, propter imperitiā ac ſiniſteritatem. Nam cum bellum inter eos indiſtum eſt, in locum quem pulcherrimum planiſſimumq; inuenere ſcendentes, ibi prælia faciūt, ita ut magno cum ſuo malo uiſtores inde diſcedant. Denique (ne longius reperam) ad interuentionem deueniunt. Quos oportebat, cum ſint eiſdem linguæ, interpoſitis caduceatoribus ac nuncijs tollere controuerſias, & omnia alia potius agere quā pugnare: aut ſi neceſſe habent inter ſe omnino pugnare, locum aliquem inuenire utriſque difficiliſimum, & ibi fortunam belli tentare. Hoc itaque ritu haud probo utentes Græci, nunquam mecum uerbis egerunt de dimicando, cum Macedonia tenus promouiſſem. Tibi autem rex, quis obuiam uenturus eſt belandi cauſa, copias Aſiæ atque omnem claſſem agēti? Non eō audaciæ procedent (ut reor) Græcorum res. Quod ſi me fallit opinio, & illi uerordia elati ad pugnandum nobiſcum uenient, diſcant nos eſſe in re bellica præſtantiſſimos hominum. Nihil igitur ſit qd non experiamur. Nam ſua ſponte nihil ſit, ſed omnia ab experimento hominibus fieri conſueuerunt. Hiſ Mardonius ſententiæ Xerxis aſſentatus, loqui ceſſauit. Tum ſilentibus alijs Perſis, nec diuerſam ei quæ

Artabani
grauis sen-
tentia.
Diversita-
tis in senten-
tijs dicen-
dis utilitas

Coniectu-
ra è præte-
ritis.

dicta esset sententiam dicere audentibus, Artabanus Hytaspis filius Xerxes patruus, uir circumspectus, ita inquit: Rex nisi diuersæ inter se sententiæ dicantur, non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet ea quæ dicta est, uti. At cum plures dictæ sunt, licet tanquam aurum purum deligere: quod per se discerni cum nequeat, comparatum cum altero discerni potest. Ego patri tuo Dario, eidemque fratri meo suadebam, ne sumeret aduersus Scythas expeditionem, uiros nulla usquam oppida incolentes. Sed ille sperans Scythas Nomades se subacturum, mihi non est assensus. Itaque sumpta expeditione, multis & egregijs uiris de exercitu amissis abscessit. Tu uero rex bellum inferre destinas uiris multo quam Scythæ sunt præstantioribus, quique & mari & terra optimi esse dicuntur, quibus in rebus quid durum sit, hoc me tibi iustum est promerere. Iuncto pontibus Hellesponto, ais te copias per Europam in Græciam deducturum, atque eos conuenit aut terra aut mari aut utrobique innadi. Siquidem feruntur uiri esse fortes, cuius rei licet hinc argumentum capi: Si tot copias ductu Datis & Artaphernis Atticam regionem ingressas, soli Athenienses profligauerunt, ergo utraque ratione congressi sunt. Quod si consensis nauibus pugna nauali uictores ad Hellespontum nauigauerint, ac deinde pontem soluerint, hoc durum fuerit rex. Neque uero hoc ex mea unius priuata prudentia coniecto, sed eo casu, quo aliquando parum abfuit quin opprimeretur, cum pater tuus iuncto Bosphoro Thracio, ac flumine Istro pontibus commisso, traiecit ad Scythas. Eum traiectum, Scythæ omnino institerè precari Iones, quibus custodia pontium delegata erat, ut inter scinderent. Quo tempore si Histieus Milesi tyrannus aliorum sententiæ accessisset, ac non contraxisset,

tradixisset, actum erat de rebus Persarum, res dictu quoque horribilis, omnem regis statum in uno viro positum fuisse. Quare noli te ullum tale adire discrimen, nulla subsistente necessitate, sed mihi potius obtempera. Hunc cœtum in præsens missum facito, iterumque dum tibi videbitur, re apud teipsum considerata, edicito quod optimum esse arbitraberis. Bene enim consultare, comperio maximum esse lucrū. Nam etiam si quid è contrario eveniturum est, nihilo tamen minus bene consultum est, superavitque fortuna consilium. At qui torpiter consultavit, si ei fortuna obsecundavit, ille est quidem uoti compos, nihilo tamen minus malè consilium cepit. Vides ut przgrandia animalia fulmine deus feriat, nec sinat inolescere: parva verò nihil lædat. Vides ut magna semper ædificia magnasque arbores, huiusmodi fulminum tela percutiant. Gaudet enim deus eminentissima quæque deprimere. Itaque & ingens exercitus ab exiguo profligatur, quoties deos his quibus invidet, aut incertum incutit, aut tonitruum. Propterea quidam secus ac eorum dignitas postulabat, in calamitatem inciderunt, quia deus neminem alium quàm seipsum sinit magnificè de se sentire. Omnes res properando parit errores, unde magna detrimenta fieri adsolent. In cunctando autem bona insunt: si non talia quæ statim videantur esse bona, certè quæ suo tempore bona quis esse comperiat. Et hoc quidem tibi rex suadeo.

Tu verò Gobrys fili Mardonii, desine loqui stolta de Græcis, haud dignis qui malè audiant. Nam Græcis detrahendo, ipsum regem vis excitare ad bellum illis inferendum: ad quod tu omni auditate contendis (quod absit) ut fiat detractio. Nanque importunissima res est, in qua duo sunt qui iuluriam faciunt: unus, cui iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est;

Consultatio eius:

Mora est: pericula.

Et a quod

quod non presentem accusat. Item qui huic credit, id iurius est, quod prius credit, quā rem compertā habeat. Et illi cui absenti detrahitur, ob id fit iniuria, quod ab altero insinulatur ut malus, ab altero talis putatur. Quod si omnino bellum his hominibus inferre oportet, aedum rex ipse permaneat domi apud Persas, nostrum amborum liberi deponantur, tu in expeditionem ito, delectis (quos uelis) uiris ac quantulconque copijs: & si ex sententia tua res succedent regi, interimantur liberi mei, & insuper ego: si succedent, ut ego dico, interimantur tui, & insuper tu, si redieris. Quod si hanc subire conditionem recusas, cupisq; in Græciam prorsus deducere exercitum, affirmo fore, ut aliqui eorum qui hic relinquentur, audiant Mar- donium post allatam Persis magnam aliquam calamitatem, à canibus uolucribusq; discerpi, aut in Atheniensium solo, aut in Lacedæmoniorum, nisi forte antea inter uiam, tunc agniturum, aduersus quales uiros suades regi ut moueat bellum. Hac Artabano locuto, Xerxes ira percitus, his uerbis excepit: Artabane, quod patris mei frater es, hoc te subleuat, ne dignā stulta oratione mercedem recipias. Hac tamen te notabo ignominia, qui instrenuus es & ignarus, ne comes sis mex in Græciam expeditionis, sed hic unā cum fœminis maneat. Ego etiam siue te (quæ dixi) conficiam. neque enim fuerim Darij, qui fuit Hystaspis, qui fuit Arsamis, qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teispei, qui fuit Cyri, qui fuit Cambysis, qui fuit Achæmenis filius, nisi Athenienses ultus fuero: probè intelligens si nos quiesuerimus, non quies- turos illos, sed nostram terram cum exercitu inuasuros: pro ut colligere licet ex ijs, quæ illi facere ceperunt, qui & Sardis incenderunt, & Asiam incur- sarunt. Itaque neutris cedere licet, sed propositum est

Xerxis ad
Artabanū
iuvenile
respōsum.
Xerxis ge-
nealogia.

certamen

certamen agendi aut patiendi, ut aut hæc omnis sub Græcis, aut illa omnia sub Persis sint. Mediom enim inimicitiarum nullum est. Quare honestum erit nos iam iniuria laceffitōs exigere ultionem, ut quam calamitatem passurus sum, intelligam, profectus aduersus eos viros, quos etiam Pelops Phryx nostrorum maiorum seruus ita subegit, ut ad hoc usque tempus & ipsi homines & eorum regio ab illius (qui subegit) cognomine appellentur. Hæc hætenus locutus est. De inde sub vesperum cum cum videret Artabani sententia, per noctem apud se consultans, comperit prorsus non esse sibi opus inferre Græciæ bellum, immutataque rursus sententia cum obdormisset, uisus est in somnis (ut fertur à Persis) uidere quendam corpore ingenti atque specioso, qui sibi astans diceret: Renocastinē sententiam Persa de inferendo Græciæ bello, cum prædixeris Persis te comparaturum esse exercitū, neque si renocaueris eam, bene facis: neque qui tibi assentiatur, adest. Quare perge ire eam uiam, quam interdū ire destinasti. Hoc locutus ille, uisus est Xerxi ab aspectu euanuisse. Vbi dies illorix, huius insomnij nulla ratione habita, coacto eorundem Persarum quos pridie coegerat concilio, Xerxes ita uerba fecit: Viri Persæ ueniam mihi date dicenti contrariam superiori sententiam. Nam & ego nondum ad summum, quod perueniendum est mihi, prudentiæ perueni: & qui ut illud faciam suadent, nullo unquam à me tempore abscedunt. Eoque mihi Artabani sententiam audiens, confestim iuuentus efferbuit, ut uerba in uirum grandem natu effunderem petulantiora quàm debui. Nunc itaque agnoscens erratum meum, utar illius sententia: & quoniam renocavi expeditionis sumendę sententiā, nos quieti estote. Hæc ubi audire Persæ, lætitia affecti

Somnia
Xerxis.

Xerxi in-
stituti in-
cipit peri-
tere.

regem adorare. In sequenti nocte idem rursus in somniū quiescenti Xerxi assistens, inquit: Fili Darij, uideris expeditionē apud Persas reuocasse, uerbis meis pro nihilo habitis, quasi illa à nemine audisses. Hoc igitur nunc bene intellige, nisi extemplo inis expeditionem, hoc tibi ex ea re contingeret: Quemadmodum breui magnus & amplius effectus es, ita breui rursus humilis eris. Hoc uiso perterrefactus, à cubili exiit, simulque nuntium misit ad accersendum Artabanum. Qui ubi aduenit, ita ad eum inquit: Artabane, ego statim cum in te bene consulentem mihi stultis uerbis inuectus sum, non fui compos mentis. Sed non multo post poenitens, cognoui id mihi esse faciendum, quod tu præcipiebas. Tamen id uolens exequi non possum. Nam mihi iam animo immutato, & prioris sententiæ poenitenti apparuit in somniis uisio, dissuadent omni modo hoc quod posterius facere constitueram: quin etiam nunc interpositis minis abcessit. Quod si deus est qui in somnium misit, eiûs prorsus est cordi expeditionem sumi aduersus Græciam, contingeret idem tibi quod mihi in somniis, ita idē ut mihi præcipiens. Quod ita fore coniecto, si omnem meum ornatum sumas, eoque indurus in sella mea consideas, & deinde in cubili meo capias somnum. Hæc locuto Xerxi, Artabanus initio nolle obsequi, atque negare se dignum qui regio in solio sederet: tandem cum cogeretur, fecit imperata, hæc prælocutus: Apud me rex tantumdem ualet bene sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam accedere, quæ ambo tibi cum adsint, malorum tamen hominum colloquia te deprauant: quemadmodum mare, quod est hominibus omnium utilissimum, ferunt ab ingruentibus uentorum flatibus non sine natura sua uti. Ego uerò cum ex te malè audiri, non tam meam dolui

dolui nicem quàm tuam : qui cum propositæ essent
 duæ sententiæ Persis : una quæ detrimentum auferret,
 altera quæ tolleretur, dicens perniciosum esse imbui ani-
 mum usu plura semper expetendi : his propositis sen-
 tentijs, tu elegisti iam quæ & tibi ipsi & Persis est pe-
 riculosior. Nunc autem cum ad te mutato in me-
 lius consilio, de sumenda aduersus Græcos expedi-
 tione ais accessisse in somnium, alicuius dei nutu, *In somnio*
 quod te ueraciter dimittere exercitum, hoc non res diui-
 na est sibi. *rum lud-*
bria. Insomnia enim ista sunt, quæ aduentia ho-
 mines frustratur, quemadmodum ego te docebo mul-
 tis quàm tu annis nato gravior. Consueverunt ipsa som-
 niorum uisa plerumque frustrari ob ea quæ quis per di-
 em mente agitauit. Nos superioribus diebus expeditio-
 nem hanc inter manus, & quidem uehementer habui-
 mus. Quod si hoc non est cuiusmodi ego dico, sed
 aliquid diuini habens, tu ipse omnia in summa dixi-
 sti. Apparebit enim ut tibi ita & mihi eadem inbês,
 Verùm nihilo magis apparere mihi debet tuum ami-
 cum gerenti, quàm non gerenti, sed meum : neque
 magis quiescenti in tuo toro quàm non, sed in meo :
 si etiam aliàs, uult se exhibere. Neque ed uesaniæ perue-
 nit illud, quicquid est quod sese obtrahit in somnis, ut
 me cernens putet esse te, ducto è uestibus argumento.
 Id si me contemptui habebit, profecto nec aspectu suo
 dignabitur siue mea gerentem uestimenta, siue tua,
 sed te adibit, quod iam uniuersum aduertendum est. Nam
 si frequentius accesserit, ipse quoque fatebor diuinum
 esse. Ceterum si ita tibi agendum uideretur, neque id re-
 uocari potest, an ad cubandum in tuo cubili pergo.
 Age, mihi quoque, cum ista perfecero, appareat. Hac
 tantum conditione tuæ sententiæ acquiescam. Hæc
 locutus Artabanus, quod speraret ea à Xerxe sine ul-
 lis uerbis admissum iri, iussu executus est. Et cum

induta sibi Xerxis veste, regali solio resedisset, moxq;
recubuisse, idem insomnium dormientem adiit, qd
Xerxem adierat, eiq; superassitens, ita inquit: Tū ne
ille es, qui festinantem ire in Græciam Xerxem distin-
nes, tanquam eius curator? Tu neque in futurum
neque in præsens consideras, qui dissuades id quod
est fatale contingere? Quid autem Xerxem pati ne-
cesse sit, nisi dicto audiens fuerit, ei ipsi demonstra-
tum est. His uerbis Artabano uisus est ille uir in som-
nis minitari, candentibusq; ferramentis conari ocu-
los ipsi eruere. Qua de re uehementer exclamans Ar-
tabanus exiliit, aditq; Xerxi obseruatam sibi in som-
nis uisionem exposuit, secundoq; loco hæc inquit:

**Artabani
somnia.**
Concupis-
cere mul-
ta malū est

Equidem rex, ego ueluti homo qui multa iam uide-
ram, & magna negocia sub Heffonibus contigisse, non
sinebam te omni ætati indulgere, gnarus rem esse ma-
lam multa concupiscere: memoria tenens quomodo
cum exercitu Cyri contra Massagetæ actum fuerit,
quomodo cum exercitu Cambyssis contra Aethiopes,
qui etiam cum Dario militauit aduersus Scythas. Hæc
sciens ego, sentiebam te (si quiesceres) omnium ho-
minum beatissimum. Sed quoniam diuinitus qui-
dam instinctus est, & Græcos clades quædam (ut ui-
detur) missa diuinitus manet, ego quoque cedo, ac sen-
tentiam muto. Tu uero quæ diuinitus missa sunt, in-
dicato Persis, inbetorq; ijs quæ ad apparatus pertinen-
tia antè præceperas, operam dene. Hoc agito, ne quid
tuorum deo tribuente desit. His dictis, & sublati
uisione animis, ubi dies exiit, ibi confestim Xerxes
hæc Persis exponit, Artabano, quem constabat prius
solum omnium id fuisse dehortatum, tunc exhortan-
te. Post hæc ineunti expeditionem Xerxi terrij in som-
nis uisum oblatū est: quod Magi auditū, conieciarunt
ad uniuersam terram pertinere, portenderetq; omnes
homines

homines Xerxi seruituros. Visum autem tale erat: Videbatur sibi Xerxes furculo oleagino coronatus esse, cuius oleæ ramis uniuersa tellus occuparetur, & mox corona capiti circumdata, euanescere. Hæc Magis interpretatis, sine mora Persæ, qui in concilio fuerant, ad suam quisque præfecturam digressi, omni studio incubuerunt ad exequenda iussa, cupidi dona quæ propofita fuerant obtinendi. Xerxes ira copias suas contraxit, ut omnem continentis locum scrutaretur. Siquidem à debellata Aegypto per totum quadriennium comparauit exercitum: atque eius apparatus quinto anno inueniente mouit cum ingenti copiarum manu. Nam omnium quos nouimus exercitum hic multo maximus extitit: adèd ut ad eum nihil fuisse uideatur aut ille Darianus, qui aduersus Scythas ductus est: aut ille Scythicus, qui Cimmericos insequens, Medicam regionem innasit, ac pendè omnia superiora Asiæ subegit ac tenuit: quo nomine Darius postea Scythas iuit ultimum, aut ille (ut fama fert) Attidæ aduersus Ilium: aut ille ante Troicum bellum Myfiorum Tencrorumque, qui per Bosporum in Europam transgressus, omnes Thraces in ditionem suam redegit, ad Ioniumque pontum degressus, ad Penæum usque amnem, qui ad meridiem uergit, processit. Neque illi omnes exercitus, neque alij ijs adiecti, cum uno hoc comparari merentur. Quis enim non adduxit ad Xerxem ex Asia copias? quæ aqua præter ingentes amnes potando non defecit? Alij namque naues præstabant, alijs ut peditatum, alijs ut equitarum, alijs ut nauigia ad uestandos equos eorum qui unà militabant, alijs ut naues longas in usum pontium præstarent, inuentum erat, alijs ut frumentum, & naues, quæ triennio superiore præparate erant, præcipuè propter Athon, ut in quo superior classis dum circumuehitur, afflicta est. Ad

Eleuntem enim Chersonesi classis habebat stationē,
 illincq; omnes copię sub uerberibus cœperunt. Athon
 effodere per uices alijs succedentibus, adiuuantibus
 etiam in effodiendo accolis, præpositis operi Bubare
 Athos Megabyzi, & Artæo Artæchzi filio, Persis. Est aut̃ A-
 mons. thos mons ingens ac nobilis, ad mare pertingens. Ab
 hac parte hominibus cultus, ad continentem desinēs
 in speciem Chersonesi, id est, peninsulæ cum isthmo,
 duodecim stadiorum. Hæc planicies atq; tumuli, è ma-
 ri Acanthiorum ad mare quod est contra Toronem,
 non sunt magni. In hoc isthmo ubi Athos finitur, si-
 ta est urbs Græca, nomine Sana. Quæ aut̃ extra Sanam
 & intra Athon sitæ sunt urbes, eas tunc Perſes è conti-
 nenti insulanas facere aggressus est, quæ hæ sunt: Diō,
 Olophyxus, Acrothoon, Thyſus, Cleonæ. Istæ sunt
 urbes, quæ apud Athon incoluntur. Hunc in modum
 Barbari locum nationatim effodiebāt, recto limite iux-
 ta Sanam. Posteaquam depressa erat fossa ab ijs qui in-
 imo fodiebant, alijs humum effossam assiduè tradebāt
 alijs super scalas stantibus, & hi excipientes tradebant
 deinceps alijs, dum ad summos perueniebatur, qui il-
 lam efferebant atq; abiciebāt. Qua in re tumuli effos-
 si duplicem laborem illis, præterquam Phœnicibus,
 præbebant. Nam cum eandem facerent fossæ mensu-
 ram superius in ore, quā inferius in fundo, id necesse
 fuit contingere. At Phœnices cū alijs in rebus, tum
 nerò in illo prudentiam suam declarauerunt: qui par-
 tem quæ eis cōtigerat, ita excavauerunt, ut os fossæ du-
 plum esset quàm ipsam fossam esse oportebat, proce-
 dentesq; opere assiduè illā coartabant, ut cum ad imū
 deuentum esset, fossa cæterorū partibus adæquaretur.
 Est aut̃ hoc loco pratū quoddā, ubi illorū erat & mer-
 catus, & prætorium, quo multū etiam ex Asia frumētū
 moliti cōportabatur. Hæc fossā Xerxes (ut ego cōiectu-
 ra col-

ra, colligo) iactatæ gratia deprimi iussit, potentæ ostē-
tandæ cupidus, ac memoriæ relinquendæ. Nam cum
liceret nullo negotio naues per Isthmum transporta-
re, iussit Isthmum intercidi, ad mare recipiendum in
fossam, tantæ latitudinis, ut duæ triremes simul illac
agitari possent. Eisdem imperatum est, ut fossam face-
rent, quibus fuerat ut flumen Strymona ponib. iun-
gerent. Hæc Xerxes hunc in modum fecit. Comparauit
item ad pontes armamenta sirpi, atq; albi lini, da-
to hoc Phœnicibus atq; Aegyptijs negotio, ut com-
meatum exercitui comportarent: ne homines, neue
iumenta, quæ ducebantur in Græciam, absumeretur.
Sed admonitus iussit illum in loca, quæ cuiq; oppor-
tunissima essent, aliis alia uia comportaret undiq; ex
Asia nauibus onerarijs & uecturis. Verum plurimi cō-
portarunt in oram quæ dicitur album littus, ut quis-
que præceptum erat. Alij in Tyrodizam Perinthio-
rum oram, alij in Doriseum, alij in Eiona, quæ est su-
per Strymonem: alij in Macedoniam. Dum illi in im-
perato sibi traiectu occupantur, interea Xerxes, co-
actis omnibus pedestribus copijs, iter ingressus est Sar-
dis uersus, mouens ex Critallis Cappadociæ. Illic e-
nim edictum erat, ut cunctæ copię cogerentur, quæ
per continentem erant cum Xerxe ituræ. In quibus
quisnam præfectorum agmen pulcherrimè instructū
ducens, ab rege donatus sit proposito præmio, affirma-
re non possum, quia nec à principio, cum res in iudi-
cium deducta est, cognoui. Posteaquam trāsmissō flu-
mine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eam facto
peruenerunt Celænas, ubi fontes Mæandri existunt: &
alterius amnis non minoris Mæandro, nomine Cata-
raëtæ, qui ex ipso foro Celænarum exoriens influit in
Mæandrum. In qua urbe, & in quo foro uisitur su-
spensa Sileni Marfyz pellis, in utrem formata:
quam

Album lle
us,

quam à Phrygibus fertur Apollo illi detractam suscepisse. In hac urbe residens Pythius Arys filius, Lydus, omnem regis exercitum, atque ipsum Xerxem magnificentissimo hospitio excepit: spondendū se pecuniā ei in bellum suppeditaturum. Ob quam sponsionem, Xerxes eos qui aderant Persas interrogauit, quisnam esset Pythius, & quantum possidens, qui hoc polliceretur. Illi, rex, inquit, hic ille est, qui Darium pa-

*Aurea pla-
tano auge-
antia.
Pythi fa-
cultates.*

trēm tuum aurea platano ac uite domauit: quibz nūc omnium hominū diuitijs princeps est secundū te. Hęc ultima uerba Xerxes admiratus, secundo loco percontatus est ipse Pythiū, quantū ei pecuniarū esset. Cui ille: Neq; te, inq; celabo rex, neq; dissimulabo me scire meas ipsius facultates, sed sciens perinde exactē recensebo. Etenim simul atq; accepi te ad mare Græcum esse descensurum, uolens tibi ad bellū pecuniā dono dare, subdola ratione cōperi mihi esse argenti quidē duo millia talentorū, auri uerò quadragies centena millia nummū Daricorū septem millibus minus: quæ tibi dono do. Nam mihi ipsi uictus ē mancipijs atq; ex agricolis suppetit. Hęc Pythius. Quibus uerbis delectatus Xerxes: Hospes Lyde, inquit, ego ex quo Persidē regionē egressus sum, neminē adhuc nactus sum, qui in exercitū meum hospitalitatem exercere uoluerit: aut qui in conspectum meū ueniens, sua sponte pecuniā mihi ad bellum cōferret, præter te: qui & exercitū meū egregia hospitalitate profecutus es, & ingentem pecuniā polliceris: ob quæ uicissim ego te ijs remunerandum duco: hospitem meum te facio, & ista quadragies centena millia nummū meo ipsius explebo. datis septem millibus: ne quadringentæ myriades, id est, quadragies cētena millia, sint imperfectæ, sed addito ē me is supplemēto summa sit solida: quæq; possideas, ipse possideto, ac scito semper talis esse. Nam ita agentem

te, neq; in præsens neq; in posterum pœnitebit. Hac locutus, & quæ dixerat executus, perrexit assidue porro ire: prætergressusq; urbem Phrygiam nomine Anava, & stagnum, ex quo conficitur sal, peruenit Colossas Phrygiæ oppidum, ubi Lycus amnis hiatum terræ subiens occultat, deinde ferè quinq; post stadia emergens, elabitur & ipse in Mæandrum. Profectus è Colossis exercitus, venit ad oppidum Cydra, quod est in finibus Phrygum ac Lydorum: ubi cippus depastus atque erectus à Cræso est, indicans literis eos fines. Ex Phrygia in Lydiam uentum est ad diuortia uiarum, quarû sinistra in Cariam fert, dextra Sardis: quam tenentibus necesse est prorsus Mæandrum transire, urbemq; Callatibum præterire, in qua sunt opifices mellis è myrica & tritico conficiendi. Hanc uiam tenens Xerxes, comperit platânû, quam ob pulchritudinem aureo monili donauit, eamq; tuendam uiro immortalis delegauit. Et ad urbem Lydorum altero die peruenit. Postquam Sardis aduenit, principio caduceatores dimisit in Græciam, petitum terram & aquam: edictumq; ut cœnas regi instruerent ad omnes ciuitates. Sed neque Athenas neq; Lacedæmonem misit ad terram & aquam. Hæc quicunq; antea petenti Dario nō dederant, eos tunc perterritos omnino daturos arbitrabatur. Id igitur uolens explorare, caduceatores dimisit. Secundum hæc sese apparabat tanquam Abydum profecturus, cum interea ij quibus negocium hoc datum erat, Hellepontum ex Asia in Europam coniunxerant. Est autem Chersonesi in Hellesponto, Sestum inter & Madyrum urbes, ora salebrosa, quæ in mare procurrit Abydo tenuis è regione. Vbi non longo post tempore sub Xanthippo Ariphronis filio Atheniensium duce, Artaystem hominem Persam Sesti præfectû cepere uisum, stipitiq; suffixerunt: qui eris in tē

*Platanus
aureo mo
nili.*

plam

plum Protefilai, quod est in Eleante, adductis feminis nefanda perpetrabat. Ad hanc orā ex Abydo iungere potem inchoauerē ij, quib. hoc munus erat delegatum: hinc Phœnices albo lino, illinc Aegyptij sirpo. Est autem ex Abydo ad ulteriorem continentem septem stadiorum traiectus: quem pontibus iunctum, ingens adorta tempestas ea omnia diripit atq; dissoluit. Quod

*Hellespōto
compedes
Xerxes in
ijcit.*

cum audisset Xerxes, indignè ferens, iussit treccēta Hellesponto uerbera infligi, & in eius pelagus par compedum demitti. Iam audiri, misisse quoq; cum his etiam qui stigmata Hellesponto inurerent: certè mandauit, ut colaphos Hellesponto incuterent, dicentes barbara uerba ac uesana: O aqua amara, dominus hanc tibi irrogat pœnā, q̄ cum læsisti, qui de te nihil malè meritos erat. Te tamē Xerxes, uelis nolis, transmittet: meritoq; nemo hominū tibi sacrificat, ut dolo so pariter & amaro flumini. Hac pœna mari Xerxes plesti iussit: atq; eis qui præpositi operi erant caput præcidi. Et illos quidē pontes fecerunt ij, quibus hæc ingrata merces proposita erat. At alij architecti qui alios fecerunt, hoc modo iunxerunt: Biremes triremesq; trecentas sexaginta uesas Pontum Euxinum cōposuere. Item ab altero latere trecentas quatuordecim: Ponto quidē transuersas, Hellesponto autē secundū defluxū, ut stabiliret funes armamentorū, prægrādes quoq; ancoras quas cōposuerant dimiserunt, partim ab hoc latere contra Pontū, uentorū causa qui extrinsecus spirant: partim ab altero cōtra uesperū & Aegeū, enri & austri causa; relicto ad aurorā tribus in locis inter biremes trāsitu: ut qui uellet, in Pontū minutis nauigijs & extra Pontum nauigare posset. His actis contenderunt à terra armamēta, contorquentes machinamentis ligneis, non iam separatim utraq; sed bina ex albo lino hinc, quaterna è sirpo illinc. Quorum quidem retinaculorum crassitudo

hæc

POLYMNIA, LIBER VII. 49

hæc erat & species: sed pro portione linea erant gravi-
ora, singulis cubitis singula talenta pendentibus. Lun-
æ pontibus traiecit codices lignorum discissos, & ad
latitudinem ratis adæquatos aprè instraverunt super
armamenta intentæ. Hos ubi gradatim disposuerunt,
tum uerò rursus desuper innexerunt. Quod posteaquã
fecere, materiã attulerunt, concinnetq; imposuerunt,
deinde super materiam aggerẽ compostrarunt: quo in-
iecto, semper hinc atq; hinc, ne maris aspectu iumenta
& equi terrentur, prætenderunt. Perfectis his quæ ad
pontes pertinebant, & item circa Athon aggeribus ad
fauces fossæ propter æstuaria maris, ne ipsæ fauces al-
uei obstruerentur, Xerxes nunciato sibi prorsus alio
absoluto Sardibus, ubi hybernauerat, incunte uere in-
structo cum exercitu profectus est Abydum uersus.
cui mouenti sol sua in cœlo sede relicta, apparere de-
fijt: cum nullæ nubes, uerùm serenissimus aër esset: *Solis e-
clipsa.*
& pro die nox exiit. Id animaduertenti Xerxi cura
incessit percontandi Magos, quid ostentum id uel-
let portendere: illi respondent, deum significare Græ-
cis ciuitatum defectionem, quod dicerent solem Græcorum, lunam ipsorum esse præsidem. Ea re audita, *Sol Græco-
rum deus.*
Xerxes maiorem in modum letatus, ire pergebat. Luna Per-
quem procedentem aggressus Pythius Lydus cœlesti *larũ præ-
ses.*
ostento petterritus, elato animo propter munera his
uerbis allocutus est: Domine, concedesne quiddam
quod impetrare cupio, tibi leue concessu, sed mihi
pro magno futurum? Xerxes nihil non potius illum
quàm quod petebat, petiturum ratus, se concessurum
respondit, & ut peteret proloqui iussit. Pythius ubi
hoc audiuit, sumpta fiducia: Domine, inquit, quin-
que mihi liberi sunt, quos omnes contingit in militiam te-
cum ire aduersus Græciam: horum uni tu quæso rex
misertus mei, qui huc processu ætatis, indulge militiæ
uacationem,

vacationem, ei qui natus est maximus, ut & mei ipsius & census curam gerat : quatuor tecum una ducas : ita confectus quæ in animo habes, rursus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his uerbis respondit: Homo improbe, tunc cum ego ipse in expeditionem eam aduersus Græciam, filiosque meos & fratres domesticos, & amicos ducam, ausus es mentionem filij tui facere, qui meus es seruus, quem oportebat cum omni familia & uxore me comitari? Probè nunc discito hoc, animum in hominum habitare auribus. Qui bene audit, eius corpus uoluptate perfunditur : qui uerò malè, is exacerbatur. Tu itaque cum bene fecisti, & alia eiusdem generis promissisti, non gloriaris te supergressum esse regem munificentia. Postea uerò quàm ad imprudentiora conuersus es, non tu quidem pro merito, sed minora quàm pro merito accipies. Nam te & quatuor liberos liberant tua munera. Vnius autem quem præcipuè complecteris, damno multabere. Hæc cum respondisset, subito imperauit his, quibus delegatum erat hæc exequi, ut maximum natu filiorum Pythij inuentum discinderent mediis: cuiusq; discissi dimidium ad dexterâ uic, & dimidium ad sinistram disponderent, & illac transiret exercitus. Hoc illi ubi sunt executi, illac exercitus pertransiuit: in quo præcedebant ij, qui sarcinas portabant & impedimenta. Post hos omnigenarum gentium non distinctæ, sed promiscuæ copiæ, numero ultra dimidium exercitus. Post has intercedebat intervallo (neque enim cum rege miscebantur) quarum principes erant mille equites, & Persis omnibus delecti. Secundû hos totidem hastati, & ij delecti ex omnibus, uersus deorsum in terram spiculis. Post hos equi decem quam pulcherrimè ornati, qui Nisæi dicuntur: ideo sic dicti, quod est ingens Medice regionis campus nomine Nisæus.

Animus in
aurib. ho-
minū habi-
eat.

Pythij filij
disciatur.

Exercitus
ordo.

POLYMNIA, LIBER VII. 465

szus, qui grandes fert equos. Hos decem equos sequebatur sacer Iouis currus, quē octo equi albi trahebant, ponē auriga comitante, qui pedibus ingrediens habenas tenebat. Hanc enim sellam nemo mortalium inscendit. Post quem ipse Xerxes uehebatur curtu equorum Nisēorum, pręcedente auriga, cui nomen erat Patiramp̃hi, Otañis filio, hominis Persę. Huic quidem in modum Sardibus processit Xerxes: sed ē curru, quor̃ies ratio exigebat, in effedum transcendebat. Eum sequebantur hastati Persarum optimi ac nobilissimi mille, ē more pila gestantes. Post hos alius delectus equitatus mille Persarum. Dehinc ē ceteris Persis decē millia peditum delecta, quorum mille in lanceis pro coronis gestabant mala punica argentea: gerebant itē aurea, & ij qui in terrā uersus spactantia spicula habebant, etiā mala ij, qui Xerxem pximē sequebatur. Hęc decē millia ordine subsequēbatur equitatus, decē milliu Persarū, relicta post hos duorū stadiorū intercapedine, mox ibat cetera multitudo promiscua: ita exercitus ē Lydia perrexit ad flumen Caicum & regionem Mysiā: ā Calco autē ā lēua habens montem Canā, per Ararnē ad urbē Carinam. Ab hac per campū Thebanū ad urbem Actamytitiū & Antandriū Pelasgidē prętergrediens, & Idā ad sinistrā manum stringens, ad terrā Iliensem peruenit: cui primum sub Ida noctē agenti, tonitrua & fulgura ingruerūt, & cōplures ex eo exercitu perdidērunt. Deinde ad Scamandriū est uentū, qui fuit flumiorū omnium primus, ex quo iter ē Sardib. fieri cōptū est. Huic profluentē sua aqua destituit, nec hominib. iumētisq. potatib. sufficit. Eō Xerxes postq. peruenit, Priami Pergamū ascendit, loci uisendi cupidus. Qd̃ ubi cōtēplatus est, & singula quęq. eorū audiuit, Mineruz Iliadi mille boves immolauit: quarū libamine Magi heroib. parētauerūt. His actis, terror per

Laurearū coronarū.

Scamandri aqua exercitui Xerxis non sufficit.

noctem exercitum inuasit, simul atq; illuxit illinc mo-
 uerunt, à læua stringentes Rhætion urbem, & Ophry-
 neon, & Dardanon, quæ Abydo contermina est: à dex-
 tra, Gergitas & Teucros. Vbi Abydon uenerunt, Xerxi
 incessit cupido omnem exercitum oculis subiiciendi:
 Itaq; in prætorio quodam, quod ei Abydeni prius ab
 illo iussu, è candido lapide in tumulo regio pro digni-
 tate extruxerant, residens prospiciebat litrus, & illie
 terrestres copias atq; classem. Quâ dum intueretur, sub-
 iit cupiditas spectandi illius certamē. Id certamē postq̃
 cōmissum est, in quo Sidonij uicere, uoluptatē Xerxes
 cepit, cū certaminis, tū copiarū spectaculo. Et cū intue-
 retur omnē Hellepontū nauib. obductū, omnia litto-
 ra atq; Abydenorū plana hominib. referta, ibi se beatū
 esse iactauit. & post hæc lachrymas fudit. Qd̃ animad-
 uertens Artabanus eius patruus, qui liberè senties dis-
 suaserat bellū Græciæ inferendū, his uerbis interroga-
 tur: Quâ diuersa rex inter se nunc facis, & dudum di-
 xisti? qui te beatū esse dixeras, nunc lachrymas fundis.
 Et ille: Reputantē me, inquit, q̃ breuis sit omnis huma-
 na uita, subiit horum miseratio: quorum, cū tot sint,
 nemo ad cētesimū annū supererit. excipies Artabanus:
 Atqui, inquit, alia, q̃ istud est, uiuendo miserabiliora
 patimur. Ita tā breui nullus hominū adeò felix exitit,
 neq; horū neq; aliorū, cui nō crebrò, nedū semel, sub-
 eat animo moriēdi uoluntas potius q̃ uiuendi. Nam
 incidentes calamitates & morbi uitā perturbant, effi-
 ciūtq; ut cū breuis sit, tamē perlōga uideatur. Ita mors
 optatissimum est perfugiū ætūnosæ uitæ, q̃ deus dulci
 gustu aspergens, ob id inuidius fecisse deprehenditur.
 Cui Xerxes: Artabane, inquit, quoniā humanæ uitæ cō-
 ditio talis est, qualē tu exponis, eā cōmemorare super-
 fedeamus: neq; tristitū faciamus mentionē, cū iocun-
 da in manibus habeamus. Hec mihi potius edisserere:
 Nisi

Xerxes ui-
 so exerci-
 tu lachry-
 ma uitæ

Mors opta-
 tisse. perfu-
 giū ætū-
 nosæ uitæ

Nisi tibi ita euidentis in somnij uisio fuisset oblata, per-
 staresne adhuc in priore sententia, dissuadēs mihi ad-
 uersus Graciā bellū, an in ea peristeres? agetum aper-
 tē hoc mihi dicito. Ei respondens Artabanus: Visio, in-
 quit, rex, quæ in somnis obiecta est, ad uotū succedat
 amborū. Ego tamen adhuc metuo, & aded metu per-
 cussus sum, ut non sim apud me. Nam mecum reputās
 cum alia multa, tum uerò duo, & ea omnium maxima,
 uideo tibi esse hostilissima. Ad hæc Xerxes: Heus tu, in-
 quit, quænam ista ais mihi hostilissima esse? utrū horū
 tibi improbandum uidetur, tanquā non satis copio-
 sum, terrestrisne exercitus, quasi multo numerosior
 ille Græcus futurus esse uideatur: an classis, tanquam
 illorum classe inferior, an hæc ambo? Nam si ob hoc
 imbecilliores tibi uidentur nostræ res, celerimē possit
 alter exercitus comparari. Respondit Artabanus: Neque
 hunc, rex, exercitum improbauerit quisquam, qui sit
 mentis compos, neque hanc nauium multitudinem: ne-
 rūm etiam si coegeris, duo dico esse tibi multo hosti-
 liora, ea sunt, terra & mare. Neque enim usquam ma-
 ris portus est eiusmodi, ut ego coniecto, qui surgente
 tempestate sit capax huius tuæ classis, idoneusque ad e-
 am tutandam: neque uerò unum tibi portum esse
 oportet, sed uniuersam continentem esse portum,
 quò se recipiant naues. Itaque cum portus tibi opportu-
 ni desint, intellige homines in arbitrio fortuitorum
 esse, non fortuita in arbitrio hominū. E duobus uno
 exposito, pergā dicere alterū. Terra cum ob alia tibi hosti-
 lis est, tū eo hostilior, si nihil obstiterit quo longius pro-
 cesseris, assidue ulteriora surripies. Nulla est hominib.
 rei bene gerendæ satietas. Et sanè etiā ut nemo tibi oc-
 currat, dico regionē dū maior maiori in tēpore fier, sa-
 mē esse allaturā. At uir ita demū fuerit opt. si in delibe-
 rādo quidē omnē rē, quācumque pati possit, reputās exti-

Xerxis &
 Artabani
 colloquiū

Duo Xer-
 xis hosti-
 lissima.

Magna cū
periculis
suscipi.

nescit, in re aut agenda est audax. Cui Xerxes: Artabane, inquit, merito tu quidem horū singula comme morasti. Tamen non est ut omnia reformides, omniaq; peræque confideres. Nam si uelis in rei consultatione semper omnia perinde considerare, nunquam aliquid efficias. Satiū est omnia alacriter aggredientem, dimidium erumnarum pati, quā omni in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quod si repugnando omnibus quæ dicuntur, non ostendis quid firmum sit, perinde peccas atque is qui contraria istis dicar. Et hoc æqualiter se haber. Scire uerbū aliquem (tum sit homo) qua ratione quid firmum esse oporteat, nequaquam arbitror. At ijs, qui facere quid uolunt, consuevit plerumque succedere emolumentum: raro autem ijs qui pensant omnia, & quos agere piget. Cernis quod res Persica potentiz processit: quod nunquam progressam uideres, si ij, qui ante me exitere reges, istiusmodi consilijs quibus tu, usi fuissent: aut non utentes istis sententijs alios suatores tales habuissent: nunc pericula contemnentes, tantopere statum suum prouexerunt. Magna enim negocia, magnis cum periculis suscipi uolunt. Quare nos illorum facta æmulantes, optimo anni tempore ingredimur: subacta quæ omni Europa, rursus reuertemur, nullam usquā neque famem neque rem tristem passi. Nam & comæatus affatim ipsi nobiscum portamus: & ad quam cūque uel regionem uel gentem ueniemus, eius re frumentaria potiemur. Nam aratoribus, non pastoribus inferemus bellum. Post hæc Artabanus: Quandoquidem, inquit, non sinis ullam rem formidari, & tamen meum admittis consilium, necesse est enim de multis negocijs in longius extrahi orationem: Cÿrus Cambyse genitus, omnem, præter Athenas, Ioniam Persis tributariam reddidit. Quare suadeo, ne quo

quo pacto hos homines, aduersus patres suos ducas. Nam sine Ionibus satis superbe sufficimus hostem superare: quos necesse est aut iniustissimos esse, si metropolim suam in seruitutem redigant: aut iustissimos, si illius libertatem adiunget. Si iniustissimi erunt, nullo modo certe nobis magno usui futuri: si iustissimi, magnam poterunt suo exercitu asferre perniciem. Itaque hoc uetus dictum tanquam probum, rex in mente habet: non statim ab initio exitum omnem esse manifestum. Ad hæc excipiens Xerxes: Arrabane, inquit, sententiarum (quas dixisti) in hac præcipue falleris, qui Iones metuis ne immutentur, quorum maximum habemus commilitum: quorum & tu testis es, & alij, qui sub Dario aduersus Scyrhas militauerunt: cum in eorum esset potestate situm, uniuersas Persarum copias & perdere & seruare, fidem tamen iusticiamque præstitisse, nec quicquam nos læsisse. Præterea cum liberos suos atque uxores in nostra terra reliquerint, non est causa cur eos aliquid rerum nouarum moliri suspicemur. Quare ne hoc quidem extimescas: sed bonum habens animum, tutare meam domum atque principatum. Tibi enim soli ego sceptrum meum permitto. Hæc locutus Xerxes, Arrabanum Susa dimisit, iterumque illustrissimos quosque Persarum accecit: qui posteaquam præsto fuere, his eos uerbis allocutus est: Persæ, ego uos, quorum opera mihi opus est, contraxi, Xerxis ad ut uiri præstantes existatis, neque res hæcenus gestas à Persas oratio. Persis magnas præclarasque dedecoretis: sed tum singuli, tum uniuersi exhibeamus nos alacres: commune enim hoc hominibus bonum est, strenuos esse. Eoque de re uos censui præmonendos, ad bellum constanter tollerandum. Nam (ut ego audio) aduersus uiros egregios tendimus, quos si superauerimus, nullus unquam nobis alius exercitus obstabit. Nunc igitur deos præ-

fides terræ Persidis precati, transeamus. Ac eodem qui-
dem die sese ad transeundum parauerunt. Postero au-
tem tantisper morati sunt, dum solem exorientem cer-
nerent, omnifarios odores in pontibus congerentes,
 Xerxis li- ac myrto iter costernentes. Vbi sol exortus est, ex au-
 basio. rea phiala Xerxes libans in mare, apud solem uota con-
cepit, nequid sibi aduersi contingeret, quo prius desi-
steret Europam subigere, quàm ad illius terminos per-
uenisset. Hæc precatus, phialam in Hellespontum
abiecit, aureumq; craterem, ac gladium Persicum, quæ
acinacem uocant. Hoc pro comperto dijudicare
non possum, utrum soli dedicans, gladium dimiserit
in pelagus: an Hellespontum, quodd cum flagellasse per-
niteret, in compensationem gladio donauerit. His
actis, per alterum pontiû, qui uergebat in Pontum,
peditatus omnis equitatusq; transiuit: per alterum,
qui uergebat in Aegeum, iumenta atque seruitia, præ-
cedentibus decem millibus Persarum, coronatis om-
nibus, quos promiscuus omnium nationum sequeba-
tur exercitus. Et hi quidem eo die: in sequenti autem
primi transiere equites, quib; spicula deorsum uersa
gestabant, & ij etiam coronati, dehinc equi sacri, ac sa-
cer currus, cum ipse Xerxes. Post hastati & mille equi-
tes, & præterea alius exercitus. Quinetiam naves pari-
ter ad ulteriora littora agebantur: quanquam hic au-
diui, postremum omnium pertransisse regem. Xerxes
posteaquam in Europam traiecit, conspicabatur exer-
citus sub uerberibus transeuntem. Transiuit autem
eius exercitus septem per dies totidemq; noctes, nullo
tempore intermisso. ibi iam transgresso Hellespontum
Xerxe, fertur quidam uir Hellespontius dixisse: O Iu-
piter, quidnam tu sub specie uiri Persæ, & accepto Xer-
xis pro Iouis nomine, Græciam è sedibus suis exigere
uis, omnes homines ducens, cum etiam citra hoc ti-
bi liceret

bi liceret facere id? Transgressis omnibus & iter ingre-
 dientibus, ingens prodigium oblatum est, quod Xer-
 xes nihili fecit, etsi coniectura discutiendum. Siqui-
 dem equa leporem enixa est, quod facile erat ad con-
 iectandum. Fore enim ut Xerxes exercitum aduersus
 Graciam cum maximo strepitu & ambitiosissime du-
 ceret, rursusq; pro seipso sollicitus, ad eundem locum
 fuga recurreret. Alterius quoq; ei prodigium, dum Sar-
 dibus foret, exhibitum est. Mula enim mulum edi-
 dit, ancipitia genitalia habentem, maris & foeminae,
 sed maris superiora. Quorum prodigiorum utrun-
 que pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus eū
 terrestribus copijs, nauticis extra Hellespontum nau-
 gantibus, ac terram legentibus, & è diverso atq; terre-
 stres agentibus. Nam ipsi quidem uesperum uersus ad
 promontorium Sarpedonis nauigabant: quod cum per-
 uenissent, iussi erant permanere. Illi uerbò ad aurorā &
 solis exortum, iter faciebant per Chersonesum, dex-
 trorsum habentes sepulchrum Helles filiae Athaman-
 tis, sinistrorsum Cardiam urbem, per medium oppidi
 cui nomen est Agora, id est, forum. Illinc deflecenti-
 bus ad sinum nomine Melana, hoc est, nigrum, fluui-
 us, cui idem est nomen, non suffecit, sed alueum su-
 um deseruit. Hoc fluuio transmissò, à quo sinus hic
 cognominatur, ad uesperum uersus cōtenderunt, Ae-
 non urbem Aeolidem & lacum Stentoridem prætere-
 untes, dum ad Doriscō peruentum est. Est autem Do-
 riscus Thraciæ littus pariter & campus ingens, quem
 grande flumen Hebrus interfluit, ubi extructus est
 is murus, qui Doriscus appellabatur, cui impositum
 est Persarum præsidium à Dario, iam inde cum Scy-
 this inferebat bellum. Cum igitur locus digerendis
 recensendisq; copijs idoneus ei uideretur, Xerxes
 ita sibi faciendum putauit. Eius iussu nauarchi, cum eò

Ostēta Xer-
 xi oblata.

Mula mu-
 lū peperit.

Helles se-
 pulchrum

appulissent, omnes naues ad litus Dorisco contiguū
 receperunt, ubi Sala urbs, Samothracia & Zona sitæ
 sunt: cuius ultimum promontorium Serrium nomi-
 natur, qui locus quondam fuerat Ciconum. In hoc lit-
 tus appulsa classe ac subducta, qui in ea subducenda
 laborauerant, respirauere. Per hoc tempus apud Do-
 riscum Xerxes lustrabat exercitum, equidem quantū
 singuli attulerint copiarum, pro certo affirmare non
 possum: quoniam à nullis prorsus hominibus id refer-
 tur. Constat autem terrestrium copiarum numerum
 fuisse centum septuaginta myriades, id est, decies se-
 pties centena millia. Quorum numerum hoc modo
 inierunt: Contraxerunt unum in locum myriadem,
 quæ sunt decem millia hominum: qua coartata quàm
 maximè poterant, circulum extrinsecus descripserūt
 loco circumscripto: emissasq; illinc myriade, septem
 circumdederunt, eatenus excitantes, ut umbilico te-
 nus pertingeret. Eam ubi fecere, aliam subinde atq; ali-
 am myriadem introduxerunt, donec omnes connu-
 merauerunt, connumeratos autem nationatim diges-
 serunt. Ex quibus qui militabant, hi erant Persæ, hunc
 in modum ornati: Circa capita gestabant pilea, quæ
 uocant tiaras, impenetrabilia: circa corpus tunicas,
 varijs squamis è ferro confectas in similitudinem pis-
 cium. Femoralia circa crura pro clypeis, gerra, id est,
 cetras, pharetris subter pendentibus: hastas breues, ar-
 cus grandes, sagittas arundineas. Ad dextrum femur
 pugiones è balteo suspensos. Hi ducem habebant Ora-
 nem patrem Amastris, quæ erat uxor Xerxis. Vocaban-
 tur autem quondam Persæ à Græcis Cephenes: à se ue-
 rò ipsis atq; ab accolis, Artæi. Verùm posteaquam Per-
 sens, Danaes & Iouis filius, ad Cepheum Beli filium
 conuenit, & Andromedam eius filiam duxit uxore,
 tulit ex ea filium quem Persen appellauit: eumque il-
 lic re-

Perfarum
 ornatus.

hic reliquit: à quo (nam Cephæus carebat uirili prole) Persarum
cognomen sortiti sunt Persæ. Medi eodem ornatu in nomē un-
structi militabant. Nam hæc armatura Medica est, non de.

Persica. Habebant autem ducem Tigranem Achæme-
nidem. Li quondam ab omnibus uocabantur Arii: sed
ubi ad eos concessit ex Athenis Medea Colchis, immu-
tauerunt & ipsi nomen: ita de seipsis Medi commemo-
rant. Cissij in militia cetero ornatu ut Persæ sunt ar-
mati, sed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat Anapha-
nes Oranis filius. Hyrcani quoque Persica armatura or-
nati, ducem habebant Megapanum, qui postea Baby-
lonis procurator fuit. Assyrij qui militabant, hunc ha-
bebant ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbari-
co quodam modo confectas, non facile penetrabiles:
clypeos, hastas, pugiones Aegyptiacis adsimiles: & præ-
terea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces:
Hi à Græcis Syrij uocabantur: sed à Barbaris Assyrij
sunt uocati, inter quos Chaldæi sunt. Iis præerat Ho-
taspes Artachzi filius. Bactrij capitis ornatu in acie
similimo illi Medico muniti erant, sed more gentis,
arundineis arcubus & hastis breuib. Sacæ, qui Scy-
thæ sunt, cristatas in capitibus cassides gestabant, in
acutum erectas atque compactiles, induti femoralibus:
nec non arcus gentiles atque pugiones, ad hoc dola-
bras ac bipennes. Hos, cum sint Scythæ Amyrgij, Sa-
cæ appellant, quod cunctos Scythas Persæ Sacas ap-
pellant. Bactrij & Sacis præerat Hytaspes Darij fili-
us, & Atossæ Cyri filia. Indi uestiti erant amictu è lignis
confecto: arcus arundineos gestabant, itemque arundi-
neas sagittas ferro præfixas: ita instructi Indi, erant sub
duce Pharnazatre Artabatis filio. Arii Medicis arcubus
muniti erant, cæteris quemadmodum Bactrij. Is
præerat Sisamnes Hydarnis filius. Parthi, & Choras-
mij, & Sogdij, & Gandarij, & Dadicæ, eandem in acie

quam Baſtrij armaturam geſtabant. Quorum Parthis & Choraſmijs præerat Artabazus Pharnacis, Sogdis Azanes Arræi: Gandarijs & Dadicis Artyphius Artabani filius. Caſpij ſiſyris, quod eſt genus penulæ, induci, arcus gentili more arundineos geſtabant & acinaces, ducem ſui agminis habentes Ariomardum, Artyphij germanum. Sarangæ indumenta geſtantes uerſicoloria decori erant, caligasque geauum tenus extentas, arma habebant arcus lanceasque Medicas, duce Pherendate Megabazi filio. Paſtyas & ipſi ſiſyras ferebant, & uernaculos arcus atque pugiones: quorum dux erat Atrayntes Itramitis filius. Vtiſ & Myci, & Paricanij, eodem modo quo Paſtyes armati erant. Sub his ducibus, Vtiſ quidem & Myci ſub Arſamene Darij, Paricanij uero ſub Siromitre Oebazi filio. Arabes ſuccinſi erant ziras amiculi genus, arcusque recuruos habilesque geſtabant. Aethiopes pardorum pellibus, leonumque amiſi, arcus è palmarum ſpathis faſtos gerebant, quatuor non minus cubitis longos: & item prælongas ex arundine ſagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato quo ſigilla ſculpunt: præterea haſtas capreae cornu præfixas, in modum ſpiculi acuminato, & clauas præferratas. Ii cum eunt in pugnam, dimidiatum corpus gypſo, dimidiatum minio illinunt. Arabum Aethiopumque qui trans Aegyptum incolunt, dux erat Arſames Darij filius & Artyſtonæ Cyri filix: quæ Darius ex uxoribus maximè adamans, cum talari ex auro tunica effinxit: Arſames quidem Aethiopijs, qui ſunt trans Aegyptum, atque Arabibus præerat. Ii autem Aethiopes qui ſunt ab ortu ſolis, (nam biſariam militabant) cenſebantur cum Indis, ſpecie nihil admodum à cæteris differentes, ſed ſono uocis duntaxat atque capillatura. Nam Aethiopes qui ab ortu ſolis ſunt, promiſſos crines: qui ex Africa, criſpiffimos

mos inter omnes homines habent. Aethiopes qui ex Asia sunt, pleraque arma quae Indi gestabant, pellesque frontium equinarum, cum auribus atque iubis in capitibus, ut ipsae iuba pro cristis essent, & hirtae aures equinae rigerent. In locum clypeorum pelles gruum praeindebant. Perni corio armati iere, ac iaculis praestituti, duce Masange Aorizi filio. Paphlagones capitibus gerebant compaetiles cassides, scuta exigua, hastas haud longas: praeterea iacula, pugionesque pedibus caligas more gentis ad media crura subventas. Eandem quam Paphlagones armaturam gestabant, Lygics & Matieni & Mariandini, & Syri. Hi Syri à Persis Cappadoces uocantur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megafidi filius: Mariandinorum & Lygiū & Syrorum, Gobryes Darii filius & Artyston. Phryges simillimam Paphlagonicam armaturam gerebant, paulum differentes: qui (ut Macedones aiunt) tam diu uocati sunt Bryges, quam diu Europei fuerunt Macedonum accolae: transgressique in Asiam, unà cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenij horum cultu armati erant, utique Phrygum coloni. His utrisque praerat Artochmes, qui Darii filiam in matrimonio habebat. Lydi proxime ad Graecorum armaturam accedebant, olim Meones uocati: pristinoque nomine sublato, ab Lydo Aryis filio cognomenque acceperunt. Mysi super capita gentiles galeas ferebant, scutula quoque ac praestita iacula. Sunt autem Lydorum coloni, à monte Olympo Olympieni nominati. Horum utrisque praerat Artaphernis filius, qui collega Date apud Marathonem confligit. Thraces è pelle vulpina cassides gestabant, tunnicis induti, & insuper circumdati uarijs sagulis, pedibus ac tibijs indutis caliga è pellibus hinnulorum: ferentes praeterea iacula & peltas & pugiunculos. Hi transgressi in Asiam, uocati

Artapher
nes.
Thracum
armatura

Teucri
Myſi.

cati ſunt Bithyni, prius appellati (ut ipſi aiunt) Strymonij, quodd Strymonem accolerent: à ſuiſq; ſedibus exacti. Teucri & Myſi Thracibus, qui Aſiam incolunt, præerat Bagaffaces Artabani filius, geſtantibus breuia & corio ſcuta, & bina ſingulis ueruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus æreas caſſides, & ſuper caſſides ex ære factas aures bonis & cornua, impositis etiã criſtis, cruribus panno Phœniceo indutis. Martis oraculum apud hos homines eſt. Cabelees Mæones qui Laſinij uocantur, eundem cultum geſtabant, quẽ Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices ueniam, indicabo. Milyæ lanceolas gerebant, & ueſtes ſibulis ſubſtriſtas, & eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum omnium præfeſtus erat Badres Hyſtanis filius. Moſchi lineas circa capita caſſides gerebant, ſcutaq; ac haſtilia breuia, ſed longa in haſtilibus ſpicula. Eodem quo Moſchi ornatu militabant Tibareni, & Macrones, & Moſynæci, quos hi regebant: Moſchos & Tibarenos Ariomardus Darij filius, & Parmyis filia Smerdis filij Cyri. Macrones & Moſynæcos Artayſtes Choraſmii filius, qui Seſti in Hellesponto præſes erat. Mares in capitibus ligneas galeas gerebant, ſcutulaq; è crudo bonis tergoſe, atq; lanceolas, præterea machæras, quibus atq; Colchis præerat Pherendates Theaſpis filius. Alarodij & Saſpires eodem quo Colchi ornatu militabant, duce Maſiſtio Sirometris filio. Inſulanæ gentes, quæ rubro è mari ſecutę ſunt ex ijs inſulis, ad quas transportare rex ſolet, quos è ſuis locis ſummonet, gerebant ſimillima Medis & ueſtimenta & arma, quibus præerat Mardontes Bagæi, qui apud Mycædem dux altero anno in pugna oppetiit. Hę erant nationes quæ per continentem ibant, ex quibus conſtabat pedeſter exercitus, quibus ij præerant, qui commemorati ſunt, quib; ordinabantur milites

milites, connumerantibus, & chiliarchas, id est, tribunos qui mille: & myriarchas, qui decem millibus præfunt, delegerunt. myriarchæ uerò centuriones decanosque creauerunt. Erant & alij agminum & gentium prætores: uerùm ij qui nominati sunt, duces. Horum tamen & totius exercitus imperatores Mardonius Gobryis filius, & Triintatæchmes filius Artabani, qui disuaserat bellum Græciæ inferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrum Darij filij, Xerxis patrueles & Masistes Dario & Atossa genitus, & Gerges Artagi, & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores omnium copiarum, præter delecta Persarum decem millia, quibus præerat Hydarnes Hydarnis filius, qui uocabantur immortales, ob hoc, quòd si quis eorum aut nece aut morbo numerum imminueret, alius sufficiebatur: nec unquam plures erant paucioresque decem millibus, præcipuo inter omnes cultu decori, & ijdem præstantissimi omnium, ut dictum est, & præterea immenso auro conspicui, ducentes unà carrucas cum pallacibus ac familia permulta, eaque bellè ornata: necnon camelos ac iumenta, præter ceteros milites, qui comitatum supportabant. Equitantes autem hæ nationes, sed non omnes habebant equos, uerùm hæ solæ: Persæ, qui eadem erant qua peditatus armatura ornati, nisi quòd quidam eorum habebant in capitibus opera ex præ ferrosque ductilia. Sunt quidam Nomades homines, qui Sagartij appellantur, & gente & uoce Persæ: sed cultu inter Persicum & Pædyum, qui adduxere equitarum octo millium equitum, armaturam neque aheneam neque ferream assueti ferre, præter pugiones, utentes recte è loris confecta, quæ freti in prælium eunt. Est autem prælium eorum hominum huiusmodi: Vbi cum hoste congressi sunt, frustra perijiciunt eas rectes, in summo laqueos habentes, qui quoque

Xerxis imperatores.

Rectibus in
frusta per

laqueos

Equestriu
Persarum
copiarum
numerus.

laqueus cum aut equum aut hominem adeptus est, cum ad se trahunt: ita illi illaqueati, conficiuntur. Talis horum pugna est, iidemq; inter Persas censentur. Medi eandem equites quam pedites armaturam gerunt: & item Cissij. Indi quoque eandem quam peditatus suus gestant armaturam. Cæterum equos desultorios agebant & currus, quibus curribus suberant, & equi & asini agrestes. Bactrij eodem ornati instructi erant equites quo pedites, & item Caspij. Pœni & ipsi eandem quam pedites armaturam gerebant: currum quoque cuncti agitantes. Idem & Caspij & Parcanij ut peditatus instructi erant. Nec nō Arabes eo quo pedites ornati culti, agitabant camelos, nihilo inferiores equis pernicitate. Hæ solæ gentes erant equestres. Fuitq; numerus equitum octo myriadum, id est, octo ginta millium, præter camelos & currus. Et alij quidem equites in ordinem redacti erant. Arabes autem in utrimo locati, ob id postremi, ne equitatus consterneretur, equis camelos non tolerantibus. Equitatus præfecti erant Harmamithres & Tithæus filij Datis. Tertius horum collega Pharunches, Sardibus erat relictus ægrotus. Nam cum Sardibus proficisceretur, in calamitatem incidit insciens. Equitante enim eo, canis sub pedes equi intercurrit: quo equus improniso deterritus, atque erectum sese attollens, Pharnuchem excussit. Hic collapsus sanguinem euomit: inciditque in morbum, qui in phthisim, id est, tabem evasit. Equo autem à casu statim domini, fecerunt famuli ut ille iusserat. Abducto namq; in eum locum ubi dominus strauerat, crura cū genibus absciderunt. Itaq; Pharnuches à præfectura summotus est. Triremes inito numero fuere mille ducentæ & octo, quas hi adduxerunt. Phœnices cum Syris qui Palæstinam incolunt, trecentas, hunc in modum ornati: Circa capita galeas Græcæ canicis

tanicis simillimas gerunt, induti thoracibus lineis cū
 scutis umbone carentibus, cumq; iaculis. Hi Phœni-
 ces (ut ipsi memorant) quondam mare rubrum acco-
 lebant: illinc transgressi, maritima Syriæ habitant. Is
 tractus Syrig, & quicquid Aegypto tenus est, Palæstina
 uocitatur. Hi circa capita cassides forcipiculatas gerūt
 conuexa scuta magnis umbonibus prædita, ac gran-
 dia pila nautica, & grâdes bipennes. Eorum turba tho-
 races gerebat, ac magnos enses. Hunc in modum hi ar-
 mati erant. Cyprij centum quinquaginta naues, hoc
 modo armati. Reges eorum mitris redimiti erant. Re-
 liqui tunicas gestabant, cætera ut Græci. Quorum gen-
 tes sunt partim à Salamine & Atheniensibus, partim ^{Cypriorū}
 ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, par- ^{uariū ge-}
 tim ab Aethiopia oriundi; ut ipsi Cyprij aiunt. Cili- ^{nos.}
 ces centum naues. Hi circa capita ferebant gentiles ga ^{Cilices un-}
 leas, pro scutis patmulas è crudo bonis corio factas, la ^{de.}
 neis uestibus induti: bina singuli iacula gestantes, en-
 sē machæræ Aegyptiacæ persimilem, quondam Hy-
 pachzi appellati: sed à Cilice Phœnice Agenoris filio
 ita cognominati. Pamphili trīginta naues Græcanicis
 armis ornati, ab illis originem ducentes, qui cum Am-
 philocho & Calchante è Troia disiecti fuerant. Lycij
 præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus ocreisq;
 armati, arcubus quoque à cornu factis, & arundineis
 sagittis, sine pennis atque iaculis, gerentes ex hume-
 ris suspensas caprarum pelles, & in capitibus pilea pin-
 nis coronata, quinetiam pugiones & falces: è Creta
 oriundi, quondam Termilæ nominati, sed à Lyco
 Atheniensis Pandionis filio, Lycij cognominati. Do-
 res qui sunt ex Asia. naues trīginta. Hi Græca gere-
 bant arma, uti è Peloponneso propagati. Cares se-
 pteuaginta naues cætera Græco more ornari: sed &
 falces & pugiones gerebant: quos prius appellatos fu-
 isse

Ionum ap-
pellatio.

iste Hæcines, in superioribus libris dictum est. Iones centum naues, armati Græco ritu: qui quandiu in Peloponneso regionem, quæ uocatur Achaia, incoluerunt, & ante aduentum Danai & Xuthij in Peloponnesum, (ut Græci aiunt) uocabatur Pelasgi Aegialees, id est, littorales: sed ab Ione Xuthi filio, Iones sunt appellati. Insulani naues decem & septem, armati ut Græci, & ipsi Pelasgica gens: sed mox Ionica, ob eandem causam, ob quam & duodecim oppida sunt Ionica ab Atheniensibus appellata. Aeoles sexaginta naues, ritu Græco armati, olim Pelasgi (ut apud Græcos fertur) uocati. Hellepontij centum naues præter Abydenos: quibus mandatum erat ab rege, ut circa locum manerent ad pontes custodiendos. Cæteri è Ponto erant, Græco more armati, Ionum ac Dorum coloni. In omnibus autem nauibus epibatae erant Persæ, & Medi, & Saccæ. Quarum uelocissimas attulere Phœnices, & inter Phœnices optimas Sidonij. Harum singulis, & ite pedestribus eorum copijs præfecti erant uernaculi duces: quorum ego (quia ratio historiz non exigit, necessarium) non faciam mentionem. Neque enim singularum nationum duces, digni memoria fuere, quarum quot urbes, tot duces extitere: sed non ut ductores, uerum ut serui, quemadmodum alij qui ducebantur in militiam, uenere: quoniam duces, penes quos summa imperij erat, ut singularum gentium principes, quoniam eorum Persæ fuerint, à me commemoratum est. Nauticis hi præfuere. Ariabignes Darij, & Præxaspes Aspathinis, & Megabazus Megabatis, & Achæmenes Darij filius. Iadicæ quidē classi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & filia Gobryis genitus: Aegyptiacæ aut Achæmenes, Xerxis ex utroque parente germanus: reliquæ aut classi reliqui duo. Porro biremes lembos quinquaginta aut triginta remorum, & astuaria nauigia & alia minuta cum

tum hippagogis, quæ equos uehunt, contracta con-
 stat ad trium millium peruenisse. Eorum qui in classe
 erant, secundum duces illustrissimi fuere Sidonius
 Tetramnestus Allefi filius, & Tyrius Mapen Sironi, &
 Aridius Nervalus Arbali, & Cilix Cyenensis Horome-
 dontis, & Lycius Cyberniscus Sicæ. Cyprij autem Gor-
 rus Chersius, & Timonax Timagoræ: Cariorum
 uero Histizus Timnis, & Pygres Seidomi, & Damasi-
 thymus Candaulis filius. Aliorum nunc præfectorum
 mentionem facere supersedeo, tanquam non necesse
 habens. Verum Artemisæ præcipua me tenet admira-
 tio mulieris, expeditionem aduersus Græciam secuti:
 quæ defuncto uiro, ac pupilli filij principatum obti-
 nens, nulla adacta necessitate, sed præstantia animi ac
 quæ uirilitate in militiam concessit. Nomen ei erat Ar-
 temisæ Lygdamis filia, paternum genus ex Halicarnas-
 so, maternum ex Creta. Imperans hæc Halicarnasseis,
 & Cois, & Nisyrijs, & Calydnijjs, quinque cum navi-
 bus uenit omni copia instructis. Ita post Sidonias hæc
 naues fuerunt illustrissimæ. Eadem apud regem opti-
 mas inter omnes socios sententias dixit. Quas ciuita-
 tes recensui sub illius imperio fuisse, earum uniuersam
 gentem aio Doricam esse, Halicarnasseorum qui-
 dem Træzeniam, cæterorum autem Epidauriam. Ha-
 stenus de nautico exercitu. Xerxes, inito copiarum
 numero, militibus instructis, concupiuit illos lustran-
 do oculis obire, quemadmodum & fecit. Itaque in-
 scenso curru singulas nationes lustrans, quænam esset
 percontabatur: quarum professionem scribæ excipiebant,
 donec ad extremos equitum peditumque peruentum est.
 Hoc perfecto, & nauib. in mare deductis, Xerxes ex cur-
 ru in nanum Sidoniam transcendit: residensque sub au-
 teo tabernaculo, præterueniensque nauium proras, scis-
 citabatur de singulis itidem ut de terrestri exercitu se-

terat, describiſque iubebat. Iam uerò nauarchi produ-
ctas à littore quatuor ſetè iugerum ſpacio, naues ſtabi-
ſſerant, conuerſis à terra proris, & in unam frontem
diſceſſis, epibatis quoque, id eſt, propugnatoribus tan-
quam ad bellum armatis, quos Xerxes inter proras &
littus nauigans, conſpicabatur. Vbi autem & claſſem
luſtrauit, egreſſus naui accerſit Demaratum Ariſtonis
comitem aduerſus Græciam expeditionis, eiſq; accer-

Xerxes ad ſito ita inquit: Demarare, iuuat nunc me quæ cupio
Demarati abs te interrogare, qui & Græcus es, & non ex mini-
ma ciuitate, ut audio tam ex te quàm ex alijs Græcis, qui
mè alloquendi gratta adeunt. Nunc igitur hoc mihi
expone, nunquid Græci ſuſtinebunt manus contra
me leuare? Nam (ut ego opinor) ne omnes quidem
Græci ac cæteri mortales, qui ad Heſperum incolunt,
ſi cõgredientur, pares fuerint noſtris armis, nec me in-
uadentẽ expectauerint: cum non ſint inter ſe concor-
des, liber tatacra mihi abs te audire, quid de hoc dicas.
His uerbis interrogauit. Demaratus excipiens: Vtra, in-
quit, apud te rex utar, ueritate ne an iucunditate? **Me**
ut ueritate uteretur, iubere. Neq; enim ſibi ob id cum
minus iucundũ fore, quàm ante fuiſſet. Hoc ubi Dema-
ratus audiuit: Quoniã, inquit, me iubes rex omnino
ueritatẽ proloqui, ea dicã quæ nemo niſi mētiẽs apud
Demarati quũ Xerxe te poſtea carperet: Græcia ſemper alumna fuit paupertatis,
cõfabula- tis, hoſpes uirtutis, quã à ſapientia acciuit, & à ſenecta
tio. diſciplina, q̃ uſurpans Græcia, & paupertatẽ tueretur, &
Græciæ dominatũ. Ita laudo quidẽ oēs Græcos, qui Dorica illa
laudes. loca uel circà incolunt, ſed nõ de cunctis eis uerba fa-
Lacedæ- ciã, uerũ de Lacedæmonijs ſolis. Iam primũ nego ſic
moniorũ ri poſſe, ut tuam orationem admittant, afferentẽ Græ-
uirtus. ciæ ſeruitutẽ. Deinde dico nenturos tibi obuiam ad
pugnandum, etiam ſi cæteri Græci omnes ſentiant te-
cum. Neq; uerò de numero corũ quæras, quot illi ſine
qui

POLYMNIA, LIBER VII.

qui hoc facere possint. Nam si in exercitu coram mille fuerint, ij tecum congregientur: & item siue pauciores, siue plures. Hæc cum audisset Xerxes, sublato cachiano inquit: Demarare, quod nam extolisti verbum, mille omnino viros cum tanto exercitu congregituros? Agedum dic mihi, nonne te ipsum ais istorum virorum fuisse regem? Vis ne igitur sine mora tu cum decem uiris dimicare? Quod si nostri populares omnes tales sunt, quales tu prædicas, profecto secundum nostra instituta debes tu, qui illorum es rex, duplici præstare, quam singuli coram: qui si denis è meo exercitu pares sint, iure abs te posco ut viginti sis par: ita verba quæ dixisti, comprobabantur. Atqui si tales sunt illi, ac tanta statuta, qualis quantusque tu ac ceteri Græci qui in conspectu loquium meum venerunt, videte ne cum tantopere gloriamini, frustra id insolenterque faciat. Nam age intelligam, quocumque argumento, unde fieri queat, ut mille aut decem millia, atque quinquaginta millia hominum, qui præsertim sunt omnes liberi, nec unius imperio subiecti, tanto exercitui obstitant, cum firmus non plures quam mille ad singulos eorum, si fuerint quinque millia. Nam sub uno (quemadmodum apud nos fit) imperatore milites, illius metui, etiam contra sui ipsorum naturam, meliores efficiuntur, adactique uerbis vel pauciores aduersus plures eunt: ijdem remisso libero sibi arbitrio, neutrum horum faciunt. Ad id opinor Græcos etiam pares numero Persis, ægrè cum eis solis certaturos: quoniam istud apud nos solos est quod ais, uerum non ita multum, sed parum. Sunt enim è Persis mei satellites, qui uelint cum ternis Græcis simul dimicare, quorum tu inexpertus, multa blateras. Ad hæc Demaratus: Intelligebam, inquit, rex ab initio, me uera dicentem, non iucundum tibi futurum. Sed quia tu dicere me uerissima coegisti, dixi quæ

Milites sub
peratorio
arante me
lores:

erant è dignitate Spartanorum. Quanquam ipse optime intelligis, quanto opere nunc illos ego amem, qui me honore & dignitate paterna exutum, extorrem. profugumq; fecerunt: quem pater tuus exceptum, victum ac domicilio donauit. Quare non est credibile, virum prudentem respicere beneuolentiam exploratam, sed maximè obseruare. Ego enim neq; cum decem promittam me posse dimicare, neq; cum duobus, ac ne singulari quidem certamine uolens certauerim. At sine cesse fuerit, aut uehemens discrimen institerit, libentissimè cum uno quolibet istorum omnium dimicarem, qui se singulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis Græcorum. Etenim Lacedæmonij pugnando cum singulis, non sint illi quidem cæteris deteriores uiris: at conferti, cunctorum uirorum sunt excellentissimi.

Lex domi Nam licet sint liberi, non tamen sunt usq; quaq; liberi, quippe quib. præest domina lex, q̄ multò magis metuunt, q̄ tui te. Faciunt ergo quæcunq; illa cogit. Cogit aut idem semper, uetans semper eos ex acie fugere q̄ramuis hominū multitudinem: sed iubens ut ordinè non deferentes, aut uincāt aut occumbāt. Hæc ego loquens, si tibi blaterare uideor, uolo posthac in cæteris silentium agere. Hactenus loqui coactus, tibi uerbè ex sententia contingat rex. Hæc locuto Demarato, Xerxes ad risum uersus, nulla indignatione permotus est,

Mascamis sed comiter hominē remisit. Post Demarati colloquiū **elogium.** ubi Dorisco præfecit prætorem Mascamen Megadostis filiū, amoro eo què Darius præfecerat, ire cum exercitu aduersus Græciam pergit. Huic Mascami, què illic reliquit Xerxes, uni tanq̄ omnium prætorū præstantissimo, quos aut ipse aut Darius constituisset, dōna quorānis misit: & itè eius posteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante hæc expeditionē, in Thracia & ubiq; in Hellespōto prætores fuerant, qui omnes post eandē expeditionē

expeditionem à Græcis eiekti sunt, & à Thracia & ex Hellespōto, præterq̃ à Dorisco. Vnde Mascamen Græci permulta conati, tamen eicere nequiverunt. Ob id huic ab eo qui in Persis regnat, semper dona mittuntur. Eorū uerò qui à Græcis expulsi sunt, neminem rex Xerxes uirū egregium esse dixit, præter unū Bogem ex Eione, quem laudare non desinebat, eiusq̃ (qui superfuere) liberos maximo inter Persas honore prosequetur. Siquidē magnis ferri laudibus Boges meruit: qui cum ab Atheniensibus & Cimone Miltiadis filio ob- sideretur, liceretq̃ ei accepta fide egredi, & in Asiam remeare, tamen abiecit, ne regi pro metu superfuisse uideretur, sed ad extremum usq̃ perstitit, atq̃ ubi nihil in mœnibus comatus reliquum fuit, accenso ingenti rogo, interemit liberos, conjugem, concubinas, familiam: eosq̃ in rogiū deiecit. Dehinc omne aurū urbis atq̃ argentum ē mœris dispersit in Strymonem. His actis, semetipse coniecit in rogiū. Ita hic merito à Persis ad hoc usque tempus præconio celebratur. Xerxes à Dorisco in Græciam tendens, ut quosque populos adibat, secum militare cogebat. Erat autem (ut superius à me expositum est) omnis ad Thessaliam usque tractus in ditionem redactus, & regi tributarius effectus à Megabazo, & mox à Mardonio. Digressus à Dorisco, præterijt primum Samothracis muros, quorum ultimum oppidum ad uesperam situm est nomine Mesambria, cui uicinum est oppidum Thasiorum Stryma: quæ oppida interfluit amnis Lissus, cuius aqua tunc non suffecit copijs Xerxis, sed defecit. Hæc olim regio uocabatur Galaica, nunc autem Briantica: quæ tamen optimo iure Ciconum est. Transmisso profluente Lissi arefacto, Xerxes has Græcas urbes prætergressus est: Maroneam, Diccam, Abdera, eas inquam præterijt, & hos qui iuxta eas sunt, famosissimos

Bogias

Samothracis muros

HEROD. HALICARN.

Illius lacus, Ismeridem qui Maroneam Strymatem
 interiacet: Bistonidem Dicææ contiguum, in quæ duo
 flumina ingrediuntur, Trauus, & Compsatus. Qui in
 xta Abderam sit, nullum nobilem lacum præterijt Xer-
 zes, sed fluvium Nestum mare subuenientem. Post hæc
 regiones perrexit mediterraneas uersus urbes. In qua-
 rum una est lacus triginta ferme stadiorum in circuli-
 tu, piscosus & admodum salus: quem sola iumenta
 cum aquarentur, exsiccare. Huic urbi nomen est
 Pissyrus. Has urbes & maritimas & Græcas, sinistron-
 sum relinquens præterijt Xerxes. Per quas autem gen-
 tes Thraciæ provinciæ iter fecit, hæc sunt: Pædi, Cicones,
 Bistones, Sapei, Dersei, Hedoni, Satræ. Quorum qui
 maritimi erant, nauibus secuti sunt: qui uero medi-
 terranei, à me sunt commemorati, præter Satras. Cæ-
 teri omnes terrestri itinere sequi coacti sunt. Satræ nul-
 li adhuc hominum, quantum nos scimus, fuisse sub-
 lecti: sed soli è Thracibus ad meam memoriam, liberi
 semper perstitere. Editos enim montes incolunt, om-
 nigenis arboribus ac niuibz obritos: uiri in re bellica
 eximij: apud quos oraculum est Bacchi, idque in edi-
 tissimis montibus. Horum qui in illo templo Bac-
 chi uaticinantur, sunt Bessi. Antistes uero qui red-
 dit responsa, quemadmodum Delphis, & nihilo ma-
 gis uariè. Peragrata quam dixi regione, Xerxes secun-
 do loco transijt muros Pierum, quorum uni nomen
 est Niphrae, alteri Pergamo. Hæc iter præter eos mon-
 tes faciebat, à manu dextera relinquens montem Pan-
 æum, magnum atque excelsum, in quo aurea sunt
 & argentea metalla: quem cum Pieres & Hodomanti,
 tum præcipue Satræ exercent. Super Pangæum ad a-
 quilonem habitantes Pæones, Doberes, & Pæoples præ-
 tergressus Xerxes, ad uesperam uersus contendit, do-
 nec ad flumen Strymonem peruenit, & urbem Eio-
 nem.

Pierum

tem, cuius prætor Boges (de quo paulo ante fecimus mentionem) adhuc vivebat. Regio Pangæo monti circumiecta, nominatur Phillis. Hinc vesperum versus, porrecta ad flumen Angiten, quod Strymonem, subit. Hinc meridiem versus ad ipsum Strymonem, ad quem Magi mactatis equis candidis litauerunt. His & alijs compluribus medicamentis in flumen factis, per novem vias Hedonorum ierunt: in xta quas Strymonem pontibus iunctum inuenere. Audientes autem eam locum novem vias Hedonorum appellari, totidem illic pueros ac uirgines puellarum indigenarum filios vivos defoderunt. Persicū enim, defodere uiuentes. Nam & Amestrim Xerxis uxore, iam prouectę statis, audio bis septē illustriū Persarum liberos defodisse, ad referendā pro se gratiā deo, qui sub terra esse fertur. Vbi à Strymone progressus est exercitus, illic ad solis occasum versus, est litus, in quo sita urbē Græcā nomine Argilū præterijt. Hæc & quę super eam est regio, uocatur Bisaltia. Illic sinū Neptuni templi à leua manu habēs, perrexit ad capū nomine Syleū, præteriens Stagirū Græcā urbē, peruenitq; Acanthū, ducēs unā singulas harū gentiū, & itā accolās mōtis Pangæi, & earū quas superius cōmemorauī: ijs qui maritimi erant, classe: qui procul à mari aberant, terrestri itinere frequentibus. Hanc uiam qua Xerxes duxit exercitum, Thraces neq; cōfundunt neq; serunt, sed ad mea usq; tēpora magnopere uenerantur. Posteaq; Acanthū peruenit Xerxes, præcepit Acanthijs ut hospitalitatē exhiberent, eosq; Medica ueste donauit: laudans quod alacres cerneret esse ad bellum, quodq; audiret fossam esse absolutam. Xerxe apud Acanthum agente, contigit ut Artachæes, qui fossā faciundę præfuerat, morbo decederet, uir Xerxi spectatus, genere Achæmenides, statuta inter Persas procerissima, quippe cui quatuor

Vinos de
fodere.

omnino digiti deerant, à longitudine quinque regionum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominum fato functum, apparatissimè cum funeravit, exhibito etiam epulo, eiusque tumulum omnis exercitus extruxit: cui tanquam heroi ex oraculo Acanthij sacrificant, nomine cum nuncupantes. Et rex quidem Xerxes amisso Artachze, isduram se fecisse existimabat. At ij Græci qui exercitum excipiebant, cum Xerxi cenam præberent, in omnem miseriam devenere, adeò quidem, ut suis laribus efficerentur extorres. Dñ Thasij pro suis, quæ in continente sunt urbibus, Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis filius, elatus animo, uir inter populares illustris, eroganit in cœna quadringenta argenti perfecti talenta. Eam rem ubi acceperè qui prærant alijs circa urbibus (tale enim conviviū iam pridem inditum fuerat, & magni fiebat) hoc ubi acceperè, præsertim præconibus passim prædicantibus, tum uerò oppidani frumentum, quod in urbibus erat, inter se distributum molebant, farinamque triticeam hordeaceamque in complures menses faciebāt. Ad hæc excogitauere ob precium optima quæque pecora saginare, & altiles aues habere, terrestres palustresque in corribus & in uisarijs ad accipiendū exercitū. Quinetiā aurea argenteaque pocula & crateres faciebant, & cætera quæ mensæ imponuntur. Hæc omnia ipsi regi, & ijs qui cum illo uescebantur, fiebant: cætero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta erant. Sub aduentum exercitus, tabernaculū ubi Xerxes ipse maneret, statuebatur, reliqui sub dio agebant. Vbi tempus cœnæ aderat, tunc conuiuatores laborem sustinebant. Ii cum expleti noctem illic exegerant, postero die reuulso tentorio, & omni apparatu sumpto ita abscedebant, nihil relinquentes, omnibus asportatis. Vnde Megacreontis uiri Abderitæ elegans dictum

Megacreō
eis dictum

dictum exitit, qui suavit Abderitis, ut uniuersi, mares
 pariter ac feminae, sua delubra adiret, suppliciterq; di-
 is assidentes precarentur, ut posthac dimidium futu-
 rorum malorum à se propulsaretur. Nam de prateritis
 magnam se gratiam illis habere, quod rex Xerxes non
 bis quotidie cibum capere cōsueffet. Fore enim ut Ab-
 deritæ, si inberentur ut etiam prandium simile cōtra
 instruerent, aut non prastolarentur Xerxem adueniē-
 tem: aut prastolati, pessimè inter omnes homines af-
 fligerentur. Et eis quidem quanq̃ gravatè, tamè quod
 imponebatur, exequabantur. Xerxes uerò ex Acantho
 duces classis à se dimisit, iussos ad Thermā cum clas-
 se se opperiri. Est autem Therma in Thermæo sinu si-
 ta, à qua ipse sinus habet cognomen. Hac enim compē
 diariam magis uiam esse audiebat. Nam è Dorisco ad
 Acanthum usque, ita instructus exercitus iter fecerat, Xerxis se-
 tripartito diuisus omnis iussu Xerxis: ut una pars se-
 cundum mare iret unā cum classe, cui parri pegerant tagema.
 Mardonius & Masistes altera per mediterranea, cui
 præerant Tritarches & Sergis: tertia inter has mē-
 dia, cum qua Xerxes ipse incedebat, ducibus Smerdone
 & Megabyzo. Nauticus exercitus ubi à Xerxe disces-
 sit, fossam enauigauit in Arho depressam ac perdu-
 ctam ad sinum, in quo Asa & Pidorus, & Singus, &
 Sarga urbes sitæ sunt. Ex quibus sumpto commili-
 tio, pergit ire ad sinum Thermæum: circumuectusq;
 Ampelon promontorium Toronæum, præternauiga-
 uit has Græcas urbes, unde & naues & commilitium
 sumpsit, Thoronam, Galipsum, Sermylam, Mecyber-
 nam, Olynthum, quæ regio nunc Sironia nominatur.
 Ab eo promontorio Ampeli præcidens mare usque ad
 promontorium Canastæum, totam ferè Pallenem
 præteruectus est. Illinc quoque & naues & commili-
 tium sumpsit ex Potidæa, ex Aphysie, Noua urbe, ex

H b. s.

Aegæa,

Aegea, ex Therambo, ex Sciona, ex Menda, ex Sana. Hæ sunt urbes sitæ in Pallena, Phlegra prius appellata. Præternavigans hanc regionem, ad præstitutum locum sedebat, summi scilicet milites et vicinis Pallenz urbibus, ac Thermaeo sinui conterminis, quibus hæc nomina sunt, Lipaxus, Combrea, Lissæ, Gigonus, Camisa, Smila, Aenea, quarum regio adhuc Cressæa nominatur. Ab Aenea, in qua finis enumerandarum urbium mihi factus est, iam ad ipsum Thermæum sinum cursus classis exitit, et ad terram Mygdoniam, donec ad Thermam, quod præceptum erat, peruectum est ad urbem Sindin, et ad Calestrum super Axium sitam flumen, quod Mygdoniam terram dixerunt à Bottixide: cuius terræ Bottizidis arctum ad mare locum obtinent urbes Ichne et Pella. Hic naves copiarum circa flumen Axium et orbem Thermam, et alias in medio horum urbes statim habuere, regem opperientes. Huc peruenire volens Xerxes, Acantho profectus cum terrestribus copiis per mediterranea incedebat, peragrans Pæonium agrum atque Crestonicum, super amnem Chidorum: qui est Crestonicis initio sumptus, per terram Mygdoniam fluens, in paludem (quæ est supra Axium) euoluitur. Hæc iter faciente Xerxe, leones impetum dederunt in camelos, qui comæentum porrabant. Sub noctem enim relictis locis consuetis eadem descenderunt: nullorum alio neque iumento neque homine tacto in camelos grassati sunt. Cuius rei causam admiror, quod leones, quoties aliunde eis est quo indigent, abstinere ab invadendis camelis, quod animal nunquam antea nec experti fuerant illi, nec uiderant. Sunt autem per ea loca leones multi, et boues agrestes prægrandibus cornibus, qui ad Græcos veniunt. Leonum terminus est Abderorum flumen Nestus, et Achelous, qui per Acarnaniam fluit. Nam nemo aut ad auroram trans Nestum usquam gætiæ uidetur

Leonum
sua atque
loca.

viderit leonem in Europa, aut trans Achelou ad Hesperum in reliqua continente: sed in horum fluminum medio leones gignuntur. Postquam Thermam venit Xerxes, ibi substitit, tantum maritimi spaci occupantibus castris, quantum est ab urbe Therma & Mygdonia, usque ad confluentem Lydei & Haliacmonis: ubi agrum Bottizidem, Macedonicumque determinant. In his locis statim habuere Barbari: quibus potantibus solus ex ijs (qui commemorati sunt) amnis, Chideros è Crestonzis fluens non suppetijt, sed defecit. Xerxes è Therma prospiciens Thessalicos montes, Olympum & Ossam, præcellæ magnitudinis, audiens in medio eorum anfractum angustum esse, per quem fluit Peneus, & illic uiam esse quæ in Thessaliam fert, cupidine captus est nauigandi ad ostium Penei inspiciendum: quia superiorem uiam tenenti erat eundum per Macedones supernè habitantes ad Perzbos, præter Gonnuram urbem. Nam hac tutissimum iter esse audiebat. Arque ut concupiuit, ita & fecit. Iaque conscensa nati Sidonia, quam semper conscendebat, quoties ei tale aliquid facere libebat, extulit signum cæteris nauibus proficiscendi, reliquis illic terrestribus copijs. Sed postquam peruenit, ostia Penei contemplantem ingens admiratio cum subiret, accitos uix ductores interrogauit, non flumen posset aueri, ut alibi mare ingrederetur? Narratur autem Thessalia quondam lacus fuisse, utpote conclusa undique præaltis montibus. Nam quod Thessaliæ ad auroram spectat, id Pelion & Ossa iuuuiss inter se radicibus præcludunt: quod ad uentum aquilonem, id Olympus: quod ad Hesperum, id Pindus: quod ad meridiem & uentum austrum, id Othrys: quod inter hos montes medium, id Thessalia est, ita denexa, ut cum alij frequētes amnes in eam defluant, tū ij quinque præcipue,

Chideri
aqua Xer-
xianis co-
pijs non
sufficit.

præcipue, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pæmisus: qui è montibus Theſſaliam ingentibus in campianiciem confluentes, per unum anfractum & conarctum in mare euadunt, in unam aquam omnes redacti: qui simul ac confluentem fecerunt, Peneus: retento ſuo nomine cæteros innominatos reddit. Fertur quondam, cum nondum eſſet hic anfractus, per quem flumina mearent, hos ſingulos, & præterea lacû Bœbeidem, non fuiſſe nominatos, quemadmodum nunc, & tamen non minus quàm nunc fluxiſſe: ſed ſuæ fluentis omnem Theſſaliam effeciſſe pelagus. Ipſi qui dem Theſſali memorant Neptunû feciſſe conuallem, per quàm meat Peneus, haud abſurdè ſentientes. Qui enim arbitratur Neptunum terrâ quaterere, & quæ terre motu diſcuſſa ſunt, huius dei eſſe opera, ei cernenti hunc locû uidetur Neptunus id feciſſe. Nam diductio illa montium (ut mihi uidetur) terræmotus eſt opus. Xerxi interrogati, num alibi eſſent in mare offia Penci, ductores ſui rem compertam habentes, Rex, inquirunt, nulli ſunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quàm hic ipſe. Cuncta enim undique montibus redimita Theſſalia eſt. Ad hoc Xerxes dixiſſe fertur: Solertes ſunt viri Theſſali, qui ſuæ ſibi imbecillitatis conſcij, iam pridem cum alia præviderunt, tum uerò hoc, quodd regionem habeant facilem occupatam, & maturè expugnabilem. Solum enim hoc eſſet negotiû, flumen obſtructo anfractu, auerſotz alueo per quem meat, in eorum terram inducere, à quo omnis Theſſalia præter montes aquis obduceretur. Hæc ita ſe habere Xerxes apud filios Alei dixit, quoniâ Theſſali è Græcis principes regi ſeſe tradiderât, ratus id illos per totam nationem diuulgaturos. Hoc locutus, & locû contemplatus, Thermâ renaugauit. Vbi complures dies circa Pieriam eſt commoratus (nam montem Macedonicum,

gedonicum, ut illac in Peræbos omnis transfret exerci-
tus, tertia eius pars repurgabat) eodē legati qui dimissi
in Græciā fuerant ad terram petendā, regressi sunt par-
tim inanes, partim terrā & aquā afferentes. Quam qui
dederunt hi fuere: Theffali, Dolopes, Euienses, Peræ-
bij, Locri, Magnetes, Meliæses, Achæi, Phrhioz & The-
bani, hæteriq; Bæotij: præter Thespienses & Platæenses:
cum quibus ij Græci Peræbij percusserant fœdus, qui
bellū aduersus Barbarū sumpserant. Fœdus autē ira ha-
bebat: Quicūq; Græci sese dedidissent Persæ, non ad
astū necessitate, eorū decimum quemq; rebus bene cō-
stitutis, se deo qui Delphis est deuoturos: ira apud Græ-
cos iusiurandum habebat. Xerxes neq; Athenas neque *Legati De*
Spartā legatos terrā peritum miserat: ob id, q̄ quos an- *ri in pu-*
tē Darius ad hoc ipsum misisset, eorum alios illi in ba- *ori cōmēdi*
rathrum, alios in puteum deiecerant, iubentes eos il-
linc terrā & aquā ferre ad regem. Hac de causa Xerxes
nullos illuc ad petendum misit. Et Atheniensib. quidē
quodd ira legatos tractarint, quid triste contigerit, non
queo dicere, nisi quodd eorum solū cum urbe uastatū
est: quod tamen ipsum non ea causa suspicor conti-
gisse. Lacedæmonijs uerō ira Thalthybij, qui fuit Aga- *Thalthy-*
mēnonis præco, incubuit. Est autē Spartę Thalthybij *bi ira.*
tēplum, cū eius posteris, qui Thalthybiadz nominan-
tur, quib. honos legationis Spartanorū semper tribui-
tur. Itaq; post eā rem Spartiatz cū læta exta eis non es-
sent, idēq; diu cōtingeret, pertaxū huius calamitatis La-
cedæmoniorū, cætu frequenter coacto hoc editū ppo-
suere: Si quis Lacedæmoniorū uelit pro Sparta occū-
bere. Tunc Sperthius Aneristi, & Bulis Nicolai filius,
miri Spartiatz, & naralibus & opibus inter primos, ul-
terō se obrulerunt ad satis faciendū sua pœna Xerxi Da-
rij filio, ob legatos apud Spartam interceptos. Ita hos
Spartiatz tanq̄ mortē obituros, miserūt ad Medos. Di-
gna

qua admiratiōe tū audacia horū uirorū, tū uerba ab eis habita. Nā Susa tendētes, ad Hydarnē Persam Asiāz orā matritimā p̄fectū uenerunt, qui eos hospitaliter munificēq; acceptos, his uerbis interrogauit: Viri Lacedæmonij, quid ita respicitis effici amici regis? Cernite enim ex me & meo statu, quā sciat honore profecti qui rex uiros egregios, nos itidem honoraturus, si uos ipsi ei dederitis. Videamini modò apud eum esse uiri egregij: quoniam singuli nestrū, rege donante, principatum Graciā obtinebant. Ad hæc illi respondētes: Hydarnes, inquit, nō ex equo consiliū rōn ad nos spectat atq; ad te, qui conditionis q̄ suades expertus es, nostrū inexpertus. Nā seruientē quidē nosti: liberratē autē nondū expertus es, utrū sit dulcis an non. Quæ si tibi experta foret, non ut hastis, sed ut securib. pro ea dimi caremus, nobis suaderes. Hæc Hydarni responderūt. Dehinc ut ascenderunt Susa, & in conspectū regis uenerunt, principib; inbētib; satellitib; ac nim afferentib; ut procubentes regē adorarent, & per capita eos ad id agendum impingentibus, negauerunt se unquā id esse facturos: neq; enim sibi esse cōsuetudinē hominē adorandi, neq; se ad id uenisse. Posteaq; in hoc repugnauerant, secundo loco hæc illis & his similia dixere: Rex Medorū, nos miserunt Lacedæmonij ad luendam p̄nā pro ijs legatis qui Spartæ interiere. Hęc illis dicētib; Xerxes p̄ magnanimitate negauit se fore Lacedæmonijs similē. Illos enim interimendis legatis, ius omniū hominū confudisse: se uerò, quod illis exprobraret, id non esse facturum: neq; eos occidendo, Lacedæmonios culpa soluturū. Hac re per Spartiatis gesta, in p̄sens ira Thalhybij cessauit: etsi Spartam reuersis Sperthio & Bule, longo deinde tēpore interiecto, excitatū est inter Peloponnenses & Athenienses bellum, ut Lacedæmonij aiunt, quod mihi diuinitus maximē uide-

Lacedæmoniorū deuotorū respōsum ad Hydarnē Persam Adorare regem.

Xerxis magnanimitas. Legati nō uislandi.

cur esse

tur esse gestum: quia ira Thalchybi nuncios corripuerit, nec prius quieverit. Quod aut ira inciderit in eorum, qui ad regem ascenderunt, filios, Nicolaum Bolis, & Aneristum Sperthy filium, qui piscatores Tirynthios in nauem oneraria plena uiris nauigantes cepit, manifestum est apud me diuinitus id factum esse, ex ira dei, quod nunciij qui in Asiam à Lacedæmonijs mittebatur, periti à Sitæce Tyrei Thracum rege, & à Nymphodoro Pythei filio, Abderita, excepti sunt iuxta Bisanthem, quæ est in Helleponto: & abducti in Atticam ab Atheniensibus. necati sunt: cumque ijs Aristæas Adimanti Corinthius. Verum hæc multis post regis expeditionem annis gesta sunt. Quæ expeditio, ut ad superiorē orationē redeam, nomine quidē tendebat contra Athenas, re tamen uera contra cunctam Græciam. Ea diu ante Græci cum audissent, non perinde omnes affecti sunt. Nam ij qui terram & aquam dederant Persæ, fiducia animo præsumebant, tamquam nihil ingratis passuri à barbaro: qui non dederant, magno tum metu uersabantur: quippe cum nulla tanta classis esset in Græcia, quæ posset accipere inuadentem, præsertim plerisque bellum detestantibus, & libenter ad partes Medorum inclinantibus. Hoc ego loco necesse habeo ferre sententiā apud multos quidē homines inuidiosam, non tamen quod mihi uidetur uerum dissimulabo. Si Athenienses formidantes periculum quod impendebat, patriam deseruissent, aut non deserentes, sed permanentes sese dedissent Xerxi, nihil omnino aduersus regem in mari quisquam conatus fuisset. Quod si in mari nemo Xerxi restitisset, idem in continenti factum fuisset. Et quamuis multæ toricæ essent muris inducæ à Peloponnesiis. per isthmum, proditi à socijs Lacedæmonij, ijsque non uolentibus, sed per uires à classe barbara occupatis deserti fuissent: deserti uero aut magna opera aggressi generose occubuissent.

Athenien-
ses, Græ-
ciæ libera-
tores.

aut uidentes iam alios Græcos cum Medis sentientes;
cum Xerxe depacti fuissent: atq; ita utriusq; sub Persis
Græcia fuisset. Nā muronū apud isthmū lonicatorum,
quænam utilitas fuisset rege mari potiente, a nemine
quiui audire. Nunc autem si quis Athenienses Græciæ
liberatores exitisse dicat, profectō non aberrauit à
uero. Nam utro se illi applicassent, hæ partes erant præ-
ponderaturæ. Cum uero prætulerint Græciam præsta-
re liberam, nimirum ipsi fuerē, qui quicquid Græciæ
reliquū erat cum Medis non sentiens, erexerunt: quiq;
secundum deos regem repulerunt: ne oraculis quidē
horrendis ac terribilibus, quæ è Delphis ueniebant, in-
ducti ad Græciam deferendam: sed persistentes con-
stituerunt excipere hostem sua inuadētem. Siquidem
consultoribus Delphos missis, uti oraculo parari erāt:
& nuncij factis apud templum quæ ritus postulabat,
eodem ingressi confederunt. Quibus Pythia cui nomē
erat Aristonice, ita respondit:

Pythia o-
raculū ad
Athenien-
ses.

Quid statis miser? extrema relinquitte terræ
Testa fuga, atq; urbis fastigia celsa rotundæ:
Nam caput & corpus minimè syncera manebūt
Extremiūte pedes poterunt superesse manusūe:
Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet.
Et Mars acer equis urgens Asiæ genā curru.
Atq; alias plerasq; tuas non solius arces:
Permultasq; deūm sœuis dabit ignibus ædes,
Quas ego præuidi iam nunc sudore madentes,
Atq; metu tremere, & de laquearibus altis
Nigrantem cogente malo manare cruorem:
Ite, sed ex adyto atq; malis effondite mentem.

Timon il-
lustris.

His auditis Atheniensium consultores maximo sunt
mœrore affecti. Quibus inter sese agitantibus tam tri-
ste responsum, Timon Androboli filius, uir apud Del-
phos illustris suasis hæc ferē, ut sumptis oleæ ramis de
integrō

Integro reuertentur ad consulendum suppliciter oraculum. Obtemperantes ei Athenenses dixerunt: O princeps, redde nobis oraculum melius de patria in honorem horum palmitum, quos gestantes ad te uenimus, alioqui hinc abs te non abituri, sed in hoc adyto ad obitum usque permansuri. Hæc dicentibus, antistes iterum hoc modo respondit:

Pallas Olympica cum multis hortatibus usa,
Et precibus blandita, Iouem placare nequiuit,
Hoc tibi fabor item responsum, adamantina fata.
Nam captis reliquis quæ limes Cecropis oræ
Intus habet, quodcumque sacer penetrale Cithæro,
Iuppiter è ligno dat mœnia facta Mineræ:
Quæ tibi sola tuistis ferant inuisa salutem.
Tu uero aduentum peditumque equitumque quietus,
Terrestresque acies ne præstolare: sed hosti
Terga dato, ueniet tibi sic tamen obuius ille.
Diuina Salamis mulierum pignora perdes,

Pythiæ al-
terum ora-
culum ad
Athenien-
ses.

Usquam uel Cere sparsa, coeunte uel usquam.
Hæc legati ut erant ita arbitrati prioribus. mitiora, postquam conscripserunt, Athenas rediere: reuersisque ad populum recitauere: & cum aliæ multæ sententiæ essent oraculum interpretantium, & eque plurimum perplexæ: quidam è maioribus natu dixere, uideri sibi deum respondere saluam fore arcem. Olim enim Atheniensium arcem præseptam uallo fuisse. Et ij quidem interpretabantur uallum esse hunc ligneum murum. Alij uero dicebant deum significare naues: easque cæteris omissis edificari iubebant. Verum hos, qui aiebant naues esse ligneum murum, fallebant, duo ultima Pythiæ dicta:

Diuina ò Salamis mulierum pignora perdes,
Usquâ uel Cere sparsa, coeunte uel usquâ. Circa hos uersus confundeatur eorum sententia, qui classem uolebant esse ligneum murum. Nam oraculum qui in-

li interpretabantur

reſpretabantur, in eam ſententiam accipiebant, fore
 ut ipſi inſtructa claſſe ad Salaminem pugna nuali ſue
 cumberent. Erat autem inter Athenienſes quidam,
 qui in primores recens peruenerat, nomine Themisto-
 cles Neoclis filius: qui negabat interpretes omnia re-
 cta coniectare: quod diceret, ſi clades quæ prædicitur,
 ad Athenienſes ſpectaret ullo modo, non ita placide
 nobis deum fuiſſe reſponſurum: ſed ſic, ô Salamis mi-
 ſera, pro eo quod dixit, ô diuina Salamis, ſi circa eam
 ſui incolæ forent oppetituri. Sed rectè coniectantibus
 ſentiendum à deo contra hoſtes editum eſſe oracu-
 lum, non contra Athenienſes. Itaque ſuaſebat ut ſeſe in-
 ſtruerent tanquam prælio nuali certaturi, & tanquã
 hic eſſet ligneus murus. Hanc Themistoclis ſententiã
 Athenienſes potiorẽ eſſe cenſuerunt, quã illorũ,
 qui interpretantes oraculum, diſſuaſebãt apparatus
 pugne nualis: ſed hanc eſſe in ſumma ſententiam di-
 cebant, non leuandam in hoſtem manum, ſed ex Atti-
 ca regione demigrandum, & aliam incolendam. Exi-
 tit & alia (ante hanc Themistoclis) ſententia ad rem
 pus egregia. Cum magna uis pecuniæ eſſet prouenta me-
 tallorum, quæ ſunt è Laurio, eſſet in ærario Athenien-
 ſium, æquẽ diuidenda uirum denis in ſingulos pube-
 res drachinis: tunc Themistocles hanc diſſuaſit Athe-
 nienſibus diſtributionem, ſed ex pecunia claſſem du-
 centarum nauium compararent ad Aegineticum bel-
 lum. Hoc enim bellum conflatum Græciæ ſalutem ac-
 tulit, cogens Athenienſes nauticos fieri. Et quanquã
 hæc claſſis in eum uſum in quem cõparata fuerat, nõ
 uenit, tamen in utilitatem Græciæ ceſſit. Ipſa iam præ-
 parata cum præſtò eſſet, & alteram exedificari oportet,
 placuit Athenienſibus, inito poſt oraculum con-
 ſilio, barbarum Græciam inuadentem cum nauibus
 opperiri uniuerſos deo obſequentes unã aum Græco-

Græcorũ
 de conſpi-
 rando cõſi-
 lium.

rum voluntarijs. Et hæc quidem oracula Atheniensibus sunt reddita. Coactis autem in eundem loci Græcis, qui per Græciam melius sentiebant: inter se collocatis interposita fide ibi consilio habito, visum est ante omnia missas faciendum pecunias debitas, & in inimicitias, & hostilitates. Erant autem cum alia aliorum bella, tum uero maximum inter Athenienses & Aeginetas. Posteaquam Xerxem cum exercitu Sardibus esse audire, Athenienses decrevere cum aliquot in Asiam mittendos ad res regis explorandas, tum nuncios partim Argos ad contrahendam aduersus Persam belli societatem, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis filium: partim in Corcyram, partim in Cretam, iubentes opem Græcæ ferri, eo animo, ut si fieri posset, omnis uis Græca unum esset: & ad idem agendum omnes incumberent, tanquam calamitate cunctis Græcis impendente. Ferebantur autem res Gelonis magnæ esse: nec multo minores quàm Græcorum. Vbi hæc eis placuere, & in gratiam inter se rediere, principio speculatores in Asiam tres uiros misere. Qui cum Sardibus uenissent, in speculando regis exercitu deprehensi sunt: & à ducibus pedestrium copiarum torri deducebantur tanquam perituri, lata in eos mortis sententia. Id ubi Xerxes audiit, reprehensa ducum sententia mittit quosdam à satellitibus, iubens ut si uiuos adipiscerentur speculatores, ad sese deducerent. Eos adhuc superstitēs, adepti satellites, prehensos in regis conspectum adduxerunt. Sciscitatus rex, qua de causa uenissent, præcepit satellitibus, ut homines circunducerent perditatum omnem equitatumque ostentantes: & eos ubi contemplando illa expleti fuissent, sine noxa dimitterent quocunque locorum ire libuisset. Hoc Xerxes ea ratione imperauit, quod cogitabat fore, ut si speculatores necati fuissent, neque Græci præsciscerent potentiam suam esse

Xerxes illos
ducia,

esse fama maiorem, neq; quippiam ipse laderet hostes
tribus uiris interemptis, sed iisdem in Græciâ regres-
sis, Græci ut se opinari dicebat, auditis rebus suis an-
tequam exercitum compararent, propriam libertatē
traderent: atq; ita non oporteret suscipere molestiam
de exercitu in eos ducendo. Hæc sententia Xerxis cum
altera quadam congruit. Nam cum Abydi ageret Xer-
xes, uidit naues cursum tenentes per Hellespontum,
quæ frumentum è ponto in Aeginam Peloponnesumq;
portabant. Quas ubi audire eius assessores esse hostiū,
Xerxis sese ad eas corripicndas accingebant, intuentes in re-
stratage- gē, quādo id agi præciperet. Xerxes eos interrogauit, quo
ma. nam illæ tenderent: qui cum respondissent, ad hostes
tuos domine, & frumento onustæ: Tunc Xerxes exci-
piēs, inquit, Nonne eodem quò isti, & nos nauigamus
tum rebus alijs, tum uerò frumento instructi? Quid i-
gitur hi officiunt nobis, quibus commeatum portat?
Ita speculatores rebus inspectis dimissi in Europam re-
diere. Post quorum reditum Græci, qui contra Persam
coniurabant, nuncios iterum Argos miserunt. Qui-
bus Argiui responderunt, res suas ita habere, audisse
se iam inde ab initio Barbarum excitasse aduersus Græ-
ciam bellum: & cum accepissent intellexissentq; Græ-
cos sese colligere, tentaturos Persæ obistere, principes
fuisse mittendi Delphos, qui deum consulerent, quid
sibi optimè facientibus esset euenturum (Nuper enim
sex millia suorum fuisse interempta à Lacedæmonijs
& Cleomene Anaxandrida) eaq; de causa se misisse, &
ijs qui missi fuerant interrogantibus, sic Pythiam re-
spondisse:

Arginorū
oraculum

Finitimis inuise, deis dilecte bestis,
Interius turamen habens impune maneto,
Et tutare caput, nam mēbra tuebitur illud.
Hæc illis Pythia prius responderat. Postea uerò golum
nunciū

nuncios Argos nenerunt, senatumq; ingressi mandata retulerunt, Argivi responderunt ad ea quæ dicebantur se paratos esse in triginta annos pacificare cum Lacedæmonijs, percusso fœdere: sed ea conditione imperij, ut dimidium imperij penes se esset, quanquam id imperandi ipsorum sit, tamen dimidso imperij se sesse contentos. Hoc aiebant suum senatum respondere, quamvis dissuadente oraculo societatem contrahere cum Græcis: quod etsi formidarent, tamen cupere ut fœdus triginta annorum feriretur, intra quos annos liberi sui in uirilem ætatem adolererent: hac uidelicet ratione, ne si qua calamitas ad superiorem accederet in bello Persico, nisi fœdera forent, in posterum subiecti Lacedæmonijs essent. His dictis à senatu, quidam è nuncijs Spartanorum ita respondit: Quod ad fœdera quidem attineret, se ad eos qui plures essent, relegare: quod autem ad imperium, id uerò sibi demandatum esse, ut responderent, dicerentq; Spartanis duos esse reges, Argiuis unum, ideo non posse fieri, ut alterutro Spartæ regi abrogetur imperium: & nihil ob stare quominus cum ijs duobus rex Argiuis parem dignitatem obtineat. Ibi Argivi negare se perpeffuros insolentiâ, sed præoptare à Barbaro imperari sibi, quàm Lacedæmonijs cedere. Atq; ita edixerunt nuncijs, ut priusquàm occideret sol, ex agro Argiuo excederent, alioqui hostium loco futuri. hoc ipsi Argivi sic se habere memorant. Argiui
Xerxi sub
di malunt
quâ Lacedæ-
monijs cedere. Aliter tamen per Græciam narratur, Xerxem antequàm bellum Græciæ inferret, misisse Argos per caduceatorem: qui cum peruenit, ita fertur uerba fecisse: Viri Argiui, Xerxes rex hæc uobis inquit: Nos arbitramur Persen, ex quo nos progeniti sumus, fuisse filium Persei Danaes filij ex Andromeda genitum, quæ fuit Cephæi filia: ita ex uobis oriundi sumus. Quod cum ita sit, nefas est & nos propagatoribus nostris inferre bellum,

Arginorū
cū Persis
affinitas.

lum, & uos alij opem ferendo nobis aduersaries fieri: sed potius domi uestre uos confidentes ocium tenere. Nam si mihi ex sententia succedit, nullos plaris quā uos faciam. Hæc Argiui cum audissent, rem confectisse dicuntur, & à principio dissimulantes quod actum esset, nihil poposcisse Græcos: sed cum ab illis reprehenderentur, tunc partem imperij poposcisse, quā uos id Lacedæmonios non concessuros, ut hoc prætextu ocium agerent: cui rei competit, quod quidam Græcorum multis postea annis gestum fuisse memorant: Cum Suis Memnonijs alterius negocij gratia essent Atheniensium nunciij Callias Hipponici filius, & collegæ qui unā ascenderant, contigit ut Argiui & ipsi per id tempus Susa mitterent nuncios, qui Artaxerxem filium Xerxis interrogarent, an amicitiam quæ cum Xerxe contraxissent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberentur. Quibus Artaxerxes, imò uerò maximè perdurare respondit: nullamque sibi ciuitatem amiciores putare, quā Argos. Verū an ceduceatorem Xerxes Argos miserit ad ea dicenda, & an Arginorum nunciij qui Susa ascenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro comperto dicere non possum: nec ullam de his aliam proferre sententiam, nisi quam Argiui proferunt. Id demum scio, si omnes homines domestica mala in medium contrulissent, & cum uicinis mutare uolentes, mala uicinorum intuiti fuissent, libenter reporturos rursus singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita non turpissimè ab Argiuis actum. Ego uerò quæ dicuntur dicere debeo, attamen non omnino omnibus credere: quod in uniuersum à medicum sit: quoniam & hoc narratur Argiuos extitisse, qui Persam in Græciam accersierint, posteaquam cum Lacedæmonijs male pugnaissent, pro dolore præsentis quid-

his præoptantes: & de Arginis quidem dictum est: In Siciliam autem ad agendum cum Gelone, tum alij nūcij à socijs ire, tum uerò à Lacedæmonijs Syagnus. Huius Gelonis progenitor fuit Occetor: qui in Gela erat ex insula Telo, quæ ad Triopium sita: qui dum Gela conderetur à Lyndijs, qui erant à Rhodo & Antio-phemo, assumptus non est. Intericcto tamen tempore, posterij eius deorum inferorum sacerdotes illic perseverauerunt, oriundi à Teline uno ex ea familia, qui eos illic collocavit hunc in modum: Quidam Geloni per seditionem eieciti, in Mastorium urbem (quæ sita est super Gelam) profugerunt. Hos Telines Gelam deduxit nullis uirorum copijs adiutus, sed horum deorum sacris: quæ unde acceperit, an ipse possederit, id uerò dicere non possum. His sacris fretus, eò deduxit illos, ubi posterij sui deorum sacrificuli essent. Quæ res mihi admirationi fuit præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia opera non à quolibet uiro effici consueuerunt, sed ab eo qui sit casti ingenij, robustæque præstantur. Quamquam fertur ab incolis Siciliæ, fuisse natura effœminatum ac uiro molliorem. Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus est, Cleandro Patareo, qui septem annos Gelæ tyrannide potitus est, uita functo: à Sabyllo autem Gelono fuit interfectus. Ibi frater eius Hippocrates suscepit imperium. Quo tyrannidem obtinente, erat illic Gelo prognatus Teline uate cum alijs multis, quorum unus erat Acnestidemus Pataici, satelles Hippocratis. Hic diu post, ob uirtutem declaratus est totius equitatus præfectus. Nam quibus in bellis Hippocrates obsedit Callipolitanos, Naxios, & Zancleas, & Leontinos, pugnavitque cum Syracusanis & permultis Barbarorum, in ijs bellis Gelo exiit uir præclarissimus:

Gela oppi-
dum.

Elorus flu-
minis.

Hybla
urbs.

adco ut ulla omnium (quas retuli) ciuitatum effuge-
rit Hippocratis dominationem, præter Syracusanos.
Quos pugna ad flumen Elorum superatos, Corinthij
Corcyraeque liberauerunt: sub hac tamen conditione,
ut Syracusani Camarinam, quæ ipsorum quondam
fuiſſet, Hippocrati traderent. Hippocrates cum to-
tidem annos quor frater Cleander tyrannidem obti-
nuiffet, illato Siculis bello, ante urbem Hyblam peri-
it. Ita Gelon per causam tuendi liberos Hippocra-
tis, Euclidem & Cleandrum, ubi ciues, quod abnue-
rent dicto amplius audientes eſſe, prælio uicit, ipſe Ge-
lonorum imperium adeptus eſt, liberis Hippocratis
dominatu fraudatis. Poſt hoc commentum, quosdã
Syracuſanos qui Gamori uocabantur, à plebe ſuiſque
ſeruis qui Cyllirij nominabantur, eiectos in patriam
ex urbe Caſmena reducendo, poritus etiã eſt ipſis Sy-
racuſis. Nam ei uenienti plebs Syracuſana & urbem
& ſeiſſam dedit. Quam Gelo ubi accepit, Gelã quam
tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit,
ſibiſque Syracuſas habuit, & quidem pro omnibus ur-
bibus. Ideoque ea ciuitas conſeſtim aucta atque pro-
pagata eſt. Nam deductis eò Camarinæ Gelo ci-
uitatem dedit, Camarina euerſa. Itemque dimidio &
eo amplius Gelonorum itidem ut Camarinæ fecit.
Necnon Megarẽſium qui ſunt in Sicilia, cum obſeſſi
ad deditionem ueniſſent, locupletiffimos quoſque
qui bellum ei intulerant, & ob id ſe interſeſſum in-
putarẽt, Syracuſas traduxit, ac ciuitate donauit. Nam
plebem Megarenſem quæ belli mouendi fuerat experta,
quæque nihil mali ſe paſſuram ſpectabat, Syracuſas ad-
ductam uenundedit, ex Sicilia aſportandam. Idem
hoc fecit Euboijs qui ſunt in Sicilia, procereſ à plebe
diftinguens. Hoc ideo de urriſque fecit, quodd arbi-
traretur contubernium plebis rem eſſe moleſtiſſimã.

Ea ratione magnus tyrannus effectus est Gelo. Ad quē
 legati Græcorum posteaquā Syracusas coramq; ne-
 nerunt, ita locuti sunt: Lacedæmonij & unā Athe- Græcorū
legati ad
Gelonem.
 nienſes, eorumq; ſocij nos miſere ad te in ſocietatem
 aſſumendum aduerſus Barbarum, quem audiſti pror-
 ſus bellum Græciæ inferre, iuncto pontibus Helleſpon-
 to, hominem Perſam, ſecum omnes Eoas ex Aſia co-
 pias ducentem, per ſimulationem belli Athenis infe-
 rendi noſ inuadentem, cum in animo habeat omnē
 Græciā redigere in ſuam poteſtatem. Tu igitur cui ma-
 gna potentia adeſt, nec minima Græciæ portio, Siciliæ
 princeps, ferro opem ijs qui Græciam à ſerpitude vin-
 dicant, eamq; unā cum illis liberato. Coaſta enim cun-
 cta Græcia, erimus magna manus, pugnaq; pares inua-
 dentibus nos. Quod ſi ē nobis alij proditores fuerint,
 alij ocioſi ſedeant, id ſyncerū quod ſupererit Græciæ,
 exiguum erit, unde periculū eſt ne omnis Græcia peſſū
 eat. Neq; enim ſperaueris Perſam, ſi nos prælio ſupera-
 verit, ad te non eſſe uenturū: quinimō hoc ante caue-
 ris: nobis nāq; opē ferendo temetiſum tutariſ. Rei cō-
 ſilio geſtæ latus plerunq; eſt exitus. Hæc legati dixerē.
 Quibus reſpondens Gelo, multus in hac oratione fu- Gelonis re-
ſponſo.
Doris Ana-
xandrideo
 it: Viri Græci, inquit, insolentē habetis orationē, qui
 auſi eſtis me adire hortātes ad ineundā aduerſus Bar-
 barū ſocietatem: cū ipſi me orantē prius aduerſus exer-
 citum Barbaricū reſpſaueris ſociū. Nam dū mihi erat
 cū Carthaginēſib, certamen, incumbenti ad ultionē
 necis Doris Anaxandridæ de Aegæſtanis exigendā, offe-
 rebamq; tunc adiutorem ad liberāda emporia, unde uo-
 bis magna emolumenta atq; uoluptates prouenerāt,
 nos uenire noluiſtis, neq; mei adiuvandi gratia, neq;
 ultionis de nece Doriana exigendæ. Itaq; quantum in
 nobis eſt, omnia hæc à barbaris poſſidentur. Verū no-
 bis hæc in melius ſeciderunt. Nūc quoniā circūuenit

uos atq; attigit bellum, ita demum Gelonis memoria facta est. Sed contemptus à uerbis, non ero uestri similis: sed paratus ad opem ferendam ducentarum triremium, & uiginti millium armatorum, ac duum millium equitum, totidemq; ferentariorum, totidemq; leuis armaturarum, totidem sagittariorum, totidem funditorum, ac rei frumentariarum cunctis Græciarum copiis suppeditaturarum, donec fuerit debellatum. Hæc me præstiturum recipio, sed ea lege polliceor, ut ego sim aduersus Barbarum Græcorum imperator. Aliter neq; ipse ueniam, neq; alios mittam. ea Syagrus audiens non tulit: Sed ô quâ ciuitas ret, inquit, Pelopides Agamemnon, si audiret Spartiatarum imperium subdidisse Geloni atq; Syracusanis. Tu uero ne feceris huius rei mentionem amplius. Sed si tibi animus est opem ferendi Græciarum, esto sub imperio Lacedæmoniorum. Si dedignaris subesse, non habes animum opem ferendi. Ad hæc Gelo, ubi uidit uerba

Gelonis
magna im-
perandi li-
bido.

Syagri auersa, hanc ad extremum protulit orationem: Hospes Spartiata, contumeliarum homini factarum solent irritare indignationem. Verum tu contumeliosis in me uerbis inuehens, non tamen induxisti me ad uicem contumeliose reddendam. Sed quando nos ita imperium amplectimini, multò me magis quàm uos decet illud amplecti, qui multò maiorum copiarum ac plurium nauium imperator sum. Ceterum, quoniam ista oratio uestra in contrarium nititur, nos aliquantum à superiore nostra oratione decedemus. Si uos terrestribus copiis præfueritis, ego nauticis præero. Sin uos mari imperitare iouat, ego terrestribus copiis imperitare uolo. Ex quo oportet uos aut alterutra harum rerum esse contentos, aut his sociis destitutos abscedere. Hanc Gelo conditionem offere

Atheniensibus
punc-
tuo-
sponso.

bat. Cui nuncius Atheniensis Lacedæmonios animaduertens, ita respondit: Rex Syracusanorum, Græcia nos ad te misit non imperatorum indiga, sed exercitus. Tu uero

POLYMNIA, LIBER VII. 109

però prae te fers non missuri te exercitum, nisi sis Graeciae Imperator: uidelicet ut illi imperes affectas. Itaque quantum ad eam partem pertinet, quod cuncto Graecorum exercitui praesse postulas, succerit nobis Atheniensibus silentium agere, intelligentibus Laconum fore idoneum ad reddendam pro utrisque rationem. Quantum ad illud attinet, quod poscis ut uniuersae classis praesidis, ita habeto: nos, etiam ut Laco permittat, non esse permitturos praesse te classi nostrum munus hoc est, nisi Lacedaemonij id uelint: quibus praesse classis uolentibus, non contradicemus, alteri uero concedemus nemini. Nam alioqui frustra plus nauium quam ceteri Graeci possideremus, si Syracusanis imperium cederemus, qui sumus Athenienses, & antiquissimae originis, solique Graecorum, qui nunquam solum uertimus, & quibus uirum instruendo ornandoque exercitu apertissimum Homerus uersificator ait Ilium esse, ut non sit dedecus nobis hanc commemorare. His Gelo ista respondit: Hospes Atheniensis, apud nos qui praesent habetis, qui subsint non habetis. Quocirca cum nihil cedere, sed totum obtinere uelitis, quam celerrime hinc retro abscedatis, renunciaturi Graeciae, uet ex anno illi exaruisse. Cuius dicti sensus hic est: Cum constet probatissimam anni partem esse uet, talem esse suum exercitum innuebat, quo Graecia priuaretur, quasi quodam uere: quod illi exaresceret, non inita secum societate. Hoc responso Gelonis accepto, nuntij Graecorum profecti sunt. Post haec Gelo, timens quidem ille Graecis, ne impares Barbaro essent, tamen indignum atque intolerandum sibi ratus, ut profectus in Peloponnesum subesset Lacedaemonijs, qui Sicilia tyrannus esset, omissa hac uia, aliam inijt. Nam ubi primum audijt Persam transmississe Hellespontum, misit cum tribus biremibus Cadmum Scythae filium,

Colum,

*Athenienses
nūquā
solum uer
tisse.*

Com, multa cum pecunia ac placidis verbis, ad ob-
 seruandum quod casura esset pugna: ut si Barbarus uin-
 ceret, ei pecuniam traderet, terramq; & aquam eorum
 locorum, quibus Gelo imperaret: sin uincerent Græci,
 rursus pecuniam reportaret. Hic Cadmus, ante id tem-
 pus cum tyrannidem Coorum à patre accepisset satis
 ualidam, nullo aduerso casu, sed ob iustitiam sua spò-
 te eam in media urbe deposuit, atque in Siciliam ab-
 iit: ubi unà cum Samijs urbem Zanclem, cuius no-
 men in Messanam mutatum est, tenuit atque incol-
 loit. Hunc Cadmum, atque hunc in modum ed-
 profectum, Gelo ob iustitiam quam illi ex alijs rebus
 adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter a-
 lia quæ edidit opera iusta, hoc non in postremis repo-
 nitur, quodd tantum pecuniæ à Gelone commissum in-
 teruertere cum posset, noluit: sed posteaquam Græci
 pugna nauali superiores exciteret, Xerxesq; cum exerci-
 tu abiit, & ipse in Siciliam rediit cum omni pecunia.
 Fertur autem & hoc ab ijs, qui Siciliam incolunt,
 Gelonem indulto ad obtemperandum Lacedæmonijs
 animo fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus Cri-
 mopi filius eiectus ex Himera, ubi erat tyrannus, à The-
 rone Aenesidemi filio, Agragantinorum principe, ac-
 cersisset per id tempus Phœnicum, & Pœnorum, &
 Iberorum, & Ligyorum, & Elisycorum, & Sardonum,
 & Cyniorum trecenta millia, duce eorum Hamilca-
 re Hannonis filio Carthaginiensium rege: quos Teril-
 lus abduxerat cùm persuasos hospitij necessitudine,
 tum præcipuè prompta animi uoluntate Anaxilei Cri-
 renei filio, Rhegini tyranni, qui filios suos Hamilcari
 obsides dedit, ulciscendi soceri causa. Habebat enim
 Anaxileus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cy-
 dippam. Ita Gelonem, cum nequiret auxilia Græcis
 ferre, Delphos misisse pecuniam. Præterea aiunt iidem
 contigisse,

contigisse, ut eodem die Gelo & Thero Hamilcarem Carthaginensem in Sicilia superarint, quo Græci in Salamine Persam. Quinetiam Hamilcarem, qui à patre quidem Carthaginensis; à matre uerò Syracusanus erat, & ob uirtutem Carthaginensium rex, cum conflisset prælio, uictum è conspectu fuisse ablatum audio, nec usquam gentium aut uiuum aut mortuum comparuisse. Omnia enim Gelonem indagando collustrasse. Apud ipsos autem Carthaginenses illius imaginem colentes, hæc fama est: Dum Barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepusculum sine intermissione pugnarent, (tamdiu enim extractum fuisse prælum) interea Hamilcarem in castris permanentem sacrificasse, atque litasse, solida corpora aggerentem in ingentem pyram: sed conspectis suis in fugam uersis, ut erat in faciendis sacris occupatus, sese in ignem misisse, atque ita combustum è conspectu sublatum. Cui siue hoc modo, ut Phœnices, siue alio ut Carthaginenses & Syracusani memorant, ex oculis ablato, nunc Carthaginenses sacrificant, extructis monumentis, cum alibi in omnibus suis coloniis, tum præcipue in ipsa Carthagine. Hactenus quæ ad Siciliam attinent.

Corcyraei aliud nuncijs responderunt, aliud fecerunt. Nam cum eos iidem nuncij qui in Siciliam ierant, adissent, & eisdem quibus Gelonem uerbis allocuti fuissent, polliciti sunt confestim se auxilia missuros, & præsidio futuros, negantes sibi Græciam neglectui habendam de salute periclitantem. Quæ si collaberetur, nihil aliud sibi superesse, quàm ut primo quoque die seruirent. Ideoq; sibi quoad possent, illam esse adiuuandam. Hæc illi asperu speciosa responderunt. At ubi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, sexaginta naues instruxerunt: agros digressi, Peloponneso applicauere, ac cires

Pylon

HEROD. HALICARN.

Gorgopne
rū oratio
ad Xerxē.

Pylon ac Tænarum, quæ terra est Lacedæmoniorum, nū-
tues in statione statuere : obseruantes & ipsi bellū quō
caderet, desperantes fore ut Græci superarent, sed opi-
nantes Xerxem multò superiorem, uisæ Græciæ impe-
raturum. Itaq; curauere ut hæc uerba apud Persam fa-
cerent: Adhortantibus nos Græcis ad hoc bellum rex,
quod non minimum & copiarum & nauium, sed plu-
rimum secundum Athenienses habemus, tamen ad-
persum te ire nolimus, aut quippiam tibi mole-
stia facere. Hæc dicendo sperauerunt se plus aliquid
quàm ceteros allaturos, quod etiam (ut mihi uide-
tur) contigisset. Ad Græcos autem excusationem pā-
rauerunt, quæ etiam usi sunt. Accusantibus enim Græ-
cis, quod opem non attulissent, dixere sexaginta se tri-
remes armauissē, sed per uentos etelias superare Ma-
leam nequissē. Atque ita ad Salaminem se non con-
tulissē, nec ulla malitia à pugna nauali abfuisse. Et illi
quidem ita Græcos à se summouerunt. Cretes postquā
aditi sunt ab ijs Græcis, quibus hoc negotium da-
tum erat, hoc sibi faciendum putarunt, ut certos ho-
mines publicitus Delphos mitterent deum consultu-
ros, num sibi expediret Græciam defendere. Quibus
Pythia respondit: Ostultī, imputate uobis quascun-
que lachrymas ob ultionem Menelai uobis Minos ira-
tus immisit. Quoniam illi quidem non sunt ulcī ex-
dem Minois, in Camico factam. Vos autem ulci estis
illis mulierem è Sparta à uiro Barbaro raptam. Hæc
Cretes allata ubi audiere, ab auxilio ferendo super-
sedere. Siquidem fertur Minoem, cum Dædalum
pestigans in Sicaniā, quæ nunc Sicilia dicitur, per-
penissē, ui eius uitz allata occubuisse. Interiecto de-
jnderempore, omnes Cretes præter Polichnitānos &
Præsius diuinitus instructos, cum magna classe in
Sicaniā traiecissē, & quinquennio obsedissē Cami-
cum,

Cretensū
oraculū.
Minois ex
der.

POLYMNIA, LIBER VII. 71

etiam, quam (ut mea fert opinio) Acragantini incolunt. Ad extremum cum neque illam expugnare possent, neque permanere fame enecti, ea relicta abiissent & dum circa Iapygiam cursum tenebant, ingenti eos tempestate adorta, in terram fuisse cecidos: laceratisque navibus, cum nullus in Cretam receptus ostenderetur, illic subsidentes urbem Hyrlam condidisse: & mutato nomine pro Cretib. Iapyges Messapios esse effectos, & pro insularis continenticos: & ab urbe Hyrialias incoluisse. Quas diu post Tarentini cum cunctisissent, magnam in ruinam devenere, ut hæc maxima exdes omnium (quas novimus) extiterit, tum ipsorum Tarentinorum, tum Rheginorum: qui à Micytho Chæri filio ad tria millia civium adacti oppem ferre Tarentinis, interiere. Ipsorum vero Tarentinorum qui cæsi sunt, numerus non est initus. Micythus, qui Anaxilei famulus erat, & procurator Rhegijs relictus, ubi ex ea urbe excidit, Tegcam Arcadam incoluit: compluresque statuas in Olympia consecravir. Sed mihi Rheginorum & Tarentinorum excessus ab oratione factus est. In Cretam igitur desolatam Præsijs aiunt cum alios homines, tum precipue Græcos immigrasse: tertijs ab excessu Minois ætate, res Troianas gestas fuisse, in quibus non deterribus exstitisse Cretenses Menelai defensores: & ob id eos Troia reuerfos unâ cum suis ouibus fame pestilentijs correptos, iterumque desolatam Cretam cum reliquis, nunc à tertijs Cretensib. habitari. Harum rerum memoriam refricando, Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit. Ad Thessali necessitate subacti, circa initia Medorum partes fouerunt, cum expectarent non placere illis, quæ Alcudæ excogitassent. Nam cum primum audiere, Persam transire in Europam.

Europam, nuncios ad isthmum mittunt: ubi propitios Græciæ delecti è ciuitatibus, coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum. Ad quos postquam uenere nuncij Theſſalorum, ita uerba fecere: Viri Græci, Olympiacum ingressum custodiri expedit, ut Theſſaliæ pariter atq; omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidè ad custodiendum preparati sumus, sed uos quoq; debetis multum illoc mittere copiarum: quas nisi mitteratis, scitote nos pactionem inituros esse cum Persa. Neque enim oportet nos aded ante ceteram Græciam positos, pro uobis solos occumbere. Quibus ferre ope-
 rem si recusatis, nullam potestis iniungere necessitatem. Nulla nanque fortior necessitas est quàm imbecillitatis. Itaq; per nosmet aliqua ratione salutem uobis comparare conabimur. Hæc Theſſali. Ob quæ Græci illoc mittendum decreuere exercitum pedestrem; ad maris ingressum custodiendum. Exercitus ubi coactus est, per Euripum nauiganit. Qui postquam ad Algas Achiæ peruenit, egressus illic relictis nauibus, in Theſſaliam contēdit, & ad Tempe peruenit, ad ingressum qui ab inferiore Macedonia Theſſaliam fert, iuxta amnem Peneum, inter Olympum & Oſſam montes. Ibi castra posuere Græci, ad decem millia armatorum coacti, quibus aderat Theſſalorum equitatus, du-
 cibz è Lacedæmonijs quidem Eueneto Carini delecto ex polemarchis, quanquam non esset è regio genere: ex Athenientibus autem, Themistocle Neoclis filio. Verùm paucos illic dies morati sunt. Aduenerunt enim ab Alexandro Amyntæ filio Macedone nuncij, suum eis, ut illinc decederent, ne ingressu perstantes, ab exercitu irrupente proculcarentur; uidelicet multitudinem terrestrem nauticamq; indicando. Horum consilio Græci (nam & bene sibi consuli, & bono ex-
 ipsos animo Macedo esse uidebatur) obtemperauerunt.

Quantum

Quamquam mihi videntur metu quoque id suasisse, quod audierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum per Perseos, in superiori Macedonia, iuxta urbem Gōnon, quam & transiit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad isthmum se receperunt. Hæc fuit in Thessaliam sumpta expeditio, dum rex in Europam ex Asia transiturus erat, sed Abydi iam agebat. Thessali à socijs deserti, iam nihil ambigentes, ita propti ad Medos transire, ut in rebus gerendis sese regi præstiterint utilissimos. Græci ad isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant & qua ratione bellum gerendum statuerent, & quibus in locis. Enicitque hæc sententia, ut præsidio aditum Thermopylarum custodirent: quippe qui videbatur & angustior quàm ille Thessaliæ, & solus ipsorum terre propinquior. Nam semitam qua Græci intercepti postea fuere apud Thermopylas, haud non erant prius, quàm ducibus Trichinijs ad Thermopylas hostis peruenit. Hunc igitur aditum ut tuerentur decreuerunt, ne Barbarus transiret in Græciam, utque classis perueheretur Histiotidem oram super Artemisium. Hæc enim loca inter se vicina sunt, ut Histiotidem
ora. audiri utrinque possint, quæ apud alteros gerantur: quæ loca ita se habent: Artemisium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arctum cogitur traiectum, qui est inter insulam Sciathum & continentem Magnæsiæ. Ab angustijs autem Euboicæ, iam Artemisium excipit litus, in quo est Artemidis, id est, Dianæ, templum. Ingressus uero in Græciam per Trichinum, ubi arctissimus, dimidijs ingeri est, quamquam ad dexteram regionem non est hic locus arctissimus, sed ante postque Thermopylas. Iuxta Alpenos tergo sitos, tantummodo ad agendum uehiculum patet: antè iuxta flumen Phœnicem, prope urbem An-
Kk thelam;

thelam, solum agendo uehiculo sufficit. Thermopyla-
rum quod mōtis ad hesperum uergit, inaccessum est,
& præalti præcipitij protentum usq; ad Oetam. Quod
aut uie uergit ad auroram, id à mari excipitur ac uado-
sis. In hoc ingressu sunt calida lauacra, quæ ollas indi-
genæ uocāt: & desuper ara Herculi extructa. Ad hos in-
gressus murus est ædificatus, super quem olim portæ
erant. Eam autem ædificauerāt Phocenses meru Thes-
salorum, ex quo illi ex Thesprotis terram Acolidem ie-
re habitatum, quam nunc possident. Et quia Thessali
conabantur eos subigere, præsidio imposito tutaban-
tur: aquamq; calidam ingressuri inducere, ut esset la-
cunofus locus: omnia excogitantes, ne in suam terrā
Thessali incurfarent. Hic tamen murus quondam ex-
tructus, maiori ex parte iā uetustate erat collapsus: quo
rursus excitato, uisum est illis faciendum ut illic Bar-
barum arcerent à Græcia. Est autem proxime uiam ui-
cus nomine Alpeni, unde frumentari Græci statuerāt.
Et hæc quidem loca uisa sunt Græcis opportuna. Cū
ita enim rimati atq; ratiocinati sunt, ut ubi Barbari ne-
que multitudine neque equitatu uti possent, ibi illos
Græciam inuadentes exciperent. Postea uerò quā Per-
sam in Pieria esse audire, ex isthmo digressi sunt: pe-
ditatus ad Thermopylas insidendas, cæteri mare ad Ar-
temisium. Dum Græci (ut cuiq; præceptum erat) pro-
perè ad succurrendum tendunt, interea Delphi de-
um consulere, de seipsis pariter & de Græcia solitari.
His responsum est, ut uentos precarentur: illos enim
maximos fore Græciæ auxiliares. Delphi quod acce-
pere oraculum, cū ijs primum Græcis communica-
uere, quibus libertas cordi erat: quo nūcio illos, quod
Barbarum magnopere timerent, immortalī beneficio
demeruere. Deinde statuta uentis ara in Thyia, ubi
fanum est Thyiæ Cephisi filiæ, à qua & locus hic ha-
bet

Vētorum
ara.

POLYMNIA, LIBER VII. 37

bet nomen, hostias illis immolauere: propter quod oraculum etiam nunc Delphi nentos propiciant. Nauticus Xerxis exercitus ex urbe Therma mouens, decem ex omnibus nauibus uelocissimas rectè misit in Scia-
thum, ubi erant tres prædixarum naues Græcorum, Træzenia, Aeginetica, Attica: quæ præmissis Barbarorum nauibus, in fugam se proripuerunt. Sed ex ijs Træzeniam, cui præerat Praxinus, insculti Barbari, continuo excipiunt. Deinde strenuissimum quemque propugnatorum eius ad portam adductum, deinceps mactant. Eorum qui capti mactatique sunt, & primo & strenuissimo nomē erat Leoni, quod nomen nonnihil fortasse nocuit. Aeginetica uerò, cuius trierarchus erat Asonides, nonnihil tumultus hostibus præstitit, quod eius epibata erat Pythius Ischenoi filius, uir eo die præstantissimus: quī capta navi, tamen eousque pugnando restitit, donec totus dilaniatus est: quem collapsum non mortuum, sed spirantem, Persæ qui nauim ceperant, admiratione uirtutis, magnum operæ precium putauerunt ut seruari, uulneribus myrra medentes, sindoneque byssina & fascijs ea obligantes: ac rursus in castra sua reuersi, hominem uniuerso exercitui ostētabant admirabundi, ac probè obseruantes: cum alios quos in eadem iam nauī ceperant, tanquam mancipia adseruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cui præerat Phirmus uir Atheniensis, dum fugit ad hostia Penei, impacta est: quæ sine uiris Barbari potiti sunt. Nam Athenienses simulatque nauem impegerunt, ab ea desilierunt, & iter Thessaliam intēderunt, sed & Athenas receperunt. Huius rei per ignes ē Sciatho editos, facti certiores Græci, qui ad Artemissum castra habebant, & ob id perterriti, illinc Chalcidem conferunt ad Euripum tutandum, relictis per edita

HEROD. HALICARN.

Buboiz loca diurnis spēculatoribus. Ex decem Barbarorum nauibus tres ad Herma, quod est inter Sciathū & Magnesiā nominē Myrmeca, prouecta sunt. Quē locum ubi tenuere Barbari, lapideam illic columnam imposuere. Qui ex Therma soluerunt, ubi litus oculos effugit, cum omni classe nauigabant undecim diebus, ex quo rex à Therma discesserat, inter se dissipati: sed eos Herma ducebat, quod erat in traiectu ferē Scyris Pammorum. Hinc totū diem nauigantes Barbari, oram Magnesiā tenuerūt super Sepiadē, & litus quod est inter urbem Casthanēam & orā Sepiadem. Ad hūc usq; locū Thermopylas, exors malorum Xerxis exercitus fuit: & adhuc classis, quemadmodum ego supputando inuenio, mille ducentatum septem ex Asia nauium. In quibus à principio ē singulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta unum ac quadringenti, ducentos supputando uiros in singulis: & prater indigenas propugnatores, addendo Persarū Medorumq; ac Sacorum tricenos epibatas. Reliquus autem hic exercitus constabat ex triginta sex millibus, ducentisq; ac decem. Adijciam huic & superiori numero eos qui sunt ex biremibus: in quarum singulis plures fecerim octoginta potius quā pauciores uiros. Quarū tamen summa, ut superius dictum est, triūm millium fuit. Ita in eis fuerunt uirorum uiginti quatuor myriades, id est, ducenta & quadraginta millia. Hæc igitur erat classis ex Asia, unius & quinquaginta myriadum uirorum in uniuersum: & praterea septem millia sexcenti decem. Peditatus fuit decies septies centena millia: equitatus octoginta millia: quib. addo Arabes, qui camelos: & Pænos, qui currus agitabant, quæ facio uiginti millia. Quæ copia classiaræ & terrestres in summam redactæ. sicut ter & uicies centena, & praterea decem & septem millia, sexcenti & decem. Has copias

Xerxiana
classis.

Copiarum
Xerxiana
rū summa

ex ipsa Asia fuisse contractas dictum est, præter servitia quæ sequebantur, & eos qui in frumentarijs navibus utebantur. Huic omni enumerato exercitui adijciendus est ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Hi Græci, qui sunt à Thracia, ex insulis Thraciæ obiacentibus adduxerunt naues centumviginti, quarum viri sunt trigintaquatuor millia. Terrestres copias adduxerunt Thraces, & Pæones, & Heor di, & Borrixi, & genus Chalcidicū, & Brygi, & Pieres, & Macedones, & Peræbi, & Enicæses, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Harum nationum reor trecenta millia hominū fuisse, quæ myriades illis Asiaticis adiectæ, sunt in summam virorū pugnantium ducentæ sexaginta quatuor, & præterea mille sexcenti ac decem. Hoc tanto pugnatorum numero nō pauciora, sed plura fuisse arbitror, qui hos comitabantur servitia, & eos qui frumentarijs in navigijs erant, & in alijs navibus unā cū militarijs. viris utebantur: quos neque plures neque pauciores facio, sed totidem. Ita æquati numero pugnantium, explebunt totidem myriadas: fientque quingentæ & viginti octo myriades, & tria millia ducenti & viginti viri, quos Xerxes Darij filius duxit ad Sepiadē, & usque ad Thermopylas. Hic fuit universus copiarū Xerxis numerus. Nam mulierū puerulentarū & pallas & eunuchorū numerū, nemo pro cōperto queat dicere: ac ne impedimentorum quidem, aliorūque inmentorū sarcinariorum, neque canū Indicorū exercitū comitantium, præ multitudine quisque inire numerū possit. Quo minus miror, proditū esse, fluenta quadam non suppeditauisse: magis miror unde tot myriadibus cibaria supererint. Nā subducta ratione cōperio, si singuli quotidie singulas frumētum chænicas, id est, semodia non amplius acceperint, absumpta fuisse singulis diebus centum millia medimnorum,

Kk

& trecentos

HEROD. HALICARN.

Formæ in
Xerxe di-
gnitas.

Hellespon-
tias uetus

& trecentos ac quadraginta medimnos, qui singuli cō-
stant è senis modijs, haud annūmerando mulieres eu-
nuchosq; & iumēta, atq; canes. In quo exercitu cū to-
uironum millia essent, nemo aut specie aut magnitu-
dine corporis erat, qui cū Xerxe ipso posset contende-
re, tanq̃ dignior qui illud imperium obtineret. Nava-
les copiz, postq̃ è statione soluerunt, prouectzq; orā ter-
ræ Magnesiæ tenuerunt, quæ est inter urbem Casthane-
am & orā Sepiadē, primæ quęq; naues ad terrā habuere
stationem, aliz deinceps in ancoris steterē, ad ostiū
usq; ordinem intra mare procedentes, utpote angusti
ore littore quā ut classē caperet: atq; ita per noctē ste-
tere. Sub ipsum uerò diluculū, ex sereno cælo & tran-
quillo, cū mare efferuēsceret, incidit in eam atrox tem-
pestas, ac uehemens uentus subsolanus, quē Hellespō-
tiam nuncupant, qui circa illa loca habitabant. Eum
uentum quicunq; angelcere animaduertērunt, & qui-
bus per conditionē stationis licuit, ij tēpestatē præue-
nerunt, reuulsisq; nauib. sese atq; illas incolumes præ-
stiterunt. At quas naues uentus exteriores natus est,
earū alias ad loca quæ dicuntur furni, quæ sunt in Pe-
lio, extulit, alias in lictus, alias in ipsam Sepiadē illisit,
alias in urbē Casthanā, alias in Meliborā expulit: erat
enim intoleranda uis eius. Enim uerò fertur Atheniē-
ses Boreā inuocasse ex oraculo alio, quod eis redditū
est, ut generū suū ad sibi opitulandū inuocarēt. Habet
aut (ut apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio O-
rithyiam Atticam Erichthei filiā. Ex hoc coniugio, ut
fama est, Athenienses induci sunt ad coniectandum
Boream sibi generū esse: & dum in Chalcide pro Eu-
ropa excubarent, cum intelligerēt augeri tempestatē,
aut etiā ante, inuocare Boream, cui prius sacrificā-
uerant, & Orithyā, ut sibi auxilio essent, & Barbarorū
naues corrumpere, quemadmodum prius fecerant
circa

circa Athon. Num ob id Boreas ingruerit in Barbaros apud stationem agentes, non queo dicere certè Athenienses aiunt & ante fuisse sibi auxilio Bo- cæ, & tunc illud effecisse. Atq; digressi illinc, delubrum Boreæ extruxere ad amnéllissimum. In hac tépestate qui paucissimas naues, ij non pauciores quadringētis perisse aiūt, viros quoq; innumerabiles, ac vim pecuniarū immensam: ut Aminocli Cratineo Magneti maiorem in modum fuerit fructuosum hoc naufragium: qui aliquanto pōst, dum circa Sepiadem humū fodit, multa pocula aurea eiecit, multa argentea percepit, thesaurosq; Persarum inuenit, affatimq; aliarū ex auro rerū lucratus est, & cum alioqui nō essent fortunatus, è rebus repetitijs mirificè est ditatus. vexabatur enim is quoq; ingrata quadam calamitate, uidelicet liberis orbatus. Nauiū autē uenerariarum, aliorumq; nauigiorū quæ perierunt, numerus iniri non potest. Itaq; præfeti classis ueriti ne sibi post acceptam calamitatem Thessali incurfarent, excelsum sibi uallum è naufragijs circumdederunt. Triduo enim tempestas perstitit. Quarto tandē die Magi incisiones faciendo, & ueneficijs incantando uentum, ad hæc Theti ac Nereidibus sacrificando, tépestatem compescuerunt, siue alioquin tempestas ipsa sua spōte cessauit. Theti autē ideo Magi sacrificauere, q̃ ab Ionib. acceperant Thetim ex eo loco raptam fuisse à Pelco, om̃emq; eam oram Sepiadem illius esse, aliarūq; Nereidum. Et uentus quidem quarto die cōquieuit. Atq; Græcis diurni sui specularores, ex Euboicis uerticibus decurrētes, altero ab exorta tempestate die indicarunt omnia quæ circa naufragium contigerāt. Quæ illi ubi audire, fosis prius liberatori Neptuno libamentis, celestime rursus ad Artemisum reuehantur, sperantes sibi paucas aliquas naues fore contrarias. Ita ad Artemisum prouecti, iterum stationem

*Aminocli
fortuna.*

*Xerxis na
ues cccc.
submersæ.*

*Neptunus
liberatus.*

habuere ad templum Neptuni cognomine Liberato-
ris: quod nomen ab illis inditum, ad hoc usq; tempus
perdurat. Barbari posteaq; uentus conuenit, & flu-
ctus constrati sunt, reuulsis nauib. ad continentē ena-
uigabant, circūuehentesq; promontoriū Magnesiæ, re-
ctum cursum in sinum, qui ad Pegasa fert, tenebant.

Hercules
ab Iasone
relictus.

Aphetæ lo-
cus.

In hoc Magnesiæ sinu locus quidam est, in quo fertur
Hercules, cum ē naui Argo aquatū missus esset, dereli-
ctus fuisse ab Iasone atq; à socijs, dum in terrā Colchi-
dē ad uellus nauigarent. Illinc enim aquati in pelagus
erant abituri, eaq; de re nomē loco fertur esse Aphetæ,
id est, dimissi. Hoc in loco Xerxiæ naues stationē ha-
buerūt: quarū quindecim, quæ lōgæ ultimę appellabā-
tur, prospectis Græcorum ad Artemisium nauibus, ra-
tæ suas esse, in mediū earum & ad hostes delatæ sunt,
quarum dux erat Sandoces Thaumasijs filius, Comes
Aeolidis præfectus: quē ante Darius ob hanc causam
captum cruci affixerat, quodd cū ē regijs iudicib. esset,
iniquam sententiam ob pecuniam tulerat. Sed eius
in cruce suspensū Darius reputans plura peccatis esse
beneficia, in domum regiam collata, hoc *reperiens*,
agnoscensq; properatius se quā prudētius egisse, homi-
nem soluit. Ita regem Darium elapsus, ac uitæ restitū-
tus, tunc in Græcos delatus, non iterum erat elapsu-
rus. Hos ad se cursum tenentes Græci ubi uidere, co-
gnito hominum terrore, aggressi repente cepere. In
quarum nauium unā captus est Aridolis, Alabanden-
sium, qui sunt in Caria, tyrannus: in altera Penthy-
lus Demonoi, dux Paphius, qui ē Papho 12 naues cū
duxisset, amissis earum undecim tempestate, quæ ad
Sepiadem extiterat, cum unā quæ superabat, tendens
ad Artemisium, captus est. Hos Græci quæ uolebāt de
Xerxis exercitu sciscitanti, uinctos ad Corinthiorum
isthmum dimiserunt. Cætera Barbarorum classis, præ-
ter

per quindecim naves, quibus præfuisse Sandocem dixi, ad Aphetas pervenit. Xerxes cum terrestribus copiis per Thessaliam & Achaiam iter faciens triduo, evasit in Melienses: cum in Thessalia certamen curule fecisset, suas equas experiendi gratia, quod illic optimas Græcarum equas esse audiebat. In eo certamine multo inferiores fuere Græcæ. Fluniorum qui sunt in Thessalia, solus Onochonus potanti exercitui non suffecit. Xerxi ad littoralia Achæiæ tendenti, perductores sui cuncta referre cupientes, enarrabant id, quod de templo Iouis Aphlystij ab indigenis enarratur: Athamantē Aeoli filium, inito cum Ino consilio necē Phryxo machinatum. Deinde Achæos ex oraculo talē certamen illius posteris proposuisse, ut qui ex eo genere maximus natus esset, huic aditu curiæ, id est, prytanei (quam leitum Achæi vocant) interdicere-tur: ipsis excubias agentibus, si quis adisset, non prius exire posset, quàm mactandus esset. Ita multos, cum iā mactandi essent, eo metu in aliam profugisse regiōē. Interiecto deinde tempore, cum reuerſi essent, & in prytaneum ingressi, si essent deprehensi, totō corpore co-operto, & cum pompa eductos mactari consueſſe. Hoc posteros Cytissori Phryxo geniti ob id pati, quod cum Achæi expiationem loci facientes, ex oraculo Athamantem Aeoli filium essent immolaturi, Cytissorus iste cū ē terra Colchide venisset, illū liberavit: eolj facto posteris eius iram dei fuisse iniectam. Hæc cum audisset Xerxes, ubi ad lucum adfuit, & ipse ab eo abstinnit, & idem suis copijs imperavit: domumq; itē propugnatorū Athamantis ac sanū veneratus est. Hæc in Thessalia Achaiaq; à quibus locis processit Xerxes in Melidē iuxta maris sinum, ubi totū diē cētus atq; reciprocatio fluctuū sit. Huic sinui circumiectus est locus cāpeſter, alibi ſpaciōſus, alibi arctus admodū. Et ipſi campo cir-

Thessalia
equæ.

Onochonus defe-
cit Xerxi.

cuncti montes editi atq; inaccessi, omnem Meliadē
cingentes regionem, quæ petra Trechinæ nominan-
tur. Prima in sino urbs ab Achaia cunctibus est Anticy-
ra, quâ annis Spherchius præterlabens, ex Eniensib. in
mare defluit. A quo alter annis xx. fermè stadijs abest,
cui nomen inditum est Dyra: quem fama est emer-
sisse ad ferendâ Herculi opē. Ab hoc totidē stadiorū in
tercapedine alius annis est, qui uocatur Melas, id est,
niger. Vnde urbs Trechis quinq; stadia abest, sita in am-
plissimo regionis spacio, à montibus ad mare, utpote
duobus & uiginti millibus iugerum planicie montis,
qui terram Trechiniam circundat. Ad Trechinis me-
ridiem anfractus est, per quē Asopus circa radices mō-
tis defluit: ad cuius meridiem alius non magnus an-
nis est, nomine Phœnix, ex his montibus in Asopum
defluens. Iuxta Phœnicē angustissimum uia est: quip-
pe qua muri coartata modo, plaustri agi potest. A fla-
mine Phœnice ad Thermopylas quindecim stadiorū
est intervallo, in quo uicus est nomine Anthela:
quem præterfluens Asopus, in mare innoluit: & ei
locus spaciosus est circumiectus, ubi templum Cereris
Amphyctionidis extructum uisitur, & sedilia Amphi-
ctyonibus, & ipsius Amphyctyonis delubrum. Rex Xer-
xes quidem in Trechinia Melidis castra habebat, Græ-
ci uero in transitu, qui locus à plerisq; Græcorum uo-
catur Thermopyla: ab indigenis autem atq; accolis Py-
la. Hæc erant utrorumq; castrorum loca, Xerxe omni-
bus, quæ ad uentum boream spectant usq; ad Trechi-
nem potito: Græcis, quæ per hanc continentem ad
austrum & meridiem ferunt tenentibus. Qui hoc in
loco Persam Græci opperiebantur, hi fuere, Spartano-
rum trecenti armati, Tegzitarum & Mantienorū mil-
le, totidem ex utrisq;. Ex Orchomeno Arcadiæ centū
uiginti, ex reliqua mille. Tot quidem ex Arcadia. A
Corinthe

Cereris

Amphy-
ctionidis
sanum.Amphy-
ctonū sedilia

Græcorū

Persam op-

perientū

numera-

tio.

POLYMNIA, LIBER VII. 34

Corinθο autem quadringenti. A Phlynnte ducenti,
 & Mycenarum octoginta. Hi Peloponneso aderant à
 à Bæorijs: Thespienses septingenti, Thebani quadrin-
 genti. Præter hos euocati erant Locrenses Opuntij cū
 omni copia, & Phocæsum mille. Ipsi enim Græci eos
 epocauerunt, missis nuncijs, qui dicerent se quidem
 præcursores aliorum uenisse, cæteros autem socios
 propediem expectari: tutelam uerò maris esse in Athe-
 niensium præsidio Aeginetarum, & eorum quibus
 res navalis iniuncta esset: nec sibi quippiam esse for-
 midolosum. Non enim deum esse qui bellum Græciæ
 inferret, sed hominem: nec mortalem quempiam
 aut esse aut fore, qui ex quo natus est, malicors sit: &
 ut quisq; maximus est, ita ei deberi maxima. Itaq; cum
 mortalis sit qui bellum inferat, ab opinione esse ca-
 sorum. Hæc illi audientes, in Trechinem auxilio iere.
 Erant his cū alij duces suæ quisq; ciuitatis, tū uerò pe-
 nes quæ summa imperij erat quæ maximè admirabatur
 Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ filius, qui *Leō Leonidis*
 ris, qui Eurycratidæ, qui Anaxādri, qui Eurycratis, qui *regis Spar-*
 Polydori, qui Alcamenis, qui Telecli, qui Archelai, qui *tatarū ge-*
 Egefilai, qui Doriagi, qui Leobotis, qui Echestrati, qui *nealogia.*
 Hegesis, qui Eurysthēnis, q Aristodemi, qui Aristoma-
 chi, qui Cleonidæ, qui Hilli, qui Herculis filius fuit, ad-
 ceptus ex in opinato regnū. Nā cū duo forent ei fratres
 natu maiores, Cleomenes & Doricus, aberat à cura re-
 gni. Verū Cleomene sine uirili sebole defuncto, &
 Dorico iam non superstitē, sed & ipso in Sicilia uita
 functo, ita regnū ad Leonidem peruenit, qui Cleōbro-
 to maior natu erat. Is enim nouissimus fuit Anaxan-
 dridæ liberorū, habebatq; in matrimonio Cleomenis
 filiam: qui dum se ad Thermopylas contulit, delege-
 rat trecentos è primoribus uiros, & quibus filij erant:
 assumpseratq; eos Thebanos, quorum de numero
 fecit

feci mentionem, quorum dux erat Leontiades Eury-
 machi filius. Hac de causa Leonides dedit operam, ut
 ex Græcis sumeret eos solos, quod eos maximè infirmu
 labat, quod cum Medis sentirent. Euocabat igitur eos
 ad bellum, sciendū cupidus, an unā mitterent auxilia,
 an manifestò renunciarēt Græciæ societatem. Sed illi
 aliud sentientes, tamen auxilia miserunt. Eorū qui cū
 Leonide fuere, primos miserunt Spartiatę: ut his inspe
 ctis, alij socij in militiam profiscerentur, neſſe cum
 Medis sentirent, si eos superari audirent. Ipsi autem ce
 lebratis Carnijs (hæc enim sacra morabantur eos) re
 liſtis Spartæ custodibus, erant cum omni copia illo
 celerrimè ituri auxilio. Reliqui etiam socij ad id agen
 dum itidem animati (nam tēpus Olympiadis in hæc
 negocia inciderat) haud suspicati tam citò apud Ther
 mopylas bello decernendū, præcursores miserant. Ita
 illi sibi faciendū statuerant. At ij Græci, qui apud Ther
 mopylas erant, ubi ad ingressum Persa aduētabat, me
 tu perculsi, de decedendo consultabant. Ceteri Pelo
 ponnenses censebant faciendum, ut reuerſi in Pelopō
 nesum, Isthmi custodiam agerent. Huic sententię cum
 infensi essent Phocenses & Locrij, Leonides suadebat
 illic perſtādū, & nuncios ad accersendas subsidio cini
 tates dimittendos, tanquam se pauciorib. quā ut Me
 dorum exercitum arcerent. Hæc istis consultantibus,
 Xerxes equitem quēdā ad speculandū, quot illi essent,
 & quid agerent, mittit. Audierat enim iam tum cum
 in Thessalia esset, eò loci contractam esse exiguam co
 piam, cluſq; duces esse Lacedæmonios, atq; Leonidē,
 & genere Herculis. Eques ubi ad stationem Græcorum
 successit, contēplatur, aspiciſq; non ille quidē omnes
 milites (nā eos qui cōtra murū, quē excitauerant, excu
 babāt, intueri nequibat) sed eos qui extra murū agebāt.
 Erant aut eo tempore, exterius manendi in Lacedæmo
 niorum

aliorum statione uices. Eos animaduertit partim se la-
do gymnastico exercentes, partim comam pestentes.
Hæc cum admiratione intuitus, corum numero, ac cæte-
ris omnibus planè cognitis, per oculum sese recipit. Nemo
enim illorum insequabatur, sed hominem magno contem-
ptui habebant. Regressus ad Xerxem, cuncta quæ inspe-
xerat refert. Quæ Xerxes audiens, non poterat coniecta-
re eos ad id sese preparare: ut pro uirili & periret & per-
derent. Sed cum ridiculam rem sibi facere uiderentur,
accescit ad se Demaratum Aristonis filium, qui in exerci-
tu erat: quem, ut uenit, interrogauit horum singula, cu-
piens nosse quid ab Lacedæmonijs ageretur. Et ille: Au-
disti, inquit, antea me, dum aduersus Græciâ proficis-
ceremur, de his uiris. Et cum audisses loquentem hæc quæ
euentura prouidebam; derisui habuisti. Quam mihi
summum discrimen est aduersus te rex ueritatē tuenti,
audias tamē nunc quoque ueritatē: Hi uiri ad nobiscum
pugnandum de ingressu uenere, atque hoc apparat. Nā ita
se se apud eos habet cōsuetudo: Quoties adituri sunt
animæ periculū, capita comunt: ac scito si hos, & qui
Spartæ manserunt, subegeris, nullā hominum gentē aliā
esse quæ contra te rex audeat tollere manus. Etenim
nunc aduersus regnum inter Græca pulcherrimū, atque
utros præstantissimos tendis. Xerxe, quod hæc ei admo-
dū incredibilia uiderentur, interrogante, quo pacto tā
eillæ copię cum suis pugnaturę essent: rursus, inquit,
pro uano me ducas, nisi hoc tibi ut ego annuo, nisi
uenerit. Hæc dicens, tamen Xerxi nō persuasit. Itaque
quadriduum Xerxes supersegit, ratus eos illinc fugam
esse facturos. Quinto die cum putaret impudentiam
illorum atque temeritatem esse in permanēdo, ira per-
citus, Medos in eos ac Cissios mittit, imperis ut illos
caperent uinos, & in conspectū suum abducerent. Me-
di ubi factū imperi in Græcos impressionē fecerunt,
multi

multi cadebant, alijsq; superuenientibus nihil tamē
 promouebant, et si uehementer ingruiebant: palam fa-
 cientes cū alijs omnibus, tum uerō ipsi regi, se qui-
 dem multos homines esse, at paucos uiros. Fuit autem
 hic pugna congressus inter diu. Post ubi Medi se agre
 tutabantur, tum uerō ipsi se subduxere: Persæq; subeū-
 tes exceperē ij, quos immortales rex appellabat, quorū
 dux erat Hydarnes, tanquam facili hostem profligari
 Persarū cū ri. Vbi & hi cum Græcis congressi, nihilo plus q̄ Medi
 Lacedæm. proficiebant, sed eodem modo pugnabant, utpote lon-
 gioribus hastis quā Græci utentes, & in locis angu-
 stis, ubi nullus multitudinis erat usus. Ibi Lacedæmo-
 nij dignam memoratu pugnam edebant, cum alijs in
 rebus ostentantes se perire inter imperitos pugnare,
 tum uerō quod quoties terga uertebant, conserti fugie-
 bant. Quos Barbari, dum fugientes cernerent, cum uo-
 ciferatione & strepitu ingruiebant. At Græci rursus se
 conuertentes, aduersis pectorib. eos excipiebant: ac tū
 innumeram Persarum multitudinē prostrauerunt, cū
 quidem ex Spartiatis quoq; pauci aliquot occubere.
 Persæ, posteaq; & cateruatim & uniuersis copijs iter oc-
 cupare conati, nihil tamen promouebant, iterū sese re-
 ceperunt. Fertur Xerxes cum ad spectaculū adesset, in
 ipso congressu pugnandi ter è folio resiliisse, quod ui-
 delicet exercitui suo timeret. Postero die nihilo meli-
 us Barbari preliati sunt. Nam sperantes fore ut illi, qui
 pauci essent & saucij, nequirent manus leuare ad pu-
 gnandū, cū cōslixissent, eos Græci exceperē, instructis
 ordinib. & in suo quisq; loco ac per nationes digesti,
 præter Phocenses, qui in mōte ad iter obsidendū loca-
 ti erāt. Persæ ubi nihil aliud q̄ pridie agi uident, absce-
 dunt. Ibi regē ancipitē, quod nā in re presenti cōstitū
 capefferet, Epialtes Euridemi filius allocuturus adijt,
 tanq̄ magna aliqua re ab illo remunerandus, & indicat

vit ei tramitē, qui per montē ad Thermopylas ferebat:
 qua re Gręcos qui illic cōstitierant, evertit. Is postea La
 cedęmoniorū metu in Thessaliam profugit: cuius pro
 fugi Pylagorę Amphyſiones apud Pylę congregati,
 caput pecunia proſcripserunt: qui interiecto deinde tē
 pore, ab Athenade viro Trechinio, Anticyrę (nam il
 luc redierat) interceptus est. Quē etſi ob aliā causam
 quam ego in ſequentibus reddam, Athenades hic inte
 remit, nihilo tamen ſecius ab Lacedęmonijs pręmio
 affectus est. Hunc in modum Epialtes poſtea interiit.
 Eſt & alia quę fertur fama: Onetem Phanagorę filiū,
 Cariftium, & Corydalum Anticyrenſem, fuiſſe qui ea
 dixerint regi, & circum montem Perſas deduxerint:
 quod apud me prorsus fide caret. Nam hinc licet con
 iectemus, primum, quod Gręcorum Pylagorę, non
 Onetę & Corydali, ſed Epialtę Trechini caput pecu
 nia proſcripserunt, quod ſcilicet eum compertiſſimū
 haberent: Deinde quod Epialtem ob hanc causam ſci
 mus ſe fuga proripuiſſe: Poſtremo, quod Onetes qui
 non erat Melienſis, ita demum tramitem illum non iſ
 ſet, ſi in ea regione permultū diuerſatus fuiſſet: ideoq;
 Epialtę culpam aſcribo, quod Perſas per montem cir
 cunduxerit, & ad tramitem perduxerit. Xerxes ea quę
 Epialtes ſe confeſſurum ſpondebat probans, maiorē
 in modum lętus, ſine mora Hydarnem cum ijs, qui
 bus pręerat, copijs miſit. Ille circa lucernarum incen
 ſionem, id eſt, ſub crepuſculum, ē caſtris profeſtus eſt,
 & tramitem ingreſſus, quem tramitem indigenę Mel
 enſes veſtigauerunt: eoq; inueſtigato Theſſalos deduxe
 re aduerſus Phocenſes eo tempore, quo Phocenſes in
 terſepto muris tranſitu, ad arcendum bellum in prę
 ſidio erant. Extrinſecus nihil admodum pręſeptus
 tranſitus erat, cum nihil eſſet uilis Melienſibus. Etc. *Thermo*
 nim ſic ſeſe habet ille callis. Ab Aſopo fluuiio, qui per *pylarū cal*
 montis *lis.*

montis meat anfractum, incipit, cui monti ac uia idē nomen est inditum Anopza. Hæc Anopza per dorsum montis extenta, desinit iuxta Alpenum urbem, quæ prima est ex Locridibus, Melienses uersus, ac iuxta lapidem nomine Melampygam, id est, nigrum fontem, ac iuxta Malitiosorum sedes: ubi angustissimus callis est. Hac uia atq; ita se habente, Persæ Asopo traiecto, inter tota nocte fecerunt, à dextra Oetzos montes, ad sinistram terram Trechiniorum habentes: ac sub exortu aproræ in cacumen montis euaserunt: quo in loco (sicut superius ostensum est) mille Phocensium armatorum præsidium excubabat, tum ad suam terram, tum ad uiam tutandam. Nam transitus inferior, à quibus dictum est custodiebatur. Illam uerò per montem uiam Phocenses sua sponte Leonidæ custodiebant: atq; hoc modo Persas ascendisse animaduertērunt. Cum eos illi toto monte conscendendo propter frequentiam quercuum latuissent, tamen edito multo strepitu (ut res postulat) frondium subter pedes constratarum (erat enim cœli tranquillitas) Phocenses recurrerunt: & dum sibi arma induunt, confestim Barbari adfuerunt: qui conspicati uiros arma sibi circumdantes, obstupuerunt: quippe qui (ut in exercitu asseruatum fuerat) neminem sibi sperabant occursum. Ibi Hydarnes perterritus, ne Phocenses Lacedæmonij forent, Epialtem percontatus est, quisnam ille esset exercitus. Mox certior rei factus, Persas tanquam in aciem instruxit. Quorum missilibus multis crebrisq; Phocenses cum feriretur, fugam fecerunt in uerticem montis, gnari aduersum se ab initio illos uenisse, & se præparabant tanquam perituri. Ita illi sentiebant. Verum eis spretis, ij qui circa Epialtem & Hydarnem erant Persæ, rapidi de monte descendunt. At ij Græcis, qui apud Thermopylas erant, primum nates Megistias extis inspectis, indica-

**Megistias
inspiciat.**

uit

bit mortem illis pariter & sibi impendere. Deinde trā
 sfoge notum fecere, Persas montem circuire: sed hi ad
 huc per noctis tempus. Tercio loco significauere specu-
 latores diurni, quia uerticibus montis decurrerunt iā
 die illucescente. Hic inter se consultantes Græci, sen-
 tentijs discrepabant. Alij enim stationem non dese-
 rendam suadebant, alij ab eis dissidebant. Postea sepa-
 rati partim discedunt, dilapsiq; in suam quisque ur-
 bem se recipiunt: partim, qui cum Leonide erant, ad
 illic perstandum se accingunt. Fertur autem ipse Le-
 onides eos qui abscessere, dimisisse, de illorum uita
 sollicitus. Se uerò & Spartiatas, qui adessent, non
 facturos è sua dignitate, si stationem desererent, ad
 quam tutandam ab initio uenissent. Ceterum e-
 go magis illi opinioni accedo, Leonidem posteaquam
 animaduertit socios ignauos, & inuitos esse ad peri-
 culum subeundum, ueniam eis abeundi dedisse, sibi
 uerò decedere inhonestum putasse: permanenti au-
 tem illic, ingentem gloriam futuram, & Spartz nun-
 quam defuturam felicitatem sperasse. Siquidem
 iam inde ab initio mori belli Spartiatas à Pythia red-
 ditum erat oraculum, fore, ut aut Sparta euertere-
 tur à Barbaris, aut rex eius occumberet. Quod o-
 raculum hexametris illa uersibus reddidit, in hæc
 uerba:

Spartia-
 rum ora-
 culum.

Vobis, ampliūq; colis, qui mœnia Spartz,
 Aut urbs clara dabit Persa uictore ruinam,
 Aut si non erit hoc, oriundus ab Hercule quidā,
 Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora.
 Nam neq; taurorum, neq; uim feret ille leonū;
 Sed Ionis, & cuius reor haud tolerabile robur,
 Alterutrum donec passim discerpsent horum.

Hæc reputantem Leonidē, cupidumq; gloriæ compa-
 randē, crediderim solum ex Spartiatas remisisse socios

Ll

potius;

potius, quā illos qui abierunt in sententijs dissidentibus tam deformiter abisse. Cui rei non minimo id mihi testimonio est, quod uatē Megistiā huius expeditionis comitem, qui ferebatur Acarnas esse, & à Melampo de oriundus, prælocutum ex extis ea, quæ erant euentura: uoluit propalā Leonides dimittere, ne secum periret, sed ille noluit abscedere filium modo, qui ei unicus erat, unā militantem dimisit Ita socij quos Leonides remittebat, ei obtemperantes abiere. Thespienenses tantum atq; Thebani persistere cum Lacedæmonijs. Thebani quidem inuiti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obsidum distinebat: Thespienenses uerò liberrissimi, qui negauerunt se Leonide, & qui cum erant desertis, abscessuros: permanentesq; unā cum illo occubuerūt, quorum dux erat Demophilus Diadromeci. Xerxes sub exortum solis libaminibus factis, tantisper moratus, dum tempus esset, quo forum solet maxime frequens esse hominibus, à castris mouit. Etenim ita ab Epialta erat mandatum. Nam descensus à monte erat compendarius magis, ac breuioris multò spacijs, q̃ circuitus montis atq; ascensus. Barbari qui circa Xerxem erant, ad Leonidem & ad Græcos, qui cum eo erant, accessere: & illi tanquam ad necem iam multò magis, quam à principio fecerāt, progressi sunt ad fauces introitus laxiores. Nam munitiones muri eos perturbabant. Et cum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicassent, tunc extra angustias factò concursu permulti Barbarorum cadebant. Nam duces à tergo sui quisq; agminis, uerberibus, quæ gestabant, unumquemq; cadebant, assidue ad procedendū adhortantes. Multi eorum in mare decidentes, absumebantur, multo plures inuicem uiui proculcabantur, cum nulla pereuntis ratio haberetur. Cumq; scirent impendere sibi necem ab ijs qui montem circue-

Spartiatarū
cades
ad Thermopylas.

rent,

rent, quod roboris habebant, id omne in Barbaros ostēdebant, ingruentes, ac sese intrudentes. Quorum plerisque cum iam lanceæ diffractæ essent, nonnulli gladijs Persas obtruncarent, tunc Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissimè opera, & cum eo alij insignes Spartani: quorum ego tanquam strenuorum uirorum nomina audiui, & quidem trecentorum omnium. Persarum quoque illic cum multi alij tam celebres ceciderunt, quàm incelebres: tum uerò duo Darij filij, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius & Phragnona Atarnis filia tulerat, Atarnes autem erat Darij regis frater, Hytaspisq; Arsamæi filius: qui, dum Dario filiam nuptum dedit, omnem insuper ei domum tradidit, ut qui esset unicæ pater. Hi duo Xerxis fratres super cadaver Leonidæ pugnantes occubuerunt, adeò uehementi Persarum Lacedæmoniorumq; conflictu, ut Græci, ter hostibus in fugam uersis, cadaver Leonidæ uirtute subtraxerint: & consueque perstitierint, dum iij, qui cum Epialte erant, adfuere: quos ubi audire Græci, tum uerò pugnandi ardor immutatus est. Nam ad angustias uix sese recepere: & introgressi murum, tumulum quendam occupantes, addensati insedere cuncti, præter Thebanos. Est autem tumulus in ingressu, ubi nunc super Leonidem stat lapideus leo. Hoc in loco defensantibus sese gladijs, qui adhuc eis supererant, Barbari circumfunduntur, & manibus & uocibus incessentes. Alij ex aduerso urgentes, & munitionem mori subruentes, alij undiq; circumuenientes ac circumstantes. Lacedæmoniorum atq; Thespensium, cum tales extiterint, præstantissimus tamen exiisse fertur Dieneceus Spartanus: quem antequàm cum Medis confligeretur, hoc dixisse aiunt, cum à quodam Trichinio audisset Barbaros præ multitudinis sagittarum, quas emitterent, solè obducere, tantam eorum esse

Leonidæ
mors;

Græcorū
uirtus;

Leo lapsus
deus.

Dieneceus
præstantissimus

copiam, ad eò non expansus est, ut parui faciens Medorum turbam, responderit: Omnia tibi bona Trichinium hospitem nunciare: si Medi solem obducerent, se sub umbra cum illis, non in sole pugnatu-
 rent. Hæc & alia huiusmodi dicta memoratu digna, aiunt Dieneceem Lacedæmonium reliquisse. Secundum hunc
 è Lacedæmonijs duo fratres præstantissimi feruntur fuisse, Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti. E The-
 spiensibus Dithyrambus Harmatidei. His eo loco ubi
 ceciderunt sepultis, & ijs qui primus, quæ socij à Leo-
 nide remissi sunt occubuerant, epigrammata his ver-
 bis inscripta sunt:

Terdecies centum hic certarunt millib. olim

E Peloponneso bis modò mille uiri. (ciatis:

Hæc uniuersis superscripta sunt, illa peculiariter Spar-

Nos Lacedæmonijs refer hic peregrine iacentes,

Exhibito illorum uocibus obsequio.

Hoc Epigramma inscriptum est Lacedæmonijs, illud nati:

Megistæ

epigramma.

Nobilis hoc bustum est (Medi occidere) Megistæ,

Sperchion ad fluuium, non sed inultus obit.

Qui uates obitum quamuis præsciret adesse,

Spartæ haud sustinuit deseruisse duces.

Qui hos epigrammatis & cippis exornarunt, Amphi-
 styones fuere, præter epigramma uatis Megistæ, quod
 Simonides Leoprepis filius, propter hominis familia-
 ritatem inscripsit. Ex his trecentis duo, Eurytus & Ari-
 stodemus, feruntur ob extremam lippitudinem è
 castris ab Leonida remissi, & in Alpenis decubuisse: &
 communicato inter se consilio, cum liceret aut sa-
 lutem sibi parare Spartam uersus, aut si reuerti recu-
 sarent, unà cum alijs occumbere, in neutro horum
 quæ licebat eis facere, inter se conuenisse: sed cum
 sententijs discreparent, Aristodemus quidem præ igna-
 tia remansisse: Eurytus uerò audita Persarum circui-
 sione,

rione, petisse arma: seque eis indutum iussisse servum ut
 ad pugnautes deduceret. Ille ubi deduxit, fuge se man-
 dauit: hic dato in agmen impetu, occubuisse. Quod
 si uel Aristodemus solus redire Spartam neglexisset,
 aut si ambo reduces fuissent, uidentur mihi Spartiatæ
 nullam ijs pœnam irrogaturi fuisse. Nunc altero eorū
 extincto, in hūc, qui habens eandem occumbendi oc-
 casionem, tamen occumbere noluerit, necessario de-
 buisse magnopere irasci. Quidam hunc in modum; &
 ob hanc causam Aristodemum sospitem rediisse Spar-
 tam aiunt. Alij enim, cū ab exercitu pro nuncio mit-
 teretur, & posset pugne quæ fiebat adesse, tamen recu-
 sasse, sed moratum in uia, fuisse superstitem: sociumque
 eius qui una mittebatur, in pugnam profectum oppe-
 tisse. Aristodemus Lacedæmonem regressus, probro &
 ignominia notatus est: probro, quod cum nemo neque
 igni neque alloquio impertiuisset: ignominia, quæ Aristode-
 mus fugax appellatus est. Verū hic omnem sibi ob-
 iectam culpam, in pugna apud Platæas gesta delent.
 Ferrus item alius ex eisdem trecentis superfuisse, in
 Thessaliam pro nuncio missus, cui nomen erat Panti-
 tæ: sed Spartam reuersus, cum opprobrio esset, sese
 strangulasse. Thebani quorum dux erat Leontides, ut
 retenti aduersus regis copias, tamen à patribus Græco-
 rum è quibus erant, dimicauerunt. At ubi res Persa-
 rum superiores esse animaduertent, ibi à Græcis qui
 cum fuerant, ad cumulum ire properantibus se disso-
 ciantes, manus ad Barbaros protenderunt, ad eosque
 propius accesserunt, referentes (quod nerissimum e-
 rat) sese cum Medis sensisse, terramque & aquam regi in-
 ter primos dedisse, ac ut ui coactos ad Thermopylas ue-
 nisse, & à culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegan-
 tes, quorum etiam Thessalos testes habebant, seruati
 sunt: non tamen usquequaque fortunati. Nam Bar-

Thebani
 manus pro-
 tendunt.

Thebanis
stigmata
regia inu-
runtur.

bari qui eos cepere, aliquot ut accedebant obtrunc-
uerunt: pluribus inssu Xerxis regias notas insserunt,
à duce Leontida exorsi. Cuius filium Eurymachum
postea Plataenses quadringentorum Thebanorum du-
cem, quod urbem ipsorum occupasset, interemere.
Hunc quidem in modum Græci ad Thermopylas di-
micauerunt. Xerxes autem accitum Demaratum
interrogauit, hinc orsus: Demarate, uirom re
bonum esse indicio ueritatis experior. Quæ enim
dixisti, ea omnia perinde euenere. Nunc hoc mihi
pandito, quotnam sunt Lacedæmonij, quotse co-
rum tales in re bellica, an & uniuersi? Cui Demara-
tus: Multitudo rex, inquit, Lacedæmoniorum omniū
magna est, & urbes multæ. Quod autem discere nis
à me, scies: Est in Lacedæmone urbs Sparta octo mil-
lium fermè uirorum, qui omnes his qui hic pugna-
vere sunt similes: ceteri Lacedæmonij non illi quidem
similes, sed tamen uiri sunt strenui. Ad hunc Xerxes:
Demarate, inquit, ægèdum expone quo pacto hos
uiros minima cum difficultate subigamus. Tu nan-
que calles quò tendant eorum consilia, utpote quo-
rum rex fuisti. Cui Demaratus: Cum tu, inquit, me
rex libenter consulas, æquum est metibi quod opti-
mum sit expromere. Id quod nis hoc pacto fiet, tre-
centas naues cum suis propugnatoribus in oram La-
cedæmonicam miseris. Adiacet autem illi insula no-
mine Cythera: quam obrui mari quàm extare con-
ducibilis esse Lacedæmonijs Chilon aiebat, uir apud
nos sapientissimus: uidelicet expectans semper ab ea
aliquid tale futurum, quale nunc ego expono: non
ille quidem etiam classem præuidens, sed quæcumq;
similiter extimescens. Ex hac igitur insula profiscen-
tes tui Lacedæmonios terrent. Ita illi domestico oc-
cupati bello, neq; tibi erunt infestis: neq; ceteræ Græ-

Cythera
insula.

rig, cum à tuis pedestribus copijs expugnabitur, auxi-
 lia ferent. Subacta reliqua Græcia, Laconici per se red-
 dentur inualidi. Quod nisi feceris, hoc fore expecta: Est
 Peloponnesi arctus isthmus: quo in loco Peloponnesi
 sibus omnibus coactis, alia tibi prælia superioribus a-
 trociora futura prospicio. At si illud feceris, & isth-
 mus hic citra prælium, & cæteræ urbes ultro tibi se de-
 dent. Post hunc Achæmenes Xerxis frater, classis præ-
 fectus, cum ei colloquio interesset, utritus ne Xerxes
 ad id agendum induceretur: Animaduerto, inquit, te
 rex uerba admittere uiri, qui tibi prospere agenti in-
 uidet, aut etiam res tuas prodit. His enim moribus
 uti Græci gaudent, ut & fortunato inuideant, & me-
 liorem oderint. Quod si è præsentì conditione, cum
 naues quadringentæ naufragium fecerint, trecentas a-
 lias è cætera classe miseris ad obeundam Peloponne-
 sum, profectò sient nobis aduersarij pares ad decertan-
 dum. At si cõiuncta classis fuerit, inexpugnabilis red-
 detur, & ante omnia nobis illi impares erunt: si-
 mulq; omnis exercitus nauicus terrestri, & inuicem
 terrestribus unà iter faciens, nautico erit auxilio. Quos
 si distaxeris, neque tu illis usui eris, neque illi tibi. Tu
 uerò tua ipsius bene cõsiteris, si aduersariorum
 res apud te non agitaueris. Hic illi bellum sistent, hæc
 agent, tot numero sunt. Illi enim per sese ad sibipsum
 prospiciendum sufficiunt, & nos in idem ad prospiciē-
 dum nobis. Quod si Lacedæmonij aduersus Persas in-
 pugnam ibunt, impendentem sibi cladem haudqua-
 quam deuitabunt. Ad hæc subiiciens Xerxes: Rescè, in-
 quit, Achæmenes mihi uideris dicere, quod & faciam.
 Demaratus quod optimum ille quidem mihi sperat
 esse, id soadet: eius tamen sententia à tua superatur.
 Neque uerò illud admitto, cum nolle rebus meis be-
 ne consultum, ut ex ijs quæ antea ab hoc dicta sunt, &

Achæme-
 nis consi-
 lium.

Græcorū
 mores.

Leonides
in crucem
tollitur.

Demarati
pugillares

ex ipsa re coniecto. Quoniam ciuis quidem ciui in secundis eius rebus inuidet, cumq; malè odit: ac ne consulenti quidem se ciui, ciui ea subiecerit quæ putat optima, nisi singulari uirtute præditus, quales pauci sunt. Hospes autem hospiti prospera fortuna utenti, omnium est benevolentissimus, eiq; consultanti optimè consulit. Quapropter ab infestatione, qua in Demaratum uteris hospitem meum, posthac abstinere te iubeo. Hæc Xerxes locutus, inter caecos transijt, ubi erat Leonides: quem cum audisset Lacedæmoniorum regem eundemq; ducem fuisse, iussit abscisso capite in crucem tolli: ut mihi cum alijs multis indiciis, tum hoc præcipuè manifestum sit, regem Xerxem maximè omnium excanduisse in Leonidam uiuentem. Nam alioqui nunquam in defunctum hoc genere deliquisset: cum ex omnibus (quos ego non) hominibus Persæ soleant viros in re militari præstantes, honore afficere. Illi quibus imperatum erat, id executi sunt. Redeo ad eam narrationem, unde mihi discissum est. Lacedæmonij primi regem aduersus Græciam tendere acceperunt, atque ita Delphos ad oraculam miserunt. Vbi responsum est id redditum, cuius paulo antè memini. Acceperunt autem mirum in modum. Demaratus enim Aristonis, qui profugit ad Medos, nō ille quidē Lacedæmonijs beneuolus, ut & ego arbitrer & ratio dicat: tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis conspexit uolebat, ut coniectare licet, siue quoddam insultaret. Nam posteaquam Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionem, id Demaratus qui Sasis erat, cum accepisset, consuit Græcis esse indicandum, sed cum aliter nequiret, quippe periculosum erat, ne deprehenderetur, hanc rem commentus est: Sumptis duarum tabellarum pugillaribus, ceram illinc eradit. Deinde in eorum ligno consilium regis exarat. Quod

litæ

POLYMNIA, LIBER VII. 517

litteris exaratum, rursus cera inducit, ne quid negocij
 apud nārum custodes exhiberent pugillares, qui fer- Litterarum
mira oc-
cultatio.
 rentur. Qui ubi Lacedæmonem allati sunt, non
 poterant eos Lacedæmonij interpretari, antequam (ut
 ego accipio) Cleomenis filia, eademq; Leonidæ uxor
 Gorgo, illos admonuit, ipsam rem interpretata, iubēs
 ceram effringi. Fore enim ut literas in ligno reperi-
 rent. Ita ei auscultantes Lacedæmonij, li-
 teras repertas relegerunt, easque
 deinde ad Græcos di-
 miserunt.

LI r HEROD.

HERODO-

TI HALICARNAS.

SEI HISTORIA-

rum Liber VIII.

Qui inscribitur

VRANIA.

Græcorū
classis ad-
uersus
Xerxem.



ATQVE hæc quidem ita gesta dicun-
tur esse, Græci autem, quibus res classi-
aria delegata erat, hi fuere: Athenien-
ses, qui naues centum viginti septem
præbuere, iunctis sibi Platæensibus:
qui etsi rei nauticæ inexpertri, tamen
strenuè alacriterq; pro se illorum naves armaverant:
Corinthij præbuere naues quadraginta: Megarenses
viginti: Chalcidenses totidem sibi ab Atheniensibus
præbitas armaverunt: Aeginetæ undeviginti: Sicyo-
nij duodecim: Lacedæmonij decem: Epidaurij octo:
Eretrienses septem: Tiræenij quinque: Styrenses
duas: Chij totidem, cum totidem penteconteris, id
est, nauigijs quinquagenarum remorum, quibus auxi-
liantes erant Locri: Opuntij cum septem pentecon-
teris. Hæ naues ad Artemisium in statione erant: qua-
rum quot quisq; præbuerint, mihi dictum est. Vniuer-
sarum uerò, præter pentecōteres, ad Artemisiū coacta-
rum numerus fuit ducentarū sepeuaginta unius. His
ducem, penes quē summa imperij esset, Spartiatæ præ-
buerunt Eurybiadem Euryclidæ filium. Nam socij ne
gauerunt se, nisi Lacon esset imperator, secutos esse
Athenienses

Athenienses doctores, sed exercitū qui futurus erat soluturos. Etenim iam inde ab initio, antequā in Siciliā ad societatem ineundammitteretur, agitatū sermōnibus erat, tanquā expediret rem nauticā Atheniensibus permittere. Ceterū recusantibus socijs, cessere Athenienses, quod magnifacerent Græciā superesse, quā intelligebant esse periturā, si de principatū contenderent, rectē sentientes. Nam intestina seditio tanto deterior est bello, quod concorditer geritur, quanto bellū deterius est pace. Hoc itaq; ipsū intelligentes, non repugnandū putaverunt, sed rātsper concedendū, quoad magnopere illis indigebant, quemadmodū constituerant. Siquidem posteaquē pulso Persa iam de illius terra decestabant, superbiam Pausaniæ causati, Lacedæmonios ducatu abdicauerunt. Verū hæc posterius gesta sunt. Tunc autem ij Græci qui ad Artemisium se contulerant, ubi uiderunt & multum nauium ad Aphetas esse contractū, & omnia plena exercitū hostili, perculsi metu, quod præter opinionem suam expectationemq; res Barbarorum succederent, consultabās de faciendā fuga ex Artemisio interiorem in Græciā. Quorū consultatione cognita, Eubæi obsecrabant Eurybiadem, ut aliquantulum temporis præstolaretur, dum ipsi liberos atq; domesticos subducerent, Vbi non persuadent, ad ducem Atheniensium Themistoclem transgressi, paciscuntur cum eo triginta talentis, ut tandiu ante Eubæam perstarent, donec pugna nautali decerneretur. Themistocles hac ratione Græcos retinuit. Eurybiadem ex hac, tanquam ex sua ipsius pecunia, quinque talentis impertit. Hoc persuaso, Adimantum Ocyti Corinthiorum ducem, qui solus relictus erat, negans se permansurum, sed ab Artemisio profecturum, ita allocutus est iureiurādo interposito: Tu uero haudquaquam nos deseres, quem ego m-

Themistocles corru
ptio.
Adimantus

coribus

ioribus donabo muneribus, quàm quæ rex Medorum tibi mitteret socios deferenti. Hæc locutus, statim ad navem Adimanti tria misit argenti talenta. Illis pecunia corruptis, cum Eubœis gratificatus est Themistocles, tum reliquum pecuniæ quam acceperat lucrificat: quam cum internertisse ideo latuit qui acceperat, quod putabant eam ab Atheniensibus ad hoc ipsum venisse. Ita in Eubœa perstiteret, ac prælium fecere, quod ita gestum est: Barbari cum ad Aphetas circa diluculum venissent, cumque id quod etiam ante audierat cernerent, paucas Græcorum naues ad Artemisium stationem habere, libidine tenebantur aggrediendi, si fortè eos interciperet possent. Ceterùm ex aduerso innadendū non uidebatur, ne se conspectis obuiam tendentibus Græci fugam capefferent, nocte fugientes exciperet. Sed euenire oportebat ut hi effugerent, & illorum insidiantium ne ignifer quidem euaderet. Igitur ad hanc rem transigendam hoc sunt machinati: Ducentas ex omnibus nauibus delectas extra Scythum circumagunt, iuxta Capharea, & Gerstum ad Enripum, ne circumuehentes Eubœam ab hoste cernerentur, sed cum circumuenirent: ducentis quidem nauibus quæ hæc irent, uiam (quæ retrò ferebat) obsepientibus, reliqua uerò classe ex aduerso ingruente. Hoc capto consilio quas constituerant naues miserunt, non habentes in animo ipsi eo die Græcos adoriri: nec priusquam signum quod conuenerat cum ijs qui circumuehebantur, ab illis ederetur iā de suo aduentu. His circummissis nauibus, reliquarum apud Aphetas numerum inibant. In quibus recensendis dum occupati sunt, Scyllias quidam Scionæus, qui iisdem in castris erat, omnium ea tempestate hominum optimus urinator: qui etiam in naufragio ad Pelium factu, multam pecuniam Persis serauit,

multa

Scyllias
urinator.

multa & sibi lucratus est : hic Scyllias iam pridem in animo habuerat ad Græcos transire: sed cum ad eam diem non fuisset nactus occasionem, tunc ad Græcos transfugit, sed incertum quonam modo illinc transierit. Demiror tamen, si uerum est quod refertur. Refertur enim cum ex Aphetis mare subisset, non prius emeruisse, quàm ad Artemisium peruenit, octoginta ferme maris stadia emeusus. De hoc uiro & alia memorantur, partim mendacijs similia, partim uera: de quo mihi ea probatur opinio, eum nauigio ad Artemisium peruenisse. Is ubi eo peruenit, Græcos certiores fecit & naufragij facti, & nauium ad circumueandam Eubœam dimissarum. Hoc illi audito inter se collocuti sunt: & cum multæ essent sententiæ dictæ, illa euicit, ut eum diem illic maneretur, & in statione perstaretur: dehinc media nocte solucentes profiscerentur, & classi hostium quæ circumageretur, occurrerent. Post hæc ubi nemo ex aduerso fert, observato diei crepusculo, ipsi feruntur in Barbaros, animo experiundæ fortunæ cum in pugnando, tum in perumpendo. Quos Xerxiani milites ducesq; paucis cû nauibus uenientes in se conspicati, magnæ hoc illis dementiæ dantes, & ipsi naues educunt, sperantes facile se illos ire interceptum. Merito sanè sperantes, quod uiderent paucas esse Græcorum naues, suas uerò multo plures atq; uelociiores. Itaq; præ contemptu illos in medio conclusit. Ex Ionibus uerò ij qui Græcis bene uolebant, inuiti militabant: magnæ calamitatis loco ducentes, quòd uiderent circumueniri illos, quorum neminem animaduernerent esse rediturum. Aded eis infirma res Græcorum esse uidebatur. At ij Iones quibus id quod fiebat uoluptati erat, p se quisq; adnitebatur, ut ipse primus aliqua navi Atheniensium capta, donum ab rege acciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos de Athenien-

Natalis Atheniensibus sermo atq; respectus. Græci, ubi eis dis-
pugna gnatum datum est, primum conuersis in Barbaros pro-
Græcorū ris, puppes in medium coëgerunt. Deinde secundo si-
gno Per- gno dato opus capeffunt: quanquam in exiguo spacio
fla. deprehensi: & à fronte mox triginta Barbarorum na-
 ues excipiūt, in quibus & Philaonem Chersis filium,
 Gorgi Salaminiorum regis germanum, & in eo exerci-
 tu nigrum eximium. Græcorum autem primos nauem
 hostium cepit Atheniensis Lycomenes Aeschrei filius,
 idemq; palmam rei bene gestæ retulit. In hac pugna
 cum inuicem nunc hi, nunc illi superiores essent, in-
Græcorū teruentu noctis dirempti sunt: & Græci quidem ad
Victoria, Artemisium reuerti, Barbari uerò ad Aphetas, multo
 maius opinione sua certamen experti. In hoc prælio
 solus è Græcis qui cum rege erant, Antidornus Lem-
 nius ad Græcos transfugit: quem Athenienses ob e-
 am rem tractu soli in Salamine donarunt. Vbi nox af-
 fuit (erat autem anni tempus mediæ ætatis) immen-
 sa uis aquarum exiit per totam noctem, & dira toni-
 trua à Pelio. Cadauera quoq; ac naufragia ad Aphetas
 efferebantur, & circa nauium proras excipiebantur, &
 remorum palmulas perturbabant. Hæc audientes qui
 illic erant milites, metu consternebantur, creden-
 tes se esse utique perituros, ut qui in tantum malo-
 rum deuenissent. Quippe quos antequam respiras-
 sent è naufragio & tempestate, quæ ad Pelion extite-
 rat, excepisset atrox pugna navalis, ex pugna nauali
 uehemēs imber & ualidi aquarum in mare discursus,
 ac dira tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox con-
 tigit. At ijs quibus negotium datum erat ut Eubœ-
 am circumirent, quanquam eadem nox, tamen mul-
 to etiam atrocior erat: tanto quidem, quanto maius
 est, quod eos dum in pelago ferrentur inuasit, & tristis
 exitus fuit. Vt enim eos cursum tenentes tempestas ac
 pluuia

pluvia adorta est, cum essent ad concana Eubœæ, ac flatu ferrentur, ignari quo efferebantur, ad petras impingebantur. Et id omne à deo fiebat, quò Græcæ classi pars redderetur id navium quod supererat, nec multo plus foret. Atque hi quidem circa Eubœæ concana periere. Barbari uerò qui apud Aphetas erant, ubi ipsis libentibus dies illuxit, naues suas stabilierunt, satis habentes, cum malè rem gessissent, quietem agere in præsens. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ superuenere: quæ suo aduentu illis totum animum addiderunt, tum nuncium attulerunt, eos Barbaros qui Eubœam circumuehebantur, tempestate illa quæ extiterat, cunctos interisse. Itaque Græci eadem qua pridie obseruata hora, profecti, naues Cilicum inuasere. Quas ubi corripere, & nox aduenit, iterum se ad Artemissum receperunt. Terrio die Barbarorum duces tum indigne ferentes, à tantula se classe uexari, tum à Xexe supplicium timentes, non expectandum sibi amplius censuerunt, ut Græci priores pugnam capefferent, sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem, ut per hos eodem dies & hæc navalia prælia, & illa in Thermopylis terrestria gerebantur. Erat autem omne certamen his in mari de Euripo, quemadmodum illis qui cum Leonida erant, de transitu arcendo. Græci quidem sese adhortabantur, ne Barbaros iatrare Græciam sinerent: Barbari uerò, ut Græcorum copiis profligatis, transitu potirentur. Procedente Xerxianorum classe in aciem ordinata, dum Græci se apud Artemissum immotos tenerent, tunc eos Barbari ut comprehenderent, lunata classe circumdabant. Ibi Græci ex aduerso prodeuntes, conflixere. Qua in pugna pari Marte pugnatū est. Nam Xerxiana classis præ magnitudine & copia sua in se incidebat, perturbatis na-
nibus.

nauibus, & mutuo incurfantibus: resistebat tamen, neque cedebat. Indigna enim res uidebatur, à paucis nauibus in fugam conuerti. Itaque multæ Græcorum naues interibant, multi etiã uiri, sed multo plures Barbarorum & naues & uiri: atque ita dimicantes, utriusque ab alteris abscessere. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimam Aegyptij nauauerunt operam, cum alijs magnis editis operibus, tum hoc quod quinque Græcas naues cum ipsis propugnatoribus cepere. Et Græcis eo die præstantissimi extiterunt Athenienses, & inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sumptu ac propria nani, cum ducētis uiris militabat. Vbi utrique libenter in diuersum abire, ad suas stationes sese recepere. Græci dirempto prælio reuerti, et si se forum corporibus ac naufragijs potiti erant, tamen quoddam malè affecti essent, præcipueque Athenienses, quorum dimidium nauium uulneratum erat, de fugiendō in ulteriora Græciæ deliberabant. Themistocles, reputans si ab amicitia Barbari Iones & Cares abduceret, fieri posse ut reliquos superarent: dum Eubœi pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit: eisque dixit se astutiam quandam habere, qua speraret, optimos quosque sociorum ab rege abduci iri. Hactenus rem enudauit, addiditque ad eam transigendam hoc ab illis agendum esse, ut Eubœicorum pecorum quantum uellet quisque mactaret. Satius enim esse suorum copijs illos potiri, quam hostem. Ac monuit, ut suis quisque popularibus præciperet ignem accendere: sibi autem de discessu sub tempus opportunum curam fore, ut sine noxa abirent. Hoc illis probatum cum esset, accensis ignibus ad pecora est itum. Nam Eubœi contempto Bacidis oraculo tanquam nihil dicente, neque exportauerant quicquam neque importauerant, uelut impendente eis bello, res sibi quoque ipsi detrimentosæ

Themisto-
clis com-
mentum.

detrimentosas effecerant. Ita enim habebat de his oraculum Bacidis:

Dum iuga Barbaricus canabacea iactat in equor
Eubœa capræ mugientes fac procul absint.

His uersibus cum nihil illi niterentur, tametsi mala tñ
aderant. tum impendebant, fiebat, ut in plerisq; aduer
sa fortuna uerentur. Dum hæc isti agebant, aduenit
ex Trechine speculator. Nam ut erat apud Artemisi-
um speculator Polyas, genere Anticyrensis, cui da-
tum erat negocium cum expedito nauigio actuario,
ut renunciaret his qui apud Thermopylas erant, an
classis discessisset. At Abronychus Lyficlis filius Athe-
niensis, apud Leonidam, paratus cum lembo ad nun-
ciandum ijs, qui ad Artemisium agebant, si quid no-
ui pedestribus copijs contigisset: hic inquam Abro-
nychus adueniens indicauit ea, quæ circa Leonidam
& eius exercitum gesta erant. Qua illi re audita, non
iam sibi differendum abitum putauerunt: sed ut qui-
que locati erant, abcesserunt: primi Corinthij, postre-
mi Athenienses. Quorum Atheniensium uelocissi-
mis nauibus delectis, Themistocles ad aquas potabi-
les se conferens, in lapidibus literas incidit: quas po-
stero die Iones ad Artemisium uenientes legerunt in
hæc uerba: Viri Iones, haud iustè facitis, militantes ad
uersus patres, & Græciam redigentes in seruitutem.

*Literæ
Themisto-
clis ad Io-
nes lapidi-
bus incisæ*

Sed quod præcipuum fuerit, state à nobis. Sin hoc fa-
cere non potestis, saltem nunc sitis in medio: quod &
ipsi facite, & Cares nunc faciant obsecrate. Quod si ho-
rum neutrum agere licet, & maiori necessitate estis
obstricti, quàm ut possitis desciscere, in re gerenda,
dum pugnam conserimus, sponte agatis instrenuè,
memores à nobis uos esse oriundos, & inimicitiarum
nobis cum Barbaro principium à uobis extitisse. Hæc
Themistocles (ut arbitror) ancipiti consilio scripsit, ut

M m

si literæ

Histiaz
urbs capi
tur.

si literæ regem laterent, Ionas induceret ab rege ad se
deficiendum: sin ad eum deferrentur, darenturq; cri-
mini, infidos eidem redderet Iones, ut à prælijs nau-
libus summonerentur. Postquam hæc Themistocles
inscripsit, extemplò uir quidam Histiazus nauigio ad-
uectus, Barbaris nuncium attulit, Græcos ab Artemi-
sio profugisse. Illi homine quod fidem non haberent,
seruari iussu, naues ueloces ad rem explorandam mi-
serunt. Qua per illos re nunciata, ita simulatq; refu-
sit sol, omnis classis addensata ad Artemisium contem-
dit. Vbi ad meridiem usque immorata, mox ad Hi-
stizam processit. Eò appulsi, urbe Histizorum potiti
sunt, & optimam portionem agri Histigi, maritimosq;
unicos omnes percursauerunt. Dum illi hoc in loco a-
gunt, Xerxes præparatis quæ ad cæfos pertinebant,
præconem ad classarios mittit. Hæc autem præpa-
rauerant: Quicumque è suo exercitu apud Thermo-
pylas cæsi (erant autem uiginti millia) eorum mil-
le fermè relictis, cæteros depressa fossa humauit: &
ne à classario exercitu cerni possent, eam *humam*
exagitauit, folijsque constrauit. Præco ubi ad Hi-
stigam peruenit, facto totius exercitus cætu hæc dixit:
Viri socij, rex Xerxes dat ueniam cuicumque libet, re-
lictis ordinibus ire uisum, quemadmodum pugnant
cum amentibus hominibus, qui se superaturos spe-
rauerant copias regis. Hæc ubi denunciauit præco,
mox nihil infrequentius quàm nauigia fuit, ita multi
uisere cupiebant. Profecti eò, omnes Lacedæmonios
esse ac Thespienfes credebant, qui strati iacebant, cū
etiam seruos cernerent. Neque uerò eos qui eò tran-
sierant, latuit quid Xerxes circa suorum cadauera
fecisset. Etenim ridiculum erat quod mille iacentes ex-
tarent, cæteri uerò conferti eundem in locum quater
milleni comportati sitiq; essent. Atq; hunc quidem di-

Xerxis ri-
diculum.

em in

em in spectaculo consumpserunt. Postero autem clas-
 sarij Histixam ad classem remeauerunt. Reliqui qui
 cum Xerxe erant, iter ingressi sunt, ad quos pauciqui-
 dam ab Arcadia perfugæ uenerunt, uictus inopes, &
 operam suam præstare cupientes: qui in conspectu re-
 gis adducti, interrogatiq; cū ab alijs Persis, tum uerbū à
 quodam præcipuè de Græcis, quidnam illi agerent? re-
 sponderunt eos agere Olympia, & spectare certamen
 gymnicum atque equestre. Rursus eodem percontan-
 te, quidnam illis præmium esset propositum, propter
 quod certarent? Oleaginam coronam inquirunt esse
 qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius, genero-
 sissimam dixit sententiam, quæ apud regem pro timi-
 da est habita. Audiens enim præmium illis coronam
 esse, non pecuniā, silentium tenere non potuit, quin
 coram omnibus diceret: pater Mardoni, in quos uiros
 induxisti nos ad pugnandum: qui non pecuniarum
 certamen agitent, sed uirtutis? Hoc ille dixit. Eo inte-
 rim tempore post acceptam apud Thermopylas cala-
 mitatem, confestim Thessali caduceatores ad Phocen-
 ses mittunt, utpote ijs infensi, cum semper antea, tū
 præcipuè post nouissimā cladem. Etenim non multis
 ante hanc regis expeditionē annis, cū ipsi Thessali & eo-
 rum socij omni cū copia bellū Phocensibus intulis-
 sent, à Phocensibus fugati sunt ac malè mulctati. Nam
 cum ad Parnasum usq; processissent Phocenses, secū
 habentes Telliam uaticinum illum Helzum, ibi Tel-
 lias hic huiusmodi rem eis cōmentus est: Sexcētos ui-
 ros è Phocensibus præstantissimos gypso, tam ipsos q̃
 arma illinit: eosq; sub noctem in Thessalos dimisit, da-
 to præcepto, ut quemcunq; albicantem non cernerēt,
 eum obtruncarent. Hos primū Thessalorū excubito-
 res, aliud quoddam prodigium esse arbitrati, deinde
 ipse exercitus adeò exhorruerunt, ut tribus milli-

Olympicū
 præmium
 Tigranis
 dictum.

Certamen
 non pecu-
 niarū, sed
 uirtutis.

Abas oppi.

Theſſali
ad Phocē
ſes.Phocēſes
ad Theſſa
los.

bus ceſorum atq; ſcutorum Phocēſes potiti ſint: quo-
rum ſcutorum dimidium apud Abas, alterum dimidi-
um apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuni-
arum huius pugnae factae ſunt ſtatuae grandes, quae cir-
ca tripodem e regione delubri Delphis uiſuntur: & al-
terae eiſmodi, in Abis repositae. Hoc Phocēſes in pe-
ditatum Theſſalorum, à quibus obſidebantur, egerunt.
Equitatum quoq; eorundem, qui in ſuum agrum in-
cuſauerat, inſanabili clade afflixerunt. Ad ingreſſum
enim qui eſt iuxta urbem Hyampolim, depreſſa ingē-
ti foſſa, amphoras illic inanes depoſuerunt, humēq;
deſuper iniecerunt, eamq; reliquo ſolo exaequauerunt:
ubi cum Theſſalos expectarent incurſuros, in eos Theſ-
ſali impetu dato, tanquam rapturi in amphoras inci-
derunt, ibiq; equorum crura conſracta ſunt. Ob hanc
ambo Phocēſibus inſenſi Theſſali, miſſo caduceato-
re ita dixere: Num diſſimulatis amplius Phocēſes a-
gnoſcere non eſſe uos nobis pares, qui & antehac ian-
ter Græcos, quandiu partes illorum nobis placuerunt
ſemper nobis antecelluimus, & nunc apud Barbarū
aded pollemus, ut penes nos ſit & agro uos exuere, &
in ſeruitutem redigere? Quam facultatem etſi obtine-
mus, tamen iniuriarū non ſumus memores, niſi ut eo
nomine quinquaginta talenta rependatis: & nos uo-
bis recipimus, omnia nos ab agro ueſtro damna auer-
ſuros. Hæc Theſſali Phocēſibus denunciabant, quod
ſoli Phocēſes inter eius loci homines cum Medis nō
ſentiebant: idq; nulla alia cauſa, ut ego coniectura
comperio, quā Theſſalorum odio, partes Medorum,
ut mihi uidetur, ſecuturi, ſi Theſſali partes Græcorū
ſouiſſent. Hæc deferentibus Theſſalis, negarunt ſe Pho-
cēſes pecuniam dāturos: & ſibi iridem ut Theſſalis,
facultatem eſſe ſentiendi cum Medis, ſi aliter ſentire
uellent: ſed nequaquam fore ut ſponte eſſent prodito-
res

res Græciæ. His uerbis renunciatis, ad eò Theſſali ſunt
 in Phocenſes indignatione perciti, ut Barbaro duces
 itineris extiterint, & ex Trechina Doridem regionem
 incurſauerint. Nam eius regionis podion anguſtus il
 lic, oſtoginta non amplius ſtadia in latum protendi- Podis Do-
ridis.
 tur. Inter Melidem ac Phocenſem regiones ſitus urbis
 olim Dryopiz erat. Hæc aut regio, Dorum, qui ſunt in
 Peloponeſo, metropolis eſt. Hæc igitur Doridẽ regionẽ
 ingreſſi Barbari, nihil admodũ læſerũt: cũ Medis enim
 etſi Theſſalis non uidebatur, ſentiebant. Poſteaquẽ Do-
 ride in Phocidem ingreſſi ſunt Bárbari, ipſos quidem
 Phocenſes non ſunt adepti: quorum nonnulli cacu-
 mina Parnaſſi conſcenderant (qui uertex eſt iuxta ur-
 bem Neonem illic ſita nomine Tichorea) eoſq; ſe rece-
 perant: ſed plures ad Locros Ozolas in urbẽ Amphif-
 ſam, quæ ſupra Criſcũ ſita eſt campũ: omnẽ tamẽ agrũ Criſcus
campus.
 Phocenſem incurſauerũt (ſic enim ducebãtur à Theſ-
 ſalis) & omnia quæ naſti ſunt, igni ferroq; uaſtarũt. Vr-
 bes etiam ingreſſi, ignes in ſacras ædes iniecerunt. Nã
 peragranſes eam iuxta Cephifſum amnem, cuncta po-
 pulati ſunt, & hinc urbem Drymon incenderunt, il-
 linc Charadrã, & Erochum, & Tethroniũ, & Amphi-
 cram, & Neonẽ, & Pedicas, & Triteas, & Elateã, & Hy-
 ampolim, & Parapotameos, id eſt, fluminis accolas, &
 Abas, ubi delubrum Apollinis erat locuples, & theſau-
 ris donarijsq; compluribus exornatũ: in quo ut tunc,
 ita nunc redduntur oracula. Hoc delubrum poſtea-
 quã diripere, incenderunt. Phocenſium etiam quof-
 dam per montana inſecuti ceperunt, & mulieres ali- Mulieres
ſuprando
extinxi.
 quot, quas præ multitudine ſuprantium extinxerũt.
 Prætergreſſi quoq; fluminis accolas, peruenere ad Pa-
 nopeas. Vnde biſariam copiz iam diuiſæ fuerunt: quo-
 rum plurima pars ac ualidiſſima, cum ipſo Xerxe A-
 thenas uerſus tendens in Bæotios, in agrum Or-
 chomenio-

chomeniorum ingressa est. Bœotij cum Medis uniuersi sentiebant: quorum urbes uiri Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro missi fuerant, seruauerunt, uolentes planum facere Xerxi, Bœotios sentire cum Medis. Et hi quidem Barbari hanc iter intenderunt. Ceteri uero cum suis ducibus Parnassum à dextra præstringentes, ad templum quod est Delphis processerunt, quicquid agri Phocensis nansciscabantur, id omne fordantes. Nam & Panopceorum oppidum cremauerunt, & Dauliorum, & Acolidentium. Ideo autem hanc ab alijs sciundi pergebant, ut direpro, quod Delphis est, templo, pecunias representarent Xerxi regi: qui omnia quæ in eo templo erant memoratu digna, melius norat (ut ego audio) quàm quæ in ædibus suis reliquerat, permultis assidue referentibus cum alia, tum precipue Cræsi Haliattis filij donaria. Hoc Delphi cum audissent, in extremam prorsus deuenere formidinem. Quæ attoniti, deum de sacra pecunia consultarunt, num eam humi defoderent, an alium in locum transportarent? Eam deus illis interdixit, ne amoueretur: se enim suffectorum esse ad res suas tutandas. His auditis, Delphi de semetipsis curandum putauerunt, liberis uxoribusque in Achaiam traiectis. Plerique uertices Parnassi superauerunt, & ad Corycium antrum, quidam ad Amphissam Locridem se subdixerunt: denique omnes Delphi urbem deseruerunt, præter sexaginta viros, ac prophetam, id est, uaticinium. Postea uero quæ Barbari subeuntes appropinquabant, templumque cernebant, interrim propheta, cui nomen erat Aceratos, inspicit ante delubrum sacra arma prolata è conclauis, quæ intus posita fuerant, quæ nefas erat cuiquam mortali contingere: quod ostentum ijs Delphis qui aderant perrenit nunciatum. Vbi Barbari properantes peruenire ad fanum Minervæ, quod est ante templum, tum uero cum

**Aceratus
propheta.**

maiora

maiora quā superius prodigia representata sunt: res p
fecto hęc ualde miranda. Nam arma Martia, sua spon
te extra delubrum poposita apparuerunt. Quod tamē se
cundo loco actum est, ex omnibus miraculis, maxima
est admiratione dignum. Cū enim Barbari ad sacellū
Mineræ, quod est ante templum, accederent, interea
ē cœlo fulmina in eos deciderunt: & à Parnasso duo
abscissi uertices, magno cum fragore sunt deuoluti,
permultosq; eorum interceperunt. Atq; ex ipso sacel
lo Mineræ uociferatio iubilatioq; existerunt. Quibus
omnibus pariter ingruentibus, terror incussus est Bar
baris, ut fugæ se mandarent. Ea re cognita, Delphi de
scendentes magnam eorū stragē edidere. Qui superfue
re, recta ad Bœotios effugerunt: & cum redissent, refe
rebant (ut ego accipio) alia se præter ea quā dixi mira
cula, uidisse duos armatos humana natura angustio
res institisse, sibi eadē facientes atq; insequentes. Hos
duos Delphi aiunt indigenas heroas esse, Phylacon &
Antonoum, quorum fana uisuntur. Phylaci quidem,
secundum ipsam uiam super ædem Mineræ: Anto
noi uerò prope Castaliam sub Hyampeo uertice. Saxa
quæ à Parnasso deciderunt, adhuc ad nostram usq; me
moriā integra exant in fano Mineræ protempla
ris locata, ad quod per Barbaros deuoluta peruenere.
Atq; hic receptus à templo horum uiro rum fuit. Græ
corum classis ab Artemisio profecta, rogatu Athenien
sium ad Salaminē substitit. Quod ut facerent, ideo ro
gauerant Athenienses, tum ut liberos atque uxores ex
Attica subducerent, tum ut consultarent quid sibi a
gendum esset. Nam in rebus quæ contigerant, consi
lium capiendum habebant, tanquam opinione fru
strata: quippe qui putassent inuenturos se Peloponnē
ses, ad excipiendum Barbarum in Euborā subsidētē;
horū nihil inuenerāt, sed audiebāt illos isthmū muro

Delphorū
indigenarū
heroes.

Protepla
ris Miner
na.

sepire: hoc ante omnia curantes, ut ipsi superessent, & terram suam obtinentes tutarentur, omisissis cæteris. Hæc Athenienses cum audissent, ita socios obsecrarunt, ut ad Salaminem sisterent classem. Quod alijs appulsis, Athenienses in terram suam profecti proposuere edictum, ut: quæ quisq; Atheniensium ratione posset, seruaret liberos atq; domesticos suos. Ibi plurimi eorum suos in Træzenē miserunt, quidam in Aeginam, nonnulli in Salaminem, pro se quisq; properantes sua pignora exportare, quod uellent oraculo obsequi: & ante omnia, quod Athenienses aiunt, ingentem anguem arcis eustodem in templo fuisse obseruatum. Et tanquā reuera essent quæ dicunt, serpenti menstrua non cessant libamina proponere, quæ sint è melle confecta: quæ cum semper superioribus temporibus depascerentur, tuæc illibata manserant. Id cum ipsa templi antistes indicasset, eo magis Athenienses eoq; promptius deseruerunt arcem, tanquā à deo etiam destitutā. Exportatis itaq; rebus omnibus, ad castra nauigauerunt. Posteaquam eos qui ab Artemisio soluerant, ad Salaminē substituisse audierant, reliqui classarij qui ad Træzeniam erāt, eodem cōfluxere. Nam ut in Pogonem Træzeniorum portum coiretur, erat edictum. Pluresq; multo contra sūt sunt naues, quàm ad Artemisium decertauerant: & à pluribus ciuitatibus eodem, quàm ad Artemisium duce Eurybiade Euryclidis filio, uiro Spartiata, non tamen è genere regio: quarum multo plurimas ac maxime ueloces obtinebant Athenienses: quæ classis ex his constabat: Ex Peloponneso Lacedæmonij sedecim naues præstabant: Corinthij totidem quot ad Artemisium præstiterant: Sicyonij quindecim: Epidaurij decem: Træzenij quinque: Hermionenses tres. Hi Dorici generis ac Macedoniæ gentis, Hermionensib. exceptis, ex Erinea & Pindo & Driopide nouissimè profecti. Hermione-

*Serpēs A-
theniensis
custos.*

*Pogō por-
tus.*

*Quæ gētes
Græcæ na-
ues præbu-
erint ad
classē.*

ses Dryopes sunt, ab Hercule & Meliensibus, è regione quæ Doris nunc uocatur, abducti. Hæ copiz Peloponnesiũ erant. Eorum qui sunt in exteriori continẽte, Athenienses supra quã cæteri naues præstabant soli cẽtum octoginta: quippe quibus non affuerunt in pugna ad Salaminem gesta Platæenses, ob hanc causam, quodd cũ Græci ab Artemisio digressi sunt, ubi ad Chalcidẽm peruenierunt, Platæenses descenderunt in ulteriorem regionem Bœotiz, & ad recipiendos domesticos suos se conuerterunt. Ita dum in suis conseruandis occupantur, relictĩ fuere Athenienses sub Pelasgis, eam, quæ nunc Græcia nuncupatur, tenentibus. Pelasgi erant Cranai nominati: sub rege uerò Cecrope, Cecropidẽ cognominati. Erechtheo autẽ adepto imperium, immutato nomine Athenienses appellati: dein de Iones ab Ione Zuthi filio, qui dux extitit Atheniensis exercitus. Megareses tantundem copiarum, quantum ad Artemisium attulerunt. Ampracij septẽ cũ nauibus auxilio uenerunt: Leucadij cum tribus, Dorica gens, & à Corintho oriunda. Ex insularis Aeginetæ triginta naues exhibuerunt, quibus aliz quoq; erant naues instructæ, sed ijs oram suã tutabantur. Verũ cum triginta omnino nauib. præcipue uelocitatis, ad Salaminem dimicauerunt. Sunt autem Aeginetæ Doræ, ab Epidauro. Cui insule nomẽ antea fuerat Oenone. Post Aeginetas easdem, quas ad Artemisiũ, uiginti naues Chalcidenses, & septem Eretrienses. hi Iones sunt. Deinde Chij easdem adduxere, gens ab Atheniensibus Ionica. Naxij naues adduxere quatuor, quemadmodũ & cæteri insulari, à popularibus ad Medos dimissi: sed illorum iussa aspernati, transire ad Græcos, discessu Democriti, uiri inter cines illustris, & tunc trierarchi. Naxij Iones sunt, ab Atheniensibus ducentes originẽ. Styrcæses quoq; easdem quas in Artemisio naues præ-

Mm s buere.

bucere. Cynthij unam omnino, & unum penteconterem. Horum utriusque Dryopes sunt. Seriphij etiam & Siphnij & Melij fuere in partibus. Hi enim soli ex insularis terrâ Barbaro & aquam negauerunt. Intra Thesprotos hi omnes, & amnem Acherontem incolunt. Siquidem Thesproti cum sint contermini Ampracio tis ac Lencadijs, ex ultimis regionibus in militiam uenerunt. Eorum qui extra hos habitant, soli fuere Crotoniatae, qui Græciæ periclitanti auxilium unâ nauem tulere: cui præerat Phayllus, is qui ter Pythico ceramine uicerat. Sunt autem Crotoniatae genere Achæi. Et cæteri quidem ex hac classe triremes præbuerunt. Melij autem & Siphnij & Seriphij penteconteres, id est, biremes: Melij duas, Siphnij Seriphijque biremem utriusque. Melij ab Lacedæmone genus ducētes: Siphnij & Seriphij ab Atheniēsis. Summa nauium præter biremes, fuit trecentæ quinquaginta octo. Quæ posteaquæ ex iis quas dixi urbibus ad Salaminē cōuenerunt, inter earum duces consultabatur, Eurybiade rogante, ut qui uellent, sententiam dicerent, ubinam ex iis locis quibus ipsi possentur commodissimum foret pugna nauali decernere. Iam enim Attica pro derelicta erat: itaque de cæteris deliberabatur. Pleraque illorum sententiæ in hoc congruebant, ut profecti ad isthmum, ante Peloponnesum decertarent, hac uidelicet ratione: quod si male pugnassent, ad Salaminē quidē sibi in insula obsidis nullum subsidium ostendebatur: ad isthmum uerō, dabatur ad suos effugium. Hæc ratio cum à ducebus Peloponnesium redderetur, aduenit quidam Atheniensis, nunciarum iam Atticam Barbarum esse ingressum, eamque omnem igne uastare. Nam copis quæ cum Xerxe erant, Boeotiam peragrantes, incensam Thespiensium, qui in Peloponnesum discesserant, tum Platænsium urbe, Athenas peruenierant, & omnia

Nauium
Græcarū
summa ad
Salaminē.

Thespia
urbs uasta
tur.

omnia illa persuasabant. Ideo autem Thespiam & Plataeam incenderunt, quod à Thebanis acceperant illas ciuitates non consentire cum Medis, A traiectu Hellesponti, ex quo iter ingredi cœpere Barbari, unum mensem triuere transeundo in Europam, tres alios dū in Atticam peruenire, Calliade summum Athenis magistratē gerente: urbemq; desertam cepere, paucis quibusdam Atheniensibus in templo repertis, necnon quæstoribus ærarijs, & hominibus egenis, qui præcepta foribus atq; lignis arce, subeuntes arcebant, qui non exierant illinc ad Salaminem simul præ inopia uictus, simul opinione oraculi cōprobandi, quod red diderat eis Pythia, murum ligneum inexpugnabile fore: id interpretantes ex oraculo effugium esse, non naues. Hos Persæ, castris ex aduerso arcis positis in prominenti colle, quem Arcium pagum Athenienses uocant, hunc in modum obsederunt: Sagittas stupra circumdatas ubi incenderant, mittebant in illorum ual lum. Athenienses, quanquam obsessi, & ad ultimum malorum deducti, etiam cōscenso uallo ramen resistebant: ac ne uerba quidam Pisistratidarum conditionem deditiois offerentium, admittebant: & cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum uerbū hoc, quod in Barbaros portis subeuntes deuoluebant saxa molaria: adeo ut Xerxes per diu inops consilij fuerit, quod eos expugnare non posset. Tandem ex difficultatibus, accessus quidam apparuit Barbaris. Necesse enim erat secundum oraculum, omnem Atticam, quæ in continente est, subijci Persis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & ascensus, qua parte nemo excubabat, quæ nemo credebat quempiam hominum ascensurum, hac parte (etsi loco prærupto) quidam conscenderunt iuxta templum Aglauriæ filię Cecropis: quos ubi in arcem ascendisse uiderunt Athenienses,

*Athenienses
sū uirtus
in propu
gnanda ar
ce.*

nientes, partim ex muro sese præcipitauerunt, atque extincti sunt, partim in ædem refugerunt. At Persæ qui ascenderunt, primum ad portas contendunt, eisque patefactis supplices trucidant. Atque ubi omnium stragem fecerunt, direpto templo arcem incendunt. Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Sufa ad Artabanum mittit, nunciatum res bene gestas, ac præsentem statum. Postero die quàm nuncium miserat, conuocatis Atheniensium exulibus expeditionis suæ comitibus, iussit ut conscensa arce, hostias suo ritu immolarent: siue aliquo in somnijs uiso, siue sua sponte facti pœnitens, quoddam templum concremasset. Exules Athenienses id quod iussi erant, executi sunt. Cuius rei cur mentionem fecerim, exponam. Est in arce hac Erechtheios (qui fertur fuisse terrigena) templum, in olea est & mare, ut apud Athenienses prædicatur, Neptuno & Mineræ in testimonium posita, quoddam de regione decertassent. Hanc igitur oleam unâ cum cætero templo contigit ut Barbari exurerent, quam Athenienses qui ab rege iussi erant rem diuinam facere, altero ab incensione *die cum in templum ascendissent*, aspexerunt fruticasse, edito & stipite uirgulto, cubiti instar. Et hæc quidem illi narrauerunt. At Græci qui apud Salaminem erant, ubi nunciatum est, uti res circa Atheniensium arcem haberent, eo perturbationis deuenere, ut nonnulli & ducibus non expectarent, dum propositum negotium constitueretur, sed in naues irruerent, ac uela tollerent tanquam profecturi. Cæteri que qui relinquebantur, statuerent sibi ante isthmum prælio nauali decernendum. Et cum nox adfuisset, digressi & concilio, naues conscenderunt. Ibi Themistoclem pergentem ad nauem seiscitatur Mnēsiphilus, uir Atheniensis, quidnam ab ipsis decretum esset, & cum ab

**Athenarū
arx incēsa**

**Olea in ar
ce Atheni
ensium.**

eo audisset decretum esse, ut ad isthmum proficiscerentur, & ante Peloponnesum dimicarent: Si isti, inquit, à Salamine proficiscantur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis. Ad suam enim quisque patriam remeabunt: ut nec Eurybiades, nec alius hominum quispiam cohibere possit, quo minus copiz dilabantur: Græciatq; peribit consilij inopia. Quare si quid comminisci potes, age, quod decretum est, conare irritum reddere, & Eurybiadem à sententia renocare, ut hic perstet. Themistocles, cum hæc admonita ei admodum probarentur, nullo reddito responso, ad Eurybiadis nauem perrexit. Vbi hominem conuenit, ait nolle se de negotio communi cum eo colloqui. Hunc ille in nauem ingressum iubet loqui quæ uellet. Cui Themistocles assidens, quæcunque à Mne siphilo acceperat, tanquam à semetipso refert, & alia adijcit multa, donec Eurybiadem à sententia renocauit: persuasisq; ut è naui prodiret, & duces ad consilium contraheret. Ii posteaquam congregari sunt, priusquam ad eos Eurybiades referret id, cuius gratia ipsos cœgerat, Themistocles multis agebat uerbis, prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyti: Themistocles, inquit, in certaminibus ij, qui ante alios urgent, colaphis cæduntur. Eum refellens Themistocles: Atqui, inquit, reliqui non coronantur. Comiter Corinthio cum respondisset, ad Eurybiadem conuersus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius: illos posteaquam à Salamine profecti fuissent, dilapsuros. Præsentibus enim socijs, non putabat sibi decorum quempiam accusare: sed aliunde oratione sumpta: In te nunc, inquit, situm est seruare Græciam, si mihi accedens, nauale hic prælium facias, & nō horum quibusdam credens, classem ad isthmum abducas: utrunque cum

Adimant
dictum.
Themisto
clis consi
lium.

audieris,

Salamis
Athenien-
sium pro
fugium.

audieris, inter se comparato. Si ante isthmum confliges, in parenti pelago dimicabis, ubi nobis minimum expedit, naues habentibus & grauiores & numero inferiores. Ex quo etiam si in alijs feliciter nobiscum agatur, tamen amittes Salaminem & Megara & Aeginam. Nam illos unà comitabitur suus pedester exercitus: atque ita tu eos in Peloponnesum ages, omnemq; Graciam in discrimen adduces. Sin autem id feceris quod suadeo, hæc in eo reperies commoda: Primum si in arcto conflixerimus nos paucæ naues cum multis, profectò si quæ belli contingent, multo superiores erimus: quoniam in arcto pugnare, pro nobis est: in spacio, pro illis. Præterea Salamis seruatur, ubi nostri nunc liberi collocati sunt & uxores. Est & alia hic causa, propter quam item debes præcipuè hic manere, quod pro Peloponneso & isthmo pugnabis: quod caue (si sapias) ne istos ducas. Si id quod spero continget, ut classe vincamus, Barbari neque ad isthmum nobis aderunt, neque usquam longius ab Attica procedent, sed nullo ordine abibunt: unde nobis lucrifaciemus quæ seruauerimus Megara, Aeginamque, atque Salaminem, apud quam credibile est nos hostibus fore superiores. Credibilia enim suadentibus hominibus ferè prosperè cedit. Secus facientes, ne deus quidem uult adesse, & humanę sententiæ indulgere. Hæc dicentem Themistoclem, rursus interpellans Adimantus, iubebat silere eum, cui patria non esset: quineriam Eurybiadem non sinere uirum extorrem sententiam dicere: & ita demum id sinere, cum urbem Themistocles haberet: uidelicet exprobrans, quod Athenæ captæ essent, tenerenturque ab hoste. Tunc Themistocles, & ille Corinthijs multa ingerens probra, ratione ostendit, sibi esse & solum & urbem multo maiorem, quàm illis,
unde

unde naues fermè ducentæ essent armatæ, quas nullo Græcorum inuadentes possent propellere. Hæc cum ratione significasset, ad Eurybiadem transiens, maiori cum acrimonia loquebatur, inquiens: Tu uerò si hic manes, uir eris egregius: sin minus, Græciæ euerfor (totum enim belli momentum nobis naues sustinent) sed mihi crede, nisi hoc feceris, nos sicuti sumus, ubi domesticos receperimus, in Sirin quæ in Italia est, profecturos, quæ olim iam nostra est: quanquam (ut oracula aiunt) à nobis condi oportet. Vos autem talibus socijs destituri, meorum uerborum reminiscimini. Hæc dicente Themistocle, Eurybiades edocebatur: & ob id edocebatur, ut mihi uidetur, quodd maximè formidabat, ne si ad isthmum classem reduxisset, ab Atheniensibus desereretur, quibus deserentibus iam reliqui non essent in pugnando hostibus pares. Ita sententiam eam probauit, ut illic permanentes, pugna nauali decernerent. Quod ubi Eurybiadi placuit, ij qui altercationibus uelitati fuerant circa Salaminem, cum illic sese appararent tanquam prælium nauale facturi, dies illuxit: & simul oriente sole, exitit terræ motus & maris, propter quod uisum est faciendum, ut Acacidæ in auxilium inuocarent. Id ubi fecerunt, & omnibus qui illinc è Salamine sunt dijs uota fecerunt, & Aiace Telamonis filium inuocauerunt: nauemq; ad Aeacum & ad alios Acacidæ inuocandos Aeginam miserunt. Narrabat autem Dicus Theocydis, uir Atheniensis, atque idem exul, & apud Medos factus illustis, per id tempus, quo Attica regio Atheniensibus desolata, à pedestri Xerxis exercitu vastabatur, se fortè fuisse unà cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thriassium, uidisseque puluerem triginta fermè millium uirorum capacem ab Eleusine: & cum demirarentur, quorumnam hominum

*Alex Tels
monius.*

*Thriassus
campus.*

hominum esset ille pulvis, statim se audisse vocē, quæ vox ipsi uideretur Iacchus mysticus: & Demaratum, ut qui esset sacrorum quæ fierent in Eleusine ignarus, interrogasse quidnam esset quod ita sonaret? sc̃q; dixisse: Demarate, non aberit quin grandis aliqua clades contingat regis copijs. Hoc autem palam est, cum Attica sit desolata, numen ab Eleusine resonans, uenire auxilio Atheniensibus ac focijs. Quod si in Peloponnesum incumbat, periculū regi erit, eiusq; copijs quæ sunt in continente: sin ad classem quæ ad Salaminem est cōuertetur, periculum adibit rex, ne nauticum amittat exercitum. Hæc solennia Athenienses quorannis celebrant Cereri atq; Proserpinæ: & his sacris, quicumque uult & Atheniensium, & aliorum Græcorum, initia-
Bacchan-
sium vox.
tur: & vox quam audis, est in hoc festo Bacchaticum. Si ad hæc dixisse Demaratum, file, ne sc̃e alteri cuiquā hoc uerbum dixeris: quod si ad regem referatur, capite plectaris, ut nec ego te, nec alius quispiam hominū queat eripere. Quamobrem tene silentium de hac expeditione: dijs curæ erit. Hoc Demaratum admonuisse aiebat. Ex illo autem puluere ac uoce factam esse nubē, eamq; in sublime claram, Salaminē uersus ad Græcorum exercitum fuisse delatam. Ita se didicisse, nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc dicens Theocydides filius referebat, Demaratum atq; alios testes citans.

Classarij autem Xerxis copiar, ubi conspecta strage Laconicorum, ex Trechinia in Histiam traiecerunt, triduum illic moratæ, per Euripum nauigabant, totidemq; diebus ad Phalerum præsto fuerunt. Nec enim minori, ut mihi uidetur, numero, uel pedestres copiar uel nauticar Athenas promotæ sunt, quàm ad Sepiadē atq; Thermopylas. Nam in supplementum eorum, qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemisium prælijs interierunt, eos substitutam, qui nondum

hondum regem affecuti fuerant, Melienses, Dorien-
ses, Locros, Boeotios: qui cum omni copia aduenerunt,
exceptis Thespiensibus & Plataeensibus: necnon Ca-
rystios, Andrios, Tenios, ac ceteros omnes insulanos,
præter quinque ciuitates, quarum nominum superius
habui mentionem. Nam quod magis penetrabat in
Græciam Persa, eo plures eum nationes sequebantur.
Qui omnes, exceptis Parijs, postquâ Athenas uideret,
& ad Phalerum (Parij autem in Cytino relictæ; quod
bellum caderet spectabant) ibi Xerxes ipse ad classem
descendit, animo cæcū classiariorum faciendi, &
eorum audiendi sententias. Eo profectus ubi prædixit
assidentibus, qui aditū eius aderant, suæ quoque gentis
tyrannus, ac nauium præfektis, ut cuius rex honorem
dederat, quorum primus erat Sidonius rex, tum Ty-
rius, deinceps alij gradatim: misit ad eos Mardonium
tentandi gratia, sciscitatum singulos, prælium nana-
le faceret, necne? Posteaquam Mardonius à Sidonio
exorsus, singulos circūiens interrogauit, ceteri qui-
dem eandem dixere sententiâ, iubentes fieri prælium.
Artemisia uero: Hæc, inquit, Mardonique dico re-
gi referas, me neque in prælijs ad Eubœam gestis igna-
uissimam extitisse, neque minima contulisse in te do-
mine. Idcirco cum talis sim, æquum esse, ea quæ in rem
tuam maximè esse sentio, demonstrare. Itaque hoc ti-
bi suadeo, ut nauibus parcas, nec prælium nauale faci-
as cum ijs uiris, qui tanto sunt tuis in mari præstan-
tiores, quanto feminis uiri. Quid enim necesse ha-
bes omnino uenire in discrimen pugne navalis? Non
ne Athenas habes, quarum gratia expeditionem sum-
psisti? nonne reliquam Græciam? Nemo tibi obstitit.
Qui tibi obsistebat, ita summoti sunt, ut eos decebat.
Quo autem ego recasuras hostium res arbitrer, id
exponam. Si non instabis pugne navalis commit-

*Sententia
rogatur à
Xerxe de
classica in
cunda pu-
gna.
Artemisia
consilium*

N u

tendæ;

tendæ, sed classem perges hic continere ad terram, & tendere ipse in Peloponnesum, tunc tibi domine succedent ea quorum gratia uenisti. Neque enim diu tibi resistere Græci possunt, sed dilabentur, & abs te ad suas quisque urbes defugient. Quorum neque com-
 meatus est eis in hac insula, ut ego audio, neque esse credibile est: neque si tu in Peloponnesum pedestres copias duces, hic eos perstituros qui illinc huc adueniunt, neque de pugna pro Atheniensibus facienda curaturos. Quod si pugnam naualem gerere approp-
 perabis, uereor ne copiarum nauticarum malè re gesta, pedestribus sint exitio. Præterea hoc etiam rex in animum dimitte, usum uenire ut bonis quidem hominibus mali serui sint, malis autem boni. Ideoque tibi (qui uirorum es optimus) serui sunt mali, qui numero sociorum censentur: Aegyptij, Cyprij, Cilices, Pamphylij, è quibus nulla utilitas est. Hæc loquente Artemisia, quicumque ei benenolebant, noxiam illi rebantur ipsi
 us orationem, tanquam aliquid mali passuræ ab rege, quæ ueraret pugnam facere naualem. At ij quidem qui malè ei consultum uolebant, inuidebantque, utpote
 cui inter primos sociorum omnium honores haberetur, gaudebant eius (quam dixerat) sententia, tanquam
 perituræ. Xerxes, postquam ad eum sunt relatæ sententiarum, magnopere delectatus est Artemisiam sententia: & cum iam antea officiosam esse sensisset, tunc multis
 impensius collaudauit: Nihilominus ut pluribus straretur, iussit, ratus ad Eubœam suos sponte malè pug-
 gnasse, quodd uidelicet ipse abfuisse. Itaque constituit spectaculo pugnae navalis interesse. Classarij, ubi nuncia-
 rum est illinc esse soluendum, classem Salaminem uer-
 sus ducunt, & per ocium in aciem sunt digesti. Sed cum
 eos dies defecisset, quo minus prælium committeret
 (nox enim interuenit) in posterum diem sese instrue-
 bant:

Sententia
 plures uin-
 cū melio-
 res.

bant: cum interim Græcos metus formidoq̃ cepit, cū
 alios, tum uerò Peloponneses: quòd ipsi desidentes
 in Salami ne, pro Atheniensium terra essent certaturi.
 Qui si superarentur, in insula deprehensi forent ob-
 sidendi, sua terra sine præsidio relicta. Per eandem no-
 ctem pedester exercitus Barbarorum contendebat in
 Peloponnesum: quanquam cuncta quæ poterant, ex-
 cogitata erant, ne Barbari per continentem ingrederē-
 tur. Nam ubi Leonidam cum suis apud Thermopy-
 las occubuisse accepere Peloponneses, celerim ex
 urbibus concursu facto, isthmum insederunt, duce
 Cleombroto Anaxandridæ filio, Leonidæ fratre. Ibi
 confidentes, primum uiam Scironidem obstruxerūt,
 deinde consilio, inito isthmum muro inædificabant,
 opusq̃ perficiebant: quippe nemine (cum tot millia
 virorum essent) cessante. Nam & lapides, & lateres,
 & ligna, & cistas sabulo plenas afferebant, nullo tem-
 poris momento opus intermittētes, neq̃ diurno neq̃
 nocturno. Qui è Græcis ad isthmum auxilia cum om-
 ni copia uenerunt, hi fuere Lacedæmonij, & Arcades,
 & Helei, & Corinthij, & Sicyonij, & Epidaurij, &
 Phliasij, & Træzenij, & Hermionenses. Hi fuerunt
 qui auxilio uenerunt metuentes perichitanti Græciæ.

Cleombro-
 tus.
 Scironi-
 da.

Cæteris enim Peloponnesibus id nihil admodum Pelopon-
 curæ erat, & Olympia iam & Carnia præterierant. In si gentes
 colunt autem Peloponnesum gentes septem: qua- septem.
 rum dux indigenæ, eundem quem habitarunt o-
 lim locum nunc habitant, Arcades & Cynurij. Vna
 Achaia, quæ nunquam quidem è Peloponneso exce-
 sit, sed pristino loco egressa alienum incolit. Reliquæ
 quatuor è septem aduentitiæ sunt, Dorienfes, Ac-
 toli, Dryopes, Lemnij. Dorienfium multæ sunt &
 insignes ciuitates: Actolorum sola Helis: Dryo-
 pum Hermiona, & Asina, quæ ante Cardamy-

Na a lam

Themisto-
elis; com-
mentum.

lam Laconicam sita est. Lemniorum omnes paroreit-
ni. Cynurij, cum sint indigenæ, soli putantur Iones
esse, sed effecti sunt Dores, ipsa die sub imperio Argi-
uorum impositi, cum essent Orneatz & Pericæci. Ha-
rum igitur septem gentium, ceteræ præter eas quas re-
censui, è medio ceterunt. Et, si ingenuè loqui fas est,
in medio sedentes cum Medis sentiebant. Apud isth-
mum quidem in tali labore isti occupati erant, utpote
pro omni iam cursu, quod nulla spes è classe effulge-
ret, currentes: Quæ audientes illi qui in Salamine e-
rant, formidine afficiebantur, non tam pro seipsis
quàm pro Peloponneso solliciti: adeò ut aliis alium
audiens, summissa voce admiraretur in Eurybiade cõ-
siliij inopiam. Tandem res erupit in medium, concil-
iumq; contractum est, & multa de hoc ipso diceban-
tur, ab his quidem oportere in Peloponnesum navi-
gare, & pro illa adire periculum, non autem pro regio-
ne captiua manentes pugna naturali decernere. Ab A-
theniensibus uerò & Aeginetis & Megarensibus, satius
esse illic manentes dimicare. Ibi Themistocles, post-
quam sententia Peloponnesium eiecit, clanculum
è concilio egressus, misit ad classem Medorum navi-
gium, cum quodam iussu dicere quæ oporteret; cui
nomen erat Sicino, contubernali suo, atque eodem
pædagogo liberorum suorum: quem post has res ge-
stas ipse Thespensem fecit, (ubi Thespienses in ciui-
tatem sunt recepti) atque locupletem. Is tunc na-
uigio ad duces Barbarorum profectus, hæc inquit:
Dux Atheniensium, quod partibus regis fauet, præ-
optat quæres uestras quàm Græcorum esse superiores;
misit me iam clam alijs Græcis indicatum uobis, il-
los metu perculosos fugam facere uelle, & nunc offer-
ri uobis occasionem exequendi rem omnium præcla-
rissimam, nisi per negligentiam eos dilabi sinatis. Nã

neque inter se consentiunt, neque nobis amplius ob-
sistent, quum cernatis inter se dimicantes eos qui no-
biscum, & eos qui contra uos sentiunt. Hac re Sicinus
indicata, ab illis abcessit. Cui fidem habentes Barbari
tum in insulam parua nomine Psytaleam, quæ in-
ter Salaminem & continentem sita est, multos Persa-
rum traiciunt: tum mediam circa noctem cornu quod
ad uesperam spectabat, producunt Salaminem uer-
sus, eam circumituri. Producunt item qui circa Ce-
on & Cynosuram instructi erant, occupantes omne
fretum Munychia tenus. Ideo autem & naues produ-
cebant, ne quæ Græcis liceret effugere: sed circumuen-
ti pœnas darent præliorum ad Artemisium gestorum.
Ad insulam uero Psytaleam traiciebant aliquot Per-
sas, ut commisso nauali certamine, cum plurimum
& uirorum & naufragiorum eò efferretur (erat enim
insula in traiectu pugnae futura sita) ij Persæ suos ser-
uarent, alienos interimerent. Hoc ne hostis sentiret,
clanculum egere, nulla noctis parte concessa somno.
In has ego res intuens, non habeo aduersari oraculis
tanquam non ueris, uolens euidenter loquentia co-
nari refellere;

Auricomæ postquam Dianæ littora iungent
Nauales pontes cum littoribus Cynosuræ,
Spestolida fortes, quod Athenas Marte subegit,
Cōpescet iuuenē meritissima pœna superbum,
Instinctum furijs, sibi cedere cuncta putantem.
Nam miscebitur ex æri, Mars sanguine pontum
Insueti: Graijs tunc libera tempora reddet
Saturno genitus, simul & uictoria pollens.

Cum ita euidenter in his à Bacide dicatur, professio
neque ipse de fide oraculis deroganda autem dicere, ne-
que ab alijs dici sustineam. Inter duces qui in Salami-
ne erant, ingens confusus est tumultus nondum scie-

Bacide o-
raculum.

Themisto-
cles cū A-
ristide &
multas &
colloquiū

tes à Barbarorum nauibus se circumueniri. Vbi autem orto sole inspexerunt hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manendum. Quibus congregatis, applicuit ex Aegina Aristides Lysimachi filius, Atheniensis quidem, sed in exilium à populo eiectus, quem ego (ut eius mores accepi) uirum optimum Athenis atque iustissimum fuisse censeo. Hic uir concilio assistens, Themistoclem euocauit, non amicum sibi, sed in primis inimicum. Verùm præ magnitudine præsentium malorum oblitus simultatum, euocauit hominem colloquendi gratia: præsenferat enim Peloponnesos maturare ad isthmum classem reducere. Qui, cum prodisset Themistocles, ad eum inquit: Nos & alio tempore, & hoc ipso contendere debemus inter nos hac de re, uter nostrum de patria præclarior mereatur. Te uerò certior facio, persequere esse Peloponnesibus multa uerba facere, aut pauca, de abducendis hinc nauibus. Ego tibi quod ipsemet uidi, refero: nunc, ne si uelint quidem, Corinthios atque ipsum Eurybiadem enauigare posse, quoniam circumdati ab hostibus undique sumus. Quare ingressus ad eos, hoc indicato. Cui respondens Themistocles: *Iucunda sanè*, inquit, inbes, bonum afferens nuntium. Nam quod ego precabar ut fieret, id ipse tu conspicius fieri, uenisti nuntiatum. Ut enim scias, quæ sunt à Medis, propter me sunt: quoniam opus factum fuit, ut Greci qui nolebant sua sponte ad pugnam descendere, descenderent inuiti. Tu uerò, quandoquidem iucunda nuntiatum uenisti, per te ipsum nuntiatio. Quæ si ego retulero, uidebor rem commentitiam dicere, nec ipsis persuadebo, tanquam non hoc agentibus Barbaris. Itaque tute ingressus, uri res habet ipse referas. Quod ubi feceris, si tibi fidem habebunt, optime habet: si minus, perinde nobis erit. Neque enim si undique

si undique circumdati sumus, ut tu ais, amplius isti defugient. Aristides concilium introgressus, eadem retulit, dicens se ex Aegina venisse, & agrè elapsum, quod latuerit stationem hostium. Omnem enim classem Græcorum, à Xerxis classe circumuentam. Ideoque hortari se, ut ad defensionem sui, illi sese præpararent. Hæc locutus Aristides, retro abiit. Rursus inter duces altercatio orta, plerisque eorum fidem nūncio non habentibus: quibus non credentibus, aduenit triremis transfuga Teniorum, cui præerat Panetius Sosimenes filius, quæ omnem veritatem attulit. Cuius facti nomine, Tenij in tripode qui Delphis dedicatus est, inter eos qui Barbarum debellarunt, scripti fuere. Ex hac navī quæ ad Salaminem, & altera, quæ ad Artemisium transfugit, expleta est Græcorum classis trecentarum & octoginta navium. Dux namque prius ad explendum numerum defuerant naues. Græci, ubi eis verba Teniorum fecerunt fideri, sese apparauerunt tanquam dimicaturi. Et sub diluculum cum propugnatorum cœtum fecissent, Themistocles ex omnibus quæ expedirent, præcipiebat; cuius orationis summa erat, meliorum cum peioribus comparatio, quæcunque in hominis natura atque industria existunt, exhortatus, ut meliora eligerent. Vbi peroravit, iussit illos ingredi naues. Quibus ingressis, rediit ab Aegina triremis, quæ profecta ad Acacidam erat. Moxque omnes naues Græci solnerunt. In quos moventes, continuo Barbari sunt inuecti. Ibi cæteri quidem Græci cum inhiberent remos, cessimque irent, Aminias Pallenius, vir Atheniensis, euectus navī in hostilem incūrrit: cui implicitus cū hereret, nec abstrahi posset ita cæteri venientes auxilio conferti sunt. Hunc in modum aiunt Athenienses extitisse initium pugnæ.

Pugna in Æginetæ uerbis natiui, quæ ad Acacidæ abierat, fecisse
 scilicet ad Sa- in iudicium. Quamquam etiam refertur, simulacrum mu-
 laminem. lieri fuisse eis oblatum: & cum apparuisset, ita illos
 exhortatum, ut omnis Græcorum exercitus exaudierit,
 sed prius his uerbis conuiciatum: Heus uos, quousque
 remos inhibebitis? Aduersus Athenienses instructi-
 rant Phœnices. Nam ij cornu tenebant, quod ad Eleu-
 sinam hesperumque uergebat. Aduersus Lacedæmonios
 instructi erant Iones. Hi cornu tenebant, quod ad au-
 roram spectabat & Piræum, quorum pauci admoniti
 Themistoclis, de industria ignauiter agebāt, plerique mi-
 nimè. Eulmuero complurium trierarchorum nomi-
 na commemorare possem, qui Græcas naues expugna-
 uere, sed neminem nominabo præter Theomestorem
 Androdamantis, & Phylacon Histigi filium, ambo Sa-
 mios. Quorum duntaxat ideo mentionem non fa-
 cio, quod Theomestor ob hanc nauatam operam
 Persi tyrannus Sami creatus: Phylacus, inter bene de
 rege meritos ascriptus est, & multo tractu soli dona-
 tus. Benemeretæ autem de rege, Persica lingua Oro-
 sangæ uocantur. De his quidem ita res habet: Mul-
 titudo autem regiarum nauium ad Salaminem expu-
 gnabatur, partim ab Atheniensibus corrupta, partim
 ab Ægineis, ut pote Græcis seruatæ ordinæ ac loco
 certantibus, Barbaris & incompote & inconsulte a-
 gentibus: ut non mirum fuerit talem eis rem con-
 tingere, qualis contigit: quamquam eo die fuerunt at-
 que extiterunt longè seipsis præstantiores, & quàm ad
 Eubœam extiterant, pro se quisque adulescentes, ac Xer-
 zem reformidantes, quod ab eo singuli conspici ar-
 bitrabantur. Et de alijs quidem uel Barbarorum uel
 Græcorum singularem, quomodo dimicauerint, non
 possum pro comperto referre: circa Artemisiam uerbis
 hoc rei gesum: Ex quo impensius illa regi commen-
 dat.

data est; nam posteaquam regiæ res in multum tumultuationis degenerant, hoc interim tempore Artemisia cum nauem eius Attica insequeretur, nullum habens effugium, quia ante ipsam naues amicorum, sua uero proxima hosti erat) hoc sibi putauit faciendum, quod & fecisse profuit. Nam ut fugiebat Atticam nauem, in nauem sociam, quæ erat uirotum Calyndensium, impexit, quæ rex Calyndensium Damasthymus uehebatur. Cum quo etsi hinc iam inde dum essent in Hellesponto, contentio intercessit, tamen incertum, an consule id fecerit, an fortuito nauis Calyndensium oblata fuerit. Eam Artemisia ubi incurrit, pariter demisit, prospero casu usa, & duplex hinc sibi bonum adepta. Nam trierarchus Atticæ nâpis eam conspicatus incurrisse Barbarorum nauem, existimans hanc aut Græcam esse nauem, aut è Barbaris profugisse, & à Græcis pugnare, ab hac ad alias se conuertit. Ita ex hoc facto contigit Artemisiam tum ut pestem euicaret, tum ut è malo opere præcipue se probatam Xerxem redderet. Si quidem fertur, cum rex spectans animaduertisset hanc nauem alteri incurrisse, quendam eorum qui aderant dixisse: Cernis Artemisiam domine, ut bene præliatur, utq; nauem hostilem depresso. Et regem interrogasse, nunquid uerè id opus Artemisiam esset: & illos qui planè noscent insignem nauis Astemisiæ, ita rem habere adfirmasse, ratos eam nauem quæ corrupta esset, hostilem fuisse. Nam præter cætera quæ mulieri (ut dictum) prosperè cesserunt, hoc quoque accessit, quod è nâpi Calyndensi nemo seruatus est, qui existeret accusator. Vnde Xerxem ferunt ad ea quæ narrabantur, dixisse: Viri quidem extiterunt mihi feminæ, feminæ autem uiri. Hæc sinit dixisse Xerxem. In eo prælio cum alij multi & illustres uiri, tam Persarum

*Artemisia
pugna glori-
fiosa.*

Na

Medorumq;

Medorumque quam aliorum sociorum occubnere, tum
 uerò dux Ariabignes Darij filius, Xerxisq; frater, è Græ-
 cis pauci. Quippe qui gnari erant narandi, cum suæ
 naues corruptæ essent, nec ipsi pugna perissent, ad Sa-
 laminem enatabant: cuius rei quia imperiti erant Bar-
 barorum plerique, in mari periére. Posteaquam eorum
 primæ naues in fugam uersæ sunt, tum uerò plurimæ
 eorumpebantur. Nam quæ in posterioribus locatæ
 erant, dum earum propugnatores conantur præterire,
 ut & ipsi aliquam operam regi nauarent, undiq; in sa-
 orum naues incidebant. Quo in tumultu etiam hoc
 actum est, ut quidam Phœnices quorum naues curru-
 ptæ fuerant, regem aduenientes, insimulauerint Iones
 tanquam proditores, quòd propter eos amissæ naues
 essent. Vnde id contigit, non ut Ionum duces inter-
 ficerentur, sed ut ij Phœnices qui illos insimulabant,
 eam acciperent mercedem. Etenim illic adhuc ea lo-
 quentibus, Samothracia nauis Atticæ impasta, eam
 demersit: & in hanc Aeginetica impulsæ, ipsam depres-
 sit. Verùm Samo. hræes ut qui iaculatores essent, epi-
 batas nauis quæ suam deprefferat, iaculorum multibus
 deturbarunt: eorumq; conscensa nauipotiti sunt: &
 factum Iones liberauit. Nam Xerxes ubi id egregium
 facinus Ionum aspexit, conuersus ad Phœnices, ut e-
 rat supra modum mœstus, & omnes arguens, iussit eo-
 rum capita præcidi, ne cum ipsi imbelles essent, me-
 liores criminarentur. Quoties autem suorum quædam
 aliquod opus edentem cernebat, de eo homine
 percontabatur, sedens sub monte qui est è regione Sa-
 laminis, nomine Aegaleo, & scribæ trierarchum il-
 lum à familia & urbe scripto annorabant. Et cladi
 Phœnicum qui aderant, additus est Ariaramnes Persa,
 quæquam amicus regis. Et illi quidem in Phœnices
 conuertebantur. Barbaris autem in fugam uersis, &
 ad

Ionū præ-
 stantia.

ad Phalerum elabentibus, Aeginetæ in freto subsistentes, operam memoratu dignam ediderunt. Nam Athenienses quidem in tumultuatione naues sibi obfistentes fugientesque expugnabant, Aeginetæ uero eas quæ elabebantur: ac quoties aliqua effugiebat Athenienses, eo ipso cursu in Aeginetas incidebat. Cum interim conflixerunt naues duæ, unâ Themistoclis insequens aliam, altera Polycriti Criogeniti, Aeginetæ, dum nauim Sidoniam inquadit, illam uidelicet, quæ specularioriam in Sciatho Aegineticam coperat, quæ uehebatur Pytheas Ischeni: quem Persæ feminecem plagis, tamen admiratione uirtutis seruatum in nauî habebant: Sidonia quæ hunc circumferebat nauis, unâ cum Persis est intercepta, ut Pytheas ita sospes redierit in Aeginetam. Polycritus ubi inspexit Atticam nauem, agnito signo nauis imperatoris, inclamans Themistoclem, locatus est, exprobrans Aeginetis, quod cum Medis sentirent. Hoc Polycritus sua nauî incurrens, in Themistoclem iaculatus est. Barbari, quorum naues supererant, fuga se proripuerunt in Phalerum ad pedestres copias. In hac pugna nauali è Græcis optimè audierunt Aeginetæ, secundo loco Athenienses: è uiris Polycritus Aegineta, Athenienses Eumenes Anagrasius, & Aminias Palleneus, qui & Artemissiam est insecutus, non prius desiturus, quàm aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemissiam ea nauî uehi animaduertisset. Quippe trierarchis Atheniensium præceptum erat, ut eam caperent: propositumque præmium decem millium drachmarum ei, qui uiuam cepisset. Indignè enim ferebant mulierem aduersus Athenas militare. At illa (antea dictum est) aufugit. Fuerunt & alij, quorum naues incolumes in Phalerum enaserunt. Adimantum Corinthiorum ducem, Athenienses serunt statim in-

Aegineta
rum stren-
uitas.

Præmium
captendæ
Artemissæ

ter

Sciradis
Minervæ
templum.

Aristidis
facinus.

ter initia concursus navium expanefactum, atque per
territum sublati fugæ se dedisse: Corinthiosq; inspe-
cta fuga navis imperatoris, itidem abiisse. Et cum fu-
giendo venissent ad templum Minervæ Sciradis, quæ
est in Salamine, occurrere eis celocem diuina cum
pompa: quem quisnam misisset cum non constaret,
scirentq; neminem suæ classis ad ipsos misisse, eos ob
id coniectasse rem diuinam esse: & illos qui in celocæ
erant, ubi propiores fuerunt, ita locutos fuisse: Adi-
manter, tu quidem conuersis in fugam navibus abscē-
dere vis Græcorum proditor, at illi quantum notis
conceperunt, victores hostium euadent. Et cum his
verbis fidem non haberet Adimantus, hæc iterum
dixisse: ipsos posse pro obsidibus ductos mortem ob-
ire, nisi constaret Græcos esse victores: ita conuer-
sa navi, Adimantum cum cæteris ad classem suorum,
re iam ab alijs nauata, venisse. Hic de illis apud A-
thenienses rumor extitit, quod ipsi Corinthij negant,
sed inter primos pugnatōres extitisse affirmant, pro
quibus testimonium dicit reliqua Græcia. Aristides
Lyfimachi filius, Atheniensis, cuius paulo antea ui-
ri optimi mentionem feci, per eum tumultum, qui
circa Salaminem fiebat, hoc rei gessit: Permultis eorū
qui ad litus Salaminis locati erant sumptis, genere
Atheniensibus, & in Psyttaleam insulam traductis,
omnes Persas qui in ea insula erant, interemit. Defun-
cti nauali pugna Græci, reductis in Salaminem navi-
bus, potiti sunt naufragijs, quæ illic supererant: para-
ti ad aliam dimicationem, quod sperarent regem ipsi,
& quæ ei reliquæ erant, navibus usurum. Porro naufra-
giorum pleraq; uentus zephyrus ex Attica molens,
asportauit in oram nomine Coliadem: ut impletū sit
oraculum, cum de cæteris quæ ad pugnam naualem per-
tinent, faciens mentionem, tum uero de naufragijs il-
lac

Incuectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictum, ac redditum Lyfistrato Athenienfi, viro sortilego, quod omnes Græcos latuerat:

Horrebunt remis mulieres Coliadenfes.

Hoc autē futurum erat in expeditione regis. Cognitā sua clade Xerxes, ueritus ne quis Ionum à Græcis subornatus, aut sua sponte, ad soluēdos pontes in Hellespontum nauigaret, unde ipse in Europā deprehensus de salute periclitaretur, de fugiēdo cōsultabat: nolens tamen neque à Græcis neque à suis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere, nauesq; Phœnicum onerarias, ut pro rate ac muro essent, innectebat: & se tanquam aliam pugnam naualem facturus, ad bellum instruebat. Quæ agentem uidentes cæteri, pro certo habebant cum manendi animo atque bellandi illa apparare: sed nihil eorum Mardonium latebat, ut probè gnarum ingenij illius. Xerxes & hæc fecit, & simul in Persidem misit qui præsentem cladem nunciarent. His nuncijs nihil perniciosius transcurrit in rebus humanis, quod negotium hunc in modum est à Persis excogitatum: Quot ex diebus tota tūa totū stat, totidem equos ac uiros ferunt esse distinctos ad singulorum dierum iter faciendum, quos neque uis niuium, neque imber, neque æstus, neque nox distinctet, quin propositum sibi cursum celeritè conficiant. Quorum cursorum primus mandata tradit secundo, secundus item tertio: & ira deinceps illa mandata in alium atque alium pertranseunt, quemadmodum apud Græcos fax, quam Vulcano per uices ferre cursores perscuerant. Hanc equorum cursitationem Persæ angareion appellāt. Et primus quidem nuncius Susa perlatus, Xerxem Athenis positum esse, tanta Persas qui relictī erant, uoluptate affecit, ut omnes uias myrto construerint, & per eas odores incenderint, & ipsi

Tabellio-
nū Persa-
rū cursus
& modus.

Fax Volens
id.

ipsi in sacrificijs ac gaudijs uersarentur. Secundus autem ita eos consternauit, ut uniuersi uestes dilaniarēt, uociferationēq; & eiularu irrequieto uterentur, culpam in Mardonium refundentes, non tam de classe quàm de ipso Xerxe solliciti: idq; tamdiu, dum Xerxes illos ita affectos redeundo sedauit. Mardonius cum uideret Xerxem magnam ē pugna nauali iacturam fecisse, suspicans agitare fugam ex Athenis, pro seipso anxius erat, tanquam pœnas daturus, qui regi persuasisset inferre Græciæ bellum: putabatq; sibi conducibilis esse periclitari aut subigere Græciam, aut magna opera aggressum honestè uita defungi: quanquam opinio eius de subigenda Græcia propensior erat. Hoc cum secum agitasset, regem hac oratione est allocutus: Domine, noli mœrorem ob hanc rem gestam capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. Non enim certamen, quo omnia nostra constant, in lignis est, sed in uiris & equis. Itaq; nemo tibi aut horum qui tibi uidentur omnia confecisse, egressus ē nanibus, conabitur obuiam se ferre, aut ex hac continenti: unde qui se obuios tulere, pœnas dedere. Quod si tibi uidetur faciendum, ut Peloponnesum tētemus, continuentemur: sin uidetur supersedendum, supersedeamus licet, nec animo consterneris. Neq; enim ulla possunt ratione subterfugere Græci, quo minus rationē dent eorum, quæ & nunc & antea perpetrarunt, cuiq; sint serui. Et hoc quidē præcipuē tibi agendū puta. Quod si tibi constitutū est, ut ipse cū exercitu reuertaris, aliud quoq; habeo ex hac re consilium: Rex, ne cōmittas tu, ut Persæ Græcis ludibrio fiant. Non enim res Persarū afflictæ sunt: neq; tu, ubinam uiri fuerimus ignaui dicere potes: quales si Phœnices & Aegyptij & Cypri & Cilices fuere, nihil ista ad Persas attinet culpa. Quare, quoniam Persæ huius rei insontes sunt, iam mihi cre
dita.

dito. Si tibi non uidebitur permanendum, remea ipse ad solum natale cum pleraque parte copiarum. Ego cum delectis de exercitu trecentis millibus militum, debeo Græciam in tuam redigere seruitutem. His auditis Xerxes, ut ex malis, gauisus est, uoluptatemque cepit: & ad Mardonium inquit, se, ubi ad concilium retulisset, responsurum, utrum coram esset facturus. Et cum in concilium uocasset delectos Persarum proceres, placuit ei Artemisiam quoque ad consultandum accersire quam solam constabat antea quæ facienda essent intellexisse. Quæ ubi aduenit, eam Xerxes summotis aliis Persarum consiliariis atque satellitibus. hunc in modum allocutus est: Inbet me Mardonius hic permanere ad tentandum Peloponnesum, negans ullam culpam huius damni esse penes Persas atque pedestres copias, sed eis uolentibus hoc tentari debere. Itaque aut hoc me facere hortatur, aut sibi tradere trecenta millia delectorum militum, ad subigendam mihi Græciam: me uero ad patrias sedes cum reliquo exercitu reuerti. Tu igitur, quæ de pugna nauali non gerenda probe consulisti, utrum mihi suades horum, quod eligendo bene mihi consulueris. Hæc Xerxi consultanti respondens Artemisia: Arduum, inquit, rex, me dicentem tibi optima, prosperum consilium dare: tamen à statu rerum presentium mihi uidetur esse faciendum, ut tu ipse domum remeas: Mardonium uero hic relinquant cum iis quos uult, si modò uelit ille, atque recipiat se ista factorum. Nam siue ea quæ ait se uelle, subegerit, & hæc ei ex animi sententia succedant, tua res domine agitur, quia id tui serui effecerint: siue Mardonio contra opinionem suam contingat, non magna sanè calamitas erit, saluo & te & rerum domesticarum statu. Etenim si incolumis es & domus tua, profecto Græci sæpenumero pro seipsis multa certamina

Xerxes ad
Artemisiam

Artemisiam
consilium

tamina cursitabant. At si quid contingat Mardonio cladis, id nullius erit momenti, Græciq; uincendo nō uicerint, seruo tuo interempro. Tu uero Athenas incensis (cuius rei gratia expeditionem sumpisti) reber-
Xerxis u
ber. teris. Delectatus eo cōsilio Xerxes, quod idem illa su-
 fissit quod ipse haberet in animo: quippe qui (ut ego opinor) non remansisset, si uel cuncti atque cunctæ ei suassent, aded perterritus erat. Artemisiam laudatæ dimisit, ducem secum liberos tegios Ephesum. Nil-
 altquot eum filij nocti comitabantur, cum quibus ad eorum custodiam misit Hermotimum, genere quidē Pedasensem, sed apud regem inter eunuchos nulli se-
 cundum. Incolunt autem Pedasenses super Halicar-
 nassum: apud quos hoc rei fertur contingere, ut quo-
 ties Amphictyensibus (qui circa eam orbem habitant) aliquid aduersi certum intra tempus est euenturum; tunc antistiti, quæ illis Mineræ est, grandis barba nā
Barba sa-
crificæ o-
minosa. scatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasensib. Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus (quos qui-
 dem ipsi nonimus) ultio contigit acceptæ iniuriæ. Si-
 quidem eum captum ab hostibus ac uenalem mar-
 tus est Panionius Chius, ex hoc imponissimo quæstui
 quem faciebat, uitam ducens. Nam quos pueros for-
 ma præditos coëmerat, eos castrabat: duostosq; aut Sar-
 dis aut Ephesum, magna pecunia uendebat. Apud
Eunuchi
in precio
habiti. Barbaros enim preciosiores eunuchi sunt quàm qui
 noti sunt castrati, in omni genere, fidei gratia. Atque
 ut alios permultos, ita hunc quoq; Panionius exercu-
 it, ut qui ex hac re uitam toleraret. Sed non usque
 quaq; infelix Hermotimus, è Sardibus ad regem cum
 alijs muneribus deductus est, progressuq; temporis ex
 omnibus eunuchis maximo in honore apud regem
 Xerzem est habitus. Cum autem rex aduersus Athe-
 nas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus
 cuiusdam

cuiusdam negocij gratia descendit in agrum Mysium,
 qui à Chijs incolitur, sed Araræus uocitatur. Ibi in-
 ventum Panionium atque agnitum allocutus est, &
 multis & communibus uerbis primum recensens ei,
 quod per illum esset assecutus bona, deinde pollicēs,
 quam gratiam illius meriti foret relaturus, si homo cū
 suis domesticis illuc commigrasset. Ea oratione liben-
 ter audita, Panionius contulit se illuc cum uxore & li-
 beris. Quem posteaquam cum omni re familiari ad-
 eptus est Hermotimus, his uerbis affatus est: O omniū
 post homines natos scelestissime, qui ex nefandissima
 negotiatione quæstum facis: quid aut ipse ego, aut
 meorum quispiam, uel tuorum cuipiam mali fecit, q̃
 ex uiro neutrum me reddidisti? putabas fore, ut quæ
 tunc machinaberis, laterent deos? qui iusta lege uten-
 tes, te infandorū opificem tradiderunt in manus me-
 as, ut de pœnâ à me tibi irroganda queri non possis.
 Hæc ubi exprobrauit homini, filijs in conspectum eius
 adductis, qui quatuor erant, coëgit patrem, illorum ge-
 nitalia recidere: quod cum coactus fecisset, filij eius ad-
 acti sunt eius uirilia abscindere. Ita supplicium ab Her-
 motimo in Panionium redijt. Xerxes filiorum Ephe-
 sum deducendorum negotio Artemisiz demandato,
 accitum Mardonium iussit è copijs quas liberet elige-
 re, ut consentanea uerbis facta exequi experiretur. Ha-
 tænus eo die est actum. Noctu autem, regis iussu præse-
 sti classis è Phalero profecti, retro Hellespontum uer-
 sus abierunt, pro se quisque accelerantes ad custodi-
 endas rates, quibus rex pertransiret. Qui cum ad Zo-
 sterem aduenteret, minuta quædam continentis pro-
 tecta promontoria, Barbari suspicati nauigia esse, per
 diu illinc aufugerunt. Tempore deinde edocti non na-
 uigia esse, sed promontoria, in agmen sese receperūt.
 Ut dies illuxit, Græci ceruentes ibidē pedestres copias.

Deorum
 uindicta

O o hostium

Græcorū
de insequē
do Persa
cōsultatio

hostium perstare, rati classē quoq; circa Phalerum
esse, ac pugnam naualem committendam, se ad resi-
stendum apparabant. Sed cognito illam uela fecisse, cō-
festim insequendam sibi censebant: iraq; eam insecu-
ti Andro tenus, cernere cum nequissent, ad Andrum
profecti consultabant. Quibus Themistocles suade-
bat, ut insulas uersus profecti, classē hostiū insequen-
tes, rectā ad Hellespōntrū nauigarent, soluturi pon-
tes. Huic cōtrariam Euribīades opponebat sententiā,
quodd diceret fore, ut si dissoluerent rates, maxima ob
id calamitate afficerent Græciam. Persam enim si de-
prehensus in Græcia manere cogeretur, non quierurū;
quodd sibi ocium quidem agenti nec ulla res posset p-
cedere, nec ulli retro ostenderentur receptus, & ex-
ercitus eius fame conficeretur procedenti, At rebus
gerendis operam danti, omnia possent per Europam
succedere, tum in urbibus, cum in nationibus, quæ
uel caperentur, uel ante sese dederent: quinetiam rem
frumentariam habiturum ex annuis semper fructib.
Græcorum: nunc autem uideri illum, utpote uictum
nauali prælio, non perstiturum in Europa: ideoq; per-
mittendum fugere, dum in terram suam fugiendo per-
ueniat, de qua terra deinde certamen iam fieri iube-
bat. Huic sententiæ aliorū Pelopōnensiū duces assen-
sere. Themistocles postquā animaduertit se non posse
plerisq; persuadere, ut ad Hellespōntū nauigarent, ad-
ijt Athenienses, qui præcipuē indignabātur hostē effu-
gere: animatiq; erant ad nauigandum in Hellespōntū,
etiam per seipsos, si ceteri recusassent. Eosq; ita est al-
locutus: Et ipse multis iam huiusmodi casibus inter-
fui, & de multo pluribus audiui talia contigisse, uiros
ad necessitatem redactos prælium instaurare, & supe-
riorem quam acceperant calamitatem emendasse. Ita
que nos, quoniam inuenimus quo pacto & nosipsos
&

& Græciam tueremur, repulsa tanta hominum nubecula non insequamur eos fugiētes. Neque enim nos hoc effecimus: sed dii pariter ad heroes, qui inuiderunt unum esse uirum & Asiæ regem & Europæ, qui sit impiissimus atque scelestus: qui sacra perinde atque prophana habens, urraq; incendit, deorumq; simulacra subuertit: qui & mare cecidit flagellis, & cōpedes in illud deiecit. Sed bene nobiscum in præsens tempus agitur. Ideoque nunc quidem, ut & nostri ipsorum, & nostrorum domesticorum curam geramus, & ut spacium quis ad reficiendas ædes, faciendamq; sementem habeat, in Græcia maneamus, Barbaro prorsus eiecto. Cum autem uer appetet, tunc in Hellespontū & Ioniam nauigemus. Hæc dicebat Themistocles, animo sibi apud Persam subsidium comparandi: ut si quid apud Athenienses accideret aduersi, sibi haberet quod se conuerteret, prout & contigit. Hæc dicenti Themistocli Athenienses, cum tamen ab eo deciperentur, assensu sunt. Nam cum antea prudens habitus fuisset, postea uerò prudens ac bona consulens compertus esset, prorsus ad ei assentiendum prompti fuere. Ille, ubi Athenienses ipsius sententiam probare, misit euestigio uiros quosdam cum nauigio, ad exponenda regi mandata, iussos tacere, etsi in omne tormentum deuenirent: quorum unus erat Sicinus eius contubernalis. Hi posteaquam ad Atticam peruenire, cæteris apud nauigium remanentibus, ipse ad regem ascendit, atque ira eum allocutus est: Themistocles Neoclis filius, dux quidem Atheniensium, sed inter omnes socios uir optimus ac sapientissimus, misit me tibi denunciatum, gratia tibi inseruendi, se retinuisse Græcos, classem tuam insequendi cupidos, pontesque qui sunt in Hellesponto soluendi. Itaque nunc magno cum si lætatio re illuc recipias. Hæc renūciata, illi abiire Græci

Q o a posteaquē

Themistoclis uasfricla.

posteaquam decreuerunt neque persequendam sibi ulterius Barbarorum classem, neque nauigandū in Hellespontum ad soluendum iractum, Andrum obsederunt, animo illam delendi. Nam primi ex insulanis Andrii pecunias poscenti Themistocli denegauerāt, eiſque alleganti Athenienses illuc ire duobus magnis nominibus fretos, Suadela & Necessitate, & ita sibi dandas utique esse pecunias, responderant Athenas proportionem magnas esse atque felices, & diis propicijs bene processisse. Nam se ad maximam soli tenuitatem redactos, Andriorumque insulam rotidem propicia numina nunquam derelinquere, sed semper incolere Inopiam & Impossibilitatem: quibus diis obnoxios Andrios pecuniam nō duros. Nunquam enim Andriorum impossibilitate ualidiorem fore Atheniensium potentiam. Hæc illi cum respondissent, nec pecuniam dedissent, obsidebantur. Themistocles uerò (neque enim unquam acquirendo cessabat) ad cæteras insulas minacia uerba mittens, pecuniam flagitabat, eiſdem nūcijs, eiſdemque uerbis utens, quibus apud Andrios fuerat usus: nisi pecuniam darent quam poscerentur, exercitum se Græcorum illuc adducturum, & eam insulam obsessam deleturum. Hæc dicendo ingentem pecuniam uim coegit à Carystijs atque à Parijs: qui audito tum Andrum obsiderique, uòd cū Medis sensissent, tum Themistoclem maximo in honore inter duces esse, hoc metu pecuniam misere. Aliarum autem insularum aliqua pecuniam dederit, nec ne, affirmare nequeo. Reort tamen alias quoque dedisse, non has solum. Quanquam Carystijs ne hac quidem re contigit effugere cladem ut Parijs, qui Themistocle pecunia delinito, hostem deuitarunt. Ita Themistocles ex Andro profectus, clam cæteris ducibus exegit pecunias ab insulanis. At copix Xerxis illic aliquot post

post pugnam dies immoratz, mouerunt in Bœotios, eadem qua uenerant uia. Quippe Mardonio uisum est simul regem præmittere: intempestiuum enim propter anni tempus belligerari, simul in Theffalia satius esse hybernare, & deinde ineunte uere tentare Peloponnesum. Is ubi in Theffaliam peruenit, ibi ante omnia decem millia Persarum (qui immortales uocantur) elegit, excepto eorum duce Hydarne, qui negauit se regem esse relicturum. Item de alijs Persis toracatos, & mille equites: ad hæc Medorum, Sacarum, Indorum peditatum equitatumque. Has nationes sibi totas desumpsit: ex alijs autem socijs paucos, quorum duntaxat aut speciem animaduertebat, aut aliquod egregium facinus cognouerat: sed plurimos ex una gente Persarum delegit torquatos & armillatos. Secundo loco Medos, qui non numero Persis inferiores erant, sed robore: ita, ut uniuersi, trecenta millia unâ cum equitibus essent. Hoc interim tempore, quo Mardonius habet delectum copiarum, & Xerxes circa Theffaliam agit, oraculum è Delphis ad Lacedæmonios uenit, ut Xerxem pœnas necis Leonidæ reposcerent, & quod daretur, ex eo reciperent. Mittunt igitur quàm citissimè Spartiæ caduceatorem. Is adhuc in Theffalia nactus exercitum, ubi in conspectû Xerxis uenit, in ita uerba fecit: Rex **Leonidæ** Medorum, Lacedæmonii te & Heraclidæ (qui è Spar- **cædis uis** ta sunt) pœnas cædis reposcunt, quorum regem ipso **dicta.** rum interemisti, dum Græciam protegit. Ad ea Xerxes cachinnos tollit, ac diu responso non reddit: Hic, inquit, monstrato Mardonio, ut ei assistebat Mardonius, pœnas tales dabit, quales illos decet. Caduceator hoc responso accepto, discessit. Xerxes Mardonio in Theffalia relicto, ipse ad Hellepontum ire maturabat: intra quinque & quadraginta dies ad

*Pestilentia
Xerxis co-
pias exci-
pit.*

traiectum peruenit, nullam propemodum partem co-
piarum ducens: quæ quocumque ueniebant, & ad quos-
cunque homines, eorum direptis fructibus uescēban-
tur. Vbi nihil fructuum reperiēbant, ipsa herba ut è so-
lo germinabat, nonnulli delibratis corticibus, & stri-
dis frondibus arborum, tam agrestium quàm man-
suetarum, nihil omnino relinquētes, hoc præ fame fa-
cere coacti. Quos deinde pestilentia excipiens ac dy-
senteria, id est, tormina, inter uiam exstinguebant. Eo-
rum non multos Xerxes agrotos reliquit, iniūgens ci-
uitatibus, ut in quaque ueniebat, uti illos curarent &
pascere: quosdam etiam in Thessalia, & aliquot in
Siri Peroniz, & in Macedonia: ubi sacrum Iouis cur-
rum, quem in Græciam tendens reliquerat, reuersus
non offendit. Eum Prones Thracibus cum dedissent,
tamen reposcenti Xerxi dixere, unā cum equis inter
pascendum fuisse abactum à Thracibus, qui superio-
ra Strymonis circa fontes incolerent. Quo in loco rex
Bisalteorum ac terræ Crestonicæ Thrax facinus eximi-
um fecit. Hic & se uolentem negauit Xerxi seruitu-
rum: eoque in edita montis Rhodopæ abiit: & filius
petuit, ne aduersus Græciam militarent. Illi patre
contemptui habito, sine alioqui belli libidine inspi-
ciendi, militauere cum Xerxe. Qui postquam incolu-
mes reuerterunt, omnibus pater (erant autem sex)
ob eam causam oculos effodit. Et illi quidem hanc
mercedem acceperunt. Persæ autem, ubi citato
itinere ad traiectum peruenere, Hellespotum na-
uibus traiecere ad Abydum. Non enim intentas iam
rates inuenere, sed tempestate dissolutas. Ibi copioso-
rem quàm in itinere comœatum adepti, nulla me-
destia sese reficientes, ac mutatis aquis, permulti inte-
ribant ex ijs, qui de exercitu superfuerant. Cæteri cum
Xerxe Sardis peruenere. Narratur autem & aliter hæc
res

res: Xerxem, posteaquam Athenis profectus est ad ora De Xerxis
 super Strymonem, illic non amplius iter fecisse: sed ^{reditu na}
 exercitu Hydarni permisso, quem ad Hellepontum ^{rie narra-}
 deduceret, ipsum navem Phœnissam conscendisse, ^{tur.}
 ut in Asiam se reciperet: & dum cursum tenet à Stry-
 monia, ingenti vento fuisse exceprum: & eo uehemē-
 tius tempestate vexatum, quod navis referta uesto-
 ribus erat, aded quidem, ut super contabulationes es-
 sent frequentes Persæ, qui cum Xerxe uehebantur. Ibi
 metu perculsum regem cum clamore interrogasse gu-
 bernatorem, num qua salus eis esset? Et cum ille respō-
 disse: Here, nulla admodum est, nisi horum tot na-
 uigantium fiat aliqua exoneratio tunc Xerxem eo au-
 dito ira locutum, Viri Persæ, nunc aliquis uestrum de-
 claret se curam habere regis. In nobis enim uidetur si-
 ta esse salus mea. Hæc ubi dixit Xerxes, illos eo adora-
 to desiliisse in mare, atque ira leuata naui, Xerxem in
 columem in Asiam peruenisse. Et ubi primum in ter-
 ram egressus est, hoc egisse: gubernatorem, quod regis
 quidem animam seruasset, aurea corona donasse: quod
 autem multos Persarum perdidisset, decollasse. Hic al-
 ter modus qui narratur reuersionis Xerxis, haudqua-
 quam fidem apud me habet, cum propter alia, tum
 propter obitum Persarum. Nam si id rege à gubernā-
 tore dictum est, tamen ex infinitis rationibus, uel ob
 hanc unam, cui repugnari non potest, negarim hoc
 regē fuisse facturū. quin potius Persas iussurum è tabu-
 latis in uentrem navis descendere, utiq; primores Per-
 sarum: & remiges Phœnices, nequaquam Persis nume-
 ro pares, in mare deiecturum. Sed cum (ut dictum est
 superius) itinere pedestri cum reliquo exercitu in A-
 siam reuertisse. Cuius rei id quoq; magno est testimo-
 nio, quod constat Xerxē cum rursus in Asiā reciperet
 se, Abdera peruenisse, adhibuisseque conuiuio Ab-

deritas, & acinace aureo eos, ac tiara auro intertexta donasse: & ut ipsi oppidani aiunt, illum postquam ex Athenis retro fugit (quod apud me fide caret) illic primum zonam resoluisse: adeo fuerat terrore correptus. Sunt autem sita Abdera ad Hellespontum, uel porius ad Strymonem, atque ad littus, ex quo nauim ille descendisse fertur. Græci posteaquam Andrum expugnare nequeunt, conuersi in Carystum, uastato illorum agro rediere Salaminem. Ibi ante omnia dijs primitias selegunt cum aliarum rerum, tum Phœnissarum triremium tres: quarum una reponeretur apud isthmum, quæ ad meam usque memoriam extabat, altera apud Sunium, tertia Aiæ illic apud Salaminem. Secundo loco prædam inter se dispartiere, ex quæ primitias Delphos misere. Vnde statua effecta est longitudine cubitorum decem, truncam nanis partem manu sustinens: eodem in loco stans, ubi Alexander Macedo aureus. Missis Delphos primitijs, Græci publice deum percontati sunt, nunquid perfectas & acceptas primitias accepissent? Quibus ille respondit, habere se quidem à Græcis alijs, uerùm non ab Aeginetis: sed reposcere donum optimè nauatæ ad Salaminæ operæ in pugna nauali. Id cum audissent Aeginetæ, aureas stellas tres dedicauerunt: quæ super malum nauis æreum stant apud angulum, proxime Cræsi crate rem. Post dispartitam prædam, Græci ad isthmum nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcorum meritissimo, qui in hoc bello præclarissimè rē gessisset. Eò ubi peruenit, duces Græci in aram Neptuni suam quisque sententiam scriptam detulere, quem nam ex omnibus primum, & quem secundum iudicaret. In ea autem suum quisque nomen inscripsit, se illum qui præstantissimus extitisset, existimans: sed in secundis partibus Themistocli adiudicâdis, plerique congrue

congruerunt. Ita cum singuli in primo loco singulos calculos haberent, in secundo Themistocles multo superior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodā superfederint indicare, in suam quisque patriam reuerti, tamen Themistocles & habitus est & celebratus per uniuersam Græciam omnium Græcorum longè prudentissimus. Ipse, quia non fuisset honore affectus ab ijs, qui ad Salaminem dimicassent, ut honore afficeretur, Lacedæmonem se contulit. Eum Lacedæmonij & splendidè exceperunt, & magnificè honorauerunt. Et primas quidem partes rei bene gestæ Eurybiadz, solertiz uerò ac dexteritatis Themistocli dederunt, & utrique oleaginam coronam donarunt. Præterea hunc biga (quæ apud Spartam erat) præstantissima: laudatumq; uerbis amplissimis, trecenti ex primoribus Spartiatarum, qui equites uocantur, discedere rem ad Tegeaticos usque fines comitati sunt. Hunc solum ex omnibus, quos nouimus, hominibus Spartiæ abeunte deduxerunt. Eidem, postq; ex Lacedæmone Athenas uenit, ibi Timodemus, unus ex inimicis eius, alioqui nō è claris uiris, liuore insaniens, crimini dabat itionē in Spartā: dicens illū Athenarū respectu, non sui, ab Lacedæmonijs honores affectū. Et cū non faceret finem talia dicendi, inquit ei Themistocles: O homo, ita res habet, neq; ego, si Belbinitanus forē, sic à Spartanis honoratus fuissē: neq; tu, et si Atheniensis. Atq; hæc hæc haec. Artabazus Pharnacis, uir inter Persas cum antea illustris, tum ex rebus Platænsibus factus illustrior, regē deducebat ijs sexaginta millibus, quæ Mardonius delegerat: quem ubi traiectu tenuis comitatus est, & iā esse in Asia scinit, regressus circa Pallenen agebat, utpote Mardonio per Thessaliam Macedoniamq; hybernante, nec alias copias obire curante. Nec è sua dignitate estimabat non

diripere rebelles Potidæatas, in quos casu incidisset. E-
 tenim Potidæata, postq̃ rex præterijt, & classis Persica
 à Salamine fugiens abiit è conspectu, à Barbaris defe-
 cerant: mox alij quoq̃, ijs qui Pallenem incolebant re-
 bellantibus. Tunc uerò Artabazus Potidæam obsedit:
 suspicatus etiam Olynthios ab rege defecturos, & ipsos
 obsedit. Eam autem urbem tenebant Bottizi, quæ è si-
 nu Thermæo fuerant à Macedonibus eiectioni. Hos Art-
 abazus postquam obsidione cepit, in paludē deductos
 trucidauit, urbemq̃ administrandam Critobulo To-
 ronzæ tradidit à genere Chalcidensi. Ita Chalcidenses
 Olynthū obtinuerunt. Expugnata Olyntho Artabazus
 Potidææ obsidendæ impensius incumberebat. Hoc faci-
 ens cum Timoxeno Scionæorum duce de faciendâ
 prodicione transiegit, incertum mihi quomodo
 ab initio. Neque enim traditur. Ad extremum ita a-
 ctum est: Quoties exaratum libellum aut Timoxenus
 ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mie-
 tere uolebat, eum sagittæ extremo inuoluebat, adapta-
 tisq̃ desuper pennis ad locum de quo conuenerat, sa-
 gittam emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam pro-
 debat, prodicionis compertus est. Nam Artabazus ad
 conuentum locum sagittam dirigens, frustrante iacta
 humerum cuiusdam Potidæatæ percussit. Ad quem
 faucium turba (ut assolet in bello fieri) cum concur-
 risset, subito reuulsa sagitta, animaduertens libellum
 detulit ad magistratus. Aderat autem & cæterorum
 Pallenensium commilitum. Perlecto libello magistra-
 tus & cognito prodicionis autore, non tamen censue-
 runt Timoxenum esse plectendum, Scionææ ciuitatis
 gratia: ne in posterum semper Scionæi pro proditori-
 bus haberentur. Atq̃ hunc quidem in modum Timo-
 xenus prodicionis manifestus fuit: Artabazum uerò
 tres iam menses obsidentem ingens æstus maris exce-
 pit, &

Literarum
 per sagittam
 præmissio

Artabazi
 mors.

pit, & is diutius. Itaque Barbari uidentes locum factū
 lacunosum, in Pallenen concesserunt. Quorum cum
 duæ partes permeassent illuuiem, tres aliæ supererāt:
 quas ubi pertransissent, oportebat intrare Pallenen.
 Sed eas tanta maris æstus inuasit, quanta nunquā
 extiterat ut indigenæ aiunt, cum ea frequenter illic ac
 cidat. Eorum qui nandi erant ignari, interiere. Qui
 erant gnari, eos Poridææ nauigijs adorti, trucidauere.
 Huius æstus ac restagnationis & cladis Persarum
 ferunt Potidææ hinc causam extitisse: quodd illi è Ne: tunc q
 Persis qui sunt à mari oppressi, in templum Neptu- plū apud
 ni & eius simulacrum, quod situm est in suburbij, Potidæa-
 impiè gesserant. Hanc fuisse causam illi uidentur uerè tas.
 dicere. Eos qui superauere Artabazus in Thessaliam
 ad Mardonium duxit. Et cum ijs quidem qui regem
 reduxerunt, ita est actum. Classarios autem Xerxis
 exercitus qui superfuerat, ubi à Salamine fugiens atti-
 git Asiam, rege cum alijs copijs è Chersoneso Aby-
 dum traducto, hyemauit apud Cumam. Idem primo
 statim uere Samum conuenit, ubi nonnullæ naues
 hyemauerant. Eius classis pleriq; nauigatores erant ex
 Persis & Medis, ducesq; superuenerant Mardontes Ba-
 geri, & Artayntes Arthachæi filius: cuius patruelis Ami-
 tres ab eodem ascitus erat illorum collega. Hi utpote
 magnopere percussi, non audebant occasum uersus
 procedere, ne unus quidem: sed apud Samum subsi-
 dentes Ioniam à rebellando prohibebant, trecentas na-
 ues cum iadibus habentes, neque expectantes fore ut
 Græci in Ioniam hrent: sed ut sua tutari contenti es-
 sent, ducta ex hoc coniectura, quod ipsos è Salamine
 fugientes, non fuissent insecuti, sed libenter absces-
 sissent. Atque ut se nictos mari, ita longe superiorem
 terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum
 apud Samū erāt, simul cōsultabāt, si quid mali possēt
 facere

Leutychi-
dis genea-
logia.

Stratres
Chius.

facere hostibus, simul subaufculturabant quoniam res Mardonij caderent. At Græcos excitabat tum ueris aduentus, tum Mardonius in Theffalia agens. Et eorum quidē exercitus pedestris nondū cogeatur: naues autē in Aeginā abierāt numero centū ac decē, præfecto atq; nauarcho Leutychide, qui fuit Menaris, qui fuit Geſilei, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidæ, qui fuit Anaxilei, qui fuit Archidemi, qui fuit Anaxandridæ, qui fuit Theopompi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charilli, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydeſtis, qui fuit Prytanis, qui fuit Euryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Ariſtodemi, qui fuit Ariſtomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Hercules filius, ex altera ab regia familia. Horum omnes qui prius commemorati sunt, præter duos post Leutychidem, reges Spartæ fuerunt. Athenienſium autem duce Xantippo Ariphronis filio, hac omni claſſe Aeginā profecta, adueniunt eò nunciij Ionum iidem, qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios ut Ioniam liberarent, quorum unus fuit Herodotus Baſilidis filius, ſeptem ab initio, qui coniuratione inter ſe facta de occidendo Stratte Chiorum tyranno: poſtea conſpiratione patefacta per unum eorum qui rem detulerat, cæteri, qui ſex erant, à Chio ſe ſubduxerunt, Spartamque conſulerunt, & tunc Aeginam, oraturi Græcos ut in Ioniam nauigarent: ægreque exoratos Delon uſque perduxerunt. Nam ulterioſa omnia Græcis formidoloſa erant, tum locorum ignaris, tum plena hoſtium eſſe credentibus, & tantundem abeſſe Samum, quantum Hercules columnas. Contigitque id rei ut neque Barbari ſupra Samum Heſperum uerſus nauigare audent, metu perterriti: neque Græci Chiorum rogatu auroram uerſus ultra Delon. Ita timor medium eorum tuebatur. Dum Græci nauigarent

In Delum, Mardonius qui in hybernis ad Theſſaliam erat, inde mouens miſit ad oraculum quendam genere Europeum, nomine Murem, iubens ut quantumcunque ſibi liceret, peruaderet ad oraculum conſultandum: edocuitq; quid uellet ab oraculis ſcire. Quod autem fuerit, haud compertum habeo, non enim memoratur. Opinor nihil aliud, quàm de rebus præſentibus fuiſſe. Conſtat hunc Murem in Lebadiam ueniſſe: & mercede corrupto quodam indigena ad Trophonium deſcendiſſe, & ad Abas Phoſenſium, & illinc ad oraculũ, quinetiam prius Thebas ad iſſe. Ibiq; tum Apollinem Iſmenium conſuluiſſe, q; illic quemadmodum in Olympia, fas eſt in templis ſciſcitari oracula: tum quodam non Thebano, ſed hoſpite pecunia corrupto in delubro Amphiarai obdormiſſe. Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco tua Amphitricinium eſſe, quod cum Amphiaras optionem eis de ſai oraculodiffet, utrum mallent uate uti ſe, an auxiliatore, Thebanum. bani ſibi auxiliatorem eum maluerunt. Ea propter ne fas eſt ulli Thebano illic obdormiſcere. Tunc autem maximum extitiſſe miraculum, ut à Thebanis mihi narratur: Murem Europeum perueſtigatis omnib; oraculis, iſſe etiam ad fanum Apollinis Ptoi. Vocatur autem id fanum ita: ſed ipſorum Thebanorum eſt, ſitũ ſupra paludem Copaidem, ante montem, proxime urbem Acræphiam. Ad hoc templum poſtquam perue- Acrephia nit is qui Mus appellaretur, ſecutos eũ tris uiros publi oppidum. cẽ delectos ad deſcribenda ea, quæ homini reſponderentur. Et ſtatim antiſtitem Barbara lingua uſum: & qui eos ſubſequebantur ſtupuiſſe, audiẽtes Barbaram linguam pro Græca. Cumq; neſcirent quid an præſenti negotio agerent, Murẽ Europeum pugillares ab eis quos ferebant abſtuliſſe, & in illis ea, quæ dicerentur à propheta, exaſſe, idq; ut dicebant, lingua Caria: & ubi

& ubi illa scripſiſſet, digreſſum in Theſſaliam abiſſe. Ea Mardonius intelligens quid dicerent, nunciū de hinc Athenas mittit Alexandrum Macedonem Amyntæ filium: tum quia in eum propenſi erāt Perſæ, (quipè cuius ſororem Gygæam Amyntæ filiam in matrimonio habebat Bubares Perſa, ex qua genuit Amyntam in Aſia, aui materni ferentem nomen, cui ab rege Phrygiæ data eſt incolenda urbs Alabanda) tum quia Alexandrum Mardonius audiebat ipſorum eſſe hoſpitum, ac de ipſis bene meritum, mixtendum duxit, hæc præcipuè ratione arbitratus ſe conciliaturum ſibi Athenienſes, populum & multum & ſtrenuum eſſe audiens, & qui cladi Perſicæ in mari acceptæ præcipuus autor extitiſſet. Quibus ſibi conciliatis ſpem cōcipiebat facile potiundi maris, protit etiam contigiſſet. Nam terreſtribus copijs longè ſibi ſuperior eſſe videbatur. Ita colligebat ſuas res fore ſuperiores rebus Græcorū. Cui fortaſſis oracula illa reddita ſuaдебāt, ut Athenienſem ſibi ſocium aſciſceret. His obtemperans, Alexandrum hunc mittebat ſeptimum à Perdicca, qui Perdiccas Macedonū tyrānidem obtinuit hūc in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Aëropus, Perdiccas ex Argo in Illyrios profugerunt: & ex Illyris tranſgreſſi ſuperiorem Macedoniam, perueniunt ad urbem Lebræam. Ibi ſe ad mercenariam operam regi locauerunt, unus quidem equis, alter uerò bobus, minimus autem natus minutis pecoribus paſcendis. Erant autem præſcorum hominum tyrannides in re nummaria exiles, non ſolum populares facultates, aded ipſi regi ſua uxor coquebat cibaria. Hæc cū animaduertiſſet panem pueri Perdiccæ mercenarii dū coqueretur, effici duplum quàm erat, idq; ſemper contingere, indicauit marito. Ille re audita ilico ingreſſus eſt, ut oſtentum cerneret, quoniam modo quid maius excreſce-

Perdiccæ
tyrānidis
origo.

excresceret. Moyses accitis mercenarijs, ut à sua domo discederent, imperavit. Et cum illi dicerent, ita demum se abscedere iustum esse, ubi mercedem accepissent, tunc rex mercedem nominari audiens: hunc, inquit, solem ostendens, in deum contumeliosus, dignam nobis mercedem reddo. Immeabat autem in aedes per fomarium sol. Hoc audientes maiores natu Cananes & Aëropus, sterere attoniti. At adolescens, accipimus rex quæ das, prælocutus, gladioque (nam gladium gerebat) circumscripsit in pavimento domus solem: circumscriptumque cum ter in sinum suum hausisset, ab istis cum cæteris. Quale autem esset, id quod faciebat puer, & quiddam data cum illorum assensu accipiebat minimus natu, renunciavit quidam affessorum regi. Hoc audito rex ira percitus equites ad eos interimendos mittit. Est autem in ea regione amnis, cui tanquam liberatori immolant posteri illorum, qui ab Argo erant. Hic amnis posteaquam etiam Temenidae transierant, ita vehemens effectus est, ut ab equitibus transiri nequirit. Temenidae in aliam Macedoniæ plagam transgressi, habitabant prope hortos qui ferebantur esse Midæ Gordio geniti. Quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagesimum foliorum fragrantiori odore quam cæteræ: & in quibus (ut fertur à Macedonibus) Silenus fuit exceptus. Super eos situs est mons nomine Bermius, per hyemem inaccessus. Hinc egressi, postquam eam plagam obtinuerunt Temenidae, ceteram Macedoniam subegerunt. Ab hoc Perdicca hunc in modum Alexander oriundus est: Amyntæ filius fuit Alexander, Amyntas Alcetæ: pater Alcetæ fuit Aëropus, Aëropi Philippus, Philippi Argæus, huius Perdiccas, qui paravit imperium. Ita Amyntæ fuit Alexander filius: qui ubi Athenas venit, à Mardonio missus, ita verba fecit: Viri Athenienses, Mardonius

Sol pro
mercede:

Rosæ sexa
genum fo
liorum.

Mardonij
postulata

donius, hæc inquit: Nunciûs mihi ab rege uenit in hæc uerba: Atheniensibus iniurias, quas mihi intulerunt, omnes remitto. Nunc autem Mardonio ita facio: Suam eis regionem reddito: præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suæq; libertate potiâtur. Quinetiam eorum templa, si mecum fœdus inire uolent, omnia quæ ego incendi, restituito. Hic nunciûs cum mihi allatus sit, necesse habeo hæc exequi, nisi per uos steterit. Ego uerò hæc uobis duco dicenda: quid insanitis bellum regi inferentes, quem nec unquam superare, nec semper resistere poteritis? Nostis enim Xerxis & copias & facta: auditis quoq; nunc de exercitu qui mecû est, quem si superaueritis atq; uiceritis (cuius quidem nulla uobis si sapitis, spēs est) alius multo maior aderit. Nolite igitur equiparando uos regi, priuari solo uestro, & pro uobis ipsis assidue discurrere: imò potius his molestijs uos explicare, cum adsit uobis pulcherrima explicandi facultas, quod ab rege prouocati ut societatem belli nobiscum incatis, citra dolum & fraudem liberati eritis. Hæc me iussit Athenienses apud uos Mardonius dicere. Ego uerò de mea in uos beneuolentia nihil cōmemorabo. Neq; enim nunc primū eam cognouistis. Obsecro tamē ut Mardonio morē geratis, quos animaduerto non semper ualidos fore ad gerendum cum Xerxe bellum: quales si animaduerteterem esse, nequaquam huc cum his mandatis uenissem. Quippe regis uires supra hominē sunt, & manus prælonga. Qd̄ nisi propter assentiamini magna pollicentibus, quippe ex æquo fœdus facere uolentibus, timeo uestra uicē, qui ex omnibus socijs & maximē in uia habitatis, & soli semper præcipuam cladem accipitis, possidentes terram inter diuersas acies positam. Itaq; inducite in hoc animum quod magnopere est uestra dignitate, cum rex magnus uobis Græcorum solis iniurias remittens,

Alexandri
adhortatio

Longæ re
gum ma-
nus.

mittens, cupiat effici amicus. Hæc Alexander. Quem Athenas euntem ad inducendos in Barbari societate Athenienses, cum audissent Lacedæmonij, id ne fieret vehementer extrinuerunt, reminiscētes oraculorum; fatale esse ut ipsi cum cæteris Dorienſibus à Peloponneso eijcerentur à Medis pariter & Athēniensibus. Ideoq; sine mora mittendos illuc censuere legatos. Et sanè contigit, ut concioni adessent Lacedæmonij. Extraxerunt enim Athēnienses tempus, probè scientes fore ut Lacedæmonij audirent uenientem à Barbaro nuncium ad societatem contrahendam. Quare de industria id fecere ad declarandam Lacedæmonijs sententiam suam. Vbi dicendi finem fecit Alexander; excipientes nuncij Spartanorum ita locuti sunt: Nos uerò misere Lacedæmonij oratum uos, ne quid noui in Græciam agatis: neque uerba quæ afferuntur à Barbaro admittatis; quod neque iustum sit ullo modo, neque decorum cum alijs Græcis, tum præcipuè uobis, idq; multis de causis. Vos enim hoc bellum excitatis etiam nobis inuitis, & propter imperium nostrum est decertatum, quod certamen nunc in uniuersam Græciam emanauit: cuius totius uos præcipui auctores fuistis, & Græcis causa seruitutis, res nullo pacto toleranda: cum præsertim constet, Athenienses semper & iam inde à priscis temporibus uindicasse permultos homines in libertatem: & tristēm quidē conditionem uestram dolemus, quod iam bis prouentu frugum frigidati estis, & iam domibus quæ dirutæ sunt caretis. Quo nomine Lacedæmonij uobis ac cæteri socij spondent se uxores uestras, & omnia ad bellum inutilia proxime domesticos suos, quoad bellum hoc stabit, alituros. Neque uerò uos Alexander Macedo seducat, commendans Mardonij orationem. Facit quod ei faciendum est, quippe qui tyrannus ty-

Athenien-
sum respo-
sum.

ranno operam præstat. Sed non idem uestra facere im-
terest, si rectè sapitis, qui scitis nihil Barbaris esse neq;
fidum neq; uerum. Hæc cum nuncij dixissent, Atheni-
enses Alexandro ita responderunt: Et ipsi cognitū ha-
bemus hoc, uires Medorum etiam atq; etiam maiores
esse quàm nostras, ut id nihil intersit exprobrare no-
bis. Attamen in tutanda libertate eatenus resistemus,
quatenus ualebimus. Ut autem societatem cum Bar-
baro cōtrahamus, neq; tu persuadere tentes, neq; nos:
si tu tentaueris, persuadebimur. Tu uerò renūcia Mar-
donio Athenienses dicere, quoad sol eodē itinere mea-
bit, quo nunc meat, eousq; se nunquam cum Xerxe
societatem inituros, sed se protegendo propulsaturos
eum, fretos ope deorum atq; heroum, quorum ille ni-
hil pensi habens, & templa & simulacra incendit. Tu
quoq; posthac cum istiusmodi oratione ne commit-
tas ut Athenis uidearis, ne se per speciem emolumen-
torum infanda nos facere suadeas. Nolumus enim te
ingratum quippiā ab Atheniēsisbus pari, quibus & ho-
spes & amicus es. Hæc Alexandro responderunt: nun-
cij autem Spartiatarum illa, Lacedæmonios *uereri*
ne fœdus ineamus cum Barbaro, sanè humanum est,
neq; hoc uerentes eos turpe est uenisse, quibus mens
Atheniensium inexplorata esset: quoniam neq; tantū
auri usquam gentium est, neq; regio ulla specie & bo-
nitate ita præstans, ut nos uelimus eius adipiscēdæ gra-
tia, cum Medis sentiendo Græciam in seruitutem redi-
gere. Quod ne faciamus, etsi uelimus, multa & magna
nos adhortantur. Primum atq; idem maximum, quod
deorum ædes effigiesq; incēsx pariter & obrutæ sunt,
quas nos in primis ultum ire necesse est potius, quàm
cū ijs fœderari qui ista fecerunt. Deinde quod sumus
Græci eiusdem & sanguinis & linguæ, quorum & fa-
na & sacrificia cōmunia sunt, & mores assimiles, quo-
rum

VRANIA, LIBER VIII. 199

Cum proditores fieri Athenienses, non bene haberet.
 etiam si antea nesciebatis, nunc ita accipiatis, dum vel
 unus Atheniensium supererit, nunquam nos conven-
 turos esse cum Xerxe. Vestram tamen erga nos provi-
 dentiam, quod consulitis nobis domo carentibus, ita
 ut domesticos nostros alere velitis, gratam habemus:
 & vestrum quidem beneficium cumulaturn est: nos
 tamen ita tolerabimus, ut nihil vobis molestiae affera-
 mus. Quod cum ita sit, copias primo quoque tempore
 emittendas curate. Nam ut nos coniectamus, non diu
 differet Barbarus ingredi regionem nostram: sed simu-
 latim acceperit nuncium, nos nihil eorum
 esse facturos quæ oravit, aderit. Qui
 antequam ad sit in Attica, tempus
 est nos in Boeotiâ au-
 xilio ire.

Pp HERO-

HERODO.

TIHALICARNAS.

SEI HISTORIA.

rum Liber IX.

Qui inscribitur

CALLIOPE.

Mardonius
us Athe-
nas profi-
ciscitur.



OC ab Atheniensibus reddito respo-
so, Lacedæmonij Spartam reuerterunt.
Mardonius posteaquā regressus ad eū
Alexander Atheniensium responsa in-
dicauit, profectus è Thessalia citato
agmine Athenas ire contendit, qua-
cunque iter faciebat, illinc viros ad bellum sumens,
Thessalis ducibus: quos aded non pœnitebat eorum,
quæ hæstenuſ egerant, ut etiam multo studiosius Per-
sam inducerent. E quibus Thorax Larissæus & Xerxæ
effugientem deduxerat, & tunc Mardonium propa-
lâm deducebat in Græciam. Mardonium, ubi cum
exercitu Thebas peruenit, Thebani cum offendissent,
suadendo non sinebant progredi longius, quodd nega-
rent ullum locum ponendis castris opportuniorem
esse, quàm illum, ubi subsidens consequeretur ut om-
nem Græciam sine prælio subigeret. Arduum enim
esse etiam uniuersis hominibus, uti subigere Græcos
inter se conuenientes: quod & antea cognouissent. Si
uerò feceris (dicebant) quod nos suademus, occupa-
bis nullo negotio ualidissima quæque illorum consi-
lia.

lia. Mitte pecuniam ad eos qui præpotentes sunt in ciuitatibus. Missa pecunia Græciam ad fastionem rediges. Hinc eos qui tecum non sentiunt, ad motis copiis facile expugnabis. Hæc Thebani suadebant, quibus ille obtemperandum non putauit, partim animi fastu, partim acri quadam libidine Athenas iterum occupandi, præsertim sperans in censis per insulas ignibus declaraturum se regi Sardib. agenti, Athenas ab ipso teneri. Igitur in Atticam profectus, cum illic Athenienses ne tunc quidem inuenisset, sed plerosque eorum in classe ad Salaminem esse audiret, urbem cepit desertâ decimo mense quàm fuerat iterum ab rege capta. Eo postquam uenit, mittit ad Salaminem Murichidem quendam Hellepontium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertulisset. Mittebat autem eadẽ mandata, gnarus ille quidẽ non beneuolo erga ipsum animo esse Athenienses: sed sperans contumaciam deposituros, tanquam subacta omni Attica regione, & sub ipsius imperio posita. Hac de causa Murichidem misit in Salaminem. Is ubi in senatum uenit, Mardonij mandata exposuit. E senatoribus Lycidas sententiam dixit, satius uideri sibi esse, ut ea quæ Murichides apud senatum diceret, ipsi accepta ad populum referrent. Hæc ille dicebat, siue quod pecuniam à Mardonio accepisset, siue quod id ei probaretur. Quod simulatque audire Athenienses, tam ij qui ex concilio, qui extra concilium erant indigne ferentes, Lycidam circumsteterunt, lapidibusque interemerunt: Hellepontium uerò Murichidem dimiserunt illæsum. Excitato de Lycida apud Salaminem rumore, & cognito quod gestum erat, Atheniensium uxores alia aliam exhortantes, atque prehendentes ultro domum Lycidæ adire, hominisque uxorem ac liberos lapidauerunt. Hunc in modum Athenienses in Salaminem transierunt.

Murichides.

Lycidas la-
pidatus.

Athenien
sive legatio
vel Lacedæ
monios.

runt. Quàm diu ipsi copias è Peloponneso venturas
sibi auxilio expectabant, tamdiu hostes in Attica ha-
buerunt stativa. At ubi & socij tardius segruiusq; agunt,
& Mardonius aduentans iam esse in Bœotia audieba-
tur, ita supportatis omnibus rebus, & ipsi in Salami-
nem traiecerunt, nunciosq; in Lacedæmonem mise-
runt conquestum de Lacedæmoniis, qui neglectui ha-
berent Barbarum esse Atticam ingressum, neque cum
ipsis, ei in Bœotiam occurrissent: tum admonitum
eorum quæ sibi, si ad eum deficere vellent, Mardonius
spopondisset: tum prædictum, nisi præsidio ipsis es-
sent, se aliquod per semet remedium inuenturos. Age-
bant autem per id tempus Lacedæmonij solennia
quæ vocantur Hyacinthia, quæ festa dei celebrare plu-
rimi faciebant. Ad hæc, murum sibi in isthmo ex-
truebant, qui iam pinnas acceperat. Ad hos postea-
quam nuncij Atheniensium Lacedæmonem venerunt,
ducentes secum Megarensium ac Platæensium lega-
tos, Ephoris aditis, ita locuti sunt: Athenienses ad
hæc nos referenda miserunt: Regem Medorum tunc no-
stram nobis regionem reddere velle, tum societatem
nobiscum quæ conditionibus inire citra fraudem &
dolum, tum aliam regionem nostræ addere, quam ipsi
nostre arbitrio optaverimus. Nos tamen pudore Græ-
ci nominis, & pro magno flagitio ducētes prodere Græ-
ciam, annuere nolle, sed recusare, quamvis iniuria affe-
ctos à Græcis, ac proditos. Qui, etsi non ignoremus cō-
ducibilius esse nobis societatem inire cum Persa, quæ
bellum gerere: tamen sponte nostra societatem non
inibimus. Et hæc quidem nostra sunt (quæ in Græcos
præstamus) officia. At vos qui tunc in omnem metū
degeneratis, ne pacisceremur cum Persa, posteaquam
compertam habuistis sententiam nostram, nequaquā
prodendi Græciam, & murum quem in isthmo inædi-
ficabatis

ficabatis absoluisitis, nullam habetis Atheniensium rationem. Et cum conueneritis nobiscum de occurrente Persæ ad Bæotiam, desertores extitistis, pro nihilo ducentes Barbarum Atticam esse ingressum. Itaque uobis Athenienses in præsens usque succensent, quod non estis officio fundi. Quod superest, ut primo quoque tempore nobiscum copias mittatis, iubent: quo Barbarum in Attica, quoniam in Bæotia defecimus, excipiamus nostra in terra: ubi campus Thriassius appositissimus erit ad dimicandum. Hæc ubi accepere Ephori, responsum in diem posterum distulerunt. Postero die in alterum, idque in decem dies fecerunt, diem de die extrahentes: intra quod tempus uniuersi Peloponneses magno studio incumbentes, isthmum muro interclusere, ad finemque perduxere: nec possum dicere causam, cur illi tantopere solliciti fuerint, cum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerentur: nunc autem nihil aliud curarint, quam ut sibi isthmus inædificaretur, putantes se non amplius quicquam Atheniensibus indigere. At sub adventum Alexandri in in Atticam muro (quem extruebant) nondum perfecto, Persas uehementer extimescebant. Tandem & responsum & exitus fuit huiusmodi: Pridie quam iam ultimum concilium fieret, quidam Tegæta nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximè inter hospites potentia, cum audisset ab Ephoris omnia que Athenienses dixissent, his uerbis eos allocutus est: Ita se habet uiri Ephori, si Athenienses non sentiunt nobiscum, sed cum Barbaro, quamuis ualido muro sit isthmus inædificatus, tamen magnæ fores patefactæ sunt Barbaro in Peloponnesum. Quare prius eos audiat, quam aliquid decernant quod cladem Græciæ adferat. Hoc Chileus consilium dedit. Quod in animum admittentes Ephori, confestim ni-

hîl collocuti cum nuncijs, qui à ciuitatibus uenerant, quinque millia Spartiatarum cum ad huc nox esset, dimiserunt, præposito eis Pausania Embroti filio. Quæ præfectura erat quidem Plistarchi Leonida geniti. Sed cum is puer esset, Pausanias præfectus est: qui eius patruelis erat, & idem tutor. Nam Cleombrotus Alexandridæ filius, pater Pausaniæ, iam non supererat, non diu post, quàm copias quæ murum extruebant in isthmo reduxerat, uita functus. Reduxerat autem ab isthmo copias Cleombrotus ob eam causam, quod ipsi

Sol obsen- inter sacrificandum aduersus Persam, sol in cælo ob-
ratus. scuratus esset. Elegit autem Pausanias sibi collegam
Euryana- Euryanactem Doris filium, suum gentilem. His co-
pijs. pijs à Sparta cum Pausania profectis nuncij de illarum
 profectiione ignari, ubi dies illuxit, Ephoros adeunt, habentes in animo abire in suam quique urbem. Vbi adierunt, ita uerba fecere: Vos quidem Lacedæmonij desidentes hic Hyacinthia agitis, ac luditis socijs proditis. Athenienses uerò ut à uobis læsi ob penuriam sociorum, ita ut poterunt cum Persa transigent. Soluta autem societate nobiscum, palam est nos, si regis fuerimus socij, militiæ comites futuros, in quamcunque regionem nos illi educant. Inde uos discitis quidnam uobis ex ea re sit euenturum. Hæc locutis nuncijs, Ephori iureiurando interposito, dixere suas se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum peregrinos. Peregrinos enim Barbaros appellabant. Hoc illi non intelligentes, quid diceretur, sciscitabantur. Sciscitati & rem omnem edocti atque stupefacti, quàm celerimè abire ad illos insequendos, & cum ijs quinque millia finitimorum Lacedæmoniorum delecta. His isthmum uersus ire maturantibus, Argini, ubi primum audire copias à Sparta cum Pausania profectas, præconem quem optimum è diurnis cursoribus inuenerunt,

Inuenerunt, in Atticam mittunt ad Mardonium: qui
 uidelicet antea receperant se futuros impedimento,
 quo minus Spartiata egrederetur. Præco ubi Athenas
 peruenit, Mardonius, inquit, miserunt me Argiui nun-
 ciatum tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progres-
 sam, scē ne illa progrediretur præstare nequisse. Ad
 hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille locutus,
 retro abscessit. Quo audito, Mardonius iam non fide-
 bat amplius perstare in Attica: ubi ideo hætenus im-
 moratus fuerat, quod audire cuperet ac scire, ab Athe-
 niensibus quid ageretur, neque populans neque lædēs
 Atticū agrum, assidue sperans fore ut secum illi pa-
 ciscerentur. Quod ubi desperauit re comperta, pri-
 usquam Pausanias cum copijs isthmum egrederetur,
 subduxit exercitum incensis Athenis, si quid aut mu-
 rorum aut ædium priuatarum sacrarumq; extabat, eo
 omni diruto, atque obruto. Ideo autem excedendum
 sibi putauit, quod neque adequitabilis esset Attica re-
 gio: neque, si ipse malè pugnasset, euadi poterat nisi
 per angustias, ubi à paucis transitu prohiberi posset.
 Statuit igitur recedere illinc Thebas tum urbem ami-
 cam, tum regionem equitibus opportunam. Profectio
 illinc Mardonio, & iam iter facienti, perfertur nun-
 cius properans, alium exercitum mille Lacedæmonio-
 rum Megara iter habere. Eo audito, consultabat si
 quo pacto hos primum posset excipere. Itaque conuer-
 sum exercitum ducebat Megara, præmisso equitatu,
 qui omnem oram Megaridem incurfaret. Hucusque
 Europæ ad solem occidentem uersus longissimè pro-
 cessit hæc Persica expeditio. Post hæc nuncius ad Mar-
 donium uenit, Græcos in isthmo coactos esse, ira re-
 trocessit per Deceleam. Magistratus enim Thebani
 accolæ Asopiorum accersierant, qui Mardonium in
 Sphendalcas, & illinc in Tanagram duces itineris de-
 duxerunt.

Athenarū
 incendiū.

duxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postero die in agri Thebani Scelon transversis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorum rura tametsi Medicas partes fouentium uastauit: non illorum odio, sed ingenti necessitate adactus, quod uellet tum castra communire, tum si sibi in acie non cederet, ex sententia effugium comparare. Exporrexit autem castra sua ab Erythraeis secundum Hysias Plateam si tenuis agro, iuxta flumen Asopum muro communita: sed non pro magnitudine castrorum, uerum per singulas frontes dena stadia habenti. Hoc in opere Barbaris occupatis, Attaginus Phrynonis filius Thebanus, conuiuio magnifice apparato, Mardonium ipsum & Persarum honoratissimos quinquaginta inuitauit. Fiebat autem cœna Thebis. Inuitati illi hominem sunt secuti. Cætera quæ referam, ex Thersandro accepi, homine quidem Orchomenio, sed Orchomeni inter primos honesto: qui se quoque aciebat ad hanc cœnam ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis: nec utrosque seorsum discubuisse, sed in singulis lectis alternos, Persam & Thebanum. Secundum cœnam cum potioni daretur opera, Persam qui eodem toro recumbebat, græcè ipsū interrogasse cuias esset: se uerò respondisse Orchomenium esse: tum illum dixisse, Quoniam tu mihi me se consors & libaminum effectus es, nolo tibi relinquere sententiæ meæ monumentum, ut ipse quoque præscius huius rei, queas tibi consulere. Cernis hos Persas in conuiuium acceptos, & copias quæ ad flumen in castris reliquæ sunt, Horum omnium parumpotest tempore pauculos cernes superstites. Et inter dicendum multas lachrymas Persam effudisse: admiratumque se oratione, ad illum dixisse: Nonne hæc Mardonio expedit dicere, & ijs Persis qui secundu-

dam

num cum in honore sunt? Et illum subiecisse; Hospes, quicquid ex Deo fieri oportet, id homini in-
evitabile est. Nam ne credibilia quidem dicentibus
credere quisquam vult. Hoc permulti Persarum cum
sciamus, tamen Mardonium sequimur illigati necessi-
tate. Est enim hoc in hominibus acerbissimum, cū
qui multum sapit, minimè potentem esse. Hæc ego
ex Orchomenio Therfandro audiebam, & ideo ipsum
hæc statim alijs enarrasse prius, quàm prælium ad Pla-
teas factum est. Mardonio in Bæotio statua haberi-
ri, adduxerunt copias cæteri circà Græci, qui cū Me-
dis sentiebant, & ad Athenas congregati sunt, præ-
ter Phocenses. Nam & illi vehementer partibus Medo-
rum studebant, non tamen voluntarij, sed coacti. Li-
dem non multis pōst diebus quàm Thebas itum est,
& ipsi advenere mille armati, duce Harmocyde inter
populares spectatissimo. Eos Mardonius ubi The-
bas pervenire, missis equitibus iussit seorsum in câ-
po subsidere: quod cum fecissent, protinus affuit uni-
versus equitatus. Vnde postea rumor exercitui Græco-
rū, qui cum Medis erant, persuasit Phocenses ab equi-
tatu iaculis cōfodi: quinctiâ per ipsos Phocenses idē di-
vulgatum est, quos tunc dux suus Harmocycles his
verbis adhortabatur: O Phocenses, palàm est hos ho-
mines certè nos neci destinasse, accusatos (ut opinor)
à Theffalis. Quare unum quenque uestrū oportet
egregium virum esse, potius q̄ dedentes nos fœdissima
morte trucidari. Ipsi quoq̄ intelligāt se Barbaros esse
inter Græcos, quibus mortem intulerunt. His suos
Harmocycles hortabatur. Quos ubi conclusere equi-
tes, invehabantur tanquam ad eos occidendos, telis
intentis veluti emissuri: nonnulliq̄ emiserrunt. Pho-
censes ex adverso stantes facto orbe quoquò versus cū
se se opponerent, ibi equites digressi retro abire, in-

Sapientes
nō esse po-
tētes, acce-
rum est.

certum

certum an ad hos interficiendos rogatu Theſſalorum
ierint equites: & poſteaquam animaduſerunt eos ad
defendendum ſe convertere, ueriti ne ipſi uulnera-
rentur, ita retro abſceſſerunt, tanquam à Mardonio
iuſſi, experiri uoluerint num quid illi præſtantiz ha-
berent. Poſt abſceſſum equitatus miſſo ad eos præco-
ne, Mardonius ita inquit: Bono eſtote Phocenſes ani-
mo: uiros enim uos eſſe dediſtis ſpecimen, non tales
quales ego audieram. Quo magis alacri animo tolera-
te hoc bellum. Non enim aut me beneficijs, aut re-
gem uincetis. Haſtenus quæ circa Phocenſes ſunt ge-
ſta. Lacedæmonij ubi ad iſthmum uenere, illi
caſtra communiere. Quod audientes cæteri Pelopon-
neſes utique ij, quibus meliora cordi erant, cernen-
tesque Spartiatas egredi uolentes, indignum ſe puta-
uerunt à Lacedæmonijs ſe in exundo ſuperari. Itaque
cum pulchre litatum eſſet, cunſti ex iſthmo profeſſi
ſunt, & in Eleuſinẽ peruenerunt. Vbi cum pulchra
etiã fuiſſent extra, ire perrexerunt. Quibus Athe-
nienſes à Salaminẽ profeſſi, in Eleuſinẽ admixti
ſunt. Illi poſteaquam ad Erythras Bæotiæ uenere,
cognito Barbaros ad Aſopum caſtra habere: inito
de hac re concilio, à regione retenderunt ſub Cithæ-
ronis radicibus. In quos Mardonius, quod in campũ
non descenderent, omnem immiſcit equitatum,
cui præerat Maſiſtius, à Græcis Maciſtus dictus, uir
apud Perſas inclytus, Nyſæo equo inſidens, aureo
freno & alijs inſignibus eximiè ornato. Equites u-
bi promouere ad Græcos, per turmas egreſſi, mul-
tum detrimenti inferebant, fœminas eos compellan-
do. Erant fortè Megarenſes ea parte collocati, qua
parte nulla alia magis oppugnari, nullaq; magis abe-
quis adiri poterat. Hac impreſſione equitum Me-
garenſes quia premebantur, mittunt ad duces Græ-
corum

CALLIOPE, LIBER IX. 609

eorum præconem, qui ita cum uenit, uerba fecit: Megareses aiunt, uiri socij, nos soli excipiendis hostibus impares sumus: qui tenemus eandem in qua collocati sumus à principio stationem. Ibi hæcenus tamen si ægrè, tamen strenuè fortiterq; resistimus. Nunc nisi alios nobis substituatis, scitote nos ab acie discessuros. Hæc ubi præco renunciavit, Pausanias expediri fecit Græcos, si qui alij ultro ad locum irent, ut Megarensibus succederent. Recusantibus cæteris, Athenienses suscepere hoc munus, uidelicet eorum trecenti delecti: quibus præerat Olympiodorus Lamponis filius. Hi fuere qui præ omnibus Græcis ad Erythras castra habentibus instructi successere, sagittarijs sibi assumptis. Qui cum aliquandiu pugnasent, hic fuit pugnae exitus: impressionem faciente per turmas equitatu, equus, Masistij ut erat præ alijs eminens, sagitta per latus ictus est: quo dolore in pedes erectus, Masistium excussit. Collapsum confestim Athenienses circumstant, equo prehensio, hominemque sese defensantem interimunt, cum aliquodiu non poruissent. Ita enim fuerat armatus, quod scilicet intus gerebat thoracem aureis squamis confectum, desuper phœniceum paludamentum. Eius thoracem cum ferirent, non prius aliquid profecerunt, quàm quidam re animaduersa illum percussit in oculo. Ita Masistius collapsus interiit, quæ res latebat Masistius
des. alios equites. Non enim cum aut ab equo cadentem uiderant, aut occumbentem. At ne tum quidem cum se recipiebant, quod actum erat cognouere: sed postquam constiteret, quia nemo ipsis imperabat, statim desiderauerunt ducem: cognitoque (quod gestum erat) mutuo se adhortati, omnes in hostem equos admiscere, ut mortuum eriperent. Eos conspicati non iam turmatim, sed uniuersos pariter intrare,

ruere, cæterum exercitum inclamauerunt. Dum om-
nis peditatus auxilio ueniebat, interea cietur acrè præ-
lium de caduere. At ubi præsidio uenire copiz, non
amplius perstitere equites: ita nec mortuum eripere
potuerunt, & alios super illum è suis amiscere. Digressi
illinc duo circiter stadia, consultantes quid facto opus
esset, decreuere sibi carentibus præfecto eundem ad
Mordonium. Vbi in castra rediere, ingens luctus cum
omnem exercitum, tum uerò Mardonium cepit ex-
tingui Mafistij uiri secundum Mardonium honoratis-
simi tam apud Persas, quàm apud regem: ita ut ciula-
tus eorum omnem Bæotiam peruaserit, & seipso &
equos & iumenta totonderiat. Et Barbari quidem suo
more Mafistium defunctum honorabant. Græci au-
tem postquam equitatum inuadentium exceperè, &
exceptum repulere, multo sunt audaciores effecti, &
ante omnia cadauer plaustro impositum per statio-
nes circumtulerunt. Erat autem spectaculo digna
proceritatis ac formæ gratia. Quod ideo faciebant,
quia cuncti relictis stationibus ad intruendum Mafis-
tium pergebant. Dehinc consueverunt ad *Platzas*
descendendum, quod sibi Platzensis ager multo esset
opportunitior habendis castris quàm Erythræus, cum
propter alia, tum propter aquandi commoditatem.
Vbi uisum est in eum locum, & ad fontem Garga-
phium, qui ibidem est, satius abire, & dispositis sta-
tionibus illic habere castra, sumptis armis abierunt
per radices Cithæronis secundū Hysias in agrum Pla-
tzensem. Eò cum peruenire, stationes nationatim cō-
munierunt, proxime fontem Gargaphium, & fanum
Androcratis herois, per non editos tumulos & lo-
cum planum. Ibi in distinguendis nationibus ma-
gna sanè altercatio extitit inter Tegeatas & Athenien-
ses, utrosque se dignos qui alterum cornu tenerent ar-
bitrantes.

Androcras
de fanum.

bitrantes : & sua facinora præclara tum recentia tum
 prisca referentes. Dicebant his uerbis Tegeatæ : Hoc
 nos semper digni honore à socijs omnibus habiti su-
 mus, quotiescunque à Peloponnesibus communi-
 ter in externas peregrinationes itum est, & proximè,
 & quondam iam inde, ex quo Heraclidæ post mor-
 tem Eurysthei sunt conati in Peloponnesum redire:
 quo tempore hanc dignitatem affecti sumus, ob hæc
 rem gestam : Posteaquam cum Achæis & Ionibus,
 qui tunc Peloponnesum incolebant, nos auxiliarij in
 isthmum profecti consedimus aduersus eos, qui re-
 dire conabantur, tunc Hyllus orationem habuit,
 non expedire ut uterque exercitus confligendo peri-
 clitaretur : sed ut alijs quiescentibus, secum singu-
 lari certamine dimicaret is, quem Peloponneses in-
 dicarent è suo exercitu præstantissimum. Accepta cõ-
 ditione Peloponneses fœdus in hæc uerba percusse-
 runt : Si uincet Hyllus Peloponnesium ducem, ut
 Heraclidæ in paterna reuertantur : sin uictus fuerit, re-
 tro Heraclidæ cedant, & exercitum abducant, ne sic per
 annos centum de redeundo in Peloponnesum agi-
 tent. Omnibus socijs ad eam rem uoluntarijs, ele-
 ctus est dux atque idem rex noster Echenus Eropi fili-
 us, Phegeos nepos, qui singulari congressus certa-
 mine Hyllum interemit. Ex quo factò nos cum alia
 decora inter Peloponneses affecti sumus, quæ ad-
 huc obtineamus : tum hoc ut alteri cornu præse-
 mus, quoties communiter itur in expeditionem. loci digni
 Et uobis quidem Lacedæmonij non aduersamur, sed
 optionem cedimus utri cornu præesse malitis. Al-
 teri uerò cornu ut præsimus nobis uindicamus, quem
 admodum fecimus, ad hoc tempus etiam citra hoc fa-
 ctum, quod narrauimus, Atheniensibus dignio-
 res, qui hanc dignitatem obtineamus : quippe qui
 prosperè

*Athe. & Te-
geatarū de
loci digni
tare alter-
catio.*

prosperè & multa nobiscum, uiri Spartiatæ, certamina decertauimus, & multa cum alijs. Quo fit ut æquius sit nos alterū cornu tenere, q̄ Atheniēses, à quibus non tales gestæ res sunt, quales à nobis neq̄ recētes neq̄ uetustæ. Hæc Tegeatæ. Ad quæ hunc in modū respondere Athenienses: Etsi scimus has copias pugnandi cū Barbaro, non altercandi gratia esse contractas, tamen quoniam Tegeata referre constituit præclara facinora tum uetusta, tum noua, quæ per omne tempus utriq̄ fecerunt: necesse habemus & nos exponere apud nos, unde nobis patrū sit, qui semper egregij fuimus, esse primos potius, quàm Arcadibus. Heraclidas, quorum ducem isti apud isthmiū se prædicant interfecisse, nos soli excepimus, eiectos prius ab omnibus Græcis, quos illi Mycenæorum seruitutem fugientes adibant: & Eurysthei iniuriam unā cum eisdem pugnando propulsauimus, uictoriæ potiti sumus de ijs, qui tum Peloponnesum tenebant. Præterea Argiuos, qui aduersus Thebas cum Polynice militauerant, uita defunctos & insepultos, ducta in Cadmeos expeditione à nobis receptos fuisse dicimus, & in nostra terra apud Eleusinē humatos. Iam uerò nostrum præclarum facinus extat in Amazonidas: quæ à flumine Thermodonte aliquādo in nostram terram excurrere. Ac ne in heroum quidem laboribus, qui ad Troiam bellauerunt, fuimus in postremis. Sed nihil admodum pertinet horum facere mentionem. Etenim siue qui tunc egregij fuerē, nunc instrenui sunt, siue tunc instrenui, nunc egregij sunt, satis sit de rebus priscis hæc dixisse. Vt nullæ res alię à nobis gestæ sint, quæ multæ & præclarissimæ sunt, si ab ullis alijs Græcis, certè ob rem in Marathonē à nobis gestam digni sumus, qui hoc decus & alia insuper obtineamus: qui soli Græcorum per nos cum Persa dimicauimus, & rem tantam aggressi uictores euasimus;

Athen. in
Maratho-
ne uicto-
ria.

namus, sex & quadraginta nationib. superatis. Quo solo nomine digni sumus ut hunc loci honorem cōsequamur. Verū non decet hac rerum conditione de loci dignitate contendere: ubicunq; & iuxta quoscunq; vobis Lacedæmonij videbitur, appetitissimum nos stare, illuc euntes obtemperabimus. Vbicunq; loci nos collocati fuerimus, conabimur strenui existere: itaq; educite nos tanquam obtemperaturos. Hæc cum pro sua parte dixissent Athenienses, cunctus Lacedæmoniorum exercitus succlamauit digniores qui cornu tenerent Athenienses, quàm Arcades. Ita Athenienses Tegeatis superiores habuere cornu, mox hunc in modum instructi sunt & qui superuenere Grecorum, & qui à principio venerant. Dextrum cornu tenebāt Lacedæmoniorum decem millia, quorum quinq; millia erant Spartiatarum, quos custodiebant leuiter armata triginta quinq; millia seruatorum, septenis seruis circa singulos Spartiataras collocatis. Applicauerant sibi Spartiatar, & honoris & uirtutis ergō, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundum hos stabant Corinthiorum quinq; millia, præter hos inueniebantur apud Pausaniam stantes trecenti Potidææ eorum, qui erant ex Pallene. Iuxta hos stabant Arcadū Orchomeniorum sexcenti: iuxta hos Sicyonum tria millia: Hos sequebantur Epidauriorum octingenti, super hos locati erant Træzenij mille. Iuxta Træzenios totidem Leprææ. Post hos Mycenæorum, & Tyinthiorum quagringenti. Secundum hos mille Phlii: dehinc Hermionenses trecenti. Iuxta Hermionenses Æretrienſium & Styreorum sexcēti. Iuxta hos Chalcidensium quadringenti. Post hos Ampratatarum quingenti. Post eos Leucadiorum & Anactoriorum octingenti. Hos sequebantur Pallenenſium, qui sunt

Græcorū
ad Platæas
exercitus
summa.

Persæ ad
Platæam
copiarum
ordo.

ex Cephallenia, ducenti. Post hos instructi Aeginetani quingenti. Iuxta hos Megarensium tria millia, quos sequebantur Platæensium sexcenti. Ultimi & iidem primi stabant Athenienses, laevum tenentes cornu, octo millia, duce Aristide Lysimachi filio. Hi omnes, præter eos qui septem circa singulos Spartanos stabant, fuerunt numero triginta octo millia & septingenti, omnes grauis armaturæ aduersus Barbarum contradi: Leuiter uerò armati, triginta quinque millia, septem circa singulos Spartiatis collocati, unusquisque ad pugnandum instructus. Circa cæteros Lacedæmonios æ Græcos singuli ferè leuiter armati numero triginta quatuor millia quingenti. Summa totius leuis armaturæ, quæ pugnare posset, sexaginta millia quingenti. Totus autem Græcus exercitus qui ad Platæas conuenit pugnx aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit centum, octo millia ducenti. Sed numerum centum decem expleuere Thespienses, qui aderant ad mille & octingentos, qui nec ipsi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Asopum castra distributi commanierant. Barbari uerò qui cum Mardonio erant, posteaquam Masistium luxerunt, cognito Græcos apud Platæas esse, & ipsi ad Asopum qui illac fluit, è regione sunt à Mardonio collocati, aduersus Lacedæmonios Persæ, qui numero antecedeabant, eorū acies quæ multæ erant usque ad Tegeatas opponebantur: ita ut quod robustissimum in exercitu erat, id omne contra Lacedæmonios: quod infirmius, id contra Tegeatas esset. Hæc faciebat Mardonius Thebanorum indicio atque admonitu. Iuxta Persas idem collocauit Medos, ut ex aduerso essent Corinthesiis & Potidæatis, & Orchomeniis, & Sicyonis. Post Medos collocauit Bæotios ex aduerso Epidauriorum & Træzeniorum & Leptæarum

CALLIOPE, LIBER IX.

prætarum ac Tyrinthiorum, Mycenæorumq; & Phili-
asiorum. Secundum Bactrios collocavit Indos ex ad-
uerso Hermionensium & Ereticorum Stryceorumq;
& Chalcidensium. Post Indos statuit Sacas oppositos
Ampraciatis, & Anactorijs, & Leucadijs, & Pallenen-
sibus & Aeginetis. Post Sacas posuit, ex aduerso Athe-
niensium Platæensiumq; ac Megarensium, Borotios, &
Locros, & Melienses, & Theffalos, & mille Phocensiu.
Non enim Phocenses omnes à partibus Medorum sta-
bant, sed eorum nonnulli cum Grecis sentiebant a-
pud Parasum deprehensi, & illinc uexabant uasta-
bantq; Mardonij copias pariter & Græcorum qui cū
illo erant. Contra Athenienses item posuit Macedo-
nas, Theffaliæq; aecolas. Hæ nationes à Mardonio in-
aciem instructæ erant maxime celebres, maximeq; in-
signes, & præcipue mentione dignæ, nec non ceterarū
quoq; gentium uiri memoratu digni cum aliarum, tū
Phrygum, Mysorum, Thracum, Pæonum. Quineriam
Aethiopum & Aegyptiorum qui Hermorybies & Ca-
lasiries nominantur gladio cincti: qui soli sunt ex Ae-
gyptijs pugnaces, à Mardonio, cum adhuc esset in Pha-
lero, è nauibus in quibus hi nauigantes erant, in ter-
ram translari. Non enim cum pedestribus copijs, quæ
cum Xerxe Athenas ierant, Aegyptij cēsi fuerant. Bar-
barorum, ut etiam superius ostensum est trecenta mil-
lia fuere. Græcorū uerò Mardonij auxiliatorū nemo
numerū, (neq; enim numerati fuerūt nouit. Vt autē cō-
iectura colligi licet, ad quinquaginta millia fuisse con-
iecto. Tot fuere ex aduerso instructi pedites. Equitatus
uerò seorsum erat collocatus: ita dispositi nationa-
tim, manipularimq; utriq; postero die sacrificauerūt.
Apud Græcos haruspex erat Tisamenus, Antiochi fi-
lius. Is enim hunc exercitum uates comitabatur, He-

leus quidem & ex genere Iamideorum. Clytiades, sed à Lacedæmonijs ciuitate donatus. Nam consultanti uaticinium a quod Delphos de prole, respondit Pythia quinque ipsum maximas palmas è certaminibus reportaturum. Oraculo non intellecto, Tisamenus gymnasijs operam dabat, tanquàm gymnicas uictorias adepturus. Cumq; se exerceret ad quinque certamina, in unum dum currit Olympia, uenit in contentione etiam uictorie cum Hieronymo Andrio. Lacedæmonij interpretantes non ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere, ut unum cum Heraclidis bellorum dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatas plurimi facere ipsius amicitiam, abnuebat: quod negaret se alio precio id facturum, quàm si Spartiatam se ciuem facerent, omnia iura ciuitatis impertientes. Id Spartiatæ cum audissent ab initio ferentes indignè, oraculum missum omnino fecerunt. Tandem imminente hoc ingenti Persici exercitus metu annuebant, impertireq; homini uolebant. Eos ille immutatos intelligens, *negare ita* se eo solo esse contentum; sed oportere fratrem suum Hegtam etiam fieri Spartiatam, eadem cōditione, quæ & ipse fieret. Hoc dicens imitabatur, ut coniectare licet, Melampodem, regnum pariter & ciuitatem deposcens. Etenim Melampus cum ab Argiuis mercede conducere tur è Pylo, ad compescendum morbum furoris mulierum Arginarum, deposcebat pro mercede dimidium regni. Recusantibus id Argiuis atq; digestis, cum plures è mulieribus insanirent, ira obtemperantes quod Melampus poposcerat daturi, reuertuntur. Ibi ille cernens hos esse immutatos, plura optauit, negans se indulturum quæ uellent: nisi & fratri suo Biantæ tertiam partem regni donassent. Argiui in artem redacti,

redisti, hoc quoque annuerunt. Ita Spartiatæ Tisameno, quo maiorem in modum egebant, prius assenserunt: & concessu istorum Tisamenus Heleus, Spartiata effectus, quinque maxima certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinque autem certamina hæc Tisameno
 fuere. Vnum & id primum hoc, quod pugnatum est certamina
 ad Platæas. Alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atque Argiis. Tercium, quod in Dipzenſibus cum uniuerſis Arcadibus, præter Mantineos. Quartum, quod cum Meſſenijs ad iſthmum. Vltimum, quod in Tanagra cum Athenienſibus & Argiis. Hoc vltimum consummauit quinque certamina. Tisamenus igitur Spartiatarum tunc ductor, naticinatus est Græcis in agro Platæenſi. Et apud Græcos quidem pulchrè litatum est, si se defenderent, non si Aſopum tranſgreſſi pugnam inciperent. Mardonio autem incipiendæ pugnae anido non extitere pulchra exta, niſi & ipſe ſeſe defenderet. Nam is quoque Græcis ſacrificijs utebatur, haruſpicem habens Hegēſtratum Heleum, & Telliadeorum præſtantiſſimum. Hunc ante ea tempora Spartiatæ cum cepiſſent, in vincula coniecerant morte affecturi, ut à quo multa intoleranda perpeſſi fuiſſent. Hegēſtratus in calamitate poſitus, ut pro anima ſolicitus, & qui ante mortem multa ac triſtia foret paſſurus, rem perpetravit fide maiorem. Nam ut erat ligneis atque feratis ſoleis vinculus, ferramento quodam potitus, conſeſſum excogitauit opus omnium (quæ nos novimus) animoſiſſimum. Commenſus qua ratione reliquum pedis educeretur, præcidit ſibi calcem. Hoc acto cum ab excubitoribus obſervaretur, ſubruto muro profugit Tegeam uerſus, noctu iter faciens, interdum ſyluis ſe abdens atque immorans, ut trinoſtio Te

geam pervenerit, Lacedæmonijs eum passim perscrutantibus, admirantibusque magnopere hominis audaciam: cuius dimidiatum pedem iacentem cernebant, ipsum non inuenire possent. Ita Hegesistratus Lacedæmonijs elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus non erat pacata Lacedæmonijs, transfugit. Sanato vulnere, & ligneo pede affixto, ex professo Lacedæmonijs, hostis exitit: Sed non ad postremum ei protrahum in Lacedæmonios odium profuit. Nam in Zacyntho cum uaticinaretur, ab his captus atque interemptus est. Verùm hic Hegesistrati interitus posterior **Hegesistra**
et interitus rebus Platæensibus fuit. Tunc autem is à Mardonio non exigua summa conductus, cupide sacrificabat tū in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Cum igitur extra non essent pulchra ad pugnam committendam, neque ipsis Persis neque Græcis, qui cum illis erant (habebant enim & Græci suum haruspicem quendam Leucadium Hippomachum) comēq; dilaberentur multi Græci, fuasit Mardonio Timogenides Herpyi filius, Thebanus, ut exitis Cithæronis custodiendos curaret, quod diceret assidue Græcos ad hostem quotidie transire, seque complures deprehendisse. Iam dies octo abierant positis è regione castris, cum ille Mardonio hoc consilium dedit. Mardonius admoneri se probè intelligens, primis tenebris equitatum mitrit ad ingressus Cithæronis, qui Platæas ferunt: quæ **Tria ca-**
pita. Bæotij tria capita, Athenienses capita quercus appellant. Equites missi non frustra pervenire. Nasti enim **Capita**
quercus. ingredientia campum quingenta iumenta, quæ comēatū è Peloponneso ad exercitum subuehebant, diripiunt: & eos qui iumenta sequebantur immisciscorditer trucidant, neque iumentis neq; hominibus parcentes. In quibus occidēdis posteaquam satis sunt **gratiati,**

grassati, cum cæteris quæ eripuerant, ad Mardonium sunt & ad exercitum reuersi. Post hanc rem gestâ biduum assumptum est, neutris pugnam laceßere uolentibus. Nam etsi Asopo tenus Barbari processerant irritandi Græcos gratia, neutri tamen sibi transeundum statuebant. Equitatus modò Mardonij progrediebatur, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebani in amorem Medorum uehementer propensi, ferebant alacriter bellum, & assiduè prouehantur usque ad prælium. Deinde excipientes Persæ pariter ac Medi, præcipuè præclara facinora edebant. His amplius ad decem usque dies nihil est actum. Vbi undecimus dies illuxit cum & Græci multo plures efficerentur ad Platæas castris è regione positis, & Mardonius stationem graueretur, ibi uenere in colloquium Mardonius Gobryis & Artabazus Pharnacis filius, uir apud Xerxem inter paucos Persarum uirtutis expertæ. Quorum consultantum hæc fuere sententiæ: Artabazi quidem expediens esse contractis quamprimum copijs ire ad inœnia Thebana, quò multum rei frumentariæ ipsis, multumq; pabuli iumentis compararent, atque ibi confidentes perocum rem conficerent, uidelicet cum multum auri tum signati, tum non signati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterent, eos præcipuè qui ciuitatibus præsiderent. Fore enim ut illi suam traderent libertatem, neq; oportere pugnandi adire discrimen. Eadem Thebanorum quæ illis sententia erat, tamen quam aliquid ultra hoc prospicientis. Mardonij autem sententia ferocior pertinaciorq; & nullo modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse, quàm Græcorum exercitum: satius primo quoque tempore confligere, quàm committere ut plures, quàm

Artabazi
& Mardonij
de inœni-
do prælio
sententiæ.

coacti erant Græci, cogerentur. Hegesistrati vero auspiciâ
 valere sinere, nec eis vim afferre: sed Persarum more ser-
 uato debere confligere. Mardonio ita opus factum esse cœ-
 senti nemo contradicebat. Qui ubi sententia sua vi-
 cit, accitis cohortium præfatis, & qui secum erant du-
 cibis Græcorum (penes eum namq; erat summa impe-
 rij, non penes Artabazum) percontabatur, num quod
 oraculum scirent de Persis tanquam perituris in Græcia.
 Silentibus euocatis, partim quod ignorarent oracula,
 partim quod haud tutum putarent proferre quod sci-
 rent, inquit ipse Mardonius: Quoniam vos aut nihil
 nostis, aut promere non auderis, ego rem proferam,
 ut bene cognitam habens: Est oraculum Persis fatale
 esse, ut in Græciam profecti diripiant templum, quod
 Delphis est, utque direpto templo omnes intendant.
 Quocirca cum hoc sciamus, neque diripere conabi-
 mur, neque adibimus templum, itaq; interitum de-
 uitabimus. Quo nomine quicumq; vestrum bene Per-
 sis uolunt, uolopratem capiant, tanquam Persis Græ-
 cos superaturis. Hæc locutus secundo loco signum de-
 dit ut omnia appararent, & corpora curarent, *ueluti*
 sub lucis exortum prælio futuro. Oraculum autem quod
 ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non
 Persis redditum esse, sed Illyrijs & Encheleorum copijs.
 Quod autem de hoc prælio redditum est à Bacide, id
 uero hoc fuit:

Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis,

Barbaricę Graijs acies clamore coibunt.

Hic multi occumbent defuncti munere uitæ,

Quando sagittiferis aderit lux ultima Medis.

Hæc ego atq; alia his similia è Musæo noui ad Persas
 spectauisse. Fluvius autem Thermodon Tanagran ac
 Glifantem interfluit. In sequenti nocte, quam Mardo-
 nius

pius de oraculis interrogavit, exhortatusque suos est, excubitores dispositi fuere. Eius noctis cum multum processisset, conticiniumque in exercitu esset, & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ filius, dux & idem rex Macedonum, ad excubias Atheniensium ad-equitavit, petijtque ut cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores plerique remanserunt; nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis, inquirunt quendam equo aduectum esse è castris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, nisi nominatim appellans Atheniensium duces velle se in colloquium illorum venire. Duces hoc audito, confestim ad locum excubiarum secuti sunt. Quos Alexander ubi venire, his verbis allocutus est: Viri Athenienses, hæc ego vobis verba deposito trado, ne cui efferatis nisi Pausaniæ: ne ob id me perditum eatis. Quod haudquaquam dicerem, nisi cum univèrsa Græcia sollicitus essem: quippe qui vetusta origine Græcus sum, nec vellem videre Græciam pro libera servientem. Itaque nos certiores facio, Mardonium atque exercitum litare non posse, alioqui olim iam confliturum. Is nunc sacrificia valere finire constituit: & ubi primum illo xerit vobiscum confligere, extimescens admodum (quantum ego conijcio) ne plures ad copias vestras accedant. Ad hæc parati estote. Quod si differet Mardonius, nec committet certamen, nos perseverate hic manere: paucos enim dies eis suppeditat commeatus. Sin hoc bellum vobis ex sententia finietur, debet aliquis vestrum reminisci mei meaque libertatis: qui Græcorum causa, rem adeo temerariam, libenter tamen feci, ut ad vos consilium Mardonij deferrem: ne Barbari ex improviso vos adirentur. Ego autem sum Alexander Macedo. Hæc locutus Alexander, ad exercitum

*Alexander
ad Athenienses.*

Qq s sercepit,

Pausaniæ,
exercitus
ordo.

se recepit, ad suamque stationem. Duces Atheniensium ad cornu dextrum profecti, quæ ab Alexandro audierant, Pausaniæ retulere. Hac ratione Pausanias in metum Persarum adductus: Quoniam, inquit, sub auroram prælium fiet, expedit uos Athenienses stare in acie aduersus Persas uobis cognitos, ut qui cum Medis in Marathone pugnaſtis: nos uerò quicorum sumus inexerti atque ignari (nemo enim Spartiata Medorum periculum fecit) contra uobis oppositos Bæotios & Thessalos: quorum sumus exerti, horum Græcorum gratia. Itaque opus est sumptis armis uos in hoc dextrum, nos in sinistrum cornu transire. Ad hæc ita respondere Athenienses: Nobis quoque olim iam inde ab initio posteaquam asperimus Persas aduersus nos esse instructos, fuit in animo istud dicere, quod uos dicere occupastis: sed uerebamus ne non grata esset uobis oratio. Nunc quandoquidem ipsi fecistis huius rei mentionem & nobis iucunda oratio est, parati sumus istud exequi. Vbi hoc utrisque complacitum est, & loca permutauerunt, sub auroram rem aduertentes Bæotij ad Mardonium detulerunt. Ea audita Mardonius extemplo & ipse conatus est Persas contra Lacedæmonios transferre. Pausanias hoc fieri intelligens, nec latere factum suum, rursus in dextrum cornu Spartiatas reducit. At ubi Mardonius & ipse suos in sinistrum duxit: & acies pristino in loco steterunt, misso caduceatore ad Spartiatas, Mardonius, ita inquit: Lacedæmonij, uos uerò fama fert omnium (qui istic sunt) esse præstantissimos: qui neque è bello fugiatis, neque ordines deseratis: perstantes aut interficiatis hostes, aut ipsi occumbatis. Horum nihil admodum ueri est. Quippe antequam manus conferantur, nos cernimus fugientes,

Mardonij
in Laced.
obiurgatio.

gientes, aciemque descientes: & relegato Atheniensibus periculo, consistentem ex aduerso nostrorum ser-
norum: quod neuntquam est factum præstantium ui-
rorum. Ex quo plurimum de nobis nos fefellit opinio
quos expectabamus ex nominis gloria missuros uestra
sponte caduceatorem nos prouocatam, quodd cum
solis Persis, tanquam huic rei sufficientes pugnare
uelleretis. At nihil tale inuenimus quale ferebatur: sed
potius esse nos metu perterritos. Nunc igitur quo-
niam ipsi non occupastis hoc dicere, occupamus. Ve
quando quidem uos inter Græcos præstantissimi esse
existimamini, & nos inter Barbaros, dimicemus
totidem utriusque numero. Etsi uideatur ut ceteri
quoque itidem, & illi postmodum pugnent. Sin hoc
non uideatur, sed satis esse nos solos decernere, nos
soli decernamus, & utri è nobis uicerint, ij totum ex-
ercitum uicisse censeantur. Hæc fatus caduceator, cū
aliquandiu expectassent, nemine quippiam respon-
dente, retro abiit, & rem Mardonio retulit. Ille ma-
iorem in modum lætatur & frigida uictoria elatus, e-
quitatum in Græcos immisit. Equites in Græcos
insecti omnem illorum exercitum perturbabant, ia-
culis sagittisque incessentes. Qui cum essent equites
sagittarum, cominus pugnare insueri, fontem Gargaphi-
um, unde cunctus Græcorum aquabatur exercitus, cō-
fuderunt obstruxeruntque. Eum iuxta fontem soli
Lacedæmonij stationē habebant: ceteri Græci ut qui-
que stationes habebant, procul illinc aberant. Erat
quidem Asopus in propinquo: sed aquari ex eo ab e-
quitibus missilibusque prohibiti, ita ad fontem itabant.
Hunc in modum aqua exercitus exutus cum esset, &
ab equitatu perturbaretur, duces Græcorum tum his,
cum alijs de causis frequentes ad Pausaniā in dextrā
cornu

cornu ueniunt. Qui etsi tales essent rerum status, tamen ob id præcipue angebantur, quod iam re frumentaria deficiebantur, cum ipsorum serui in Peloponnesum missi frumentatum, intercluderetur ab equitatu, quo minus ad castra reuenterentur. De hoc deliberantibus ducibus uisum est, si Persæ eo die supersederent committere prælium, esse eundem in insulam, quæ ab Asopo & à fonte Gargaphio, ubi castra habebant, decem stadiis abest, ante oppidum Platæense sita in continente, hunc in modum: Fluvius superne è Cithærone delabens in campum diuortia facit: rursusque intercapedine trium ferme stadiorum sua fluentia commiscet. Huic insule nomen est Oeroe: quam Asopi filiam esse indigenæ aiunt. In hunc locum Græci transire decreuerant, ut & affatim aquæ ad usum haberent, neque ab equitatu sicuti cum ex aduerso erant, infestarentur. Et decreuerunt transire nocte secunda uigilia, ne ipsos proficiscentes conspicatis Persis, insequente equitatu, in tumultum uenirent. Quin etiam cum ad eum locum uentum esset, ubi Asopi filia Oeroe diuortio aquarum è Cithærone cingitur, mitterent sub noctem dimidium copiarum in Cithæronem ad recipienda seruitia, quæ frumentatum concesserant. Erant enim illa in Cithærone interclusa. Hæc ubi statuerunt, totum illum diem incessante equitatu immensum laborem pertulerunt. Sub exitum diei digressis equitibus ea noctis hora, qua de abeundo conuenerat, plerique sumptis utensilibus abscesserunt, non habentes in animo, quem ad locum ut irent, conuenerant. Nonnulli ut moueri ceptum est, iter Platæensem ad urbem intendunt, cupidi equitatum effugere, in templumque Iunonis fugiendo perueniunt, quod situm est ante urbem, à fonte

Gargaphio

Iunonis
templum.

Gargaphio viginthi stadijs distans. Quò ubi pervenire, positis pro templo armis, circa templum ipsum castra posuere. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, præcipit & ipse Lacedæmonijs, ut sumptis armis irent quâ ceteri præcederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandum Pausania ceteri præfecti parati cum essent, Amompharetus Poliadæ tribunus cohortis Pitaneorum negare se fugitum peregrinos, nec ultro dedecoratum esse Spartâ: quinetiam mirari id quod fieri cerneret, quippe qui colloquio superiori interfuisset. Pausanias autem & Euryanax cum indignè ferentes non parère sibi illum, tum indignius cohortem Pitaneam relictum iri tribuno repugnante, quod erat futurum si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea, quæ cum alijs Græcis constituissent: hoc reputantes substiterunt cum Læconicis copijs, conabanturq; persuadere homini non id factu opus esse: & alij quidem hortabantur solum Amompharetum à Lacedæmonijs ac Tegeatis relinquere. Athenienses autem hoc sibi faciendum putarunt, ut ubi collocati erant, ibi persistenter, intelligentes Lacedæmoniorum ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaque ubi exercitus movere cœpit, equitem è suis miserunt speculatum, nunquid Spartiæ tentarent abire, & abire prorsus in animo haberent, sciscitatumq; à Pausania quidnam facere oporteret. Præco ubi pervenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instructos, eorumq; primores tendere ad rixas. Hortantibus enim Amompharetum Euryanax & Pausania, ne Lacedæmonios, qui soli remanebant, in periculum traheret: nec dum persuadentibus, donec ventum est ad iurgia, intervenit præco Atheniensis, Amomphareto inter altercandum sumente ambabus manibus saxum,

&

& illud ante pedes Pausaniæ ponente ac dicente, se illo calculo sententiæ suæ calculum dare, non fugiēdos esse peregrinos, appellans Barbaros. Eum Pausanias insanum nec potentē mentis uocans, ad præconem Atheniensium, quæ iussus erat percontantem respondit, ut illis referret præsentem rerum suarum statum, obsecrans eos ad sese uenirent, & de discetū eadem quæ ipsi agerent. Præcone ad Athenienses reuerso, hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tempus Pausanias moratus, dato signo cæteros omnes Lacedæmonios Tegeatis sequentibus per edita abduxit, ratus Amompharetum non deserturum alios, prout & contigit. Horum itinere rursus instructa acie Athenienses iere: & quia Lacedæmonij prærupta occupauerant, & Cithæronis radices, metu equitatus ipsi deorsum ad campum deflexere. Amompharetus non credens ausurum ipsos relinquere Pausaniam, circuire eos qui manebant, ne desererent ordinem. At ubi ij qui cum Pausania erant iam abibant, tunc ratus è disciplina militari se deserere, sumptis armis cohortem suam lenito gradu ducere ad agmen, quod decem circiter stadia progressum ad amnem Meloentem, in loco qui dicitur Argiopius, ubi situm est templum Cereris Eleusiniæ, substiterat: opperiens Amomphareti cohortem, eo consilio ut si Amompharetus cū sua cohorte nō discederet loco, in quo instructa erat, sed in eo persisteret, retro ad hominem suppetias irer. Itaque & Amompharetus cum suis ad cæteros peruenit, & omnis Barbarorum equitatus ingruerbat, agens pro sua consuetudine. Nam cum inspexisset locum, ubi superioribus diebus habuerant Græci castra, uacuum, admisisse equis assidue insequi pergens, illos assequutus urgebat. Mardonius quoque cognito hostium nocturno abitu,

abitu, inspectoq; loco deserto, accitis Thorace Laris- Thorax La
sæo & fratribus eius Eurypylo & Thrasydio, inquit: Fi
riliæus.

lij Aleuei, quidnam diceris adhuc, cum hæc deserta
cernatis à Lacedæmonijs, quos negabatis nos finitimi
ex acie fugere, sed uiros summos esse in re bellica, qui
& primi, ut omnes uidimus, locum in acie immuta-
uerunt, & nunc proxima nocte se fuga proripuerunt?
Proripuerūt aut, quia necesse eis erat cū his prælio de-
cernere, qui nō falsò sunt hominū præstantissimi: quo
facto nullius esse se precij inter Græcos & ipsos nulli-
us precij uiros, ostenderunt. Ceterū nobis Persarum
inexpertis, sanè quàm ignoscebam laudantibus istos
uobis expertos. Artabazum autem uehementius ad-
mirabar formidare Lacedæmonios, & præ formidine
sententiam dicere ignauissimam, expedire ex his ca-
stris nos in urbem Thebanorum concedere obsiden-
dos. Quam sententiam rex antea aliunde quàm ex
me audiet. Sed de hoc aliàs dicetur. Nunc autem istis
ira facientibus non est remittendum, sed instandum,
donec intercepti nobis dent pœnas eorum, quæ in
Persas perpetrarunt. Hæc locutus, Persas Asopo
transmisso cursim ducit contra Græcorum agmen
tanquam fugam capeffentium, Lacedæmoniosque
solos ac Tegeatas animaduertebat. Nam Athenien-
ses transuersis tramitibus subter prærupta in plantum
digressos non cernebat. Ceteri Barbarorum agminum
præfeti Persas mouentes ad Græcos insequendos con-
spicati, & ipsi signis cuncti insequuntur, pro se
quisque maturantes incompòsitè & nullo ordine
uiam ingressi. Et illi quidem uociferatione ac tu-
multu instabant Græcis, tanquam excepturi. Pau-
sanias autem, ubi equitatu premi cœpit, equitem
ad Athenienses mittit, qui hæc diceret: Viri Athe-
nenses,

Barbarorum
uocifera-
tio.

nienſes, propoſita dimicatione maxima, ut aut libera Græcia ſit, aut ſeruituti obnoxia, proditi ſumus à ſocijs noſtru elapſis, & nos Lacedæmonij & nos Athenienſes. Quod reliquum eſt, ita nobis uideatur eſſe faciendum, ut quàm ſtrenuiſſimè poſſumus noſmetipſos deſenſantes, mutuo ſimus auxilio. Si id uos priores impetum dediſſet equitatus, è noſtra dignitate erat & Tegeatarum qui nobiſcum Græciam non prodiderunt, ſubſidio nobis uenire. Nunc, quòniàm totus in nos equiratus contēdit, debetis uos ad partem maximè laborantem ſuppetias ferre. Quod ſi uobis aliquo diſcrimine occupatis, fas non eſt ſubſidio uenire, ſaltem hoc gratificamini nobis, ut ſagittarios mittatis, qui uos agnoſcimus longè omniū (qui in hoc bello ſunt) pròpriſſimos eſſe ad nos exaudiēdos. Hæc ubi audiere Athenienſes, cum mouerēt ad ferendam ſtrentiè opē, & iam aduentarent, ibi in eos ij Græci qui partes regiās ſequebantur, ex aduerſo inſtructi inuadunt. Quo factum eſt, ut Athenienſes ijs urgentibus auxilium ferre non poſſent, agrè admodum id ferentes. Ita deſtincti Lacedæmonij, numero cum leui armatura *quingenta* millia, & Tegeatæ numero tria millia (*hi enim* nuſquam ab Lacedæmonijs dirimebantur) ſacrificauerunt tanquam conſlicturi cum Mardonio præſentibusq; copijs: & cum litare non potuiſſent, multi eorum interea cadebant, multo plures uulnerabantur.

Gerris Perſæ Conſertis enim gerris Perſæ ingentem uim ſagittarū
ſica. emiſerunt, ad eò inſtanter, ut laborantibus Spartiatis, & quia litare non poterant, reſpiciens ad templum Iuſonis Plaræniſium Pauſanias, imploraueritq; deam, obſecraueritq; ne ſpes ſua ipſos omnino fruſtraretur. Adhuc eo deam his uerbis inuocante, Tegeatæ prius exurgentes in Barbaros tendunt: ſtatimq; poſt Pauſa-

niz

niæ preces sacrificantibus Lacedæmonijs ex ta pulchra extirere, qui aliquanto post & ipsi in Persas eunt. Persę omiſſis arcibus ex aduerso sterere. Ad quorū gerra; primum pugna atrox commissæ est iuxta ipsum Cereris templum, eaq; pertinax, donec ad propulsionem uentum est. Siquidem Barbari prehensantes lanceas confringebant, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erant & imperiti, nec hostibus prudētia pæres: qui etsi deni plures uel aut pauciores in singulos irruebant, tamen quia confusi incidebant, à Spartiatis conficiebantur. Mardonius qua parte ipse ex equo albo ciebat pugnam, mille de lectis Persarum præstātissimis stipatus, ea maximè parte hostem urgebat, qui quādiu superſuit, tam diu Persę resistentes seseq; defensantes, strauere multos Lacedæmoniorum. Postea uerò quā Mardonius & agmen, quod circa illum robustissimum erat, occubuit, tum demū alij quoq; terga uerrentes cessere Lacedæmonijs. plurimū enim eis officiebat uentis, armis uacans. Inermes enim cum armatis prelium faciebant. Ibi & ultio necis Leonidę de Mardonio peracta est, secundum oraculum Spartiatis redditum: & uictoria omnium (quas unquam nouimus) speciosissima potitus est Pausanias, Cleombroti filius, Anaxandridę nepos. Horum superiora malorum nomina in Leonida recensui, qui & Pausanię maiores fuit. Oppetit autem Mardonius ab Aimnesto, uiro inrer Spartiatis eximio: qui aliquandiu post bellum Medicum trecentos uiros secū habens, apud Stenyclerum cum omnibus Messenijs quibus cum erat bellum, confligit, ubi ipse & trecenti occubuerunt. Ad Platęas autem Persę postquam à Lacedæmonijs in fugam uersi sunt, nullo ordine ad

Pausaniæ
uictoria.
Mardonij
cadec.

Rr castra

Murus li-
gneus Per-
sarum.

Athenienſiū
victoria.

castra sua contendunt, & ad murum ligneum, quē fecerant in parte quadam agri Thebaui. Tenet me admiratio cum iuxta lucum Cereris dimicaretur, ne unum quidem Persarum uisum esse intrasse fanum, neque circa templum occubuisse, sed plerosq; in profano: opinor (si quid de rebus diuinis opinari oportet) deam ipsam eos non recepisse, quia templum quod est in Eleusine, Anaſtorium concremauerant. Haſtenus pugna hāc geſta eſt. Artabazus Pharnacis filius, cui iam inde ab initio diſplicuerat Mardonium relinqui ab rege in Græcia, quiq; multis uerbis pugnam diſſuadens nihil profecerat, hoc ſibi agendum putauit: Is quod ſibi non placerent, quæ à Mardonio fiebant, eos quibus præerat (præerat autem non paruis copijs) ad quadraginta milia hominum ducebat inſtructos, dum prælium fiebat, quid futurū ē prælio eſſet probè intelligens, iuſſe ratq; omnes ire conſertos quacunq; ipſe duceret, & qua uiderent ipſum feſtinantē. Sic iuſſas tanq̃ ad pugnam copias ducens, cerant Perſas fugientes. Ita nō ſeruato amplius eodem ducendi ordine, ſed repente effuſo curſu fugæ ſe dedit, non ligneum murum uerſus, aut Thebana mœnia, ſed ad Phocenſes, animo celerrimè perueniendi ad Hellespontum. Et ij quidem hoſum iter intenderunt. Cæteris autem Græcis qui ſtabant à regis partibus, ignauiter de in-
duſtria agentibus, Bæotii tamen per diu cum Athe-
nienſibus decertauerunt. Nam ex Thebanis (qui cum Medis ſentiebant) hi non parum ſtrenuos ſe præſtiterunt, qui nolentes ultro ignauiter agere ira dimicarunt, ut trecenti primores eorum ac fortif-
ſimus quiſque illic ſub Athenienſibus occubuerint. Vbi & illi terga dederunt, non quò Perſæ & alia mal-
tudo,

tirudo, quæ aut cum nemine pugnauerat, aut non
 expectauerat, sed Thebas uersus fugerunt. Omnem
 rem pependisse à Persis, quanquam & ipsorum qui
 dam antè quàm cum hoste congredierentur, fugæ se
 mandauerunt, apud me fidem facit, quod ad Per-
 sas intuebantur: atq; ita cuncti illis uictis fugam ca-
 pesserunt, præter equitatum tum alium, tum Bœo-
 tiorum: qui hætenus profuit fugientibus, ut assi-
 duè adhærens hosti, arceret eum ab amicis quos Græ-
 ci insequabantur. Insequabantur enim Græci uicto-
 res, urgendo Xerxianos atque interficiendo. Inter
 hunc tumultum nunciatur Græcis, qui circa tem-
 plum Iunonis instructi à prælio aberant, geri præli-
 um & Pausanianos uincere. Ea re audita, Corin-
 thij, Megaræses, & Phliasij nullo ordine eunt. Corin-
 thij rectè per colles, qua itur ad Cereris templum: a-
 lij per campum, quæ planissima uiarum est. Quos
 iam hosti propinquos nullo ordine irruere conspi-
 cati Thebani equites, quorum præfectus erat Aso-
 podorus Timandri, equos in illos incitauerunt,
 eosq; adorti sexcentos strauerunt. Cæteros ad Cithæ-
 ronem usque persecuti, terga ceciderunt. Et si quidē
 Megareuses atque Phliasii nulla cum laude perie-
 runt. At Persæ cæteraq; multitudo postquam ad li-
 gnum murum effugerunt, turres antequam Lacedæ-
 monii aduenirent, ascendere occupant. Illis con-
 scensis, quàm commodissimè possunt murum præ-
 struunt. Ex quo subeuntibus mox Lacedæmoniis, Muri Pera-
sarum ex-
pugnationes
 acrior extitit muri oppugnatio. Nam quoad Athe-
 nienses abfuere, non modò sese Barbari defensabāt,
 sed etiam Lacedæmoniis antecellebant. utpote igna-
 ris murorum oppugnandorum. Ut uerbò Athenien-
 ses superuenire, tū atrox muri oppugnatio pugnatio
Rr 2 tioq;

tioq; extitit: eaq; permagno temporis spacio, tandē
 virtute & pertinacia Athenienses murum transcen-
 derunt, subrueruntq;, atque ea parte se Græci infu-
 derunt, quorum Tegeatæ introire principes: iidem
 tentorium Mardonij diripuerunt, & ex eo cūm a-
 lia, tum uerò equorum præsepe Mardonij ex æro-
 tum spectatu dignum, quod præsepe Mardonij, Te-
 geatæ in templo Alex Mineræ reposuerunt. Nam
 cætera quæ cepere, in unum cum cæterorum Græ-
 corum præda contulerunt. Proruto muro, Barbari
 non amplius cæteruam cogere, nemo strenuitatis
 memor esse, uidelicet oppressi intra exiguum tem-
 pus, & tot hominum millibus interceptis extir-
 ti. Quos tanto studio Græci trucidabant, ut ex tre-
 centis millibus, exceptis quadraginta millibus, cū
 quibus Artabazus aufugit, ne tria quidem millia
 hominum cædi superfuerint. E Lacedæmoniis qui
 Spartani essent, unus & triginta sunt omnino desi-
 derati. Tegeatarum sedecim, Atheniensium duo &
 quinquaginta. Inter Barbaros strenuissimi extiterūt
 ē peditibus quidam Persæ, ex equitibus autem Sacæ,
 ē uiris uerò Mardónius. Inter Græcos cūm Tegeatæ
 Atheniensesq; multum eminuērunt, tum multo
 plus Lacedæmonii. Quod nōlla alia re possum ostē-
 dere, nisi quod omnes ij, eos qui sibi oblati sunt ui-
 cerunt. Lacedæmonii uerò (quod robustissimum fa-
 it) hostilibus exercitus superauerunt. Quorum
 longē præstantissimus extitit mea sententia Aristoi-
 demus, is qui solus trecentorum ex Thermopylis
 quod euasisset, dedecus ignominiamq; acceperit. Se-
 cundum hunc nauauere operam Posidonius, & Phi-
 locyon, & Amompharetus Spartiata. Quanquam
 cum sermo haberetur, quisnam præstantissimos
 extirisset,

In traden-
 da hæc Bar-
 barorū cæ-
 de, dissen-
 tiunt non-
 nihil auro-
 rea.

extitisset, ij Spartiatę qui adfuere, censuerunt Aristodemum, et si pręclara facinora edidisset, tamen ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinę deseruisse, & propalam mori noluisse: Posidonium uerő qui perire noluisse, ob id extitisse tanto pręstabiliorę uirum. Verũ id fortasse liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortem opperire, omnes honore affecti sunt, pręter Aristodemum: qui ideo caruit honore, quod ob causam prędictam sibi occumbendum putauit. Hi sunt qui ad Platęas nobilissimi extitere. Nam Callicrates extra pręlium occubuit: quo nemo tunc in castra Gręcorum pręstantior uenerat, non modő Lacedęmoniorum, sed etiam aliorum Gręcorum. Hic, cum Pausanias sacrificasset, sedens in ordine, sagitta per latera ictus est: & cum alijs pugnantibus ipse exportaretur, sese morientem miserabatur, ad Aimnestum uirum Platęensem inquiring, non sibi dolere quod pro Gręcia periret, sed quod nihil manu usus esset, nullamque operam nauasset dignam se & sua cupiditate pauandi. Ex Atheniensibus eminuissetur Sophanes Eutychedis filius, ę tribu Decelensi. Decelenses autem rem aliquando gesserunt, ut ipsi Athenienses aiunt, in omne eum fructuosam. Siquidem cum olim ad inuestigandam Helenam Tyndaridę cum magis copijs oram Atticam inuasissent, & populos ę sedibus suis eijcerent, ignari quonam loci subdusta Helena esset, tunc Decelenses feruntur, & ut quidam uolunt, ipse Deceleus tum dolore contumelię, quę Thęseo fieret, tum metu totius Atheniensium soli, ne uastaretur, exposuisse illis omnem rem gestam: eoque deduxisse ad Aphidnas, quę Tirasus indigena Tyndaridis proderet. Quo exfacto Decelę-

Sophanis
fortitudo.

sibus permansit ad hanc usque memoriam in Sparta
immunitas uestigalium, & dignitas praesidendi: adeo
quidem, ut bello quod multis postea annis inter A-
thenienses atque Peloponneses gestum est, Lacedae-
monij cum ceteram Atticam popularentur, à De-
cela temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes,
& praeclarissime inter Athenienses nauata opera, an-
cipiti sermone celebratur. Vno fertur gestasse ferream
ancoram à balteo thoracis catena alligatam: quam
quoties aduentantibus hostibus propinquus erat,
obijciebat: ne illi irruentes ipsum ex ordine sum-
mouere possent. Rursus eisdem in fugam reuertent-
ibus, resumpta ancora ita fugientes insequaba-
tur. Altero sermone à superiori differente fertur
gestasse ancoram non ferream ex balteo alligatam,
sed insignitam in scuto, quod nunquam acquies-
cens assidue rotabatur. Extrat & alterum Sophanis
praeclarum facinus, quod obsidentibus Aeginam
Atheniensibus, Eurybiadem uirum Argium quin-
que certaminum uictorem ex prouocatione intere-
mit. Sed aliquanto post hoc bellum, in quo uir
egregius exitit, dum Atheniensium una cum Lea-
gro Glauconis dux esset, & de metallis aureis decer-
raret, contigit ut ab Hedonibus apud Daton occu-
buerit. Post Barbarorum stragem ad Platæas editam,
transfugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ e-
rat pallaca Pharandatis filij Theaspis Persæ. Hæc cum
accepisset Persas fusos esse, Græcos uictores, tum mul-
to auro ornata inter ancillas & ipsas ornatas cum
ueste speciosissima carpento aduenit: ex eoque descen-
dens, pergit ad Lacedæmonios adhuc in caede occu-
patos: & intuita Pausaniam illa omnia admini-
strantem, agnouit hominem: cuius & nomen
iam pri-

iam pridem & patriam didicerat. Eius genua amplectens, Spartæ rex, inquit, libera me supplicem captivitatis: seruiture, quam etiam hoc facto demeritus es, quod istos extinxisti, neque dæmonum neque deorum respectum habentes. Equidem genere sum Coa, Hagetoridæ Antagoræ filia: ut raptâ ex Co Perseida quidam habuit. Huic respondens Pausanias: Bono, inquit, animo esto, tum quia supplex, tum quia loqueris uera. Nam filia es Hagetoridæ Coi, mihi inter omnes (qui illa circa loca incolunt) hospitris summi. Hæc locutus, eam in præsentia Euphoris qui aderant, commendauit. Postmodum in Aeginam, quod illa uoluit, ducendam curauit. Post huius mulieris digressum continuo Mantinci superueniunt re iam confecta, qui se animaduertentes uenisse sero ad pugnam, magnæ iacturæ loco id sibi esse putauerunt, sed idoneos se esse ad sumendas de se pœnas dixere. Itaque cognito Medos qui cum Artabazo erant, fugæ se mandasse, eos in Thesaliam usque persecuti sunt, etsi petantibus Lacedæmoniis insequi fugientes. Eisdem postea domum reuersi, duces suos exilio multauerunt. Post Mantineos aduenere Helei, qui itidem ut Mantinci magno id sibi detrimento existimantes, domum regressi sunt, suosq; & ipsi duces exilio multauerunt. Hactenus de Mantincis & Heleis. Erat ad Platæas in exercitu Aeginetarum è primoribus Lampon Pythæi filius: qui Pausaniam aggressus, infandissima usus est oratione, inquit: Fili Cleom broti, rem tu mirificam & magnitudine & fulgore gessisti, cui dii tribuerunt, ut liberata Græcia omnes quos nouimus, Græcos gloria supergredereris. Quod superest in hac re agas ita, ut & tu maiore

Lamponia
cōsiliū.

fama celebreris, & aliquis Barbarorum posthac ca-
 neat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim
 Leonidæ apud Thermopylas interempti reciso capi-
 te, Mardonius ac Xerxes truncum in crucem sustu-
 lerunt. Quibus si vicem reddes, laudem nancisceris
 primum ab omnibus Spartiatis, secundo loco ab u-
 niuersis Græcis. Siquidem suffixo Mardonio, Leo-
 nidam patrum tuum fueris ultus. Hæc Lampon

*Pausanias
 responsum
 ad Lampo-
 nem.*

gratiâ se initurum ratus apud Pausaniam dicebat.
 Cui respondens Pausanias: Tuam, inquit, hospes
 Aegineta benevolentiam atque providentiam am-
 plector, tamen ab æquitate iudicandi decerras. Nam
 & me & patriam quos in altum extulisti, ob hæc ge-
 sta ad nihilum redigis, cum suades mihi scire in
 mortuum, aisq; me auditurum melius, si istud fece-
 ro, quod Barbaros decet potius facere quàm Græ-
 cos, quodq; illis exprobramus. Quare ego neque Ae-
 gineta, neque ijs quibus ista probantur assentior:
 contentusq; sum Spartiatis placere ut pie agam, pie
 que dicam. Leonidæ verò, cui me inbes parentare,
 affirmo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas oc-
 cubuerunt, magnificè esse parentatum innumera-
 bilibus horum munerib.

*Præda
 Græcorum &
 Persarum
 elade.*

Tu verò posthac ad istud
 consulendum ne me adieris, quod tibi impunè esse,
 loco beneficij ponas. Hoc cū ille audisset, abiit. Pau-
 sanias edicto proposito, ne quis de præda quid tange-
 ret, iussit seruos omnem comportare pecuniam. Il-
 li per castra dispersi inueniunt tentoria auro & ar-
 gento referta, lectosq; auro & argento constrictos: cæ-
 teras etiâ aureos, phialasq; & alia uasa potoria, necnō
 saccos super plaustra interlucentib. intus inclusis
 auro & argento lebetibus. Quinetiam de cæforam ca-
 daneribus exuebant armillas, & torques & acinaces
 auros.

aureos. Nam varij generis uestimenta nullius mo-
 menti habebantur. Harum rerum multū furto sub-
 trahentes serui Aeginetis uenundabant, multū qđ
 occultare non poterant, representabant. Vnde prin-
 cipium exiit ingentium diuitiarū Aeginetis, ut po-
 te aurum à seruis pro ære mercantibus: ac collata pe-
 cunia decimam selexerunt, ex qua tum deo qui Del-
 phis est, tripes aureus ibi repositus est, insistēs super
 tricipiti ex ære colubro, proxime aram, tum deo qui
 est in Olympia Iupiter æreus decem cubitorum, tū
 deo qui est apud isthmum Neptunus æreus septem
 cubitorum. Hac parte selecta, cæteras inter se distri-
 buerunt, pro suo quisq; merito accipientes. Itemq;
 pallacas Persarum, & aurum, & argentum, & reliquā
 pecuniam cum iumentis. Quæ aut peculiariter data
 sunt, qui optimam operam nauauerunt ad Plarzas,
 refertur à nemine, data tamen fuisse arbitror. Certē
 Pausaniæ sunt ex omnibus dena & ea delecta dono-
 data, ex mulieribus, equis, talentis, camelis, & item
 ex cæteris rebus. Feruntur autem hæc quoq; acta esse,
 & Xerxem dum è Græcia fugit, omnem apparatus
 suum ex auro argentoq; & peripetasmatis Mardonio
 reliquisse, & Pausaniam dum cum apparatus ui-
 dit, iussisse pistorēs & coquos cœnam sibi quasi Mar-
 donio instruere. Quod cum illi fecissent, tum
 Pausaniā lectos intuentem aureos, argenteosq; pro-
 bē instratos, mensas etiā aureas ac argenteas, ma-
 gnificumq; cœnæ apparatus, propositis bonis stu-
 pefactum, imperasse per iocum suis ministris ut La-
 conicam instruerent cœnam. Id cum illi fecissent, &
 nullum interesset, ibi eundem cachinnatē accer-
 sisse Græcorum duces, eisq; ibi conuenerunt, inter
 utendum utriusq; cœnæ apparatus dixisse: Viri
 Græci,

Persarum
 luxus.

Lacedæ-
 moniorū
 frugalitas

fama celeberris, & aliquis Barbarorum posthac ca-
 ueat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim
 Leonidæ apud Thermopylas interempti reciso capi-
 te, Mardonius ac Xerxes truncum in crucem sustu-
 lerunt. Quibus si vicem reddes, laudem nunciſceris
 primum ab omnibus Spartiatis, secundo loco ab u-
 niuersis Græcis. Siquidem suffixo Mardonio, Leo-
 nidam patrum tuum facis ultor. Hæc Lampon
 gratiâ seiniturum ratus apud Pausaniam dicebat.
 Cui respondens Pausanias: Tuam, inquit, hospes
 Aegineta benevolentiam atque prouidentiam am-
 plector, tamen ab æquitate iudicandi decerras. Nam
 & me & patriam quos in altum extulisti, ob hæc ge-
 sta ad nihilum redigis, cum suades mihi scuireia
 mortuum, aisq; me audicrum melius, si istud fece-
 ro, quod Barbaros decet potius facere quàm Græ-
 cos, quodq; illis exprobramus. Quare ego neque Ae-
 gineta, neque ijs quibus ista probantur assentior:
 contentusq; sum Spartiatis placere ut pie agam, pie
 que dicam. Leonidæ uerò, cui me iubes parentare,
 affirmo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas oc-
 cubuerunt, magnificè esse parentatum innumera-
 bilibus horum munerib. Tu uerò posthac ad istud
 consulendum ne me adieris, quod tibi impunè esse,
 loco beneficij ponas. Hoc cū ille audisset, abiit. Pau-
 sanias edicto proposito, ne quis de præda quid tange-
 ret, iussit seruos omnem comportare pecuniam. Il-
 li per castra dispersi inueniunt tentoria auro & ar-
 gento referta, lectosq; auro & argento conſtratos: cra-
 teras etiâ aureas, phialasq; & alia uasa potoria, necnō
 saccos super plaustra interlucentib. intus inclusis et
 auro & argento lebetibus. Quinetiam è cæſorum ca-
 daueribus exiebant amillas, & torques & acinaces
 auros.

Præda
 Græcorū &
 Persarum
 clade.

aureos. Nam narij generis uestimenta nullius mo-
 menti habebantur. Earum rerum multū furto sub-
 trahentes serui Aeginetis uenundabant, multū qđ
 occultare non poterant, representabant. Vnde prin-
 cipium extitit ingentium diuitiarū Aeginetis, utpo-
 te aurum à seruis pro ære mercantibus: ac collata pe-
 cunia decimam selexerunt, ex qua tum deo qui Del-
 phis est, tripes aureus ibi repositus est, insistēs super
 tripicipiti ex ære colubro, proxime aram, tum deo qui
 est in Olympia Iupiter æteus decem cubitorum, tū
 deo qui est apud isthmum Neptunus æteus septem
 cubitorum. Hac parte selecta, cæteras inter se distri-
 buerunt, pro suo quisq; merito accipientes. Itemq;
 pallacas Persarum, & aurum, & argentum, & reliquā
 pecuniam cum iumentis. Quæ aut peculiariter data
 sunt, qui optimam operam nauauerunt ad Plarxas,
 refertur à nemine, data tamen fuisse arbitror. Certē
 Pausaniæ sunt ex omnibus dena & ea delecta dono
 data, ex mulieribus, equis, talentis, camelis, & item
 ex cæteris rebus. Feruntur autem hæc quoq; acta esse,
 & Xerxem dum è Græcia fugit, omnem apparatus
 suum ex auro argentoq; & peripetasmatis Mardonio
 reliquisse, & Pausaniam dum eum apparatus ui- *Persarum*
 dit, iussisse pistores & coquos cœnam sibi quasi Mar- *luxus.*
 donio instruere. Quod cum illi fecissent, tum
 Pausaniā lectos inuenientem aureos, argenteosq; pro-
 bē instratos, mensas etiam aureas ac argenteas, ma-
 gnificumq; cœnæ apparatus, propositis bonis stu-
 refactum, imperasse per iocum suis ministris ut La-
 conicam instruerent cœnam. Id cum illi fecissent, &
 nultum interesset, ibi eundem cachinnatē accer- *Lacedæ-*
 sisse Græcorum duces, eisq; ibi continerunt, inter *moniorū*
 utendum utriusq; cœnæ apparatus dixisse: Viri *frugalitas*
 R r s Graci,

fama celebreris, & aliquis Barbarorum posthac ca-
 neat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim
 Leonidæ apud Thermopylas interempti recto capi-
 te, Mardonius ac Xerxes truncum in cruce[m] sustu-
 lerunt. Quibus si uicem reddes, laudem nancisceris
 primum ab omnibus Spartiatis, secundo loco ab u-
 niuersis Græcis. Siquidem suffixo Mardonio, Leo-
 nidam patrum tuum fueris ultor. Hæc Lampon

Pausaniæ gratiâ se initurum ratus apud Pausaniam dicebat.
responsum Cui respondens Pausanias: Tuam, inquit, hospes
ad Lampo Aegineta beneuolentiam atque providentiam am-
nem. plector, tamen ab æquitate iudicandi deceras. Nam

& me & patriam quos in altum extulisti, ob hæc ge-
 sta ad nihilum redigis, cum suades mihi scire in
 mortuum, aisq[ue] me auditurum melius, si istud fece-
 ro, quod Barbaros decet potius facere quàm Græ-
 cos, quodq[ue] illis exprobramus. Quare ego neque Ae-
 ginetis, neque ijs quibus ista probantur assentior:
 contentusq[ue] sum Spartiatis placere ut pie agam, pie
 que dicam. Leonidæ uerò, cui me inbes parentare,
 affirmo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas oc-
 cubuerunt, magnificè esse parentatum innumera-
 bilibus horum munerib[us]. Tu uerò posthac ad istud

Præda
Græcorū &
Persarum
etade.

consulendum ne me adieris, quod tibi impune esse,
 loco beneficij ponas. Hoc cū ille audisset, abiit. Pau-
 sanias edicto proposito, ne quis de præda quid tange-
 ret, iussit seruos omnem comportare pecuniam. Il-
 li per castra dispersi inueniunt tentoria auro & ar-
 gento referta, lectosq[ue] auro & argento constrictos: cra-
 teras etiā aureas, phialasq[ue], & alia uasa potoria, necnō
 saccos super plaustra interlucentib[us] intus inclusis ex
 auro & argento lebetibus. Quinetiam de cæforam ca-
 daucribus exuebant armillas, & torques & acinaces
 auros.

aureos. Nam narij generis uestimenta nullius mo-
 menti habebantur. Earum rerum multū furto sub-
 trahentes serui Aeginetis uenundabant, multū qđ
 occultare non poterant, representabant. Vnde prin-
 cipium extitit ingentium diuitiarū Aeginetis, ut po-
 te aurum à seruis pro ære mercantibus: ac collata pe-
 cunia decimam selegerunt, ex qua tum deo qui Del-
 phis est, tripes aureus ibi repositus est, insistēs super
 tricipiti ex ære colubro, proxime aram, tum deo qui
 est in Olympia Iupiter æreus decem cubitorum, tū
 deo qui est apud isthmum Neptunus æreus septem
 cubitorum. Hac parte selecta, cæteras inter se distri-
 buerunt, pro suo quisq; merito accipientes. Itemq;
 pallacas Persarum, & aurum, & argentum, & reliquā
 pecuniam cum iumentis. Quæ aut peculiariter data
 sunt, qui optimam operam nauauerunt ad Platæas,
 refertur à nemine, data tamen fuisse arbitror. Certē
 Pausaniæ sunt ex omnibus dena & ea delecta dono-
 data, ex mulieribus, equis, talentis, camelis, & item
 ex cæteris rebus. Feruntur autem hæc quoq; acta esse,
 & Xerxem dum è Græcia fugit, omnem apparatus
 suum ex auro argentoq; & periperasmatidis Mardonio
 reliquisse, & Pausaniam dum cum apparatus ui-
 dit, iussisse pistores & coquos cœnam sibi quasi Mar-
 donio instruere. Quod cum illi fecissent, tum
 Pausaniā lectos intuentem aureos, argenteosq; pro-
 bē instratos, mensas etiam aureas ac argenteas, ma-
 gnificumq; cœnæ apparatus, propositis bonis stu-
 pefactum, imperasse per iocum suis ministris ut La-
 conicam instruerent cœnam. Id cum illi fecissent, &
 nultum interesset, ibi eundem cachinnatē accer-
 sisse Græcorum duces, eisq; ibi continerunt, inter
 utendum utriusq; cœnæ apparatus dixisse: Viri
 Græci,

Persarum
 luxus.

Lacedæ-
 moniorū
 frugalitas

fama celebreris, & aliquis Barbarorum posthac ca-
 neat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim
 Leonidæ apud Thermopylas interempti reciso capi-
 te, Mardonius ac Xerxes truncum in crucem sustu-
 lerunt. Quibus si vicem reddes, laudem nancisceris
 primum ab omnibus Spartiatis, secundo loco ab u-
 niuersis Græcis. Siquidem suffixo Mardonio, Leo-
 nidam patrum tuum fueris ultor. Hæc Lampon

Pausaniæ gratiâ se initurum ratus apud Pausaniam dicebat.
responsum Cui respondens Pausanias: Tuam, inquit, hospes
ad Lampo Aegineta beneuolentiam atque providentiam am-
nem. plector, tamen ab æquitate iudicandi decerras. Nam

& me & patriam quos in altum extulisti, ob hæc ge-
 sta ad nihilum redigis, cum suades mihi scire in
 mortuum, aisq; me audirum melius, si istud fece-
 ro, quod Barbaros decet potius facere quàm Græ-
 cos, quodq; illis exprobramus. Quare ego neque Ae-
 ginetis, neque ijs quibus ista probantur assentior:
 contentusq; sum Spartiatis placere ut pie agam, pie
 que dicam. Leonidæ uerò, cui me inbes parentare,
 affirmo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas oc-
 cubuerunt, magnificè esse parentatum innumera-
 bilibus horum munerib.

Præda Tu uerò posthac ad istud
Græcorū & consulendum ne me adieris, quod tibi impune esse,
Perfarum loco beneficij ponas. Hoc cū ille audisset, abiit. Pau-
clade. sanias edicto proposito, ne quis de præda quid tange-
 ret, iussit seruos omnem comportare pecuniam. Il-
 li per castra dispersi inueniunt tentoria auro & ar-
 gento referta, lectosq; auro & argento constrictos: cra-
 teras etiā aureas, phialasq; & alia uasa potoria, necnō
 saccos super plaustra interlucentib. intus inclusis
 auro & argento lebetibus. Quinetiam è cæforam ca-
 daueribus exuebant armillas, & torques & acinaces
 auros.

aureos. Nam varij generis uestimenta nullius momenti habebantur. Earum rerum multū furto subtrahentes serui Aeginetis uenundabant, multū quod occultare non poterant, representabant. Vnde principium extrit ingentium diuitiarū Aeginetis, utpote aurum à seruis pro ære mercantibus: ac collata pecunia decimam selegerunt, ex qua tum deo qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistēs super tricipiti ex ære colubro, proxime aram, tum deo qui est in Olympia Iupiter æteus decem cubitorum, tū deo qui est apud isthmum Neptunus æteus septem cubitorum. Hac parte selecta, cæteras inter se distribuerunt, pro suo quisque merito accipientes. Itemque pallacas Persarum, & aurum, & argentum, & reliquā pecuniam cum iumentis. Quæ autē peculiariter data sunt, qui optimam operam nauauerunt ad Platæas, refertur à nemine, data tamen fuisse arbitror. Certē Pausaniæ sunt ex omnibus dena & ea delecta dona data, ex mulieribus, equis, talentis, camelis, & item ex cæteris rebus. Feruntur autem hæc quoque acta esse, & Xerxem dum à Græcia fugit, omnem apparatus suum ex auro argentoque & peripetasmatis Mardonio reliquisse, & Pausaniam dum cum apparatus ui- *Persarum*
dit, iussisse pistorēs & coquos cœnam sibi quasi Mar- *luxus.*
donio instruere. Quod cum illi fecissent, tum Pausaniā lectos inuenientem aureos, argenteosque probe instratos, mensas etiam aureas ac argenteas, magnificumque cœnæ apparatus, propolitis bonis stupefactum, imperasse per iocum suis ministris ut Laconicam instruerent cœnam. Id cum illi fecissent, & nultum interesset, ibi eundem cachinnatē accersisse Græcorum duces, eisque, ibi conuenerunt, inter *Lacedæ-*
stendendum utriusque cœnæ apparatus dixisse: Viri *moniorū*
frugalitas
R r s Græci,

*In traden-
da hac Bar-
barorū ex-
ce, dissen-
tiunt non-
nihil auto-
rea.*

tiōq; extitit: eaq; permagno temporis spacio, tandē
virtute & pertinacia Athenienses murum transcen-
derunt, subrueruntq;, atque ea parte se Græci infu-
derunt, quorum Tegeatæ introiere principes: iidem
tentorium Mardonij diripuerunt, & ex eo cum a-
lia, tum uerò equorum præsepe Mardonij ex ære to-
tum spectatu dignum, quod præsepe Mardonij, Te-
geatæ in templo Alæ Minervæ reposuerunt. Nam
cetera quæ cepere, in unum cum ceterorum Græ-
corum præda contulerunt. Proruto muro, Barbari
non amplius cateruam cogere, nemo strenuitatis
memor esse, uidelicet oppressi intra exiguum tem-
pus, & tot hominum millibus interceptis extermi-
ti. Quos tanto studio Græci trucidabant, ut ex tre-
centis millibus, exceptis quadraginta millibus, cū
quibus Artabazus aufugit, ne tria quidem millia
hominum cēdi superferuerint. E Lacedæmonijs qui
Spartani essent, unus & triginta sunt omnino desi-
derati. Tegeatarum sedecim, Atheniensium duo &
quingenta. Inter Barbaros strenuissimi extiterūt
ē peditibus quidam Persæ, ex equitibus autem Sacæ,
ē uiris uerò Mardónius. Inter Græcos cū Tegeatæ
Atheniensesq; multum eminuērunt, tum multo
plus Lacedæmonii. Quod nōlla alia re possum ostē-
dere, nisi quod omnes ij, eos qui sibi oblati sunt ui-
cerunt. Lacedæmonii uerò (quod robustissimum fa-
it) hostileis exercitus superauerunt. Quorum
longē præstantissimus extitit mea sententia Aristot-
demus, is qui solus trecentorum ex Thermopylis
quod euasisset, dedecus ignominiamq; acceperit. Se-
cundum hunc nauauere operam Posidonius, & Phi-
locyon, & Amompharerus Spartiata. Quanquam
cum sermo haberetur, quisnam præstantissimos
exticisset,

extitisset, ij Spartiatę qui adfuere, censuerunt Aristodemum, et si præclara facinora edidisset, tamen ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinę deseruisse, & propalam morti noluisse: Posidonium uerò qui perire noluisse, ob id extitisse tanto præstabiliorē uirum. Verùm id fortasse liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortem oppetere, omnes honore affecti sunt, præter Aristodemum: qui ideo caruit honore, quod ob causam prædictam sibi occumbendum putauit. Hi sunt qui ad Platęas nobilissimi extitere. Nam Callicrates extra prælium occubuit: quo nemo tunc in castra Gręcorum præstantior uenerat, non modò Lacedęmoniorum, sed etiam aliorum Gręcorum. Hic, cum Pausanias sacrificasset, sedens in ordine, sagitta per latera idus est: & cum alijs pugnantibus ipse exportaretur, sese morientem miserabatur, ad Aimnestum uirum Platęensem inquiring, non sibi dolere quod pro Gręcia periret, sed quod nihil manu usus esset, nullamque operam nauasset dignam se & sua cupiditate pauandi. Ex Atheniensibus eminuisse fertur Sophanes Eutychedis filius, è tribu Decelensi. Decelenses autem rem aliquando gesserunt, ut ipsi Athenienses aiunt, in omne eum fructuosam. Siquidem cum olim ad inuestigandam Helenam Tyndaridę cum magnis copijs oram Atticam inuasissent, & populos è sedibus suis eijcerent, ignari quonam loci subdola Helena esset, tunc Decelenses feruntur, & ut quidam uolunt, ipse Deceleus tum dolore contumelię, quę Theseo fieret, tum metu totius Atheniensium soli, ne uastaretur, exposuisse illis omnem rem gestam: eos deduxisse ad Aphidnas, quę Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex facto Decelē-

Sophanis
fortitudo.

sibus permanſit ad hanc uſq; memoriam in Sparta
immunitas ueſtigalium, & dignitas præſidēdi: adeo
quidem, ut bello quod multis poſtea annis inter A-
thenienſes atque Peloponnenſes geſtum eſt, Lacedæ-
monij cum cæteram Atticam popularentur, à De-
cela temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes,
& præclariffimè inter Athenienſes nauata opera, an-
cipiti ſermone celebratur. Vno fertur geſtaſſe ferreā
ancoram è balteo thoracis catena alligatam: quam
quories aduentantibus hoſtibus propinquus erat,
objiciebat: ne illi irruentes ipſum ex ordine ſum-
mouere poſſent. Rurſus eiſdem in fugam reuertent-
tibus, reſumpta ancora ita fugientes inſequeba-
tur. Altero ſermone à ſuperiori differente fertur
geſtaſſe ancoram non ferream ex balteo alligatam,
ſed inſignitam in ſcutō, quod nunquam acquieſ-
cens aſſiduè rotabatur. Extrat & alterum Sophanis
præclarum facinus, quod obſidentibus Aeginam
Athenienſibus, Eurybiadem uirum Argium quin-
que certaminum uictorem ex prouocatione intere-
mit. Sed aliquanto poſt hoc bellum, in quo uir
egregius extitit, dum Athenienſium unā cum Lea-
gro Glauconis dux eſſet, & de metallis aureis decer-
taret, contigit ut ab Hedonibus apud Daton occu-
buerit. Poſt Barbarorum ſtragem ad Platæas editam,
transfugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ e-
rat pallaca Pharandatis filij Theæſpis Perſæ. Hæc cū
accepiffet Perſas fuſos eſſe, Græcos uictores, tum mul-
to auro ornata inter ancillas & ipſas ornatas cum
ueſte ſpecioſiſſima carpento aduenit: ex eoq; descen-
dens, pergit ad Lacedæmonios adhuc in cæde occu-
patos: & intuiſa Pauſaniam illa omnia admini-
ſtrantem, agnouit hominem: cuius & nomen
iampr.

iam pridem & patriam didicerat. Eius genua amplectens, Sparta rex, inquit, libera me supplicem captiuitatis seruitute, quam etiam hoc facto demeritus es, quod istos extinxisti, neque demonum neque deorum respectum habentes. Equidem genere sum Coa, Hagetoridæ Antagoræ filia: ut raptâ ex Co Perasa quidam habuit. Huic respondens Pausanias: Bono, inquit, animo esto, tum quia supplex, tum quia loqueris uera. Nam filia es Hagetoridæ Coi, mihi inter omnes (qui illa circa loca incolunt) hospitris summi. Hæc locutus, eam in præsentia Ephoris qui aderant, commendauit. Postmodum in Aeginam, quod illa uoluit, ducendam curauit. Post huius mulieris digressum continuo Mantinei superuenerunt re iam confecta, qui se animaduertentes uenisse sero ad pugnam, magnæ iacturæ loco id sibi esse putauerunt, sed idoneos se esse ad sumendas de se pœnas dixere. Itaque cognito Medos qui cum Artabazo erant, fugæ se mandasse, eos in Thessaliam usque persecuti sunt, etsi perantibus Lacedæmoniis insequi fugientes. Iidem postea domum reuersi, duces suos exilio multauerunt. Post Mantineos aduenere Helei, qui iridem ut Mantinei magno id sibi detrimento existimantes, domum regressi sunt, suosq; & ipsi duces exilio multauerunt. Hactenus de Mantineis & Heleis. Erat ad Platæas in exercitu Aeginetarum è primoribus Lamponia
 Lamponia
 cōsiliū.
 Pythæi filius: qui Pausaniam aggressus, infandissima usus est oratione, inquitens: Fili Cleom broti, rem tu mirificam & magnitudine & fulgore gessisti, cui dii tribuerunt, ut liberata Græcia omnes quos nouimus, Græcos gloria supergredereis. Quod superest in hac re agas ita, ut & tu maiore

fama celebreris, & aliquis Barbarorum posthac ca-
 ueat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim
 Leonidæ apud Thermopylas interempti reciso capi-
 te, Mardonius ac Xerxes truncum in crucem sustu-
 lerunt. Quibus si uicem reddes, laudem nancisceris
 primum ab omnibus Spartiatis, secundo loco ab u-
 niuersis Græcis. Siquidem suffixo Mardonio, Leo-
 nidam patrum tuum fueris ultor. Hæc Lampon
 Pausaniæ gratiâ se initurum ratus apud Pausaniam dicebat.
 Cui respondens Pausanias: Tuam, inquit, hospes
 Aegineta beneuolentiam atque prouidentiam am-
 plector, tamen ab æquitate iudicandi decerras. Nam
 & me & patriam quos in altum extulisti, ob hæc ge-
 sta ad nihilum redigis, cum suades mihi scire in
 mortuum, aisq; me auditurum melius, si istud fece-
 ro, quod Barbaros decet potius facere quàm Græ-
 cos, quodq; illis exprobramus. Quare ego neque Ae-
 gineta, neque ijs quibus ista probantur assentior:
 contentusq; sum Spartiatis placere ut piè agam, piè
 que dicam. Leonidæ uerò, cui me inbes parentare,
 affirmo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas oc-
 cubuerunt, magnificè esse parentatum innumera-
 bilibus horum munerib. Tu uerò posthac ad istud
 consulendum ne me adieris, quod tibi impunè esse,
 loco beneficij ponas. Hoc cū ille audisset, abiit. Pau-
 sanias edicto proposito, ne quis de præda quid tange-
 ret, iussit seruos omnem comportare pecuniam. Il-
 li per castra dispersi inueniunt tentoria auro & ar-
 gento referta, lectosq; auro & argento constrictos: cra-
 teras etiâ aureos, phialasq; & alia uasa potoria, necnō
 saccos super plaustra inrerlucentib. intus inclusis ex
 auro & argento lebetibus. Quinetiam è cæssorū ca-
 daneribus exuebant armillas, & torques & acinaces
 aureos.

Præda
 Græcorū &
 Persarū in
 clade.

aureos. Nam varij generis uestimenta nullius momenti habebantur. Earum rerum multū furto subtrahentes serui Aeginetis uenundabant, multū quod occultare non poterant, representabant. Vnde principium exitit ingentium diuitiarū Aeginetis, utpote aurum à seruis pro ære mercantibus: ac collata pecunia decimam selegerunt, ex qua tum deo qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistēs super tricipiti ex ære colubro, proxime aram, tum deo qui est in Olympia Iupiter æreus decem cubitorum, tū deo qui est apud isthmum Neptunus æreus septem cubitorum. Hac parte selecta, cæteras inter se distribuerunt, pro suo quisque merito accipientes. Itemque pallacas Persarum, & aurum, & argentum, & reliquā pecuniam cum iumentis. Quæ autē peculiariter data sunt, qui optimam operam nauauerunt ad Plæxas, refertur à nemine, data tamen fuisse arbitror. Certē Pausaniæ sunt ex omnibus dena & ea delecta dono data, ex mulieribus, equis, talentis, camelis, & item ex cæteris rebus. Feruntur autem hæc quoque acta esse, & Xerxem dum à Græcia fugit, omnem apparatus suum ex auro argentoque & peripetasmatis Mardonio reliquisse, & Pausaniam dum cum apparatus ui- *Persarum*
dit, iussisse pistores & coquos cœnam sibi quasi Mar- *luxus.*
donio instruere. Quod cum illi fecissent, tum Pausaniā lectos intuentem aureos, argenteosque probè instratos, mensas etiam aureas ac argenteas, magnificumque cœnæ apparatus, propositis bonis stupescit, imperasse per iocum suis ministris ut Laconicam instruerent cœnam. Id cum illi fecissent, & nullum interesset, ibi eundem cachinnatē accer- *Lacedæ-*
sisse Græcorum duces, eisque, ibi conuenerunt, inter *moniorū*
utendum utriusque cœnæ apparatus dixisse: Viri *frugalitas*
Græci,

Græci, hac ego nos de causa conuocavi, quodd nolebam vobis amentiam Medorum ducis ostendere: qui cum talem uitam duceret, ad nos subigendos uenit, qui tam miserè uiſitamus. Hæc Pausanias apud Græcorum duces dixisse fertur. Interiecto dein- de tempore complures Platzensium repererunt loculos auri, argentiq, & aliarũ pecuniarũ. Hoc quo- **Caput sine**
sutura. que rei apparuit postmodum in his mortuis caræ **Qssa quin**
que cubi- nodatis, ut cum eorum ossa comportarent unum
torum. in locum Platzenses, inuentum sit caput nullã su-
 turam habens, sed ex uno osse solidum. Item maxil-
 la cum eo quod super maxillã est, habens dentes etſi
 distinctos, tamen ex uno osse uniuersos tam molares
 quàm cæteros. Quin etiam ossa uiri quinq, cubito-
 rum. Postero die Mardonij cadauer non extitit, in-
 certum à quibus hominibus subraçtum. Audiuĩ ta-
 men iam diuersos illum sepelisse: & ob id permul-
 tos scio ingentia dona ab Artonte Mardonij filio ac-
 cepisse. Quis curam susceperit cadaueris Mardonij
 humandi, pro comperto non potui audire: habet ta-
 men huius rei nonnihil famæ Dionysiophanes E-
 phesius. Mardonius quidem hoc modo tumularus
 est. Græci uerò posteaquã prædam dissipauerunt, cæ-
 sos separatim quisq, suos tumularunt. Lacedæmo-
 nij tribus sepulchris effectis, in eorum uno sacerdo-
 tes è quibus fuere Posidonius & Amompharetus &
 Philocyon & Callicrates: in altero reliquos Sparia-
 tas, in tertio seruos humanerunt. Hunc in modũ La-
 cedæmonij sepulci sunt. Tegeatæ uerò & Athenien-
 ses suos utriq, promiscuè condiderunt: necnon Me-
 garenſes atq, Phliasij suos ab equiratu interemptos.
 Horum omnium sepulchra fuerunt plena. Nam p-
 tiorum sepulchra quæ ad Platæas ostenduntur, p-
 tior

Tunt (quantum ego accipio) ab ijs excitata, qui eru- Græcorū
 bescebant se à pugna abfuisse, cum sero superuenis- sepulchrū
 sent. Quippe tumulus illic uisitur, qui dicitur Aegi-
 nerarum: quem ego audio decem post hanc pugna
 annos rogatu Aeginetarū ab Cleade Autodici filio
 Platzensi illorum hospite, excitatum fuisse. Græcis
 statim à caesorum humatione in agro Platzensi ini-
 to consilio uisum est bellum Thebis inferendum,
 perendumq; eos qui cum Medis sensissent: & in pri-
 mis Timegenidem & Attaginum, qui principes fa-
 ctionis extitissent: & in eos dedidissent, nō prius ab
 urbe discendum, quā eam euertissent. Hoc
 ubi decreuere, undecimo à pugna die mouen-
 tes, obsedere Thebanos, iussos dedere quos di-
 cimus uiros. Abnuentibus dedere Thebanis, a-
 grum eorum populabantur, murumq; adoriebant-
 tur. Quibus ab agro uastando non discedētibz, ui-
 cesimo die Timegenides ad populares ita inquit: Vi-
 ri Thebani, quandoquidem Græcis ita cōstitutum
 est, non prius abscedere ab oppugnatione Theba-
 rum, quā aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis
 abūt ut nostra causa Thebanus ager amplius uexer-
 tur. Sed siue per causam deposcēdi nos, pecunias cu-
 piunt, pecunias eis de publico demus. Nam & pub-
 licē cum Medis sensimus: non autem nos soli. Siue
 reuera deposcentes nos urbē obsidēt, nos ipsi nos in
 disceptationē exhibemus. Eū Thebani sanē probē &
 opportunē locutū arbitrātes, euestigib; caduceatorē
 ad Pausaniā misere, uelle se uiros dedere. Ea re inter
 eos cōuenta, Attaginus ex urbe pfugit, cuius liberos
 ad se Pausanias adductos culpa absoluit, negans
 pueros factionis Medicæ esse principes. Cæteri,
 quos Thebani dedidere, ipsi quidem putabant, se
crimen

crimen refutatos, ac pecunia elapsuros. Pausani-
as autem hoc ipsum suspicans, fortè ubi illos acce-
pit, dimissis omnibus sociorum copijs, Corinthum
deductos supplicio affecit. Hæc hætenus, quæ ad Pla-
tæas & ad Thebas gesta sunt. Artabazum Pharna-
cis filius, ut è Platæis fugiens porro se proripuerat,
Thessali, cum ad ipsos uenisset, hospitio inuitatum
interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei
ad Platæas gestæ. Ille intelligens si omnem ueritatem
pugnæ referret, aditurum se uitæ discriminẽ cum suo
exercitu (fore enim, ut omnes cognita re ipsum ad
orientur, ideoq; ne apud Phocenses quidem retule-
rat quippiam) ad Thessalos ita locutus est: Equidem
uiri Thessali maturo (ut cernitis) quàm celerrimè
peruenire in Thraciam, missus cum hac exercitus
parte ad quoddam negotium transigendum. Mardo-
nius ipse cum suo exercitu aderit, nostris uestigijs
insistens, cui hospitium & officium præstare. Hæc
enim uos interim præstitisse non pœnitebit. Hæc fa-
tus, copias festinabundus per Thessaliam Macedo-
niamq; agebat, rectà Thraciam uersus, tanquam
uere properans ac regionem mediterraneam præ-
cicens, peruenit Byzantium, permultis sociorum
in itinere relictis, qui à Thracibus obtruncati sunt,
quod fame atque labore erant enecti. Ex Byzan-
tio nauigijs transmisit in Asiam. Hunc in modum
ille rediit. Quo autem die ad Platæas pugna-
tum est à Persis, eo die contigit hoc apud Mycalem
Ioniz geri. Cum apud Delon Græci considerent,
Thracice us. ij qui unà cum Leutychida Lacedæmonio nauibus
Arhenago uenerant, ed appulsi sunt è Samo legati, Lampon-
ras. Thracycli, & Athenagoras Archestratidæ, & Hege-
Megestras. sistratu Aristagoræ filius, missi à Samijs clam Per-
sus, ac

At ac tyranno Theomnestore Androdamantis filio, quem Persę tyrannum Sami constituerant. Hi cum adierunt duces, uerba fecit Hegesistratus multa & uaria: Fore enim, ut si tantummodo hos uiderent Iones, à Persis deficerent, nec Barbari expectarent: etiam ut expectarent, tamen non aliam prædā talem illi reperirent. Præterea deos inuocans obsecrabat, ut Græcos Græci liberarent, ulciscerenturq; Barbarum: quę facilia dicebat factu esse, quia naues illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad prælium. Si quid uerò apud hos suspicionis subesset, ne dolo deduceretur, dicere paratos esse se, ut in horum nauibus pro obsidibus agerentur. In his obsecrandis cum multus esset hospes Samius, sciscitabatur eum Leutyichides, siue hominis gratia, uolens audire nomen, siue casu, id deo agente: Samie hospes, quod est tibi nomen? Ille respondet. Hegesistrato. Leutyichides interpellata reliquā eius oratione, si quam instituerat: Accipio, inquit, pro augurio Hegesistratum. Hospes Samie, effice tui nobis, ut & tu & tui isti comites nobiscum nauigetis data fide, Samios promptos esse ad ineundam nobiscum societatem. Hęc locutus, & rem pariter exequi aggressus est. Nam cum Samij extemplò fidem, interposito etiam iurciurando, dedissent, de sua societate cum Græcis, Leutyichides dimissis domum ceteris legatis, iussit eum cuius nomen pro augurio acceperat, secum nauigare. Græci cum illic diem commorati, postridie pulchrè litare, ha-ruspice Deiphono Euenij fillo Apolloniata, ex Apollonia. quę est in sinu Ionico. Huius patri Etenio res huiusmodi cōtigat: Sunt in hac Apollonia sacre Solis oues, quę interdum secundum flumen pascuntur;

quod

Euenius
excecatur

quod è monte Lacmone per Apolloniatem agrum
fluit in mare iuxta Oricum portum. Eas noctu sta-
bulantes in antro, non procul ab urbe, custodiunt
delecti uiri, diuitijs & genere inter populares suos
splendidissimi, singulis annis singuli, quod ex ora-
culo quodam Apolloniæ eas oues permagni faci-
ant. Ibi Euenius hic, cum aliquando delectus ad
custodiendas oues non excubaret uigilās, sed obdor-
misset, ingressi antrū lupi, circiter sexaginta oues
trucidarunt. Id ubi ille animaduertit, rem suppres-
sit, neminiq; aperuit, habens in animo toridem mer-
cari, quas substitueret. At Apolloniæ ubi id acce-
perunt (neq; enim eos quod gestū erat latuit) addu-
ctum in iudicium Euenium condemnauerunt, ne
quia uigiliam edormisset, uisu priuaretur. Quem
posteaquam excecauerunt, mox eis neq; pecora fec-
tificare, neque humus pro consuetudine fructū fer-
re. Erant autem illis pecora & in Dodona & in Del-
phis. Interrogati prophetæ causam mali præsentis,
responderunt causam esse, quia custodem sacrarū
ouium Eueniū iniquè luminib. orbassent (se enim im-
misisse lupos) nec prius ab illius ultione cessaturos,
quàm ei satis fecissent ex ijs, quæ in eum perpetras-
sent, ut ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret.
His perfectis, daturus se Euenio tale donum, quod
habentem plerique hominum putarent beatum.
Hæc Apolloniatis sunt redditæ oracula. Quæ Apol-
loniæ silentio suppressentes, quibusdam è ciui-
bus exequenda delegauerunt. Illi hunc in modum
putarunt exequenda: Euenium in statione seden-
tem adeunt, eiq; assidentes alijs de rebus uerba fa-
ciunt, donec deueniunt ad miserandam hominis
calamitatem. Ita introducta eius rei mentio, per-
contantur

contantur quam multam optaret, si eam uellent pendere Apolloniæ. Hic qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciuium, quos nominabat, quorum patrimonium omnium Apolloniatarum purabat esse pulcherrima, & præterea domicilium, quod in urbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, non intensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentum. Hoc cum respondisset Euenius, tum ij qui ei assidebant excipientes: Eueni, inquiunt, hanc tibi satisfactionem Apolloniæ pro ereptis oculis tibi rependunt, ex oraculo eis reddito. Euenius, ubi omnem rem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. Ciues ea prædia à dominis mercati, huic, qui illa optasset, dedere, qui mox deinde insitam diuinationem obtrinit, unde celebratissimus euasit. Huius Euenij filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthijs exercitui uaticinabatur. Quanquam illud quoque audiui, Deiphono negocium in Græcia fuisse exhibitum: quod se filium Euenij, cuius non esset, nuncuparet. Postquam litauere Græci, classem à Delo Samum uersus soluerunt: quam cum Samum applicuissent, ad templum Iunonis eam locauere, sese ad prælium nauale apparantes. Eorum cursum ad se esse Persæ audientes, & ipsi ceteras naues ad continentem reducunt, præter Phœnissas, quas abire permiserant. Non enim censebant pugnam naualem sibi esse capeffendam, cum pares hosti non esse sibi uiderentur. In continentem autem ideo nauigabant, ut essent sub suo peditatu, qui apud Mycalem agebat, præcepto Xerxis ab alijs cepijs relictus ad Ioniam tutanda, numero sexaginta milia, duce Tigraue, omnium Persarum & specie & statura eminentissimo.

Ad

Euenius
uates.
Deiphon
uates.

NeleusCo-
dri.

Leutychi-
dis strata-
gema.

Ad hunc exercitum cōstituerant refugere duces Per
sice classis, subductisq; nauibus, munimenta ualli
circundare, in illarum suumq; p̄sidium. Hoc inito
consilio, profecti sunt ad Potniēsum templum My
cales, p̄teruecti ad Gersonem & Scolopoētem, ubi
Cereris Eleusinz cernitur templū, quod Philistus Pa
sicles filius condidit, sc̄tans Neleum Cōdri filium in
colonia Mileti locanda. Ibi subductas naues muni
mento circumdederunt: & ē saxis stipitibusq; feliciū
arborum, quas ipsi exciderunt: & circum munitio
nes depactis sudibus se instruxerunt, tanquam & ob
sidendi & uictoria potituri. In utrunq; enim casum
ratione intra sese apparabant. Hos abiisse in conti
nentem postquam accepere Gr̄ci, tanquam eos Bar
bari effugissent, xgr̄e ferebant, incerti quid agerent,
retrone se reciperent, an tenderent in Hellep̄orum.
Tandem neutrum horum uisum est esse faciēdum;
sed porrō eundem in continentem. Pr̄paratis igitur
ad pugnam nauale tabularis, alijsq; quibuscūq;
opus erat, ad Mycalem navigant: & cum proximē
castra hostium uenere, neminem ex aduerso obuiā
ferri uident, sed naues intra murum subductas, &
magnam uim peditatus pro littore dispositam. Ibi
primum Leutychides nauem littori applicans, quā
maximē appropinquare poterat, Iones per p̄conē
compellabat, inquires: Viri Iones, quicunq; ē uo
bis me exauditis, intelligite quē dico. Nihil enim ho
rum quæ uobis mando, intelligunt Persæ: ubi pu
gnam conseruerimus, debetis ante omnia reminis
ci libertatis. Deinde tessere Hebes. Hoc qui ē uobis
non audijt, ab eo qui audijt discat. Huius facti e
dem mens fuit, quæ Themistoclis ad Artemisiū: q
uidelicet hæc uerba si laterēt Barbaros, inductura ad
obsequen-

obsequendum Ionas essent: sin delata ad Barbaros essent, redderent eis Græcos suspectos. His per Leuty chidem admonitis, secundo loco Græci naues littori admovent, & ex illis in littus egressi, sese ad pugnam instruere. Quod facientes cum cernerent Persæ, & scirent Samios fuisse adhortatos, arma Samijs adimunt, suspicati illos sentire cum Græcis. Quippe Samij exceptos circa Atticam Athenienses à Xerxe, & illuc classe Barbarorum deuectos, redemerant omnes, Athenasq; cum uiatico remiserant. Quo nomine non in minimam suspicionem uenerant, quod quingenta hominum capita hostium Xerxis liberassent. Præterea Milesijs, tanquam maxime locorum gnaris, Persæ imperant, ut cõpita quæ ad cacumina Mycales ferunt custodiant: eo consilio facientes id, ut Milesij ab exercitu abessent. Hunc in modum ab ijs Ionibus, qui aliquid rerum nouarum molituri uidebantur, si facultatem nacti essent, Persæ sibi præcauerunt. Iisdem facta ex gerris testudine, sese constipauerunt. Græci ubi instructi fuere, ire in Barbaros tendunt: quibus euntibus, aduolauit in uniuersum exercitum rumor, caduceumque supra fluctus positum apparuit. Rumor autem huiusmodi ad eos ferebatur: Græcos acie in Bæotijs superasse Mardonij copias. Multis autem signis res quæ diuinitus fiunt, declarantur, etsi tunc eodem die contigit utraq; clades, ea quæ ad Platæas accepta, & quæ ad Mycalem accipienda erat. Fama quæ huc ad Græcos uenit, reddidit eos multo ferociores, & ad subeundum ultro periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, ut ad utranque pugnam essent Cereris Eleusinz templa. Nam apud ipsum Cereris fanum (ut à me superius

Res diuinitus futuræ signis declarantur.

Platæarū
pugna.
Mycales
pugna.

demōstratū est) in agro Platæensi pugna cōmissa est, & itē in Mycale, iuxta Cereris delubrum pugna erat committenda: ut non ab re uenerit ad istos fama uictoriæ Pausaniæ atq; Græcorum. Nā pugna ad Platæas diluculo diei gesta est, apud Mycalem uespere. Quarum utranq; eodem eiusdem mensis die gestam esse, non diu pōst ab his rem repetentibus, declaratum est. Ante rumoris aduentum subibat istos timor, non tam de seipsis, quā de Græcia, ne Mardonio subijceretur. At ubi fama hæc ad eos aduolauit, impensius atque properantius ad congregiendum processerunt: tanto animo Græcis ac Barbaris in pugnam tendentibus, tanquam insulæ eis & Hellespontus proposita præmio essent. Athenienses, & qui iuxta erant, instructi penē ad dimidium copiarum, iter tenebant per littus atq; planiciem. Lacedæmonij autem, & deinceps collocati, per confragosa & montes. Quæ dum Lacedæmonij circuibant, interim Athenienses in altero cornu præliabātur: Persæ, quoad eis gerra mansere recta, sese defensauere, nihilo inferiores hostibus. Postea uerō quā Atheniensium, & eorum qui cum Atheniensibus erant, copię adnixæ sunt, uehementius se mutuo adhortantes, ut laus operis ipsorum esset, non Lacedæmoniorum, tum commutari iam res, & deiectis gerris Græci conferti impressionem facere in Persas: illi accepto impetu perditū resistere. Ad postremum in munitiones refugere, cum quibus pariter irruerūt Athenienses, & Corinthij, & Sicyonij, & Træzenij: ita enim erant in acie collocati. Vbi uerō & murus captus est, ibi Barbari non roboris memores esse, sed fugæ, præterquā Persæ. Hi soli ad paucos redacti pergnabant, Græcis assidue in murū irruentibus. Quo
rum

CALLIOPE, LIBER IX. 643

rum duo duces, Artayntes, & Ithramitres, classarii exercitus duces effugerunt: totidem pugnaſtes occubuerunt, Mardontes, & pedestrium copiarum dux Tigranes. Adhuc dimicantibus Persis, superuenere Lacedæmoni) ac socij, qui eos qui supererant trucidauerunt. Ipsorum quoq; Græcorum complures illic cecidere, & cùm ali) ex Sicyonijs, tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Satii, qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, ubi uiderunt statim ab initio pugnam pertinaciorē, quoad poterant Græcis suppetias ire. Quos inchoasse cernentes alij Iones, ita & ipsi à Persis deficientes adorti sunt Barbaros. Mileſiis præceptum erat, ut exitus uiarum custodirent, Persarum salutis gratia, ut si qui casus (quemadmodum accidit) eos deprehendiſſent, Mileſiis ducibus salutem sibi ad Mycales cacumina compararent. Huius quidē rei causa Mileſi illi collocati fuerant, neſe si pugna adesset, aliquid innoſcarent. At illi è contrario prorsus quàm inſſi fuerant fecere: alijsq; quæ ad hostem ferebant uis, in Barbaros ingruere, & ad extremum in eis maſtandis omnium exitere hostiliſſimi. Hūc in modum Ionia iterum defecit à Persis. In hoc prælio præclariſſimam inter Græcos operam nauauerūt Athenienſes, & ex Athenienſibus Hermolycus Euthœni filius, uir in Pancratio celebris: cui poſtea cōtingit, ut bello inter Atheniēſes & Caryſtios in pugna apud Cynnum agri Caryſtii facta, caſus in Geræſto iacuerit. Secundum Athenienſes egregie exitere Corinthij Træzeniique, ac Sicyonii. Græci perquàm multis Barbarorum alijs in pugna, alijs in fuga interfectis, eorum naues incenderunt, totumque murum, egeſta illinc in litrus præda, &

Ionia rur-
sus Græ-
cia reſtituta.

88 quibusdam

Ioniz trās
latio.

quibſdam pecuniarum theſauris repertis. Vbi caſtra atq; naues cremauere, uela fecerunt. Et cum Samum appulſi eſſent, conſultabant de gente Ionica tranſferenda, & ubinā in Græcia illam locari oporteret, cuius ipſi imperium obtinerent. Neq; enim uidebatur eis fieri poſſe, ut per omne tempus Ionibus tutandis præſent: aut ſi non præſent, ſperandum eſſe, ut Iones à Perſis rebellare gauderent. Ad hæc magiſtratus Lacedæmoniorū cenſebant emporia nationum Græcarū, quæ cū Medis ſenſiſſent, eiſtis incolis, danda cum territorio Ionibus habitāda. Athenienſes è contrario, non eſſe principatū Ioniz ſum mouendum, nec Lacedæmonijs de ipſorum colonijs conſultandum. Et cū hoc contenderunt Athenienſes, libenter eis ceſſere Peloponneſes. atq; ita Samios, & Chios, & Lesbios, ac cæteros inſulanos, qui ſecum militabāt, ad ſocietatis fœdus adegerunt: data acceptaq; fide cum iureiurando, ſe permanſuros in ſocietate, nec ab ea deſcituros. Hoc iureiurando accepto, ad pontes ſoluendos nauigauerunt, ratū adhuc illos inturos ſe eſſe inuenturos. Et illi quidē in Helleſpontum nauigabant. Li uerò Barbari qui profugerant, non ira multi, cū ad cacumina Mycales perueniſſent, ſe Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt, Maſiſtes Darij filius, qui pugne male geſtæ affuerat, conuiciari Artayntæ cum alijs multis probris, tum uerò dicere, illum muliere fuiſſe ignauio-
 rem, ita illam præfecturam adminiſtraſſe, dignū hæc omni malo eſſe, qui de regia domo male meritus eſſet. Apud Perſas ſummo opprobrio datur, au-
 dire ſe muliere eſſe ignauio-
 rem. Artayntes ubi multa audiit, indignè ferens, acinacem in Maſiſtē ſtringit, interficiendi audus: quem irruentem cernens

Xenagetu

Xenagoras Praxilai filius, Halicarnasseus, ut stabat à Xenago-
tergo, hominem medium arripit, sublatū humi al- ras Pra-
lidit, intereaq; satellites Masistis affuere. Eo facto Xe xilai.

nagoras & ipsius Masistis gratiam iniit, & Xerxis, cu
ius fratrem seruasset. Quippe ab eo ob hanc rem to
tius Ciliciæ præfectura donatus est. Nihil hoc am-
plius inter uiam Barbari egerunt, Sardisq; peruene
runt, ubi rex erat, ex eo tēpore quo prælio naturali ma
le gesto Athenis, illuc profugerat. Sardibus aut tunc
agēs, adamabat uxore Masistis, quæ & ipsa illic erat.

Ea cum potiri non posset, neq; donis missitādis, ne-
que ui, quā asferre uolebat fratris Masistis respectu:

Xerxis a-
morea.

quæ res & mulierē retinebat, probe gnaram, non se
coactum iri nisi ubi Xerxes cætera prohibitus huc e-
uasit, ut filio suo Dario in matrimonium daret fi-
liam huius mulieris, ac Masistis: existimās si hoc te-
cisset, commodius se illa potiturum. Contracto ma-
trimonio, alijsq; ex consuetudine celebratis, Susa p
fectus est. Eo postquam peruenit, & uxorem Dario
domum duxit, ita demum ab uxoris Masistis amo-
re cessauit, adamata ex familiaritate nurus Masistis
filia, cui nomē erat Artayntæ. Qua cū potiretur, p-
cessu temporis res patefacta est, hunc in modū: Ame-
stis uxor Xerxis, amiculum quod ipsa texerat, grā
de atque distinctum, & spectatu dignum, uiro do-
nauit. Quo ille delectatus atque amictus, ad Artay-
ntam se confert, atq; ubi se oblectauit cum ea, iussit
à se petere mulierem quæ optaret sibi fieri in re-
munerationem obsequij. Omnia enim quæ peteret,
impetraturam. Ad hoc illa respondens (debeatur
enim toti familiæ infortunium) Dabisne, inquit, mi-
hi quicquid à te petiero? Xerxes omnia alia potius
cum petituram ratus, cum iureiurando promisit.

SS ; Qui

Qui postquam iuravit, mulier intrepidè amictum poposcit. Xerxes enimvero recusare non ob aliud, quàm quod uereretur Amestris: ne sic illa rem, quæ agebatur, iam pridem suspicata deprehenderet: offerre & urbes, & immensam uim auri, & copias militum, quibus nemo præter illam esset præfecturus.

Exercitu
donari a-
pud Persas
eximium.

Eximium autem donum est apud Persas, exercitu donari. Verùm cum non posset persuadere mulieri, amiculum dedit. Quo dono illa supra modum læta, eo gestando gestiebat. Amestris ubi mulierem habere amiculum sciuit, & rem gestam, non in puellam concepit odium, sed in illius matrem, penes quam culpam, & quam huius rei autorem esse credebatur, exitium machinatur. Obseruato itaque tempore, quo uir suus Xerxes regalem instrueret cœnam quæ cœna semel quotannis eo die, quo rex creatus

Tyrtæ
na.
Tellion cœ
na.

est, instruebatur. Cœnæ nomen Persicè Tyrtæ, græcè *τύρτα*, id est, perfecta: in qua rex solum caput ornatur, Persasq; strenis donat. Hoc die obseruato, Amestris à Xerxe petit, ut se Masistis uxore donaret. Xerxis id indignum factu nefariumq; arbitrari, uxorem germani dono dari: eamq; insonantem negotii illius, cuius causa uxor sua eam flagitaret. Tandem huius precibus cuius & instituto, quo nefas est, regia cœna proposita orantem non exorare, inuitus admodum annuit, tradensq; uxori, ac iubens facere, quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit: Masista, tu Darii filius es, idemq; mihi frater, præterea uir eximius, tamen cum ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam, cum qua contubernium habeas. Istam autem, quam in matrimonio habes (non enim mihi uidetur habenda) misce

Xerxes
Masisti in-
bet ut uxo-
rum repu-
dies.

facias.

facias. His uerbis stupefactus Masistes: Domine, inquit, quā tu mecum orationem habes importunā, qui uxorem, ex qua liberi mihi sunt adolescentes & filia, quarum unam tu filio tuo duxisti uxorem, iubēs me relinquere, quæ mihi est ex animi mei sententia, ut filiam tuam in matrimonio ducam: Equidem rex, etsi magnificatio me dignari coniugio filiarum, tamen neutrum istorum faciam: Tu uerò, qui nequaquam necesse habes, noli me cogere: alius nō inferior me existet maritus filiarum. sine me mea uxoris consuetudine frui. Hæc ille cum respondisset, percitus ira Xerxes: Atqui, inquit, ita tecum Masista agetur, ut neq; iam tibi filiam meam nuptum dem, neq; tū consuetudine tuarū diutius fruaris, ut discas accipere oblata. Masistes his auditis, extra abiit, hætenus locutus, domine nondum interemisti. Hoc interim tempore dum Xerxes cū fratre colloquitur, Amestris accitis satellitibus Xerxis, uxorem Masistæ excarnificat, mamillas præcidit, easq; canibus abijcit: præcidit nares, aures, labra, linguam, atque ita excarnificatam remittit domum. Harum rerum cū uxorem. nihil audisset Masistes, metuens tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domum proripiebat. Vbi uerò mutilatam uxorem uidit, confestim inito cum liberis cōsilio, abiit Bactra cum illis & alijs quibusdam, tanquam provinciam Bactriam ad defectionē inducturus, & plurimum mali regi factorus: quod & contigisset (ut mihi uidetur) si occupasset ad Bactrios & ad Sacas ascendere. Etenim præses erat Bactriorum, à provincialibusq; diligebatur. Sed hæc cū perpetraturū Xerxes audiens, missis aduersus hominē copiis, & ipsum & liberos & copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis & necē Masistæ hæc hæte-

nus. Græci à Mycale profecti Helleſpontum uerſus, primum circa Leſton ſtationem habuerunt, à uentis intercepti. Inde ſoluētes, Abydon tenuerūt, pontesq; quorum præcipuè cauſa illuc ierant, credentes ſe adhuc eos intentos eſſe inuenturos, cum reperiffent ſolutos, deliberabant. Leutychildi & qui cum eo erant Lacedæmonijs, uidebatur in Græciâ redeundum: Athenienſibus autem & eorum duci Xanthippo, illiè manendum, ut Cherſoneſum tenerent. Itaque Peloponnenſes quidem abiere: Athenienſes uerò ab Abydo in Cherſoneſum traiſciunt, ac Seſtū obſident. Huc, poſtquam auditum eſt Græcos in Helleſponto adeſſe, tanquam ad omniū eius tractus urbem ualidiſſimo muro præditam, conuenire cū alijs ex alijs circa oppidis, tum ex Cardia Oebazus, Perſa, qui arma è pontibus illuc comporauerat. Tenebant autem id oppidum indigenæ Aeoles, iūctis Perſis pariter, & magna ſociorum frequentia. Tyrannidem illius prouinciæ obtinebat Xerxis prætor Arrayſes, ille quidem Perſa, ſed dirus tamen & facinoroſus; qui Xerxem Athenas redentem ex Eleunte circumuenit, petitis Proteſilai Iphiclo geniti pecunijs. Etenim eſt in Eleunte Cherſoneſi Proteſilai ſepulchrum, & eiſanum circumiectum, ubi ierat ingens uis pecuniæ, necnon phialæ aureæ, argenteæque, & xs, & ueſtis, aliaque donaria, quæ Arrayſes rege donante compilauit, cum his uerbis cum circumueſſet: Hec eſt hoc in loco domus uiri Græci: qui cum militum cepiſſis terram tuam adortus, meritis morte pœnas dedit, eius mihi domum dato, ut diſcant alij non militare aduerſus regionem tuam. Hæc dicendo facile erat perſuadere Xerxi, ut largiretur ſibi domum
 eius

eius viri, de quo nihil suspicabatur illum ea sentire. Enimuero sentiebat Artayctes Proteſilaum in prouinciam regis militaſſe, quod uidelicet Perſæ omnem Aſiam ſuam eſſe arbitrabantur, & eius ſemper qui potitur regno. Hic poſtquam pecunijs ab rege donatus eſt, eas ab Eleunte ad Seſton exportauit, fanumq; conſecuit & coluit: & quoties Eleuntē ibat, in penetrali cum mulieribus concumbebat. Tunc autem ab Athenienſibus obſidebatur nullis rebus preparatis, quæ pertinerēt ad tolerandam obſidionem, quā non expectauerat, ex improuiſo à Græcis inuaſus. Illi, poſteaquam ſibi obſidentibus aduenerat autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quoniam murum expugnare nō poſſent. Itaq; orare duces ſuos, ut ſe illinc reducerent. Duces negare ſe prius id facturos, quā aut murum expugnaffent, aut ipſos reſpublica Athenienſium accerſiſſet. Aded res illa eis cordi erat. At ij qui cū Artaycte intra muros erāt, in omnē adducti ſunt calamitatē, aded, ut ſunibus leſtorum elixis ueſcerentur: ubi iā ne hæc quidem habebant, ita ſub noctem capeſſerūt fugam cū alij Perſæ, tum Artayctes & Oebafus, delapſi à poſteriori murorum parte, quæ præcipuè deſtituta ab hoſtibus erat. Poſtquam illuxit, Cherſonitani è turribus rem indicauere Athenienſibus, portasq; patefecere. Athenienſium plerifque fugientes Perſas perſequentibus, alij urbem tenere. Oebazum in Thraciam fuga elapſum, Thraces Abſinthij exceptum, Pleſtoro indigenæ deo ritu ſuo immolauerunt: cæterū eius comites alij interſecerunt. Artayctes autem cum ſuis in ira poſterius fuga, cum pauci eſſent, ſuper Aegos fluente circumuenti, cum diu ſeſe deſenſaſſent, partim occu-

Fames mī-
ra.

Pleſtoro
Thracum
deus.

*Balsore**ossa resiste*

buerunt, partim uiui sunt capti. Quos Græci alligatos Sestum duxerunt, interq; eos Artaydem cum filio suo. Fertur à Cherfonitanis, uni eorum, qui illos seruabant, dum carnem salſam torret, tale ostentum exiſſiſſe: Oſſa illa ſalſurę prius impoſita reſiſſiſſe, palpitauitq; quemadmodum piſces recens capri. Qua de re cum circumfuſi admirarentur, Artaydes oſtentum, ut uidit, accito uiro, qui ſalſuram coquebat: Hoſpes, inquit, Athenienſis, non eſt quod hoc metuas oſtentum, quod non tua cauſa exiſtit, ſed mea: Proteſilao qui eſt apud Eleuntem ſignum dante, qui mortuus ac ſale conditus, habet à dijs poſteſtatem, eum à quo iniuriam excepiſſe, uexandi. Nunc igitur ei donaria reſtituere in animo habeo. Pro pecunijs quidem quas è templo ſuſtuli huius dei, centum talenta pendam: pro mea uerò ipſius ſalutę ac filij, ducenta. Hęc pollicens, Xanthippo Athenienſi duci non perſuaſiſſe, tum ſua ſpõte animato, tum ab Eleuntinis exorato, quo Proteſilaum ulciſcerentur, ut hominem interimeret. Itaque adductum hunc in litrus, in quo Xerxes traiectum iunxerat, ut alij aiunt, in tumultum urbi Madyto imminentem, depaſſi humi aſſeribus ſuſpēderunt, filio eius ante patris oculos lapidibus obruto. His actis, Athenienſes in Græciam remeauerunt, portantes tum alias pecunias, tum uerò arma pontium, tanquam apud templa rēpoſituri. Nec aliud præterea quidpiam geſtum eſt per eum annum. Huius Artayctę, qui ſuſpenſus eſt, auus paternus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Perſas, quam orationem excipientes Perſę, ad Cyrum detulerunt, in hęc uerba: Quandoquidē Perſis Iupiter principatum dedit, & ex uiris tibi, Cyre, Aſtyage deiecto, agendum demigrantes

*Artaydes**ſuſpenſus.**Artembares*

CALLIOPE, LIBER IX. 671

grâtes ex hac regione, quâ exiguâ habemus & asperâ,
obrineamus meliorem aliam. Multæ sunt nobis cō
fines urbes, multæ longinquæ: quarum unam inco
lentes, efficiemur admirabiles apud plerosq. De
cet autem hoc eos viros facere, qui possunt. Nam
quando facultas nobis præstabitur melior, quàm dū
multorum hominum imperium habemus, & uni
versæ Asiæ? Hac oratione audita, Cyrus haudqua
quam admiratus, iussit eos illud facere, sed ita, ut
iubendo admoneret, se post hac præpararent non
ad imperandum alijs amplius, sed alijs parendum.
Natura enim comparatum esse, ut è mollihus regio
nibus molles viri existant, neque ex eadem terra ad
mirandæ fruges & egregij bello viri gignantur. Hac
Cyri sententia Persæ superati, à sua destiterunt; præ
optaruntq. exile solum incolentes impera
re alijs, quàm campestre colen
tes, alijs servire.

Cyri senten
tia.

Molles vi
ri ex regio
nibus mol
libus.

HERODOTI HALICAR.

massici historiarum libri noni
& ultimi, Finis.

B A S I L E A E,

**EX OFFICINA HIERONYMI
GVRIONIS, IMPENSIS HEN
RICI PETRI, ANNO
M. D. LIX. MEN.
SE MARTIO.**



